

Protokoły posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej 1918–1923

TOM III

GABINET IGNACEGO JANA PADEREWSKIEGO

16 STYCZNIA – 9 GRUDNIA 1919

CZĘŚĆ 2

2 CZERWCA – 22 LISTOPADA 1919

INSTYTUT HISTORII PAN

<http://rcin.org.pl>

Protokoły posiedzeń
Rady Ministrów
Rzeczypospolitej Polskiej
1918–1923

INSTYTUT HISTORII IM. TADEUSZA MANTEUFFLA POLSKIEJ AKADEMII NAUK
ARCHIWUM AKT NOWYCH

Protokoły posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej 1918–1923

TOM III

GABINET IGNACEGO JANA PADEREWSKIEGO

16 STYCZNIA – 9 GRUDNIA 1919

CZĘŚĆ 2

2 CZERWCA – 22 LISTOPADA 1919

OPRACOWANIE
JAN JACEK BRUSKI

INSTYTUT HISTORII PAN
WARSZAWA 2023

Redakcja naukowa serii
Marek Kornat

Recenzje wydawnicze
dr hab. Marek Sioma, prof. UMCS
dr hab. Grzegorz Zackiewicz, prof. UwB

Redakcja i korekta
Zespół

Indeks
Jan Jacek Bruski
Jan Pisuliński

Opracowanie graficzne i projekt okładki
Dariusz Górski

Archiwalia udostępnione przez Archiwum Akt Nowych

© Copyright by Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk

ISBN 978-83-66911-27-7

Praca naukowa finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2015–2023

**NARODOWY PROGRAM
ROZWOJU HUMANISTYKI**

Wydanie I, Warszawa 2023
Instytut Historii PAN
Rynek Starego Miasta 29/31
00–272 Warszawa
22 831 02 61–62, w. 44
www.ihpan.edu.pl
<http://ksiegarnia-ihpan.edu.pl>
wydawnictwo@ihpan.edu.pl

Druk i oprawa
Fabryka Druku

Spis treści

Nota edytorska	17
Wykaz skrótów	18

PROTOKOŁY

GABINET IGNACEGO JANA PADEREWSKIEGO (2 CZERWCA – 22 LISTOPADA 1919)

1. Protokół 79 posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 2-go czerwca 1919 roku	25
– [Porządek dzienny 79. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 2 czerwca 1919 r.]	29
– [Wniosek nagły ministrów przemysłu i handlu, spraw wojskowych, aprowizacji i skarbu dotyczący utworzenia Misji Zakupów w Wiedniu]	30
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie upoważnienia rządu do wydania nadzwyczajnej subwencji jednorazowej dla m.st. Warszawy].	33
– [Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie programu prac Sekcji Szkolnictwa Powszechnego i Seminariorów Nauczycielskich tegoż ministerstwa na rok szkolny 1919/1920].	34
2. Protokół 80-go posiedzenia Rady Ministrów Rzplitej Polskiej w dniu 4 czerwca 1919 roku	43
– [Porządek dzienny 80. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 4 czerwca 1919 r.]	48
– [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie nafty, świec i parafiny]	49
– [Uwagi Ministerstwa Przemysłu i Handlu do wniosku Ministerstwa Apropowizacji w sprawie nafty, świec i parafiny]	52
– Projekt ustawy o budowie linii kolejowej Rzeszów–Kolbuszowa–Tarnobrzeg (Sobów)	53
3. Protokół 81-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 6 czerwca 1919 r.	56

– [Memoriał Ministerstwa Przemysłu i Handlu „W sprawie uruchomienia przemysłu polskiego”, wraz z załącznikiem dotyczącym programu zamówień rządowych]	60
– [Memoriał Ministerstwa Przemysłu i Handlu „Zasady polityki przemysłowej Rzplitej Polskiej”]	68
4. Protokół 82-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 10 czerwca 1919 roku	73
– [Porządek dzienny 82. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 10 czerwca 1919 r.]	75
5. Protokół 83-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 11 czerwca 1919 roku	76
– [Porządek dzienny 83. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 11 czerwca 1919 r.]	81
– [Wniosek w sprawie upoważnienia Ministerstwa Apropowizacji do czynienia zakupów artykułów spożywczych i pierwszej potrzeby do kwoty zaakceptowanej przez Sejm Ustawodawczy]	81
6. Protokół 84-go posiedzenia Rady Ministrów Rzplitej Polskiej w dniu 13 czerwca 1919 r.	83
– [Porządek dzienny 84. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 13 czerwca 1919 r.]	87
– [Projekt ustawy o powołaniu pracowników kolei, poczty, żeglugi parowej, telegrafu i telefonu do obsługi potrzeb armii]	88
– [Wniosek Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich o udzielenie zapomogi dla szkół polskich na Ukrainie]	90
7. Protokół 85-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 czerwca 1919 r.	91
– [Porządek dzienny 85. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 czerwca 1919 r.]	95
– [Pismo Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich do Prezydium Rady Ministrów z prośbą o udzielenie pożyczki]	95
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie utworzenia Straży Kolejowej]	97
– [Wniosek ministra zdrowia publicznego w sprawie utworzenia instytucji komisarza rządowego do spraw Polskiego Czerwonego Krzyża]	99
– [Opinia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o projekcie statutu Centralnego Związku Urzędników i Pracowników Instytucji Państwowych i Społecznych]	101
– [Wniosek Ministerstwa Skarbu w sprawie przyznania 25-procentowego dodatku do poborów urzędnikom i funkcjonariuszom państwowym na terenie byłej okupacji austro-węgierskiej]	102

8. Protokół 86-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 20 czerwca 1919 r.	104
– [Porządek dzienny 86. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 20 czerwca 1919 r.]	111
– [Sprawozdanie delegata nadzwyczajnego Prezydium Rady Ministrów na temat aprowizacji]	112
– [Projekt ustawy o powołaniu prawników do służby czynnej w Korpusie Sądowym]	117
– [Projekt ustawy o powołaniu aptekarzy do czynnej służby wojskowej]	119
– [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o udzielenie kredytu na wyżywienie niezamożnej ludności byłej Galicji]	121
– [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o przyznanie kredytów na pomoc żywnościową dla ludności Śląska Cieszyńskiego i Lwowa]	122
– [Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych o udzielenie kredytu na pomoc rolną dla ludności poszkodowanej przez działania wojenne]	125
– [Wniosek ministra skarbu o wezwanie ministrów aprowizacji oraz przemysłu i handlu do złożenia jak najszybciej sprawozdania, dotyczącego gospodarki artykułami monopolowymi]	126
– [Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie uzupełnienia etatów Kancelarii Cywilnej Naczelnika Państwa].	127
9. Protokół 87-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 23 czerwca 1919 r.	128
– [Porządek dzienny 87. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 23 czerwca 1919 r.]	131
– [Projekt nowej redakcji artykułów 2 i 5 ustawy skarbowej za okres 1 stycznia – 30 czerwca 1919 r.]	132
– [Projekt prowizorycznej ustawy skarbowej na okres 1 lipca – 30 września 1919 r.]	133
– [Wniosek nagły Departamentu dla Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych]	135
– [Wniosek ministra spraw wojskowych w sprawie utworzenia Rady do Spraw Żeglugi Handlowej].	137
– [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o wyasygnowanie dodatkowego kredytu na akcję pomocy dla bezrobotnych i dotkniętych przez wypadki losowe]	138
10. Protokół 88-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 25 czerwca 1919 roku	141
– [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie utworzenia Głównego Urzędu Ziemińskiego]	148
– [Sprawozdanie Międzyministerialnej Komisji do Zbadania Gospodarki Węglowej]	150

– [Zestawienie danych statystycznych odnośnie produkcji i konsumpcji węgla na ziemiach polskich (w języku angielskim)]	158
– [Projekt uchwały Rady Ministrów w sprawie zwrócenia się do państw Ententy z prośbą o pomoc w zapewnieniu dostaw węgla z Górnego Śląska]	159
– [Projekt ustawy w przedmiocie uprawnień Rady Ministrów w zakresie organizacji zarządu państwowego]	160
11. Protokół 89-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 27 czerwca 1919 r.	161
– [Porządek dzienny 89. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 27 czerwca 1919 r.]	167
– [Projekt ustawy o rotach przysięgi dla ministrów, urzędników, sędziów i adwokatów]	168
– [Wniosek Departamentu dla Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych o przyznanie kredytu na utrzymanie brytyjskiej misji morskiej]	170
– [Wniosek Departamentu dla Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie obsadzenia stanowisk pełnomocników i attachés do spraw morskich i o przyznanie na ten cel odpowiednich sum z budżetu]	171
– [Wniosek Departamentu dla Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie wysłania polskich studentów do brytyjskich szkół morskich i zakładów okrętowych]	171
– [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie przejęcia przez polski rząd urządzeń portowych i innych agend Amerykańskiej Misji Żywnościowej w Gdańsku]	173
– [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie zakupu i długoterminowej dzierżawy przez polskie władze terenów portowych w Gdańsku]	174
– [Projekt ustawy o dotacjach z funduszków państwowych na budowę nowych dróg bitych na terenie byłego zaboru rosyjskiego]	175
– [Wniosek nagły ministra przemysłu i handlu w sprawie dopłaty kwoty nie wyższej niż 10 milionów marek niemieckich na poczet rozrachunków w ramach umowy wymiennej z Republiką Niemieckiej Austrii]	179
12. Protokół 90-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 30 czerwca 1919 r.	180
– [Porządek dzienny 90. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 30 czerwca 1919 r.]	185
– [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów o organizacji Urzędu Stadnin Państwowych]	186
– [Opinia Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie projektu utworzenia Urzędu Stadnin Państwowych]	186

13. Protokół 91-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 2 lipca 1919 roku	189
– [Porządek dzienny 91. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 2 lipca 1919 r.]	193
14. Protokół 92-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 5 lipca 1919 roku	194
– [Porządek dzienny 92. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 5 lipca 1919 r.]	202
– [Projekt ustawy tymczasowej, regulującej ustrój władzy wojewódzkiej na terenie części byłego zaboru rosyjskiego]	203
– [Projekt ustawy o odpowiedzialności wojskowych za przestępstwa przeciwko własności, popełnione na przedmiotach należących do skarbu wojskowego, oraz za łapownictwo w wojsku]	205
– [Projekt ustawy o przywróceniu praw skazanym za przestępstwa polityczne i wojskowe]	210
– [Projekt ustawy o nadawaniu stopni wojskowych w Wojsku Polskim].	213
– [Wniosek ministra spraw wewnętrznych w sprawie wyznaczenia komisji międzyministerialnej dla zbadania przyczyn i celowości rozporządzeń wydanych przez komisarza nadzwyczajnego powiatu będzińskiego] . .	227
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o udzielenie nieoprocentowanej pożyczki Związkowi Polaków z Kresów Białoruskich, wraz z pismem Związku do ministra spraw wewnętrznych].	228
– [Wniosek ministra skarbu w sprawie mianowania Maurycego Flauma podsekretarzem stanu w Ministerstwie Skarbu]	230
15. Protokół 93-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 10 lipca 1919 roku	232
– [Porządek dzienny 93. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 10 lipca 1919 r.]	239
– Projekt tymczasowej ustawy o utworzeniu województw białostockiego, lubelskiego, łódzkiego, radomskiego i warszawskiego	240
16. Protokół 94-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 11 lipca 1919 roku	243
– [Porządek dzienny 94. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 11 lipca 1919 r.]	248
– [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie zniesienia granicy celnej między byłym Królestwem Polskim a Wielkopolską]	249
17. Protokół 95-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 12 lipca 1919 roku	251
– [Porządek dzienny 95. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 12 lipca 1919 r.]	256

– [Wniosek nagły Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie wypłacenia oficerom i żołnierzom byłego II Korpusu zaległych poborów za czas służby i pobytu w niewoli]	257
18. Protokół 96 posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 14 lipca 1919 r.	260
– [Porządek dzienny 96. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 14 lipca 1919 r.]	265
– [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie zdobyczy wojennej]	266
– [Pismo komisarza generalnego ziem wschodnich do premiera w sprawie ludności rosyjskiej na terenach podległych jego administracji]	266
– [Projekt ustawy o stałej pensji dla weteranów powstania 1863 r.]	268
19. Protokół 97-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1919 r.	271
– [Porządek dzienny 97. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1919 r.]	274
– Projekt rozkazu Wodza Naczelnego o zdobyczy wojennej na terenie Ziemi Wschodnich	274
– [Uwagi Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie preliminarza budżetowego Uniwersytetu Wileńskiego]	277
20. Protokół 98-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 18 lipca 1919 roku	279
– [Porządek dzienny 98. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 18 lipca 1919 r.]	283
– [Wniosek Departamentu do Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie godeł i barw państwa polskiego]	284
– [Wniosek Departamentu do Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie nawiązania bezpośredniej komunikacji z Prusami Zachodnimi i Gdańskiem].	287
– [Pismo ministra aprowizacji do Prezydium Rady Ministrów w sprawie delegatów wysyłanych przez poszczególne ministerstwa do Gdańska]	288
– [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie zdobyczy wojennej na terenie Ziemi Wschodnich i byłego obwodu białostockiego]	289
– Wniosek Głównego Urzędu Likwidacyjnego w sprawie utworzenia Misji Rządu Polskiego w Berlinie	293
– Wniosek Głównego Urzędu Likwidacyjnego w sprawie współdziałania delegata ukraińskiego w akcji likwidacyjnej w Wiedniu	295
21. Protokół 99 posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 19 lipca 1919 r.	297
– [Porządek dzienny 99. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 19 lipca 1919 r.]	300

– [Wniosek Ministerstwa Kolei Żelaznych w sprawie utworzenia Dyrekcji Budowy Kolei Żelaznych w Państwie Polskim]	301
– Projekt ustawy o budowie linii kolejowej Sierpc–Brodnica	303
22. Protokół 100-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 21 lipca 1919 r.	305
– [Porządek dzienny 100. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 21 lipca 1919 r.]	308
– [Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie asygnowania 300 000 marek na potrzeby Akademii Rolniczej w Dublanach]	309
23. Protokół 101-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dn. 23 lipca 1919 roku	310
– [Porządek dzienny 101. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 23 lipca 1919 r.]	313
– [Projekt ustawy w przedmiocie regulowania obrotu ziemią]	314
– [Zdanie odrębne ministra skarbu do projektu ustawy w przedmiocie regulowania obrotu ziemią]	318
24. Protokół 102-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 25 lipca 1919 roku	319
– [Porządek dzienny 102. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 25 lipca 1919 r.]	321
– [Wniosek nagły ministra rolnictwa i dóbr państwowych w sprawie kredytu na pomoc dla rolników w Galicji Wschodniej]	322
25. Protokół 103-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 28 lipca 1919 r.	325
– [Porządek dzienny 103. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 28 lipca 1919 r.]	329
– [Wniosek nagły ministra spraw wojskowych w sprawie opracowania zarządzeń celem podniesienia produkcji węgla]	330
– [Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu i Ministerstwa Skarbu w sprawie ustanowienia stałej straży granicznej]	331
26. Protokół 104-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1-ym sierpnia 1919 r.	333
– [Porządek dzienny 104. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1 sierpnia 1919 r.]	337
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie mianowania komisarzy granicznych do komisji polsko-niemieckiej, polsko-gdańskiej i polsko-czeskiej]	339

– [Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie skoordynowania akcji rządowej w Gdańsku]	340
– [Ustalenia konferencji międzyministerialnej w sprawach gdańskich]	340
– [Wniosek ministra zdrowia publicznego o zmianę postanowień rozporządzenia Rady Ministrów, dotyczących wykonywania kontroli nad działalnością Polskiego Czerwonego Krzyża]	342
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie przejścia przez to ministerstwo Pałacu Brühlowskiego w Warszawie]	343
– [Wniosek w sprawie upoważnienia ministra spraw wewnętrznych do wydawania zarządzeń wyjątkowych na obszarze całego byłego Królestwa Polskiego]	347
27. Protokół 105-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 26 sierpnia 1919 roku	350
– [Porządek dzienny 105. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 26 sierpnia 1919 r.]	357
– Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie zdobyczy wojennej w Białej Siedleckiej, Terespolu i powiatach bialskim, konstantynowskim, radzyńskim i włodawskim	359
– [Treść napisu na medalu na cześć aprowizacyjnych misji koalicyjnych w Polsce]	363
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie zawarcia konwencji pomiędzy Polską a Francją w przedmiocie emigracji i imigracji].	363
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie upewnomo-cnienia Polskiego Czerwonego Krzyża do przeprowadzenia rokowań z sowieckim Czerwonym Krzyżem co do wzajemnego traktowania jeńców oraz zakładników uwięzionych przez rząd sowiecki]	367
28. Protokół 106-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 28 sierpnia 1919 r.	371
– [Porządek dzienny 106. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 28 sierpnia 1919 r.]	381
– [Statut Komitetu Pomocy Jeńcom Wojennym i Uchodźcom Ukrainy Naddnieprzańskiej w Rzeczypospolitej Polskiej]	382
29. Protokół 107-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1 września 1919 roku	385
– [Porządek dzienny 107. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1 września 1919 r.]	388
30. Protokół 108-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 6 września 1919 r.	389
– [Porządek dzienny 108. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 6 września 1919 r.]	391

31. Protokół 109-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 września 1919 r.	392
– [Porządek dzienny 109. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 września 1919 r.]	397
– [Wniosek Ministerstwa Poczty i Telegrafów o wprowadzenie zegara 24-godzinnego w ruchu pocztowo-telegraficznym].	398
– [Wniosek Ministerstwa Kolei Żelaznych o utrzymanie na kolejach aktualnie stosowanej rachuby czasu przez cały rok]	399
– [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie ściślejszego współdziałania poszczególnych ministerstw z Ministerstwem Spraw Wojskowych]	400
32. Protokół 110-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 18-go września 1919 r.	407
– [Porządek dzienny 110. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 18 września 1919 r.]	411
– [Notatka do protokołu 109. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 września 1919 r.]	412
33. Protokół 111-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 23-go września 1919 r.	413
– [Porządek dzienny 111. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 23 września 1919 r.]	419
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie zorganizowania konferencji polsko-gdańskiej]	420
– [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej w sprawie delegacji na pierwszą sesję Międzynarodowej Organizacji Pracy w Waszyngtonie]	422
– [Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie delegacji na pierwszą sesję Międzynarodowej Organizacji Pracy w Waszyngtonie]	423
34. Protokół 112-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 29 września 1919 r.	426
– [Porządek dzienny 112. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 29 września 1919 r.]	428
– [Projekt ustawy o obywatelstwie państwa polskiego]	429
35. Protokół 113-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 4-go października 1919 r.	436
– [Porządek dzienny 113. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 4 października 1919 r.]	442
– [Wniosek Ministerstwa Ochrony Pracy w sprawie upoważnienia Cieszyńskiej Rady Narodowej do przeznaczania funduszy asygnowanych	

na cele pomocy dla bezrobotnych na wykończenie i otwarcie zakładu leczniczego w Bystrej]	443
- [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie mianowania członków Państwowej Rady Apropowizacyjnej]	444
36. Protokół 114-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 8-go października 1919 r.	447
- [Porządek dzienny 114. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 8 października 1919 r.]	451
- [Wniosek Ministerstwa Poczty i Telegrafów w sprawie utworzenia Dy- rekcji Poczty i Telegrafów w Krakowie]	452
37. Protokół 115-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 9-go października 1919 r.	455
- [Porządek dzienny 115. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 9 października 1919 r.]	458
38. Protokół 116-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16-go października 1919 r.	459
- [Porządek dzienny 116. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 października 1919 r.]	463
- [Projekt ustawy o przyznaniu stopni i praw oficerskich weteranom powstań z lat 1831 i 1863]	464
- [Wniosek nagły Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie uznania kasyn oficerskich i gospód żołnierskich za instytucje państwowe] . . .	466
- [Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie upoważnienia tegoż Ministerstwa do rekwirowania pokojów w hotelach warszawskich na potrzeby poselstw, misji i delegacji państw obcych]	467
- [Projekt roty przysięgi dla ministrów, urzędników i sędziów]	468
39. Protokół 117-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 20-go października 1919 r.	470
- [Porządek dzienny 117. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 20 października 1919 r.]	474
40. Protokół 118-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 28 października 1919 r.	475
- [Porządek dzienny 118. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 28 października 1919 r.]	479
- [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów, upoważniającego ministra spraw wewnętrznych do wydawania na całym obszarze byłego zaboru rosyjskiego zarządzeń wyjątkowych]	480
- [Projekt regulaminu komisji rozjemczej do rozstrzygania zatargów mię- dzy robotnikami przemysłu górniczego i zarządami kopalń w Zagłębiu Dąbrowskim]	481

– [Projekt rozporządzenia ministra pracy i opieki społecznej o wprowadzeniu instytucji mężów zaufania i komitetów kopalnianych w kopalniach Zagłębia Dąbrowskiego]	482
41. Protokół 119-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1-go listopada 1919 r.	485
– [Porządek dzienny 119. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1 listopada 1919 r.]	487
– [Wniosek nagły Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie ustanowienia święta narodowego Wyzwolenia Polski]	488
42. Protokół 120-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 8-go listopada 1919 r.	489
– [Porządek dzienny 120. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 8 listopada 1919 r.]	496
– Sprawozdanie Prezydium Rady Ministrów co do stanu prawnego w przedmiocie sporu kompetencyjnego między Ministerstwami Ochrony Pracy i Ministerstwem Zdrowia Publicznego	498
– Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu w sprawie aprowizacji pracowników przemysłu górniczo-hutniczego w Zagłębiu Dąbrowskim	499
– [Wniosek ministra wyznań religijnych i oświecenia publicznego w sprawie przejścia przez państwo Akademii Rolniczej w Dublanach]	501
43. Protokół 121 posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 13 listopada 1919 r.	503
– [Porządek dzienny 121. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 13 listopada 1919 r.]	507
– Statut Komitetu Odbudowy Kościołów Polskich	508
– [Pismo ministra spraw wewnętrznych do Prezydium Rady Ministrów w sprawie zatwierdzenia statutu Komitetu Odbudowy Kościołów Polskich]	514
44. Protokół 122-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 17 listopada 1919 r.	516
– [Porządek dzienny 122. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 17 listopada 1919 r.]	521
– Wniosek nagły Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie utworzenia urzędu Delegata Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku	522
– [Wniosek Prezydium Rady Ministrów w sprawie mianowania Macieja Biesiadeckiego komisarzem generalnym Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku]	523
– [Wniosek ministra spraw zagranicznych w sprawie ześrodkowania w podległym mu ministerstwie wszelkich umów z państwami obcymi]	524

45. Protokół 123-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 22 listopada 1919 r.	526
– [Porządek dzienny 123. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 22 listopada 1919 r.]	533
– [Projekt ustawy w przedmiocie odpowiedzialności urzędników za przestępstwa popełnione z chęci zysku]	533
– [Projekt rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie poborów personelu dydaktyczno-naukowego państwowych szkół wyższych]	536
Indeks osób	539

Nota edytorska

Część druga publikacji obejmuje protokoły czterdziestu pięciu posiedzeń rządu Ignacego Jana Paderewskiego od 2 czerwca do 22 listopada 1919 r., wraz z wybranymi załącznikami. Edycja opiera się na oryginalnych materiałach źródłowych przechowywanych w Archiwum Akt Nowych w Warszawie (zespół: Prezydium Rady Ministrów. Część I: Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 6–8). Są to prawie wyłącznie maszynopisy, z niewielkimi odręcznymi uzupełnieniami bądź poprawkami. Jedynie wśród załączników znalazło się kilka druków i pism odręcznych. Dokumenty zachowały się w ogólnym stanie dobrym, w zasadzie w komplecie.

Szczegółowe zasady edycji zostały określone dla całej serii w pierwszym jej tomie, zawierającym protokoły posiedzeń gabinetu Jędrzeja Moraczewskiego¹. Tam też zostały określone wytyczne odnośnie wyboru załączników przeznaczonych do publikacji. Ich selekcja stanowiła poważny problem, była jednak niezbędna z uwagi na ograniczenia objętościowe tomu. Ostatecznie zdecydowano się na druk 156 załączników z ogólnej liczby 349. Są wśród nich wszystkie zachowane porządki dzienne posiedzeń Rady Ministrów (w materiałach archiwalnych brakuje dwóch). Uwzględniono poza tym przede wszystkim załączniki dotyczące stosunków z zagranicą oraz kwestii o znaczeniu ogólnokrajowym. Zasadniczo pominięte zostały teksty projektów rozporządzeń i ustaw, uchwalonych następnie bez większych zmian i opublikowanych w „Dzienniku Praw Państwa Polskiego” lub „Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”. Na publikację zdecydowano się w wypadku niektórych projektów, istotnie zmodyfikowanych w procesie legislacyjnym, bądź opatrzonych ważnymi dla zrozumienia znaczenia tych aktów komentarzami i uzasadnieniami.

¹ M. Kornat, *Wprowadzenie do edycji protokołów Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej (1918–1923)*, w: *Protokoły posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej 1918–1923*, t. 1: *Gabinet Jędrzeja Moraczewskiego, 18 listopada 1918 – 16 stycznia 1919*, oprac. M. Kornat, P. Libera, Warszawa 2020, s. 17–20.

Wykaz skrótów

AAN	- Archiwum Akt Nowych w Warszawie
adm.	- admirał
arch.	- architekt
art.	- artykuł
aust., austr.	- austriacki
b.	- były
b.m.	- bieżącego miesiąca
b.r.	- bieżącego roku
cetn. metr.,	
c.m., ctn.m.	- cetnar metryczny
c.k.	- cesarsko-królewski
cz.	- część
d., dn.	- dnia
D.O.G.	- Dowództwo Okręgu Generalnego
D.P.	- [Ministerstwo Rolnictwa i] Dóbr Państwowych
dr	- doktor
dyw.	- dywizja
Dz.Gł.	- Dziennik Główny
Dz. Praw,	
Dz. Praw Państwa,	
Dz. praw. p.p.,	
Dz.P., dz.p.p.,	
DzPPP, Dz.Pr.,	
Dz.Pr.P.P.	- „Dziennik Praw Państwa Polskiego”
Dz. Roz. Wojsk.,	
DzRW, Dz.R.W.,	
Dz.Roz.W.	- „Dziennik Rozkazów Wojskowych”
Dz. Rozp. P.K.L.	- „Dziennik Rozporządzeń Polskiej Komisji Likwidacyjnej”
Dz. u.p.	- „Dziennik Ustaw Państwa” [Austriackiego]
Dz.U.	- „Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”
egz.	- egzamin
ew., ewent.	- ewentualnie/ewentualny

f.	- funt
fen	- fenig
Fr, frcs	- franki francuskie
gen.	- generał
godz.	- godzina
G.O.W.	- Generalny Okręg Wojskowy
gub.	- gubernia
G.U.L.	- Główny Urząd Likwidacyjny
G.U.Z.A.	- Główny Urząd Zaopatrywania Armii
ha	- hektar
hal., h.	- halerzy
hip.	- hipoteka
hr.	- hrabia
inż.	- inżynier
itd.	- i tak dalej
itp.	- i tym podobne
jen.	- jenerał
JUR	- [Państwowy Urząd dla Spraw Powrotu] Jeńców, Uchodźców i Robotników
K. Adm.	- kontradmirał
kat.	- kategoria
kg, kil., kilgr.,	
klgr.	- kilogram
kilom., klm.	- kilometr
k.k.	- kodeks karny
kod. kar.	- kodeks karny
kom.	- komisja
komp.	- kompania
Kor., kor.,	
Kor, Kr.	- korona [austriacka]
korp.	- korpus
Krak. Przedm.	- Krakowskie Przedmieście
ks.	- ksiądz
Ks.	- Księstwo
leg.	- legionowy
lit.	- litera
Ł.	- funt szterling
m, mtr	- metr
m.	- minut
maks.	- maksymalnie
m-ca	- miesiąca

mies.	- miesięcznie
mil., milj., mln	- milion
min.	- minut
Mk, mk, M,	
Mr., Mr	- marka [polska]
M.K.P.	- Międzyministerialna Konsultacja Prawna
M.K.Ż.	- Ministerstwo Kolei Żelaznych
MP	- „Monitor Polski”
m.p.	- miejsce pieczęci
M.P.T., M.P. i T.	- Ministerstwo Poczty i Telegrafów
M.R. i D.P.	- Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych
M.R.P.	- Ministerstwo Robót Publicznych
m.st.	- miasto stołeczne
M.S.W.	- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
mtr.	- metr
N., No, No.,	
nr, Nr.	- numer
N.B.	- nota bene
N.D.W.P.	- Naczelne Dowództwo Wojska Polskiego
niem.	- niemiecki
N.I.K.P.	- Najwyższa Izba Kontroli Państwa
np.	- na przykład
N.R.L.	- Naczelna Rada Ludowa
ochotn.	- ochotnik
of., ofic.	- oficer/oficerowie
ofic. rez.	- oficer rezerwy
O.P.	- [Ministerstwo Wyznań Religijnych i] Oświecenia Publicznego
O.S.	- [Ministerstwo Pracy i] Opieki Społecznej
p.	- pan/pani
par.	- paragraf
P.K.K.P.	- Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa
P.K.L.	- Polska Komisja Likwidacyjna
P.K.P.	- Polskie Koleje Państwowe
pkt	- punkt
PKW	- Polski Komitet Wykonawczy na Rusi
płk	- pułkownik
p.o.	- pełniący obowiązki
podp.	- podpis/podpisał
podsekr.	- podsekretarz
por.	- porucznik
pow.	- powiat

P.O.W.	- Polska Organizacja Wojskowa
poz.	- pozycja
pp.	- panowie
ppłk, ppułk, ppułkownik	- podpułkownik
ppor.	- podporucznik
PPS	- Polska Partia Socjalistyczna
P.R.M., PRM	- Prezydium Rady Ministrów
prob.	- proboszcz
prof.	- profesor
prot.	- protokół
przest.	- przestarzałe
PSL	- Polskie Stronnictwo Ludowe
P.T.Cz.K., P. T-wo Cz.K.	- Polskie Towarzystwo Czerwonego Krzyża
P.U.W.	- Państwowy Urząd Węglowy
P.U.Z.A.P.P.	- Państwowy Urząd Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby
r.b.	- roku bieżącego
rez.	- rezerwa
R.M.	- Rada Ministrów
rocz.	- rocznie
ros.	- rosyjski
R.P., RP, Rzplita	- Rzeczpospolita Polska
Sh.	- szyling
S-ka	- spółka
sygn.	- sygnatura
Szt.Gen.	- Sztab Generalny
t.	- tona
telef.	- telefoniczny
tj.	- to jest
T.K.M.	- Towarzystwo Kredytowe Miejskie
T.K.R.	- Tymczasowy Komitet Rządzący
tow. akc.	- towarzystwo akcyjne
T-Tw.	- towarzystw
T-wo, Tow.	- Towarzystwo
tys.	- tysiąc
tw.	- tak zwany
ub.r.	- ubiegłego roku
u.k.	- ustawa karna
u.p.k.	- ustawa postępowania karnego
ust.	- ustęp

w/g	– według
wiecz.	– wieczorem
W.Ks.	– Wielkie Księstwo
W.M.	– wolne miasto
W.P.	– Wojsko Polskie
W.R. i O.P.	– [Ministerstwo] Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
wz., w z., w/z	– w zastępstwie
wzgl.	– względnie
zał.	– załącznik
Z.P. i O.S	– [Ministerstwo] Zdrowia Publicznego i Opieki Społecznej
z.r.	– zeszłego roku
Z.W.	– Ziem Wschodnich
Z.Z.P.K.Rz.Pol.	– Związek Zawodowy Pracowników Kolejowych Rzeczypospolitej Polskiej

Objaśnienia symboli literowych stosowanych w tekstach protokołów i załączników

a... ^a	– tak w tekście
b... ^b	– komentarz odręczny
c... ^c	– odręczna poprawka w tekście lub dopisek
d... ^d	– podkreślenie odręczne
e... ^e	– zakreślone na marginesie
f... ^f	– podpis odręczny
g... ^g	– podpis nieczytelny
h... ^h	– przekreślone
i... ⁱ	– tekst nieczytelny
j... ^j	– znak zapytania

PROTOKOŁY

1

PROTOKÓŁ

79 posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 2-go czerwca 1919 roku.

Przewodniczy:	p. Minister Spr[aw] Wewnętrznych Stanisław Wojciechowski,
Obecni:	
Minister Spraw Wojskowych:	jen. por. Józef Leśniewski,
Minister Sprawiedliwości:	p. Leon Supiński,
Minister Poczty i Telegrafów:	p. Hubert Linde,
Minister Przemysłu i Handlu:	p. dr Kazimierz Hącia,
Minister Skarbu:	p. Stanisław Karpiński,
Minister W.R. i O.P.:	p. dr Jan Łukasiewicz,
Minister Pracy i Opieki Społecznej]	p. Jerzy Iwanowski,
Minister Sztuki i Kultury:	p. Zenon Przesmycki,
Minister Zdrowia Publicznego]	p. dr Tomasz Janiszewski,
Minister Robót Publicznych:	p. Józef Pruchnik,
Kierownik Ministerstwa Kolei Żelaznych:	p. Julian Eberhardt,
Wiceminister Spraw Wojskowych	p. jen. por. Majewski,
Podsekretarz Stanu w P.R.	p. dr Władysław Wróblewski,
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Agricultury]	p. Janusz Machnicki,
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa	p. Zygmunt Chmielewski,
Szef Sekcji w Prezydium Rady Ministrów]	p. August Wowkonowicz,
Szef Sekcji w Prezydium Rady Ministrów]	p. Edward Lechowicz,
Szef Sekcji w Ministerstwie Przemysłu i Handlu]	p. Antoni Doerman,
Nadzwyczajny delegat P.R.M.	p. Stanisław Norblin,
Protokoluje:	p. dr Juliusz Koppens.

Początek posiedzenia o godz. 6 min. 30 po południu.

1. Protokoły 76, 77 i 78 posiedzenia Rady Ministrów w dniu 28-go, 29-go i 30 maja b.r. odczytano i przyjęto.

2. ^bZałącznik No. 2. do protokołu z 28 V ^a1920^a r.^b P. Norblin przedstawia wynik szczegółowej rewizji projektu umowy wymiennej z Niemcami]-Austrią¹

¹ Chodzi o Republikę Niemieckiej Austrii (niem. *Republik Deutschösterreich, Deutsch-Österreich*). Pod nazwą tą państwo austriackie funkcjonowało od 12 listopada 1918 do 21 października 1919 r., kiedy przyjęto brzmienie: Republika Austriacka.

dokonanej przez niego w porozumieniu z zainteresowanymi ministerstwami i proponuje, aby Rada Ministrów przyjęła do wiadomości projekt tej umowy podpisany w Warszawie dnia 21-go maja i upoważniła Ministerstwo Przemysłu i Handlu do podpisania umowy z następującymi zastrzeżeniami:

1) konie w ilości do 4000 sztuk przeznaczone na ubój mogą być nabyte tylko od intendenty wojsk polskich spośród tych koni, które zostaną uznane przez Ministerstwo Rolnictwa za niezdatne ani do służby wojskowej ani do służby w rolnictwie;

2) ziemniaki i skóry surowe mają być nabywane tylko w Poznańskim i przewożone do Austrii przez dawną granicę niem[iecko]-austriacką^x;

3) przewóz wszelkich towarów począwszy od stacji załadowniczej ma się odbywać staraniem i kosztem tego rządu, który otrzymuje towar;

4) wzmiankowane w § V.d. koron 40 milionów mają być wpłacone rządowi niem[iecko-]austriackiemu w koronach austriacko-węgierskich. Ta sama zasada płacenia koronami austriacko-węgierskimi ma być stosowana do wszelkich innych wypłat, jakie będą mogły wyniknąć z niniejszej umowy;

5) przede wszystkim mają być dostarczone z Niem[ieckiej] Austrii do Polski karabiny, amunicja, obrabiarki do fabryki amunicji, materiały wybuchowe, umundurowanie, buty i trzewiki wojskowe, namioty, kuchnie i piece polowe, lokomotywy i konstrukcje żelazne do budowy mostów tak, aby w ciągu czerwca b.r. było tych towarów dostarczone za koron 60 milionów, a reszta w ciągu miesiąca lipca b.r.;

6) w wagonach, które rząd niem[iecko-]austriacki przyśle po zakupione przezeń towary, będą wysłane do Polski za opłatą, która ma być z góry umówioną, te towary, które Polska będzie nabywać w Niem[ieckiej] Austrii;

7) ponieważ na towary wywożone z Polski, jak węgiel, oleje mineralne, skóry surowe zostały ceny umówione, więc na taką wartość mają być niezwłocznie oznaczone i przedstawione do zatwierdzenia Rządowi Polskiemu ceny na karabiny, amunicję, umundurowanie, kuchnie i piece polowe, konstrukcje żelazne do budowy mostów;

8) gdyby wartość towarów mających być zakupionymi przez Rząd Polski uległa redukcji, to ma ulec redukcji o taką samą sumę wartość towarów mających być dostarczonymi przez Polskę;

9) gdyby Rząd Polski nie mógł dostarczyć 5 tysięcy wagonów ziemniaków, to zamiast niedostarczonych ziemniaków będą w równej wartości dostarczone produkty ropne;

10) jaja mają być zakupywane w Galicji za pośrednictwem towarzystw „Jajo” i „Ovum”.

Po dyskusji Rada Ministrów propozycje te przyjęła jako dyrektywy dla Ministerstwa Przemysłu i Handlu celem zmiany treści umowy względnie wykonania przy zawieraniu poszczególnych umów wykonawczych, upoważniając

zarazem Ministerstwo Przemysłu i Handlu do podpisania tak zmodyfikowanej umowy.

Na wniosek p. Norblina Rada Ministrów uznała w związku ze sprowadzeniem towarów z zagranicy za wskazane, aby Ministerstwo Przemysłu i Handlu przedstawiło Radzie Ministrów w czasie jak najbliższym projekt organizacji sprzedaży towarów, które będą sprowadzone z Niem[ieckiej] Austrii na mocy omawianego traktatu. Organizacja ma być tego rodzaju, żeby drogą kontroli państwowej wyrzucić nacisk na kupców w kierunku faktycznego obniżenia cen przy zastosowaniu zasady maksymalnego zysku. W tym projekcie należy również wskazać źródła dochodu, z którego byłyby pokryte koszty kontroli.

3. ^bZałącznik No 2^b Przyjęto wniosek nagły p. Ministra Przemysłu i Handlu, Spraw Wojskowych, Apropozycji i Skarbu o utworzenie misji zakupów dla krajów Niem[ieckiej] Austrii, Czecho-Słowacji i Jugosławii z siedzibą w Wiedniu dla zakupów i zawierania umów w imieniu Państwa Polskiego.

4. P. Szef Sekcji Wowkonowicz referuje wynik dochodzeń Komisji Nadzwyczajnej z ramienia Rządu w sprawie rozruchów w okręgu rzeszowskim w maju 1919 roku wysłanej na podstawie uchwały Rady Ministrów w dniu 12-go maja b.r.²

Ze sprawozdania Komisji wynika, że rozruchy miały bardzo poważny charakter, a objęta nimi część Galicji wymagać będzie dłuższej planowej akcji pacyfikacyjnej oraz specjalnych zarządzeń, aby usunąć wynikię stąd zgubne skutki.

Z wniosków Komisji w tym kierunku Rada Ministrów zaakceptowała przeniesienie tych urzędników, którzy swą interwencją przy tłumieniu rozruchów narazili się ludności, a to celem przywrócenia normalnego stosunku między władzami powiatowymi a ludnością. Do tych urzędników należą przede wszystkim urzędnicy starostwa w Kolbuszowej ze starostą Tyszkowskim na czele. Przeniesienie tych urzędników byłoby wskazanym także dlatego, że w obecnym stanie zdenerwowania i sterroryzowania nie dają oni gwarancji skutecznego i celowego urzędowania.

Należy dalej spowodować przeniesienie naczelnika sądów Kolbuszowej Czarnej, nauczycieli z powiatu strzyżowskiego: Hawlickiego i Tomaszewskiego oraz księży z powiatu strzyżowskiego: ks. Bolka i ks. Strzempka, którzy brali udział w podjudzaniu ludności.

Ponieważ prowadzona przez generała Szamotę akcja pacyfikacyjna natrafiła na duże trudności z powodu wielkich kompleksów leśnych i zbyt małej ilości wojska, zwłaszcza kawalerii, które nie może ściśle obsadzić terenu objętego

² Zob. protokół posiedzenia Rady Ministrów z 12 maja 1919 r. Chodzi o falę stłumionych przez wojsko zamieszek antyżydowskich, do których doszło w powiatach rzeszowskim, strzyżowskim i kolbuszowskim. Sprawa była również przedmiotem obrad Sejmu Ustawodawczego, który na wniosek posłów PSL „Wyzwolenie” (ks. Eugeniusz Okoń) i PSL „Piast” (Wincenty Witos) zdecydował o wysłaniu w rejon rozruchów specjalnej komisji sejmowej.

rewizją, należy powiększyć przynajmniej o jedną kompanię piechoty i 2 szwadrony kawalerii z odpowiednią ilością karabinów maszynowych. – Do pomocy należałoby dodać kilku tajnych agentów policyjnych dla szybszego wytropienia i ujęcia głównych przywódców i agitatorów. Dla usunięcia jednego z ważnych powodów niezadowolenia należałoby nakazać, by wszelkie rekwizycje wojskowe odbywały się za gotówkę, a koszta utrzymania oddziałów asystencyjnych były ponoszone z ogólnych funduszy państwowych. – W kwestii powstałych dla ludności miejscowej z powodu rozruchów mających strat Rada Ministrów nie zgodziła się na wdrożenie akcji rządowej mającej na celu ustalenie wysokości szkód i strat i wypłacenie odpowiedniego odszkodowania, ale postanowiła polecić Generalnemu Delegatowi Rządu dla Galicji postawienie odpowiednich wniosków co do wynagrodzenia ofiar rozruchów. – Ze względu na wielką odległość Kolbuszowej od kolei i lichej stan dróg komunikacyjnych należałoby po skończonej akcji pacyfikacyjnej zostawić w Kolbuszowej stały garnizon wojska oraz przeznaczyć dla tego powiatu oddział żandarmerii konnej. – Rada Ministrów postanowiła wezwać dalej Generalnego Delegata Rządu dla Galicji, by postarał się o poprawienie stosunków aprowizacyjnych powiatu oraz o dostarczenie bezrobotnym i bezrolnym pracy przez rozpoczęcie robót publicznych przy drogach komunikacyjnych itd.

Ze względu na to, że jako przyczynę rozruchów Komisja uznała podburzającą przeciw Rządowi działalność posłów ks. Okonia, Dąbala i Sudoła, Rada Ministrów poleciła zbadanie udziału tych posłów w agitacji Sekcji Legislatywnej Prezydium Rady Ministrów i wystąpienie z odpowiednimi wnioskami przed Radą Ministrów.

5. Pan Podsekretarz Stanu Wróblewski udziela poufnych wyjaśnień z zakresu polityki zewnętrznej.

6. ^bZałącznik] No. 3.^b Przyjęto wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych do udzielenia m.st. Warszawie nadzwyczajnej subwencji jednorazowej ze Skarbu Państwa do wysokości – na wniosek p. Ministra Skarbu – 8 milionów marek na pokrycie wydatków wynikłych z konieczności przyścia z pomocą robotnikom i pracownikom miejskim.

7. Rada Ministrów upoważniła Prez[ydium] Rady Ministrów do wniesienia na Sejm nagłego wniosku w sprawie przyznania Państwowemu Urzędowi do spraw powrotu jeń.u.r. kredytu w wysokości 2 i ½ miliona marek na pomoc doraźną i powrót jeńców i uchodźców Polaków znajdujących się poza granicami kraju.

8. ^bZałącznik] No. 4.^b Rada Ministrów przyjęła do wiadomości program prac Sekcji I Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, wymagających wstawienia do budżetu na następny rok budżetowy kredytów na kształcenie nauczycieli, na urządzenie 20 kursów wstępnych dla Seminariów Nauczycielskich, kursów doksztalających dla nauczycieli czynnych, ustanowienia nowych inspekcji szkolnych okręgowych oraz opracowanie sieci szkolnej w powiatach w łącznej wysokości 8 282 430 marek.

9. Zmieniając uchwałę z dnia 28 maja 1919 r. p[kt] 4 w sprawie natychmiastowej wypłaty połowy przyznanego uchwałą Rady Ministrów z dn. 15-go kwietnia 1919 r. dodatku dla pracowników państwowych w wysokości jednej pensji, Rada Ministrów postanowiła, aby dodatek obecny wypłacić tym wszystkim pracownikom państwowym, którzy wstąpili do służby Rządu przed 1-ym kwietnia b.r.

Na tym posiedzenie zakończono o godz. 10 min. 15 wyznaczając następne posiedzenie na środę dnia 4-go czerwca b.r.

fSWojciechowski^f

^x gdyż ziemniaki znajdują się tam w nadmiarze, a nie mogą być dowiezione do Warszawy dla braku środków przewozowych.

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 79. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 2 czerwca 1919 r.].
2. [Wniosek nagły ministrów przemysłu i handlu, spraw wojskowych, aprowizacji i skarbu dotyczący utworzenia Misji Zakupów w Wiedniu].
3. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie upoważnienia rządu do wydania nadzwyczajnej subwencji jednorazowej dla m.st. Warszawy].
4. [Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie programu prac Sekcji Szkolnictwa Powszechnego i Seminariów Nauczycielskich tegoż ministerstwa na rok szkolny 1919/1920]³.

^cZałącznik No. 1.^c

[Porządek dzienny 79. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 2 czerwca 1919 r.]

Warszawa, dn. 1 czerwca 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że w poniedziałek dn. 2 czerwca r.b., o godz. 6-jej wieczorem odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w Pałacu Namiestnikowskim (Krak[owskie] Przedm[ieście] 46/48).

³ Nie publikuje się załączników zawierających szczegółowe preliminarze budżetowe.

Porządek dzienny 79 posiedzenia.

- 1) Odczytanie protokołów z trzech ostatnich posiedzeń.
- 2) Sprawa umowy zamiennej z Austrią Niemiecką.
- 3) Sprawozdanie komisji śledczej, wysłanej do Rzeszowa.
- 4) Wniosek Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych o udzielenie zasiłku dla m.st. Warszawy.
- 5) Wniosek Państwowego Urzędu do spraw powrotu jeńców, uchodźców i robotników o kredyt 2 500 000 Mk na pomoc doraźną i powrót jeńców i uchodźców Polaków, znajdujących się poza granicami kraju.
- 6) Sprawy bieżące.

°Załącznik do punktu 3.° °No. 2°

[Wniosek nagły ministrów przemysłu i handlu, spraw wojskowych, aprowizacji i skarbu dotyczący utworzenia Misji Zakupów w Wiedniu]

Ministerstwo Przemysłu i Handlu

No. Dz.Gł. °3005°

°N 13714/19.°

WNIOSEK NAGŁY

Ministra Przemysłu i Handlu, Ministra Spraw Wojskowych, Ministra Aproprowizacji, Ministra Skarbu o utworzeniu Misji Zakupów dla krajów Niemieckiej Austrii, Czecho-Słowacji i Jugosławii z siedzibą w Wiedniu dla zakupów i zawierania umów w imieniu Państwa Polskiego.

Rada Ministrów uchwalić raczy:

ustanawia się Misję Gospodarczo-Handlową dla krajów Niemieckiej Austrii, Czecho-Słowacji i Jugosławii z siedzibą w Wiedniu. °Kierownikiem Misji będzie reprezentant Ministerstwa Przemysłu i Handlu.°^{hhi...ih}

Cel[em] Misji jest °wyłączne° zawieranie umów kupna i wymiennych imieniem Rządu Polskiego w myśl szczegółowej instrukcji oraz wyłączne przeprowadzanie zakupów artykułów potrzebnych dla zaopatrzenia wojska, przemysłu i aprowizacji w Państwie Polskim z zapasów, stoków demobilizacyjnych i innych źródeł, w końcu czuwanie nad przewozem tych towarów do Polski.

W skład Misji wchodzić będą jako stali członkowie reprezentant Ministerstwa Przemysłu i Handlu, Spraw Wojskowych, Aproprowizacji, Ministerstwa Spraw

Zagranicznych (P.U.Z.A.P.P.⁴) i Skarbu. Misja dokonuje zakupów albo bezpośrednio na podstawie przesłanych zleceń i pełnomocnictw poszczególnych Ministerstw, albo też przy współudziale wysłanych w tych celach przedstawicieli władz polskich; w tym wypadku pełnomocnicy ci winni każdorazowo zgłosić się do Misji, przedłożyć swoje pełnomocnictwa, która je weryfikuje. Tylko tacy przez Misję weryfikowani pełnomocnicy mogą wchodzić w pertraktacje z kontrahentami zagranicznymi.

Misji przysługuje prawo rozporządzania kompensatami Państwa Polskiego w granicach z góry ustalonych, oraz przeznaczania tych kompensat dla pojedynczych zakupów, o ile rząd danego państwa będzie uzależniał wywóz zakupionych artykułów od uzyskania kompensat.

Misja prowadzi kontrolę wykonania umów wymiennych zawartych przez Państwo Polskie z wyżej nazwanymi krajami.

W razie potrzeby może Misja utworzyć uppełnomocnione zastępstwa w Czechosłowacji i Jugosławii. Z chwilą objęcia czynności przez Misję Zakupów wszystkie placówki zajmujące się dotychczas tymi sprawami zostają zwinięte. Wykonanie powyższej uchwały poleca się Ministrowi Przemysłu i Handlu, i Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrami Spraw Zagranicznych, Apropowizacji i Skarbu.

Wniosek niniejszy przyjęty został na posiedzeniu Rady Ministrów
..... 1919 r.

Minister Przemysłu i Handlu
^fHącia^f
Za Ministra Spraw Wojskowych
^fStefan Majewski^f
^fAntoni Minkiewicz^f
^fDoerman^f

Motywy:

Konieczność utworzenia Misji.

W Wiedniu istnieje sześć stałych placówek zajmujących się zakupami

- a) przedstawiciel handlowy Ministerstwa Spraw Zagranicznych.
- b) biuro obrotu towarowego ^hP.K.P.^h

⁴ Chodzi o powołany do życia dekretem naczelnika Państwa z 18 grudnia 1918 r. Państwowy Urząd Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby. Jako organizacja handlowa Ministerstwa Apropowizacji zajmował się on nabywaniem dóbr pierwszej potrzeby, głównie żywności, dla ludności cywilnej, dokonywał też jednak zakupów sprzętu wojennego za granicą.

- c) biuro przywozu artykułów do Polski, dające pozwolenia na przywóz.
- d) biuro demobilizacji rzeczowej,
- e) pełnomocnictwo wojskowe,
- f) agencja P.U.Z.A.P.P.

Ekspozytury te konkurują między sobą każde na swoją rękę, co powoduje nie tylko rozbieżność w działalności nie mając wytycznej, lecz także osłabienie stanowiska naszego polityczno-ekonomicznego nie tylko wobec Wiednia i działających tam z wielkim rozmachem Misji czesko-słowackiej, jugosłowiańskiej i ukraińskiej, lecz także wobec delegacji wojskowej włoskiej i Misji krajów Ententy.

Oprócz tego napływają dziennie do Wiednia najrozmaitsi wysłannicy Ministerstw i Urzędów Państwowych oraz niezliczona ilość mniej lub więcej upęnomocnionych prywatnych komisjonerów, którzy wykorzystują brak konsolidacji wyżej nazwanych ekspozytur, działają na własną rękę o ile możliwości w tych samych konkretnych sprawach, przedstawiają się u rozmaitych władz, pertraktują, a nawet zawierają przeważnie fikcyjne umowy kupna, oferując w zamian za to rozmaite kompensaty Rządu Polskiego; w ten sposób wytwarzają pasek⁵ na rynkach austriackich i krajach pogranicznych, podbijają nie tylko tam ceny, lecz także traci na tym Państwo Polskie miliony, gdyż w danym razie zwyczajki te opłaca.

Dla przykładu: o te same dwadzieścia tysięcy par butów pertraktuje równocześnie dziesięć osób, co powoduje zwyczajkę popytu na danym rynku na dwieście tysięcy par, zwyczajka ta spowodowała np. wzrost ceny pary butów w ciągu jednego tygodnia z sześćdziesięciu na siedemdziesiąt Koron. Tak samo rzecz się ma z kompensatami, których te same ilości ofiarują rozmaici delegaci polscy lub komisjonerzy (tysiąc wagonów polskich kartofli są już sławne na rynku austriackim).

Siedzibą Misji jest Wiedeń, dlatego, że w obecnym czasie miasto to jest głównym węzłem handlowo-tranzytowym między zachodem i wschodem, tworzy jedyną drogę wolną prowadzącą z krajów Ententy; miasto jest też punktem zbiornym wielkich Misji handlowych krajów Ententy i krajów [które] powstały z byłej Austrii.

Niemiecka Austria jest pod względem ekonomicznym i handlowym organicznie połączoną z krajami, które wchodziły w jej skład, i długi czas pozostanie jeszcze jako metropolia handlowa dla Polski, Czecho-Słowacji i Jugosławii.

Artykuły nabywane w Niemieckiej Austrii są stosunkowo najtańsze ze względu na walutę, łatwość przewozu oraz na przystosowanie się do potrzeb naszego przemysłu galicyjskiego. W zrozumieniu tej sytuacji rozwijają w Niemieckiej Austrii misje zakupowe czeskie, ^ajugosłowackie^a i ukraińskie jak najbardziej celową działalność, wykupując lub rozdrapując przedmioty zbytu; świadczą o tym zawarte umowy między Niemiecką Austrią i tymi państwami.

⁵ Przesł. nieuczciwa koniunktura, zwyczajka cen.

Kierownictwo winno spoczywać w rękach reprezentanta Ministerstwa Przemysłu i Handlu dlatego, że władze powołane do oceny 'wywozu i' zakupów ze strony tamtych rządów spoczywają wyłącznie w instytucjach nie wojskowych tylko cywilnych stojących pod kierunkiem Ministerstwa Handlu względnie 'urzędów' 'agentów' państwowych handlowo-przemysłowych. Drugi wzgląd przemawiający za nieprzekazywaniem kierownictwa tych spraw wojskowości jest ten, że Niemiecka Austria jest krajem nieprzyjacielskim z Niemcami połączonym (Czechy również częściowo) obecnie, kompletnie zdemobilizowanym, antymilitarno-socjalnym (przeciwnie jak w krajach Ententy), tak że występowanie na zewnątrz wojskowości nie jest wskazanym i ze względów politycznych i we własnym interesie, gdyż 'trudniej' wojskowości interweniować skutecznie w razach, o ile chodzi o wywóz artykułów przeznaczonych na potrzeby wojenne pozór handlowy te trudności polityczne usuwa.

Mianowanie radcy ministerialnego pana Krupskiego szefem tej misji jest uzasadnione tym, że pan Krupski, były radca sekcyjny Ministerstwa Handlu w Wiedniu, pracował przez lat jedenaście w tym Ministerstwie, w szczególności w dziale wielkiego przemysłu i handlowo-politycznym, jest nie tylko znawcą stosunków przemysłowo-handlowych w tych krajach, lecz także wśród tamtejszych sfer rządowych i przemysłowych posiada znajomości i wpływy, a znając równocześnie stosunki przemysłowo-handlowe Polski i będąc dobrze sytuowanym 'materialnie', jest najbardziej wskazanym kandydatem.

'Załącznik do punktu 6' 'No. 3.'

[Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie upoważnienia rządu do wydania nadzwyczajnej subwencji jednorazowej dla m.st. Warszawy]

Do

Rady Ministrów

W n i o s e k

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Rada Ministrów raczy przedstawić Sejmowi do uchwalenia w trybie nagłym następujące

Upoważnienie Rządu do wydania nadzwyczajnej subwencji jednorazowej ze skarbu Państwa dla m.st. Warszawy

Wniosek powyższy został
przyjęty na posiedzeniu
Rady Ministrów w dn.
czerwca 1919 r.

Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu
z Ministrem Skarbu do udzielenia m.st. Warszawie nadzwyczajnej
subwencji jednorazowej ze Skarbu Państwa do wysokości sześciu
milionów marek na pokrycie wydatków, wynikłych z konieczności
przyjścia z pomocą robotnikom i pracownikom miejskim m.st. War-
szawy w związku z wyjątkową w Warszawie drożyzną.

Uzasadnienie.

Potrzeba udzielenia subwencji
znajduje uzasadnienie w złym
stanie finansów miejskich oraz
trwającej nieprzerwanie wyjąt-
kowej w m[ieście] Warszawie
drożyznie.

MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH:

„Załącznik do punktu 8” „No. 4.”

**[Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie
programu prac Sekcji Szkolnictwa Powszechnego i Seminariorów Nauczyciel-
skich tegoż ministerstwa na rok szkolny 1919/1920.]**

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO

DN. 2 czerwca 1919 R.
„No. 986/19”

Do
Rady Ministrów

W sprawie programu prac
Sekcji szkolnictwa powszech-
nego i seminariorów nauczy-

cielskich Ministerstwa W.R.
i O.P. na rok szkolny 1919/20.

Rozwój i dalsza planowa organizacja szkolnictwa powszechnego i seminariów nauczycielskich w roku szkolnym następnym (19/20) wymaga całego szeregu prac przedwstępnych i przygotowawczych, których wykonanie musi nastąpić bądź natychmiast, bądź w najbliższych trzech miesiącach (do 1 września), w przeciwnym bowiem razie rok przyszły dla rozwoju szkolnictwa będzie stracony, praca zaś szkolna mniej produkcyjna. Dotyczy to zwłaszcza możliwości natychmiastowego angażowania personelu nauczycielskiego i inspektorów szkolnych oraz dokonania pewnych prac, pociągających za sobą wydatki w miesiącach lipcu i sierpniu, a więc przed uchwaleniem budżetu. Do programu prac tych należą: 1) założenie 9 nowych i upaństwowienie 9 prywatnych seminariów nauczycielskich, remont gmachów, seminaria i kursy skrócone, szkoły dla ochroniarek⁶ i dla nauczycieli dzieci anormalnych; 2) założenie 20 nowych kursów wstępnych do seminariów nauczycielskich, 3) zorganizowanie podczas ferii letnich kursów doksztalających dla nauczycieli czynnych, 4) utworzenie nowych 19 (względnie 15) okręgów szkolnych i 5) opracowanie podczas 2 miesięcy ferii letnich sieci szkolnej w powiatach.

Wobec powyższego Rada Ministrów uchwalić raczy:

Zatwierdza się program prac Sekcji I Ministerstwa W.R. i O.P.
^hz wstawieniem do budżetu na następny rok budżetowy następujących kredytów:^h

	W stosunku rocznym	W stosunku półrocznym
I. Dział kształcenia nauczycieli	8 970 380	5 503 430
II. 20 Kursów wstępnych do sem. Nauczycielskich	2 182 400	1 223 000
III. Kursy doksztalające dla naucz. Czynnych	jednorazowo	580 000
IV. Nowe Inspekcje Szkolne Okręgowe (19)		626 000
V. Opracowanie sieci szkolnej w powiatach	jednorazowo	400 000
Razem		8 282 430 Mk

MINISTER

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

^fJan Łukasiewicz^f

⁶ Przyst. pracownic ochronek, przedszkolank.

I. SEMINARIA NAUCZYCIELSKIE.

Potrzeba wykształcenia w krótkim czasie wielkiej liczby nauczycieli szkół powszechnych jest tak oczywista, że nie wymaga uzasadnienia. Wystarczy wskazać, że w celu zrealizowania powszechnego nauczania w ciągu lat kilkunastu należy przygotować według przybliżonych obliczeń około 40 000 nauczycieli. Liczba ta uwzględnia wyłącznie teren b. Królestwa Kongresowego, nie obejmuje potrzeb b. zaboru pruskiego ani kresów. Wyprodukowanie w krótkim czasie wielkiej liczby dobrych nauczycieli to warunek produkcyjności wydatków ponoszonych przez państwo i przez samorządy na cele szkolnictwa powszechnego.

W ciągu kilku lat musi być zrealizowana na terenie b. Królestwa Kongresowego sieć seminariów nauczycielskich obejmująca 80–100 zakładów.

W roku szkolnym 1919/20 Ministerstwo W.R. i O.P. projektuje założenie 9 seminariów nowych (Mogielnica, Łęczycza, Sandomierz, Białystok, Pułtusk, Kamińsk lub Wolbórz, Suwałki – seminaria męskie; Chełm, Białystok – seminaria żeńskie) i upaństwowienie ^hg^h ^c9^c seminariów prywatnych (Łomża, Radom, Lublin, Częstochowa, ^cŁódź,^c Siedlce – seminaria męskie; Mińsk Mazowiecki, Płock, Sandomierz – seminaria żeńskie).

Przy decyzjach w sprawie upaństwowienia seminariów Ministerstwo stosuje następujące zasady:

a) sieć seminariów państwowych winna być zrealizowana w ten sposób, by młodzież ze wszystkich okolic kraju miała do nich łatwy dostęp;

b) przy projektach upaństwowienia seminaria męskie mają pierwszeństwo przed żeńskimi ze względu na to, że męskie seminaria prywatne pobierające opłatę za naukę, mają znikomo małe szanse rozwoju;

c) seminaria społeczne, które mogą istnieć i rozwijać się w sposób zadawalający, nie podlegają upaństwowieniu, mogą być jedynie subsydiowane w celu podniesienia ich poziomu.

Wobec tego, że seminaria nauczycielskie dopiero za 3–5 lat zaczną produkować nauczycieli w poważnej liczbie, jest rzeczą konieczną doraźnie w skróconym tempie przygotowywanie w tym czasie nauczycieli spośród dotychczas czynnych nauczycieli niewykwalifikowanych oraz spośród osób posiadających wykształcenie ogólne co najmniej w zakresie 6 klas szkoły średniej.

Ministerstwo projektuje zorganizowanie w roku szkolnym 1919/20:

a) Jednego seminarium skróconego dla kształcenia czynnych nauczycieli nie posiadających 4-klasowego szkolnego wykształcenia;

b) 3 ognisk półrocznych i rocznych kursów pedagogicznych dla przygotowania do zawodu nauczycielskiego osób z wykształceniem w zakresie co najmniej 6 klas szkoły średniej.

Wobec braku wykwalifikowanych nauczycieli seminariów Ministerstwo przewiduje stypendia dla osób pragnących przygotować się do pracy w seminariach.

W szkołach powszechnych wieloklasowych potrzebni są wykwalifikowani nauczyciele robót ręcznych. Nauczycieli takich dotychczas prawie nie posiadamy.

Ministerstwo projektuje utworzenie w roku szkolnym 1919/20 przy szkole Szlenkierów w Warszawie rocznych i dwuletnich kursów dla nauczycieli robót ręcznych.

W celu podniesienia poziomu szkół dla ochroniarek Ministerstwo projektuje założenie dwu szkół państwowych tego typu (Warszawa, Lublin).

W celu zapewnienia istniejącym i projektowanym szkołom dla głuchoniemych wykwalifikowanych nauczycieli Ministerstwo projektuje zorganizowanie w r[oku] szk[olnym] 1919/20 przy Instytucie Głuchoniemych i Ociemniałych w Warszawie seminarium naukowego dla kształcenia nauczycieli głuchoniemych.

Program prac w ujęciu budżetowym:

	od 1 lipca 1919 do 30 czerwca 1920.	od 1 lipca do 31 grudnia 1919.	od 1 stycznia do 30 czerwca 1920.
1-a. 9 seminariów upaństwowionych (zał. Nr. 1)	3 315 140	2 011 440	1 303 700
1-b. 9 seminariów nowych (zał. N. 2)	2 218 430	1 290 430	928 000
1-c. Remont gmachów i budowa (prace przygotowawcze)	1 000 000 ^x	700 000	300 000
2. a) seminarium skrócone (załącznik N. 3)	397 510	250 510	147 000
b) 3 ogniska kursów półrocznych i rocznych (zał. N. 4)	1 119 000	714 000	405 000
3. Stypendia dla kandydatów na nauczycieli seminariów	240 000	120 000	120 000
4. Kursy dla nauczycieli robót ręcznych (zał. N. 5)	241 000	145 000	96 000
5. 2 szkoły dla ochroniarek (zał. N. 6)	295 000	192 400	102 600
6. Seminarium przy Instytucie Głuchoniemych (zał. N. 7)	144 300	79 650	64 650
R a z e m	8 970 380 mk.	5 503 430 mk.	3 466 950

^x Na remont gmachów była w budżecie na półrocze od 1 I do 30 VI 1919 r. kwota 1 000 000 mk. Wskutek jednak późnego zatwierdzenia budżetu i wobec tego,

że gmachy na seminaria nie zostały do dnia 15 maja przekazane Minister[stwu] W.R. i O.P. do dnia 1 lipca będzie można wykonać roboty w zakresie nieznaczej części przyznanego kredytu.

Uwagi:

Szczegółowe budżety w załącznikach do punktów: 1-a, 1-b, 2-a, 2-b, 4, 5, 6.

°II°
KURSY WSTĘPNE
do seminariów nauczycielskich

Seminaria nauczycielskie, których liczba zwiększa się w szybkim tempie, wskutek niskiego stanu szkolnictwa powszechnego nie mają materiału uczniowskiego odpowiednio przygotowanego i uzdolnionego mimo, że poziom wymagań dla wstępujących jest nadzwyczaj obniżony.

Jedynym wyjściem z tego położenia jest szeroka akcja w kierunku zakładania Kursów Wstępnych do seminariów nauczycielskich, które, biorąc do zakładu chętną i zdolną młodzież ze szkół powszechnych, dostarczają seminariom dobrze przygotowanych kandydatów.

Obecnie funkcjonuje 18 Kursów Wstępnych w różnych okolicach kraju; na przyszły rok szkolny zamierza się otworzyć jeszcze 20, ażeby dostosować się do ilości istniejących i projektowanych seminariów.

Wyszczególnienie	jednego zakładu na czas od 1 VII 1919 do 30 VI [19]20	20 zakładów na czas od 1 VII 1919 do 30 VI [1]920	20 zakładów na czas od 1 VII 1919 do 31 XII 1919 r. (I-e półrocze)
------------------	--	--	--

Zestawienie ogólne

A. Koszty prowadzenia	70 120	1 402 400	714 000
B. Koszty zorganizowania	23 500	470 000	303 000
Remont gmachów		300 000	200 000
Organizacyjne wydatki ogólne		10 000	6 000
Razem	93 620	2 182 400	1 223 000

Szczegóły patrz załączniki N. 8

Wyjaśnienia do preliminarza

1. Pobory nauczycielskie. Wobec niemożności obliczenia poborów nauczycielskich dokładnie, zależne bowiem będą od liczby lat pracy, bierze się przeciętnie 10 lat pracy i miejsce pobytu miasta III-ej kategorii.
3. Komorne, przy szkole jest bursa dla 40 dzieci.
4. Materiały piśmienne do sklepiku szkolnego, – w szkole uczniowie zaprawiają się do samodzielnej pracy w kooperatywie, prowadząc sklepik uczniowski. Ministerstwo daje kapitał zakładowy.
5. Zaprowadzenie gospodarstwa. – Kursy Wstępne, organizowane po wsiach mogą uprawiać rolę, lub ogród i prowadzić gospodarstwo domowe, co daje poważny zasiłek bursie i stwarza nowy czynnik wychowawczy dla młodzieży.
6. Remont gmachów. – Na Kursy Wstępne przeznaczane są często państwowe budynki b[ardzo] zrujnowane, remont ich (oszklenie, drzwi, okna, piece, dachy) pochłania duże sumy.
7. Organizacyjne wydatki. Koszty przejazdów angażowanych nauczycieli, wysyłanie pomocy naukowych z centrali.

III.

KURSY WAKACYJNE.

Ministerstwo W.R. i O.P., dążąc do stałego podnoszenia poziomu wykształcenia nauczycielstwa szkół powszechnych, oraz chcąc przyjąć z pomocą nauczycielstwu w przygotowaniu się do obowiązujących egzaminów, urządza podczas wakacji letnich r.b. kursy wakacyjne. Sprawa doksztalcenia nauczycieli szkół powszechnych jest dla szkolnictwa polskiego sprawą pierwszorzędną wagi, mając bowiem odpowiednio wykwalifikowane nauczycielstwo możemy jedynie produkcyjnie zużytkować te miliony, które idą na prowadzenie szkolnictwa powszechnego. Nauczycielstwo samo zdaje sobie z tego sprawę i zapisuje się na kursy tłumnie; prócz tego ustawa o wynagrodzeniu i stabilizacji nauczycieli w projekcie uchwalonym przez komisję sejmową przewiduje takie kursy jako obowiązkowe dla pewnej kategorii nauczycieli. Zamiast diet, które przez b. władze okupacyjne były wypłacane słuchaczom kursów wakacyjnych w wysokości 5 Mk od osoby, Ministerstwo proponuje zasiłki na utrzymanie słuchaczy w uboższych okręgach, co stanowi zresztą nieznaczną kwotę w stosunku do sumy jaką by wynosiły diety. Koszty jednego słuchacza na kursach wyniosą według proponowanego budżetu przeciętnie od 75–80 Mk, gdy same tylko diety wyniosłyby wydatek 150 Mk od osoby.

Kursów wakacyjnych na terytorium byłego Królestwa proponuje się 150 z następującym budżetem:

350 prelegentów stałych à 500 Mk	175 000 Mk
Prelegenci objazdowi na 150 kursach po 20 godz. à 17,50 Mk okrągło	52 000 Mk
150 kierowników kursów à 250 Mk okrągło	37 000 Mk
Koszty podróży dla 350 prelegentów stałych à 60 Mk	21 000 Mk
Koszty podróży dla prelegentów objazdowych okrągło	11 000 Mk
Koszty utrzymania 350 prelegentów stałych przez 30 dni à 10 Mk	105 000 Mk
Koszty utrzymania prelegentów objazdowych na 150 kursach przez dni 10 à 10 Mk	15 000 Mk
Zapomogi na urządzenie kuchni i burs w okręgach niezamożnych	100 000 Mk
Zapomogi dla niezamożnych słuchaczy na 150 kursach à 100 Mk	15 000 Mk
Wydanie programów i sprawozdań	4 000 Mk
Pomoce naukowe	45 000 Mk
R a z e m	580 000 Mk

IV. NOWE INSPEKCJE SZKOLNE.

Organizacja Szkolnictwa w powiatach oraz praca nauczycieli nie może być pozbawiona odpowiednich organów kierowniczych i nadzorczych. Organami tymi są inspektorowie Szkolni okręgowi.–

Dotychczasowe okręgi szkolne były dostosowane do powiatów okupacyjnych, a więc i do odpowiednio zorganizowanych władz administracyjnych i samorządowych.–

Nowy podział administracyjny na powiaty wymaga więc i przekształcenia okręgów szkolnych, a więc i powiększenia ich liczby.–

Wymaga tego również i produktywność pracy inspektorów szkolnych pod względem pedagogicznym i administracyjnym.–

W jak anormalnych pod tym względem warunkach pracują inspektorzy szkolni najlepiej ilustruje następujące zestawienie: na jednego inspektora wypada:

	Kongresówka	Galicja	W.Ks. Poznańskie
szkół	163	60	44
nauczycieli	226	163	87

Stąd jest rzeczą konieczną w 19 powiatach utworzyć inspektoraty, co budżetowo przedstawić się będzie jak następuje:

I. 15 nowych Inspekcji (w Ciechanowie, Brzezinach, Gostyninie, Kolnie, Łasku, Makowie, Przasnyszu, Radzyminie, Rypinie, Sejnach, Sierpcu, Słupcy, Sochaczewie, Turku i Węgrowie)

po 34 000 mk półrocznie na Inspekcję, według zamieszczonego na odwrocie projektu budżetu 510 000 mk

II. 4 nowe Inspekcje na terenie b. Kongresówki z ludnością litewską (Kalwaria, Mariampol, Władysławów, Wyłkowyszki) po 34 000 marek na Inspekcję według wspomnianego wyżej projektu budżetu 136 000 mk

646 000 mk

W razie skasowania Inspekcji Szkolnej w Dąbrowie

odejdzie kwota 20 000 mk

Potrzeba preliminować 626 000 marek.

Szczegóły patrz załącznik N. 9.

V. OPRACOWANIE SIECI SZKOLNEJ W POWIATACH.

Podniesienie kultury szerokich mas ludności zależy w pierwszym rzędzie od wartości szkoły powszechnej, wartość ta zaś zależy bezpośrednio od organizacji tej szkoły.

Im szkoła powszechna jest niżej zorganizowaną, tj. im więcej roczników dzieci przypada na jedną siłę nauczycielską, tym rezultaty pracy szkoły takiej są mniejsze pod względem poziomu wykształcenia dziatwy szkolnej. Stąd dążność we wszystkich państwach kulturalnych do tworzenia szkół o większej liczbie sił nauczycielskich, kasowanie zaś zupełne lub ograniczenie do najkonieczniejszego minimum liczby szkół tzw. jednoklasowych (o jednej sile nauczycielskiej) a mianowicie tworzenie tego typu szkół tylko w takich miejscowościach, gdzie w promieniu trzech kilometrów jest pewne, określone ustawowo minimum dzieci w wieku szkolnym (liczby te wahają w rozmaitych państwach od 20 do 80).

Dotychczasowa gospodarka szkolna w gminach pod względem rozmieszczenia szkół była bezplanowa i chaotyczna; tak ją prowadziły władze szkolne rosyjskie, w tenże sam sposób prowadzili ją okupanci; zakładano szkoły wyłącznie niemal jednoklasowe bez planu, bez ujęcia rzeczy z ogólniejszego punktu widzenia; przyczyniają się do tego i tendencje ludności w gminach; nie rozumiejąc organizacji szkoły pod względem programu i różnic w zakresie nauczania pomiędzy szkołą o mniejszej i większej liczbie sił nauczycielskich, ludność pragnęłaby posiadać w każdej wsi własną szkołę, co w konsekwencji prowadzi do zakładania szkół najniższego typu organizacyjnego. I tak jest istotnie: wśród 10 303 szkół z 14 276 nauczycielami na terenie byłej Kongresówki mamy szkół jednoklasowych 86%.

Reforma tych anormalnych stosunków poza zasadniczą sprawą poziomu kształcenia mas jest niezmiernie pilną obecnie ze względu na to, iż:

1) wiele gmin przystępuje na własną rękę do budowy szkół jednoizbowych w sposób bezplanowy i chaotyczny, czemu należy kres położyć i przez opracowanie sieci szkolnej wyznaczyć w gminach punkty dla szkół,

2) Komisja oświatowa Sejmu składa wnioski o wyznaczenie kredytów na budynki szkolne,

3) nieracjonalność ze stanowiska finansowego budowy wielu szkół o 1 izbie, zamiast mniejszej liczby szkół wieloizbowych.–

Stąd koniecznością jest wiedzieć z góry, ile i jakich budynków (o ilu izbach) gminy będą potrzebowały, a dokonać tego mogą tylko specjalne ad hoc powołane i płatne Komisje przy Radach Szkolnych Okręgowych. Zadaniem ich będzie:

1) podzielić gminy na rejony szkolne o promieniu 3-kilometrowym,

2) istniejące w takim rejonie szkoły jednoklasowe scalać w wieloklasowe,

3) wyznaczyć odpowiednie punkty dla szkół w każdym rejonie, wychodząc z założenia, iż szkoła najniżej zorganizowaną może być w zasadzie szkoła 2-klasowa,

4) dopuszczać do tworzenia szkół jednoklasowych tam tylko, gdzie warunki prawne nie dopuszczają do stworzenia szkoły wyżej zorganizowanej tj. gdzie w promieniu trzech kilometrów jest tylko 40–60 dzieci w wieku szkolnym, a warunki zaś lokalne są takie, iż nie można przewidywać zmian in plus w zaludnieniu,

5) wyznaczyć takie punkty w okręgu (powiecie), w których pomimo braku warunków prawnych należałoby założyć szkoły najwyżej zorganizowane (siedmioklasowe), aby nie były uprzywilejowane pod względem posiadania szkół wieloklasowych wyłącznie miasta i miasteczka z krzywdą dla ludności włościńskiej okręgu.

Praca ta winna być wykonana podczas ferii letnich przez specjalną komisję, której organem technicznym będzie inspektor szkolny z przydanymi mu na ten czas 3-ma względnie 4-ma pomocnikami spośród miejscowego nauczycielstwa.

Koszt pracy jednej komisji wyniesie przeciętnie 4500 mk a mianowicie:

1) diety dla 3 pomocników przez 60 dni à 10 mk 1800 mk

2) rozjazdy 3 pomocników przez 2 miesiące à 400 mk 1200 mk

3) inspektorowi za pracę oraz na materiały, mapy, kartogramy itd. 1500

R a z e m 4500

86 à 4500 38 7000 Mk

Trzeci pomocnik dla 13 okręgów

13 000

O g ó ł e m 400 000 mk

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 6.

2

PROTOKÓŁ 80-go posiedzenia Rady Ministrów Rzplitej Polskiej w dniu 4 czerwca 1919 roku.

Przewodniczy	Minister Spraw Wewnętrznych p. Stanisław Wojciechowski,
Obecni:	
Minister Spraw Wojskowych	p. gen. por. Józef Leśniewski,
Minister Skarbu	p. Stanisław Karpiński,
Minister W.R. i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz,
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki,
Minister Rolnictwa i D.P.	p. Stanisław Janicki,
Minister Przemysłu i Handlu	p. dr Kazimierz Hącia,
Minister Robót Publicznych	p. Józef Pruchnik,
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde,
Minister Zdrowia Publicznego	p. dr Tomasz Janiszewski,
Minister Pracy i O.S.	p. Jerzy Iwanowski,
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaz[nych]	p. Julian Eberhardt,
Podsekretarz Stanu w Prez[ydium] Rady Min[istrów]	p. dr Władysław Wróblewski,
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Rolnictwa	p. Zygmunt Chmielewski,
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Aprop[izacji]	p. Janusz Machnicki,
Szef Sekcji w Prez[ydium] Rady Min[istrów]	p. August Wowkonowicz,
Szef Sekcji w Prez[ydium] Rady Min[istrów]	p. Edward Lechowicz,
Protokołuje	p. dr Bronisław Helczyński.

Początek posiedzenia o godz. 6 min. 20 wiecz.

1. Protokół 79-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 2 czerwca b.r. odczytano i przyjęto.

2. Nawiązując do odczytanego protokołu, p. Minister Janiszewski prosi o zaznaczenie, że nie umieszczono w nim wzmianki, iż, gdy p. Minister Supiński na poprzednim posiedzeniu poruszył sprawę żydowską, p. Minister podniósł, że należałoby wykorzystywać prasę celem przeciwdziałania skierowanej na szkodę Państwa Polskiego działalności Żydów za granicą.

3. ^bZałącznik No. 2.^b Przyjęto przedstawiony przez Prezydium Rady Ministrów projekt ustawy, normującej stosunki służbowe funkcjonariuszów państwowych podczas pełnienia służby wojskowej, z następującymi zmianami:

a) w art. 3 drugie zdanie skreśla się;

b) w art. 7 i 8 słowo „urzędnik” zastępuje się słowem „funkcjonariusz”.

Wniosek p. Kierownika Min[isterstwa] Kolei Żelaznych, by w projekcie tym słowo „funkcjonariusz” zastąpić wszędzie słowem „urzędnik”, nie uzyskał większości. Co do określenia w praktyce, co należy rozumieć pod terminem „funkcjonariusz”, uznano, iż do czasu, gdy termin ten zostanie ściśle sprecyzowany przez pragmatykę służbową, każdy z pp. Ministrów w stosunku do podwładnych sobie urzędników i pracowników będzie ustalał znaczenie tego terminu. Uznano dalej, że ustawa ta nie będzie miała zastosowania do kolejarzy, dla których obowiązują specjalne przepisy. Nie będzie ona również obowiązywała w stosunku do nauczycieli szkół powszechnych, których obowiązek służby wojskowej zostanie unormowany osobną ustawą. Projekt takiej ustawy przedstawi w najbliższym czasie Min[isterstwo] W.R. i O.P.

Zgłoszona przez p. Ministra Janiszewskiego poprawka, by do art. 2-go dodać słowa „co do urzędników-lekarzy ma zastosowanie art. 4-ty ustawy z dnia 7 kwietnia 1919 r. (Dz. Praw, poz. 260)”, nie została przyjęta. Natomiast p. Minister Spraw Wojskowych oświadczył, że skierowywane do niego przez właściwe władze przełożone reklamacje urzędników-lekarzy będzie przysyłał przed rozstrzygnięciem do Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego celem zasięgnięcia opinii⁷.

4. ^bZałącznik No. 3. ^bP. Minister Hącia referuje projekt statutu normalnego Stowarzyszeń Spółdzielczych Handlowo-Przemysłowych. P. Minister podnosi, iż mimo, że jest w opracowaniu projekt ogólnej ustawy spółdzielczej, który niebawem zostanie przedłożony do zatwierdzenia Radzie Ministrów, życie wymaga, by już obecnie zatwierdzić cały szereg statutów Stowarzyszeń Spółdzielczych Handlowo-Przemysłowych, ponieważ zaś wedle brzmienia art. 1-go dekretu w przedmiocie zatwierdzania statutów zrzeszeń przemysłowo-handlowych o kapitale zmiennym z dnia 7 II 1919 (Dziennik Praw nr 17, poz. 223) stowarzyszenia te muszą być legalizowane na podstawie statutu normalnego, zatwierdzonego przez Radę Ministrów, przeto zatwierdzenie przedłożonego projektu jest rzeczą nagłą.

W dyskusji pp. Ministrowie Wojciechowski i Karpiński oraz p. Podsekretarz Stanu Chmielewski podnieśli szereg zarzutów przeciw przedstawionemu projektowi, w szczególności zaś, że jest on zbyt drobiazgowy i zbyt krępuje swobodę stowarzyszonych. Nadto zwrócono uwagę także na kwestię formalną, a mianowicie na to, iż, ponieważ dekret wspomina o zrzeszeniach handlowo-przemysłowych o kapitale zmiennym, a nie stowarzyszeniach spółdzielczych przemysłowo-handlowych, przeto tylko użycie tego pierwszego terminu jest w danym wypadku dopuszczalne.

⁷ Ustawa uchwalona została przez Sejm Ustawodawczy 11 lipca 1919 r. DzPPP, 1919, nr 59, poz. 357.

W głosowaniu wniosek p. Ministra Hąci, by przedłożony projekt zatwierdzić, upadł, natomiast na wniosek p. Ministra Wojciechowskiego powzięto następującą uchwałę:

„1. Rada Ministrów uznaje za statuty normalne dla zrzeszeń handlowo-przemysłowych o kapitale zmiennym (art. 1 dekretu z dnia 8 II 1919, Dz. Praw nr 17, poz. 223) obecnie obowiązujące statuty normalne dla stowarzyszeń spółdzielczych spożywczych, rolniczych i budowlanych,

2. Rada Ministrów upoważnia Ministra Przemysłu i Handlu do wprowadzania do wymienionych statutów zmian, jakie okażą się konieczne ze względu na cel i zakres działania zrzeszeń przemysłowo-handlowych.”

5. ^bZałącznik No. 4. ^bP. Minister Karpiński referuje wniosek nagły o wyłączenie upoważnienie Min[isterstwa] Skarbu do opracowania i wniesienia do Sejmu projektu ustawy o stowarzyszeniach spółdzielczych.

P. Minister Iwanowski zastrzega się przeciw wyłączeniu upoważnieniu do tego zadania Min[isterstwa] Skarbu; specjalnie, jeśli chodzi o spożywcze stowarzyszenia spółdzielcze, sądzi, że do opracowania odnośnych przepisów ustawy uprawnione jest w pierwszej linii Min[isterstwo] Pracy i O.S.

Po dyskusji wniosek Min[isterstwa] Skarbu w zasadzie przyjęto z tą poprawką p. Ministra Wojciechowskiego, iż projekt tej ustawy po opracowaniu go przez Min[isterstwo] Skarbu i mające być przez nie zwołane konferencję i komisję, do której mają być powołani także przedstawiciele Min[isterstw] Spraw Wewnętrznych, Przemysłu i Handlu, Rolnictwa i D.P., Pracy i O.S. oraz Prezydium Rady Ministrów, zostanie bez wchodzenia pod obrady Międzyministerialnej Konsultacji Prawnej przedstawiony do zatwierdzenia Rady Ministrów.

6. ^bZałączniki No. 5. i 6. ^bP. Szef Sekcji Lechowicz referuje projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie otwierania i prowadzenia biur próśb, podań, tłumaczeń i przepisowań na obszarze b. zaboru rosyjskiego. Projekt ten, wniesiony przez Min[isterstwo] Spraw Wewnętrznych, został z pewnymi zmianami zaaprobowany przez Międzyministerialną Konsultację Prawną. P. Szef Sekcji podnosi jednak zastrzeżenie przeciw art. 6 projektu, który właściwie ustanawia pewien rodzaj podatku. Podatek taki może nałożyć jedynie ustawa, a nie rozporządzenie Rady Ministrów.

P. Minister Janiszewski stawia wniosek o odrzucenie tego projektu, a utworzenie natomiast bezpłatnych gminnych (miejskich) izb pisarskich oraz o polecenie wszystkim urzędom pierwszej instancji, by przejmowały prośby stron do protokołu. P. Minister Przesmycki oświadcza się za zwolnieniem od rejestracji osób, zajmujących się zawodowo przepisywaniem i tłumaczeniem. P. Minister Wojciechowski wnosi, by rozporządzenie to zostało wydane nie przez Radę Ministrów, lecz przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministerstwem Sprawiedliwości, ponieważ tylko te dwa ministerstwa są w tej sprawie zainteresowane.

Wniosek ten przyjęto. Dalej przyjęto wniosek o skreślenie w art. 1 słów „i przepisywania”, wreszcie zaś o skreślenie art. 6-go. Nadto na wniosek p. Ministra Janiszewskiego Rada Ministrów uznała za pożądane, aby urzędy państwowe administracyjne przyjmowały wszelkie ustne prośby i zażalenia stron do protokołu. W tym kierunku poszczególni pp. Ministrowie wydadzą podległym sobie organom odpowiednie polecenia.

7. ^bZałącznik] No. 7. i 8. ^b P. Podsekretarz Stanu Machnicki referuje wniosek Min[isterstwa] Apropowizacji w sprawie nafty, świec i parafiny. P. Minister Hącia uważa ten wniosek za niedojrzały do dyskusji ze względu na to, iż w obecnej chwili nie wiadomo jeszcze, jakimi ilościami produktów będziemy rozporządzać w przyszłym roku. Wskutek tego nie wiadomo też, czy można będzie dopuścić do wolnego handlu nimi, czy też konieczną będzie państwowa reglamentacja ich konsumpcji. W myśl tej opinii postanowiono zdjąć ten wniosek z porządku dziennego.

8. W związku z dyskusją nad wnioskiem Min[isterstwa] Apropowizacji w sprawie nafty, świec i parafiny postanowiono na wniosek p. Ministra Wojciechowskiego poświęcić specjalne posiedzenie Rady Ministrów w dniu 6 czerwca b.r. dyskusji nad polityką gospodarczą Rządu. P. Minister Wojciechowski stwierdza, że w polityce tej brak dotąd linii wytycznej, wskutek czego w tej dziedzinie poszczególne uchwały Rady Ministrów i zarządzenia Rządu następują bez względu na związek z całością polityki gospodarczej. Nadto p. Minister zwraca uwagę na potrzebę utworzenia przy ministerstwach gospodarczych stałych rad, złożonych z fachowców, ponieważ obecnie nieraz o bardzo ważnych sprawach faktycznie rozstrzygają nawet dość podrzędni urzędnicy, dzięki czemu popełnia się wiele błędów.

9. ^bZałącznik] No. 9. ^b P. Podsekretarz Stanu Machnicki referuje wniosek Min[isterstwa] Apropowizacji w sprawie zajęcia 50% melasy na fabrykację paszy treściwej dla wojska. P. Minister Karpiński zgłasza przeciw temu wnioskowi sprzeciw z powodu, iż cały prawie remanent melasy jest już kontraktowo sprzedany gorzelnikom na produkcję spirytusu, a rozwiązanie odnośnych umów przyniosłoby wielkie szkody przemysłowi gorzelnemu, gdy tymczasem sprawa technicznego przeprowadzenia wyrobu paszy z melasy nie jest jeszcze należyście wyświetlona.

W wyniku dyskusji powzięto następującą uchwałę: „Wzywa się Min[isterstwo] Skarbu, by potrzebną na cele wojskowe ilość melasy przekazało Min[isterstwu] Spraw Wojskowych na produkcję paszy treściwej”.

Co do szczegółów wykonania tej uchwały winno się Min[isterstwo] Skarbu porozumieć z Min[isterstwem] Spraw Wojskowych.

10. ^bZałącznik] No. 10. ^b Wniosek Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu i Apropowizacji w przedmiocie nabycia partii bawełny amerykańskiej w celu przyśpieszenia uruchomienia przemysłu włókienniczego przyjęto w następującym brzmieniu:

„1. Upoważnia się Państwowy Urząd Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby do nabycia od Amerykańskiej Misji Żywnościowej partii bawełny amerykańskiej około 27 000 bel, czyli około 5500 ton bawełny surowej z kredytu, przeznaczonego

na zakup artykułów pierwszej potrzeby na warunkach, ogólnie przyjętych przy zakupach tego rodzaju,

2. Nabytą bawełnę P.U.Z.A.P.P. w porozumieniu z Min[isterstwem] Przemysłu i Handlu ma oddać do przeróbki przemysłowcom włókienniczym w Państwie Polskim, ewent. Związkowi tych przemysłowców dla wykonania zamówień Min[isterstwa] Spraw Wojskowych i Min[isterstwa] Aprowizacji”.

Nadto wyrażono opinię, że zamówienia Min[isterstwa] Spraw Wojskowych i Aprowizacji winny iść w kierunku otrzymania towarów bardzo prostych, noszących w całej pełni charakter artykułów pierwszej potrzeby.

11. ^bZałącznik No. 11^b P. Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych stawia wniosek nagły o uchwalenie projektu ustawy o budowie linii kolejowej Rzeszów–Kolbuszowa–Tarnobrzeg. Projekt ten był już przedmiotem obrad Rady Ministrów w dniu 30 maja b.r. i został zdjęty z porządku dziennego na wniosek Min[isterstwa] Spraw Wojskowych, które wyraziło przekonanie, że dla celów strategicznych bardziej wskazany byłby kierunek Rzeszów–Kolbuszowa–Rozwadów. Wobec wyjaśnień, że interesy strategiczne będą dostatecznie zabezpieczone przez budowę ewentualnie odnogi do Rozwadowa lub też odpowiedniego węzła w Sobowie, Min[isterstwo] Spraw Wojskowych cofnęło swoje zastrzeżenia. Wobec tego wspomniany projekt uchwalono z następującymi zmianami:

a) art. 4-ty skreśla się,

b) art. 6-ty otrzymuje brzmienie: „Kredyt, niezbędny na wykonanie robót w roku bieżącym, należy wnieść do budżetu na drugie półrocze 1919 roku”⁸.

12. P. Minister Janiszewski, nawiązując do uchwały Rady Ministrów z dnia 2 VI, orzekającej, że nadzwyczajny dodatek drożyzniany winien być przyznany tylko urzędnikom, którzy przed 1 IV b.r. wstąpili na służbę państwową, wnosi, by przyznać ten dodatek także tym, którzy w ciągu pierwszych 7-miu dni kwietnia wstąpili na tę służbę. Wniosku tego nie uwzględniono, natomiast polecono Min[isterstwu] Zdrowia Publicznego porozumieć się w kwestii interpretacji tej uchwały z Min[isterstwem] Skarbu.

13. Wobec tego, że spór kompetencyjny między Min[isterstwem] Zdrowia Publicznego a Min[isterstwem] Robót Publicznych co do tego, które z tych ministerstw ma wnieść do Sejmu projekt ustawy o funduszu mieszkaniowym, dotąd nie został rozstrzygnięty, upoważniono Min[isterstwu] Zdrowia Publicznego do wniesienia tego projektu imieniem obu zainteresowanych ministerstw.

Koniec posiedzenia o godz. 10 m. 40 wiecz.

^fSWojciechowski^f

⁸ Projekt w proponowanym brzmieniu nie został ostatecznie uchwalony. Budowę planowanego połączenia, jako części trasy kolejowej Rzeszów–Sandomierz, przewidywała jednak ustawa przyjęta przez Sejm Ustawodawczy 19 lipca 1919 r. DzPPP, 1919, nr 63, poz. 370.

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 80. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 4 czerwca 1919 r.].
2. [Projekt ustawy, normującej stosunki służbowe funkcjonariuszy państwowych podczas pełnienia służby wojskowej]⁹.
3. [Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu w sprawie zatwierdzenia „statutu normalnego dla stowarzyszeń spółdzielczych” wraz z projektem takiego statutu]¹⁰.
4. [Wniosek nagły ministra skarbu o wyłączenie upoważnienie go do opracowania i wniesienia do Sejmu projektu ustawy o stowarzyszeniach spółdzielczych]¹¹.
5. [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie otwierania i prowadzenia biur prośb, podań, tłumaczeń i przepisywań na obszarze byłego zaboru rosyjskiego]¹².
6. [Wniosek ministra zdrowia publicznego o odrzucenie projektu rozporządzenia Rady Ministrów i utworzenie bezpłatnych gminnych (miejskich) izb pisarskich]¹³.
7. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie nafty, świec i parafiny].
8. [Uwagi Ministerstwa Przemysłu i Handlu do wniosku Ministerstwa Apropowizacji w sprawie nafty, świec i parafiny].
9. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie zajęcia melasy na fabrykację paszy treściwej na potrzeby armii]¹⁴.
10. [Wniosek nagły ministrów apropowizacji oraz przemysłu i handlu w sprawie nabycia partii bawełny amerykańskiej]¹⁵.
11. Projekt ustawy o budowie linii kolejowej Rzeszów–Kolbuszowa–Tarnobrzeg (Sobów).

°Załącznik No. 1°

[Porządek dzienny 80. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 4 czerwca 1919 r.]

Warszawa, dn. 4 czerwca 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że we środę dn. 4 czerwca r.b. o godz. 6-jej wieczorem odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów w Pałacu Namiestnikowskim (Krakowskie Przedmieście 46/48).

⁹ Nie publikuje się.

¹⁰ Nie publikuje się.

¹¹ Nie publikuje się.

¹² Nie publikuje się.

¹³ Nie publikuje się.

¹⁴ Nie publikuje się.

¹⁵ Nie publikuje się.

Porządek dzienny:

- 1) Odczytanie protokołu poprzedniego posiedzenia.
- 2) Tekst ustawy normującej stosunki służbowe funkcjonariuszy państwowych podczas pełnienia służby wojskowej.
- 3) Tekst rozporządzenia w przedmiocie otwierania i prowadzenia biur próśb etc.
- 4) Tekst statutu normalnego stowarzyszeń spółdzielczych.
- 5) Wniosek Min[isterstwa] Aprowizacji w sprawie nafty, świec i parafiny.
- 6) Wniosek Min[isterstwa] Aprowizacji w sprawie zajęcia 50% melasy na rzecz Min[isterstwa] Aprowizacji i Min[isterstwa] Spraw Wojskowych.
- 7) Sprawy bieżące.

„Załącznik do punktu 7” „No. 7.”

[Wniosek Ministerstwa Aprowizacji w sprawie nafty, świec i parafiny]

Do

Rady Ministrów

Ministerstwo Aprowizacji wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Treść wniosku:

Nafta:

1. Całokształt spraw nadzoru nad przemysłem naftowym wykonywa Departament Naftowy Ministerstwa Przemysłu i Handlu w Warszawie.
2. Odbiorcą całej ilości nafty z rafinerii galicyjskich na potrzeby Państwa Polskiego jest Ministerstwo Aprowizacji.
3. Rafinerie mają prawo wysyłać naftę jedynie na zasadzie zwolnień, wystawianych przez Ministerstwo Aprowizacji i pod kontrolą organów Ministerstwa Skarbu.
4. Rozdział nafty pomiędzy wszystkie dzelnice Państwa przeprowadza Sekcja Rozdzielcza Ministerstwa Aprowizacji. Kontyngensy dla przemysłu, kolei żelaznych i wojskowości ustala Sekcja Rozdzielcza Ministerstwa Aprowizacji w porozumieniu z odnośnymi Ministerstwami: Przemysłu i Handlu, Komunikacji i Spraw Wojskowych.
5. Państwowy Urząd Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby obejmuje całkowitą sprzedaż nafty, wychodzącą z rafinerii.
6. Obrachunek z rafinerii za dostarczoną naftę prowadzi bezpośrednio Państwowy Urząd Zakupu.
7. Magazynowanie wyprodukowanej nafty prowadzić będzie wyłącznie Państwowy Urząd Zakupu w składnicach w całym Państwie.

8. Państwowy Urząd Zakupu obejmuje stopniowo swoją działalnością wszystkie dzielnice Państwa i przeprowadza regulację cen na naftę w całym Państwie.

Świece i parafina.

9. Państwowy Urząd Zakupu jest wyłącznym nabywcą całej ilości świec wyprodukowanej w rafineriach galicyjskich.
10. Państwowy Urząd Zakupu jest wyłącznym nabywcą całej ilości wyprodukowanej w rafineriach parafiny, którą, po wydzieleniu żądanego przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu kontyngensu na cele techniczno-przemysłowe, rozdziela następnie pomiędzy krajowe fabryki świec. Całą produkcję tych fabryk odbiera Ministerstwo Apropowizacji za pośrednictwem Państwowego Urzędu Zakupu.
11. Rozdział świec pomiędzy poszczególne dzielnice i poszczególne instytucje państwowe przeprowadza Ministerstwo Apropowizacji w ten sposób, jak rozdział nafty (punkt 4-y).
12. Państwowy Urząd Zakupu przeprowadzi regulację cen na świecach w całym Państwie.

Motywy wniosku:

Od pierwszej chwili swego powstania Ministerstwo Apropowizacji dążyło do ujęcia w swe ręce całkowitej gospodarki naftą w Państwie Polskim, jako artykułem najpierwszej potrzeby w aproowizacji ludności.

Stanowisko to uznanym zostało naprzód przez Ministerstwo Skarbu, listem z dnia 22 listopada 1918 r., a następnie na międzyministerialnej konferencji dnia 5 grudnia 1918 r., na której uchwalono zasadę, że dyspozycja i gospodarka wszystką naftą, wychodzącą z rafinerii małopolskich i śląskich ma być przekazaną Ministerstwu Apropowizacji.

Zasada ta nie mogła być w całej pełni wprowadzoną w życie z jednej strony wskutek autonomii w sprawach gospodarczych rządów dzielnicowych, a w szczególności wskutek partykularnej polityki Departamentu Naftowego przy b. Komisji Rządzącej w Krakowie, – z drugiej zaś strony wskutek nielojalnego stanowiska rafinerów do Centralnego Rządu Polskiego.

Obecnie w związku z likwidacją b. Komisji Rządzącej w Krakowie i z przyjęciem atrybucji b. Departamentu Naftowego przez organa Ministerstwa Przemysłu i Handlu oraz w związku ze zjazdem rafinerów i zapadłą na niej uchwałą podwyżki cen na wszystkie produkta naftowe – sprawa ustalenia gospodarki tymi produktami stała się niezmiernie aktualną.

Wobec niewielkich zapasów nafty w 10 Rafineriach Małopolskich oraz wobec niepewnych losów kopalń i rafinerii Zagłębia Borysławskiego koniecznym jest jak

najrychlejsze ustalenie zasady wyłącznej kompetencji Ministerstwa Aproprowizacji w sprawach nafty, gwarantującej jedynie racjonalną i jednolitą gospodarkę tym produktem.

Odbiór więc wszystkiej nafty z rafinerii oraz rozdział jej pomiędzy poszczególne działy Państwa winno przeprowadzić nadal wyłącznie Ministerstwo Aproprowizacji. Zakupem i magazynowaniem nafty w składnicach w całym Państwie zająć się winien Państwowy Urząd Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby, jako organ Ministerstwa Aproprowizacji.

Rychle przeprowadzenie tego ostatniego postulatu jest wymaganym i z tego względu, że dnia 1 czerwca r.b. kończy się umowa z magazynierem na Kongresówkę firmą T[owarzystwa] B[ra]ci Nobel i zachodzi konieczność umowę tę przedłużyć, o ile Państwowy Urząd Zakupu będzie nadal dysponował naftą, lub też w przeciwnym wypadku w przepisany dwutygodniowym terminie magazynowanie wymówić.

W Poznańskim naftę magazynować będzie, jak dotychczas Wydział Żywnościowy Rady Ludowej Poznańskiej¹⁶. Magazynowanie w Galicji odbywać się będzie na tych samych zasadach, jakimi się kierował Departament Naftowy. W Kongresówce i na Kresach Wschodnich magazynowaniem zajmie się Państwowy Urząd Zakupu w swoich składnicach na zasadach odnowionego kontraktu.

Te same zasady, jak w stosunku do nafty, należy przyjąć w stosunku do parafiny i świec, wyrabianych w rafineriach.

Ministerstwo Aproprowizacji stoi na stanowisku, że jest ono wyłącznym odbiorcą całej ilości świec wyprodukowanych w rafineriach, jak również i wszystkiej parafiny, pozostałej po fabrykacji świec i po wydzieleniu w porozumieniu z Ministerstwem Przemysłu i Handlu pewnej ilości dla celów techniczno-przemysłowych.

Dla przeprowadzenia handlowej strony gospodarki produktami rafineryjnymi Ministerstwo Aproprowizacji rozporządza gotowym rozgałęzionym aparatem w postaci Państwowego Urzędu Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby, który reguluje natychmiast gotówką wszystkie należności za wysłane przez rafinerie produktu naftowe. Jednocześnie w związku z wysuwaniem przez rafinerów i producentów głównym motywem podrożenia produktów rafineryjnych, a mianowicie brakiem i wysoką ceną węgla opałowego Ministerstwo występuje z projektem sfinansowania przez Państwowy Urząd Zakupu dla Ministerstwa Przemysłu i Handlu w granicach 30 000 000 Koron budowy sieci rurociągów gazowych Zachodniej Galicji.

Tą drogą Ministerstwo Aproprowizacji umożliwiłoby Ministerstwu Przemysłu i Handlu zrealizowanie krajowymi środkami ważnego i aktualnego problemu naszego przemysłu, wydatkowana zaś na ten cel suma: 30 000 000 Koron byłaby

¹⁶ Chodzi o Naczelną Radę Ludową.

niejako akredytywą, złożoną w Ministerstwie Przemysłu i Handlu na pobierane przez Państwowy Urząd Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby z rafinerii produkty naftowe.

Wychodząc z wyżej przytoczonych motywów oraz z założenia, że ponosząc przed ludnością całą odpowiedzialność za dostarczenie oszczędnościowych racji nafty, Ministerstwo Apropowizacji nie może być w swej działalności krępowanym przez organa innych instytucji państwowych, – niezbędnym jest uregulowanie ostateczne tej kwestii przez Wysoką Radę Ministrów, której Ministerstwo ma zaszczyt przedłożyć załączony przy niniejszym ujęty w 12 punktów wniosek, prosząc o jego uchwalenie.

Warszawa, dnia Maja 1919 r.

MINISTER APROWIZACJI

Wniesiono na Radę Ministrów

Dnia 1919 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

Prezydent Ministrów

°Załącznik do punktu 7° °No. 8.°

[Uwagi Ministerstwa Przemysłu i Handlu do wniosku Ministerstwa Apropowizacji w sprawie nafty, świec i parafiny]

°Uwagi do° Wniosku Ministerstwa Apropowizacji w sprawie nafty, świec i parafiny.

Ze stanowiska Ministerstwa Przemysłu i Handlu wniosek powyższy z następujących powodów przyjętym być nie może:

- 1) przez przyjęcie powyższego wniosku powstałby rodzaj monopolu naftowego.
- 2) Przy dzisiejszym stanie rzeczy roczna produkcja nafty w Państwie Polskim wynosi 32 000 tysięcy wagonów, zużycie zaś w całym kraju wynosi około 18 000 wagonów, produkcja parafiny względnie świec wynosi 3575 wagonów, zużycie zaś około 600 wagonów; z powyższego wynika, że różnica produkcji i zużycia tak nafty jak i świec musiałaby być przez Ministerstwo Apropowizacji dalej odsprzedaną, zauważyć należy, że ^dtak nafta jak i świece stanowią dzisiaj najważniejszy obiekt handlu z zagranicą, którym to^d handlem wyłącznie zajmuje się Sekcja Handlowa Ministerstwa Przemysłu i Handlu, przez utrudnienie tego handlu z zagranicą względnie przez przeprowadzanie tegoż przez inne czynniki mogłaby polityka przemysłowo-naftowa w wysokim stopniu być narażoną.

3) przez zakupywanie nafty względnie świec przez Państwowy Zakład Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby wprowadza się bezpotrzebnie wyższą cenę artykułu codziennego życia, dowodem czego jest to, że nafta kupowana w rafineriach galicyjskich po 57 h za 1 kg sprzedawaną jest na miejscu w Warszawie 50 fen. za 1 f. czyli po 2 korony 50 za 1 kg.

4) Ministerstwo Przemysłu i Handlu przyjmuje pełną odpowiedzialność za dostarczenie potrzebnej ilości tak nafty jak i świec dla całej ludności Państwa Polskiego. – Pozostała ilość nafty i świec musi być pozostawiona do dyspozycji Ministerstwa Przemysłu i Handlu celem umożliwienia temuż Ministerstwu prowadzenia racjonalnej polityki przemysłu naftowego tak w kraju, jak za granicą.

g...g

5) Wspólna gospodarka i kontrola dwóch ministerstw w jednej gałęzi przemysłu, w danym wypadku przemysłu naftowego, może być tylko ze szkodą jak tego przemysłu, tak i interesów państwowych.^c

^cZałącznik ^hprzy p^h do punktu 11^c ^cNo. 11.^c

Projekt ustawy o budowie linii kolejowej Rzeszów–Kolbuszowa–Tarnobrzeg (Sobów)

MINISTERSTWO KOLEI
ŻELAZNYCH

Projekt Ustawy
o budowie linii kolejowej Rzeszów–Kolbuszowa–
Tarnobrzeg (Sobów)

Art. 1.

Poleca się Ministrowi Kolei przystąpić do budowy linii kolei normalnej Rzeszów–Kolbuszowa–Tarnobrzeg (Sobów).

Art. 2.

Trasę ostateczną linii, oraz projekty: zarówno ogólny, jak szczegółowy zatwierdzi Minister Kolei.

Art. 3.

System wykonania robót, jako też system prowadzenia eksploatacji zatwierdzi Rada Ministrów na wniosek Ministra Kolei.

^hArt. 4.

W celu zatrudnienia bezrobotnych, do robót ziemnych tej części kolei Rzeszów–Tarnobrzeg, dla której projekt jest już zrobiony, przystąpi się niezwłocznie, tymczasowo na rachunek ogólnego kredytu, przyznanego na nowe roboty w pierwszym półroczu 1919 r.^h

Art. ^{h5h} ^{c4c}.

Kosztorys ostateczny budowy, jako też plan jej sfinansowania zatwierdzi Rada Ministrów na wniosek Ministra Kolei.

Art. ^{h5h} ^{c6c}.

Kredyt niezbędny na ^hbieżący rok w ilości pięciu milionów marek uchwała się^h ^cwykonanie robót w roku bieżącym należy wnieść do budżetu na II półroczu 1919 r.^c

Warszawa, dnia ^hkwietnia^h ^c5 maja^c 1919 r.

Prezydent Ministrów

Kierownik Ministerstwa Kolei Żelaznych
(podp.) Eberhardt

Ministerstwo Kolei Żelaznych
Warszawa, dnia ^c5 V^c 1919 r.
No. ^c931/8244^c

M o t y w y

do projektu Ustawy o budowie linii
kolejowej Rzeszów–Tarnobrzeg (Sobów)

Kwestia budowy linii Rzeszów–Kolbuszowa–Majdan–Nisko wynikła dawno i Sejm Galicji uchwalał z 23 lutego 1914 r. uznał budowę tej linii kolejowej za użyteczną i potrzebną ze względu na ogólne interesy kraju i udzielił dla niej gwarancji czystego dochodu na przeciąg 75 lat, potrzebnego do oprocentowania i umorzenia pożyczki 5 400 000 kor. Byłe państwo austriackie miało objąć udział w sumie 3 100 000 kor. w zamian za akcje zakładowe, interesanci zaś miejscowi w sumie 800 000 Kor., również w zamian za akcje zakładowe.

Obecnie skutek zmienionych warunków politycznych podlega zmianie, jak kierunek linii, tak i sposób jej finansowania. Projektowana przedtem linia miała znaczenie przeważnie miejscowe; jeżeli zaś skierować linię od Majdanu nie na Nisko, a na Tarnobrzeg lub Sobów, to otrzyma się skrócenie wywozu

z Zagłębia naftowego w kierunku na Lublin, Radom i Warszawę. Ponieważ projekt od Rzeszowa do Majdanu jest zupełnie gotowy, to na tej przestrzeni można by rozpocząć budowę natychmiast i jednocześnie wypracowywać projekt od Majdanu do Tarnobrzega lub Sobowa. Któremu z tych punktów oddać pierwszeństwo, rozstrzygną studia, do przeprowadzenia których już przystąpiło Ministerstwo Kolei. Co się tyczy kierunku Majdan–Nisko, budowa tej kolei lokalnej może być odłożona do czasu, kiedy będą pobudowane linie kolejowe większego znaczenia.

Na potrzebę budowy linii Rzeszów–Majdan–Nisko wskazała Izba Handlowa i Przemysłowa w Krakowie w odezwie swej do Ministerstwa Kolei z dnia 19 marca 1919 r., oprócz tego wpłynęły do Sejmu podania z prośbą o jak najprędszą budowę kolei z Rzeszowa następujących miast: Kolbuszowej o przedłużenie linii na Majdan i Tarnobrzeg i miasta Głogowa. Przeciwnie miasto Sokołów prosi o skierowanie linii nie na Kolbuszowa, a na Sokołów, i również w tym kierunku prosi prowadzić linię i miasto Raniżów. A miasta Tyczyn i Białów proszą Sejm nie tylko o przeprowadzenie kolei na północ od Rzeszowa, ale również i w południowym kierunku od tego miasta.

Zbytecznym byłoby dowodzić, że linia kolejowa mająca znaczenie tranzytowe, nie może łączyć rozmaitych miejscowości, leżących z boku od ogólnego kierunku, jak również omijać znaczniejszych miast, jak Kolbuszowa i Tarnobrzeg. Co się tyczy tego ostatniego, to studia powinny wykazać, czy obrać jako końcowy punkt to miasto lub węzłową stację Sobów, żeby nie tworzyć nowego węzła kolejowego. Na mocy przytoczonych motywów Ministerstwo Kolei uważa za wskazane budować linię według dawniejszego projektu od Rzeszowa przez Kolbuszowę do Majdanu i dalej na Tarnobrzeg lub Sobów.

Kierownik Ministerstwa
/-/ J. Eberhardt

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 6.

3

PROTOKÓŁ 81-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 6 czerwca 1919 r.

Przewodniczy

Minister Spraw Wewnętrznych
p. Stanisław Wojciechowski,

Obecni:

Minister Spraw Wojskowych

p. gen. por. Józef Leśniewski,

Minister Skarbu

p. Stanisław Karpiński,

Minister Sprawiedliwości

p. Leon Supiński,

Minister W.R. i O.P.

p. dr Jan Łukasiewicz,

Minister Sztuki i Kultury

p. Zenon Przesmycki,

Minister Rolnictwa i Dóbr Pań[stwowych]

p. Stanisław Janicki,

Minister Przemysłu i Handlu

p. dr Kazimierz Hącia,

Minister Aprowizacji

p. Antoni Minkiewicz,

Minister Zdrowia Publicznego

p. dr Tomasz Janiszewski,

Minister Pracy i O.S.

p. Jerzy Iwanowski,

Szef Sekcji w Min[isterstwie] Przem[ysłu]

i Handlu

p. Czesław Klarner,

Protokołuje

p. dr Bronisław Hełczyński.

Początek posiedzenia o godz. 5 min. 20 po poł.

1. Protokół 80-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 4 czerwca b.r. odczytano i przyjęto.

2. ^bZałącznik No. 1. i 2. ^bW myśl uchwały Rady Ministrów z dnia 4 b.m. posiedzenie obecne poświęcono wyłącznie sprawie polityki gospodarczej Rządu, a specjalnie tej polityki w odniesieniu do uruchomienia przemysłu.

Po wysłuchaniu referatów p. Szefa Sekcji Klarnera i p. Ministra Hąci (referaty dołączone do protokołu) przystąpiono do dyskusji.

P. Minister Janiszewski sądzi, że, mówiąc o polityce gospodarczej rządu, nie można myśleć wyłącznie o przemyśle i jego odbudowie, lecz należy w pierwszym rzędzie myśleć o odbudowie zdrowia i życia ludzkiego, gdyż ono jest pierwszym warunkiem naszej odbudowy i odrodzenia. Przechodząc do ściślejszego programu, p. Minister wysuwa następujące zasady: 1) Rola Rządu w życiu gospodarczym powinna się ograniczać do inicjatywy, pomocy i kontroli, a tylko wyjątkowo do bezpośredniego udziału, 2) wszelkie inwestycje, dające bądź bezpośrednio, bądź pośrednio zyski, powinny być popierane i ochraniające przez rząd, – w innych kierunkach oszczędność jest wskazana, 3) należy podnieść wydajność

pracy, rzutkość i przedsiębiorczość obywateli. Z zakresu działania Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego p. Minister przedstawia jako postulaty, idące równocześnie w kierunku podniesienia gospodarczego kraju, podniesienie uzdrowisk, a nawet wykupno niektórych, hodowlę roślin lekarskich, popieranie fabryk urządzeń szpitalnych, wyrób surowic i szczepionek. Dalej podnosi p. Minister znaczenie ustawodawstwa mieszkaniowego oraz odpowiedniej polityki celnej, idącej w kierunku krajowego przemysłu w dziedzinie środków leczniczych, wreszcie oświadcza się za utrzymaniem i po wojnie masowego odżywiania dla ludności niezamożnej i średnio zamożnej, gdyż ten system odżywiania prowadzi do wielkiej oszczędności światła, opału i czasu.

P. Minister Iwanowski podnosi zbytnią ogólnikowość i teoretyczność obu referatów oraz określenie w nich planu prac na zbyt daleką metę, gdy tymczasem najważniejsze ze względu na ogólną sytuację w kraju jest to, ile i jakich zakładów przemysłowych można będzie uruchomić do zimy. Zagadnienie bezrobotnych od jesieni ub.r. nie straciło nic na ostrości, ilość ich się nie zmniejsza, a ciepłość wyczerpuje, jeśli przeto w przeciągu obecnego sezonu letniego nie uda się zatrudnić przynajmniej połowy ich, może nastąpić katastrofa, ponieważ utrzymanie spokoju i porządku przy tak wielkiej liczbie niezadowolonych i gotowych na wszystko ludzi będzie niemożliwe. Najważniejszą przeszkodą dla uruchomienia przemysłu jest w tej chwili brak wagonów do rozwożenia węgla, wskutek czego z jednej strony nie można zatrudnić w kopalniach tylu górników, ilu ich pracowało przed wojną, z drugiej strony nie będzie można uruchomić fabryk tak długo, jak długo dostarczanie im potrzebnych ilości węgla nie będzie zapewnione. Obok potrzeby sprowadzenia znacznej ilości wagonów z zagranicy nie można pomijać naglącej konieczności uruchomienia fabryk wagonów w kraju i dostarczania im zamówień rządowych. Wobec ubóstwa taboru kolejowego należy zaprzestać opalania węglem parowozów na ziemiach wschodnich i opalać je drzewem miejscowym, co było zawsze praktykowane za czasów rosyjskich. Dalej wymienia p. Minister cały szereg gałęzi przemysłu i odnośnych fabryk, które by bez większych trudności już teraz można uruchomić i zatrudnić tą drogą od 120 000 do 140 000 robotników. Ponieważ w tej chwili jest około 350 000 bezrobotnych, z których przynajmniej dla połowy jest rzeczą konieczną znaleźć zajęcie, przeto należałoby jeszcze około 50 000 bezrobotnych zatrudnić w robotach publicznych, produktywnych dla państwa. P. Minister wyraża przekonania, że trzeba będzie wysłuchać również sprawozdania p. Ministra Robót Publicznych, z już zorganizowanych robót i jego planów na przyszłość, ponieważ ma wrażenie, że i w tej dziedzinie brak myśli przewodniej i jasno zarysowanego planu. W szczególności zwraca p. Minister uwagę, że dotąd nie postarano się o uruchomienie kamieniołomów, cegielni i cementowni, bez czego żadne roboty publiczne na szerszą skalę nie dadzą się pomyśleć. Co do finansowania akcji gospodarczej odbudowy kraju p. Minister wypowiada się za utworzeniem specjalnej instytucji finansowej

ze znacznym udziałem kapitału rządowego i gwarancją rządową. Potrzebne na ten cel fundusze winien Skarb uzyskać z odszkodowań wojennych. Instytucja ta udzielałaby przemysłowcom na odbudowę przemysłu pożyczek w gotówce lub w gwarantowanych przez Rząd obligacjach na specjalnie ulgowych warunkach. Kończąc, p. Minister wyraża przekonanie, że w najbliższym czasie należy odbyć ponowne posiedzenie w kwestii uruchomienia przemysłu, opierając się na całkiem konkretnym materiale, a mianowicie wykazie firm, które mogą być uruchomione i potrzebnych na ten cel środków.

P. Minister Supiński wypowiada się za potrzebą inicjatywy i pomocy rządowej w dziedzinie uruchomienia przemysłu, jakkolwiek bowiem może to narazić Skarb na pewne straty, ale za to oszczędzi mu nieproduktywnych wydatków na zapomogi dla bezrobotnych.

P. Minister Karpiński stwierdza, że nie może tak długo opracować planu gospodarki skarbowej, jak długo nie ma ogólnego planu gospodarczego. Jeżeli chodzi o ten plan gospodarczy, p. Minister przeciwny jest temu, by państwo występowało w charakterze przedsiębiorcy, a to dlatego, że tego zadania nie potrafi ono należycie spełnić i że jego przedsiębiorstwa będą mu przynosić straty, a nie zyski. Wobec wyjątkowych warunków, w jakich się nasz kraj znajduje, p. Minister godzi się na to, by państwo prowadziło roboty publiczne w ścisłym znaczeniu tego słowa, a więc by budowało koleje żelazne, drogi, domy itp., ale nie uważa za możliwe, by prowadziło ono fabryki lub zajmowało się interesami handlowymi. Oczywiście Państwo musi przyjść z pewną pomocą przemysłowi, ale pomoc ta nie może iść tak daleko, by Państwo przejmowało na siebie całe ryzyko odnośnych przedsiębiorstw. Tą drogą nie stworzy się przemysłu, opartego na zdrowej kalkulacji gospodarczej. W szczególności nie sądzi p. Minister, by stworzenie instytucji kredytowej, która by finansowała odbudowę przemysłu, tego typu, jak to proponują pp. Ministrowie Przemysłu i Handlu oraz Pracy i O.S., było wskazane. Instytucja taka powinna wprawdzie powstać, ale zadaniem jej winno być udzielanie kredytu na zupełnie zwykłych, choć dogodnych warunkach. Natomiast udzielanie tego kredytu na tak specjalnie ulgowych, gospodarczo-neracjonalnych warunkach prowadzić musi do emisji wielkiej ilości banknotów lub innych papierów państwowych bez należytego pokrycia, a więc do deprecjacji tychże papierów. Ta droga nie daje przeto żadnego wyjścia z tego błędnego koła, w jakim obecnie się znajdujemy. Za jedyne wyjście uważa p. Minister otworzenie szerokiego pola do działania dla inicjatywy i kapitałów prywatnych, i to tak krajowych, jak zagranicznych.

P. Minister Wojciechowski stwierdza, że referaty, przedstawione przez Min[isterstwo] Przemysłu i Handlu, go nie zadowolily, ponieważ nie można sobie na ich podstawie wyrobić jasnego poglądu na to, w jakim czasie można będzie uruchomić poszczególne gałęzie przemysłu i jakie konkretne, a usuwalne przeszkody znajdują się na drodze, do tego celu wiodącej. Nie można przeto na ich

podstawie powziąć również żadnej konkretnej decyzji. Wobec tego p. Minister zaprosi do siebie na konferencję przedstawicieli przemysłowców i spodziewa się, że ta konferencja da mu materiał do powzięcia jakichś konkretnych wniosków w tej mierze. Sprawą tą będzie musiała Rada Ministrów zająć się następnie ponownie dla powzięcia ostatecznych decyzji. Nadto należy wezwać p. Ministra Robót Publicznych, by złożył wyczerpujące sprawozdanie z obecnego stanu robót publicznych w kraju i swojego planu na najbliższą przyszłość, tak aby i w tej dziedzinie mogła Rada Ministrów ułożyć sobie wyraźny plan gospodarczy. Wreszcie uważa p. Minister za wskazane ukonstytuowanie Rady Gospodarczej, złożonej z Ministrów, stojących na czele resortowych Ministerstw gospodarczych, która by w ściślejszym gronie zajmowała się sprawami gospodarczymi. Z powodu wątpliwości, powstałych co do tego, którzy z pp. Ministrów winni wejść do tej Rady, decyzję w tym względzie na razie odroczone¹⁷.

P. Minister Łukasiewicz komunikuje, że niektóre akta tajne po b. okupantach, przechowywane w archiwach poszczególnych Ministerstw, przedostają się do wiadomości publicznej. Ponieważ kontrolę nad tym, które z tych aktów mogą być ujawnione, winien mieć rząd, p. Minister stawia wniosek następującej treści:

„Powinno być wydane polecenie Wydziałowi Archiwów Państwowych, do którego należy zarząd archiwów państwowych, przejrzenia aktów pozostałych po okupantach, wyłączenia aktów, uznanych przez Wydział Archiwów Państwowych za tajne, i złożenia ich w archiwum tajnym, do którego dostęp mieliby urzędnicy poszczególnych ministerstw jedynie na mocy specjalnego upoważnienia, wydawanego przez Wydział Archiwów Państwowych na zlecenie odnośnego ministerstwa.”

Wniosek ten przyjęto. Ponieważ w celu wyłączenia aktów, które mogą być uznane za tajne, zostaną wydelegowani specjaliści archiwalni, Prezydium Rady Ministrów roześle okólnik, zalecający Ministerstwu pójście im na rękę i nieczynienie im w tej pracy żadnych utrudnień.

Koniec posiedzenia o godz. 10 m. 15 wieczorem.

^fSWojciechowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Memoriał Ministerstwa Przemysłu i Handlu „W sprawie uruchomienia przemysłu polskiego”, wraz z załącznikiem dotyczącym programu zamówień rządowych].
2. [Memoriał Ministerstwa Przemysłu i Handlu „Zasady polityki przemysłowej Rzplitej Polskiej”].

¹⁷ Ciąg dalszy sprawy, zob. protokół posiedzenia Rady Ministrów z 1 sierpnia 1919 r.

[Memoriał Ministerstwa Przemysłu i Handlu „W sprawie uruchomienia przemysłu polskiego”, wraz z załącznikiem dotyczącym programu zamówień rządowych]

W SPRAWIE URUCHOMIENIA PRZEMYSŁU POLSKIEGO.

Ta pod każdym względem pilna sprawa dotychczas nie ruszyła z martwego punktu zarówno w łonie społeczeństwa, jak i w sferze czynników rządu polskiego.

Konieczną jest rzeczą, aby od czasu do czasu była ona przedmiotem głębszego zastanowienia się sfer rządowych.

Niniejszy referat ma na celu wysunięcie zasad dla ułożenia ściślejszego programu uruchomienia przemysłu.

Należy uważać za rzecz przesądzoną, iż odbudowy przemysłu dokona społeczeństwo drogą inicjatywy prywatnej, jedynie do tego powołanej, a nie czynniki rządowe.

Oczywiście w niczym to nie zmniejsza obowiązków rządu polskiego, jakie na nim muszą ciążyć, jako na głównym rzeczniku życia gospodarczego państwa, zwłaszcza w tych niezwykłych warunkach, w jakich się rodzi polska państwowość. Sprawa trudności stojących na drodze uruchomienia przemysłu polskiego, była przedstawiona Radzie Ministrów w ustnym referacie i nie miejsce tu obecnie dłużej się nad nią zastanawiać. Jedynie w ogólnych zarysach należy podkreślić, iż całokształt uruchomienia polskiego przemysłu wymaga, aby:

1. dzielnice Polski zostały w sposób ostateczny ze sobą połączone,
2. aby granice państwa polskiego zostały ustalone,
3. aby została wprowadzona jedna waluta państwowa na całym obszarze ziem polskich,
4. aby nastąpiły normalne stosunki handlowe z państwami sprzymierzonymi i ościennymi w celu umożliwienia sprowadzenia niezbędnych dla przemysłu surowców, półfabrykatów, maszyn i narzędzi,
5. aby zostały ustalone stosunki ekonomiczne do mocarstw ościennych przez opracowanie ustaw celnych,
6. aby zostały udoskonalone środki komunikacyjne i przewozowe,
7. aby zostały uporządkowane zjawiska życia socjalnego, dezorganizujące obecnie wszelkie życie przemysłowe.

I. Przechodząc nad sprawą przeszkód, stojących na drodze uruchomienia przemysłu, do porządku dziennego, wypada zastanowić się nad metodami, jakimi rząd polski winien się posługiwać w celu uruchomienia przemysłu, oraz nad środkami, jakie ku temu bądź posiada, bądź też jakimi dysponować powinien,

aby dążyć do odbudowy przemysłu drogą najwłaściwszą ze względu na rozporządzalność przez skarbu polski rezerwy.

Biorąc pod uwagę obecną budowę państwa polskiego po długotrwałym systematycznym niszczeniu wszelkich przejawów życia gospodarczego przez zaborczą politykę państw zaborczych, a ostatnio przez rabunkową gospodarkę państw okupacyjnych, – uznać należy, iż przed rządem polskim stoją doniosłe zagadnienia gospodarcze, które winny być wykonane kosztem skarbu polskiego i winny być obliczone na długi szereg lat. Ten czynnik rząd polski wykorzysta w pierwszym rządzie w celu uruchomienia i odbudowy przemysłu polskiego. O ile sprawa ta będzie umiejętnie przeprowadzona za pomocą planowej gospodarki wykonania zamówień państwowych – przemysł znajdzie trwałe i pewne źródło dostaw i najpewniejszego odbiorcę, który nie tylko ma prawo, lecz i obowiązek ponieść pewne ryzyko chwilowych koniunktur przemysłowych, handlowych i społecznych.

Dzisiaj, gdy chwilowo zamarła inicjatywa prywatna, gdy kapitały prywatne nie chcą się angażować w operacje przemysłowo-handlowe ze względu na niewyjaśnioną ogólną sytuację ekonomiczną, „gdzie” jest ogólne przekonanie, moim zdaniem, w znacznym stopniu może niedostatecznie umotywowane, iż sytuacja przemysłowa wkrótce po wojnie ulegnie poważnej zmianie w kierunku obniżenia cen wszelkich artykułów, gdy w takich warunkach rynek jest zgłodniały, a przemysł zupełnie pozbawiony odbiorców, – na szalę musi być rzucony atut o charakterze ogólnopaństwowym: – szeroki program zamówień rządowych w najrozmaitszych dziedzinach życia gospodarczego.

Z tego stanowiska obowiązek uruchomienia przemysłu spoczywa na całym rządzie polskim, przede wszystkim na tych jego organach i poszczególnych ministerstwach, które mają bezpośredni kontakt i wpływ na gospodarcze życie Polski. Muszę to z całą siłą podkreślić, aby tym sposobem uwypuklić błędną w moim przekonaniu opinię, jakoby obowiązek ten ciążył jedynie na Ministerstwie Przemysłu i Handlu. Ministerstwo Przemysłu i Handlu jest powołane do organizowania i powoływania do życia placówek przemysłowych za pomocą tych zamówień rządowych, jakimi wyłącznie dysponują poszczególne ministerstwa, a mianowicie: Ministerstwo Kolei Żelaznych, Ministerstwo Robót Publicznych, Ministerstwo Spraw Wojskowych, Ministerstwo Poczty i Telegrafów, – bądź wchodzące w ich zakres organy podwładne.

Aby w sposób najracjonalniejszy sprawa mogła być opracowana, poszczególne ministerstwa powinny ułożyć szeroko pomyślany program swoich prac gospodarczych i ułożyć plan zamówień rządowych na zasadnicze obiekty. Plan taki w najogólniejszych zarysach obejmowałby okres przynajmniej trzyletniej gospodarki, a ze stanowiska skarbowego dla sfinansowania byłby rozłożony na odpowiedni okres czasu, w celu umożliwienia skarbowi wykonania całości kształtu takiego planu.

W orbitę tego planu gospodarczego powinno być wciągnięte i społeczeństwo przez ułożenie programu robót gminnych i komunalnych. Odnośna akcja mogłaby być zapoczątkowana przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Ministerstwo Robót Publicznych.

Poniżej dla lepszego uwypuklenia doniosłości czynnika zamówień rządowych na potrzeby uruchomienia przemysłu jest rzucony w najogólniejszych zarysach szkic zamówień, który oczywiście w poszczególnych ministerstwach powinien być odpowiednio rozszerzony i sprecyzowany. Podkreślić jednak należy, że do produkcji wielu artykułów, stanowiących półfabrykaty przemysłowe, można byłoby przystąpić niezwłocznie bez straty czasu na opracowywanie jakichkolwiek bardziej szczegółowych projektów gospodarczych.

Zmuszony jestem podkreślić, iż Ministerstwo Przemysłu i Handlu, rozumiejąc doniosłość gospodarczą zamówień rządowych w celu uruchomienia przemysłu, uzyskało jeszcze w grudniu ub.r. dekret Naczelnika Państwa w celu utworzenia przy ministerstwie Urzędu Rozdzielczego dla zamówień rządowych z komitetem międzyministerialnym na czele. Organ taki został powołany do życia, lecz niestety nie daje żadnych pozytywnych rezultatów, gdyż jest zwalczany przez inne ministerstwa, które uważają za właściwe prowadzić własną politykę zamówień z punktu widzenia chwilowych potrzeb każdego ministerstwa. Przez czas istnienia swego Urząd Rozdzielczy otrzymał od wszystkich ministerstw trzy zlecenia względnie drobiazgowo. Podkreślam to, aby tym sposobem wyjaśnić, jak zupełnie niedocenianą jest doniosłość zadań ciążących na Urzędzie Rozdzielczym i tego celu, dla wykonania którego był on powołany, a niestety wykonać go nie może ze względu na brak odpowiedniego uświadomienia w poszczególnych ministerstwach.

Niezależnie od zapoznania znaczenia istoty Urzędu Rozdzielczego, poszczególne ministerstwa dotychczas nie opracowały żadnego programu zamówień rządowych, o co były często atakowane przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu. Sprawa ta jest tak dalece zapoznaną, że, jak głoszą protokoły Urzędu Rozdzielczego, Ministerstwo Kolei Żelaznych, które, jako najwięcej doświadczone, winno posiadać najlepiej opracowany plan zamówień – kategorycznie oświadczyło, iż takie żądanie Ministerstwa Przemysłu i Handlu jest dla niego nie do wykonania. Dlatego charakter przekazanych przez to Ministerstwo 2 zamówień jest jedynie doraźny.

Oczywiście, o ile w łonie rządu polskiego nie nastąpi właściwe w tym kierunku uświadomienie, – stracone będą jedne z poważniejszych atutów, jakie rząd we własnym ręku posiada i które mogłyby być zastosowane bez żadnych szczególnych ofiar ze strony skarbu państwa na cele czysto produkcyjne, zmierzające do podniesienia życia ekonomicznego w kraju.

(program zamówień rządowych – załącznik Nr. 1.)

II. Sytuacja finansowa zarówno samego przemysłu jak i rynku pieniężnego wymaga, aby rząd polski pośpieszył z pomocą finansową zmierzającą do odbudowy kraju, – a ze stanowiska niniejszego referatu – do odbudowy przemysłu i podniesienia handlu.

W wielu sferach stan finansowy przemysłu polskiego jest zgoła mylnie oceniany. Fakt, że, bardzo mała zresztą, liczba placówek przemysłowych, czynnych za czasów okupacji, cieszyła się mniejszym lub większym powodzeniem, spowodował często spotykane nawet w miarodajnych sferach rządowych zdanie, jakoby przemysł nie potrzebował wcale pomocy ze strony rządu polskiego. Taka opinia jest zgoła błędną. Przemysł w swym całokształcie poniósł tak ciężkie straty za czasów gospodarki okupantów, iż długi szereg lat będzie się musiał dźwigać z ciężkiej choroby. Przemysł polski za wyjątkiem nielicznych gałęzi nie rozporządzał znacznymi środkami obrotowymi i przeważnie był oparty na kredycie bądź prywatnym, bądź bankowym. Obecnie po zrabowaniu surowców, fabrykatów i maszyn, po zniszczeniu urządzeń i zdewastowaniu budowli – przemysł wymaga wielkich środków dla swego uruchomienia. Środki te muszą być tym znaczniejsze, iż ceny na wszelkie artykuły w porównaniu z sytuacją przedwojenną są daleko wyższe.

Nie chcąc zaprzętać tą sprawą czasu, muszę niedowiarków odesłać do rejestracji strat wojennych, które jedynie częściowo są w stanie wykazać całokształt strat poniesionych przez przemysł. Dotychczasowa pomoc rządu polskiego w kierunku udzielania środków finansowych sprowadzała się do wyasygnowania zwrotnej pożyczki w wysokości 75 milionów marek na kapitał obrotowy na cele wielkiego i średniego przemysłu. Potrzebę odnośnej akcji odczuwały czynniki miarodajne w sferze organów rządowych. Główny Urząd Likwidacyjny¹⁸ wysunął odpowiedni projekt, który nie znalazł uznania wśród sfer sejmowych. Zakreślony na szeroką skalę program sfinansowania odbudowy kraju na zasadach pożyczkowych, opracowany już przez Min[isterstwo] Skarbu, winien być jak najprędzej wysunięty i przekazany sejmowi do decyzji. Zaznaczyć muszę, iż projekt ten, jako oparty na systemie pożyczkowym, również w swej koncepcji konstrukcyjnej nie spowoduje dla skarbu państwa szczególnych ciężarów i z tego względu ze wszech miar zasługuje na poparcie. Należy dodać, że w razie sfinansowania tego projektu odsłonią się szerokie horyzonty nie tylko dla uruchomienia przemysłu, lecz dla jego odbudowy i powstania na nowych zasadach, odpowiadających nowym zadaniom ekonomicznym życia narodu polskiego.

¹⁸ Główny Urząd Likwidacyjny, utworzony 31 stycznia 1919 r., był naczelnym urzędem państwowym, działającym na prawach ministerstwa. Jego zadaniem było ustalanie strat wojennych poniesionych przez państwo polskie i jego obywateli oraz dochodzenie ich rekompensat i odszkodowań od rządów obcych. Organizatorem i pierwszym szefem GUL był Władysław Grabski.

Przeprowadzenie projektu pomocy finansowej pod postacią pożyczek ulgowych i długoterminowych nabiera szczególnej doniosłości i z tego względu, że dziś koniunktury w znacznym stopniu zahamowały dotychczasowe bardzo skromne operacje bankowe w sferze sfinansowania przemysłu.

Mając to na widoku, byłoby wskazane, aby w granicach kompetencji rządu polskiego pobudzić inicjatywę prywatną i nie odkładając sprawy niezwłocznie spowodować powstanie odpowiedniej prywatnej instytucji, która równolegle dawałaby pomoc finansową zakładom przemysłowym.

Ministerstwo Przemysłu i Handlu uważa za wskazane przyjąć bezpośredni udział w zakupywaniu surowców i produktów potrzebnych dla uruchomienia szczególnie średniego i drobnego przemysłu. Z tego względu Min[isterstwo] Przemysłu i Handlu pragnie zorganizować tow. akc., które by pracowało na zasadach handlowych przy udziale kapitałów rządowych i prywatnych. W obecnej fazie stosunków międzynarodowych taka instytucja obdarzona pewnymi prerogatywami, będzie w stanie przynieść znaczną pomoc w tych wszystkich wypadkach, gdzie poszczególna jednostka nie posiada dostatecznych wpływów lub środków. Instytucja taka w niczym nie narażałaby na ryzyko skarbu państwa polskiego.

Ze sprawą pomocy finansowej dla przemysłu ze strony skarbu państwa ściśle się wiąże sprawa odszkodowań wojennych, która do dziś dnia nie wyszła ze stadium zagadnień teoretycznych. Jest to zagadnienie największej doniosłości społecznej, na rozstrzygnięcie którego z niecierpliwością oczekują liczne zainteresowane sfery. Sprawa ta nie znalazła dotychczas uzgodnienia w łonie organów rządowych. Wysunięte przez Główny Urząd Likwidacyjny zasady słusznie moim zdaniem nie znalazły uznania w sferach sejmowych. Przy opracowaniu projektu odnośnego przez Urząd Likwidacyjny Min[isterstwo] Przemysłu i Handlu wytrwale podkreślało swoje stanowisko, które zmierzało do uznania prawa obywateli polskich do odszkodowań wojennych przez państwo, czego obecnie wymaga komisja sejmowa po uchyleniu projektu Głównego Urzędu Likwidacyjnego. Należałoby zlecić Głównemu Urzędowi Likwidacyjnemu, aby przedstawił projekt, odpowiadający życzeniom sfer sejmowych i aby ta sprawa została w jaknajkrótszym czasie definitywnie załatwiona. Zapewnienie z tego źródła środków finansowych da możliwość przemysłowi odbudować się na nowych zasadach.

III. Ministerstwo Przemysłu i Handlu uważa za swój obowiązek wysunąć potrzebę najrychlejszego przeprowadzenia reform socjalnych. W obecnej sytuacji socjalnej życie przemysłowe jest na wskroś dezorganizowane i nie może być mowy o trwałych podstawach dla odbudowy przemysłu, dopóki zjawiska życia socjalnego nie będą uporządkowane. Terror robotników trwa w dalszym ciągu. Do Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu dochodzą wiadomości o aktach gwałtu, dokonanych na osobach czy to właścicieli czy kierowników zakładów

przemysłowych. Fala nieprzerwanych strajków, powtarzające się z dnia na dzień nowe żądania dezorientują przemysłowca i pozbawiają go możliwości przeprowadzenia jakichkolwiek kalkulacji handlowych zakładu przemysłowego. Stosunek do rad robotniczych jest zupełnie niewyjaśniony i wzbudza w wielu słuszną obawę, iż, w razie uruchomienia zakładów przemysłowych, sytuacja właścicieli i kierowników może być w każdej chwili zachwiana.

Oczywiście we współczesnym państwie demokratycznym robotnik ma pełne prawo do unormowania swego życia na zasadach kulturalnych. To wymaga jak najrychlejszego zastosowania tych wszystkich reform życia socjalnego, które zyskały prawo obywatelstwa na zachodzie. Min[isterstwo] Przemysłu i Handlu uważa, iż właściwy program reform socjalnych powinien by wpłynąć w znacznym stopniu na uspokojenie umysłów, umocnienie stanowiska umiarkowanych sfer robotniczych, osłabienie wywrotowej polityki skrajnych żywiołów.

Warszawa, dnia 6-go czerwca 1919 roku.

W SPRAWIE PROGRAMU ZAMÓWIEŃ RZĄDOWYCH.

I. Ministerstwo Kolei Żelaznych.

Tabor kolejowy jest dzisiaj piętą Achillesową przemysłu polskiego. Już nie o uruchomieniu przemysłu, lecz wydaje się, że nawet o utrzymaniu w ruchu tego, co dziś jeszcze pracuje, mowy być nie może, jeżeli sprawa taboru kolejowego w najbliższym czasie nie będzie definitywnie załatwiona. Z tego stanowiska, abstrahując zupełnie od tej ilości taboru kolejowego, który musi być sprowadzony z zagranicy, Min[isterstwo] Przemysłu i Handlu uważa, iż jednocześnie rząd winien przystąpić niezwłocznie do urzeczywistnienia programu budowy taboru kolejowego w Polsce, a mianowicie, – wydając zainteresowanym prywatnym jednostkom zamówienia rządowe na szereg lat podług określonego klucza cen, które umożliwiłyby niezwłoczne przystąpienie do budowy

2-ch fabryk wagonów z produkcją każda 5000 wagonów rocznie,

2-ch fabryk parowozów z produkcją każda 200 parow[ozów] rocznie.

Niezależnie pilnie jest potrzebny program budowy mostów normalnych, który by ułatwił uruchomienie wielkich pieców, hut, a następnie odpowiednich egzystujących w kraju wielkich warsztatów mechanicznych. Najbardziej szkodowy program budowy wierzchniego toru da możliwość uruchomienia pieców martenowskich.

Niezależnie byłoby wskazanym, aby na rachunek Min[isterstwa] Kolei Żelaznych wydać zamówienia na odlewy stalowe do części zapasowych taboru, które umożliwiłyby utrzymanie w ruchu jedynej odlewni stalowej czynnej w kraju i ułatwiłyby odbudowę stalowni firmy „Rudzki i S-ka”.

Przez opracowanie programu budowlanego dla potrzeb Ministerstwa Kolei Żelaznych można będzie dać wielkie zamówienia na dostawę zasadniczych materiałów budowlanych, jak: cegła, cement, wapno, wyroby ceramiczne, szkło itd.

Sygnalizacja i telegrafia dla potrzeb kolejowych zamówione chociażby w najogólniejszych zarysach ułatwiłyby uruchomienie bardzo nielicznych placówek krajowych dziś nieczynnych.

Budowa stacji wodociągowych pozwoliłaby znacznie rozszerzyć zakres obumarłych warsztatów mechanicznych i fabryk maszynowych wytwarzających pompy i części armatur.

II. Ministerstwo Spraw Wojskowych.

Ministerstwo Spraw Wojskowych posiada w swym zakresie bodaj iż najobfitszy rezerwuar zamówień rządowych i gospodaruje nimi jedynie według własnego uznania bez powoływania do udziału w tej tak ważnej sprawie ze stanowiska ogólnych zasad gospodarki państwowej Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

Abstrahując od chwilowo pilnych zapotrzebowań, wynikających z sytuacji wojennej, Ministerstwo Przemysłu i Handlu uważa, iż rząd winien opracować program pokojowego zapotrzebowania wszelkich zamówień dla armii, aby na zasadzie tego projektu powołać do życia szereg przemysłów z najrozmaitszych dziedzin techniki wojennej. Ministerstwo Przemysłu i Handlu uważa, że do wykonania takiego programu powinna być powołana jedynie instytucja prywatna i że rząd nie powinien robić prób stworzenia własnych fabryk. Rząd wyda odpowiednie zamówienia, które umożliwiłyby stworzenie specjalnych fabryk broni, amunicji i materiałów wybuchowych. Niezależnie byłoby wskazane powołać do życia przez wydanie odpowiednich obstarunków 2-ech prywatnych fabryk wozów dla potrzeb wojska.

Z łatwością dałoby się przy istniejących obecnie środkach zorganizować w kraju jedną specjalną fabrykę podków i haceli. Niezależnie byłoby wskazane zastanowić się nad metodami zaopatrzenia armii w samochody przy współudziale przemysłu krajowego.

W tym miejscu Ministerstwo Przemysłu i Handlu uważa za swój obowiązek podkreślić, iż utrzymywane przez Ministerstwo Wojny na rachunek skarbu sumy są eksploatowane na zasadach odmiennych, aniżeli w prywatnym przemyśle, robotnicy zatrudnieni w tych fabrykach są wynagradzani na innych zasadach niż w przemyśle prywatnym, a praca ich wykonywana pod mniejszą kontrolą aniżeli w zakładach prywatnych. Te okoliczności są bardzo często wysuwane przez sfery przemysłowe jako moment dezorganizujący normalizację życia fabrycznego i zdaje się, że byłoby wskazane, aby te fabryki, jako stanowiące własność prywatną, były oddane w ręce prywatne, bądź też aby warunki pracy w tych fabrykach były znormalizowane całkowicie w porównaniu z odpowiednimi zakładami prywatnymi.

III. Ministerstwo Robót Publicznych.

Ministerstwo Robót Publicznych jest powołane do wykonania szeregu robót publicznych, które są traktowane jako kłapa bezpieczeństwa dla licznych rzesz bezrobotnych. Min[isterstwo] Przemysłu i Handlu w swym kontakcie z Min[isterstwem] Robót Publicznych niejednokrotnie wysuwało potrzebę doprowadzenia do minimum tego rodzaju robót publicznych, a natomiast – urzeczywistnienia programu robót o charakterze produkcyjnym.

W chwili obecnej, gdy w znacznym stopniu zamarła inicjatywa prywatna, przemysł budowlany nie powstanie, dopóki rząd nie przystąpi do wykonania programu robót budowlanych dla swoich potrzeb. Byłoby pożądanym, aby równolegle Min[isterstwo] Robót Publicznych powołało komuny miejskie do zainicjowania szeregu robót budowlanych, zmierzających do stworzenia wielkiej liczby budynków użyteczności publicznej, urządzeń sanitarnych, środków komunikacyjnych.

Wydaje się koniecznością, aby Min[isterstwo] Robót Publicznych – przygotowało szereg zamówień na rozmaite materiały budowlane, jak: cegła, cement, wapno, szkło, wyroby ceramiczne, żelazne itd., łącznie z wyżej wskazanym programem, uwzględniając miejsca możliwych zapotrzebowań.

Z inicjatywy rządu należałoby pobudzić zarząd m[iasta] Warszawy i zarządy innych wielkich miast prowincjonalnych, aby wynalazły metody umożliwiające wykończenie rozpoczętych jeszcze przed wojną budowli prywatnych.

Oczywiście dla całej akcji komunalnej skierowanej do powyższych celów należy przewidzieć odpowiednie metody pomocy finansowej.

IV. Ministerstwo Poczty i Telegrafów.

Wobec rozbudowy urządzeń pocztowych i telegraficznych w Min[isterstwie] Poczty i Telegrafów powstaje wielkie zapotrzebowanie na artykuły masowej produkcji, jak aparaty prądu niskiego, izolatory, instrumenty do budowy telegrafu, skrzynki pocztowe, wozy pocztowe, druty telegraficzne itd. Powyższe artykuły w wysokim stopniu nadają się dla ulokowania ich w wytwórniach krajowych w celu ich uruchomienia.

Niezależnie od powyższego Ministerstwo Przemysłu i Handlu uważa za konieczne wysunąć potrzebę własnego kredytu w wysokości 150 000 000 marek na sfinansowanie całego szeregu najrozmaitszych zamówień dla potrzeb gospodarstw prywatnych, zapotrzebowania na które w programach poszczególnych ministerstw nie mogły być uwzględnione.

Ministerstwo Przemysłu i Handlu uważałoby, iż posiadając taki kredyt o charakterze zwrotnym i przy właściwej gospodarce nie narażony prawie na ryzyko, będzie w stanie być pomocnym w dwóch kierunkach: 1) dając zamówienia będzie uruchamiać odnośne warsztaty pracy, – 2) będzie zamawiało artykuły potrzebne bądź dla odbudowy przemysłu, co ułatwi w odpowiednich

momentach uruchomienie nowych placówek przemysłu, bądź też będzie zama-
wiało artykuły obliczone na szerokie zapotrzebowania prywatne.

Nie specyfikując na razie szczegółowo wszystkich zamierzeń, jakie przy pomocy
powyższego kredytu mogłyby być urzeczywistnione, Ministerstwo Przemysłu
i Handlu zaznacza, iż w jego przekonaniu zachodzi pilna potrzeba uruchomienia
następujących przemysłów: fabryk narzędzi rolniczych, zakładów kotlarskich,
dla produkcji kotłów i lokomobil, fabryk artykułów dla gospodarczych kolejek
podjazdowych, fabryk wytwarzających warsztaty tkackie dla drobnego przemysłu,
wytwórni narzędzi pracy dla rzemieślników, fabryk mebli masowej produkcji,
fabryk lampek elektrycznych – nieczynnych bądź zajętych częściowo, papierni
wytwarzających papier rotacyjny i książkowy, wytwórni artykułów chemicznych
z dziedziny środków farmaceutycznych itd.

Kredyt wyznaczony w powyższej skali Ministerstwo Przemysłu i Handlu
pragnęłoby zużytkować pod ścisłą kontrolą specjalnego komitetu wyłonionego
przez Radę Ministrów.

°Załącznik do punktu 2° °No. 2.°

[Memoriał Ministerstwa Przemysłu i Handlu „Zasady polityki przemysłowej Rzplitej Polskiej”]

Poufne!

Zasady polityki przemysłowej Rzplitej Polskiej.

Polityka przemysłowa winna iść w kierunku podtrzymania i rozwoju sił twórczych
w narodzie, zniesienia ograniczeń, krępujących swobodę przemysłu i handlu.

Na czas przejściowy winny być zastosowane następujące zasady:

I.

Pomoc Państwowa.

A) Potrzeba pomocy państwowej.

Pomoc ta jest niezbędna ze względu na to:

- 1) że przemysł jest zniszczony,
- 2) że nie może liczyć na całkowite odszkodowanie ze strony państwa,
- 3) że inicjatywa prywatna jest powściągliwa wobec trudności koniunktur
i nie dorasta do ogromu zadania,
- 4) że bez tej pomocy sprowadzenie surowców, artykułów pomocniczych
i technicznych jest niemożliwe wobec nieuregulowania waluty i wysokości
tych potrzeb, obliczonych na dwa i pół miliarda franków.

B) Sposób udzielania pomocy.

Pomoc ta winna być udzielana w zasadzie pośrednio za pomocą instytucji kredytowej w tym celu stworzonej, a nie bezpośrednio przez organa państwowe. Pośrednia pomoc zaleca się z następujących względów:

1) Nie wprowadza niebezpiecznego etatyzmu, zapobiegając, aby Ministerstwa lub urzędy państwowe nie stały się organizmami handlującymi i wprost finansującymi przedsiębiorstwa.

2) Nie wywoła w przemysłowcach w sposób szkodliwy idei ciągłości pomocy państwowej, osłabiając przez to inicjatywę i energię, a przeciwnie podtrzymując zasadę zwrotności pożyczki, która przy bezpośredniej pomocy państwa wchodzi w zapomnienie,

3) zmniejsza prawdopodobieństwo strat i zezwala zarazem na rozłożenie tychże drogą amortyzacji na przeciąg szeregu lat w sposób w bankach praktykowany.

C) Instytucje kredytowe.

W tym celu zakłada się instytucję państwową ze współudziałem prywatnego kapitału lub też korzysta się z jednej z istniejących. Najwięcej nadaje się do tego Bank Przemysłowy dla Galicji, Lodomerii i Wielkiego Ks. Krakowskiego we Lwowie, którego zastosowanie do powyższych celów bez trudności da się przeprowadzić, ponieważ:

a) Wydział Krajowy posiada większość akcji, które obecnie przechodzą na Skarb polski,

b) dotychczasowa organizacja banku odpowiada celom przemysłowym, posiadając pewne wyrobione doświadczenie.

Bank ten winien zmienić firmę na Bank Przemysłu Polskiego i podnieść kapitał zakładowy, wynoszący 50 000 000 koron do 100 000 000 złotych. Większość akcji winna być w rękach Skarbu polskiego, który zarezerwuje sobie dominujący wpływ, nominując wspólnie z Prezesem Ministrów dwie trzecie Zarządu i dwie trzecie Rady Nadzorczej z kół przemysłowo-handlowych¹⁹.

D) Gwarancja rządowa.

Celem umożliwienia szerszej akcji musi mieć Bank prawo wydawania obligacji z gwarancją państwową, oprócz tego winna być zapewniona ustawowa państwowa gwarancja do wysokości 150 000 000 złotych. Celem jej jest umożliwienie Bankowi takich transakcji, których uskutecznienie leży widocznie

¹⁹ Bank Przemysłowy dla Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim powstał w 1910 r. we Lwowie. 50% jego kapitału akcyjnego należało do Wydziału Krajowego, a po 10% do gmin Lwów i Kraków. Głównym zadaniem banku było wspieranie przedsiębiorczości galicyjskiej. W okresie międzywojennym bank funkcjonował pod nazwą Polski Bank Przemysłowy SA i działał na terenie całego kraju. W 1929 r. przeniósł swoją siedzibę ze Lwowa do Warszawy.

w interesie ogólnopaństwowym, lecz przedstawia ze względu na koniunktury pewne ryzyko, którego Bank nie może wziąć na swoją odpowiedzialność. Interesy tej kategorii winny być z góry, jako wymagające gwarancji, oznaczone i osobno bilansowane.

N.B. Praktyczny przykład uruchomienia przemysłu budowlanego w większych miastach: Sfinansowanie zaczętych i nowych budowli na ulgowych warunkach kredytu budowlanego należy do kompetencji Banku Przemysłu Polskiego.

Państwo winno ponieść część robocizny budowli do wysokości 20%, jako pożyczka ulgowa, co mniej więcej odpowiadałoby połowie zasiłków dla bezrobotnych. Bank ułatwi konwersję kredytu budowlanego na stałe hipoteki na dogodnych warunkach na podstawie własnych listów zastawnych, lub za pośrednictwem ad hoc założonego Banku Hipotecznego, przyjmując jednocześnie drugą część hipoteki na własny fundusz. Do tego celu służy też popieranie kooperatyw budowlanych.

E) Zamówienia rządowe.

Ministerstwa winny przedłożyć plan zamówień na przeciąg 3-ch lat i oddać go urzędowi rozdzielczemu, który technicznego przeprowadzenia zleceń dokonywa. Zlecenia te oddaje się do finansowania Bankowi Przemysłu Polskiego. Praktyka taka jest konieczna wobec nieustalenia koniunktur przemysłowych wewnętrznych i zewnętrznych kraju. W ten sposób może się przemysł oprzeć o zapotrzebowania rządowe i wytwórczość swoją na długi przeciąg lat do tego zastosować.

II.

Ochrona celna.

Ochrona celna winna się zastosować do warunków życia gospodarczego i ochronić zwłaszcza te gałęzie przemysłu, które są niezbędnie potrzebne do samowystarczalności Państwa. Zaleca się przyjęcie ustawy celnej rosyjskiej z pewnymi zmianami z dodatkiem 200% agio ze względu na spadek wartości pieniędzy. Jednakże cła na surowce powinny być zniesione lub też ulec znacznej redukcji. Zmiany potrzebne w taryfie opracowują się obecnie z udziałem przedstawicieli zainteresowanych Ministerstw i instytucji gospodarczych ze wszystkich części kraju.

III.

Polityka przemysłowa państwowa

winna iść w kierunku samowystarczalności kraju ze względu na stan naszej waluty. Używanie dotychczasowych gałęzi produkcji kraju, wyzyskanie naturalnych bogactw i sił przyrodzonych, winno być na pierwszym planie. Import ogranicza się zasadniczo do surowców, półfabrykatów i narzędzi pracy. Import gotowych

towarów winien wystarczyć do zaspokojenia pierwszych potrzeb i obniżenia poziomu cen bez podkopywania możliwości rozwoju własnego przemysłu. Eksport gotowych artykułów winien nastąpić możliwie dopiero po nasyceniu rynku własnego. Eksport na wschód, który najgłówniejszą rolę odgrywał w naszej gospodarce krajowej, winien jak najrychlej być podjęty, celem uzyskania rynków zbytu dla przyszłości naszego przemysłu, nawet przed nasyceniem całego naszego rynku.

IV.

Monopole państwowe

nie zezwalają rozwijać się inicjatywie prywatnej, służą często celom doraźnej korzyści fiskalnej z poświęceniem istoty samego zadania i rozwoju danego przemysłu. Nie stoją na wysokości zadania o ile chodzi o sprawność i intensywność przemysłowej twórczości. Dlatego nie powinny mieć za zasadę charakteru produkcyjnego, lecz w wypadkach koniecznych tylko ograniczyć się na monopolu handlowym. Jedynym artykułem monopolu produkcyjnego jest obecnie sól.

Państwo winno wziąć współudział w przedsiębiorstwach wspólnie z kapitałem prywatnym, o ile okaże się tego potrzeba ze względów ogólnopaństwowych. Współudział ten może nastąpić za pośrednictwem Banku Przemysłu Polskiego. W ten sposób można by finansować takie przedsiębiorstwa jak gazownie, elektrownie, rzeźalnie. Sprawa ta jest aktualna obecnie przy zakładach rurociągów w Galicji.

V.

Komunikacja.

Rozwój komunikacyjnych dróg i sprawność komunikacji są pierwszorzędnym warunkiem zdrowego rozwoju życia gospodarczego. Wobec ubóstwa sieci kolejowej w Polsce niezbędne jest obok energicznej rozbudowy tej sieci, jak najbardziej intensywne wyzyskanie dróg wodnych i rozwój żeglugi. Warunkuje ona wprost zaopatrzenie przemysłu w węgiel i surowce. Rozprowadzenie przemysłu po kraju jest konieczną podstawą normalnego handlu z zagranicą. Rozwój żeglugi morskiej, połączenie drogami wodnymi Bałtyku z Morzem Czarnym są przykładami o nieobliczalnej doniosłości dla rozwoju ekonomicznego Polski i powinny być objęte planem gospodarstwa inwestycyjnego.

VI.

Taryfy przewozowe.

Jednocześnie z rozwojem dróg i usprawnieniem komunikacji technicznej winna iść polityka taryfowa. Polityka ta winna uwzględnić potrzeby wytwórczości krajowej, stanowiącej stawki protekcyjne w transportach u źródeł produkcji krajowej „do miejsca” konsumpcji przy uwzględnieniu potrzeb aprowizacyjnych dzielnic. W odwrotnym stosunku zaś traktować winna polityka import

z zagranicy. Ruch tranzytowy winien być poparty w interesie handlu polskiego ze względu na geograficzne położenie Polski, łączącej północ z południem i wschód z zachodem. Z Warszawy winien powstać punkt skrzyżowań najważniejszych arterii handlowych europejskich i azjatyckich.

VII.

Polityka socjalna przemysłowa.

Wytwórczość przemysłu zależy od unormowania stosunków robotniczych. Przemysł wymaga spokojnej i intensywnej pracy zawodowego pracownika i winien się opierać nie na poszczególnych jednostkach, lecz na silnych związkach zawodowych ze względu na kontrakty taryfowe, umożliwiające kalkulację.

Ustawodawstwo socjalne musi mieć zasadę równorzędności pracy w stosunku do kapitału. W konsekwencji winno się zapewnić pracy wszelką opiekę, pod względem ochrony życia i zdrowia, zabezpieczenia przyszłości, starości i podniesienia poziomu kulturalnego życia, ogółu rzesz pracujących. Podniesienie wydajności pracy powinno nastąpić przez współdziałanie robotników w zyskach.

Polska winna przystąpić do Międzynarodowej Ligi Pracy.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 6.

4

PROTOKÓŁ 82-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 10 czerwca 1919 roku.

Przewodniczy	p. Minister Spraw Wewnętrznych Stanisław Wojciechowski
Obecni:	
Minister Skarbu	p. Stanisław Karpiński
Minister Rolnictwa i Dóbr Państw[owych]	p. Stanisław Janicki
Minister Sprawiedliwości	p. Leon Supiński
Minister W.R. i O.p.	p. dr Jan Łukasiewicz
Minister Robót Publicznych	p. Józef Pruchnik
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki
Minister Zdrowia Publicznego	p. dr Tomasz Janiszewski
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Spr[aw] Zagr[anicznych]	p. Władysław Skrzyński
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Spr[aw] Zagr[anicznych]	p. dr Władysław Wróblewski
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Aprop[izacji]	p. Janusz Machnicki
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Przem[ysłu] i H[andlu]	p. dr Henryk Strasburger
Wiceminister Spraw Wojskowych	p. jen. Stefan Majewski
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Pocz i Telegr[afów]	p. dr Jan Urbański
Szef Sekcji w ^a Min. ^{a20} Rady Ministrów Protokołuje	p. Edward Lechowicz p. dr Franciszek Bubeniczek

Początek posiedzenia o godz. 6 m. 20 po południu.

P. Wiceminister Skrzyński zaczyna swe sprawozdanie od omówienia spraw, dotyczących naszych stosunków handlowych z zagranicą, i podnosi zasługi delegacji ekonomicznej w Paryżu. Zauważa przy tym, że odczuwa się jednak wśród naszych misji, wysyłanych dla celów zakupów do Paryża, brak skoordynowania, co jest powodem chaosu, a ponadto nieraz też brak ludzi o wykształceniu handlowo-kupieckim, wreszcie i brak dostatecznych informacji o potrzebach

²⁰ Omyłka pisarska. Powinno być: Prezydium.

kraju. Uważa ponadto, że pełnomocnictwa tych misji bywają za szerokie, a komisje nie podlegają należytej kontroli.

Mówca zwraca uwagę, że wspomniane braki mogą wywołać wrażenie braku u nas dobrej organizacji państwowej, co tym jest niebezpieczniejsze, że wielkim naszym wrogiem jest istniejąca u zagranicy opinia, iż nie jesteśmy zdolni do stworzenia państwowości. Zaradzić zaś temu można by przez scentralizowanie wszystkich tych misji i usunięcie wspomnianych niedostatków.

Drugim momentem, na który z punktu widzenia Ministerstwa Spraw Zagranicznych musi zwrócić uwagę, jest nieufność zagranicy do naszych finansów i powątpiewanie o możliwości rychłego wybrnięcia z naszego finansowego położenia. Tu nadarzałaby się obecnie – zdaniem mówcy – dobra sposobność poprawy naszej waluty i uzyskania we Francji wpływów przez jak najrychlejszy eksport do Francji istniejących zapasów ropy i jej przetworów. Zapotrzebowanie w tym kierunku jest na razie (zanim nadejdą transporty z Ameryki) znaczne, mogliśmy więc uzyskać dobrą cenę, a przy tym można też liczyć na otrzymanie tak ze Szwajcarii, jak i z Francji potrzebnych do przewozu cystern.

Po wyjaśnieniach p. Wiceministra Strasburgera o nawiązanych już w tej sprawie pertraktacjach z konsulem francuskim p. Duchesnem – który co do cystern nie mógł dotąd udzielić bliższych informacji – przyjęto następujący wniosek p. Ministra Wojciechowskiego:

„Rada Ministrów poleca wszystkim Ministerstwom przesłać do Prezydium Rady Ministrów spis wszystkich swych pełnomocników handlowych do Państw Ententy wysłanych, wraz z kopiami ich pełnomocnictw.”

Następnie przystąpiono do wysłuchania na poufnym posiedzeniu sprawozdania p. Wiceministra Skrzyńskiego z zakresu polityki zagranicznej²¹.

Koniec posiedzenia o godz. 9 min. 20 wieczór.

^fWojciechowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 82. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 10 czerwca 1919 r.].

²¹ Nie dysponujemy protokołem ani żadnymi materiałami z tego posiedzenia.

**[Porządek dzienny 82. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 10 czerwca 1919 r.]**

Warszawa, dn. 10 czerwca 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że we wtorek dn. 10 czerwca r.b., o godz. 6-ej po południu odbędzie się posiedzenie (82.) Rady Ministrów w Pałacu Namiestnikowskim (Kra[owskie] Przedmieście 46).

Porządek dzienny.

- 1) Odczytanie protokołu poprzedniego posiedzenia.
- 2) Sprawozdanie Wiceministra Spraw Zagranicznych p. Władysława Skrzyńskiego.
- 3) Sprawy bieżące.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 6.

5

PROTOKÓŁ 83-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 11 czerwca 1919 roku.

Przewodniczy

Minister Spraw Wewnętrznych
p. Stanisław Wojciechowski

Obecni:

Minister Spraw Wojskowych

p. gen. por. Józef Leśniewski

Minister Skarbu

p. Stanisław Karpiński

Minister Sprawiedliwości

p. Leon Supiński

Minister W.R. i O.P.

p. dr Jan Łukasiewicz

Minister Sztuki i Kultury

p. Zenon Przesmycki

Minister Rolnictwa i D.P.

p. Stanisław Janicki

Minister Przemysłu i Handlu

p. dr Kazimierz Hącia

Minister Robót Publicznych

p. Józef Pruchnik

Minister Apropowizacji

p. Antoni Minkiewicz

Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych

p. Julian Eberhardt

Podsekretarz Stanu w Pr[ezydyum]

Rady Min[istrów]

p. dr Władysław Wróblewski

Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]

Spr[aw] Zagr[anicznych]

p. Władysław Skrzyński

Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]

Apropowizacji

p. Janusz Machnicki

Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]

Zdrowia P[ublicznego]

p. dr Witold Chodźko

Szef Sekcji w Prez[zydium] Rady Ministrów

p. Edward Lechowicz

Szef Sekcji w Min[isterstwie] Pocz

i Telegr[afów]

p. dr Jan Urbański

Szef Sekcji w Min[isterstwie] Rolnictwa

p. Stanisław Leśniowski

Szef Sekcji w Min[isterstwie] Apropowizacji

p. Jerzy Gościcki

Szef Sekcji w Min[isterstwie] Apropowizacji

p. Leonard Zaborowski

Protokołuje:

p. dr Bronisław Helczyński

Początek posiedzenia o godz. 5 min. 20 po południu.

1. ^bZałącznik No. 2. ^bPan Szef Sekcji Gościcki referuje projekt ustawy o przymusowej dostawie ziemiopłodów na potrzeby wyżywienia ludności bezrolnej i armii, którą szczegółowo uzasadnia (referat dołączony).

P. Szef Sekcji Lechowicz komunikuje, iż wedle opinii Międzyministerialnej Konsultacji Prawnej przedstawiony projekt ma charakter zbyt ogólnikowy, daje

bowiem Ministrowi Aproprowizacji niczym nie ograniczone pełnomocnictwa, które mogą być użyte nawet w kierunku zajęcia całkowitych plonów, co, jak widać z uzasadnienia, nie leży bynajmniej w intencji Min[isterstwa] Aproprowizacji.

P. Minister Karpiński wypowiada się za przywróceniem w dziedzinie obrotu ziemiopłodami wolnego handlu, uważa bowiem, że ingerencja Państwa w tę sferę życia gospodarczego nie da wyników dodatnich i że wolna konkurencja prędzej przyczyniłaby się do obniżenia cen tych produktów, niż ich racjonowanie.

P. Minister Hącia wypowiada się za systemem, proponowanym w projekcie, ale chciałby, żeby Rząd ponadto rozciągnął pewną kontrolę i zapewnił sobie pewną ingerencję na obrót ziemiopłodami pozakontyngentowymi. Mogłoby się to stać w tej formie, iż Państwo ustanowiłoby ceny maksymalne na te ziemiopłody, wyższe znacznie od kontyngentowych, i odpowiadające im ceny maksymalne na mąkę i chleb pozakartkowy. Sprzedawanie tych ostatnich po cenach droższych byłoby surowo karane. By zaś mieć wpływ faktyczny na ten rynek, winno Państwo bądź samo, bądź za pomocą jakichś organizacji handlowych skupować od producentów to zboże pozakontyngentowe po tych cenach maksymalnych i w razie potrzeby rzucać je na rynek celem obniżenia cen, dyktowanych dotąd dowolnie przez spekulantów.

Po dalszej dyskusji, w której pp. Ministrowie Wojciechowski i Janicki powiedzieli się za zasadami, na których opiera się projekt, pod warunkiem, że będą doń wprowadzone pewne poprawki, na co p. Minister Minkiewicz wyraził swą zgodę, przystąpiono do głosowania, w którym wszyscy pp. Ministrowie oprócz p. Ministra Karpińskiego oświadczyli się przeciw systemowi wolnego handlu, a za systemem kontyngentowym w tej formie, w jakiej to przewiduje uzasadnienie projektu. Nadto polecono wprowadzić do projektu następujące poprawki:

- a) winno być określone maksimum i minimum świadczeń z morga,
- b) winny być wprowadzone przepisy o zwalnianiu rolników, zniszczonych przez wojnę, od dostarczania kontyngentów,
- c) winna być ściśle sprecyzowana odpowiedzialność za niedostarczenie kontyngentu, przy czym na większą i średnią własność (ponad 100 morgów) winna być nałożona odpowiedzialność indywidualna, na drobną własność zaś odpowiedzialność solidarna gmin jako takich, a nadto odpowiedzialność naczelników gmin, w razie, jeśli z ich winy kontyngent nie został dostarczony, wreszcie winno być wprowadzone postanowienie, że prawo karania przekroczeń tej ustawy przysługuje komisarzom powiatowym, przy czym prawo rekursu²² służyłoby stronom do Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych.

Uzupełnienie projektu w duchu tych wywodów zlecono Międzyministerialnej Konsultacji Prawnej w zmniejszonym składzie, złożonym z przedstawicieli

²² Rekurs (przest.) – w postępowaniu sądowym lub administracyjnym odwołanie do organu wyższej instancji.

Prezydium Rady Ministrów, Min[isterstw] Aprowizacji, Rolnictwa, Spraw Wewnętrznych i Spraw Wojskowych, przy czym przeredagowany przez nią projekt już bez wchodzenia ponownie pod obrady Rady Ministrów będzie mógł być wniesiony do Sejmu²³.

2. P. Podsekretarz Stanu Skrzyński komunikuje, że z polecenia rządu francuskiego, który interweniuje w danym przypadku na prośbę rządu czeskiego, zwrócił się do niego p. Pralon w następującej sprawie. Czeskie rafinerie zakupiły jakoby od Ukraińców 9000 cystern ropy. Czesi żądają uznania ich tytułu własności do tej ropy i wobec wyczerpywania się zapasów tej ostatniej w Czechach przewiezienia jej natychmiast polskimi wagonami do Czech. Żądanie to popiera p. Pralon wskazaniem na wyjątkowo ciężkie położenie Czechów wobec klęsk na Słowaczczyźnie i potrzebą okazania przez Polskę pomocy państwu, należącemu do grupy państw sprzymierzonych. P. Podsekretarz Stanu dodaje od siebie, że ze względu na ogólną sytuację polityczną byłoby bardzo wskazane uwzględnić przynajmniej w pewnej mierze żądania czeskie.

W dyskusji uznano, że o tytule własności Czechów do wspomnianych cystern nie może być mowy, jeżeli bowiem nawet kupili oni te cysterny od Ukraińców, stali się oni tą drogą tylko ich wierzycielami i tylko od nich mogą żądać wypełnienia tej umowy. Rząd Polski zobowiązań rządu ukraińskiego względem Czechów w żadnym razie nie przejął. Natomiast ze względów wymienionych przez p. Podsekretarza Stanu Skrzyńskiego jest wskazanym przyjście Czechom z pewną pomocą wobec braku u nich ropy i jej przetworów w formie zawarcia z nimi umowy kompensacyjnej na dostawę w miarę naszej możliwości, a na ich własne potrzeby wojskowe tych artykułów w zamian za dostawę cukru, którego oni mają nadmiar. Ponieważ przy zajmowaniu Bogumina Czesi zabrali pewną ilość naszych lokomotyw i cystern, należałoby się przy tej sposobności upomnieć o zwrot takich ze wskazaniem na ogólne ubóstwo polskiego taboru kolejowego i trudności w dostarczeniu Czechom polskimi środkami przewozowymi tych artykułów.

Upoważniono p. Podsekretarza Stanu Skrzyńskiego do złożenia odpowiedniego oświadczenia w tym duchu p. Pralonowi z tym, że o uznaniu tytułu własności Czechów do owych 9000 cystern nie należy na razie w ogóle wspominać. ^aW szczegółowych^a danych o ilości ropy względnie jej przetworów, jaką możemy dostarczyć Czechom, winno dostarczyć Min[isterstwo] Przemysłu i Handlu, o ilości cukru, jakiej w zamian winniśmy zażądać – Min[isterstwo] Aprowizacji. Ze względu na nagłość sprawy odnośne pertraktacje winny być przeprowadzone jak najszybciej.

3. ^bZałącznik No. 3.^b Przyjęto projekt ustawy o centrali dewiz w redakcji, ustalonej przez Międzyministerialną Konsultację Prawną²⁴.

²³ Ciąg dalszy sprawy, zob. protokół posiedzenia Rady Ministrów z 5 lipca 1919 r.

²⁴ Projekt przybrał ostatecznie formę rozporządzenia ministra skarbu w sprawie utworzenia Państwowej Centrali Dewiz. MP, nr 215, 24 IX 1919.

4. ^bZałącznik No. 4. ^b P. Minister Minkiewicz referuje wniosek Min[isterstwa] Apropowizacji o upoważnienie go do czynienia zakupów artykułów pierwszej potrzeby do wysokości 1-go miliarda franków. Po dłuższej dyskusji wniosek ten przyjęto skreślając słowa: „za które zobowiązania Rząd Polski przyjmuje na siebie wszelkie wymagalne gwarancje”. Na skutek zastrzeżenia, podniesionego przez p. Ministra Karpińskiego, postanowiono jednak, iż co do artykułów pierwszej potrzeby, będących przedmiotem monopolów skarbowych, winno nastąpić oddzielne szczegółowe porozumienie pomiędzy Min[isterstwem] Apropowizacji i Skarbu, przy czym wypowiedziano się za tym, by zarówno zakup, jak i reparaycja tych artykułów były skoncentrowane w rękach jednego Ministerstwa.

5. ^bZałączniki No. 5. i 6. ^b P. Minister Janicki komunikuje, że cofa wniesiony przez siebie projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie likwidacji spraw b. Banku Włociańskiego, natomiast prosi o uchwalenie wniosku analogicznej treści, który w razie przyjęcia go miałby charakter wewnętrznej uchwały Rady Ministrów i nie potrzebowałby być publikowany. Wniosek ten przyjęto, skreślając w punkcie pierwszym słowa „na rachunek masy likwidacyjnej”.

6. ^bZałącznik No. 7. ^b Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Robót Publicznych o asygnowanie mu dodatkowego nadzwyczajnego kredytu w wysokości 3 500 000 mk na rachunek przyszłego budżetu na wydatki, związane z eksploatacją dróg wodnych do końca czerwca 1919 r., a nieprzewidziane budżetem.

7. ^bZałącznik No. 8. ^b P. Minister Minkiewicz prosi o uchwalenie następującego wniosku: „Rada Ministrów wzywa Min[isterstwo] Kolei Żelaznych, by przygotowało ustawę o odpowiedzialności za przewożone transporty kolejami polskimi”.

P. Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych wyjaśnia, że przyjęcie przez kolej całkowitej odpowiedzialności za przewożone towary jest w tej chwili ze względu na nieuporządkowane stosunki, brak odpowiednich magazynów itp. niemożliwe. Natomiast Min[isterstwo] Kolei Żelaznych zamierza wprowadzić w najbliższym czasie ograniczoną odpowiedzialność za przewożone transporty w zależności wyłącznie od ich wagi, a nie jakości. Oświadczenie to przyjęto do wiadomości.

8. Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Sprawiedliwości o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji p. Antoniego Żychlińskiego na podprokuratora przy Sądzie Najwyższym, p. Bronisława Wisznickiego na prokuratora przy Sądzie Apelacyjnym, p. Witolda de Michelisa na podprokuratora przy Sądzie Apelacyjnym i p. Józefa Terleckiego na sędziego okręgowego.

9. Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Kolei Żelaznych o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji p. dr. Leopolda Starzewskiego na szefa sekcji finansowej w tym Ministerstwie.

10. P. Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych komunikuje, że skład komisji, która ma zbadać zarzuty, czynione p. Kruszewskiemu, prezesowi Związku Zawodowego Kolejarzy Rzeczypospolitej Polskiej, ustanowionej uchwałą Rady

Ministrów z dnia 19 maja b.r., ma zostać zmieniony w tym kierunku, że w skład tej komisji wejdą: pp. Edward Lechowicz, szef sekcji w Prezydium Rady Ministrów, Konstanty Lenc, szef sekcji w Min[isterstwie] Spraw Wewnętrznych, Kazimierz Rakowiecki, naczelnik wydziału Generalnej Prokuraturii Rzeczypospolitej Polskiej i p. Henryk Pytliński radca prawny w Min[isterstwie] Kolei Żelaznych. Oświadczenie to przyjęto do wiadomości.

Koniec posiedzenia o godz. 9 m. 10 wieczorem.

^fSWojciechowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 83. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 11 czerwca 1919 r.].
2. [Projekt ustawy o przymusowej dostawie ziemiopłodów]²⁵.
3. [Projekt ustawy o centrali dewiz]²⁶.
4. [Wniosek w sprawie upoważnienia Ministerstwa Apropowizacji do czynienia zakupów artykułów spożywczych i pierwszej potrzeby do kwoty zaakceptowanej przez Sejm Ustawodawczy].
5. [Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych o wydanie rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie likwidacji spraw rosyjskiego Banku Włociańskiego]²⁷.
6. [Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych o przyjęcie przez Radę Ministrów uchwały w sprawie j.w.]²⁸
7. [Wniosek nagły Ministerstwa Robót Publicznych w sprawie asygnowania kredytu na pokrycie wydatków, związanych z eksploatacją dróg wodnych do końca czerwca 1919 r.]²⁹.
8. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie opracowania przez Ministerstwo Kolei Żelaznych projektu ustawy o odpowiedzialności za transporty przewożone kolejami polskimi]³⁰.

²⁵ Nie publikuje się.

²⁶ Nie publikuje się.

²⁷ Nie publikuje się.

²⁸ Nie publikuje się.

²⁹ Nie publikuje się.

³⁰ Nie publikuje się.

**[Porządek dzienny 83. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 11 czerwca 1919 r.]**

Warszawa, dn. 11 czerwca 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że w środę dn. 11 czerwca r.b., o godz. ^h6^h °5^c-ej po południu odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w Pałacu Namiestnikowskim (Krakowskie Przedmieście 46/48).

Porządek dzienny 83-go posiedzenia.

- 1) Odczytanie protokołów poprzednich posiedzeń.
- 2) Projekt ustawy o przymusowej dostawie ziemiopłodów na potrzeby ludności i armii.
- 3) Projekt ustawy o centrali dewiz.
- 4) Sprawy bieżące.

°Załącznik do punktu 4° °No. 4.°

[Wniosek w sprawie upoważnienia Ministerstwa Apropowizacji do czynienia zakupów artykułów spożywczych i pierwszej potrzeby do kwoty zaakceptowanej przez Sejm Ustawodawczy]

Do
Rady Ministrów

Ministerstwo Apropowizacji wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Treść wniosku:

Ministerstwo Apropowizacji upoważnione zostaje do czynienia zakupów artykułów spożywczych i pierwszej potrzeby zarówno w kraju, jak i poza granicami Polski, do wysokości zaakceptowanej przez Sejm (44 posiedzenie w dniu 3 czerwca r.b.), to jest do wysokości 1½ miliarda franków ^h, za które to zobowiązania Rząd Polski przyjmuje na siebie wszelkie wymagalne gwarancje^h.

Wszelkie zakupy artykułów spożywczych i pierwszej potrzeby Ministerstwo Apropowizacji uskutechni już to bezpośrednio przez swe organa, już to przez

specjalnie do kupna upoważnione przez Ministerstwo Aproprowizacji czynniki i organizacje społeczno-handlowe.

Warszawa dn. 19 r.

Minister Aproprowizacji

Wniesiono na Radę Ministrów dn. 19 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

Prezydent Ministrów

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 6.

6

PROTOKÓŁ 84-go posiedzenia Rady Ministrów Rzplitej Polskiej w dniu 13 czerwca 1919 r.

Przewodniczy	Minister Spraw Wewnętrznych p. Stanisław Wojciechowski,
Obecni:	
Minister Skarbu	p. Stanisław Karpiński,
Minister Spraw Wojskowych	p. gen. por. Józef Leśniewski,
Minister W.R. i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz,
Minister Sprawiedliwości	p. Leon Supiński,
Minister Aprowizacji	p. Antoni Minkiewicz,
Minister Pracy i O.S.	p. Jerzy Iwanowski,
Minister Robót Publicznych	p. Józef Pruchnik,
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde,
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt,
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Prz[emysłu] i H[andlu]	p. dr Henryk Strasburger,
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Rol[nictwa] i D.P.	p. Zygmunt Chmielewski,
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Zdrowia Publ[icznego]	p. dr Witold Chodźko,
Minister Rolnictwa i Dóbr Pań[stwowych]	p. Stanisław Janicki,
Wiceminister Spraw Wojskowych	p. Sosnkowski,
Szef Biura Prezydium Rady Min[istrów]	p. dr Władysław Wróblewski,
Szef Sekcji Prezydium Rady Min[istrów]	p. Edward Lechowicz,
Protokołuje	p. dr Franciszek Bubeniczek.

Początek posiedzenia o godz. 6 m. 45 po poł.

1. ^bZałącznik No. 2. ^b Projekt ustawy o powołaniu pracowników kolei, poczty, telegrafu i telefonu do obsługi potrzeb armii, referowany przez p. gen. Sosnkowskiego, przyjęto³¹.

2. ^bZałącznik No. 3. ^b Przyjęto projekt ustawy o osobistych świadczeniach wojennych z dodaniem w art. 13, wiersz 5-ty oraz w art. 22, wiersz 3-ci przed słowami „Ministrem Pracy i O.S.” słów „Ministrem Skarbu oraz”³².

³¹ Ustawa przyjęta została przez Sejm Ustawodawczy 2 sierpnia 1919 r. DzPPP, 1919, nr 65, poz. 396.

³² Ustawa przyjęta została przez Sejm Ustawodawczy 25 lipca 1919 r. Dz.U. 1919, nr 67, poz. 401.

3. ^bZałącznik] No. 4.^b Przyjęto projekt ustawy o ochronie linii kolejowych, telegraficznych i telefonicznych, zastępując w art. 2-im resztę zdania od słów „Kolei Żelaznych” słowami „Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrami Kolei Żelaznych oraz Poczty i Telegrafów”.

4. ^bZałącznik] No. 5.^b W dyskusji nad projektem ustawy o monopolu spirytusowym p. Podsekretarz Stanu dr. Chodźko zwraca uwagę na szkodliwe skutki systemu monopolu wódczanego dla zdrowia ludzkiego, dalej na to, że rząd rosyjski łagodził je przynajmniej tym, że przeznaczal pewne sumy z tych dochodów na cele dobroczynne, co w danym projekcie nie jest przewidziane, wreszcie oświadcza się przeciw proponowanemu systemowi koncesyjnemu, opowiadając się przede wszystkim za zupełnym zakazem woszynku.

P. Minister Minkiewicz nadmienia, że – choć wyrób spirytusu umniejsza ilość zboża dla konsumpcji – trzeba jednak liczyć się z istniejącym tajnym gorzelnictwem, które zużywa również dużo produktów, a przy tym wytwarza spirytus zły i bardzo drogi, nie dając żadnych dochodów Skarbowi. Dlatego oświadcza się za przedstawionym projektem, który położy kres pladze tajnego gorzelnictwa, nadmieniając przy tym, że w ten sposób będą też najlepiej uwzględnione interesy aprowizacji, bo skoro brak będzie ziemniaków, to na pędzenie spirytusu nie będzie się udzielało zezwolenia.

P. Minister Karpiński wskazuje na znaczenie, jakie mają dla rolnictwa uboczne produkty przy wyrobie spirytusu otrzymywane, dalej na to, że wielkie gorzelnie zabijają małe, a przede wszystkim tajne, wreszcie, że z obecnej produkcji spirytusowej zaledwie tylko połowa idzie na cele potrzeb domowych, druga zaś połowa na cele sanitarne i przemysłowe. Nie należy też zapominać, że spirytus będzie jednym z ważnych naszych artykułów wywozowych.

P. Podsekretarz Stanu Strasburger nie zgłasza sprzeciwu przeciw projektowi, choć Min[isterstwo] Przemysłu i Handlu zasadniczo jest przeciwne wszelkim monopolom tak wytwórczym, jak i handlowym, uważa bowiem kontrolę państwową tej gałęzi produkcji za bardziej wskazaną. Ten wzgląd oraz charakter eksportowy spirytusu akcentuje też p. Podsekretarz Stanu Chmielewski, choć z drugiej strony podziela też w zasadzie i obawę zgubnych skutków monopolu dla zdrowia ludzkiego.

P. Minister Iwanowski żąda, by w razie uchwalenia tej ustawy ująć równocześnie w formy prawne walkę z pijaństwem i ustalić w ustawie z góry wysokość kontyngentu spirytusu na cele konsumpcyjne, który by co rok się zmniejszał, lub też poruczyć ustalanie go Ministerstwom: Skarbu, Aprowizacji, Rolnictwa i D.P. oraz Pracy i O.S.

P. Minister Supiński podziela wprawdzie pobudki przedmówcy, lecz uważa przeprowadzenie ich w ten sposób za niemożliwe; celowszymi wydawałyby mu się dla walki z pijaństwem: zakaz sprzedaży wódki w bufetach kolejowych, nie podających gorących potraw, dalej usunięcie z handlu naczyń o małej pojemności spirytusu, wydanie zakazu sprzedaży małoletnim itp.

Wniosek Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego o wydanie zupełnego zakazu sprzedaży spirytusu dla konsumpcji uzyskał tylko 4 głosy, wobec czego przystąpiono do dyskusji szczegółowej nad projektem ustawy, który przyjęto z następującymi zmianami:

- a) w art. 1 skreślono ustęp 2-gi,
- b) w art. 2 dodano po słowie „Apropowizacji” słowa „i Ministra Rolnictwa i D.P.”, a słowo „pędzenie” zastąpiono słowem „wyrób”,
- c) w art. 3 skreślono słowa „przywóz z zagranicy i”,
- d) w art. 5 dodano na początku słowa „Wysokość kontyngentu oraz”, a na końcu artykułu słowa „Zdrowia i O.S. oraz Pracy”,
- e) w art. 6 dodano w pierwszym zdaniu po słowie „skarbowej” słowa „za zgodą miejscowej władzy administracyjnej”, a nadto jako drugie zdanie „Przy udzieleniu pozwoleń pierwszeństwo będą mieli inwalidzi i wdowy po poległych wojskowych”,
- f) w art. 7 skreślono słowa „władzy skarbowej”, a słowa „na sprzedaż w naczyniach zamkniętych i” zastąpiono słowem „tylko”, wreszcie dodano zdanie „Sprzedaż spirytusu i wyrobów wódczanych dzieciom do lat 16-tu jest wzbroniona”,
- g) w art. 8 dodano po słowach „Minister Skarbu” słowa „po zasięgnięciu opinii Ministra Zdrowia Publicznego”, a cyfrę „0,3 litra” zastąpiono cyfrą „0,5 litra”,
- h) w art. 9 zastąpiono słowa „będą władze skarbowe” słowem „się”, po słowie „restauracjom” dodano słowo „i”, skreślono zaś słowa „cukierniom i innym zakładom”, dalej słowa „ciast itp.” oraz słowo „takie”,
- i) w art. 16 dodano po pierwszym słowie słowa „przy wyrobie, przerobie lub sprzedaży”,
- k) po art. 19 dodano następujące dwa nowe artykuły, przenumerowując dawne artykuły projektu, oznaczone 20, 21 i 22 na 22, 23 i 24 –

„Art. 20. O ile zarządy komunalne zgłoszą do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych wnioski o zamknięcie lub ograniczenie miejsc wyszynku albo też o zupełny zakaz sprzedaży spirytusu i wyrobów wódczanych w obrębie ich terytorium, a Ministerstwo Spraw Wewnętrznych do wniosku tego się przychyli, winien on być uwzględniony”.

„Art. 21. Sprzedaż spirytusu i wyrobów wódczanych w naczyniach zamkniętych jest w niedziele i dni świąteczne wzbroniona”.

Natomiast nie uzyskały potrzebnej ilości głosów następujące dalsze wnioski Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego:

- a) by ograniczenie to rozszerzyć też na dni przedświąteczne,
- b) by w niedziele, dni świąteczne i przedświąteczne zakazany był także wyszynk,
- c) by część dochodu z monopolu spirytusowego, wyznaczana corocznie przez Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Zdrowia Publicznego, obracana była na cele zwalczania pijaństwa,

d) by Minister Skarbu przedstawiał corocznie Radzie Ministrów projekt pokrywania $\frac{1}{5}$ części dochodów z monopolu spirytusowego z innego źródła, zarządzając jednocześnie stopniowe zmniejszanie ilości koncesji szynkarskich³³.

5. ^bZałącznik] No. 6. ^b Przyjęto wniosek p. Ministra Sprawiedliwości o zawieszenie działalności sądów przysięgłych w okręgu sądów okręgowych w Tarnowie i Rzeszowie³⁴.

6. ^bZałącznik] No. 7. ^b Wniosek Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich o udzielenie Polskiemu Komitetowi Wykonawczemu na Rusi zapomogi dla szkół polskich w kwocie 1 850 400 rubli referuje p. Minister Łukasiewicz, oświadczając gotowość pokrycia tej kwoty z oszczędności budżetowych swego Ministerstwa. Rada Ministrów upoważniła Pana Ministra W.R. i O.P., aby w granicach oszczędności swego Ministerstwa wyasygnował na szkolnictwo polskie na Podolu, Wołyniu i Ukrainie zapomogę w kwocie do 1 850 000 rubli³⁵.

7. Przyjęto wniosek p. Ministra Janickiego o ustanowienie w Min[isterstwie] Rolnictwa i D.P. posady drugiego podsekretarza stanu i przedstawienie Naczelnikowi Państwa do mianowania na to stanowisko p. dr. Franciszka Stefczyka przy równoczesnym zwolnieniu go ze stanowiska Generalnego Dyrektora Państwowego Banku Rolnego.

8. Przyjęto wniosek p. Ministra Supińskiego o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do mianowania p. Władysława Augustynowicza Prezesem Sądu Okręgowego.

9. P. Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych udziela wyjaśnień co do stanu prac około unormowania częściowej odpowiedzialności kolei za towary. Wyjaśnienie to przyjęto do wiadomości.

10. Protokoły 81-go posiedzenia Rady Ministrów w dn. 6 czerwca,
82-go posiedzenia Rady Ministrów w dn. 10 czerwca,
i 83-go posiedzenia Rady Ministrów w dn. 11 czerwca
odczytano i przyjęto.

Koniec posiedzenia o godz. 9 m. 45 wiecz.

†Swojciechowski†

³³ Do powstania Państwowego Monopolu Spirytusowego doszło ostatecznie dopiero na mocy ustawy z 31 lipca 1924 r. Dz.U. 1924, nr 78, poz. 756.

³⁴ Zob. rozporządzenie Rady Ministrów z 13 czerwca 1919 r. DzPPP, 1919, nr 48, poz. 323.

³⁵ Polski Komitet Wykonawczy na Rusi (PKW), powstały wiosną 1917 r. w Kijowie, skupiał działaczy i organizacje polskie z terenów Kijowszczyzny, Wołynia i Podola. Osiągnął spore sukcesy zwłaszcza na polu organizacji szkolnictwa polskiego. Poza Komitetem pozostały środowiska liberalno-lewicowe, skupione w Polskiej Centrali Demokratycznej. Po ewakuacji wojsk polskich z Ukrainy latem 1920 r. PKW kontynuował swoją działalność w Warszawie.

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 84. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 13 czerwca 1919 r.].
2. [Projekt ustawy o powołaniu pracowników kolei, poczty, żeglugi parowej, telegrafu i telefonu do obsługi potrzeb armii].
3. [Projekt ustawy o świadczeniach wojennych osobistych]³⁶.
4. [Projekt ustawy o ochronie torów i urządzeń kolejowych oraz przewodów i urządzeń telegraficznych i telefonicznych użyteczności publicznej]³⁷.
5. [Projekt ustawy o wprowadzeniu monopolu spirytusowego]³⁸.
6. [Wniosek ministra sprawiedliwości o zawieszenie działalności sądów przysięgłych w okręgu sądów okręgowych w Tarnowie i Rzeszowie]³⁹.
7. [Wniosek Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich o udzielenie zapomogi dla szkół polskich na Ukrainie].

°Załącznik No. 1.°

[Porządek dzienny 84. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 13 czerwca 1919 r.]

Warszawa, dn. 12 czerwca 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że w piątek dn. 13 czerwca r.b., o godz. 5 po południu odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów w Pałacu Namiestnikowskim (Krakowskie Przedmieście 46/48)

Porządek dzienny:

- 1) Odczytanie protokołów poprzednich posiedzeń.
- 2) Projekt ustawy o monopole spirytusowym.
- 3) Projekt ustawy o powołaniu pracowników kolei, poczty, telegrafu i telefonu do obsługi potrzeb armii.
- 4) Projekt ustawy o osobistych świadczeniach wojennych.
- 5) Projekt ustawy o ochronie linii kolejowych i telegraficznych.

³⁶ Nie publikuje się.

³⁷ Nie publikuje się.

³⁸ Nie publikuje się.

³⁹ Nie publikuje się.

- 6) Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie zawieszenia działalności sądów przysięgłych w okręgu sądów Okręgowych w Tarnowie i Rzeszowie.
- 7) Wniosek Zarządu Cywilnego Ziem Zachodnich o kredyt na zapomogi dla szkół polskich na Rusi.
- 8) Sprawy bieżące.

„Załącznik do punktu 1” „No. 2.”

[Projekt ustawy o powołaniu pracowników kolei, poczty, żeglugi parowej, telegrafu i telefonu do obsługi potrzeb armii]

Do
Rady Ministrów
Wniosek nagły.

Ministerstwo Spraw Wojskowych prosi o uchwalenie następującego:

PROJEKT

ustawy o powołaniu pracowników kolei, poczty, żeglugi parowej, telegrafu i telefonu do obsługi potrzeb armii.

Art. 1.

W czasie wojny każdy pracownik kolei, żeglugi parowej, poczt, telegrafów i telefonów, o ile nie podlega mobilizacji, może być odpowiednio do swych kwalifikacji i specjalności przymusowo pociągnięty za wynagrodzeniem, do obsługi komunikacji wojskowych i łączności armii.

Art. 2.

Wynagrodzenie, w art. 1 wymienione, ustalone będzie przez Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z właściwymi Ministrami. Wynagrodzenie to, w każdym razie, nie może być niższe od ostatniego uposażenia odnośnego pracownika na służbie cywilnej.

Art. 3.

Kontyngens i kategorie pracowników, podlegających pociągnięciu do obsługi armii, ustanawia się rozkazem Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 4.

Pracownicy, w art. 1 wymienieni, z chwilą pociągnięcia ich do obsługi armii, składają przysięgę w tym celu przepisaną, stają się osobami, należącymi do pocztu wojennego, i jako takie podlegają mocy ustaw, przepisów i rozkazów wojskowych.

Art. 5.

Za uchylanie się od obowiązku, stwarzanego ustawą niniejszą winni ulegać będą karom, przepisany za uchylenie się od powszechnego obowiązku służby wojskowej.

Art. 6.

Wykonanie ustawy niniejszej należy do Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z właściwymi Ministrami.

Warszawa, dnia 20 maja 1919 r.

Minister Spraw Wojskowych
-/ J. Leśniewski.
Generał-Porucznik

UZASADNIENIE

Utrzymywanie łączności z wojskami, walczącymi oraz między poszczególnymi oddziałami na froncie, należy, wobec wciąż rosnącej akcji wojennej, do najżywniejszych potrzeb armii.

Tymczasem brak sił fachowych sprawia, że stan służby łączności w wojsku naszym pozostawia dużo do życzenia, gdyż największe wysiłki rekrutów nie są w stanie podołać trudnościom technicznym.

Dotkliwie odczuty dowodem tego, podczas ostatnich akcji wojennych, było 12-to godzinne opóźnienie zdobycia pewnego ważnego punktu, dzięki właśnie brakowi łączności, co spowodowało większe straty w oddziałach atakujących.

W celu zapobieżenia nieobliczalnym następstwom, jakie podobny stan rzeczy pociągnąć może, Ministerstwo Spraw Wojskowych opracowało ustawę, analogiczną obowiązującym w armii francuskiej i w innych armiach europejskich, której zatwierdzenie da możliwość powołania w miarę potrzeby niezbędnych sił fachowych.

[Wniosek Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich o udzielenie zapomogi dla szkół polskich na Ukrainie]

Naczelne Dowództwo W.P.
Zarząd Cywilny Ziem Wschodnich
dnia 5 czerwca 1919 r.
No. 4712/VI
Warszawa.

Odpis.

DO
RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

Do Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich zwrócił się Polski Komitet Wykonawczy na Rusi z żądaniem zapomogi dla polskich szkół Rusi w ilości 1 850 400 rubli na czas od 1 lutego do 31 lipca 1919 r.

Przyjmując pod uwagę:

1) że na terenie Podola, Wołynia i Ukrainy w 1917/18 r. powstało 1287 szkół polskich z 2666 oddziałami, 79 639 uczniami (w tym 5526 ze szkół średnich, 425 ze szkół zawodowych, 73 688 ze szkół ludowych) przy udziale 1663 nauczycieli szkół początkowych;

2) że budżet roczny Wydziału Oświaty na Rusi wynosi 18 421 600 rb.

3) że żądana zapomoga stanowi małą część potrzebnych na szkolnictwo środków;

4) że społeczeństwo polskie, jak i szkoła polska na Rusi obecnie znajduje się w niezwykle ciężkich warunkach, uważam za rzecz wielkiej doniosłości okazanie żądanej pomocy szkołom polskim dla podtrzymania ducha ludności, walczącej o kulturę polską.

za Generalnego Komisarza Cywilnego
/-/ podpis

L.S.

Kierownik Wydziału
/-/ podpis.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 6.

PROTOKÓŁ
85-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 16 czerwca 1919 r.

Przewodniczy	p. Minister Spraw Wewnętrznych Stanisław Wojciechowski
Obecni:	
Minister Skarbu	p. Stanisław Karpiński
Minister Przemysłu i Handlu	p. dr Kazimierz Hącia
Minister W.R. i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz
Minister Sprawiedliwości	p. Leon Supiński
Minister Robót Publicznych	p. Józef Pruchnik
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki
Minister Spraw Wojskowych	p. jen. por. Leśniewski
Minister Aprowizacji	p. Antoni Minkiewicz
Minister Pracy i Opieki Społ[ecznej]	p. Jerzy Iwanowski
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde
Kierownik Ministerstwa Kolei Żel[aznych]	p. Julian Eberhardt
Podsekretarz Stanu w Prez[ydium] R[ady] Min[istrów]	p. dr Władysław Wróblewski
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Zdr[owia] Publ[icznego]	p. dr Witold Chodźko
Szef Sekcji Prezydium Rady Min[istrów]	p. Edward Lechowicz
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Rolnictwa i D.P.	p. Waclaw Makowski
Zastępca Gen[eralnego] Komisarza dla Kres[ów] Wsch[odnich]	p. Michał Kossakowski
Protokołuje:	p. dr Juliusz Koppens

Początek posiedzenia o godz. 7 po południu.

1. ^bZałącznik No. 2. ^bZastępca Generalnego Komisarza dla Kresów Wschodnich p. Kossakowski referuje sprawę potrzeb finansowych Zarządu Cywilnego Kresów Wschodnich, zaznaczając, że dochody Zarządu w obecnym okresie organizowania określić się bliżej nie dadzą, ustalenie dokładnego preliminarza możliwe nie jest, a przy preliminowaniu wydatków Zarząd ograniczył się do najkonieczniejszych potrzeb. Dochody dadzą w każdym razie znikomą sumę w stosunku do rozchodów. Dokładny preliminarz Zarząd będzie w możności przedłożyć dopiero z końcem grudnia b.r., obecnie prosi o udzielenie mu tytułem pożyczki 190 milionów rubli, potrzebnych do końca b.r. (na przeciąg 7 miesięcy) na pokrycie wydatków.

P. Przewodniczący wyjaśnia, że Zarząd otrzymał już od Rządu pożyczkę w wysokości 30 milionów marek, o którą to sumę zmniejszy się żądanych 190 milionów rubli. Jako pokrycie tej pożyczki służyć będą przedmioty i materiały pochodzenia miejscowego, pochodzące ze zdobyczy wojennej, które są własnością kresów wschodnich w przeciwstawieniu do istotnej zdobyczy wojennej, będącej własnością Rządu polskiego. P. Przewodniczący podkreśla polityczne znaczenie pożyczki i zapytuje, czy pomoc finansowa dla Zarządu ma być przyznana w formie asygnat miesięcznych, czy też jednorazowego zasiłku.

P. Minister Karpiński oświadcza, że Generalny Komisarz dla Kresów Wschodnich nie porozumiał się dotychczas zupełnie co do tej pożyczki z Ministerstwem Skarbu, wobec czego proponuje zdjęcie sprawy z porządku dziennego i przełożenie jej na później, zaznaczając przy tym, że w każdym razie pożyczka mogłaby być udzielona tylko w rublach. Porusza przy tej sposobności sprawę eksploatacji zdobyczy wojennej, o której Ministerstwo Skarbu zupełnie nie jest poinformowane.

P. Minister Iwanowski wskazuje na braki i błędy administracji kresów wschodnich i żąda utworzenia tam osobnego Urzędu do spraw robotniczych, uruchomienia produkcyjnych robót miejskich oraz podniesienia stanu sanitarnego Wilna.

P. Podsekretarz Stanu dr Chodźko żąda uzależnienia udzielenia pożyczki od stworzenia ściślejszego kontaktu między Zarządem Cywilnym, a Ministerstwem Zdrowia Publicznego w sprawach sanitarnych, kładąc przy tym nacisk na wielkość niebezpieczeństwa, grożącego Kongresówce przez szerzenie się tyfusu płamistego na wschodzie. Pragnie on również, by Ministerstwo Zdrowia Publicznego miało możliwość wypowiedzenia się w sprawie budżetu sanitarnego Zarządu Cywilnego.

P. Kossakowski wyjaśnia, że pewne sumy z pożyczki przeznaczone na obrót będą zaraz potrzebne, reszta zaś choćby w ratach miesięcznych. Zdobycz wojenna znajduje się obecnie w stanie inwentaryzacji, tak, że eksploatacja będzie mogła nastąpić dopiero później. Utworzenie ścisłego kontaktu w sprawach sanitarnych z Ministerstwem Zdrowia Publicznego leży w intencji Zarządu Cywilnego.

Po dyskusji postanowiono na wniosek p. Przewodniczącego zdecydować sprawę pożyczki na niniejszym posiedzeniu i upoważniono Prezydium Rady Ministrów do wniesienia stosownego wniosku do Sejmu po uprzednim porozumieniu się Zarządu Cywilnego dla Kresów Wschodnich z Ministerstwem Skarbu co do wysokości sumy pożyczkowej, a to ze względu na zmniejszenie się żądanej sumy 190 milionów rubli o udzieloną już pożyczkę w wysokości 30 milionów marek.

2. ^bZałącznik] No. 3. ^b Przyjęto wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie straży kolejowej, skreślając art. 4 i 5.

3. ^bZałącznik] No. 4. ^b Przyjęto projekt ustawy o utraconych tytułach na okaziciela z tym, że o ile Ministerstwo Skarbu nie zgłosi do 25 b.m. poprawek do projektu nie zaakceptowanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości, to wymienione

ostatnio Ministerstwo jest upoważnione do wniesienia niniejszego projektu ustawy do Sejmu.

4. ^bZałącznik] No. 5.^b Przyjęto projekty rozporządzeń Rady Ministrów w przedmiocie przedłużenia terminów wekslowych w okręgach Sądu Apelacyjnego lubelskiego i warszawskiego⁴⁰.

5. ^bZałączniki] No. 6. i 7.^b Przyjęto projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie utworzenia komisariatu rządowego Czerwonego Krzyża z następującymi zmianami:

a) w art. 1 zastąpiono słowo „wykonanie” słowem „wykonywanie”,

b) w art. 2 skreślono słowa „i wicekomisarza rządowego”,

c) w art. 3 słowa „do niniejszej uchwały dołączoną” zastąpiono słowami „wydaną przez Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Zdrowia Publicznego”,

d) w art. 4 słowa „sposób pokrycia kosztów” zastąpiono słowem „koszta” oraz słowa „będzie dodatkowo” słowem „będą”,

e) w art. 5 słowa „Prezydent Ministrów” zastąpiono słowami „Minister Spraw Wojskowych”,

f) art. 6 – skreślono.

Ustalono przy tym, że instrukcję dla komisarza wypracuje Ministerstwo Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministerstwem Zdrowia Publicznego.

6. ^bZałączniki] No. 8. i 9.^b Przyjęto wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych na odmowę zatwierdzenia statutu stowarzyszenia „Związek Robotników m[ia]st Ciechocinka”.

7. ^bZałącznik] No. 10.^b Przyjęto wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych na odrzucenie en bloc statutu Centralnego Związku Urzędników i Pracowników instytucji państwowych i społecznych.

8. ^bZałącznik] No. 11.^b Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o odrzucenie en bloc statutu „Zrzeszenia Urzędników Państwowych” we Włocławku, p. Przewodniczący cofnął celem więcej szczegółowego uzasadnienia wniosku względnie zaproponowania założycielom zmian, jakie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych uzna za wskazane.

9. ^bZałącznik] No. 12.^b Przyjęto wniosek Ministerstwa Skarbu w sprawie dodatku 25%-ego do poborów służbowych urzędników i funkcjonariuszy w b. okupacji austr.-węgierskiej.

10. P. Minister Iwanowski prosi Prezydium Rady Ministrów o stosowną interwencję w Naczelnej Izbie Kontroli Państwa celem przyspieszenia ciągnącego się od 3 miesięcy zatwierdzenia najmu domu przy ulicy Mokotowskiej nr 14 na lokal dla pomieszczenia biur Min[isterstwa] Pracy i Opieki Społecznej.

⁴⁰ DzPPP, 1919, nr 50, poz. 327 i 328.

Na tym posiedzenie zakończono o godz. 10 m. 30 wieczorem,znaczając następne posiedzenie na 18 b.m.

fSwojciechowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 85. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 czerwca 1919 r.].
2. [Pismo Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich do Prezydium Rady Ministrów z prośbą o udzielenie pożyczki].
3. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie utworzenia Straży Kolejowej].
4. [Projekt ustawy o utraconych tytułach na okaziciela]⁴¹.
5. [Projekty rozporządzeń Rady Ministrów w przedmiocie przedłużenia terminów wekslowych w okręgach sądów apelacyjnych w Lublinie i Warszawie]⁴².
6. [Wniosek ministra zdrowia publicznego w sprawie utworzenia instytucji komisarza rządowego do spraw Polskiego Czerwonego Krzyża].
7. *Statut Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża*, Warszawa 1919 [druk]⁴³.
8. [Opinia wiceministra spraw wewnętrznych na temat statutu stowarzyszenia Związek Robotników Chrześcijan m[iasta] Ciechocinka]⁴⁴.
9. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o odmowę zatwierdzenia statutu Związku Robotników Chrześcijan m[iasta] Ciechocinka]⁴⁵.
10. [Opinia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o projekcie statutu Centralnego Związku Urzędników i Pracowników Instytucji Państwowych i Społecznych].
11. Statut Stowarzyszenia Pracowników Sądowych Włocławskiego Okręgu Sądowego⁴⁶.
12. [Wniosek Ministerstwa Skarbu w sprawie przyznania 25-procentowego dodatku do poborów urzędnikom i funkcjonariuszom państwowym na terenie byłej okupacji austro-węgierskiej].

⁴¹ Nie publikuje się.

⁴² Nie publikuje się.

⁴³ Nie publikuje się.

⁴⁴ Nie publikuje się.

⁴⁵ Nie publikuje się.

⁴⁶ Nie publikuje się.

**[Porządek dzienny 85. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 16 czerwca 1919 r.]**

Warszawa, dn. 14 czerwca 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ,
zawiadamia niniejszym, że w poniedziałek dn. 16 czerwca r.b., o godz. 6-ej
po południu odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzplitej Polskiej w Pałacu
Namiestnikowskim, Krak[owski] Przedm[ieście] 46/48.

Porządek dzienny 85-go posiedzenia.

- 1) Odczytanie protokołu poprzedniego posiedzenia.
- 2) Sprawa pożyczki dla Zarządu Kresów Wschodnich.
- 3) Projekt ustawy o utraconych tytułach na okaziciela.
- 4) Projekt rozporządzeń Rady Ministrów o moratorium wekslowym w okrę-
gach Sądu Apelacyjnego Warszawskiego i Lubelskiego.
- 5) Wniosek Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych w sprawie straży kolejowej.
- 6) Wniosek Min[isterstwa] Zdrowia Publ[icznego] w sprawie utworzenia
Komisariatu Rządowego Czerwonego Krzyża.
- 7) Sprawa zatwierdzenia statutu związku robotniczego m[iasta] Ciechocinka.
- 8) Wniosek Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych o odmówieniu legali-
zacji Centralnemu Związkowi Urzędników i Pracowników Instytucji
Państwowych i Społecznych m.st. Warszawy.
- 9) Wniosek Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych o odmówieniu legalizacji
Zrzeszeniu Urzędników Państwowych m[iasta] Włocławka.
- 10) Sprawy bieżące.

„Załącznik do punktu 1.” „No. 2.”

**[Pismo Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich do Prezydium Rady Ministrów
z prośbą o udzielenie pożyczki]**

Naczelne Dowództwo W.P.
Zarząd Cywilny Ziem Wschodnich
Dn. 12 czerwca 1919 r.
No. 4909
Warszawa

„Na poniedziałek 16 VI” fSW^f

Do Prezydium Rady Ministrów

Komisarz Generalny Ziem Wschodnich prosi Radę Ministrów o udzielenie ze Skarbu Państwa Zarządowi Cywilnemu Ziem Wschodnich pożyczki, niezbędnej dla przetrwania okresu od 1 czerwca do 31 grudnia 1919 roku.

Ustalenie w obecnym okresie organizowania zarządu cywilnego na ziemiach wschodnich, dokładnego preliminarza jest niewykonalne, można natomiast już teraz określić w przybliżeniu ogólną sumę wydatków, jaką pochłonie zaspakajanie niezbędnych potrzeb kraju w pierwszym okresie pracy organizacyjnej. Potrzeby te są tak ogromne, że nawet myśleć nie można o całkowitym ich zadosyćczynieniu.

Komisarz Generalny, świadomy stanu Skarbu Polskiego poddał przedstawione sobie preliminarze poszczególnych wydziałów drobiazgowej rozwadze, starając się wywnioskować, jaką byłaby najmniejsza suma pożyczki, zadosyćczyniąca potrzebom faktycznie nieodzownym, i doszedł do przekonania, że wynosi ona 190 milionów rubli, w tym sto milionów stanowiłyby zwrotny kapitał obrotowy. Tak ograniczona suma nie może, zdaniem Komisarza Generalnego, ulec zmniejszeniu przez wzgląd na nieuwzględnione w powyższym rachunku dochody Zarządu Cywilnego, gdyż będą one w okresie bieżącym znikome (maks. kilkanaście milionów), podczas gdy nieprzewidziane wydatki mogą być znacznie większe. Co się zaś tyczy „bogactw” tkwiących w Puszczy Białowieskiej, lasach państwowych, oraz tych spośród zdobyczy wojennych, które za własność Zarządu Cywilnego są uznawane, wartości te uważać należy jako zabezpieczenie udzielonego przez Skarb Państwa ziemiom wschodnim kredytu, gdyż, jako przeważnie przejmowane przez poszczególne ministerstwa rządu polskiego w naturze, umarzać będą w drodze rozrachunku zaciągniętą przez Zarząd Cywilny Z.W. pożyczkę.

Na 1 stycznia 1920 roku Zarząd Cywilny Ziem Wschodnich będzie już, jak mniemamy, w stanie sporządzić dokładny preliminarz faktyczny wszystkich swoich dochodów i rozchodów, tymczasem zaś, proszę niniejszym Radę Ministrów o udzielenie tytułem pożyczki Zarządowi Cywilnemu Ziem Wschodnich stu dziewięćdziesięciu milionów rubli potrzebnych mu do końca bieżącego roku (na 7 miesięcy), mam zaszczyt wyjaśnić, że przy obliczeniu niezbędnego rozmiaru pożyczki przewidywaliśmy wyłącznie tylko obszar 15 powiatów, objętych obecnie władzą Komisarza Generalnego, oraz, że nie uwzględniliśmy wcale kosztów przejścia od władz wojskowych i prowadzenia kolei, uruchomienia poczty i telegrafu, rejestracji i likwidacji strat wojennych.

Zastępca Komisarza Generalnego
Michał Kossakowski^f

[Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie utworzenia Straży Kolejowej]

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH

Nr. III.SB.1261

Warszawa, dnia 7 czerwca 1919 r.

DO RADY MINISTRÓW

Po usunięciu okupantów wskutek niedostatecznego zorganizowania władz bezpieczeństwa oraz sił zbrojnych utworzona została przez Ministerstwo Kolei Żelaznych Straż Kolejowa w celu zabezpieczenia prawidłowego ruchu na kolejach państwowych i majątku Ministerstwa Kolei Żelaznych w obrębie wyłączenia, utrzymania bezpieczeństwa publicznego, ładu i porządku na terenie kolejowym, przestrzegania wykonywania w obrębie kolei żelaznych wszystkich obowiązujących praw i przepisów oraz zarządzeń Ministerstwa Kolei, wreszcie w celu czuwania nad bezpieczeństwem zarówno podróżnych i ich mienia, jak i pracowników kolejowych. Straż ta pierwotnie podlegała, według instrukcji tymczasowej z dnia 3 lutego 1919 r., bezpośrednio Ministerstwu Kolei Żelaznych, a z dniem 28 kwietnia rb., na mocy rozkazu Ministra Spraw Wojskowych z dnia 28 kwietnia 1919 r., przeszła na czas wojny pod rozkazy Ministerstwa Spraw Wojskowych i weszła w skład siły zbrojnej Państwa.

Teren działalności w powyższy sposób zorganizowanej Straży Kolejowej rozciąga się na wszystkie koleje państwowe normalne i wąskotorowe, a zadania jej z biegiem czasu tak się rozwinęły, że obecnie obejmują:

A.

1. zabezpieczenie wszelkiego majątku Ministerstwa Kolei Żelaznych w obrębie wyłączenia kolejowego,
2. zabezpieczenie w obrębie kolei żelaznych obowiązujących praw i przepisów i zarządzeń Ministerstwa Kolei Żelaznych,
3. ochronę kolei,
4. utrzymanie bezpieczeństwa publicznego, ładu i porządku na terenie wszystkich kolei, do czego powołano również specjalny urząd śledczy,
5. ochronę podróżnych i ich mienia (w myśl tymczasowej instrukcji z dnia 3 lutego 1919 r.).

B.

6. ochronę mostów i linii telegraficznych, transportów artykułów wojskowych, amunicji, transportów z jeńcami wojennymi, wysyłanymi przez niektóre

komendy etapów, udzielanie komendanturze wojskowej na stacjach stałej pomocy w ludziach na zabezpieczenie wszelkich obiektów, dotyczących kolei o znaczeniu wojskowym,

7. ochronę składów i transportów żywnościowych (państwowy urząd zbożowy, pociągi amerykańskie), kontrolę nad wykonywaniem rozporządzeń Ministerstwa Apropowizacji co do obrotów bydłem, drobiem i produktami spożywczymi, pełnienie obowiązków organu wykonawczego urzędu walki z lichwą i spekulacją (Ministerstwa Apropowizacji),

8. ochronę składów i ładunków państwowej centrali węglowej, kontrolę nad wykonywaniem rozporządzeń Ministerstwa co do przewozu i sekwestru surowców, półfabrykatów i towarów,

9. ochronę niektórych budynków komór celnych, kontrolę nad wykonywaniem zarządzeń dyrekcji monopolu spirytusowego co do przewozu wyrobów alkoholowych, wreszcie

10. dochodzenia w sprawach jazdy bez biletów, w sprawach kradzieży kieszonkowych i ochranianie płaćników, jeżdżących po linii (w myśl poleceń dyrekcji kolejowej O[kręgowych] L[inii] K[olejowych] Ministerstwa Spraw Wojskowych, Przemysłu i Handlu, Kolei Żelaznych, Skarbu i Apropowizacji).

Wyliczone czynności spełniała i spełnia Straż Kolejowa mimo rozlicznych trudności z powodu braku wyszkolonego materiału w ludziach, pomieszczenia etc., zadawalniająco.

Z chwilą jednak unormowania się stosunków w państwie i zorganizowania straży bezpieczeństwa stanie się Straż Kolejowa jak z punktu oszczędności i praktyczności, tak i z punktu zasadniczo prawnego zbędną i nieracjonalną, gdyż działając w pasie wyłączenia kolejowego zupełnie samodzielnie, uniemożliwia organom bezpieczeństwa publicznego, podległym Ministerstwu Spraw Wewnętrznych wykonywanie ich obowiązków służbowych, co się sprzeciwia zasadniczej organizacji władz państwowych.

Istnienie kilku organów bezpieczeństwa publicznego wprowadza chaos i zamęt w stosunkach państwowych, utrudnia pracę, wywołuje zamęt w pojęciach ludności, która nie zdaje sobie sprawy, jakim organom jest właściwie powierzona ochrona bezpieczeństwa publicznego, nadto uniemożliwia stwierdzenie winy w wypadkach nieuzasadnionych doniesień lub nieumiejętnego przeprowadzenia dochodzeń.

Ponieważ niezwłoczna likwidacja Straży Kolejowej ze względu na zatrudniony personel w ilości przeszło 3000 ludzi i z uwagi na dobro ogółu i sprawność ruchu kolejowego, jest niedopuszczalna, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych na podstawie porozumienia osiągniętego między przedstawicielami Ministerstw: 1) Spraw Wojskowych, 2) Kolei Żelaznych i 3) Skarbu przy udziale przedstawicieli Dowództwa Straży Kolejowej proponuje co następuje:

1) Straż Kolejową uważać za instytucję przejściową, którą należy stopniowo zlikwidować⁴⁷.

2) Pełnienie służby bezpieczeństwa (przestrzeganie porządku i dochodzenia w sprawach karnych) przenieść na organ Straży Bezpieczeństwa M.S.W., tworząc w tym celu na poszczególnych stacjach posterunki w sile, zastosowanej do miejscowych potrzeb, złożone z odpowiednio wyszkolonych jednostek z tym, że o ile możliwości, jaknajwiększa część funkcjonariuszów Straży Kolejowej, zatrudnionych w tym zakresie, będzie mogła być przejęta przez Ministerstwo Spraw Wojskowych i przejmując urząd śledczy, zorganizowany przez Straż Kolejową.

3) Czynności strażnicze i ochraniające linie kolejowych pozostawić Straży Kolejowej do chwili utworzenia formacji wojskowych, przeznaczonych do strzeżenia kolei, których koszt utrzymania będzie znacznie mniejszy.

^{h4}) W celu strzeżenia, zwłaszcza w czasie pokoju, mostów, linii, wyjść etc. stworzyć instytucję dróżników i stróżów kolejowych, do czego użyć można również pojedyncze jednostki zlikwidowanej Straży Kolejowej.

4) Eskortowanie pociągów aprowizacyjnych, jak również eskortowanie płatników powierzać od wypadku do wypadku organom Straży Bezpieczeństwa M.S.W.^h

MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH
S. WOJCIECHOWSKI w.r.

„Załącznik do punktu 5^c „No. 6^c”

**[Wniosek ministra zdrowia publicznego w sprawie utworzenia instytucji
komisarza rządowego do spraw Polskiego Czerwonego Krzyża]**

WNIOSEK

MINISTRA ZDROWIA PUBLICZNEGO NA RADĘ MINISTRÓW.

^hRada Ministrów zechce uchwalić:^h ^cRozporządzenie Rady Ministrów^c

1. Wykonywanie zwierzchniej kontroli nad działalnością Polskiego Czerwonego Krzyża porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Zdrowia Publicznego.

2. Komisarza Rządowego ^hi Wiceministra Rządowego^h do spraw Polskiego Czerwonego Krzyża na czas wojny mianuje Naczelnik Państwa na wniosek Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Zdrowia Publicznego.

⁴⁷ Na mocy ustawy przyjętej przez Sejm Ustawodawczy 24 lipca 1919 r. członkowie Straży Kolejowej mieli zostać wcieleni do nowo utworzonej Policji Państwowej. Straż rozwiązano ostatecznie na podstawie rozporządzenia ministra spraw wewnętrznych z 19 stycznia 1920 r.

3. Komisarz Rządowy do Spraw Polskiego Czerwonego Krzyża w czynnościach swych rządzi się instrukcją^h do niniejszej uchwały dołączoną^h ^cwydaną przez Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Min[istrem] Zdrowia^c.

4. ^hSposób pokrycia kosztów^h ^cKoszty^c utrzymania Komisarza Rządowego i jego organów pomocniczych ^hbędzie^h ^cbędą^c ustalone przez Radę Ministrów.

5. Władzę dyscyplinarną nad Komisarzem Rządowym do Spraw Polskiego Czerwonego Krzyża i jego personelem pomocniczym wykonywa ^hPrezydent Ministrów^h ^cMinister Spraw Wojskowych^c.

^h6. Uchwała niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia ew. po zatwierdzeniu przez Naczelnika Państwa.^h

Na Radzie dnia

Uchwalone zgodnie z wnioskiem

Podpis: Prezydent Ministrów

PROJEKT MINISTRA ZDROWIA PUBLICZNEGO
INSTRUKCJA DLA KOMISARZA RZĄDOWEGO DO SPRAW POLSKIEGO
CZERW[ONEGO] KRZYŻA
(aneks do art. 3 uchwały R.M. z dnia 1919 r.)

1. Komisarz Rządowy do spraw Polskiego Czerwonego Krzyża jest organem kontroli rządowej nad wszystkimi Stowarzyszeniami Czerwonego Krzyża na obszarze Państwa Polskiego.

2. Komisarz Rządowy jest łącznikiem, za którego pośrednictwem „Polskie T-wo Czerwonego Krzyża” realizuje określone w § 1 Statutu Towarzystwa współdziałanie z władzami państwowymi, a mianowicie: z Ministrem Spraw Wojskowych w sprawach dotyczących wojskowości i z Ministrem Zdrowia Publicznego w sprawach, dotyczących ludności cywilnej.

3. Minister Spraw Wojskowych i Minister Zdrowia Publicznego komunikują T-wu za pośrednictwem Komisarza Rządowego wszelkie rozporządzenia dotyczące T-wa, T-wo zaś wszelkie sprawy wymagające rozstrzygnięcia rządowego przedkłada władzom za pośrednictwem Komisarza Rządowego.

4. Komisarz Rządowy z zezwolenia Prezydenta Ministrów może przelać przynależne mu prawo kontroli nad pewnymi działaniami czynności T-tw (§ 12 Statutu Polskiego T-wa Czerw. Krzyża) na inne osoby.

5. Oświadczenie Komisarza Rządowego co do mianowania głównych pełnomocników na froncie armii czynnej (§ 55 Statutu P. T-wa Cz.K.) może nastąpić dopiero po uzyskaniu zgody Naczelnego Dowództwa co do osób, proponowanych na te stanowiska.

6. Kontrolę nad Towarzystwem P.T.Cz.K. wykonuje Komisarz Rządowy w sposób, określony §§ 10 i 11 Statutu T-wa.

7. W szczególności Komisarz Rządowy ma obowiązek brania udziału w Walnym Zgromadzeniu i Komisji Rewizyjnej oraz ma prawo współudziału we wszystkich posiedzeniach T-tw, ich Oddziałów, Komitetów i Zarządu Głównego.

8. Komisarz Rządowy zarządza według swego uznania kontrolą kasy, magazynów i inwentarza T-tw, oraz przeprowadza rewizję ich zakładów, biur i rachunkowości. Nadto Komisarz Rządowy opiniuje budżet i zamknięcia rachunków T-tw.

9. Komisarz Rządowy uzgadnia działalność misji Zagranicznych Towarzystw Czerwonego Krzyża z działalnością Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża.

10. Komisarz Rządowy jest obowiązany przedkładać sprawozdania miesięczne Ministrowi Spraw Wojskowych i Ministrowi Zdrowia Publicznego, w zakresie ich kompetencji, ze swych czynności i działalności Towarzystw. Odpisy sprawozdań przedkłada się Prezydentowi Ministrów.

„Załącznik do punktu 7c” „No. 10c”

[Opinia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o projekcie statutu Centralnego Związku Urzędników i Pracowników Instytucji Państwowych i Społecznych]

Odpis.

MINISTERSTWO
SPRAW WEWNĘTRZNYCH
No. 31692/XI.235.
WARSZAWA
DN. 3 czerwca 1919 r.

Do
PREZYDIUM
RADY MINISTRÓW

OPINIA
o projekcie statutu
Centralnego Związku Urzędników i Pracowników Instytucji
Państwowych i Społecznych w m.st. Warszawie.

Wydział do Spraw Stowarzyszeń może wydać o powyższym Związku jedynie sąd ujemny, a to ze względu:

1) Centralny Związek Urzędników i Pracowników Instytucji Państwowych i Społecznych powstał z byłego Związku Urzędników Oficjalistów Polaków

Ewakuowanych Instytucji Państwowych (Protokół Walnego Zgromadzenia nr 49 z dnia 29 grudnia 1918 r.).

2) Jako Związek Urzędników Oficjalistów Polaków Ewakuowanych Instytucji Państwowych, mający na celu niesienie pomocy polskim urzędnikom i oficjalistom pracującym w b. urzędach rosyjskich, stracił rację bytu wobec zasadniczej zmiany stosunków w kraju. Działalność jego jako Centralnego Związku Urzędników i Pracowników Instytucji Państwowych i Społecznych jest zbyteczną, wobec powstałego i już zatwierdzonego przez Radę Ministrów Stowarzyszenia Urzędników Państwowych.

3) Nadto działalność powyższego Związku jest b[ardzo] szkodliwą, grupuje on w sobie bowiem elementy, które pełniły służbę w dawnych urzędach rosyjskich w Królestwie i Cesarstwie, czynnikiem tym wydaje się, że one tylko są uprawnione do zajmowania posad państwowych; sieje bowiem i podburza warstwy urzędnicze jedne przeciwko innym i podkopuje autorytet Władz Centralnych, tak wobec społeczeństwa, jak wobec urzędników (okólnik Związku, otrzymany we Włodawie).

Wobec tego Wydział do Spraw Stowarzyszeń wnosi

o zaproponowanie na Radzie Ministrów odrzucenia en bloc bez wchodzenia w szczegóły i żądania zmiany całego statutu Centralnego Związku Urzędników i Pracowników Instytucji Państwowych i Społecznych.

SZEF SEKCJI /-/

ˆZałącznik do punktu 9ˆ ˆNo. 12.ˆ

[Wniosek Ministerstwa Skarbu w sprawie przyznania 25-procentowego dodatku do poborów urzędnikom i funkcjonariuszom państwowym na terenie byłej okupacji austro-węgierskiej]

WNIOSEK MINISTERSTWA SKARBU
na RADĘ MINISTRÓW

w sprawie dodatku 25% do poborów służbowych urzędników i funkcjonariuszy w b. okupacji austriacko-węgierskiej.

UZASADNIENIE

Uchwałami Rady Ministrów z dnia 28 kwietnia i 6 maja przyznano tym wszystkim pracownikom państwowym w b. okupacji austriacko-węgierskiej, których pensje wyznaczone są w markach, a wypłacane w koronach,

dodatek do pensji za miesiąc maj 1919 w wysokości 25% sumy wypłacanej w koronach.

Dodatek ten przyznano następnie i za miesiąc czerwiec.

Przy zastosowaniu wspomnianych uchwał, nasunęły się w praktyce wątpliwości, gdyż większość urzędników, pracujących w dawnej okupacji austr. węgierskiej, a w szczególności wszyscy urzędnicy i funkcjonariusze skarbowi mają wyznaczone pensje w walucie koronowej, a nie markowej. Należy więc dążyć do rozszerzenia, względnie zmodyfikowania wspomnianych uchwał w tym kierunku, aby dodatek powyższy został przyznany także tym pracownikom państwowym, którzy mają wyznaczone pensje w koronach.

Rozszerzenie takie tych uchwał odnośnie do urzędników etatowych nie nasuwa żadnych wątpliwości, jednak i co do nieetatowych nie ma żadnych przeszkód, gdyż wynagrodzenie ich unormowano w preliminarzu budżetowym w walucie markowej, tak że i w tym wypadku nastąpiło, a przynajmniej domniemywać należy, że nastąpiło przerachowanie po kursie 100 Mk – 150 Kr.

Przy tej sposobności należałoby przedłużyć pobór wspomnianego dodatku aż do czasu ostatecznego uregulowania płac urzędników i funkcjonariuszy państwowych.

W tym celu wnosi Ministerstwo Skarbu w porozumieniu z Prezydium Rady Ministrów następujący

WNIOSEK NAGŁY

Rada Ministrów
raczy uchwalić:

1) Przyznany uchwałami Rady Ministrów z dnia 28 kwietnia, 6 maja i 23 maja b.r. wszystkim pracownikom państwowym w b. okupacji austriacko-węgierskiej, których pensje wyznaczone są w markach, a wypłacane w koronach, dodatek do pensji za miesiąc maj i czerwiec 1919 r. w wysokości 25% sumy wypłacanej w koronach, ma być wypłacony także tym urzędnikom i funkcjonariuszom państwowym w tejsze okupacji, którym wyznaczono uposażenie służbowe w koronach,

2) Dodatek ten przyznaje się wspomnianym pracownikom państwowym aż do ostatecznej regulacji poborów służbowych w drodze ustawowej, względnie aż do zaprowadzenia jednolitej waluty na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Warszawa, dnia czerwca 1919 r.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 6.

8

PROTOKÓŁ 86-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 20 czerwca 1919 r.

Przewodniczy	Minister Spraw Wewnętrznych p. Stanisław Wojciechowski,
Obecni:	
Minister Spraw Wojskowych	p. jen. por. Leśniewski,
Minister Skarbu	p. Stanisław Karpiński,
Minister Sprawiedliwości	p. Leon Supiński,
Minister W.R. i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz,
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki,
Minister Rolnictwa i D.P.	p. Stanisław Janicki,
Minister Przemysłu i Handlu	p. dr Kazimierz Hącia,
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde,
Minister Aprowizacji	p. Antoni Minkiewicz,
Minister Pracy i O.S.	p. Jerzy Iwanowski,
Podsekretarz Stanu Prez[ydium] Rady Min[istrów]	p. dr Władysław Wróblewski,
Podsekretarz Stanu Min[isterstwa] Spr[aw] Zagr[anicznych]	p. Władysław Skrzyński,
Podsekretarz Stanu Min[isterstwa] Roln[ictwa] i D.P.	p. Zygmunt Chmielewski,
Podsekretarz Stanu Min[isterstwa] Zdrowia Publ[icznego]	p. dr Witold Chodźko,
Szef Departamentu do Spraw Morsk[ich]	p. admirał Porębski,
Szef Sekcji Prezydium Rady Min[istrów]	p. Edward Lechowicz,
Delegat Nadzwyczajny Prezydium Rady Min[istrów]	p. Stanisław Norblin,
Protokołuje	p. dr Bronisław Hełczyński.

Początek posiedzenia o godz. 6 m. 20 po poł.

1. Protokoły 84-go i 85-go posiedzeń Rady Ministrów w dniach 13-go i 16-go czerwca b.r. odczytano i przyjęto.

2. ^bZałącznik No. 1b.^b Nadzwyczajny Delegat Rady Ministrów p. Norblin odczytuje referat o aprowizacji.

P. Minister Minkiewicz udziela wyjaśnień w sprawie gospodarki cukrowej i przyrzeka zbadać dokładnie wszystkie podane fakty, nasuwające przypuszczenia, że w gospodarce tej dzieją się nadużycia. W szczególności co do cukru,

wydawanego na rachunek zaległości z poprzednich miesięcy, cukier ten wydaje się celem zrealizowania już poprzednio rozdanych ludności kart cukrowych. Zresztą obecnie wskutek braku cukru ludność i tak nie będzie mogła zrealizować wszystkich otrzymanych kart. W sprawie umowy, zawartej z Naczelną Radą Ludową w Poznaniu⁴⁸, p. Minister wyjaśnia, że P.U.Z.A.P.P. nie uważał za stosowne czynić przy zawieraniu tej umowy takich zastrzeżeń, jakie zwykł czynić, zawierając umowy z prywatnymi dostawcami, gdyż uważał N.R.L. za organ rządowy zobowiązany do lojalności względem Rządu Centralnego. Jeżeli chodzi o gospodarkę produktami zbożowymi, referat stwierdza, że wojsko nie otrzymało tylko 9% swego zapotrzebowania, co jest brakiem względnie niedużym wobec ciągłych zmian w stanie liczebności armii, które uniemożliwiały konsekwentne trzymanie się raz powziętego planu. Wreszcie, jeśli chodzi o gospodarkę ziemniaczaną, Min[isterstwo] Apropowizacji wobec wolnego handlu ziemniakami nie było w możności zaaprowidować nimi należycie wojskowości.

P. Delegat Norblin stwierdza, że w stosunku do P.U.Z.A.P.P. N.R.L. zachowywała się jak dostawca, a nie jak organ rządowy, a mianowicie jakkolwiek cena na ten cukier wynosiła w Poznańskim 70 mk za 100 kg, przedstawiciel N.R.L. ofiarował Min[isterstwu] Skarbu po 95 mk za 100 kg. Wobec tego i P.U.Z.A.P.P. winien był traktować N.R.L. w danym wypadku jak prywatnego dostawcę. Co do ziemniaków uważa p. Delegat za wskazane, by dostawą ich dla wojska zajmowało się raczej Min[isterstwo] Apropowizacji, niż same władze wojskowe, których nieskoordynowana działalność zakupowa doprowadziła do podniesienia się ceny na nie. Wreszcie podnosi p. Delegat bardzo ujemne skutki systemu przepustek towarowych, wydawanych przez władze wojskowe na różne artykuły. Przepustki te bywają wydawane nieraz bez oznaczenia terminu ich ważności i krążą po kraju wprost jako przedmiot obrotu. Niestety w obecnej chwili zupełne ich skasowanie jest niemożliwe, gdyż zapotrzebowanie armii nie jest dotychczas w zupełności pokrywane przez urzędy państwowe.

Po tej dyskusji ogólnej przystąpiono do dyskusji szczegółowej nad zgłoszonymi przez p. Norblina wnioskami.

a) Uznano za wskazane nałożenie na komisarzy powiatowych odpowiedzialności za energiczne ściąganie całkowitych kontyngentów zbożowych z tym, że komisarze ci będą zawczasu powiadomieni o nałożonych na poszczególne powiaty i producentów kontyngentach oraz nałożenie takiej odpowiedzialności także na wójtów gmin.

⁴⁸ Naczelna Rada Ludowa, powstała 14 listopada 1918 r., wyłoniła się z polskiego komitetu międzypartyjnego działającego w czasie I wojny światowej potajemnie na terenie zaboru pruskiego. Po zawieszeniu broni na froncie zachodnim ujawniła się, występując jako polski tymczasowy ośrodek władzy na tym obszarze. 6 grudnia powołała do życia swój organ wykonawczy – Komisariat. Faktyczną władzę cywilną i wojskową na terenie Poznańskiego NRL przejęła dzięki sukcesowi powstania wielkopolskiego.

b) W sprawie braku rachunkowości kupieckiej w Departamencie Gospodarczym Min[isterstwa] Spraw Wojskowych p. Minister Leśniewski wyjaśnia, iż, począwszy od 1-go lipca b.r., całą akcją aprowidowania wojska we wszystkie potrzebne mu artykuły obejmie Główny Urząd Zaopatrywania Armii, to też należałoby żądanie wprowadzenia rachunkowości kupieckiej skierować do niego. Wobec tego polecono p. Norblinowi zapoznać się z organizacją G.U.Z.A. i zdać o niej sprawę Radzie Ministrów. Nadto zaś postanowiono wezwać Departament Gospodarczy M.S.W.⁴⁹, ażeby w porozumieniu z Najwyższą Izbą Kontroli Państwa zorganizował odpowiednią rachunkowość w celu ścisłego wyliczenia się z sum, asygnowanych dotąd przez jego ręce na zaopatrzenie armii.

c) W sprawie oddawania przez Departament Gospodarczy M.S.W. dostaw w drodze konkurencji, ogłaszanej zawczasu w pismach, powzięto uchwałę o szerszym zakresie, a mianowicie Rada Ministrów uznała za wskazane, by wszystkie Ministerstwa i urzędy państwowe oddawały znaczniejsze dostawy dla instytucji państwowych w drodze konkurencji, ogłaszanej w pismach, przy współudziale Urzędu Rozdzielczego przy Min[isterstwie] Przemysłu i Handlu.

d) Wezwano Departament Gospodarczy M.S.W., by swoje zapotrzebowania aprowizacyjne obliczał na podstawie faktycznej ilości ludzi i koni. P. Minister Leśniewski komunikuje, że zasada ta jest już obecnie stosowana w praktyce, a tylko poprzednio skutek nieuporządkowanych stosunków nie przestrzegano jej ściśle.

e) W sprawie wniosków p. Norblina odnośnie do środków przewozowych postanowiono na razie dyskusji nie przeprowadzać wobec nieobecności p. Kierownika Min[isterstwa] Kolei Żelaznych, lecz odbyć ją na następnym posiedzeniu w dniu 23 b.m.

f) P. Minister Minkiewicz podnosi poruszoną przez p. Norblina sprawę przepustek towarowych, wydawanych przez władze wojskowe. P. Minister sądzi, że już obecnie można przystąpić do skasowania tych przepustek, zwłaszcza, jeśli chodzi o te artykuły, których władzom wojskowym dostarcza Min[isterstwo] Aprowizacji. W myśl wywodów p. Ministra postanowiono wezwać Min[isterstwo] Spraw Wojskowych do natychmiastowego wstrzymania wydawania takich przepustek na artykuły zbożowe i mączne.

3. W związku z dyskusją nad referatem p. Norblina p. Minister Iwanowski uważa za wskazane przeprowadzenie dyskusji nad kwestią opał i węgla. Postanowiono zażądać w tej mierze sprawozdania od specjalnej komisji międzypaństwowej, która na mocy uchwały Rady Ministrów z dnia 13 maja b.r. miała zbadać sprawę węgla i zdać w ciągu dwóch tygodni Radzie Ministrów sprawozdanie ze swojej pracy.

⁴⁹ Tu i w kolejnych podpunktach punktu 2, a także w punkcie 4 skrót należy rozwijać jako: Ministerstwo Spraw Wojskowych.

4. W związku z dyskusją nad zorganizowaniem rachunkowości w Dep[ar-
tamencie] Gosp[odarki] M.S.W. poruszono sprawę zorganizowania rachunko-
wości we wszystkich w ogóle władzach państwowych.

P. Minister Karpiński stwierdza, że także nasze misje zagraniczne, np. misja
gen. Romera nie prowadzą należytej rachunkowości, prowadzą bowiem tylko
wykazy asygnowanych sum, względnie wydawanych zobowiązań, natomiast
nie prowadzą ewidencji tych towarów, które w zamian otrzymują. P. Minister
Leśniewski oświadcza, że ewidencję tych towarów prowadzi się dopiero po przy-
byciu ich do kraju przy odbieraniu ich przez magazyny wojskowe.

P. Minister Wojciechowski stwierdza, że sprawa zorganizowania rachunko-
wości państwowej leży w ogóle odłogiem. Praca ta jest w pierwszej linii zada-
niem N.I.K.P., która winna wypracować w tej mierze szczegółową instrukcję.
Tymczasem N.I.K.P. zajmuje się przede wszystkim kontrolą prewencyjną, stawiając
utrudnienia przy asygnowaniu kredytów, uchwalonych przez Radę Ministrów,
hamując w ten sposób bieg życia państwowego, natomiast zupełnie nie zajmuje
się należytych kontrolowaniem wydatków już poczynionych, a mianowicie zada-
wała się kontrolą czysto formalną, nie wglądając zupełnie w to, czy podniesione
przez asygnatariuszy za asygnacjami fundusze zostały istotnie obrócone na te
cele, na które winny były być wydatkowane.

P. Szef Sekcji Lechowicz komunikuje, że w myśl uchwały Rady Ministrów
z 26 kwietnia b.r. Sekcja Legislacyjna Prezydium Rady Ministrów zajęła się
rewizją dekretu o N.I.K.P., doszła jednak do przekonania, iż kontrola prewen-
cyjna musi być N.I.K.P. pozostawiona, gdyż kontrola taka istnieje we wszyst-
kich państwach. Sprawa należytego zorganizowania kontroli represyjnej może
być przeprowadzoną tylko w drodze wydania przez N.I.K.P. odpowiedniego
regulaminu, co ma nastąpić w najbliższym czasie. W sprawie poruczonego
Sekcji Legislacyjnej tą samą uchwałą Rady Ministrów przedstawienia nowej
redakcji art. 2 i 5 projektu ustawy skarbowej odpowiedni wniosek został już opra-
cowany i może być przedstawiony na najbliższym posiedzeniu Rady Ministrów.

Postanowiono zwrócić się do p. Prezesa N.I.K.P., by przybył na najbliższe
posiedzenie Rady Ministrów i złożył wyjaśnienia o projekcie zorganizowania
kontroli państwowej, a mianowicie o tym, jakie wymagania będzie stawiać
N.I.K.P. poszczególnym Ministerstwom i urzędom państwowym przy badaniu
ich rachunkowości i sprawdzaniu rachunków.

5. W związku ze sprawą braku instrukcji o sposobie wykonywania kontroli
państwowej zwrócono uwagę na brak szczegółowych przepisów odnośnie do wyko-
nywania budżetu. P. Minister Karpiński wyjaśnia, że instrukcja budżetowa
o sposobie układania i wykonywania budżetu została już pp. Ministrom roze-
ślana, uregulowanie zaś tej sprawy w drodze ustawowej będzie możliwe dopiero
wtedy, gdy organizacja władz państwowych zostanie przynajmniej w ogólnych
zarysach ukończona.

6. ^bZałącznik] No. 2.^b Przyjęto projekt ustawy o powołaniu prawników do czynnej służby wojskowej z następującymi zmianami:

a) w art. 1 słowa „czterdziestu pięciu” zastępuje się słowem „pięćdziesięciu”,

b) w art. 4 słowo „mogą” zastępuje się słowem „winny”, a słowa „lub społecznej” skreśla się⁵⁰.

7. ^bZałącznik] No. 3.^b Przyjęto projekt ustawy o powołaniu dyplomowanych aptekarzy do czynnej służby wojskowej z następującymi zmianami:

a) w art. 1 słowa „płci męskiej” skreśla się, a słowa „trzydziestu pięciu” zastępuje się słowami „czterdziestu dwóch”,

b) w art. 3 słowo „mogą” zastępuje się słowem „winni”⁵¹.

8. ^bZałącznik] No. 4.^b P. Minister Supiński referuje projekt ustawy o moratorium w sprawie prywatno-prawnych pretensji w b. zaborze austriackim. Przedstawiony projekt jest prawie identyczny z rozporządzeniem Polskiej Komisji Likwidacyjnej i Tymczasowego Komitetu Rządzącego z dnia 24 grudnia 1918 r. (Dz. Rozp. P.K.L. część II No. 15), zawiera jednak pewne odchylenia od niego i z tego powodu niemożliwym jest wydanie krótkiej ustawy, która by prolongowała moc prawną wspomnianego rozporządzenia, lecz koniecznym jest wydanie nowej ustawy.

P. Minister Karpiński podnosi złe skutki, jakie ustawy moratoryjne wywołują w życiu gospodarczym, a zwłaszcza złe wrażenie, jakie czynią one na zagranicy. Z tego względu chciałby, o ile wydanie odnośnych przepisów jest konieczne, by stało się to o ile możności bez rozgłosu. Wnosi przeto, by zamiast przedłożonego projektu wnieść do Sejmu projekt krótkiej ustawy, upoważniającej Radę Ministrów zarówno do przedłużenia mocy prawnej wspomnianego rozporządzenia P.K.L. i T.K.R.⁵², jak i do poczynienia w nim odpowiednich zmian. W razie uchwalenia takiej ustawy przez Sejm przedłożony projekt mógłby nabrać mocy prawnej w formie rozporządzenia Rady Ministrów już bez wchodzenia na jej porządek dzienny. Wniosek ten przyjęto i upoważniono Min[isterstwo] Sprawiedliwości do wniesienia na Sejm odpowiedniego projektu⁵³.

⁵⁰ Ustawa przyjęta została przez Sejm Ustawodawczy dopiero 20 stycznia 1920 r. Dz.U. 1920, nr 7, poz. 45.

⁵¹ Ustawa uchwalona została przez Sejm Ustawodawczy 28 lipca 1919 r. Dz.U. 1919, nr 67, poz. 408.

⁵² Mowa o dwóch tymczasowych polskich organach władzy powstałych jesienią 1918 r. na terenie byłego zaboru austriackiego: Polskiej Komisji Likwidacyjnej (utworzonej w Krakowie 28 października) oraz Tymczasowym Komitecie Rządzącym (powstałym we Lwowie 24 listopada). 10 stycznia 1919 r. instytucje te zostały rozwiązane i zastąpione Komisją Rządzącą dla Galicji i Śląska Cieszyńskiego oraz Górnej Orawy i Spiszu. Dwa miesiące później, 7 marca 1919 r., kompetencje tego organu przejął Generalny Delegat Rządu.

⁵³ Ustawa uchwalona została przez Sejm Ustawodawczy 26 czerwca 1919 r. Dz.PPP, 1919, nr 51, poz. 332.

9. ^bZałączniki] No. 5. i 6. ^bP. Minister Iwanowski referuje wnioski w sprawie udzielenia Min[isterstwu] Pracy i O.S. jednorazowego kredytu w sumie 12 milionów Kor na wyżywienie niezamożnej ludności b. Galicji, dodając, że wniosek ten ma na myśli specjalnie Galicję Zachodnią, ponieważ dla Galicji Wschodniej Sejm przyznał już odpowiednie kredyty, dalej, o przyznanie temuż Ministerstwu kredytu 5 milionów Marek na akcję pomocy dla dzieci i młodzieży lwowskiej, wreszcie o 500 000 Marek na akcję pomocy dla dzieci i młodzieży na Śląsku Cieszyńskim.

P. Minister Karpiński uważa te wnioski za bezprzedmiotowe wobec przyznanych przez Sejm znacznych kredytów na akcję pomocy dla Galicji, nadmienia, że ze względu na opłakany stan Skarbu Państwa trzeba się trzymać jak najdalej posuniętej oszczędności, wreszcie zaś zwraca uwagę na to, że na akcję pomocy dla dzieci w całym Państwie Polskim asygnowane są już znaczne kredyty do dyspozycji Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego i Min[isterstwa] Aprowizacji.

P. Podsekretarz Stanu Chodźko stwierdza, że istotnie Min[isterstwo] Zdrowia Publicznego prowadzi równoległą do Min[isterstwa] Pracy i O.S. akcję pomocy dla dzieci i zdarza się nieraz, że jedna i ta sama instytucja korzysta z zasiłków od obu Ministerstw, co oczywiście wprowadza chaos.

W wyniku dyskusji wnioski Min[isterstwa] Pracy i O.S. odrzucono, polecając mu skierować odnośne żądania Delegata Generalnego dla Galicji do Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego oraz Min[isterstwa] Aprowizacji, wzgl. wskazać mu na możliwość korzystania z kredytów przez Sejm uchwalonych. Równocześnie wobec niezmiernej szkodliwości faktu prowadzenia akcji opieki nad dziećmi równoległe przez dwa Ministerstwa polecono Prezydium Rady Ministrów, by w jak najenergiczniejszym tempie przeprowadziło pracę około rozgraniczenia kompetencji Ministerstw i przedstawiło w pierwszej linii konkretny wniosek, dotyczący rozgraniczenia kompetencji obu wzmiankowanych Ministerstw.

10. ^bZałącznik] No. 7. ^bP. Podsekretarz Stanu Chmielewski referuje wniosek Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P. o kredyt 40 milionów Marek na pomoc rolną. Wniosek ten ma charakter polityczny, chodzi mianowicie o pozyskanie tą drogą dla Państwa Polskiego ludności zagrożonych kresów, a więc Prus Wschodnich, Górny Śląsk, trzech powiatów gub. grodzieńskiej, wreszcie Galicji Wschodniej.

P. Minister Karpiński sprzeciwia się temu wnioskowi, ponieważ przechodzi on siły płatnicze Państwa.

P. Minister Wojciechowski stwierdza, że, o ile chodzi o Prusy Wschodnie i Górny Śląsk, udzielanie jakiegokolwiek pomocy finansowej tamtejszej ludności polskiej jest zbędne, gdyż dobrobyt jest tam znacznie wyższy niż u nas, należałoby raczej starać się o podniesienie kulturalne pogranicznych powiatów b. Kongresówki, gdyż Niemcy wysuwają jako argument przeciw przyłączeniu Mazurów Pruskich i Górnego Śląska do Polski właśnie niski stan kultury w tych okolicach. Co do Galicji Wschodniej, to odpowiednie kredyty należałoby wstawić ewentualnie do budżetu galicyjskiego.

W wyniku dyskusji postanowiono wniosku w przedstawionej formie nie uchwalać, natomiast wobec tego, że na pierwsze półrocze b.r. Min[isterstwo] Rolnictwa miało w budżecie na pomoc rolną 20 milionów Marek i że w myśl wniosku Min[isterstwa] Skarbu Rząd uzyska zapewne upoważnienie do czynienia w drugim półroczu wydatków w ramach preliminarza na pierwsze półrocze, Min[isterstwo] Rolnictwa będzie mogło dysponować w tym drugim półroczu kredytem drugich 20 milionów Marek na ten cel, gdy na cele ściśle rolnicze miało zamiar prelimitować tylko 10 milionów marek na to półrocze. Z powstałej tą drogą nadwyżki będzie ono mogło korzystać dla realizowania wyżej wymienionych celów politycznych w trzech powiatach gub. grodzieńskiej oraz w nadgranicznych powiatach b. Kongresówki. Co do Galicji Wschodniej winno ono się postarać o wstawienie odpowiedniej pozycji do budżetu galicyjskiego.

11. ^bZałącznik No. 8.^b Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Skarbu o wezwanie pp. Ministrów Aprowizacji oraz Przemysłu i Handlu, aby złożyli Ministrowi Skarbu w jak najkrótszym czasie sprawozdania, dotyczące gospodarki artykułami monopolowymi, a mianowicie naftą, solą i węglem.

12. P. Minister Iwanowski referuje o grożącym strajku w elektrowni. Inicjatorzy ruchu strajkowego obok haseł ekonomicznych wysuwają także hasło polityczne, a mianowicie solidarność z pracownikami T[owarzystwa] Kredytowego Miejskiego. Fakt niezafatwienia zatargu między pracownikami a zarządem tego Towarzystwa jest w ogóle powodem rozdrażnienia wśród mas robotniczych. Z tego powodu Min[isterstwo] Pracy i O.S. próbowało pośredniczyć w jego załagodzeniu. Wobec odmowy ze strony zarządu T.K.M. przyjęcia pośrednictwa tego Ministerstwa p. Minister prosi Min[isterstwo] Skarbu, które ma prawo nadzoru nad tym T-wem, by skorzystało z niego i ustanowiło przy nim komisarza rządowego z prawami zarządcy przymusowego celem załatwienia tego zatargu. Pan Minister Karpiński stwierdza, że Min[isterstwo] Skarbu posiada tylko nadzór nad czynnościami kredytowymi T.K.M., ponieważ te czynności pomimo strajku nie są na szwank narażone, nie widzi powodu do wkroczenia ze swojej strony. W głosowaniu wniosek p. Ministra Iwanowskiego o ustanowienie komisarza rządowego przy T.K.M. upadł.

Co do grożącego strajku w elektrowni p. Minister Hącia oświadcza, że na razie trzeba będzie dla zażegnania go żądania ekonomiczne pracowników w znacznej mierze uwzględnić i że w tym kierunku wszczęto już odpowiednie kroki. Na przyszłość jednak trzeba się zabezpieczyć przed możliwością wywierania nieuzasadnionej presji ze strony pracowników elektrowni w drodze zmilitaryzowania jej. Oświadczenie to przyjęto do wiadomości.

13. ^bZałącznik No. 9.^b Przyjęto wniosek Kancelarii Cywilnej Naczelnika Państwa w sprawie zmiany jej etatów i projekt odpowiedniego rozporządzenia Rady Ministrów.

14. P. admirał Porębski uzasadnia nagłość wniosków Departamentu do Spraw Morskich, które będzie referować na najbliższym posiedzeniu.

Koniec posiedzenia o godz. 9 m. 50 wiecz.

fSWojciechowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 86. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 20 czerwca 1919 r.].
2. [Sprawozdanie delegata nadzwyczajnego Prezydium Rady Ministrów na temat aprowizacji].
3. [Projekt ustawy o powołaniu prawników do służby czynnej w Korpusie Sądowym].
4. [Projekt ustawy o powołaniu aptekarzy do czynnej służby wojskowej].
5. [Projekt ustawy o moratorium w sprawie prawno-prywatnych pretensji pieniężnych w byłym zaborze austriackim]⁵⁴.
6. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o udzielenie kredytu na wyżywienie niezamożnej ludności byłej Galicji].
7. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o przyznanie kredytów na pomoc żywnościową dla ludności Śląska Cieszyńskiego i Lwowa].
8. [Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych o udzielenie kredytu na pomoc rolną dla ludności poszkodowanej przez działania wojenne].
9. [Wniosek ministra skarbu o wezwanie ministrów aprowizacji oraz przemysłu i handlu do złożenia jak najszybciej sprawozdania, dotyczącego gospodarki artykułami monopopolowymi].
10. [Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie uzupełnienia etatów Kancelarii Cywilnej Naczelnika Państwa].

°Załącznik No. 1.°

[Porządek dzienny 86. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 20 czerwca 1919 r.]

Warszawa, dn. 17 czerwca 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że w piątek dn. 20 czerwca r.b., o godz. 6-ej wieczorem odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzplitej Polskiej w gmachu Prezydium Rady Ministrów (Krakowskie Przedmieście 46/48).

⁵⁴ Nie publikuje się.

Porządek dzienny 86-go posiedzenia.

1. Odczytanie protokołów obu poprzednich posiedzeń.
2. Sprawozdanie nadzwyczajnego delegata p. Stanisława Norblina w sprawie Min[isterstwa] Apropowizacji i innych Ministerstw.
3. Projekt ustawy o powołaniu prawników do służby czynnej w korpusie sądowym.
4. Projekt ustawy w sprawie powołania aptekarzy do służby czynnej wojskowej.
5. Projekt ustawy o moratorium w sprawie pretensji pieniężnych w b. zaborze austriackim.
6. Wniosek Min[isterstwa] Pracy i O.S. o kredyt 12 mil. koron na wyżywienie niezamożnej ludności w b. Galicji.
7. Wniosek Min[isterstwa] Pracy i O.S. o kredyt 5 mil. mk. na akcję pomocy dla Śląska Cieszyńskiego i Lwowa.
8. Wniosek Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P. o kredyt 40 milj. mk. na pomoc rolną dla ludności przez działania wojenne uszkodzonej.
9. Sprawy bieżące.

“Załącznik do punktu 2^c “No. 1a^c

**[Sprawozdanie delegata nadzwyczajnego Prezydium Rady Ministrów na temat
aprowizacji]**

Odpis.

Referat o apro wizacji.

Na skutek tarć między Ministerstwem Apropowizacji z innymi Ministerstwami zbadałem w odnośnych Ministerstwach przyczyny tych tarć i pozwalam sobie przedstawić Radzie Ministrów co poniżej następuje:

Kontyngent zbożowy.

Ministerstwo Apropowizacji wyznaczyło kontyngent zbożowy na sezon 1918/19:	
dla własności większej	988 030 cetn. metr.
dla własności mniejszej	1 274 246 cetn. metr.
Razem	2 262 276 cetn. metr.

Na to dostarczyła:
własność większa

434 293 c.m.
tj. 44% kontyngentu

własność mniejsza

263 828 c.m.

tj. 20% kontyngentu

razem 698 121 c.m.

tj. 32% kontyngentu

Tak smutny rezultat zbiórki kontyngentu zbożowego odbił się fatalnie na całej gospodarce Ministerstwa Aprowizacji, to też ono nie mogło zadośćuczynić potrzebom kraju.

Nie mam możliwości ustalić przyczyn tego smutnego, a wielce doniosłego faktu, gdyż trzeba by zbadać to w rozmaitych miejscowościach na prowincji, do czego brak mi odpowiedniego aparatu; wskutek tego trudno powiedzieć, czy przyczyna tkwiła w zbytnej pobłażliwości i braku energii ze strony referentów aprowizacyjnych, czy też w biernym zachowaniu się wielu komisarzy powiatowych, dawniej mianowanych, jak to stwierdzają w długiej liście zażaleń organa Ministerstwa Aprowizacji; zaznaczyć jednak należy, że podług tychże organów działalność komisarzy powiatowych w ostatnich czasach wykazuje więcej energii niż na początku zimy.

Również niezbadaną musiałem pozostawić listę zażaleń, skierowanych przez władze aprowizacyjne pod adresem rozmaitych prowincjonalnych władz Ministerstwa Spraw Wojskowych; przedmiotem tych zażaleń jest zwykle samowolne rekwirowanie lub wydawanie przepustek, a czasami odmowa pomocy przy ściąganiu kontyngentu.

Zaległości w aprowizacji armii.

Pierwszym skutkiem znacznych zaległości kontyngentowych było niedostateczne zaprowidowanie armii. Toteż Departament Gospodarczy wykazał bardzo poważne zaległości; byłyby one znacznie większe, gdyby nie dostawy z Poznańskiego i z Ameryki. Zaległość w dostawie mąki za 3 miesiące, tj. marzec, kwiecień i maj wyniosła 19 050 ctn. metr., tj. 9% ogólnego zapotrzebowania.

Znacznie gorszy rezultat był z ziemniakami.

Departament Gospodarczy zapotrzebował ziemniaków dla ludzi w miesiącu marcu, kwietniu i maju 300 600 ctn. metr., otrzymał zaś zaledwie 45 926 ctn.m., tj. 15% ilości zapotrzebowanej. Muszę zaznaczyć, że Departament Gospodarczy nie zawsze ścisłą liczbę ludzi brał w rachubę, np. przy ścisłym obliczeniu zamiast zażądanych powyżej 300 600 ctn.m. ziemniaków należało było zażądać tylko 204 270 ctn.m. Jednakże i w stosunku do tej sprostowanej ilości zapotrzebowania ilość dostarczonych ziemniaków wyniosła zaledwie 22,5%.

Brak rachunkowości.

Nie mogę nie zaznaczyć faktu, jaki ujawnił się przy badaniu powyższych kwestii w Departamencie Gospodarczym. Departament Gospodarczy przewiduje

całą naszą armię, jego wydatki za pół roku wynoszą około miliarda marek, tymczasem to kolosalne przedsiębiorstwo handlowe nie posiada racjonalnie urządzonej rachunkowości, ani księgi głównej, ani brutto bilansów, ani buchalteryjnej kontroli towarów wcale nie ma, są materiały do rachunkowości w postaci asygnacji na odbiór pieniędzy, ale samej rachunkowości w Departamencie Gospodarczym nie ma.

Dostawy bez konkurencji.

Inny jeszcze fakt muszę zaznaczyć z zakresu działalności handlowej Departamentu Gospodarczego. Ta kolosalna instytucja handlowa oddaje swoje dostawy bez publicznej konkurencji, ale drogą prywatnych pertraktacji z dostawcami, którymi są najczęściej nie fabrykanci, ale pośrednicy. Niewątpliwie są czynniki natury wojennej, które wyrodziły takie nienormalne stosunki, jak np. brak towarów, a z drugiej strony konieczność zaprowadzania szybko powstającej armii. Ponieważ jednak najpilniejsze potrzeby są już pokryte, więc z czasem zniknie podstawa do tych nienormalnych metod.

Środki przewozowe.

Główną przyczyną tak niedostatecznego zaspokojenia potrzeb armii przez Ministerstwo Apropowizacji był brak środków przewozowych.

W Ministerstwie Kolei ustaliłem, że na 1 kilometr kolei dawnej Kongresówki i Galicji wypada 4,2 wagony towarowe. (Ministerstwo Kolei ma w swojej dyspozycji zdatnych do ruchu 27 800 wagonów towarowych, które obsługują 6650 kilometrów kolei żelaznych). Dla porównania z czasami przedwojennymi wskażę, że na kolei wiedeńskiej przed wojną przypadało na 1 kilometr 21 wagonów towarowych; muszę zaznaczyć, że ta liczba była wyjątkowo duża, bo we Francji na kilometr przypadało 7,3 wagonów towarowych, a w Niemczech 9,4; być może, że większa sprawność służby kolejowej w tych krajach wynagradzała mniej liczebny materiał przewozowy, gdyż czym więcej czasu wagon jest w biegu, tym produkcyjniej on pracuje, a to zależy wprost od sumienności i energii służby kolejowej.

W dyspozycji Ministerstwa Kolei jest 1285 parowozów towarowych, ale z tego:

617 w reparacji	48% (w czasach przedwojennych od 6% do 20%)
225 na manewrach stacyjnych	18%
a tylko	
443 przy pociągach	34%
	100%

Zadłużenie wagonami.

Muszę tutaj wspomnieć o stałych różnicach w podawaniu ilości wagonów, jakie dyrekcja warszawska jest winna dyrekcji poznańskiej, tak np.: w dniu 10 czerwca podług dyrekcji poznańskiej dług wynosił 1452 wagonów towarowych, a podług dyrekcji warszawskiej w tymże dniu tylko 803 wagony towarowe. Te nieporozumienia rachunkowe są tym mniej zrozumiałe, że w Skalmierzycach przebywa stale komisja wagonowa, składająca się z przedstawiciela ententy, przedstawiciela dyrekcji warszawskiej i przedstawiciela dyrekcji poznańskiej. Ta sprawa ma to doniosłe znaczenie praktyczne, że w wypadkach zadłużenia się przez dyrekcję warszawską dyrekcja poznańska odmawia wysyłki żywności, na czym cierpi i ludność i armia.

Usiłowania powiększenia taboru.

Ministerstwo Kolei robiło starania, aby terazniejszy smutny stan taboru polepszyć, ale niestety rezultaty dotychczasowe są dosyć nikłe, gdyż ententa obiecała dostarczyć Polsce a conto przyszłych rozrachunków międzynarodowych:

100 parowozów

i 2000 wagonów.

z tego dotychczas dostarczono 28 parowozów i 230 wagonów.

Poza tym z Wiednia otrzymały tutejsze koleje 3 parowozy; w ciągu miesiąca ma nadejść jeszcze 22; później ewentualnie jeszcze 60 parowozów, ale cena tych jeszcze nie jest ustalona, a ma być podobno podwyższona o 100%.

Poza tym zamówiono w fabryce Zielenieckiego w Sanoku 500 wagonów towarowych.

Cukier.

Jak wiadomo powszechnie oprócz ostrego braku ziemniaków i węgla cierpimy na brak cukru. Przyczyn tego jest kilka:

1) nie dosyć skrupulatna kontrola konsumpcji cukru na prowincji, gdzie ilość mieszkańców-konsumentów była podawana przez referentów aprowizacyjnych bardzo różna w różnych miesiącach. Wynikające stąd różnice wynosiły powyżej 20 wagonów miesięcznie na obszarze byłej Kongresówki. Posiadam liczne dane od Ministerstwa Skarbu, wykazujące tego rodzaju anomalie, np. w łowickim powiecie ilość ludności wiejskiej w grudniu była podana na 34 000, a w lutym 63 000; różnica zatem na tym powiecie za jeden miesiąc wynosi więcej, niż wagon cukru.

2) Gospodarka rozdzielania cukru też widocznie szwankuje, bo mam protokolarne zeznania, że na konto odbiorców więcej zapisywano cukru, niż oni faktycznie otrzymywali.

3) Są wypadki niezgodności pomiędzy ilością cukru, wydanego z cukrowni, a przyjętego przez organa sprzedaży: np. w Kole wydano z cukrowni 140 000 kg, a wpłynęło jakoby do magazynu magistratu i Syndykatu Rolniczego tylko 90 000 kg

4) W Olkuszu wagon cukru, przesłany 29 stycznia, nie figuruje w Referacie Apropowizacyjnym ani w Komitecie Ratunkowym.

To są wszystko fakty doniosłej natury; nie mogę przyjąć odpowiedzialności za ich wiarygodność, bo nie miałem możliwości zbadania tych rzekomych nieprawidłowości na miejscach.

5) Jest jeszcze fakt dosyć zagadkowy, a stale powtarzający się, mianowicie, że cukier wydaje się na rachunek zaległości, nie dostarczonych w poprzedzających miesiącach np. podług raportu Związku Zawodowego Cukrowni Królestwa za drugą połowę maja nr 6898 tenże Związek wydał do dyspozycji P.U.Z.A.P.P. cukier na rachunek kontyngentu

z grudnia	18 wagonów,
ze stycznia	20 wagonów
z lutego	<u>16 wagonów</u>
razem	54 wagony.

Byłoby bardzo ciekawe zbadać, czy i w jakiej normie ten cukier wydany w maju na rachunek kontyngentów z przed kilku miesięcy, doszedł do rąk konsumentów.

Tyle w kwestii ilościowej gospodarki cukrem P.U.Z.A.P.P. – Ten sam Urząd zawarł w dniu 27 lutego umowę kompensacyjną z Głównym Urzędem Żywnościowym w Poznaniu na dostawę 1000 wagonów węgla za 300 wagonów cukru żółtego surowego. Zaznaczyć należy, że w tak doniosłej umowie, której wartość wynosi M. 3 550 000, nie ma wcale określenia zawartości cukru w półprodukcie o charakterze zupełnie nie ustalonym, jakim jest nierafinowany cukier żółty (gdzie zawartość cukru może się wahać od 70% do 90% cukru); nie tylko nie jest ta zawartość cukru zastrzeżona w umowie, ale nawet zawarto umowę bez próbki cukru. Nie ma w umowie ani terminu dostawy cukru, ani sposobu dostawy, tj. czym taborem cukier ma być wywieziony, ani terminu zapłaty; jednym słowem ta umowa nie gwarantuje naszych interesów i daje pole do sporów. Wobec takiej gospodarki P.U.Z.A.P.P. Ministerstwo Skarbu chciało mieć kontrolę nad cukrem, – stąd wynikały tarcia.

Na podstawie powyższego nasuwają się pytania:

1) Czy nie byłoby wskazane, żeby komisarze powiatowi byli odpowiedzialni za energiczne ściąganie całkowitych kontyngentów.

2) Czy nie byłoby wskazane, żeby Departament Gospodarczy:

a) prowadził ścisłą rachunkowość handlową,
b) oddawał dostawy drogą konkurencji, ogłaszanej zawczasu w gazetach,
c) swoje zapotrzebowanie apro wizacyjne obliczał na podstawie faktycznych ilości ludzi i koni.

3) Ponieważ za kilka miesięcy zapotrzebowanie taboru kolejowego powiększy się bardzo znacznie wskutek konieczności:

przewożenia ziemniaków i zboża własnego, jak również i kupionego w Ameryce,

przewożenia węgla do mających być uruchomionymi fabryk i cukrowni,
więc

a) czy nie należałoby zawczasu zrobić wysiłki we Francji, aby stamtąd otrzymać drogą kupna lub pożyczki wagony i lokomotywy.

b) Czy nie byłoby wskazanym, aby dla możliwie energicznego wyzyskania posiadanego taboru zaprowadzić na stacjach ściślejszą kontrolę rzeczową nad stojącymi tam wagonami, żeby zredukować do minimum czas, marnowany na postoje.

c) Czy nie byłoby możliwym przyspieszyć tempo reparacji lokomotyw.

d) Czy nie byłoby wskazanym uzgodnić w Skalmierzycach rachunkowość komisji wagonowej, aby uniknąć zastoju w obrocie towarowym przez zadłużanie się dyrekcji warszawskiej, ewentualnie omówić z dyrekcją poznańską maksimum dopuszczalnego długu wagonowego.

Dodatek.

Dotychczas nie mogłem wykonać mandatu Rady Ministrów w sprawie kontroli komór celnych dla dwu powodów:

1) wskutek sytuacji na zachodniej i północnej granicy ustał legalny ruch towarowy,

2) jakkolwiek pozostał, a może i zwiększył się ruch nielegalny przez zieloną granicę, to jednak nie mam możliwości zbadać go dla braku samochodu, a przede wszystkim opon, bez czego nie można objechać zielonej granicy, ciągnącej się na długości kilkusetkilometrowej.

18 VI 1919 r.

Delegat Rady Ministrów
/-/ Norblin.

„Załącznik do punktu 6^c „No. 2.“

[Projekt ustawy o powołaniu prawników do służby czynnej w Korpusie Sądowym]

Do Rady Ministrów.

Wniosek nagły.

Ministerstwo Spraw Wojskowych ze względu na dotkliwy brak wykwalifikowanych sił prawniczych w wojsku, oraz ze względu na wzmożone ich zapotrzebowanie z powodu toczącej się wojny wnosi o uchwalenie i przedłożenie na najbliższe posiedzenie Sejmu Ustawodawczego następującego projektu.

Ustawa

O powołaniu do służby czynnej w Korpusie Sądowym na czas działań wojennych obywateli polskich, dyplomowanych prawników obywateli, którzy odbyli służbę wojskową.

Art. 1. Minister Spraw Wojskowych zostaje uprawniony powoływać na czas działań wojennych do służby czynnej w Korpusie Sądowym wszystkich dyplomowanych prawników obywateli polskich, którzy pełnili służbę wojskową w jakiej bądź armii i nie skończyli 45 lat życia.

Art. 2. Wymienieni w art. 1-ym obowiązani są w ciągu dni 14 od ogłoszenia niniejszej Ustawy w Dzienniku Praw stawić się w miejscowych powiatowych komendach uzupełnień celem rejestracji.

Art. 3. Powoływanie do służby czynnej nastąpi w miarę zapotrzebowania. Roczniki młodsze powołane być mają wcześniej niż starsze.

Art. 4. Zwolnienie powołanych do służby czynnej w Korpusie Sądowym byłych wojskowych na termin określony, lub nieokreślony, może nastąpić w sposób przewidziany w cz. III ust. 1.p. przepisów z 9 kwietnia 1919 r. (Dz. Roz. Wojsk. nr 43 1. r. 1402).

Art. 5. Niestawienie się w oznaczonym terminie w miejscowej Komendzie Uzupełnień lub niestawienie się do służby na stanowisku wyznaczonym przez Ministra Spraw Wojskowych, pociąga za sobą karę i skutki prawne, przewidziane w ustawach i przepisach o karach za niestawienie się do spełnienia obowiązku służby wojskowej.

Art. 6. Wykonanie niniejszej Ustawy oraz wydanie niezbędnych dla jej wykonania przepisów porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Art. 7. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej opublikowania w Dzienniku Praw.

Minister Spraw Wojskowych

Generał Porucznik.

Motywy.

Konieczność powołania do służby czynnej w Korpusie Sądowym dyplomowanych prawników, którzy odbyli służbę wojskową, wywołana jest nawałem pracy w sądach, zarówno etatowych, jakimi są Sądy Okręgów Generalnych w kraju, jak i tworzonych dorywczo Sądach Polowych na froncie.

W Sądach Okręgów Generalnych obecna liczba śledztw prowadzonych wynosi 8328 co daje niepomierne obciążenie poszczególnych sędziów śledczych. W Sądzie np. Warszawskim na jednego sędziego śledczego wypada 414 spraw, w Krakowie 399. Taki stosunek ilościowy spraw nie może być tolerowanym i wobec wywołania go czynnikami przemijającymi – tj. stosunkami

wojennymi – może być usunięty tylko przez przydzielenie najbardziej obciążonym sądom sił pomocniczych spośród rezerwowych oficerów Korpusu Sądowego.

Do sądów polowych których liczba wciąż wzrasta, potrzeba w obecnej chwili około 100 sędziów i półtora raza większą ilość protokolantów i pracowników kancelaryjnych, wykwalifikowanych wojskowo. Trzeba zaznaczyć zaś, że w najbliższym czasie zapotrzebowanie sędziów do tych sądów według oświadczenia kwatermistrzostwa wzrośnie trzykrotnie.

Zapotrzebowanie takie sił prawniczych, wyszkolonych wojskowo – trwać przypuszczalnie będzie do czasu ukończenia działań wojennych.

„Załącznik do punktu 7” „No. 3”

[Projekt ustawy o powołaniu aptekarzy do czynnej służby wojskowej]

Warszawa dn. 5 czerwca 1919 r.

WNIOSEK NAGŁY

Do
Rady Ministrów.

Ministerstwo Spraw Wojskowych wnosi o uchwalenie następującego:

USTAWA. –

W sprawie powołania dyplomowanych aptekarzy do 35 roku życia wyłącznie do czynnej służby wojskowej.

Art. 1.

Na czas trwania potrzeby wojennej powołuje się w obrębie Państwa do służby wojskowej czynnej wszystkich aptekarzy posiadających stopień magistra lub prowizora farmacji, urodzonych w latach 1895 do 1884 włącznie.

Art. 2.

Wszyscy aptekarze podlegający powołaniu obowiązani są w ciągu 14 dni po wejściu w życie niniejszej ustawy stawić się w miejscowych powiatowych komendach uzupełnień celem spisu.

Art. 3.

Powołanie aptekarzy do czynnej służby wojskowej winno nastąpić w miarę zapotrzebowania.

Roczniki młodsze powołane być mają wcześniej niż starsze.

Art. 4.

Aptekarze podlegający powołaniu, których na ich cywilnych stanowiskach służbowych nikt zastąpić nie może, samodzielni właściciele aptek będący równocześnie ich fachowymi kierownikami tudzież fachowi kierownicy większych aptek, mogą być na wniosek Ministerstwa Zdrowia Publicznego zwolnieni od służby czynnej.

Art. 5.

Niestawienie się w oznaczonym terminie w miejscowej Komendzie Uzupelnień lub niestawienie się do służby na stanowisku wyznaczonym przez Ministerstwo Spraw Wojskowych, pociąga za sobą karę i skutki prawne, przewidziane w ustawach i przepisach o karach za niestawienie się do spełnienia obowiązku służby wojskowej.

Art. 6.

Wykonanie niniejszej ustawy oraz wydanie niezbędnych dla jej wykonania przepisów porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Zdrowia Publicznego.

Art. 7.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem opublikowania w Dzienniku Praw.

UZASADNIENIE. –

Dotychczas w Wojsku Polskim pełnią służbę aptekarze, którzy dobrowolnie zgłosili się w szeregi armii.

Wobec liczebnego zwiększenia się armii rośnie zapotrzebowanie aptekarzy w służbie sanitarnej Wojsk Polskich.

Ilość aptekarzy wojskowych jest obecnie bardzo mała (126) i nie wystarcza na obsadzenie wszystkich miejsc służbowych. Ministerstwo Spraw Wojskowych przedkłada niniejszą ustawę pragnąc zapewnić żołnierzowi polskiemu należyłą opiekę sanitarną.

Generał-Porucznik
Leśniewski m.p.
Minister Spraw Wojskowych

[Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o udzielenie kredytu na wyżywienie niezamożnej ludności byłej Galicji]

DO RADY MINISTRÓW.

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Treść wniosku:

Udziela się jednorazowego kredytu w sumie 12 milionów koron (7 058 823,53 marek) na wyżywienie niezamożnej ludności b. Galicji, na rachunek M[inisters]twa Pracy i Opieki społecznej, ^hdo rozporządzenia Jeneralnego Delegata Rządu Polskiego, p. Gałęckiego.^h

Uzasadnienie

Wobec niesłychanie ciężkich warunków, jakie z powodu okoliczności wojennych i ostatnich uporczywych walk, wytworzyły się w b. Galicji, co tym więcej dało się we znaki tamecznej ludności, że mobilizacje austriackie pozbawiły ją prawie wszystkich mężczyzn zdolnych do noszenia broni, którzy po rozpadnięciu się monarchii austriackiej i demobilizacji armii bądź nie wrócili do domu, bądź też wrócili jako niezdolni do pracy, oraz, wobec systematycznego od początku wojny pustoszenia b. Galicji przez wrogów, nędza w tej dzielnicy Państwa Polskiego szerzy się z przerażającą szybkością. Brak funduszy na akcję pomocy powoduje, że Jeneralny Delegat Rządu Polskiego, p. Gałęcki ostatnio telegraficznie odwołuje się do Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej z usilną prośbą o niezwłoczne asygnowanie niezbędnych 12 milionów koron na kontynuowanie państwowej pomocy dla wyżywienia niezamożnej ludności, przy czym zwraca uwagę, że zwłoka wywołuje ustawiczne skargi licznych deputacji i mogłaby pociągnąć za sobą bardzo niepożądane następstwa. Z uwagi na powyżej przytoczone okoliczności Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej wnosi o udzielenie jednorazowego kredytu w żądanej sumie koron 12 milionów, równającej się w/g ostatniego kursu (Mk – 1 – kor 1,70) 7 058 823,53 Mk, na rachunek M[inisters]twa Pracy i Opieki Społecznej do rozporządzenia Jeneralnego Delegata Rządu Polskiego dla b. Galicji, p. Gałęckiego, na wyżywienie niezamożnej ludności, w/g norm austriackich, obowiązujących jeszcze dotychczas w Galicji.

Warszawa dnia 2-go czerwca 1919 r.

Minister:
J. Iwanowski

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia 1919 r.
Uchwała zapadła zgodnie
z wnioskiem:

Prezydent Ministrów:

„Załącznik do punktu 9^c „No. 6.“

**[Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o przyznanie kredytów
na pomoc żywnościową dla ludności Śląska Cieszyńskiego i Lwowa]**

DO RADY MINISTRÓW.

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej wnosi o uchwalenie następującego
wniosku:

Treść wniosku.

1) Zważywszy specjalne położenie, w jakim się znajduje wskutek inwazji
czeskiej ludność Śląska Cieszyńskiego, żywiołowe dowody przywiązania do pnia
macierzystego tej wiernej dzielnicy piastowej, oraz straszne warunki żywnościowe,
Sejm przyznaje do dyspozycji Ministerstwa Pr[acy] i Op[ieki] Społ[ecznej] kredyt
nadzwyczajny w wysokości 500 000 M na akcję niesienia pomocy żywnościowej
w pierwszym rządzie dla dzieci i młodzieży za pośrednictwem odpowiednich
instytucji społecznych.

2) Bohaterska postawa Lwowa, zwycięska ofensywa wojsk polskich, straszne
zniszczenie niesione przez nieprzyjaciela, zmusza do natychmiastowej wydajnej
akcji ratowniczej. W tym celu dla umożliwienia i podtrzymania działalności insty-
tucji opieki społecznej w pierwszym rządzie z uwzględnieniem dzieci i młodzieży
przeznacza się sumę 5 000 000 Mk do dyspozycji Ministerstwa Pracy i Op[ieki]
Społ[ecznej] w celu zorganizowania odpowiedniej akcji ratowniczej.

Uzasadnienie.

Szereg podań wpływających do Ministerstwa Pracy i Op[ieki] Społ[ecznej]
z terenu Śląska Cieszyńskiego i Galicji Wschodniej w dosadnych barwach popar-
tych szeregiem cyfr stwierdzonych urzędownie przedstawia dolę ludności. Szereg
instytucji wskutek braku pomocy jest w przededniu zawieszenia albo zredukowania
swojej działalności. Dla ilustracji mogą posłużyć fakty, zaczerpnięte z działalności
jednej z poważniejszych organizacji „Związku Ochrony Dzieci i Opieki nad
Młodzieżą”. Działalność instytucji rozbija się na kilka terenów: kolonii waka-
cyjnych różnego typu oraz rozdawnictwa obiadów bezpłatnych w kuchniach

szkolnych. Roku ubiegłego na Śląsku Cieszyńskim koszt urządzenia kolonii wakacyjnych różnego typu zorganizowanych przez tę instytucję, wyniósł dla 1592 dzieci 36 147 kor 13 hal. Obecnie cyfra niezbędna pieniędzy na utrzymanie chociażby takiejże samej ilości dzieci wskutek zmian, zaszyłych w warunkach aprowizacyjnych, podniesie się minimum dwa razy to znaczy wyniesie 72 294 kor 26 hal, która to cyfra przy uwzględnieniu konieczności zwiększenia cyfry dzieci, wymagających tego rodzaju pomocy i przy uwzględnieniu innych pomniejszych towarzystw podniesie się minimum do 150 000 kor koszty wydawania dziennie 5220 bezpłatnych porcji zupy dla dziatwy szkolnej udzielanej przez tą samą instytucję, zostały obliczone do m-ca lipca na 203 580 kor. Przy tym przyjęto koszt sporządzenia jednej zupy na 20 hal, co musi być w zupełności niewystarczającym.

Wobec rozporządzenia przez T-wo sumą 10 000 K resztę stanowi niedobór, konieczny do jak najszybszego pokrycia dla kontynuowania działalności instytucji w sumie 193 580 kor, która to cyfra dla doprowadzenia wartości odżywczej pożywienia do normy minimalnej, przez podniesienie jej kosztu z 20 na 30 hal za porcję.

Przy zapoczątkowaniu poprawy w tej mierze od dn. 15 maja r.b. do 1-go lipca suma, konieczna do asygnowania bez powiększania ilości porcji wydawanych, wyniesie łącznie z niedoborem uprzednio wykazanym 257 003 kor, razem więc na działalność tego jednego towarzystwa potrzeba 229 297 kor 26 hal, co dla spotęgowania działalności do stopnia odpowiedniego, stosownego do wymagań chwili, musi być podniesiona do sumy 500 000 na akcję tylko w kierunku pomocy dla dzieci i młodzieży, co łącznie z minimalnym choćby uwzględnieniem innych potrzeb opieki społecznej określi się cyfrą pół miliona marek. Brak wszelkich funduszy ze strony władz centralnych polskich a udzielanie takowych w dość znacznej mierze uprzednio przez centralne władze austriackie może bardzo ujemnie wpłynąć na sprawę rozstrzygnięcia ostatecznego granic naszego stanu posiadania na tym terytorium.

Nie mniej groźnie przedstawia się sprawa na terenie Galicji Wschodniej, same cyfry przytoczone z terenu jednego Lwowa będą wyraźnym uzasadnieniem ogromu potrzeb i konieczności środków zaradczych do natychmiastowego rozporządzenia. Rząd Austriacki w uznaniu potrzeb Lwowa, jako miasta położonego w pobliżu frontu od maja 1917 do października 1918 wypłacił 26 518 398 kor 71 hal z czego w ostatnich m-cach wrześniu i październiku płacił po 1 500 000 kor.

Od chwili wypłacenia przez rząd austriacki w dniu 9 paźdz[iernika] 1 500 000 kor, władze polskie do dnia dzisiejszego udzieliły wszystkiego na też same cele 2 000 000 kor. Wskutek czego działalność tanich kuchni ludowych oraz obiadów zniżkowych, w dniach ciężkich próby musiała ulec olbrzymiemu zredukowaniu, ilość uprzednio korzystających z pomocy ze 136 000 zmniejszyła się do 15 000. Fundusze wszelkie na akcję żywnościową są na wyczerpaniu i 15 000 osób

korzystających z tej pomocy zostanie jej pozbawiona, na utrzymanie akcji ratowniczej w granicach dotychczasowych według obliczeń gminy miasta Lwowa potrzeba od dnia 1 maja do dnia 1 października 10 000 000 k z sumy 2 000 000 wypłaconej jako subwencji udzielono zasiłku kuchniom obywatelskim na wydawanie obiadów po cenach niższych zamiast 2 kor 50 h na 1 kor 50 hal, oraz kuchniom ludowym w celu wydawania bezpłatnie obiadu z jednej potrawy. Wobec niemożności otrzymania odpowiedniego kredytu z funduszy obecnie rozporządzalnych przez Rząd na cele powyższe, należy dla utrzymania tej akcji do m-ca lipca tj. do czasu uchwalenia budżetu na nowe półrocze wyasygnować 3 333 332 kor, która to cyfra w porównaniu z zasiłkami asygnowanymi przez skarb austriacki przy znacznie normalniejszych warunkach, wynosiła przeciętnie 3 000 000 koron na okres 2 miesięczny okaże się zupełnie nie wygórowanym. Poza potrzebami wyżej wymienionymi cały szereg instytucji Opieki Społecznej a przede wszystkim opieki nad dziećmi i młodzieżą wskutek konieczności powiększenia zakresu działania z powodu wzrastających potrzeb przy wyczerpaniu zupełnych środków wymaga natychmiastowej pomocy. Na utrzymaniu miasta znajduje się 648 sierot, gdy ogólna ilość potrzebujących stałej opieki dzieci według ostatnich obliczeń przekracza cyfrę 2000. Zbędnymi są chyba słowa podkreślające udzielenia koniecznej pomocy dla miasta i kraju który okazał się chyba godny poparcia w zaspokojeniu jego potrzeb w najwyższej mierze. Wobec powyższego i wobec rozszerzającego się ciągle terenu wyzwalanego przez wojska cyfra niezbędnej pomocy na cele Opieki Społecznej dla wschodniej Galicji da się określić minimalną sumą 5 000 000 Mk, konieczną do wyasygnowania na okres początkowej akcji.

Warszawa dnia 2 czerwca 1919 r.

Minister:
J. Iwanowski

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia 1919 r.
Uchwała zapadła zgodnie
z wnioskiem:

Prezydent Ministrów:

[Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych o udzielenie kredytu na pomoc rolną dla ludności poszkodowanej przez działania wojenne]

MINISTERSTWO
ROLNICTWA I DÓBR KORONNYCH
Sekcja 1 Wydział V
No. dnia 3 VI 1919 r.

SPRAWA
udzielenia kredytu na pomoc rolną.

WNIOSEK

Rada Ministrów zechce uchwalić:

Udzielić Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych dalszego kredytu do wysokości 40-tu milionów marek (czterdziestu milionów marek) na pomoc rolną dla ludności, poszkodowanej przez działania wojenne, w postaci zasiłków i pożyczek bezprocentowych w gotówce lub naturze, stosownie do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 marca 1919 r. (Dz.Pr. N. 27 poz. 248).

Uzasadnienie.

Dnia 22 marca b.r. Rada Ministrów udzieliła kredytu [w] wysokości 30 milionów marek w celu udzielenia rolnikom, poszkodowanym przez działania wojenne, pożyczek bezprocentowych w postaci świadczeń w naturze lub gotówce.

Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych, uzasadniając wniosek powyższy, zaznaczyło, iż suma ta nie może częściowo nawet zaspokoić wszystkich istniejących potrzeb rolnictwa, i ograniczyło swe wymagania do względnie niewysokiej sumy, wobec zupełnego braku środków technicznych dla uruchomienia zniszczonych warsztatów rolnych i konieczności przeprowadzenia prac w tym kierunku. Obecnie prace te są na ukończeniu, aparat techniczny w postaci komitetów gminnych i powiatowych Pomocy Rolnej, oraz Komitetu Głównego Pomocy Rolnej istnieje, personel administracyjny lokalny w osobach inspektorów Rolnictwa, został wydelegowany, wobec czego Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych ma zupełną możliwość rozszerzyć swą akcję do tych rozmiarów, jakich rzeczywisty stan rolnictwa w kraju i potrzeby gospodarstw zniszczonych przez wojnę wymagają.

Koniecznym jest dostarczenie ludności sprzężaju i jak najszersze zastosowanie najnowszych zdobyczy technicznych, przy uprawie pól, leżących w znacznej części odłogiem, w celu zastąpienia żywej siły pociągowej, traktorami i pługami motorowymi. Niezbędnym jest również rozszerzenie akcji pomocy rolnej na miejscowości,

leżące na granicy Prus Wschodnich w sąsiedztwie Mazurów Pruskich, oraz na miejscowości Galicji Wschodniej, uwolnionej obecnie od inwazji nieprzyjacielskiej; wobec powyższego przyznanie kredytu w wysokości 40 000 000 marek jest niezbędnym.

Szczegółowe przepisy o udzielaniu kredytu zostały wydane przez Ministerstwo Rolnictwa w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu, dnia 15 kwietnia 1919 r. w formie „Instrukcji dla komitetów pomocy rolnej”.

Minister Rolnictwa
i Dóbr Państwowych

“Załącznik do punktu 11^c “No. 8^c

[Wniosek ministra skarbu o wezwanie ministrów aprowizacji oraz przemysłu i handlu do złożenia jak najszybciej sprawozdania, dotyczącego gospodarki artykułami monopolowymi]

Odpis.

Sejm uchwalił dnia 18 b.m., ażeby Rząd w możliwie najkrótszym czasie przedłożył Sejmowi szczegółowe sprawozdanie co do organizacji monopoli państwowych.

Monopolem cukru administruje Minister Skarbu, monopolem soli, o ile dotyczy produkcji, Ministerstwo Przemysłu i Handlu, o ile zaś dotyczy sprzedaży i rozdziału – Ministerstwo Apropowizacji; monopolem nafty zarządza Ministerstwo Apropowizacji, wreszcie rozdziałem węgla zajmuje się Ministerstwo Przemysłu i Handlu.

Ponieważ starania Ministerstwa Skarbu o uzyskanie materiału sprawozdawczego o gospodarce monopolowej były dotąd bezowocne, zwrócić się więc trzeba do Rady Ministrów, ażeby zdecydowała, że poszczególne Ministerstwa winny przesłać jak najrychlej sprawozdanie o gospodarce artykułami monopolowymi na ręce Ministra Skarbu. Stawiam przeto

wniosek nagły:

Rząd ma przedłożyć Sejmowi wedle uchwały z dnia 18 b.m. w możliwie najkrótszym czasie szczegółowe sprawozdanie co do organizacji monopoli państwowych, ich pierwotnych podstaw, urzędzenia, stosunku do przedsiębiorstw prywatno-kapitalistycznych, analizy cen monopolowych i dochodów z monopoli płynących.

Wobec powyższego Rada Ministrów poleca Panom Ministrom Aprowizacji oraz Przemysłu i Handlu, ażeby jak najszczegółowsze sprawozdania, dotyczące nafty, soli i węgla złożyli w najkrótszym czasie Ministrowi Skarbu.

Warszawa, dnia 20 czerwca 1919 r.

Załącznik do punktu 13^c No. 9^c

**[Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie uzupełnienia etatów Kancelarii
Cywilnej Naczelnika Państwa]**

Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie etatów dla urzędników
Kancelarii Cywilnej Naczelnika Państwa.

Na podstawie dekretu z dnia 11 grudnia 1918 roku (Dz.Pr. N. 20 poz. 59) w przedmiocie utworzenia Kancelarii Cywilnej Naczelnika Państwa postanawia Rada Ministrów: ustalić – oprócz ustalonego dekretem z dnia 11 grudnia 1918 roku etatu szefa Kancelarii Cywilnej i ustalonych rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 11 grudnia 1918 r. (Dz.Pr. N. 20 poz. 60) etatów dla urzędników Kancelarii Cywilnej Naczelnika Państwa – jeszcze następujące dodatkowe etaty:

- 1) dwóch referentów z płacą kategorii VI,
- 2) jednego pomocnika referenta z płacą kategorii VIII,
- 3) jednego kancelisty z płacą kategorii IX.

Warszawa, dnia 29 czerwca 1919 r.

PREZYDENT MINISTRÓW:

w z.

/L.S./

/-/ S. Wojciechowski

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 6.

9

PROTOKÓŁ 87-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 23 czerwca 1919 r.

Przewodniczy	Minister Spraw Wewnętrznych p. Stanisław Wojciechowski,
Obecni:	
Minister Spraw Wojskowych	p. gen. por. Józef Leśniewski,
Minister Sprawiedliwości	p. Leon Supiński,
Minister W.R. i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz,
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki,
Minister Rolnictwa i D.P.	p. Stanisław Janicki,
Minister Przemysłu i Handlu	p. dr Kazimierz Hącia,
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde,
Minister Apropozycji	p. Antoni Minkiewicz,
Minister Pracy i O.S.	p. Jerzy Iwanowski,
Minister Robót Publicznych	p. Józef Pruchnik,
Podsekretarz Stanu w Prez[ydium] Rady Min[istrów]	p. dr Władysław Wróblewski,
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Skarbu	p. Władysław Byrka,
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Zdrowia Publ[icznego]	p. dr Witold Chodźko,
Prezes Nacz[elnej] Izby Kontr[oli] Pań[stwa]	p. Józef Higersberger,
Szef Departamentu dla Spraw Morskich	p. admirał K. Porębski,
Szef Sekcji w Prez[ydium] Rady Min[istrów]	p. Edward Lechowicz,
Protokołuje	p. dr Juliusz Koppens.

Początek posiedzenia o godz. 6 m. 30 po poł.

1. Prezes N.I.K.P. p. Higersberger komunikuje, że regulamin w sprawie należytego zorganizowania kontroli represyjnej został już opracowany przez N.I.K.P. i zostanie niedługo przedłożony p. Prezydentowi Ministrów. Podobnie ma się sprawa z instrukcją rachunkową i kasową. N.I.K.P. prosi zarazem, aby dla ułatwienia kontroli komunikowały jej Ministerstwa swoje zamierzenia, co dotychczas nie zawsze miało miejsce. N.I.K.P., która ukonstytuowała się dopiero 1 kwietnia b.r., jest jeszcze w stadium organizowania się i to utrudnia niezmiernie jej pracę.

P. Higersberger oświadcza, że chętnie służy Radzie Ministrów informacjami co do działalności Izby, zastrzega się jednak przeciw kontroli ze strony Rady

Ministrów co do prac Izby, wzgl. przeciw ocenie, czy jest ona należycie zorganizowaną i czy należycie funkcjonuje, gdyż jest ona odpowiedzialną jedynie przed Naczelnikiem Państwa i przed Sejmem, jest ona organem, stojącym poza Rządem.

P. Przewodniczący oraz p. Podsekretarz Stanu Wróblewski wyjaśniają, że celem zaproszenia Prezesa N.I.K.P. na Radę Ministrów było żądanie wyjaśnienia o projekcie Izby zorganizowania kontroli państwowej, a mianowicie o tym, jakie wymagania będzie stawiać Izba poszczególnym Ministerstwom i urzędom państwowym przy badaniu ich rachunkowości i sprawdzaniu rachunków. P. Wróblewski zapytuje przy tym, czy zdaniem Izby dekret o jej ustanowieniu nie miałyby ulec pewnym zmianom, gdyż Rząd pragnie ustalić zmiany prawodawcze w porozumieniu z Izbą, tym więcej, że odpowiedzialność konstytucyjną wobec Sejmu ponosi Rząd także i za N.I.K.P. Przewodniczący podnosi w związku z tym, że Prezes Naczelnej Izby Kontroli Państwa nie może występować przed Sejmem z wnioskami.

P. Higersberger zaznacza, że Izba dąży również do wspólnego ustalenia zmian dekretu z Rządem i oznajmia, że Izba projektuje utworzenie trzech Izb okręgowych, z tych jedną z siedzibą we Lwowie, a także utworzenie Izby Okręgowej w Poznaniu. Po opracowaniu ogólnych przepisów kasowych Izba zadośćuczyni podnoszonym przez Panów Ministrów żądaniom opracowania szczegółowych takich przepisów dla każdego Ministerstwa.

2. ^bZałączniki] No. 2. i 3.^b Przeciw zreferowanemu przez p. Szefa Sekcji Lechowicza projektowi zmiany art. 2 w przedłożeniu rządowym w przedmiocie Ustawy Skarbowej za czas od 1 stycznia 1919 do 30 czerwca 1919 oświadcza się p. Podsekretarz Stanu Byrka, gdyż projektowana zmiana odsyła każde najmniejsze przeniesienie budżetowe do Sejmu, co niezmiernie utrudni pracę Min[isterstwa] Skarbu. Projektowana zmiana jest zresztą spóźniona. Zmiana art. 5, projektowana przez Konsultację Prawną, została uwzględniona w prowizorycznej ustawie skarbowej za czas od 1 lipca 1919 do 30 września 1919, którą p. Byrka wnosi równocześnie, jako wniosek nagły.

Wobec powyższych oświadczeń Rada Ministrów postanowiła nie traktować dalej zmian, projektowanych przez Konsultację Prawną co do art. 2 i 5 ustawy skarbowej za czas od 1 I do 30 VI b.r. i przyjęła jednogłośnie wniosek nagły p. Byrki w przedmiocie prowizorycznej ustawy skarbowej za czas od 1 VII do 30 IX b.r., zastępując w art. 2 słowa „b. Królestwa Kongresowego” słowami „b. zaboru rosyjskiego”.

3. ^bZałączniki] No. 4. i 5.^b P. admirał Porębski referuje wnioski Departamentu dla Spraw Morskich, podnosząc ważność i niezwykłą pilność powzięcia decyzji co do całego szeregu spraw, dotyczących naszej polityki handlowej morskiej.

Art. 1 wniosku, dotyczący porozumienia się z Misją Morską angielską i z przedstawicielami ^abrytańskich^a Admiralicji oraz Urzędu Żeglugowego w sprawie udzielenia nam pomocy organizacyjno-technicznej przyjęto, dyskusję zaś nad

dalszymi artykułami odroczone aż do porozumienia się Departamentu do Spraw Morskich z Ministerstwami: Skarbu, Przemysłu i Handlu i Apropowacji i cyfrowego określenia zapotrzebowania budżetowego na posiedzenie Rady Ministrów w dniu 27 b.m., a to ze względu na sprzeciw p. Podsekretarza Stanu Byrki przeciw dyskusji nad projektami Departamentu do Spraw Morskich, zanim nie zostaną dokładnie określone i przedstawione Skarbowi cyfrowo tak znaczne wydatki, potrzebne na kupno tonażu itd. i zanim Skarb rozważy sprawę ich pokrycia. Z tego samego powodu sprzeciwił się p. Byrka zaproponowanemu przez niektórych pp. Ministrów ustaleniu na niniejszym posiedzeniu zasady co do kupna tonażu handlowego.

Po dyskusji Rada Ministrów uznała potrzebę stworzenia już obecnie warunków powstania floty handlowej, na razie z inicjatywy Rządu, ewentualnie ze współudziałem przedsiębiorstw prywatnych, przyjmując do wiadomości zamiar wysłania pełnomocników do spraw morskich do Paryża, Londynu, Nowego Jorku, Skandynawii i Konstantynopola oraz upoważniła Min[isterstwo] Spraw Wojskowych do utworzenia przy Departamencie dla Spraw Morskich „Rady do Spraw Żeglugi Handlowej”, złożonej z przedstawicieli zainteresowanych Ministerstw i osób, powołanych przez Min[isterstwo] Spraw Wojskowych.

4. ^bZałącznik] No. 6.^b Przyjęto projekt ustawy o przymusowej dostawie ziemiopłodów w roku gospodarczym 1919/20 na potrzeby wyżywienia ludności w nowej redakcji z następującymi zmianami:

a) w art. 4 skreślono słowa „Skarbu lub”, a koniec zdania pierwszego ustępu „z jednego przedstawiciela itd.” zastąpiono zdaniem „oraz trzech przedstawicieli Wydziału Powiatowego Związku Komunalnego”,

b) ust. 2-gi art. 4-go przeniesiono jako ustęp pierwszy na początek art. 5-go,

c) w art. 6 po słowie „cen” wstawiono słowa „w poszczególnych powiatach”.

5. ^bZałącznik] No. 7.^b Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Pracy i O.S. o kredyt na dalszą akcję niesienia pomocy bezrobotnym, zniżając wysokość kredytu do 4-ch milionów marek, przy czym Rada Ministrów uznała, że akcją niesienia pomocy bezrobotnym powinno się stopniowo likwidować, zapomogi zaś należałyby udzielać tylko w naturze. P. Minister Iwanowski oznajmił, że Min[isterstwo] Pracy i O.S. wygotowało już plan stopniowej likwidacji tej akcji.

6. Protokół 86-go posiedzenia Rady Ministrów Rzplitej Polskiej w dniu 20 czerwca 1919 r. odczytano i przyjęto.

Na tym posiedzenie zakończono o godz. 11 m. 10 wiecz., naznaczając następne posiedzenie na 25 b.m.

^fSWojciechowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 87. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 23 czerwca 1919 r.].
2. [Projekt nowej redakcji artykułów 2 i 5 ustawy skarbowej za okres 1 stycznia – 30 czerwca 1919 r.].
3. [Projekt prowizorycznej ustawy skarbowej na okres 1 lipca – 30 września 1919 r.].
4. [Wniosek nagły Departamentu dla Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych].
5. [Wniosek ministra spraw wojskowych w sprawie utworzenia Rady do Spraw Żeglugi Handlowej].
6. [Nowa redakcja projektu ustawy o przymusowej dostawie ziemiopłodów w roku gospodarczym 1919/20 na potrzeby wyżywienia ludności]⁵⁵.
7. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o wyasygnowanie dodatkowego kredytu na akcję pomocy dla bezrobotnych i dotkniętych przez wypadki losowe].

°Załącznik No. 1°

[Porządek dzienny 87. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 23 czerwca 1919 r.]

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW
No. 7277

Warszawa, d. 23 czerwca 1919 r.

PORZĄDEK DZIENNY

87-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 23 czerwca 1919 r. o godzinie 6-iej wieczorem
w Pałacu Namiestnikowskim (Krakowskie Przedmieście 46/48).

1. Odczytanie protokołu poprzedniego posiedzenia.
2. Wniosek Departamentu dla Spraw Morskich.
3. Projekt Statutu Rady do Spraw Żeglugi Handlowej.
4. Projekt nowej redakcji art. 2 i 5 ustawy skarbowej.
5. Sprawa programu prac Najwyższej Izby Kontroli Państwa.
6. Dyskusja nad wnioskiem p. Norblina odnośnie do kolejnictwa.
7. Projekt ustawy o dostarczeniu kontyngentu zbożowego w nowej redakcji.
8. Wniosek Ministra Pracy i Opieki Społecznej o kredyt 8 000 000 Mk na dalszą akcję niesienia pomocy bezrobotnym.

⁵⁵ Nie publikuje się.

9. Wniosek Ministra Sprawiedliwości w sprawie zmiany ^anoty⁵⁶ przysięgi dla urzędników i sędziów.
10. Sprawy bieżące.

^cZałącznik do punktu 2^c ^cNo. 2.^c

**[Projekt nowej redakcji artykułów 2 i 5 ustawy skarbowej za okres 1 stycznia
– 30 czerwca 1919 r.]**

PROJEKT ZMIANY W PRZEDŁOŻENIU RZĄDOWYM
w sprawie Ustawy Skarbowej
za czas od 1-go stycznia 1919 r. do 30-go czerwca 1919 r.

Art. 2 otrzymuje brzmienie następujące:

„Wszelkie wydatki państwowe mogą być uskutecznione z reguły tylko na cele, wymienione w rubrykach preliminarza państwowego. W czasie trwania sesji Sejmu Ustawodawczego przeniesienia budżetowe, przekroczenia przewidzianych w preliminarzu kredytów i otwarcia kredytów nowych, mogą być po uprzednim porozumieniu się odnośnego Ministra z Ministrem Skarbu uskutecznione dopiero po wniesieniu ich do Sejmu. W czasie, gdy Sejm jest nieczynny, powyższe zmiany budżetowe mogą być dozwolone i uskutecznione tylko w wyjątkowych, nagłych i rzeczowo uzasadnionych wypadkach pod odpowiedzialnością odnośnego Ministra za zgodą Ministra Skarbu oraz Najwyższej Izby Kontroli Państwa i pod warunkiem, że zostaną przedstawione na pierwszym posiedzeniu wznowionej sesji sejmowej”.

Art. 5 otrzymuje brzmienie następujące:

„Wszelkie przyznane kredyty mogą być zużyte tylko do 30 czerwca 1919 r. za wyjątkiem kredytów budowlanych, których termin zużycia upływa 30 września 1919 r.”.

⁵⁶ Powinno być: rotty.

[Projekt prowizorycznej ustawy skarbowej na okres 1 lipca – 30 września 1919 r.]

Odpis.

Wniosek Ministra skarbu w sprawie prowizorycznej ustawy skarbowej za czas od 1 lipca 1919 do 30 września 1919.

Rada Ministrów raczy uchwalić następujący tekst przedłożenia rządowego w sprawie prowizorycznej ustawy skarbowej.

PRZEDŁOŻENIE RZĄDOWE.

Prowizoryczna ustawa skarbowa za czas od 1 lipca 1919 do 30 września 1919 r.

Art. 1.

Upoważnia się Rząd do pobierania podatków, danin, opłat i innych dochodów państwowych w czasie od 1 lipca 1919 do 30 września 1919 r. wedle obowiązujących przepisów.–

Art. 2.

Upoważnia się Rząd do czynienia wydatków państwowych w czasie od 1 lipca 1919 do 30 września 1919 r. na obszarze b. Królestwa Kongresowego w ramach projektu preliminarza Państwa Polskiego na okres od dnia 1 stycznia 1919 do 30 czerwca 1919 r. na obszarze b. zaboru austriackiego – w ramach projektu preliminarza, obowiązującego dla ziem tego zaboru w czasie od 1 lipca 1918 r. do 30 czerwca 1919 r., przy równoczesnym uwzględnieniu przeniesień i przekroczeń budżetowych, oraz kredytów nowych, zatwierdzonych do dnia 30 czerwca 1919 w drodze przepisanej art. 2. projektu ustawy skarbowej za czas od 1 stycznia 1919 r. do 30 czerwca 1919, względnie opartych na specjalnym tytule prawnym do dnia 30 czerwca 1919 włącznie powstałym.–

Art. 3.

Wszelkie wydatki państwowe mają być uskuteczniane z reguły tylko na cele wymienione w rubrykach projektu preliminarzy powołanych w art. 2.–

Przeniesienia budżetowe, przekroczenia przewidzianych kredytów i otwieranie nowych kredytów w czasie od 1 lipca 1919 do 30 września 1919 dozwolone są tylko w wyjątkowych nagłych i rzeczowo uzasadnionych wypadkach pod odpowiedzialnością kompetentnego Ministerstwa za zgodą Ministerstwa Skarbu i Najwyższej Izby Kontroli Państwowej.–

Art. 4.

Objęte powołanymi w art. 2 preliminarzami państwowymi, a nie wyczerpane po dzień 30 czerwca 1919, kredyty na cele budowlane zostają przedłużone po dzień 30 września 1919.–

Art. 5.

Minister skarbu upoważniony jest do przeprowadzenia operacji kredytowych, celem pokrycia wymienionych w art. 2 wydatków państwowych, nie znajdujących pokrycia w wymienionych w art. 1 dochodach państwowych.

Art. 6.

Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Skarbu.

Projekt ustawy przyjęto na posiedzeniu
Rady Ministrów dnia 1919 r.

PREZYDENT MINISTRÓW:

MINISTER SKARBU:

UWAGI DO PROJEKTU USTAWY.

Ad art. 2. Oparcie prowizorium 3-ch miesięcznego na kredytach preliminarzy ubiegłego okresu budżetowego półrocznego, względnie rocznego rozumieć należy w stosunku do wydatków periodycznie się powtarzających i równomiernie czynionych w ten sposób, że w okresie trwania prowizorium może być wyczerpana tylko na ten okres w stosunku do czasu przypadająca część kredytu.

Wydatkowanie w pierwszych trzech miesiącach II półrocza 1919 r. odbywać się będzie na obszarze b. Królestwa Kongresowego w granicach i na podstawie przedłożonego Sejmowi preliminarza Państwa Polskiego za I półrocze 1919, na obszarze Galicji w granicach i na podstawie ostatniego budżetu b. państwa austriackiego, który był jedynym budżetem b. zaboru austriackiego w ubiegłym okresie budżetowym.–

Przy czym będą uwzględnione przeniesienia i przekroczenia budżetowe, oraz kredyty nowe z poprzedniego okresu budżetowego zatwierdzone w drodze przepisanej art. 2 projektu ustawy skarbowej, względnie oparte na nowych specjalnych

tytułach prawnych np. dodatki drożyzniane urzędników państwowych w Galicji, przyznane przez b. Komisję Rządzącą, względnie Ministerstwo Skarbu, regulacja płac profesorów uniwersytetu itd.

Ad art. 3. Artykuł ten utrzymuje wprawdzie jako zasadę wydatkowanie na cele wymienione w rubrykach dotychczasowych preliminarzy, przewiduje jednak równocześnie przeniesienia i przekroczenia budżetowe, oraz otwieranie nowych kredytów, a to z tych samych powodów, dla których przewidziane są też same odchylenia w art. 2. przedłożonej Sejmowi ustawy skarbowej za czas od 1 stycznia do 30 czerwca 1919.

Nie przewidziano jednak w tym artykule konieczności przedłożenia tego rodzaju odchyień Sejmowi do zatwierdzenia, a to z tego powodu, że zarówno preliminarz, na rachunek którego odbywać się będzie wydatkowanie w czasie od 1 lipca 1919 do 30 września 1919, jako też preliminarz Państwa Polskiego za okres ubiegły nie zostały jeszcze przez Sejm zatwierdzone, a zatem nie mogą ulegać zatwierdzeniu odchylenia od niezatwierdzonych jeszcze przez Sejm preliminarzy.–

Do art. 4. Postanowienie tego artykułu odbiega od zasady wyrażonej w art. 5 przedłożonej Sejmowi ustawy skarbowej za czas od 1 stycznia 1919 do 30 czerwca 1919, a to z tego powodu, iż w razie wygaśnięcia kosztów budowlanych z dniem 30 czerwca 1919 musiałyby rozpoczęte roboty budowlane w wielu wypadkach ulec wstrzymaniu.–

Ad art. 5. Artykuł ten zawiera upoważnienie Ministra Skarbu do pokrycia niedoboru w drodze operacji kredytowych.–

‘Załącznik do punktu 3^c ‘No. 4.^c

[Wniosek nagły Departamentu dla Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych]

‘Odpis^c

Poufny.

MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH.
(DEPARTAMENT DLA SPRAW MORSKICH).

WNIOSEK NAGŁY DO RADY MINISTRÓW.

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Poleca się Ministrowi Spraw Wojskowych, względnie Szefowi Departamentu dla Spraw Morskich:

1) Przedsięwziąć wszelkie niezbędne kroki w kierunku porozumienia się z misją morską angielską i z przedstawicielami ^aBrytańskich Admiralicji oraz Urzędu Żeglugowego (Shipping Board) w sprawie udzielenia pomocy organizacyjno-technicznej w zakresie ustroju i rozwoju portów floty wojennej, handlowej, kabotażu, rybołówstwa, wyszkolenia personelu i zapoczątkowania przemysłu okrętowo-budowniczego.

2) Przeprowadzić pertraktacje z Urzędem Żeglugi (Shipping Board) Stanów Zjednoczonych w celu ustalenia warunków obstalunku, nabycia i przejęcia dla Rządu Polskiego statków towarowych według programu określającego najpilniejsze zapotrzebowania w środkach transportu morskiego dla ładunków państwowych w roku bieżącym i przyszłym (20 statków po 8000 ton pojemności ładunkowej netto i 20 statków po 3000 ton tejże pojemności).

3) Przedłożyć wykończony projekt organizacji i statutu Linii Państwowej Żeglugi dla najgłówniejszych kierunków i zarządzeń ustalających zasady, określające stosunek Rządu i sposoby poparcia inicjatywy prywatnych przedsiębiorstw żeglugowych ojczystych i o typie mieszanym tj. z udziałem obcych kapitałów.

4) Zapewnić do dyspozycji Rządu przez nabycie lub wydzierżawienie długoterminowe tereny dogodne, przystanie, składy, urządzenia portowe i środki taborowe w Gdańsku i w Nowym Porcie oraz na wybrzeżu.

5) Wyświetlić możliwość transakcji i warunki, na których Rząd mógłby przyjąć udział w połowie kosztów nabycia warsztatów i terenów firmy F. Schichau w Gdańsku.

6) Oddać wszelkie zarządzenia, gwarantujące ciągłość funkcjonowania bazy wyładunkowej w Nowym Porcie na wypadek ustąpienia Międzysojusznicej Komisji Ratunkowej; zarządzenia te dotyczą przejęcia praw na wynajęte przystanie, składy, tabor, oraz utrzymanie wykwalifikowanego personelu niezbędnego dla sprawności portowych operacji.

7) Zorganizować tymczasowe bazy wyładunkowe w Sulinie i Braile, oraz w Trieście, gdyby droga na Rumunię okazała się zagrożoną.

8) Delegować pełnomocników do spraw morskich:

a) do Paryża – dla obrony interesów na Kongresie Pokojowym przy ratyfikacji traktatu i opracowaniu konwencji i konstytucji W.M. Gdańska.

b) do Londynu, Nowego Jorku, Skandynawii i Konstantynopola dla informowania i załatwiania wszelkich spraw, wynikających przy organizacji marynarki i transportu morskiego.

9) Poczynić wszelkie wstępne kroki dla nabycia niezbędnego inwentarza dla hydrograficznej, portowej i ochronnej obsługi wybrzeża i portów na wypadek, gdyby w tonażu b. państw centralnych nie zostało nic wyznaczonym Polsce.

10) Poczynić wszelkie kroki dla wysłania oficerów i studentów do uczelni morskich wojennych i handlowych w Anglii dla wyszkolenia fachowego marynarzy i inżynierów (Francji) i praktyki na statkach i warsztatach.

11) Uzupełnić w miarę rzeczywistej potrzeby skład personelu Departamentu i personelu niezbędnego dla ewentualnego objęcia urzędów na tym wybrzeżu w obrębie W.M. Gdańska i w tymczasowych bazach.

12) Obliczyć poszczególne pozycje preliminarza budżetowego na rok bieżący stosownie do powyższych dyrektyw, nie włączając weń pozycje na pokrycie wydatku przewidzianego w punkcie 5-tym, podlegającego odniesieniu na osobny kredyt.

13) Powołać Radę do Spraw Żeglugi Handlowej z przedstawicielami Ministerstw i delegatami od przemysłu, handlu, miast i przedsiębiorstw żeglugowych.

14) Niecierpiące zwłoki wydatki organizacyjne i na utrzymanie personelu pokrywać do zatwierdzenia budżetu z zaliczki w wysokości $\frac{1}{6}$ preliminarza budżetowego.

MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH
Leśniewski m.p.
Generał-porucznik.

SZEF DEPARTAMENTU DLA SPRAW MORSKICH.
K. Porębski m.p.
K. Adm.

Warszawa, dnia 18 czerwca 1919 r.

„Załącznik do punktu 3^c „No. 5.^c”

[Wniosek ministra spraw wojskowych w sprawie utworzenia Rady do Spraw Żeglugi Handlowej]

WNIOSEK.
MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH.

Rada Ministrów uchwalić raczy następujące:

Rozporządzenie Rady Ministrów o utworzeniu „Rady do Spraw Żeglugi Handlowej”.

Art. 1. Przy Departamencie dla Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych tworzy się „Rada do Spraw Żeglugi Handlowej” dla rozpoznania i opracowania zasadniczych kwestii organizacji żeglugi handlowej.

Art. 2. W skład Rady wchodzi:

- 1) Szef Departamentu dla Spraw Morskich – jako przewodniczący i zastępca jego z ramienia Departamentu Morskiego.
- 2) Przedstawiciele Ministerstw – po ³jednemu^a od każdego oprócz Ministerstwa Przemysłu i Handlu, które deleguje 2 przedstawicieli.

Art. 3. Minister Spraw Wojskowych ma prawo zaproszenia na członków Rady delegatów instytucji urzędowych, społecznych, naukowych, przemysłowo-handlowych, jak również przedstawicieli wielkich miast, izb handlowych, giełdy, i towarzystw żeglugowych w liczbie nieprzekraczającej 15 członków.

Art. 4. Sekretariat Rady urzęduje przy Departamencie dla Spraw Morskich.

Art. 5. Organizację wewnętrzną Rady oraz jej regulamin ustanowi Rada sama.

Art. 6. Postanowienia Rady mają charakter doradczy i przedstawiają się przez Ministra Spraw Wojskowych do Rady Ministrów.

UZASADNIENIE.

Organizacja żeglugi morskiej w kraju, który dotąd nie miał własnego wybrzeża i był zupełnie odcięty od morza, przedstawia zadanie nadzwyczaj rozległe.

Ściśle związana ze wszystkimi niemal stronami życia ekonomicznego kraju żegluga morska nie może być zorganizowaną wysiłkami samego tylko rządu. Przeto w pracy twórczej niezbędnym jest udział jak najszerzy wszystkich naszych sił społecznych ekonomiczno-finansowych.

Przyjmując tę myśl, jako główną zasadę, Departament dla Spraw Morskich uważa za konieczne powołać już na samym początku realizowania idei polskiej żeglugi morskiej „Radę do Spraw Żeglugi Handlowej”, w skład której wchodzi obok przedstawicieli urzędów – przedstawiciele najgłówniejszych naszych organizacji o charakterze przemysłowo-handlowym. Po uformowaniu się Towarzystw Żeglugi Morskiej bardzo jest pożądanym udział w Radzie przedstawiciela i tych najwięcej zainteresowanych w sprawach marynarki handlowej instytucji.

^cZałącznik do punktu 5^c ^cNo. 7.^c

[Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o wyasygnowanie dodatkowego kredytu na akcję pomocy dla bezrobotnych i dotkniętych przez wypadki losowe]

DO

RADY MINISTRÓW

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Treść wniosku:

Wyasygnować Ministerstwu Pracy i Opieki Społecznej
Mr. 8 000 000.- (osiem milionów) na poczet budżetu (§ 6 poz. 3) na II-gie
półrocze bieżącego roku.–

Uzasadnienie.

Na posiedzeniu Rady Ministrów z dnia 28 kwietnia b.r. zapadła uchwała
udzielenia Ministerstwu Pracy i Opieki Społecznej kredytu w wysokości

Mr 36 000 000.-

na dalszą akcję niesienia pomocy dla bezrobotnych i dla dotkniętych przez
wypadki losowe w okresie miesięcy maja i czerwca.–

Wyżej wspomniany kredyt w chwili obecnej jest całkowicie wyczerpany
wskutek wyasygnowania przypadających Komitetom Niesienia Pomocy dla
Bezrobotnych zasiłków w gotówce i w artykułach żywnościowych, na zasadzie
złożonych preliminarzy wydatków, do końca bieżącego miesiąca tj. do 1-go lipca.–

Dla uniknięcia niepożądaney przerwy w rozdawnictwie, co w wypadkach,
gdy to miało miejsce, pociągało za sobą obostrzenie stosunków pomiędzy przed-
stawicielami władzy państwowej i pozbawionymi pracy i zarobków robotni-
kami, oraz wywoływało silny ferment, zagrażający spokojowi publicznemu,
Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej przyjęło za zasadę przekazywać Komitetom
potrzebne na akcję niesienia pomocy bezrobotnym kwoty pieniężne i produkty
żywnościowe z tym wyrachowaniem, ażeby gotówka i transporty żywno-
ściowe przybywały na miejsce na kilka dni przed rozpoczęciem nowego okresu
rozdawnictwa.–

Ten sam sposób postępowania z powyżej wyluszczonej względów winien
być i nadal ściśle stosowany.–

Zważywszy, że wykonanie przez Ministerstwo Apropowizacji zamówień (płat-
nych z góry) na artykuły żywnościowe oraz wykonanie przez Ministerstwo Skarbu
wystawionych przez Min[isterstwo] Pr[acy] i Op[ieki] Sp[ołecznej] asygnacji
pieniężnych wymaga pewnego czasu – w pierwszym wypadku tygodnia, w drugim
2–3 dni i że jak już to wspomniano, dotychczasowy ^adekret^{a57} przyznany na akcję
zapomogową został już wyczerpany, Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej
będzie w możności uniknięcia przerwy akcji niesienia pomocy rzeszom bezro-
botnym tylko w tym wypadku jeśli mu zostanie przyznane prawo wydatkowania
w chwili obecnej na poczet budżetu na II-gie półrocze b.r.–

Suma potrzebna niezwłocznie na zasiłki dla Komitetów Niesienia Pomocy
dla Bezrobotnych na pierwszy tygodniowy okres rozpoczynający się z dniem
1-go lipca oraz na wpłatę do Państwowych Urzędów Apropowizacyjnych tytułem

⁵⁷ Powinno być: kredyt.

należności na artykuły które w przewidywaniu potrzeb rozdawnictwa w mies. lipcu będą już teraz zamówione, stanowi Mr. 8 000 000 (milionów osiem).-

Warszawa dnia 20 czerwca 1919 r.

Minister:
J. Iwanowski

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia 1919 r.
Uchwała zapadła zgodnie
z wnioskiem.-

Prezydent Ministrów:

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 6.

10

PROTOKÓŁ

88-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 25 czerwca 1919 roku.

Przewodniczy	Minister Spraw Wewnętrznych p. Stanisław Wojciechowski,
Obecni:	
Minister Sprawiedliwości	p. Leon Supiński,
Minister W.R. i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz,
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki,
Minister Rolnictwa i D.P.	p. Stanisław Janicki,
Minister Przemysłu i Handlu	p. dr Kazimierz Hącia,
Minister Robót Publicznych	p. Józef Pruchnik,
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde,
Minister Apropowizacji	p. Antoni Minkiewicz,
Minister Pracy i O.S.	p. Jerzy Iwanowski,
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaz[nych]	p. Julian Eberhardt,
Podsekretarz Stanu w Prez[ydium] R.M.	p. dr Władysław Wróblewski,
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Spr[aw] Zagr[anicznych]	p. Władysław Skrzyński,
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Spr[aw] Wojsk[owych]	p. gen. ppor. Stefan Majewski,
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Rolnict[wa]	p. Zygmunt Chmielewski,
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Apropowiz[acji]	p. Janusz Machnicki, p. Edward Lechowicz,
Szef Sekcji w Prez[ydium] Rady Min[istrów]	
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Przem[yślu] i Han[dlu]	p. Stanisław Świętochowski,
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Przem[yślu] i Han[dlu]	p. Antoni Doerman,
Przewodniczący Międzyminister[ialnej] Komisji do zbadania gospodarki węglowej	p. Michał Łempicki,
Delegat Nadzw[yczajny] Rady Ministrów	p. Stanisław Norblin,
Radca Ministerialny w Min[isterstwie] Skar[bu]	p. dr Paweł Minkowski,
Protokołuje	p. dr Bronisław Helczyński.

Początek posiedzenia o godz. 6 m. 40 po poł.

1. Protokół 87-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 23 czerwca 1919 odczytano i przyjęto.

2. ^bZałącznik No. 1. ^bP. Szef Sekcji Lechowicz referuje sprawę zatwierdzenia statutu Związku Maszynistów Kolejowych. Międzyministerialna Konsultacja Prawna po zbadaniu projektu tego statutu doszła do przekonania, że należy go zatwierdzić pod warunkiem skreślenia w nim punktów a), b) i d) w § 3, które to punkty nadają Związkowi pewne uprawnienia reprezentacyjne w stosunku do władz kolejowych. Wobec tego, że podobne, względnie nawet dalej idące uprawnienia, przyznano ogólnopanstwowemu Związkowi Zawodowemu Pracowników Kolejowych Rzeczypospolitej Polskiej, nadawanie ich nadto drobnym związkom utrudniłoby władzom kolejowym ich politykę w stosunku do ogółu kolejarzy.

Pp. Ministrowie Iwanowski i Supiński opowiadają się za odmówieniem w ogóle temu Związkowi legalizacji, gdyż w interesie władz kolejowych leży, by miały do czynienia z jednym tylko ogólnopanstwowym Związkiem Kolejarzy.

P. Kierownik M.K.Ż. uważa, że statut ten z poprawkami, zgłoszonymi przez M.K.P., należy zalegalizować, gdyż nie ma powodu do czynienia utrudnień do zrzeszania się ze strony kolejarzy w takie związki, jakie oni uważają za odpowiadające ich interesom. Niedopuszczenie do powstawania innych związków poza Z.Z.P.K.Rz.Pol. byłoby równoznaczne z wywarcie presji na pracowników kolejowych, by wszyscy wstępowali do tego związku, a więc pośrednio z przymusem należenia do niego. Jednakowoż Rada Ministrów wypowiedziała się swego czasu przeciw temu przymusowi. Również p. Minister Wojciechowski ze stanowiska Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych popiera wniosek, zgłoszony przez M.K.P. P. Radca Minkowski imieniem Min[isterstwa] Skarbu zgłasza wniosek o wykreślenie również pun[tu] a) w § 10.

Po dyskusji postanowiono większością głosów przeciw głosom pp. Ministrów Iwanowskiego i Supińskiego udzielić założycielom Związku odpowiedzi, że Rada Ministrów zatwierdzi jego statut, o ile będą zeń usunięte punkty a), b) i d) § 3-go i p[kt] a) § 10. W razie zgody założycieli Związku na te zmiany statut jego będzie mógł być zarejestrowany przez Min[isterstwo] Spraw Wewn[ętrznych] bez ponownego wchodzenia pod obrady Rady Ministrów.

3. ^bZałącznik No. 1a do prot. z 20 VI 1919. ^bPrzystąpiono do dalszego ciągu dyskusji nad referatem p. Norblina o aprowizacji, a mianowicie do ustępów, dotyczących się środków przewozowych.

a) W sprawie poczynienia starań, by otrzymać od ententy tabor kolejowy drogą kupna lub pożyczki p. Kierownik M.K.Ż. wyjaśnia, że starania takie M.K.Ż. czyni ciągle – rezultatem ich było otrzymanie przyrzeczenia, że na razie Polska otrzyma z ilości taboru kolejowego, wydanego przez Niemcy 100 parowozów i 2000 wagonów. Z tej ilości przyszło jednak dotąd tylko 30 parowozów i około 300 wagonów. Żądanie zasadnicze, postawione przez M.K.Ż. co do udziału Polski w tej partii taboru kolejowego wynosiło 500 parowozów i 25 000 wagonów.

Wreszcie poza tym Polska Delegacja Ekonomiczna w Paryżu czyni z polecenia Ministerstwa starania o kupno od Ameryki znacznej partii parowozów i wagonów.

W wyniku dyskusji polecono Min[isterstwu] Spraw Zagranicznych, by zwróciło się ono do kierowniczych sfer ententy z przedstawieniem, że obietnica dostarczenia owych 100 parowozów i 2000 wagonów jest dotąd tylko w nieznacznej części wypełniona, i z prośbą o szybkie nadesłanie brakującej reszty, by zaznaczyło dalej, że ta ilość parowozów i wagonów jest dla Polski absolutnie niewystarczająca, i zażądało podwyższenia jej do cyfr 500 parowozów i 25 000 wagonów, by wywarło na Polską Delegację Ekonomiczną w Paryżu nacisk w kierunku szybszego dokonania zamówień na tabor kolejowy w Ameryce, wreszcie by zwróciło się do państw ententy z żądaniem wydania zarządzeń, które by uniemożliwiły Niemcom ogłoszenie z taboru kolejowego tych ziem, które mają odstąpić Polsce.

b) W sprawie wniosku p. Norblina o zaprowadzenie ściślejszej kontroli nad wagonami, stojącymi na stacjach, by zredukować do minimum czas, zmarnowany na postoje, p. Kierownik M.K.Ż. stwierdza, że obrót parowozowy i wagonowy nie jest obecnie zły, jest może nawet lepszy, niż przed wojną. Jeśli mimo to daje się odczuwać brak wagonów, to dlatego, że jest ich w ogóle za mało. Specjalnie jednak, jeśli chodzi o węglarki, jest ich więcej, niż potrzeba dla przewozu produkowanego węgla, obecnie przeto koleje nie ponoszą absolutnie winy w fakcie istnienia głodu węglowego. Innych wagonów jest rzeczywiście duży brak, czemu można by częściowo zaradzić przez wprowadzenie jednolitej gospodarki wagonowej w całej Polsce, a więc podporządkowanie pod tym względem Ministerstwu K.Ż. Dyrekcji Poznańskiej oraz Kolei Wojskowych, gdzie trzymane są nieprodukcyjnie znaczne rezerwy wagonowe.

Kontrola nad postojami wagonów na stacjach jest przeprowadzana przez organa kolejowe; przepisy o opłacie osiowego za postój dłuższy nad 6 godzin są pewną pobudką w kierunku szybszego wyładowywania wagonów; przepisy te obowiązują i urzędy państwowe, które jednak, nie uiszczając tej opłaty w gotówce, lecz w drodze przerachowania, niejednokrotnie nie spieszą się z wyładowaniem adresowanych na ich imię transportów. Powyższe oświadczenie przyjęto do wiadomości.

c) W sprawie przyspieszenia tempa reparacji parowozów i wagonów oraz budowy nowych p. Kierownik M.K.Ż. wyjaśnia, że parowozów na razie nie można produkować w kraju, bo nie ma odpowiednich fabryk; co do wagonów to fabryka sanocka otrzymała zamówienie na 500 wagonów do końca roku; naprawę wagonów uskutecznia się częściowo w jednej z fabryk warszawskich, poza tym zaś koleje są zdane na swoje własne warsztaty. P. Minister Hącia podnosi, że należałoby obstalować wagony w fabryce Paulusa w Poznaniu, która jest zupełnie przygotowana do tej produkcji i mogłaby produkować 1000 wagonów rocznie. Nadto tworzy się w Poznaniu T-wo Akcyjne celem budowy wielkiej fabryki wagonów w Skalmierzycach. Pragnęłoby ono otrzymać od rządu węzeł

kolejowy wraz z budynkami, który obecnie jest kolei niepotrzebny. Rząd mógłby przystąpić do tego T-wa, wnosząc, zamiast gotówki wspomniane urzędnienia i budynki. P. Kierownik M.K.Ż. oświadcza, że pertraktacje z przemysłowcami w sprawie uruchomienia fabryk wagonów prowadzone są od dłuższego czasu i że natychmiast porozumie się także z fabryką Paulusa i z założycielami wspomnianego T-wa Akcyjnego.

W wyniku dyskusji Rada Ministrów upoważniła p. Kierownika M.K.Ż. do przeprowadzenia z przemysłowcami pertraktacji w sprawie budowy fabryk parowozów i wagonów i udzielenia im zamówień na takowe oraz wezwała go do przedstawienia w najbliższym czasie konkretnych wniosków w sprawie zawarcia odnośnych umów.

d) W sprawie uzgodnienia w Skalmierzycach rachunkowości komisji wagonowej Rada Ministrów uznała, że jedynym radykalnym rozwiązaniem sprawy ciągłych nieporozumień między Dyrekcją Warszawską a Poznańską odnośnie do długu wagonowego byłoby objęcie Dyrekcji Poznańskiej przez M.K.Ż. i wezwała je do wszczęcia w tej sprawie natychmiast pertraktacji z N.R.L. w Poznaniu oraz dania Radzie Ministrów sprawozdania o ich wyniku.

4. P. Podsekretarz Stanu Skrzyński komunikuje, że Szef Amerykańskiego Urzędu Żywnościowego p. Hoover niezadowolony jest z faktu, że Rząd Polski stawia trudności przy eksporcie ropy naftowej i jej produktów i że Polska winna dzielić się tymi produktami ze swymi sąsiadami, a nawet z Niemcami z chwilą, gdy te pokój podpiszą. P. Podsekretarz Stanu wysłał depezę do p. Hoovera, usprawiedliwiająca fakt wstrzymania eksportu tych produktów zajęciem odnośnych linii kolejowych przez transporty wojskowe, sądzi jednak, że w przyszłości trzeba będzie życzeniu p. Hoovera uczynić zadość. P. Minister Supiński zwraca uwagę, że dla nas podpisanie pokoju przez Niemcy nie jest równoznaczne z nawiązaniem z nimi stosunków międzynarodowych i że dopiero z chwilą opróżnienia przez Niemców przyznanych nam traktatem terytoriów będzie można te stosunki nawiązać. P. Minister prosi o zwrócenie na to uwagi sferom kierowniczym ententy.

5. P. Podsekretarz Stanu Skrzyński komunikuje, że wedle otrzymanych poufnych informacji p. Hoover uważa za poważne utrudnienie w prowadzeniu z Rządem Polskim rokowań gospodarczych fakt, że ze strony tego rządu nie występuje jeden delegat z odpowiednimi pełnomocnictwami, lecz wszystkie poszczególne Ministerstwa, których stanowiska nie zawsze są ze sobą skoordynowane. Ponieważ Amerykańska Misja Żywnościowa pozostanie w Polsce tylko do 15 lipca b.r., należałoby z tego czasu skorzystać celem doprowadzenia do końca toczących się z nią od dłuższego czasu pertraktacji. Aby to przyspieszyć, należałoby wydelegować w tym celu na ten okres czasu jedną osobę i dodać jej ciało kolegiálne, złożone z przedstawicieli zainteresowanych Ministerstw. Ten nadzwyczajny delegat Rządu musiałby już ze swej strony porozumiewać

się w odnośnie sprawach z poszczególnymi Ministerstwami. Jako kandydata na to stanowisko wymienia p. Podsekretarz Stanu dr. Artura Benisa.

W wyniku dyskusji nad tą sprawą postanowiono decyzję odroczyć do czasu porozumienia się z p. Benisem.

6. ^bZałącznik No. 2.^b P. Minister Janicki referuje wniosek o utworzenie Głównego Urzędu Ziemskiego. W zasadzie urząd taki winien być utworzony w drodze ustawy sejmowej, ze względu jednak na osobę proponowanego prezesa tego Urzędu p. dr. Stefczyka należałoby utworzyć go jak najspieszniej, p. Minister proponuje więc, by powołać go do życia w drodze rozporządzenia Rady Ministrów.

P. Minister Supiński i p. Szef Sekcji Lechowicz stwierdzają, że z punktu widzenia prawnego Urząd ten może być utworzony jedynie w drodze prawodawczej, a przez rozporządzenie Rady Ministrów o tyle tylko, o ile Sejm udzieli jej w tym kierunku upoważnienia. P. Minister Wojciechowski komunikuje, że sprawa otrzymania przez Rząd takiego upoważnienia wyjaśni się dnia 27 b.m., ponieważ w tym dniu Komisja Sejmowa oświadczy się co do projektu ustawy ramowej, upoważniającej Radę Ministrów do wydawania rozporządzeń w celu organizacji władz państwowych.

Wobec tego przystąpiono do dyskusji szczegółowej nad projektem, przedstawionym przez Min[isterstwo] Rolnictwa i przyjęto go z następującymi zmianami:

a) Art. 1 otrzymuje brzmienie: „w celu zarządzania sprawami dotyczącymi przebudowy ustroju Rolnego, tworzy się Główny Urząd Ziemski”.

b) Art. 2 skreśla się.

c) W art. 3 słowa, stojące po słowie „Ziemskiemu” zastępuje się słowami „1) przygotowanie projektów ustaw o przebudowie ustroju rolnego celem przedłożenia ich przez Rząd Sejmowi Ustawodawczemu, 2) dokonywanie przebudowy ustroju rolnego w myśl ustaw właściwych, 3) sprawy Państwowego Banku Rolnego, 4) sprawy likwidacji b. Banku Włościańskiego”.

d) W art. 4 do ustępu 1-go dodaje się słowa: „i przed nią odpowiedzialny”; słowa „mając w sprawach służbowo-państwowych charakter i stanowisko ministra” zastępuje się słowami „zajmując stanowisko, równorzędne Ministrowi”, a słowo „jednak” skreśla się.

e) W art. 5 słowa „na wzór wyższych urzędów państwowych” skreśla się.

f) W art. 6 słowa „prezesowi Głównego Urzędu Ziemskiego” skreśla się.

Decyzję co do formy, w jakiej powyższy projekt nabierze mocy prawnej, odroczone do następnego posiedzenia.

7. ^bZałączniki No. 3, 4 i 5.^b Przewodniczący Międzyministerialnej Komisji do zbadania gospodarki węglowej p. Łempicki referuje sprawozdanie tej Komisji.

Po dyskusji ogólnej nad sprawozdaniem przystąpiono do dyskusji nad wnioskami Komisji.

a) W sprawie konieczności wzmożonego dowozu węgla ze Śląska Górnego i Cieszyńskiego p. Szef Sekcji Doerman komunikuje, że ententa ma zamiar

do pewnego stopnia umiędzynarodowić gospodarkę węglową w środkowej Europie, a to w ten sposób, że państwa, będące w posiadaniu kopalń węgla, nie będą mogły nim gospodarować dowolnie, lecz będą musiały dzielić się nim z państwami sąsiednimi według klucza, ustalonego na zasadzie przeciętnej przedwojennej konsumpcji węgla z tych kopalń przez odnośne terytoria. W połowie b.m. odbyła się w Morawskiej Ostrawie przedwstępna konferencja, złożona z delegatów Polski, Czech i Austrii pod przewodnictwem przedstawicieli ententy, która zajmowała się ułożeniem takiego klucza. Delegaci polscy zażądali na niej na razie przywozu 5000 ton węgla górnośląskiego dziennie.

W dyskusji stwierdzono, że obecny niedobór węglowy Polski, który tylko w drodze importu można usunąć, wynosi 5 000 000 ton, wobec czego należy żądać na następnej konferencji, która ma ustalić definitywnie klucz rozdziału, przyznania Polsce 20 000 ton węgla górnośląskiego dziennie, gdyby zaś ta cyfra była niemożliwa do osiągnięcia, w każdym razie takiej ilości, iżby powyższy niedobór został w ten sposób pokryty.

b) W sprawie punktu 5-go wniosków Komisji, zmierzającego do powierzenia gospodarki węglowej jednej osobie, odpowiedzialnej przed Radą Ministrów, z szerokimi pełnomocnictwami, uznano, że nie jest to wskazane wobec tego, iż gospodarka węglowa należy obecnie w całości do Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu, które jest przed Radą Ministrów odpowiedzialne za należyte jej prowadzenie. Rzeczą tego Ministerstwa przeto jest znalezienie i zastosowanie środków, do tego celu wiodących. Również, jeśli chodzi o udzielenie organowi, kierującemu gospodarką węglową, prawa administracyjnego karania w stosunku do producentów, konsumentów i przewożących węgiel, rzeczą będzie Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu wniesienie do Sejmu projektu odpowiedniej ustawy.

c) W sprawie punktów 2 i 3 wniosków, zmierzających do powołania komisji rzeczoznawców do wprowadzenia zarządzeń, mających na celu podniesienie produkcji kopalń, oraz do zbadania pod względem technicznym i administracyjnym gospodarki węglowej we wszystkich Ministerstwach i podległych im urzędach, a także w instytucjach prywatnych celem zarządzenia niezbędnych w celu spożycia węgla oszczędności, przekazano je do rozważenia i ewentualnego wykonania Min[isterstwu] Przemysłu i Handlu. Specjalnie, jeśli chodzi o rozciągnięcie kontroli nad gospodarką węglową we wszystkich Ministerstwach i podległych im urzędach, uznano, że kontroli tej Ministerstwo to przez swoje organa wykonywać nie może i w razie, gdyby uznało rozciągnięcie tej kontroli za konieczne, winno się zwrócić do Prezydium Rady Ministrów, które zajmie się jej przeprowadzeniem.

d) W sprawie punktu 4-go uchwalono rozszerzyć działalność Rady Rozdzielczej Węglowej na terytorium całego Państwa Polskiego celem ujednostajnienia zarządzeń, dotyczących gospodarki węglowej.

e) W sprawie punktu 6-go przekazano go do ewent. wykonania Radzie Rozdzielczej Węglowej, polecając jej zorganizowanie środków kontroli nad spożyciem węgla.

Odnosnie do wszystkich uchwał, powziętych w sprawie węglowej przez Radę Ministrów, p. Minkowski zastrzegł imieniem Min[isterstwa] Skarbu możliwość zgłoszenia odrębnej opinii, względnie sprzeciwu.

8. ^bZałącznik No. 6.^b W sprawie projektu ustawy w przedmiocie uprawnień Rady Ministrów w zakresie organizacji zarządu państwowego, wniesionego przed dwoma miesiącami do Sejmu, p. Minister Wojciechowski wyjaśnia, że został on przekazany Komisji Konstytucyjnej, która go dotąd zupełnie nie traktowała. Dopiero obecnie na żądanie p. Ministra został on postawiony na jej porządku dziennym w dniu 27-go b.m. Już obecnie jednak ujawnia się wśród członków Komisji tendencja do odrzucenia go w obawie przed udzielaniem Rządowi tak szerokich pełnomocnictw. Należało wobec tego przeredagować go i obecnie p. Minister przedstawia tę nową redakcję do zatwierdzenia Radzie Ministrów.

Przedstawioną nową redakcję projektu zaakceptowano, zamieniając w art. 1 słowo „ujednostajnienia” słowem „udoskonalenia”.

Nadto p. Minister Wojciechowski prosi wszystkich Pp. Ministrów o nadesłanie w ciągu dnia następnego do Prezydium Rady Ministrów wykazów tych rozporządzeń Rady Ministrów, które będą oni mieli zamiar na podstawie tej ustawy wyjednać. Przedstawienie Komisji Konstytucyjnej tego konkretnego materiału skłoni ją może do zatwierdzenia projektu wspomnianej ustawy.

9. Przyjęto wnioski p. Ministra Pocht i Telegrafów o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji na Podsekretarza Stanu p. dr. Jana Urbańskiego oraz na Szefów Sekcji pp. Władysława Gadomskiego i Jana Moszczyńskiego.

10. Przyjęto wniosek Prezydium Rady Ministrów o posunięcie Dyrektora Głównego Urzędu Statystycznego prof. Józefa Buzka, będącego obecnie w randze Szefa Sekcji, do rangi Podsekretarza Stanu i przedstawienie odpowiedniego wniosku do zatwierdzenia Naczelnikowi Państwa. Na skutek zastrzeżenia przedstawiciela Min[isterstwa] Skarbu postanowiono nadać prof. Buzkowi III kategorię płacy ad personam bez stwarzania na stałe odpowiedniego etatu.

Koniec posiedzenia o godz. 10 m. 15 wiecz.

^fSWojciechowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. Statut Zawodowego Związku Maszynistów Kolejowych w Polsce⁵⁸.
2. [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie utworzenia Głównego Urzędu Ziemskiego].
3. [Sprawozdanie Międzyministerialnej Komisji do Zbadania Gospodarki Węglowej].
4. [Zestawienie danych statystycznych odnośnie produkcji i konsumpcji węgla na ziemiach polskich (w języku angielskim)].
5. [Projekt uchwały Rady Ministrów w sprawie zwrócenia się do państw Ententy z prośbą o pomoc w zapewnieniu dostaw węgla z Górnego Śląska].
6. [Projekt ustawy w przedmiocie uprawnień Rady Ministrów w zakresie organizacji zarządu państwowego].

°Załącznik do punktu 6° °No. 2.°

[Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie utworzenia Głównego Urzędu Ziemskiego]

MINISTERSTWO
ROLNICTWA I DÓBR PAŃSTWOWYCH
No. °1343 SM°

SPRAWA
utworzenia Głównego Urzędu Ziemskiego

WNIOSEK.

Rada Ministrów uchwalić raczy:

ROZPORZĄDZENIE W PRZEDMIOCIE UTWORZENIA GŁÓWNEGO URZĘDU ZIEMSKIEGO.

Art. 1. W celu zarządzania sprawami, dotyczącymi reformy rolnej zostaje utworzony Główny Urząd Ziemski, działający stale w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 2. Do zakresu działania Głównego Urzędu Ziemskiego należy:

- 1) przygotowanie projektów ustaw reformy rolnej celem przedłożenia ich przez Rząd Sejmowi Ustawodawczemu,
- 2) przeprowadzenie reformy rolnej w myśl ustaw właściwych.

⁵⁸ Nie publikuje się.

Art. 3. Z zakresu działania Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych wyłączone zostają i przekazane Głównemu Urzędowi Ziemskiemu następujące działy:

- 1) Urzędy Ziemskie,
- 2) Państwowy Bank Rolny,
- 3) Likwidacja b. Banku Włościańskiego.

Art. 4. Na czele Głównego Urzędu Ziemskiego stoi Prezes mianowany przez Naczelnika Państwa na wniosek Rady Ministrów.

Prezes, mając w sprawach służbowo-państwowych charakter i stanowisko Ministra, nie należy jednak do składu Rady Ministrów i bierze w niej udział tylko w sprawach, dotyczących zakresu działania Głównego Urzędu Ziemskiego.

Art. 5. Wewnętrzna organizację Głównego Urzędu Ziemskiego na wzór wyższych Urzędów Państwowych ustanowi Rada Ministrów na wniosek Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego.

Art. 6. Wykonanie niniejszego rozporządzenia zostaje powierzone Ministrowi Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz Prezesowi Głównego Urzędu Ziemskiego.

U z a s a d n i e n i e .

Reforma rolna obejmuje tak szeroki zakres prac i wymaga tak rozgałęzionego aparatu urzędniczego, że połączenie jej z innymi sprawami, należącymi do zakresu działania Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, utrudnia należyte działanie Ministerstwa, na czym traci zarówno samo prowadzenie reformy rolnej jak też pozostałe gałęzie działalności Ministerstwa. Wobec ogromu i odrębnego charakteru działalności, związanej z reformą rolną, wydaje się rzeczą wskazaną powierzenie jej osobnemu organowi wykonawczemu, który by miał odpowiednio szeroką możność działania i skupiłby w sobie wszystkie sprawy dotyczące tej reformy, w tym celu wydaje się wskazanym utworzenie Głównego Urzędu Ziemskiego i nadanie mu atrybutów Ministerstwa w zakresie czynności wykonawczych, z pozostawieniem wszakże decyzji co do ogólnego kierownictwa polityki agrarnej Radzie Ministrów, z tego też powodu Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego, nie wchodząc w skład Rady Ministrów, byłby tylko powoływany do referowania spraw, dotyczących urzędu i wykonywania ich stosownie do właściwych ustaw Sejmowych i wskazań praktycznych, przez Radę Ministrów uchwalonych.

Minister
Rolnictwa i Dóbr Państwowych:

[Sprawozdanie Międzyministerialnej Komisji do Zbadania Gospodarki Węglowej]

SPRAWOZDANIE.

KOMISJI, POWOŁANEJ UCHWAŁĄ RADY MINISTRÓW
Z DNIA 13-go MAJA DO ZBADANIA GOSPODARKI
WĘGLOWEJ W MINISTERSTWACH: SPRAW WOJSKOWYCH,
KOLEI ŻELAZNYCH, APROWIZACJI I PRZEMYSŁU
I HANDLU.

Ze względu na dotkliwie odczuwany w całym kraju i we wszystkich dziedzinach życia gospodarczego brak węgla, komisja rozumiała, że poruczone jej zadanie polega:

1) na zbadaniu ogólnych warunków produkcji węgla i określeniu ogólnej ilości, jaką obecnie Państwo Polskie rozporządza dla pokrycia wszystkich swych potrzeb;

2) na zbadaniu zasad, na jakich odbywa się obecnie podział rozporządzalnej ilości węgla między rozmaitymi kategoriami spożywców;

3) na zbadaniu danych i podstaw, na jakich główni odbiorcy węgla, mianowicie Ministerstwa: Kolei Żelaznych, Spraw Wojskowych, Apropowizacji, Przemysłu i Handlu, oznaczają potrzebne im kontyngensy węgla i w jaki sposób następnie je zużywają w podległych im Urzędach i instytucjach.

Jako wynik przeprowadzonych badań i zebranych informacji komisja rozumiała, że obowiązkiem jej jest jeszcze przedstawienie wniosków dotyczących pożądaných w gospodarce węglowej reform. Reformy te muszą dążyć w dwóch kierunkach: 1) do możliwego zwiększenia na kopalniach wydobycia węgla i 2) do wprowadzenia wszędzie możliwej oszczędności w spożyciu węgla i ewent. do zamiany jego w pewnych wypadkach innymi materiałami opałowymi.

Zgodnie z tak zrozumianym zadaniem swoim komisja ustaliła przede wszystkim dla każdego z uczestniczących w komisji delegatów Ministerstw dokładny program, według którego powinien on być zbadać obecny stan gospodarki w odnośnym Ministerstwie i przedstawić następnie komisji swój o tej gospodarce informacyjny raport.

Program prac delegatów protokoły posiedzeń komisji i poszczególne raporty, dotyczące Ministerstw: Kolei Żelaznych, Spraw Wojskowych, Apropowizacji, Przemysłu i Handlu przy niniejszym się dołącza.

Po wszechstronnym rozpatrzeniu raportów delegatów Ministerstw i wysłuchaniu ich dodatkowych wyjaśnień, Komisja doszła do następujących wniosków, które ma zaszczyt przedstawić Radzie Ministrów:

1.

Obecna wytwórczość kopalń węgla kamiennego w byłej Kongresówce i Galicji, stanowiąca razem około 500 000 ton miesięcznie, nie wystarcza na pokrycie wszystkich różnorodnych potrzeb Państwa Polskiego wliczając i własne zużycie kopalń i drobną sprzedaż na miejscu stanowiące obecnie przeszło 20% ogólnej produkcji. Potrzeby te wzrastają z dniem każdym, wskutek rozwoju operacji wojennych, rozszerzania się granic państwa, zwiększenia ruchu kolejowego, stopniowego uruchamiania przemysłu itd. Dodać tu jeszcze należy, że przed wojną Poznańskie w całości, a Galicja w znacznej części, pokrywały swe potrzeby opałowe węglem z Górnego Śląska; obecnie węgla tego nie otrzymują, wyłączając zaś kopalnie Zagłębia Krakowskiego z produkcją miesięczną około 120 680 ton, które pracują jedynie dla Galicji, węgiel dla całego b. zaboru rosyjskiego (Kongresówki i Kresów Wschodnich) oraz dla Poznańskiego i częściowo dla Galicji musi być dostarczany przez same tylko kopalnie Zagłębia Dąbrowskiego. Z przyczyn szczegółowo wyjaśnionych w raporcie delegata Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu, produkcja tych kopalń spadła o 32% w porównaniu z okresem przedwojennym; obecnie wynosi ona niewiele ponad 350 000 ton miesięcznie i doszła już do maksimum możliwego w obecnych warunkach. Na dalszy znaczniejszy wzrost produkcji w bliskiej przyszłości liczyć nie podobna, a to z powodów ogólnospołecznych i lokalno-technicznych. Wydajność pracy robotnika kopalnianego spadła o 50% w porównaniu z okresem przedwojennym: z jednej tony węgla do pół tony na dniówkę i może się podnieść do dawnej formy tylko po uregulowaniu wewnętrznych stosunków w przemyśle. Ogólna suma wydobywania węgla mogłaby być podniesioną przez wprowadzenie na kopalnie trzeciej zmiany; obecnie większość kopalń pracuje na dwie ośmiogodzinne zmiany; w soboty zmiana trwa tylko sześć godzin; dawniej pracowano również na dwie zmiany, ale trwały każda po 10 godzin, wprowadzenie jednak trzeciej zmiany nie jest, ze względów technicznych możliwym na wszystkich kopalniach. Uznając zwiększenie wytwórczości kopalń w obecnej chwili za konieczność państwową, Komisja uważa za wskazane, aby Ministerstwo Przemysłu i Handlu kwestię tę zbadało wszechstronnie i dokładnie i zarządziło wprowadzenie trzeciej zmiany w obu Zagłębiach Dąbrowskim i Krakowskim, na wszystkich tych kopalniach, gdzie warunki techniczne na to pozwalają.

2.

Stwierdzając fakt, nie podlegający żadnej wątpliwości, że obecny brak węgla kamiennego nie da się natychmiast usunąć, a może spowodować groźną katastrofę w życiu gospodarczym i państwowym, wskutek osłabienia w ogóle ruchu kolejowego, w szczególności zaś niezbędnych dla operacji wojennych dowozów, niemożności uruchomienia przemysłu omlotu zboża itd., Komisja przychodzi

do wniosku, że w obecnej chwili jednym z najpilniejszych zadań państwowych jest podniesienie wytwórczości innych materiałów opałowych jak to: węgla brunatnego, torfu, drzewa, ropy, gazu ziemnego, uprzystępnienie ich ogółowi spożywców i w jak najszerzych rozmiarach, zastąpienie nimi brakującego węgla kamiennego.

O kopalniach węgla brunatnego, znajdujących się w bliskości Zagłębia Dąbrowskiego (okolice stacji Zawiercie), zaznaczyć należy, że podniosły one znacznie swoją produkcję i dają obecnie przeszło 500 ton węgla dziennie. Poza tym znane są pokłady węgla brunatnego w Królestwie i Galicji; eksploatacja ich z rozmaitych powodów dotychczas nie mogła się rozwijać; obecnie byłoby wskazanym dokonać szczegółowych badań tych pokładów i ewentualnie przystąpić do ich eksploatacji.– Jest to zadaniem Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

Rozwinięcie i zorganizowanie racjonalnej eksploatacji znajdujących się w kraju obszernych torfowisk należy do kompetencji Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych i ono winno podjąć odpowiednie w tym kierunku usiłowania.

Znaczne zapasy nagromadzonego, nie wywiezionego przez okupantów drzewa, znajdują się na Kresach Wschodnich, objętych teraz pod zarząd wojskowy; mogłyby one być zużyte tam na miejscu dla celów ruchu kolejowego, jako opał parowozów, a także w ogóle dla celów wojskowych, jako opał koszar, szpitali, kuchni itd. Odpowiednie zarządzenie Ministerstwo Spraw Wojskowych już wydało i obecnie już 10% ogólnej liczby parowozów na liniach, podlegających zarządowi wojskowemu przeszło na opał drzewny. W ten sposób będą zaoszczędzone znaczne ilości węgla kamiennego i jednocześnie skróci się z pożytkiem dla gospodarki kolejowej obrót wagonów, które musiałyby przewozić węgiel z kopalń na dalekie wschodnie kresy.

Ropa galicyjska, teraz po odzyskaniu Drohobycza i Borysławia i pełnym uruchomieniu, znajdujących się tam kopalń, powinna zastąpić węgiel przy opalaniu parowozów na pewnej części kolei galicyjskich, jak to już było przed wojną, i znaleźć również szerokie zastosowanie jako paliwo w przemyśle.

Rozwój zużycia gazu ziemnego, po wybudowaniu odpowiednich rurociągów, może w przyszłości sprowadzić pewne oszczędności w spożyciu węgla kamiennego.

W ogóle mówiąc przewrót w stosunkach ekonomicznych, będący jednym z następstw wojny, mianowicie, w danym wypadku ogromne podrożenie węgla kamiennego wskutek podniesienia się cen robocizny i jednocześnie niezmierny wzrost kosztów przewozu węgla kolejami – wywołują konieczność wprowadzenia w najbliższej przyszłości innych, więcej racjonalnych sposobów użytkowania węgla, niż dotychczasowe opalenie jego w surowym stanie, przy czym marnuje się często do 90% zawartej w węglu energii cieplnej. Przeróbka wydobytego węgla na gaz palny, wyzyskanie przy tym cennych zawartych w węglu substancji (tzw. produktów pobocznych: amoniak, smoła, benzol, oleje maziowe itd.) i następnie przeprowadzenie rurami gazowego paliwa do miejsc spożycia, w połączeniu z elektryfikacją – jest to niezbędna i ogromnej doniosłości

dla całego życia ekonomicznego reforma gospodarki węglowej. Przeprowadzenie jej wymaga inicjatywy prywatnej i poparcia rządu.

Podniesione powyżej kwestie wymagają szczegółowego zbadania przez rzeczoznawców.

3.

Podział węgla wydobytego na kopalniach Zagłębia Dąbrowskiego i przechodzącego w całości, po potrąceniu własnych potrzeb kopalń, i drobnej sprzedaży na miejscu do rozporządzenia Państwowego Urzędu Węglowego, odbywa się na zasadach ustalonych przez Rozdzielczą Radę Węglową. Instytucja ta powstała na skutek uchwały Rady Ministrów z dnia 27-go grudnia 1918 roku; w skład jej wchodzi, w liczbie 13 przedstawiciele zainteresowanych Ministerstw, i ona ustanawia kontyngensy węgla dla wszystkich kategorii spożywczych. P.U.W. jest tylko organem wykonawczym Rady Rozdzielczej. Wobec braku węgla, zapotrzebowania, zgłaszane przez spożywców na półtora miesiąca z góry podlegają często bardzo znacznej redukcji, ale i te zredukowane zapotrzebowania nie zawsze jeszcze z rozmaitych powodów mogą być wykonane, jak to wykazuje tablica, dołączona do raportu delegata Ministerstwa Przemysłu i Handlu. Redukcje najsilniej dotyczą zapotrzebowań na opał domowy (Ministerstwo Apropowizacji) i na cele przemysłowe (Ministerstwo Przemysłu i Handlu).

Odpowiednio do swego znaczenia pod względem interesu ogólnopaństwowego, wszyscy odbiorcy węgla są podzieleni na 8 kategorii; pierwszą najważniejszą stanowią koleje państwowe i instytucje Ministerstwa Spraw Wojskowych; zapotrzebowania tej kategorii są wypełniane przed wszystkimi innymi. Przedsiębiorstwa municypalne należą do kategorii trzeciej; zapotrzebowania na opał domowy dla miast Warszawy i Łodzi do kategorii czwartej, innych miast do piątej i szóstej.

Nie ulega wątpliwości, że zaopatrzenie ludności w opał domowy jest niewystarczające; tak na przykład w okresie od stycznia do maja r.b. ilość węgla, dostarczonego na opał domowy, stanowiła zaledwie 31 klgr na głowę w stosunku rocznym, gdy tymczasem ilość ta wynosiła w Królestwie przed wojną 256 klgr. rocznie, a w czasie okupacji niemieckiej – 48 klgr na głowę. Głód węglowy daje się odczuwać przede wszystkim ludności w większych miastach i może doprowadzić do niepożądanych objawów niezadowolenia. Komisja sądzi, że jest koniecznym zwiększenie dostawy węgla na opał domowy w Warszawie i Łodzi, przy jednoczesnym zastąpieniu w mniejszych miastach i miasteczkach węgla kamiennego drzewem lub torfem. Również przemysł potrzebuje, dla swego uruchomienia, większych, niż otrzymuje dotychczas ilości węgla, bez odpowiedniego powiększenia kontyngensu węglowego uruchomienie fabryk przemysłu włókienniczego w Łodzi nie będzie możliwym.

Poza dokonywanym przez Radę Rozdzielczą podziałem węgla między odbiorcami w byłym zaborze rosyjskim stoją dotychczas wysyłki węgla z kopalń Zagłębia

Dąbrowskiego do Galicji i do Poznańskiego; wysyłki te wynoszą dziennie dla Galicji do 200 wagonów, dla Poznańskiego – 120 wagonów i korzystają z prawa pierwszeństwa, na równi z pierwszą najważniejszą kategorią odbiorców (drogi żelazne i wojsko) tymczasem szczegółowych danych o zapotrzebowaniach węgla w tych dwóch dzielnicach Rada Rozdzielcza nie posiada; nie rozporządza także węglem z kopalń Zagłębia Krakowskiego.

Komisja sądzi, że celem wprowadzenia równomiernego podziału węgla na całym obszarze państwa polskiego jest wskazaniem, aby Centralna Instytucja, jaką jest Rada Rozdzielcza Węglowa, miała do swego rozporządzenia całą produkcję wszystkich kopalń na obszarze państwa polskiego i dokonywała podziału jego na jednych i tych samych zasadach między wszystkimi odbiorcami całego Państwa Polskiego. Jest również pożądanym, aby instytucje, zajmujące się w Galicji i Poznańskim podziałem węgla, przedstawiały Radzie Rozdzielczej zapotrzebowania swych odbiorców dla rozpatrzenia i ewentualnie redukcji równoległe z zapotrzebowaniami odbiorców byłego zaboru rosyjskiego.

4.

Największymi odbiorcami i spożywcami węgla są Ministerstwa Kolei Żelaznych i Spraw Wojskowych, zabierają one na swe potrzeby połowę całej produkcji polskich kopalń węgla.

O charakterze gospodarki węglowej w Urzędach podległych tym Ministerstwom, Komisja może sądzić tylko na zasadzie raportów złożonych jej przez odnośnych delegatów ministerialnych, gdyż do przeprowadzenia faktycznych badań w miejscach spożycia węgla komisja nie posiadała odpowiednich upoważnień. W wspomnianych raportach wskazane są zasady (normy), przyjęte w Ministerstwach dla określenia miesięcznych zapotrzebowań na węgiel, oraz sumaryczne cyfry rozchodu na rozmaite cele, należące do Zarządu Ministerstwa.

Nie tylko w Ministerstwie Kolei Żelaznych, ale także w Ministerstwie Spraw Wojskowych, przeważna część otrzymywanego kontyngensu węgla pochłaniają drogi żelazne, przede wszystkim zaś opalanie parowozów. Komisja nie może nie zaznaczyć, że podane przez rozmaite dyrekcje i zarządy kolejowe normy zużycia węgla na jeden parowóz-kilometr są między sobą różne i różnice te nie dają się dostatecznie wytłumaczyć. Koleje państwowe podają przeciętne zużycie na liniach Dyrekcji Warszawskiej i Radomskiej w wysokości 29,5 kilgr, koleje, znajdujące się pod zarządem wojskowym – w wysokości 35 kilgr.

Przed wojną za czasów administracji rosyjskiej jeden parowóz-kilometr stanowiło 20 kil[ogramów], podczas zaś okupacji niemieckiej 19,8 klgr. Komisja sądzi, że ważna sprawa ustalenia racjonalnych norm zużycia węgla na parowozach wymaga dokładnego zbadania i rewizji i powinna zwrócić na siebie szczególną uwagę obu Ministerstw. Jednocześnie wydaje się celowym przywrócenie premii, wydawanych maszynistom za osiągnięte oszczędności w zużyciu węgla,

poniżej ustalonych norm; premie te powinny być dostatecznie wysokie, aby dały rzeczywistą redukcję zużycia węgla.

Poza normami, przyjętymi dla parowozów, są ustalone normy zapotrzebowań węgla dla rozmaitych podległych Ministerstw urzędów i zakładów, jak to pompy, warsztaty, elektrownie, opalanie pomieszczeń służbowych, koszar, kuchni wojennych itd. Według wyjaśnień delegatów cyfry zapotrzebowań węgla na powyższe cele na dany miesiąc opierają się albo na rzeczywistym rozchodzie poprzedniego miesiąca, albo też na pewnych normach, wziętych z dawniejszych czasów, niedostatecznie ^hsporządzonych^h ^csprawdzonych^c i uzasadnionych; tak na prz[ykład] zapotrzebowanie dla kuchni żołnierskich oblicza się w stosunku 0,382 kilogr[am] drzewa dziennie na jednego żołnierza i przelicza się na węgiel, przyjmując, że 100 kilo drzewa – 65 kilgr węgla kamiennego.

Komisja nie wątpi, że po bliższym zbadaniu przez upoważnionych do tego rzeczoznawców warunków technicznych i gospodarczych, w jakich odbywa się zużywanie węgla na drogach żelaznych i w zakładach podlegających tak Ministerstwu Kolei, jak i Spraw Wojskowych i po wprowadzeniu pewnych w istniejących warunkach modyfikacji, uda się osiągnąć pewne oszczędności w dotychczasowych ilościach węgla, zapotrzebowywanych i zużywanych przez oba Ministerstwa, tym bardziej jeżeli jednocześnie będzie w pewnych wypadkach węgiel kamienny zastąpiony przez inne paliwa.

Przygotowawcze prace w wskazanym kierunku zostały już przez odpowiednie Ministerstwa zapoczątkowane.

5.

Celem zapewnienia przede wszystkim Państwu niezbędnych na jego potrzeby ilości węgla, a zarazem dla możliwie sprawiedliwego podziału pozostałości pomiędzy rozmaitych spożywców niezwłocznie po ustąpieniu okupantów był nałożony sekwestr na całą produkcję kopalń i dysponowanie (podział i sprzedaż węgla) przeszło do organów rządowych Rady Rozdzielczej i Państwowego Urzędu Węglowego.

Pomimo takiego zarządzenia pewne ilości węgla omijają wskazaną drogę i Państwowy Urząd Węglowy przedostają się nielegalnymi drogami na rynek, stają się tu przedmiotem spekulacji i wobec ograniczonych kontyngensów znajdują nabywców po cenach wielce wyśrubowanych. Nie ulega wątpliwości, że dzięki wspólnym usiłowaniom Ministerstwa Przemysłu i Handlu, Kolei Żelaznych i Apropowizacji pole nadużyć węglowych coraz się zwęża i coraz mniejszą staje się ilość węgla „szmuglowanego” przeznaczonego na spekulację (pasek). Węgiel ten pochodzi z następujących źródeł:

a) z kradzieży z wagonów; początkowo kradzież dochodziła czasem na 25–30% ładunku; obecnie, dzięki straży kolejowej jest znacznie ukrócona;

b) z „deputatów”; osoby pobierające bezpłatny węgiel na własny opał (tzw. deputat) sprzedają go często handlarzom, którzy puszczają dalej węgiel „na pasek”.

Dla ukrócenia tego nadużycia jest konieczne, aby nad wyznaczaniem i wydawaniem deputatu węglowego była rozciągnięta należyta kontrola;

c) znane są wypadki, że niektóre instytucje rządowe, prywatne i zakłady przemysłowe otrzymując dla siebie węgiel w ładunkach wagonowych drogą legalną, nie zużywały go na własne potrzeby, a odstępowały do użytku osobom postronnym.

d) wreszcie zdarza się, jakkolwiek coraz rzadziej, że jakaś mała odkrywkowa kopalnia wyśle transport węgla w odkrytym wagonie za sfałszowanym frachtem, albo też w zamkniętym wagonie pod nazwą innego jak węgiel towaru. Tego rodzaju nadużycia zostały teraz utrudnione przez ścisłą kontrolę^h wagonów podstawianych kopalniom przez Urząd Wagonowy^h ^cUrzędu Wagonowego^c w Sosnowcu i Kontrolerów P.U.W. ^hmiejskowego w Sosnowcu Urzędu Kolejowego^h nad obrotem wagonów, podstawianych kopalniom pod ładunek węgla.

6.

Wobec niemożności znaczniejszego powiększenia produkcji kopalń w najbliższej przyszłości, tym konieczniejszą staje się wszelka daleko idąca oszczędność w zużywaniu węgla kamiennego i żadna możliwa redukcja nie powinna być pominięta. Komisja nie może nie zwrócić uwagi, że oświetlenie ulic w miastach (np. w Warszawie), lokali publicznych (teatrów, kinematografów, restauracji itp. wystaw sklepowych itd.) mogłoby być w obecnych warunkach bez jakichkolwiek złych następstw znacznie zredukowane i odpowiednie rozporządzenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i organów samorządowych byłoby na czasie. Wszystkie te oszczędności, chociażby pozornie małe, ale zsumowane razem, mogą dać poważne ilości węgla, niezbędnego na cele pierwszorzędne i ogólnego znaczenia. Taką niezbędną i pilną potrzebą jest np. zaopatrzenie Poznańskiego w węgiel na omłot zboża z przeszłorocznego zbioru; z powodu braku paliwa omłot ten dotychczas nie mógł być dokonany.

7.

Obecny brak węgla kamiennego, jeżeli trwać będzie dłużej, może doprowadzić do poważnych powikłań natury politycznej i gospodarczej, może bowiem z jednej strony zahamować postęp operacji wojennych, niezbędnych dla ustalenia granic Państwa, z drugiej – powstrzymać uruchomienie przemysłu, niezbędne dla rozwoju życia ekonomicznego, wreszcie – wywołać niepożądane objawy niezadowolenia ludności. W takich warunkach, niewątpliwie, koniecznym jest przedsięwzięcie wszelkich środków, mających na celu tak powiększenie wytwórczości kopalń, jak i możliwą oszczędność w zużyciu węgla.

Środki te jednak, chociażby były stosowane z całą energią i w całej pełni, nie są w stanie same jedne wytworzyć równowagi między zapotrzebowaniem węgla a podażą, jeżeli źródłem zaopatrywania w węgiel Państwa Polskiego

pozostaną tylko, jak to ma miejsce dotychczas, kopalnie Zagłębia Dąbrowskiego i Krakowskiego i w małej części Śląska Cieszyńskiego. Produkcja jedynie z tych źródeł nie usunie głodu węglowego i groźnych dla Państwa jego następstw.

Przed wojną zużycie węgla kamiennego na obszarze Państwa Polskiego, w obecnych jego granicach, wynosiło w b. Królestwie Polskim – 8 mil. ton, w Galicji – 4 mil. ton, w Poznaniu około 3 mil. ton, na Kresach Litewskich i Białoruskich mniej więcej 1 mil. ton, razem 16 mil. ton rocznie. Tymczasem mogą dostarczyć teraz kopalnie Zagłębia Dąbrowskiego – około 4½ mil. ton, Zagłębia Krakowskiego 1½ mil. ton, razem 6 mil. ton, co z dodaniem ilości dostarczonej przez Śląsk Cieszyński około 7 mil. ton rocznie.

Jednym słowem rozporządzalna ilość węgla stanowi 7 mil., zapotrzebowanie – 16 mil. ton rocznie: brakuje 9 mil. ton.

Reasumując powyżej przytoczone myśli Komisja przychodzi do następujących zasadniczych wniosków:

1) Usunąć kryzys węglowy i tym samym zapobiec grożącej katastrofie może tylko wzmożony dowóz węgla kamiennego ze Śląska Górnego i Cieszyńskiego.

2) Powołać Komisję rzeczoznawców do wprowadzenia zarządzeń mających na celu podniesienie produkcji kopalń.

3) Powołać komisję rzeczoznawców, upoważnioną do szczegółowego zbadania „skontrolowania” pod względem technicznym i administracyjnym gospodarki węglowej we wszystkich Ministerstwach i podległych im Urzędach, a także w instytucjach prywatnych, celem zarządzenia niezbędnych w spożyciu węgla oszczędności.–

4) Rozszerzyć działalność Rady Rozdzielczej Węglowej na całe terytorium Państwa Polskiego celem ujednostajnienia wszystkich zarządzeń dotyczących gospodarki węglowej i środków kontroli spożycia węgla^c.

5) Do kierowania gospodarką „opałową”^c „węglową”^h w całym Państwie powołać osobę odpowiedzialną przed Radą Ministrów obdarzoną szerokimi pełnomocnictwami w stosunku do producentów, konsumentów i spraw transportu węgla z prawem administracyjnej karalności.

6) Powołać przy instytucjach samorządnych miejscowe komitety opałowe z przedstawicieli samorządu przemysłu i władz na imię których wszystkie węgiel winien być wysyłany celem dokładnej kontroli spożycia na miejscu i zapobieżeniu nadużyciom przy odbiorze.

[Zestawienie danych statystycznych odnośnie produkcji i konsumpcji węgla na ziemiach polskich (w języku angielskim)]

1. Total Coal and Coke Consumption of Congress Poland, Galicia, Poznania and part of Teshen now under Polish administration in 1913 – 16 240 000 t.

(a) Statistics of the Polish Miners Association for 1913

Przegląd Górniczo-Hutniczy z 1914 roku

b) Kulwiz – Absatzgebiet der Schlesischen Kohle,

c) Statistics of the Upper-Silesian Miners Association of schlesischer Berg und Huettenmaennischer Verein Katowitz)

2. Home Production in 1913

a) Dąbrowa-Fields and brown coal 6 990 000 t.

b) Cracow-Fields and brown coal 2 010 000 t.

9 000 000 t.

Statistics of the Polish Miners Association

(Przegląd Górniczo-Hutniczy z 1914 r.)

Statistics of the Austrian Mining Industry for 1913

(Statistik des Bergbaus in Oesterreich im Jahre 1913)

Import to Congress Poland, Galicia and Posnania from Upper and Lower Silesia, Moravia and Teshen of Coal and Coke expressed in Coal

in 1913.....7 000 000 t.

(Statistics of the Upper Silesian Miners Association Kattowitz, Kulmiz – Absatzgebiet der schlesischen Kohle, Statistik des Bergbaus in Oesterreich fuer das Jahr 1913)

3. Present Polands requirement

(Congress Poland, Galicia, Posnania and part of Teshen now under Polish administration)

at the yearly rate.....13 000 000 t.

according to the reports of the Coal departments in Warsaw, Cracow and Posnania.

4. Coal now disposable according to the statistics of the Coal departments in Warsaw and Cracow

forwarding capacity monthly

a) Dombrowa-Fields 288 000 t.

b) Cracow-Fields 89 400 t.

c) our monthly supply from Karwin-Fields 68 000 t.

monthly	445 400 t.
at the yearly rate	5 344 800 t.

In 1913 wood used in Congress Poland for heating purposes equals in caloric value 1 500 000 tons of coal; war devastation of forest in Congress Poland equals 43 000 000 m³; yearly increase of wood in Congress Poland 2,5 m³ (for rebuilding required – 14 000 000 m³).–

g...g

„Załącznik do punktu 7^c „No. 5.^c”

[Projekt uchwały Rady Ministrów w sprawie zwrócenia się do państw Ententy z prośbą o pomoc w zapewnieniu dostaw węgla z Górnego Śląska]

WNIOSEK.

RADA MINISTRÓW UCHWAŁA:

Zważywszy na potrzeby swoje Polska dysponuje obecnie tylko produkcją zagłębi węglowych Galicji i Królestwa Kongresowego, natomiast nie otrzymuje obecnie zupełnie węgla z Górnego Śląska, którego importem pokrywała swoje niedobory,

że produkcja tych zagłębi, która nigdy na potrzeby Polski nie wystarczała, obecnie wskutek wojennych wypadków jest zmniejszona,

zważywszy, że zastosowanie wszelkich najenergiczniejszych zarządzeń gospodarczych i technicznych, tylko bardzo nieznacznie na podniesienie produkcji tych zagłębi wpływa,

zważywszy, że Polska prowadząc wojnę przeciw bolszewikom na całym wschodnim froncie, zmuszona jest zużywać na cele wojenne znaczne ilości paliwa,

zważywszy, że wschodnie obszary, uwolnione od bolszewików pozbawione są dowozu węgla ze wschodu (Zagłębia Donieckiego),

zważywszy, że lasy w Polsce znacznie zostały podczas wojny wyniszczone i całe okolice pozbawione zostały możliwości używania drzewa na opał (Galicja Wschodnia itp.)

zważywszy w końcu, że tylko utrzymanie będących w ruchu warsztatów pracy i jak najrychlejsze uruchomienie przemysłu zapobiec może olbrzymiego bezrobocia przymusowego milionowej rzeszy robotniczej,

zważywszy, że staraniem Rządu Polskiego i przy pomocy życzliwej aliantów pozyskane już zostały środki do uruchomienia najważniejszych gałęzi przemysłu,

że jedynie brak węgla stoi na przeszkodzie rozwiązaniu tego podstawowego problemu dla normalnego życia państwa,

jako też, że dalszy brak węgla w tych warunkach zagraża nieuchronnie katastrofą gospodarczą i przewrotem społecznym o nie dających się przewidzieć rozmiarach,

Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej jednomyślnie uchwaliła:

Zwrócić się do Państw Sprzymierzonych z prośbą o udzielenie rychłej i skutecznej pomocy przez spowodowanie dostawy natychmiastowej odpowiedniej ilości węgla z produkcji Górnego Śląska, jak również o zapewnienie potrzebnych dla tych transportów środków przewozowych.

Na podstawie dokonanych obliczeń niezbędne zapotrzebowanie wyniesie 20,000 ton węgla dziennie.

„Załącznik do punktu 8” „No. 6.”

[Projekt ustawy w przedmiocie uprawnień Rady Ministrów w zakresie organizacji zarządu państwowego]

USTAWA

w przedmiocie uprawnień Rady Ministrów w zakresie organizacji zarządu państwowego.

Art. 1.

W celu ujednostajnienia administracji Rada Ministrów uprawniona jest do wydawania rozporządzeń w przedmiocie organizacji władz administracyjnych, zakresu działania i postępowania w tych władzach, oraz w sprawie zmiany obowiązujących dotąd przepisów ustawowych w tym przedmiocie.

Art. 2.

Rozporządzenia Rady Ministrów, na zasadzie niniejszej ustawy wydane, mają moc prawną do czasu uregulowania właściwych spraw w drodze ustawodawczej i nie mogą zmieniać ani uchylać ustaw, przez Sejm Rzeczypospolitej wydanych, oraz dekretów Polskiej Władzy Państwowej, mających moc ustawy.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 6.

11

PROTOKÓŁ

89-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 27 czerwca 1919 r.

Przewodniczy	Minister Spraw Wewnętrznych p. Stanisław Wojciechowski.
Obecni:	
Minister Sprawiedliwości	p. Leon Supiński
Minister Spraw Wojskowych	p. gen. por. Józef Leśniewski
Minister Wyznań Religijnych i Ośw[iecenia] Publ[icznego]	p. dr Jan Łukasiewicz
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki
Minister Przemysłu i Handlu	p. dr Kazimierz Hącia
Minister Robót Publicznych	p. Józef Pruchnik
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde
Minister Aprowizacji	p. Antoni Minkiewicz
Minister Pracy i Opieki Społecz[nej]	p. Jerzy Iwanowski
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt
Podsekretarz Stanu w P.R.M.	p. dr Władysław Wróblewski
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Spraw Zagranicznych	p. Władysław Skrzyński
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Skarbu	p. Władysław Byrka
Szef Departamentu dla Spraw Morskich	p. admirał K. Porębski
Szef Sekcji w P.R.M.	p. Edward Lechowicz
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Przemysłu i Handlu	p. Antoni Doerman
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Spraw Zagan[icznych]	p. Bertoni
Protokołuje	dr Juliusz Koppens.

Początek posiedzenia o godz. 6 m. 15 po poł.

1. ^bZałącznik No. 2.^b Przyjęto przedstawiony przez p. Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego projekt ustawy w przedmiocie przysięgi ministrów, urzędników, sędziów i adwokatów, upoważniając go zarazem do wniesienia tego projektu do Sejmu⁵⁹.

⁵⁹ Proponowany tekst przysięgi ze względu na jego konfesyjny charakter spotkał się z zastrzeżeniami w Sejmie. Sprawa ponownie omawiana była podczas posiedzenia Rady Ministrów w dniu 16 października 1919 r. Zdecydowano wówczas o wprowadzeniu nowej rot przysięgi – nie w formie ustawy, ale rozporządzenia rządowego.

2. ^bZałączniki] No. 3–7.^b W sprawie wniosków Min[isterstwa] Spraw Wojskowych (Departament dla Spraw Morskich) względnie Ministerstwa Apropowizacji oświadcza p. Podsekretarz Stanu Byrka, że Ministerstwo Skarbu nie może dzisiaj zająć wobec nich zdecydowanego stanowiska, gdyż nie było ono w możności rozpatrzeć dokładnie te wnioski przeważnie daleko idące i pociągające za sobą decyzję na bardzo znaczne wydatki skarbu państwa – ogółem przeszło 1 miliard marek. Ponieważ część tych wniosków dotyczy spraw bardzo pilnych, jak zabezpieczenie dogodnych terenów portowych w Gdańsku względnie przejęcie tam urządzeń wyladunkowych, Ministerstwo Skarbu zgadza się na przeprowadzenie koniecznych pertraktacji w tym kierunku, ale w formie nieobowiązującej, a zajęcie definitywnego stanowiska rezerwuje sobie na później.

P. admirał Porębski wyjaśnia, że całokształt projektowanych wydatków przez Departament dla Spraw Morskich wynosi 200 milionów franków, informacje więc p. Wiceministra Byrki polegają na omyłce. Wnioski Departamentu przedłożone dzisiaj załatwiają jedynie sprawy niecierpiące zwłoki, najpilniejsze, nie przesądzając bynajmniej na przyszłość polityki morskiej Państwa Polskiego pod względem finansowym. Wnioski te opiewają na stosunkowo niezbyt wysokie sumy. Porozumienie się poprzednie z Ministerstwem Skarbu było bardzo utrudnione wobec krótkości czasu i zajęcia p. Ministra Skarbu i p. Wiceministra innymi sprawami.

Pan Przewodniczący poddaje pod głosowanie wniosek 1-szy, dotyczący udzielenia Departamentowi dla Spraw Morskich kredytu w wysokości 150 tysięcy marek na wydatki połączone z utrzymaniem misji angielskiej, przydzielonej do tego departamentu w celach organizacyjno-technicznych. Wniosek ten przyjęto.

Wniosek dotyczący udzielenia kredytu dla obsadzenia stanowisk pełnomocników i attachés spraw morskich za granicą spotyka się ze sprzeciwem p. Podsekretarza Stanu Byrki, który kwestionuje cały szereg pozycji wydatkowania, jak to wydatki na zakup i utrzymanie samochodów dla pełnomocników, przy czym zaznacza, że na stanowiska pełnomocników Ministerstwo dla Spraw Wojskowych przewiduje oficerów bardzo wysokich rang, czego dotychczas nie było w zwyczajach państw ościennych.

P. Podsekretarz Stanu Skrzyński, popierając wniosek oświadcza, że obecnie można wyznaczać na takie odpowiedzialne stanowiska jedynie osoby doświadczone i godne zupełnego zaufania. Z czasem wyznaczać się będą stanowiska oficerów niższych rang.

P. gen. por. Leśniewski oświadcza, że kredyt przewidziany jest tylko na przeciąg 6-ciu miesięcy, a w razie nieprzyznania będzie musiał być wstrzymany cały szereg akcji za granicą, jak na przykład ekspedycja koni, a to wobec braku sił technicznych, które jedynie mogą przeprowadzić pertraktacje o potrzebny tonaż. Jest on również zdania, że pełnomocnikami spraw morskich musimy w obecnej chwili mianować ludzi doświadczonych i wytrawnych, a to ze względu na trudne zadania, które mają oni do spełnienia za granicą.

P. Przewodniczący oraz pp. Ministrowie Eberhardt i Pruchnik są za ścisłym ograniczeniem się do wydatków koniecznych w tym kierunku, uważają jednak, że powinno się przedsięwziąć kroki pilne i niecierpiące zwłoki.

P. admirał Porębski zaznacza, że wydatków takich jak na zakup i utrzymanie automobilów nie można uważać za zbędne, gdyż nie tylko ułatwiają one urzędowanie, ale oszczędzają zarazem ponoszenie wydatków na konieczne jazdy pojedyncze najętymi powozami, które z pewnością przewyższają utrzymania automobilów w takich miastach jak Paryż, Londyn, Nowy Jork.

Po dyskusji Rada Ministrów postanowiła odłożyć decyzję nad tym wnioskiem aż do definitywnego porozumienia się Min[isterstwa] Spraw Wojskowych z Min[isterstwem] Skarbu co do poszczególnych pozycji wniosku.

Na propozycję p. Ministra Łukasiewicza Rada Ministrów wyraziła swą zasadniczą zgodę na wniosek Min[isterstwa] Spraw Wojskowych, dotyczący udzielenia kredytów dla wysłania oficerów i studentów do uczelni morskich wojennych i handlowych za granicą, upoważniając zarazem Departament dla Spraw Morskich do przedsięwzięcia niecierpiących zwłoki potrzebnych kroków przedwstępnych i polecając mu porozumieć się co do szczegółów finansowych z Min[isterstwem] Skarbu.

P. Minister Łukasiewicz komunikuje przy tej sposobności projekt Min[isterstwa] W.R. i O.P. utworzenia politechniki w Gdańsku i oświadcza swą gotowość do współpracy z Min[isterstwem] Spraw Wojskowych przy wyszkoleniu sił przez wysyłanie ich do uczelni zagranicznych.

Wniosek Min[isterstwa] Aprowizacji w sprawie przejęcia urządzeń portowych itd. amerykańskiej misji żywnościowej w Gdańsku przyjęto, zmieniając resztę zdania po słowach „Rząd Polski” w następujący sposób: „tymczasowy zarząd i kierownictwo nimi przekazane zostaje obecnemu delegatowi Min[isterstwa] Aprowizacji w Gdańsku”.

P. Minister Aprowizacji wyjaśnił przy tym, że przejęcie to nie obciąży Skarbu Państwa Polskiego więcej jak to dotychczas miało miejsce, gdyż wydatki na te cele ponosi Skarb Państwa jako koszt wyładowania artykułów aprowizacji i pierwszej potrzeby, przychodzących do nas przez Gdańsk z zagranicy.

Przeciw przyjęciu wniosku Min[isterstwa] Spraw Wojskowych o udzielenie mu kredytu 10 milionów marek na zakupno względnie zawarcie długoterminowej dzierżawy terenów nadbrzeżnych, składów itd. w Gdańsku oświadcza się p. Podsekretarz Stanu Byrka, gdyż przyjęcie wniosku obciąży Skarb Państwa na dłuższy przeciąg czasu, Min[isterstwo] Skarbu musi więc mieć możliwość dokładnego rozważenia go i nie może akceptować udzielenia pełnomocnictwa in blanco na tak znaczny wydatek, gdy udział sił fachowych w zawieraniu tych transakcji nie jest zagwarantowany. Min[isterstwo] Skarbu jest zasadniczo skłonne udzielić kredytu na kupno i dzierżawę takich terenów, ale z powyższych powodów proponuje wydelegowanie specjalnej komisji fachowej złożonej także

z reprezentantów Min[isterstwa] Robót Publicznych i Generalnej Prokuraturii Rzeczypospolitej Polskiej dla traktowania tej sprawy na miejscu.

P. Minister Minkiewicz podnosi, że decyzja musi w tej sprawie zapaść niezwłocznie, gdyż zapewne w niedługim przeciągu czasu potrzebne dla nas tereny nadbrzeżne nabędą obcy kapitaliści.

Po dyskusji przyjęto wniosek ten w następującym brzmieniu: „Rada Ministrów upoważnia delegata Min[isterstwa] Apropowizacji w Gdańsku w porozumieniu z delegatem Departamentu dla spraw morskich do wyszukiwania i traktowania o nabycie względnie długoterminową dzierżawę terenów nadbrzeżnych potrzebnych do urządzeń portowych, do wysokości 10 milionów marek z tym zastrzeżeniem, że projekt umowy zostanie przedłożony Min[isterstwu] Skarbu do przejrzania i wyrażenia opinii”.

3. ^bZałącznik] No. 8.^b Przyjęto projekt ustawy o dotacjach z funduszy państwowych na budowę nowych dróg bitych na obszarze b. zaboru rosyjskiego zmieniając brzmienie art. 6-go w następujący sposób: „Na cel ustawą niniejszą określony będą wstawiane corocznie do budżetu państwowego odpowiednie sumy”.

Zarazem upoważniono p. Ministra Robót Publicznych do wniesienia tego projektu do Sejmu.

4. ^bZałącznik] No. 9.^b Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Robót Publicznych w przedmiocie przejścia administracji technicznej w Galicji przez Min[isterstwo] Robót Publicznych zastępując ustęp ostatni rozporządzenia następującym ustępem: „W sprawach administracji technicznej generalny delegat Rządu podlega Min[isterstwu] Robót Publicznych”.

5. ^bZałącznik] No. 10.^b Przyjęto projekt ustawy w przedmiocie wyrobu i opodatkowania prasowanych drożdży, skreślając w art. 10-ym słowo „polskiego”. Zarazem upoważniono Min[isterstwo] Skarbu do wniesienia tego projektu ustawy do Sejmu.

6. ^bZałączniki] No. 11. i 12.^b P. Minister Hącia motywuje projekty ustaw w przedmiocie kredytów na popieranie tworzenia składów hurtownych dla kooperatyw spożywczych i wytwórczych, drobnych przemysłowców, rzemieślników i kupców oraz na ulgowe kredyty dla drobnych kupców i ich organizacji potrzebą ułatwienia tym sferom nierozporządzającym większym kapitałem obrotowym – zwłaszcza w kongresówce zdrowego kredytu. Ułatwienia będą udzielane pod ścisłą i surową kontrolą Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu i Skarbu. Celem projektów jest utworzenie silnego średniego stanu kupieckiego i wyparcie szkodliwego lichwiarskiego drobnego sklepikarstwa.

P. Podsekretarz Stanu Byrka oświadcza, że p. Minister Skarbu jest zasadniczo przeciwny temu, aby państwo brało udział w przedsiębiorstwach prywatnych. Min[isterstwo] Skarbu, uznając jednak doniosłość zamierzeń Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu, byłoby ewentualnie skłonne utworzyć osobno

administrowany stały fundusz z osobnym statutem w wysokości 10 milionów marek, z którego udzielałoby się pożyczki na cele wymienione przez p. Ministra Przemysłu i Handlu.

P. Minister Wojciechowski oświadcza, że drogę subwencjonowania przez państwo drobnego kupiectwa obroną przez Min[isterstwo] Przemysłu i Handlu uważa tak ze względów politycznych, jak i gospodarczych za niewłaściwą. Pod względem politycznym narazi ona Rząd na zarzut prowadzenia polityki anty-żydowskiej, pod względem gospodarczym owoców nie wyda, jak zresztą system taki, gdziekolwiek go dotychczas zastosowano, nie wydał owoców, bo drobne kupiectwo w Kongresówce, dla którego te ustawy w pierwszej linii są pomyslane, jest fachowo zupełnie niewykształconym i niewyrobionym. System subwencyjny będzie ono wyzyskiwać jedynie egoistycznie bez żadnego pożytku dla polityki gospodarczej Państwa. Oświadcza się za poparciem każdej inicjatywy prywatnej w kierunku ułatwienia drobnemu kupiectwu zrzeseń i utworzenia hurtowni i uważa, że powinno się temu kupiectwu przyznać jak najdalej idące równouprawnienie z wielkim handlem czy przemysłem przy korzystaniu z kredytu banków państwowych. Wobec uchwały Sejmu, żądającej popierania przez rząd stowarzyszeń włościańskich handlowych etc., proponuje p. Przewodniczący odłożenie szczegółowej dyskusji nad oboma wnioskami aż do porozumienia się Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu z Min[isterstwem] Rolnictwa i Dóbr Państwowych w kierunku żądań spółek włościańskich.

Wniosek p. Przewodniczącego przyjęto odkładając dyskusję szczegółową na jedno z następnych posiedzeń.

7. P. Minister Apropowizacji cofa na razie swój wniosek o udzielenie dodatkowego kredytu zwrotnego Urzędowi Zaopatrywania Pracowników Państwowych.

8. ^bZałącznik No. 13.^b Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu w sprawie dopłaty 10 milionów marek z umowy wymiennej z Republiką Niemieckoaustriacką⁶⁰.

9. Decyzję nad wnioskiem nagłym p. Podsekretarza Stanu Byrki w przedmiocie udzielenia Min[isterstwu] Skarbu pełnomocnictwa do zniesienia sekwestru kopalń borysławskich pod warunkiem, że Rząd Republiki Niemieckoaustriackiej zniesie sekwestr depozytów obywateli polskich w bankach i kasach instytucji finansowych w Wiedniu odłożono do następnego posiedzenia na wniosek p. Ministra Hąci, który oświadczył, że w międzyczasie zwoła konferencję ekspertów naftowych celem omówienia całokształtu gospodarki naftowej i po tej konferencji będzie w możności zająć stanowisko w tej sprawie.

10. Przyjęto wnioski p. Ministra Sprawiedliwości w sprawie przedstawienia Naczelnikowi Państwa do mianowania Zygmunta Nowickiego Prezesa Sądu

⁶⁰ Tekst umowy, zob. załącznik nr 2 do protokołu posiedzenia Rady Ministrów z 28 maja 1919 r.

Okręgowego w Kielcach Szefem Sekcji w Min[isterstwie] Sprawiedliwości, Stanisława Pliszczyńskiego Podprokuratora przy Sądzie Okręgowym w Łodzi, Prokuratorem przy Sądzie Okręgowym; Michała Waškowskiego, sędziogo śledczego Sądu Okręgowego w Warszawie, sędzią Sądu Okręgowego, Józefa Ptasia prokuratorem przy Sądzie Najwyższym, Władysława Dmochowskiego, sędziogo śledczego Sądu Okręgowego w Płocku, prokuratorem przy Sądzie Okręgowym.

Na tym posiedzenie zakończono o godz. 10 m. 15 w nocy,znaczając następne posiedzenie na 29 b.m.

ŚWojciechowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 89. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 27 czerwca 1919 r.].
2. [Projekt ustawy o rotach przysięgi dla ministrów, urzędników, sędziów i adwokatów].
3. [Wniosek Departamentu dla Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych o przyznanie kredytu na utrzymanie brytyjskiej misji morskiej].
4. [Wniosek Departamentu dla Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie obsadzenia stanowisk pełnomocników i attachés do spraw morskich i o przyznanie na ten cel odpowiednich sum z budżetu].
5. [Wniosek Departamentu dla Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie wysłania polskich studentów do brytyjskich szkół morskich i zakładów okrętowych].
6. [Wniosek Ministerstwa Aprowizacji w sprawie przejęcia przez polski rząd urzędzeń portowych i innych agend Amerykańskiej Misji Żywnościowej w Gdańsku].
7. [Wniosek Ministerstwa Aprowizacji w sprawie zakupu i długoterminowej dzierżawy przez polskie władze terenów portowych w Gdańsku].
8. [Projekt ustawy o dotacjach z funduszy państwowych na budowę nowych dróg bitych na terenie byłego zaboru rosyjskiego].
9. [Wniosek Ministerstwa Robót Publicznych w sprawie przejęcia administracji technicznej w byłej Galicji przez to ministerstwo]⁶¹.
10. [Projekt ustawy w sprawie wyrobu i opodatkowania drożdży prasowanych]⁶².
11. [Wniosek nagły ministra przemysłu i handlu w sprawie przeznaczenia 20 mln marek polskich na wspieranie tworzenia składów hurtowych dla spółdzielni spożywczych i produkcyjnych oraz drobnych przemysłowców, rzemieślników i kupców]⁶³.
12. [Wniosek nagły ministra przemysłu i handlu w sprawie przeznaczenia 25 mln marek polskich na ulgowe pożyczki dla drobnych kupców i ich organizacji]⁶⁴.

⁶¹ Nie publikuje się.

⁶² Nie publikuje się.

⁶³ Nie publikuje się.

⁶⁴ Nie publikuje się.

13. [Wniosek nagły ministra przemysłu i handlu w sprawie dopłaty kwoty nie wyższej niż 10 milionów marek niemieckich na poczet rozrachunków w ramach umowy wymiennej z Republiką Niemieckiej Austrii].

°Załącznik No. 1°

**[Porządek dzienny 89. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 27 czerwca 1919 r.]**

Warszawa dn. 27 czerwca 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ,
zawiadamia niniejszym, że w piątek dn. 27 czerwca r.b. o godz. 6-tej po poł.
odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w Pałacu
Namiestnikowskim (Kra[owski] Przedm[ieście] 46/48).

Porządek dzienny 89-ego posiedzenia:

- 1) Odczytanie protokołu poprzedniego posiedzenia,
- 2) Wniosek w sprawie przysięgi dla urzędników,
- 3) Wnioski Departamentu do spraw morskich,
- 4) Projekt ustawy o dotacjach państwowych na budowę dróg bitych,
- 5) Wniosek Min[isterstwa] Robót Publicznych w sprawie przejęcia przez
nie agend w Galicji,
- 6) Projekt ustawy o podatku od drożdży,
- 7) Projekt ustawy w przedmiocie wyznaczenia 20 milionów marek na popie-
ranie składów hurtowych dla kooperatyw oraz drobnych przemysłowców,
- 8) Projekt ustawy w przedmiocie przeznaczenia 25 milionów marek
na ulgowe pożyczki dla drobnych kupców oraz ich organizacji,
- 9) Wniosek Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu w sprawie dopłaty 10 mi-
lionów marek z umowy zamiennej z Republiką Austro-Niemiecką,
- 10) Wniosek Min[isterstwa] Aprowizacji o udzielenie dodatkowego kredytu
zwrotnego Urzędowi Zaopatrywania Pracowników Państwowych,
- 11) Sprawy bieżące.

°Wniosek Min[isterstwa] Skarbu w sprawie zniesienia sekwestru kopalń bory-
sławskich.°

[Projekt ustawy o rotach przysięgi dla ministrów, urzędników, sędziów i adwokatów]

U S T A W A

z dnia

w przedmiocie przysięgi dla ministrów, urzędników,
sędziów i adwokatów

ART. 1. Ministrowie, urzędnicy i sędziowie Państwa Polskiego przed objęciem urzędu, tudzież adwokaci przed zapisaniem ich na listę adwokacką, składają przysięgę według rot następujących:

a) Ministrowie:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, w Trójcy Świętej Jedynemu, że na powierzonym mi urzędzie ministra Państwa Polskiego dążyć będę do ugruntowania wolności, niepodległości i potęgi Rzeczypospolitej Polskiej, której wierności zawsze dochowam, honoru i godności Narodu oraz przepisów prawa strzec będę niezłomnie, a obowiązki moje zawsze sumiennie i z całą świadomością ciężającej na mnie odpowiedzialności wypełniać będę. Tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Jego męko”.

b) Urzędnicy:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, w Trójcy Świętej Jedynemu, że na powierzonym mi stanowisku urzędowym przyczyniać się będę w mym zakresie działania ze wszystkich sił do ugruntowania wolności, niepodległości i potęgi Rzeczypospolitej Polskiej, której zawsze wiernie służyć będę, wszystkich obywateli kraju w równym mając zachowaniu, przepisów prawa strzec będę pilnie, obowiązki urzędu mego spełniać gorliwie i sumiennie, polecenia mych przełożonych wykonywać dokładnie, a tajemnicy urzędowej dochowam.

Tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Jego męko”.

c) Sędziowie:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, w Trójcy Świętej Jedynemu, że na powierzonym mi urzędzie sędziego przyczyniać się będę w mym zakresie działania ze wszystkich sił do ugruntowania wolności, niepodległości i potęgi Rzeczypospolitej Polskiej, której zawsze wiernie służyć będę, obowiązki urzędu mego spełniać będę gorliwie, sprawiedliwość bezstronnie według sumienia i zgodnie z przepisami prawa wymierzać, a tajemnicy urzędowej dochowam.

Tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Jego męko”.

d) Adwokaci:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, w Trójcy Świętej Jedynemu, że obowiązki zawodu mego zawsze gorliwie, sumiennie i zgodnie z przepisami prawa spełniać będę, przeciw dobrym obyczajom, porządkowi publicznemu i bezpieczeństwu Państwa Polskiego nie działać, a honoru i godności stanu adwokackiego zawsze przestrzegać będę.

Tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Jego męko”.

ART. 2. Według rot w art. 1 przytoczonych składają przysięgę osoby, należące do wyznania katolickiego i prawosławnego. Osoby, należące do wyznań ewangelickich, składają przysięgę według rot w art. 1 przepisanych z tą zmianą, że w zakończeniu w miejsce wyrazów „i niewinna Syna Jego męko” wstępują wyrazy „przez Jezusa Chrystusa”. Osoby, należące do wyznania mojżeszowego i mahometańskiego, składają przysięgę według rot w art. 1 przepisanych z tą zmianą, że ustęp początkowy brzmieć będzie: „Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu” z opuszczeniem wyrazów „w Trójcy Świętej Jedynemu”, ustęp końcowy zaś brzmieć będzie: „Tak mi Panie Boże dopomóż” z opuszczeniem wyrazów: „i niewinna Syna Jego męko”.

ART. 3. Ministrowie Państwa Polskiego składają przysięgę wobec władzy, która ich mianowała lub umocowanego delegata tej władzy. Prezesa Sądu Najwyższego tudzież Sądów Apelacyjnych i Okręgowych – wobec Ministra Sprawiedliwości; Sędziowie – wobec prezesa właściwego Sądu; urzędnicy wszelkich stopni – wobec osoby, która ich mianowała lub zwierzchnika właściwego urzędu; adwokaci – wobec właściwej Rady Adwokackiej lub Sądu, pełniącego zastępczo jej funkcje.

ART. 4. Władza lub osoba, wobec której przysięga ma być złożona, może powołać do jej odebrania urzędnika lub osobę duchowną tego wyznania, do którego należy składający przysięgę; wykonanie przysięgi odbędzie się zawsze wobec osób, wymienionych w artykule poprzednim.

ART. 5. Wykonanie przysięgi odbywa się przez odczytanie roty przez osobę składającą przysięgę lub przez powtarzanie jej za osobą, odbierającą przysięgę z zastosowaniem się przy tym do obrządku wyznania, do którego osoba składająca przysięgę należy, a w szczególności:

a) osoby wyznania katolickiego składają przysięgę przed krucyfiksem i ewangelią; przy wygłaszaniu roty osoby duchowne kładą prawą rękę na piersi, osoby świeckie przy wygłaszaniu roty dotykają ewangelii;

b) osoby wyznań ewangelickich składają przysięgę przed krucyfiksem oraz ewangelią i przy wygłaszaniu roty podnoszą dwa palce prawej ręki do góry. To samo czynią i osoby wyznania ewangelicko-reformowanego, lecz bez krucyfiksu. Wyznawcy sekty mennonitów nie wygłaszają rot przysięgi i nie podnoszą palców, lecz przez wyrzeczenie słowa „tak” oraz podanie ręki akt ten wykonywują. Osoba odbierająca przysięgę od osób, należących do wyznań ewangelickich, winna przed zaprzysiężeniem upewnić się, że składający przysięgę jest konfirmowany;

c) osoby wyznania mojżeszowego wygłaszają rotę przysięgi mając głowę nakrytą i trzymając rotę w rękę lub kładą na niej dwa palce we właściwym miejscu. ART. 6. O dopełnieniu aktu przysięgi sporządzony będzie protokół, zawierający datę, imię i nazwisko osoby, składającej przysięgę, oznaczenie obejmowanego urzędu oraz dosłowny tekst rotę przysięgi. Protokół ten ma podpisać osoba składająca przysięgę oraz osoby, uczestniczące w myśl zasad art. 3 w charakterze urzędowym w akcie wykonania przysięgi.

ART. 7. Przepisy niniejsze otrzymują moc obowiązującą z dniem ogłoszenia w dzienniku praw Państwa Polskiego.

ART. 8. Przepisy dekretu Rady Regencyjnej z dnia 20 lutego 1918 r. Dziennik Praw No. 4 tracą moc obowiązującą.

Załącznik do punktu 2^c No. 3.^c

**[Wniosek Departamentu dla Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych
o przyznanie kredytu na utrzymanie brytyjskiej misji morskiej]**

DO RADY MINISTRÓW.

Ministerstwo Spraw Wojskowych (Departament do Spraw Morskich) wnosi o uchwalenie poniżej przedstawionego wniosku:

I. Motywy wniosku.

Zaproszenie misji angielskiej w celu okazania pomocy techniczno-organizacyjnej w rozwoju polskiej marynarki wojennej i handlowej i portów, każe przewidywać, że członkowie misji na zasadach analogicznych z przyjętymi w konwencji z Francją dla wojskowej pomocy, mają korzystać z poborów, diet, lokalu, i środków lokomocji, opłacanych przez rząd Polski, na który to cel niezbędnym jest odpowiedni kredyt.

Treść wniosku.

Departament do Spraw Morskich uzyskuje tytułem kredytu, obciążającego jego budżet na rok 1919 sumę 150 000.- marek na wydatki, połączone z utrzymaniem przez Rząd Polski misji morskiej angielskiej, zaproszonej dla organizacyjno-technicznej pomocy w dziedzinie marynarki wojennej i handlowej.

**[Wniosek Departamentu dla Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych
w sprawie obsadzenia stanowisk pełnomocników i attachés do spraw morskich
i o przyznanie na ten cel odpowiednich sum z budżetu]**

II. Motywy wniosku.

Poprzednie nieistnienie polskich interesów morskich, ogólna nieznanomość ich, brak instytucji i fachowców, którzy by tymi sprawami zajmowali się w kraju, długoletnia wojna i zmiany zasadnicze, jakie w stosunkach morskich i w technice ona wywołała, wymagają:

1. Obrony fachowej morskich interesów na wybrzeżu i w Gdańsku, na Kongresie Pokojowym przy Dowództwie Międzysojuszniczym oraz w niektórych głównych centrach światowej polityki i handlu morskiego.

2. Dokładnego i niezwłocznego zebrania danych i cyfr, koniecznych dla rychłego zorganizowania własnego transportu morskiego dla palących potrzeb kraju.

3. Stałego informowania we wszelkich sprawach mających styczność z rozwojem narodowej floty handlowej i czynnej współpracy na obczyźnie.

Treść wniosku.

Departament do Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Zagranicznych i z Naczelnym Dowództwem upoważnia się do obsadzenia stanowisk pełnomocników i attachés do spraw morskich wojennych i handlowych według przedstawionego planu. Potrzebne w tym celu kredyty w sumie jeden milion sto czterdzieści cztery tysiące marek w walucie złotej obciążające przyszły budżet Departamentu do Spraw Morskich są uchwalone.

**[Wniosek Departamentu dla Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych
w sprawie wysłania polskich studentów do brytyjskich szkół morskich
i zakładów okrętowych]**

III. Motywy wniosku.

Najskromniej obliczone potrzeby obrony wybrzeża, zarządu portem i obsługi hydrograficznej i ratunkowej oraz względu na konieczność przygotowania wykwalifikowanego personelu dla narodowej floty handlowej wymagają zarządzeń, które należy przeprowadzić niezwłocznie, wobec tego, że wyszkolenie morskie teore-

tyczne i praktyczne pochłonie najmniej 3 lata dla marynarki handlowej i 6 dla wojennej. Siły fachowe do dyspozycji są nieliczne, na przyrwy ich z innych krajów i ze Stanów Zjednoczonych liczyć nie można, bo i tam nie ma. Wyjściem ze sytuacji jest wysłanie jesienią do szkół i na praktykę do Anglii pewnej liczby:

1. młodych oficerów awansu czasu wojennego, to jest o kursie skróconym;
 2. maturzystów szkół średnich, jako aspirantów na inżynierów budowy okrętów i maszyn;
 3. aspirantów-maturzystów lub co najmniej mających 5 klas ukończonych szkoły średniej do szkoły i na praktykę do marynarki handlowej;
 4. uczniów wieku do lat 13-tu do szkoły morskiej wojennej.
- Oдноsne cyfry określają się odpowiednio na 10, 10, 40, 20.

Treść wniosku.

Departament do Spraw Morskich, Ministerstwo Spraw Wojskowych upowaznia się w porozumieniu z Ministerstwem Oświaty wysłać na koszt Rządu na naukę teoretyczną i praktyczną do Anglii odpowiednich kandydatów w liczbie przewidzianej do szkół morskich wojennych i handlowych oraz na praktykę do warsztatów budowy okrętów i maszyn.

Potrzebny w tym celu kredyt w sumie milion sto siedemdziesiąt osiem tysięcy marek w walucie złotej, obciążającej przyszły budżet Departamentu do Spraw Morskich niniejszym uchwała się.

MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH.

Generał-porucznik.

SZEF DEPARTAMENTU DO SPRAW MORSKICH.

Konradmirał

K. PORĘBSKI m.p.

Wniesiono na Radę Ministrów dnia

27-go czerwca 1919 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

Prezydent Ministrów.

[Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie przejęcia przez polski rząd urzędzeń portowych i innych agend Amerykańskiej Misji Żywnościowej w Gdańsku]

DO RADY MINISTRÓW

Ministerstwo Apropowizacji wnosi o uchwalenie poniżej zacytowanego wniosku:

Motywy wniosku

Wobec zamierzonego opuszczenia w dniach najbliższych przez Amerykańską Misję Żywnościową zajmowanych placówek w zakresie organizacji transportów żywnościowych, artykułów pierwszej potrzeby, surowców etc. w Gdańsku, jak również ze względu na konieczność wytworzenia Centrali Transportów Morskich, która to instytucja z przyczyn nieodzowności bezpośrednich oddziaływań na przewidywany w wielkim zakresie import do Polski winna znajdować się nie tylko pod wpływem, lecz i bezpośrednim kierunkiem czynników rządowych, Rada Ministrów raczy uchwalić wniosek treści następującej:

Treść wniosku

Wszelkie urzędnictwa portowe, oraz wszelkie agendy w zakresie organizacji i kontroli transportów żywnościowych, artykułów pierwszej potrzeby, surowców itd. Amerykańskiej Misji Żywnościowej w Gdańsku, przejęte zostaną przez Rząd Polski, „tymczasowy” zarząd^h i kierownictwo „nimi”^h „powyższą organizacją”^h „przekazany zostaje obecnemu Delegatowi Ministerstwa Apropowizacji w Gdańsku”^c „h” „odnośnym Delegatom Rządu w osobach specjalnie upoważnionych przedstawicieli Ministerstwa Apropowizacji i zainteresowanych Ministerstw łącznie z Delegatem Departamentu do Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych”^h.

Minister Apropowizacji

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia 1919 roku
uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem

Prezydent Ministrów

**[Wniosek Ministerstwa Aproprowizacji w sprawie zakupu i długoterminowej
dzierżawy przez polskie władze terenów portowych w Gdańsku]**

DO RADY MINISTRÓW

Ministerstwo Aproprowizacji wnosi o uchwalenie poniżej zacytowanego wniosku:

Motywy wniosku

Konieczność ugruntowania trwałych podstaw politycznego i gospodarczego oddziaływania Polski; niezbędność wytworzenia realnych podstaw dla polskiego handlu i uniezależnienia przewidywanego na wielką skalę importu – decyduje, w poczuciu wielkiej przyszłości Gdańska, jako portu pierwszorzędnej wagi, o ubiegnięciu zamierzeń całej falangi przedstawicieli ekspansywnego kapitału międzynarodowego, dla którego stan posiadania w jedynym porcie polskim nie będzie podstawą ku celowemu rozwojowi kraju naszego, ani też czynnikiem jego dobra, lecz w najlepszym nawet wypadku abstrahując od szkodliwych dla nas ewentualności o podłożu tendencji politycznych, stosownym narzędziem wysokiego dochodu lub wyzysku.

Zacytowane przyczyny decydują o konieczności podjęcia jak najszybszej akcji Rządu Polskiego w kierunku realizacji zacytowanego poniżej wniosku, treść którego Rada Ministrów uchwalić raczy.

Treść wniosku

Departament do Spraw Morskich Ministerstwa do Spraw Wojskowych, oraz odnośni delegaci Rządu Polskiego w Gdańsku upoważnieni zostają do podjęcia wspólnej akcji zakupu i zawierania długoterminowych dzierżaw terenów niezbędnych dla rozwoju i normalnego funkcjonowania stosownych urządzeń, magazynów, doków itp. instalacji portowych w Gdańsku.

Potrzebne na ten cel kredyty winny obciążyć przyszły budżet marynarki polskiej, do wysokości w pierwszej fazie dziesięć milionów marek zostają niniejszym uchwalone.

MINISTER APROWIZACJI
„-/” Antoni Mińkiewicz^c

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia 1919 roku.
Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

Prezydent Ministrów.

[Projekt ustawy o dotacjach z funduszków państwowych na budowę nowych dróg bitych na terenie byłego zaboru rosyjskiego]

U s t a w a

o dotacjach z funduszków państwowych na budowę nowych dróg bitych na obszarze byłego zaboru rosyjskiego.

Art. 1.

Upoważnia się Ministra Robót Publicznych do przyznawania ciałom samorządnym na obszarze b. zaboru rosyjskiego dotacyj z funduszków państwowych na budowę nowych dróg bitych, mających szczególne znaczenie dla Państwa.

Art. 2.

Projekt techniczny i kosztorys oraz program robót nowej drogi bitej zatwierdza Minister Robót Publicznych, który również wykonuje nadzór nad budową.

Art. 3.

Wysokość dotacji państwowej nie może przekraczać sześćdziesięciu (60) procent zatwierdzonego przez Ministra Robót Publicznych kosztorysu budowy drogi.

Wrazie zwiększenia się kosztów budowy ponad ten kosztorys, wysokość przyznanej dotacji nie może ulec zmianie.

Minister Robót Publicznych zarządza wypłatę przyznanej dotacji w miarę postępu robót.

Art. 4.

Pobranie dotacji państwowej w całości lub części obowiązuje ciało samorządne do wykonania budowy drogi według zatwierdzonego programu.

Na wypadek nierozpoczęcia lub nieukończenia budowy zgodnie z zatwierdzonym programem służy Ministrowi Robót Publicznych prawo przeprowadzenia budowy i obciążenia budżetu ciała samorządnego kosztami budowy drogi zmniejszonymi o niewypłaconą część dotacji państwowej.

Art. 5.

Na wypadek, gdyby ciała samorządne mimo wezwania Ministra Robót Publicznych uchylały się od budowy dróg, wymienionych w art. 1, budowa przeprowadzoną będzie kosztem Skarbu Państwa, a właściwe ciała samorządne obowiązane będą do zwrotu Skarbowi Państwa poniesionych kosztów.

Art. 6.

Minister Robót Publicznych wstawia corocznie do budżetu państwowego odpowiednie sumy na cel Ustawą niniejszą określony.

Art. 7.

Wykonanie Ustawy niniejszej poleca się Ministrowi Robót Publicznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

UZASADNIENIE

do Ustawy o dotacjach państwowych na budowę nowych dróg bitych.

Budowa nowych dróg bitych w Państwie Polskim ma rację bytu z następujących względów:

1) Dla normalnego rozwoju ekonomicznego Kraju potrzebny jest szybki rozwój sieci dróg bitych, co do których Polska jest jednym z najbardziej upośledzonych Państw w Europie.

2) Roboty przy budowie nowych dróg bitych w poważnym stopniu przyczynią się do zatrudnienia rzesz bezrobotnych przez czas dłuższy, gdyż roboty te wyczerpać się mogą dopiero po wybudowaniu kilkudziesięciu tysięcy kilometrów nowych dróg bitych.

3) Roboty drogowe mogą być prowadzone częściowo i podczas zimy (eksploatacja kamieniołomów, zwózka kamieni, tłuczka szabru, budowa mostów).

4) Ciągłość robót drogowych da impuls do uruchomienia i rozwoju całego szeregu zakładów przemysłowych jako to: fabryk narzędzi i maszyn drogowych, kolejek przewoźnych, cementowni, klinkierni, tartaków, fabryk budowy mostów żelaznych itp.

Jest to względ bardzo ważny, gdyż przemysł polski jak to widać z ogólnej sytuacji, podnosić się będzie z dotychczasowego upadku powoli i stopniowo, każde więc poczynienie nawet ubocznie wpływające na rozwój przemysłu w Polsce, winno być popierane wszelkimi sposobami.

5) Budowa nowych dróg bitych może być i jest wszędzie rozpoczęta w tych miejscowościach, gdzie znajduje się odpowiedni materiał kamienny, lub gdzie ten materiał można łatwo sprowadzić.

Dotychczasowymi zarządzeniami władz naczelných (dekrety z dn. 4 lutego r.b. o samorządzie miejskim i o tymczasowej ordynacji powiatowej) środek ciężkości gospodarki drogowej przeniesiono na samorządy komunalne. Ministerstwo Robót Publicznych pragnie przeto jeszcze przed wprowadzeniem ogólnej dla całego Państwa ustawy drogowej^x stworzyć takie warunki, ażeby powołane do prowadzenia gospodarki drogowej organy samorządowe, tj. sejmiki powiatowe, a w przyszłości wojewódzkie czy ziemskie, mogły i chciały niezwłocznie uruchamiać roboty przy budowie nowych dróg, nie obawiając się panującego

obecnie w stosunkach robotniczych zamętu i mając na względzie podniesienie dobrobytu miejscowego społeczeństwa przez ulepszenie i rozwój dróg komunikacyjnych w powiecie.

Warunki, o których wyżej powiedziano, utworzone będą po zatwierdzeniu przez Sejm „Ustawy o dotacjach państwowych na budowę nowych dróg bitych”, której projekt Ministerstwo przy niniejszym przedkłada.

Ustawa ta ustala, że przy budowie takich nowych dróg bitych, które po wybudowaniu będą miały ważne znaczenie państwowe lub ekonomiczne Państwo przykładać się może do częściowego pokrycia kosztów budowy. Zapomogę państwową Ministerstwo projektuje w wysokości nie przekraczającej 60% kosztów budowy; resztę kosztów obowiązkowo winien pokryć miejscowy samorząd.

Wysokość pieniężnego udziału Państwa w budowie każdej poszczególnej nowej drogi w zależności od jej znaczenia ekonomicznego i państwowego określany byłby przez Ministra Robót Publicznych na mocy opinii Komitetu Drogowego, utworzonego na zasadzie Dekretu z dn. 7 II r.b. (Dz. praw. p.p. No. 14 z dn. 8 II 1919 r. poz. 149) i składającego się między innymi, z przedstawicieli Ministerstwa Skarbu i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Pobranie zapomogi na budowę drogi obowiązywać będzie dany Sejmik samorządowy do wykonania w całości zatwierdzonej budowy. W tym więc względzie ustawa nakłada na organy samorządowe przymus wykonania przedsięwziętych robót.

Wobec takiego rygoru zapomogi mogą być wydawane albo z góry, o ile dany Sejmik na razie nie będzie posiadał własnych środków do natychmiastowego rozpoczęcia robót, albo w miarę wykonywania robót finansowego angażowania się danego ciała samorządowego.

Art. 6. Ustawy daje prawo Ministrowi Robót Publicznych corocznego wstawiania do budżetu państwowego odpowiedniej sumy zapomogowej na budowę nowych dróg.

Takie zasadnicze zdecydowanie sprawy zapomóg da możność w granicach przyznanej przez budżet ogólnej sumy zapomogowej niezwłocznego uruchomienia robót tam, gdzie tego wymagać będzie interes państwowy, zaś miejscowe organa samorządowe środków na razie posiadać nie będą. Wstawianie do budżetu w każdym poszczególnym wypadku potrzebnej sumy zapomogowej, jak to proponuje Ministerstwo Skarbu, sprawę budowy nowych dróg znakomicie zahamowałyby, gdyż na otrzymanie zapomogi na budowę dróg organy samorządu musiałyby czekać bardzo długo.

W najbliższym zaś czasie niezatwierdzenie projektu niniejszej ustawy bardzo zahamowałyby roboty przy budowie nowych dróg, gdyż do czasu zatwierdzenia budżetu na nadchodzące półrocze, co może najwcześniej nastąpić za jakie 4 miesiące wstawione do budżetu sumy zapomóg na budowę poszczególnych dróg mogłyby być podniesione dopiero po zatwierdzeniu budżetu przez Sejm.

Zgłaszane zaś obecnie przez organy samorządowe (projekt budżetu na półrocze I VII – 31 XII 1919 r. jest już przedstawiony) starania Sejmików musiałyby czekać na przyznanie zapomóg około 10 miesięcy.

W stosunku do doby obecnej, wobec kryzysu bezrobocia, jaki przeżywa Państwo, Rząd w razie niezatwierdzenia ustawy musiałyby albo sam na swój rachunek i we własnym zarządzie przedsięwziąć budowę nowych dróg bez udziału ciał samorządowych w pokrywaniu wydatków, co oczywiście tylko wpłynęłoby na powiększenie ciężarów państwowych, albo musiałyby Rząd powrócić do demoralizującego masy robotnicze wydawania pieniężnych zapomóg pozbawionym pracy.

Należy przy tym podnieść to, że roboty, prowadzone przez Rząd, zazwyczaj są znacznie droższe, niż prowadzone przez ciała samorządowe, dbające o oszczędne wydatkowanie własnych sum komunalnych. Budowa dróg przez Rząd tym bardziej zaciążyłaby na budżecie Państwa, gdyż wykonywane obecnie roboty w ogóle kosztują bardzo drogo, bowiem wydajność pracy robotników jest bardzo mała, robocizna zaś wskutek drożyzny bardzo kosztowna, wobec czego sejmiki powiatowe częstokroć ociągają się z zaciąganiem pożyczek na budowę nowych dróg, nie chcąc obarczać się ogromnymi zobowiązaniami, przekraczającymi ich zdolność płatniczą.

Z drugiej znów strony Sejmiki powiatów fabrycznych, jak warszawskiego, łódzkiego, dąbrowskiego, opatowskiego, częstochowskiego i innych, w których sprawa bezrobocia występuje w najbardziej ostrej formie, nie bacząc na niepomierne koszty, zdecydowały prowadzenie robót drogowych na wielką skalę, przyjmując na siebie ogromne zobowiązania. Jest przeto nakazem sprawiedliwości, by część tych zobowiązań w postaci dotacji przełożyć z miejscowego społeczeństwa na całe Państwo.

^x Ustawa taka może być wprowadzoną w życie dopiero po ostatecznym ustaleniu granic Państwa i jego ustroju administracyjnego⁶⁵.

⁶⁵ Odpowiednia ustawa („o budowie i utrzymaniu dróg publicznych w Rzeczypospolitej Polskiej”) została uchwalona 10 grudnia 1920 r. Dz.U. 1921, nr 6, poz. 32.

[Wniosek nagły ministra przemysłu i handlu w sprawie dopłaty kwoty nie wyższej niż 10 milionów marek niemieckich na poczet rozrachunków w ramach umowy wymiennej z Republiką Niemieckiej Austrii]

23 VI [191]9
Dz.Gł. 16223/19

WNIOSEK NAGŁY

Ministra Przemysłu i Handlu na Radę Ministrów.

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Rada Ministrów zezwala Ministrowi Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu na modyfikację częściową uchwały swojej z dnia 2 czerwca 1919 r. (p[kt] 2 ust. 4), w kierunku wpłacenia na poczet rozrachunków z umowy wymiennej z Republiką Niemieckoaustriacką z dn. 21 maja 1919 r. kwoty nieprzekraczającej 10 milionów marek niemieckich, w markach, lub innej walucie obcej, zastrzegając równocześnie, że ostateczny rozrachunek w wypadku, przewidzianym w ustępie V lit. d umowy może odbyć się tylko w walutach w danej chwili obowiązujących w obu państwach kontraktujących, z wykluczeniem płatności w markach niemieckich.

Ewentualna wpłata nastąpić może po złożeniu przez Rząd Niemieckoaustriacki piśmiennego oświadczenia (na ręce poselstwa polskiego, lub Misji Gospodarczej w Wiedniu), iż niniejsze warunki przyjmuje i uważa umowę wymienną z dnia 21 maja r.b. za zawartą.

Minister

Wniosek Rada Ministrów
uchwaliła dnia 27 VI 1919 r.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 6.

12

PROTOKÓŁ 90-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 30 czerwca 1919 r.

Przewodniczy:	Minister Spraw Wewnętrznych p. Stanisław Wojciechowski
Obecni:	
Minister Skarbu	p. Stanisław Karpiński,
Minister Przemysłu i Handlu	p. dr Kazimierz Hącia,
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki,
Minister Pracy i Opieki Społecznej	p. Jerzy Iwanowski,
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde,
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	p. dr Jan Łukasiewicz,
Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych	p. Stanisław Janicki,
Minister Sprawiedliwości	p. Leon Supiński,
Minister Robót Publicznych	p. Józef Pruchnik,
Kierownik Ministerstwa Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt,
Podsekretarz Stanu w Prezydium Rady Ministrów	p. dr Władysław Wróblewski,
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wojskowych	p. gen. ppor. Stefan Majewski,
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Apropozycji	p. Janusz Machnicki,
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia Publicznego	p. dr Witold Chodźko,
Szef Sekcji w Prezydium Rady Ministrów	p. Edward Lechowicz,
Szef Sekcji w Prezydium Rady Ministrów	p. August Wowkonowicz,
Szef Sekcji w Ministerstwie Spraw Zagranicznych	p. dr Karol Bertoni,
Szef Sekcji w Ministerstwie Skarbu	p. dr Adam Kozubowski,
Szef Sekcji w Ministerstwie Skarbu	p. Wacław Dzierzgowski,
Szef Sekcji w Ministerstwie Rolnictwa	p. Stanisław Leśniowski,
P.o. Szefa Sekcji w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych	p. Stefan Urbanowicz,
Protokołuje	p. Stanisław Zwolski.

Początek posiedzenia o godz. 6 m. 30 po poł.

1. ^bZałącznik] No. 2.^b Przyjęto przedstawiony przez p. Ministra Skarbu projekt ustawy o organizacji władz i urzędów skarbowych, upoważniając go zarazem do wniesienia tego projektu do Sejmu⁶⁶.

2. ^bZałącznik] No. 3.^b Przyjęto referowany przez p. Szefa Sekcji dr. Kozubowskiego projekt ustawy w przedmiocie zmiany niektórych przepisów o opodatkowaniu spadków i darowizn na obszarze b. zaboru rosyjskiego i upoważniono p. Ministra Skarbu do wniesienia tego projektu do Sejmu⁶⁷.

3. P. Przewodniczący zawiadamia, że z dniem jutrzejszym upływa termin działania na terenie b. Królestwa Kongresowego stanu wyjątkowego, wprowadzonego na podstawie uchwały Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1919 rozporządzeniem z dnia 1 kwietnia 1919 (Dz. Praw No. 28) na przeciąg trzech miesięcy. Ponieważ stan bezpieczeństwa w całym Państwie znacznie się poprawił, uważa p. Przewodniczący za wskazane, aby nie wprowadzać stanu wyjątkowego w całym Państwie, lecz tylko w powiatach, które ze względu na większe skupienia bezrobotnych oraz które jako pograniczne, ze względów wojskowych wymagają wyjątkowych zarządzeń. Wobec tego wnosi p. Przewodniczący, aby wprowadzić stan wyjątkowy na przeciąg jednego miesiąca w mieście Warszawie i powiecie warszawskim, w m[ieście] Łodzi i powiecie łódzkim, powiatach błońskim, opatowskim, będzińskim, częstochowskim, wieluńskim, nieszawskim, lipnowskim, rypińskim, mławskim, przasnyskim, ostrołęckim, kolneńskim i szczuczyńskim.

Pp. Ministrowie Eberhardt i Supiński uważają, że byłoby wskazanym przedłużyć ważność dawnego rozporządzenia na miesiąc bez wymieniania miejscowości, nadto zdaniem Ministra Supińskiego należałoby uwiadomić o zamierzonym wydaniu rozporządzenia Konwent Seniorów. P. Przewodniczący sprzeciwia się temu wnioskowi, ponieważ nie można prolongować mocy prawnej dawnego rozporządzenia, zaś stan bezpieczeństwa w całym Państwie nie uzasadnia potrzeby wprowadzenia stanu wyjątkowego w całym Państwie; należy zatem ograniczyć stan wyjątkowy do powyżej wymienionych powiatów. P. Minister Hącia wyraża obawę, aby centra agitacji komunistycznej nie przeniosły się z powiatów, w których wprowadza się stan wyjątkowy, do powiatów sąsiednich. Po wyjaśnieniach, udzielonych przez P. Szefa Sekcji Urbanowicza, przyjęto wnioski Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych⁶⁸.

4. P. Minister Przemysłu i Handlu referuje wniosek w sprawie zniesienia sekwestru kopalń borysławskich i wprowadzenia nadzoru państwowego. Po wyjaśnieniu,

⁶⁶ Ustawa przyjęta została przez Sejm Ustawodawczy 31 lipca 1919 r. Dz.U. 1919, nr 65, poz. 391.

⁶⁷ Projekt nie został przyjęty. Zasady opodatkowania spadków i darowizn uregulowały: ustawa przyjęta przez Sejm Ustawodawczy 29 maja 1920 r. (Dz.U. 1920, nr 49, poz. 293) i wydane na jej podstawie rozporządzenie ministra skarbu z 2 czerwca 1920 r., dotyczące obszaru byłego zaboru rosyjskiego (ibidem, poz. 300).

⁶⁸ DzPPP, 1919, nr 76, poz. 337.

udzielonym przez P. Szefa Sekcji dr. Bertoniego, że zarządzenie sekwestru depozytów obywateli polskich w bankach i kasach instytucji finansowych w Wiedniu przez Rząd Republiki Niemieckoaustriackiej nie jest uzasadnionym w prawie międzynarodowym i że Min[isterstwo] Spraw Zagranicznych zaremonstrowało przeciw temu zarządzeniu u państw ententy, uchwalono odroczyć decyzję nad tym wnioskiem do czasu złożenia sprawozdania przez Min[isterstwo] Spraw Zagranicznych.

5. ^bZałącznik No. 4. i 5.^b Minister Janicki referuje projekt rozporządzenia w sprawie organizacji Urzędu Stadnin Państwowych. Reprezentant Min[isterstwa] Spraw Wojskowych uznaje konieczność powołania specjalnego urzędu państwowego, nadającego kierunek hodowli koni w Państwie, ze względu jednak na znaczenie, jakie posiada hodowla koni dla wojska, żąda aby Min[isterstwo] Spraw Wojskowych miało przez swoje organa równorzędny wpływ na kierunek hodowli; zdaniem jego kierunek ten nie powinien być ustalany przez organ urzędniczy, lecz przez urząd, w którym by były reprezentowane interesy rolnictwa, wojskowości i przemysłu; obsługa zaś techniczna stadnin winna być stanowczo wojskową; żąda w końcu, aby decyzję nad tym wnioskiem wstrzymać do czasu, aż Krajowa Rada dla hodowców koni, którą zamierza Min[isterstwo] Rolnictwa powołać do życia, wyda w tej sprawie swoją opinię.

Temu wnioskowi sprzeciwia się p. Minister Rolnictwa, uważając, że hodowla koni, jako jedna gałąź rolnictwa powinna stanowczo podlegać Ministerstwu Rolnictwa. Min[isterstwo] Spraw Wojskowych, jako jeden z głównych odbiorców koni, będzie miało zapewniony głos w Krajowej Radzie Hodowców i wszelkie jego żądania co do kierunku hodowli koni będą w pierwszym rzędzie uwzględniane.

W ciągu dyskusji oświadczano się przeciwko proponowanemu przez Min[isterstwo] Spraw Wojskowych dualizmowi i uchwalono zasadę, że kierownictwo hodowli powinno spoczywać w jednych rękach. W głosowaniu uchwalono, przeciw głosowi Reprezentanta Min[isterstwa] Spraw Wojskowych, poruczyć to kierownictwo Min[isterstwu] Rolnictwa i przyjęto wniosek jego o organizacji zarządu stadnin państwowych.

6. ^bZałącznik No. 6.^b Uchwalono wniosek Min[isterstwa] Aprowizacji o udzielenie dodatkowego kredytu dla Urzędu Zaopatrywania Pracowników Państwowych, redukując wysokość przyznanego kredytu do kwoty 5 milionów marek.

7. P. Wiceminister Machnicki zawiadamia, że Min[isterstwo] Aprowizacji otrzymało od swego Delegata w Gdańsku p. Jałowieckiego depezę zawiadamiającą, że składy aprowizacyjne w Gdańsku są zagrożone przez grabieżę pracowników portowych. Postanowiono depezę tę przekazać Min[isterstwu] Spraw Zagranicznych celem zażądania ochrony składów od państw koalicji.

8. ^bZałącznik No. 7.^b P. Minister Sztuki i Kultury referuje wniosek w sprawie przejścia działów administracji Galicji, należących do zakresu jego kompetencji. P. Przewodniczący zwraca uwagę że skoro w Galicji istnieje druga instancja, nie

można jej przy odnoszeniu się do niższych instancji pomijać, należałoby przeto wniosek Min[isterstwa] Sztuki i Kultury uzupełnić zdaniem: „z zastrzeżeniem, że Ministerstwo Sztuki i Kultury znosić się będzie z władzami pierwszej instancji przez Generalnego Delegata Rządu”. Wniosek p. Ministra Sztuki i Kultury i dodatek p. Przewodniczącego przyjęto.

9. W związku z tą sprawą komunikuje p. Przewodniczący, że projekt ustawy ramowej, uprawniającej Rząd do wydawania rozporządzeń w sprawie organizacji administracji, nie uzyskał zgody Sejmowej Komisji Konstytucyjnej, wobec czego organizacja administracji będzie musiała przejść w drodze ustawodawczej. Zamierza przeto jedno z najbliższych posiedzeń Rady Ministrów poświęcić dyskusji nad projektem ustawy o organizacji II instancji. P. Minister Łukasiewicz prosi o jak najrychlejsze zwołanie tego posiedzenia, aby mógł jeszcze przed feriami letnimi wnieść do Sejmu projekt ustawy w sprawie zmiany ustroju władz szkolnych w Galicji. P. Przewodniczący postanawia piątkowe posiedzenie poświęcić tej dyskusji i prosi o przygotowanie odnośnych wniosków na to posiedzenie.

10. ^bZałącznik No. 8. ^bP. Minister Skarbu referuje wniosek w sprawie odwołania art. 3-go uchwały Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 1919, przyznającego urzędnikom pocztowym prowizję od sprzedanych asygnat pożyczki państwowej, motywując to tym, że takie zarządzenie może oddziaływać demoralizująco na ogół urzędników, którzy nie zechcą wypełniać pracy, wychodzącej poza zakres ścisłej ich specjalności bez osobnego wynagrodzenia. Min[isterstwo] Skarbu byłoby jednak skłonny udzielać wyjątkowo remuneracji, nie uważa jednak za wskazane, aby się wiązać takim przyrzeczeniem.

Na wniosek p. Ministra Lindego uchwalono dodać jako drugi ustęp: „Dodatkowe przyznanie prowizji może nastąpić po zakończeniu rozsprzedaży asygnat pożyczkowych”.

Uchwalono skreślić podział wniosku na artykuły oraz skreślić cały pierwotny artykuł drugi.

11. Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Rolnictwa w sprawie przedstawienia Naczelnikowi Państwa do mianowania dr. Józefa Raczyńskiego Szefem Sekcji w Min[isterstwie] Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

12. Na wniosek Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych uchylono rekursy Mikołaja Siemionowa, Sary Puzyrowskiej, Anny Leonow, Alberta Hersza, Bazylego Niemczynowa i Józefa Silberbranda przeciwko odmówieniu im przez Komisarza Nadzwyczajnego prawa pobytu w Warszawie.

13. Pp. Ministrowie Iwanowski i Supiński poruszają sprawę unormowania i podwyższenia poborów urzędników państwowych. P. Minister Karpiński oświadcza, że Min[isterstwo] Skarbu wniosło projekt podniesienia płac, lecz Prezydium Rady Ministrów sprzeciwia się na razie regulacji płacy i proponuje przyznanie nowych dodatków drożyznianych. P. Szef Sekcji Wowkonowicz motywuje to stanowisko Prezydium Rady Ministrów tym, że regulacja poborów

urzędników państwowych nie może nastąpić bez równoczesnej regulacji płac innych funkcjonariuszów, zwłaszcza woźnych i gońców, którym to przyrzeczono przy likwidacji strajku. Również wywołałoby zarządzenie regulacji płac urzędników tylko b. Królestwa Kongresowego rozgoryczenie wśród urzędników Małopolski, których pobory są zupełnie niewystarczające; regulacja płac zatem nastąpić tylko dla wszystkich funkcjonariuszów państwowych wspólnie, ponieważ zaś jest to na razie niewykonalne, proponuje przyznanie dodatków drożyznianych po 200 mk dla urzędników, a po 100 mk dla służby.

P. Przewodniczący i p. Minister Eberhardt opowiadają się za stopniowaniem dodatków drożyznianych, przy czym p. Przewodniczący wskazuje na ustawę o dodatkach drożyznianych dla wojskowych jako wzór. Dalszą dyskusję odroczone do środy z wezwaniem, aby Min[isterstwo] Skarbu przedstawiło odpowiednie wnioski na to posiedzenie.

14. P. Minister Supiński prosi o stałe informowanie Rady Ministrów o liniach wytycznych polityki zagranicznej i wewnętrznej, ponieważ każdy Minister jako odpowiedzialny za nią musi znać jej ciągłość. W ciągu dyskusji udziela p. Przewodniczący wyjaśnień co do pożyczki, udzielonej Komitetowi Rosyjskiemu w Warszawie na zapomogi na zastaw posiadanej przez Komitet nieruchomości.

15. Protokoły 88-ego posiedzenia Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 1919 i 89-ego posiedzenia z dnia 27 czerwca 1919 odczytano i przyjęto.

Koniec posiedzenia o godz. 10 m. 30 wiecz.

do p[kt]. 5. Reprezentant Min[isterstwa] Spraw Wojskowych przedkłada swoją opinię, która przylega.

^fSWojciechowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 90. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 30 czerwca 1919 r.].
2. [Projekt ustawy o organizacji władz i urzędów skarbowych]⁶⁹.
3. [Projekt ustawy o zmianie niektórych przepisów o opodatkowaniu spadków i darowizn na terenie byłego zaboru rosyjskiego]⁷⁰.
4. [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów o organizacji Urzędu Stadnin Państwowych].
5. [Opinia Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie projektu utworzenia Urzędu Stadnin Państwowych].

⁶⁹ Nie publikuje się.

⁷⁰ Nie publikuje się.

6. [Wniosek Ministerstwa Aprowizacji o udzielenie dodatkowego kredytu dla Urzędu Zaopatrywania Pracowników Państwowych]⁷¹.
7. [Wniosek ministra sztuki i kultury w sprawie przejęcia działów administracji byłej Galicji, należących do zakresu kompetencji podległego mu ministerstwa]⁷².
8. [Wniosek ministra skarbu w sprawie odwołania art. 3 uchwały Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 1919 r., przyznającego urzędnikom pocztowym prowizję od sprzedanych asygnat pożyczki państwowej]⁷³.

Załącznik No. 1

**[Porządek dzienny 90. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 30 czerwca 1919 r.]**

Warszawa dn. 29 czerwca 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że w poniedziałek dn. 30 czerwca r.b. o godz. 6 wieczorem odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w Pałacu Namiestnikowskim (Krak[owskie] Przedm[ieście] 46/48).

Porządek dzienny:

1. Odczytanie protokołów poprzednich posiedzeń.
2. Wniosek Min[isterstwa] Skarbu w sprawie zniesienia sekwestru kopalń boryslawskich.
3. Wniosek Min[isterstwa] Aprowizacji o udzielenie dodatkowego kredytu zwrotowego Urzędowi Zaopatrywania Pracowników Państwowych.
4. Projekt ustawy o organizacji władz i urzędów skarbowych.
5. Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie organizacji ^c urzędu stadnin ^c państwowych.
6. Projekt ustawy o opodatkowaniu spadków i darowizn w b. zaborze rosyjskim.
7. Wniosek Min[isterstwa] Sztuki i Kultury w sprawie przejęcia właściwych działań administracji w Galicji.
8. Wniosek Min[isterstwa] Skarbu o odwołanie uchwały Rady Ministrów z dnia 10 I 1919 r. przyznającej urzędnikom pocztowym prowizję za sprzedaż asygnat pożyczki państwowej.
9. Wniosek Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych w sprawie rekursów na postanowienia Nadzwyczajnego Komisarza m[ia]sta Warszawy.
10. Sprawy bieżące.

⁷¹ Nie publikuje się.

⁷² Nie publikuje się.

⁷³ Nie publikuje się.

[Projekt rozporządzenia Rady Ministrów o organizacji Urzędu Stadnin Państwowych]

Rozporządzenie Rady Ministrów
w przedmiocie organizacji urzędu stadnin państwowych

Art. 1.

Tworzy się Urząd Stadnin Państwowych, podległy Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 2.

Do zakresu działania Urzędu Stadnin Państwowych należy prowadzenie państwowych stadnin koni, depot ogierów oraz wychowalni źrebiąt dla celów podniesienia hodowli koni w Państwie dla potrzeb rolniczych i wojskowych.

[Opinia Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie projektu utworzenia Urzędu Stadnin Państwowych]

Warszawa, dn. 2 czerwca 1919 r.

Opinia Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie wniosku
złożonego na Radę Ministrów przez Ministra Rolnictwa,
tyczącego się Organizacji Zarządu Stadnin Państwowych.

W motywach do wniosku złożonego na Radę Ministrów przez Ministra Rolnictwa i D.P. w sprawie Organizacji Zarządu Stadnin Państwowych podkreślona jest konieczność nadania właściwego kierunku hodowli koni w Państwie. Zadanie to ma być powierzone specjalnej organizacji państwowej, sprawnie działającej, dostosowanej do spełniania swych zadań. Zdaniem Ministra Rolnictwa urzędem powołanym do spełnienia tej roli jest Zarząd Stadnin Państwowych.

Solidaryzując się najzupełniej z koniecznością powołania specjalnego urzędu państwowego, nadającego kierunek hodowli koni w Państwie i podkreślając z całym naciskiem pierwszorzędą wagę tej sprawy, Ministerstwo Spraw Wojskowych z całą stanowczością zastrzega się przeciw rozstrzygnięciu sprawy w myśl wniosku Ministerstwa Rolnictwa.

W sprawie ustalenia kierunku hodowli koni w Państwie w pierwszym rządzie zainteresowane jest Ministerstwo Spr[aw] Wojsk[owych], którego obowiązkiem jest czuwać nad tym, aby w kraju znajdowała się dostateczna ilość odpowiedniego dla potrzeb armii gatunku koni. Powierzenie zaś sprawy kierowania hodowlą państwową Zarządowi Stadnin Państwowych z pominięciem całkowitym Min[isterstwa] Spr[aw] Wojsk[owych] jest rzeczą niedopuszczalną, mogącą wywołać w przyszłości skutki bardzo szkodliwe dla Państwa i jego bezpieczeństwa. Min[isterstwo] Spr[aw] Wojsk[owych] przez kompetentne swe organy musi posiadać na kierunek hodowli koni w Państwie wpływ decydujący, musi mieć pewność, że niezbędną ilość koni dla zmobilizowania armii w razie potrzeby w kraju się znajduje, w przeciwnym razie, zrzekając się wpływu na kierunek hodowli koni w Państwie Min[isterstwo] Spr[aw] Wojsk[owych] nigdy nie miałoby pewności, czy armia w każdej chwili może być postawioną na stopę gotowości bojowej. Zlekceważenie tej sprawy znaczyłoby dla Min[isterstwa] Spr[aw] Wojsk[owych] zlekceważenie nałożonych na nie przez społeczeństwo obowiązków. Z tym Min[isterstwo] Spr[aw] Wojsk[owych] zgodzić się nie może.

Zdaniem Min[isterstwa] Spr[aw] Wojsk[owych] kierunek hodowli koni w kraju winien być ustalony przez specjalny urząd państwowy, niejednostronny i ciasny, jakim jest Zarząd Stadnin Państwowych, lecz przez urząd, w którego łonie reprezentowane byłyby wszechstronnie interesy Państwa, a więc tak interesy rolnictwa, jak również wojskowości i przemysłu. Zarząd Stadnin Państwowych winien posiadać jedynie atrybut władzy wykonawczej. Zadaniem jego jest i być winno prowadzenie Stadnin Państwowych we wskazanym mu kierunku. Zaznaczam przy tym, że tak cenny i niezastąpiony w chwili obecnej materiał hodowlany, jaki przedstawiają ogiery rządowe, musi być otoczony opieką bezwzględnie pewną, opartą na rygorze wojskowym. Stadniny Państwowe austriackie są tego wymownym przykładem, jak cenną i pożądaną w Stadninach jest obsługa wojskowa. Obsługa cywilna, proponowana przez Min[isterstwo] Rolnictwa, nie tylko że przysporzy Państwu znacznych wydatków, lecz i naraża w każdej chwili cenny materiał hodowlany na niebezpieczeństwo szkód spowodowanych ewentualnymi nieporządkami, strajkami itp. Jedynymi zresztą specjalistami, jakimi Min[isterstwo] Rolnictwa posługuje się przy obsłudze nielicznych ogierów, przejętych dotychczas od Min[isterstwa] Spr[aw] Wojsk[owych], są oficerowie byłych stadnin austriackich, obecnie oficerowie armii polskiej, zgoła zatem niezrozumiałe jest przechodzenie na obsługę cywilną i pozbywanie się tym samym jedynych specjalistów. Z punktu widzenia hodowli państwowych Min[isterstwo] Spr[aw] Wojsk[owych] z tym zgodzić się nie może.

Duża większość ogierów rządowych, zostająca pod zarządem ściśle wojskowym na terenie Galicji, jest pod obsługą wojskową, na wzór dawnej obsługi w stadninach austriackich, i system takiej obsługi wypróbowany długoletnim doświadczeniem rządu austriackiego okazał się najzupełniej odpowiadającym swemu

zadaniu, szczególnie w dobie obecnej, wobec szalejącej jeszcze zawieruchy wszechświatowej.

Wobec doniosłości sprawy, jaką jest bezsprzecznie ustalenie kierunku hodowli koni w Państwie, w pierwszym rządzie dla wojskowości, uważam za konieczne decyzję w tej sprawie wstrzymać do czasu aż ciało zbiorowe, miarodajne, reprezentujące interesy państwowe, w tej sprawie się wypowie. Ciałem takim będzie zainicjowana przez Min[isterstwo] Rolnictwa Krajowa Rada dla Hodowli Koni, projekt organizacji której Min[isterstwo] Spr[aw] Wojsk[owych] w dniu 26 czerwca r.b. otrzymało od Min[isterstwa] Rolnictwa do rozpatrzenia. Radzie tej Rada Ministrów powinna nadać powagę ciała w sprawach hodowli koni miarodajnego i wszelkie kwestie natury zasadniczej decydować, biorąc pod uwagę opinię Rady Hodowlanej. Załatwienie sprawy zbyt pośpieszne bez wysłuchania grona zainteresowanych specjalistów spowoduje bezwarunkowo rozbięcie niezbędnej jednolitości w akcji hodowlanej.

Reasumując powyższe stwierdzam:

1. Kierunek hodowli koni w Państwie wymaga ustalenia i prowadzenia według stałych zasad.
2. Kierunek ten winien bezwarunkowo odpowiadać potrzebom remontowym armii.
3. Kierunek hodowli winien być nadawany przez ciało miarodajne, kolektywne.
4. Kierunek ten w żadnym razie nie może być nadawany przez organ urzędniczy, jakim jest Zarząd Stadnin Państwowych.
5. Obsługa techniczna Stadnin Państwowych winna być bezwarunkowo wojskową.

Minister Spraw Wojskowych
^fŁeśniewski^f
Generał-porucznik.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 6.

13

PROTOKÓŁ 91-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 2 lipca 1919 roku.

Przewodniczy	Minister Spraw Wewnętrznych p. Stanisław Wojciechowski,
Obecni:	
Minister Sprawiedliwości	p. Leon Supiński,
Minister Spraw Wojskowych	p. gen. por. Józef Leśniewski,
Minister Skarbu	p. Stanisław Karpiński,
Minister Przemysłu i Handlu	p. dr Kazimierz Hącia,
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki,
Minister Wyznań Rel[igijnych] i Ośw[iecenia] Publ[icznego]	p. dr Jan Łukasiewicz,
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde,
Minister Aprowizacji	p. Antoni Minkiewicz,
Minister Robót Publicznych	p. Józef Pruchnik,
Minister Pracy i Opieki Społ[ecznej]	p. Józef Iwanowski,
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhard,
Podsekr[etarz] Stanu w Prez[ydium] Rady Min[istrów]	p. dr Władysław Wróblewski,
Podsekr[etarz] Stanu w Min[isterstwie] Skarbu	p. Władysław Byrka,
Podsekr[etarz] Stanu w Min[isterstwie] Zdrowia Publ[icznego]	p. dr Witold Chodźko,
Prezes Prokuratury Gen[eralnej] Rz[eczy]p[ospolitej] Pol[skiej]	p. Stanisław Bukowiecki,
Szef Sekcji Prezydium Rady Min[istrów]	p. August Wowkonowicz,
Szef Sekcji Prezydium Rady Min[istrów]	p. Edward Lechowicz,
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Rolnictwa i D.P.	p. Waclaw Makowski,
Protokołuje	p. dr Juliusz Koppens.

Początek posiedzenia o godz. 6 m. 20 po poł.

1. Prezes Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej p. Bukowiecki oznajmia, że Sejmowa Komisja Prawnicza przy rozpatrywaniu dekretu z dnia 7 II 1919 (Dz. Praw Państwa No. 14 poz. 181) w przedmiocie utworzenia Prokuratury Generalnej wysunęła na wczorajszym posiedzeniu wnioski w kierunku zmiany dekretu, wypowiadając się jednomyślnie za postawieniem Prokuratury Generalnej na stanowisku urzędu samodzielnego, niezależnego od Prezydenta Ministrów

i przewidując w konsekwencji tego wyższe etaty dla urzędników Prokuraturii, aniżeli dekret ustanawia. Komisja Prawnicza poleciła mu zasięgnąć opinii Rządu o tych projektowanych zmianach dekretu. – Zadanie Prokuraturii jest bardzo poważne, wychodzące daleko poza ramy prywatno-prawnego obrońcy Państwa. Prokuratoria ma być w myśl dekretu centralną organizacją pomocy prawnej dla Rządu Polskiego. P. Bukowiecki stwierdza, że Prokuratoria nie może sprostać swoim zadaniom, określonym w art. 2 dekretu z braku dostatecznej ilości wyrobionych sił prawniczych, które trudno pozyskać dla Prokuraturii na niskie posady, jakie im w Prokuraturii można ofiarować. Oprócz tego położenie Prokuraturii jest bardzo utrudnione przez nie dość ściśle określenie jej stanowiska jako urzędu. Prezes Prokuraturii nie może stawiać swych wniosków w sprawach, dotyczących Prokuraturii na Radę Ministrów, nie można tam bronić swych spraw, ale musi to czynić za pośrednictwem Prezydium Rady Ministrów. Żąda on, aby Prokuratoria Generalna mogła w ramach art. 2 wykonywać jak najwięcej czynności, a do tego potrzebne jest uniezależnienie jej jako urzędu od Prezydium Rady Ministrów. P. Podsekretarz Stanu Byrka oświadcza, że za funkcje Prokuraturii, urzędu sensu stricto bez praw orzecznictwa, musi być odpowiedzialny Minister, a ponieważ ogromna większość agend Prokuraturii dotyczy Min[isterstwa] Skarbu, powinien być za nią odpowiedzialny Minister Skarbu i jemu powinna ona podlegać. Opiniowanie Prokuraturii co do zamierzeń ustawowych Ministrów, które wtedy ma zresztą miejsce, jeśli w nowej ustawie chodzi o rozstrzygnięcie kwestii de lege lata, nie może być obowiązkowym, gdyż w pierwszym rządzie jest zawsze odpowiedzialny Minister za swoje zamierzenia i od niego musi zależeć, czy chce on zasięgnąć opinii Prokuraturii, czy nie. Zresztą takie opiniowanie w toku szybkiej organizacji, w jakiej znajduje się obecnie Państwo Polskie, jest praktycznie niewykonalne. Dotacja urzędników w Prokuraturii jest zupełnie wystarczającą, jak to wskazuje przykład dotacji Prokuraturii Skarbu we Lwowie.

P. Podsekretarz Stanu dr Wróblewski oświadcza się przeciw tendencji Prokuraturii Generalnej w kierunku zmian dotychczas fakultatywnego opiniowania projektów ustaw, wzgl. zamierzeń ustawowych ministrów na obowiązkowe opiniowanie, jak to projektuje Prokuratoria w wypracowanym przez siebie regulaminie, gdyż jej istotne zadanie leży w innym kierunku. Obowiązkowość opiniowania wymagałaby ogromnego aparatu, nie dając rękojmi odpowiednich korzyści i uzależniłaby zamierzenia ustawowe ministrów co do czasu w ogromnie uciążliwy sposób od Prokuraturii. Zachodzi tu jeszcze najważniejszy moment, że ze stanowiska Prawa Publicznego nie wolno zrzucić odpowiedzialności z ministrów na urzędy, bo osłabi to tę odpowiedzialność może nie pod względem formalnym, ale z pewnością wewnętrznym. Z tego samego powodu był on swego czasu przeciwny ustanowieniu kontroli prewencyjnej przez Naczelną Izbę Kontroli Państwa. Zdaniem jego byłoby również błędnym zupełne uniezależnienie Prokuraturii

Generalnej jako urzędu od Prezydenta Ministrów, gdyż w państwie konstytucyjnym poza sądami i Rządem jest samodzielną tylko N.I.K.P.

P. Prezes Bukowiecki wyjaśnia, że celem obowiązkowego opiniowania Prokuraturii byłoby nadanie pewnej jednolitej konstrukcji wszystkim projektom ustaw, której brak daje się obecnie bardzo dotkliwie odczuć. Nie uważa on, aby obowiązkowość osłabiała odpowiedzialność ministrów, bo Prokuratoria nie opiniuje merytorycznie, tylko ze stanowiska techniki ustawodawczej. Zastrzega się jednak, że obecnie nie stawia zupełnie wniosku w kierunku zaprowadzenia obowiązkowości opiniowania, chodzi mu tylko o stanowisko Rady Ministrów co do wyodrębnienia Prokuraturii i co do ustanowienia wyższych posad. Prokuratoria Skarbu w Galicji miała zupełnie inne zadania – porównanie więc p. Byrki co do dotacji jest niewłaściwym. Kto zna stosunki prawnicze obecnie, to nie może zaprzeczyć, że na tak niskie stanowiska, jakie zaofiarować może Prokuratoria, nie da się prawników pozyskać. Z projektem p. Byrki dania osobnych dodatków wybitniejszym siłom prawniczym Prokuraturii zgodzić się nie może, gdyż nie chodzi tu o pieniądze, ale o stanowiska. Proponowane przez p. Byrkę podpisywanie nominacji na stanowiska V i VI kategorii płac przez Naczelnika Państwa także kwestii bynajmniej nie rozwiązuje.

P. Minister Supiński oświadcza się za wyeliminowaniem sądownictwa i Prokuraturii Generalnej z ogólnego systemu rang i ustanowienia dla tych etatów odrębnych pensji, gdyż inaczej nie uniknie się odpływu najlepszych sił z tych etatów, na co p. Minister Karpiński oświadcza, że zgodziłby się ewentualnie na podniesienie sędziów do wyższej kategorii płac, nie uznaje jednak tej potrzeby co do urzędników Prokuraturii Generalnej.

Pan Przewodniczący uważa, że podporządkowywanie Prokuraturii Generalnej Ministerstwu Skarbu jest ze względu na jej funkcje, zwłaszcza na opiniowanie ustawowych zamierzeń ministrów niemożliwym. Działalność Prokuraturii w tym kierunku musi się rozwinąć i zastąpić z czasem działalność utworzonej ad hoc przy Prezydium Rady Ministrów instytucji konsultacji prawnych. Woli on jednak, aby obowiązkowość opiniowania ustanowiona została w regulaminie dla Prokuraturii, nie zaś w samym dekrete. Akceptuje on również uniezależnienie Prokuraturii Generalnej od Prezydium Rady Ministrów. Prezes Prokuraturii Generalnej powinien być Podsekretarzem Stanu przy Prezydencie Ministrów dla spraw Prokuraturii i z nim się znosić bezpośrednio.

P. Szef Sekcji Makowski zaznacza, że przy opracowywaniu dekretu było tendencją, aby Prezes Prokuraturii Generalnej był Zastępcą Prezydenta Ministrów co do agend Prokuraturii, a więc Podsekretarzem Stanu. Prezydium Rady Ministrów nie może być w każdym razie przełożoną władzą Prokuraturii.

Na tym zakończono dyskusję ogólną. Przy głosowaniu Rada Ministrów oświadczyła się przeciw uniezależnieniu Prokuraturii Generalnej od Prezydenta Ministrów i uchwaliła, że „Prezes Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej

Polskiej, jako Podsekretarz Stanu przy Prezydencie Ministrów, jest Zastępcą Prezydenta Ministrów w sprawach, dotyczących Prokuratorii Generalnej, oraz ma prawo reprezentowania interesów Prokuratorii Generalnej w Radzie Ministrów, tudzież z upoważnienia Prezydenta Ministrów zastępuje go w czynnościach przewidzianych w art. 5 Dekretu o utworzeniu Prokuratorii, a w szczególności Prezes:

1) ma prawo bezpośrednio stawiać wnioski na Radę Ministrów,

2) otrzymuje zawiadomienia o posiedzeniach Rady Ministrów wraz z porządkiem dziennym i ma prawo brać udział w posiedzeniach Rady Ministrów z głosem doradczym w sprawach, dotyczących Prokuratorii Generalnej.

W art. 14 Dekretu o utworzeniu Prokuratorii Generalnej, w ustępie 4 Rada Ministrów zgadza się na dodatek po słowie „okręgowych” słów „oraz innych urzędników IV kategorii”.

2. ^bZałącznik] No. 2.^b Przedłożony przez Ministerstwo Skarbu w myśl uchwały sejmowej projekt uchwały Sejmu w sprawie przyznania nadzwyczajnego dodatku drożyznianego funkcjonariuszom państwowym przyjęto z następującymi zmianami:

a) w art. 1-ym słowo „dekretu” zastąpiono słowem „pisma”, a jako ustęp ostatni tego artykułu dodano słowa „Uwaga. Nie dotyczy to pracowników Dyrekcji Kolejowych, do których stosuje się uchwała sejmowa z dnia 15 maja 1919 r.”

b) w art. 2-im A. zmieniono podział na klasy i wysokość przyznać się mającego dodatku dla urzędników na obszarze b. Królestwa Kongresowego w ten sposób, że I-ej i II-ej kategorii płacy przyznano dodatek miesięczny w wysokości 1000 marek. III-ej kategorii w wysokości 750 marek; IV-ej, Va i Vb w wysokości 500 marek; VI-ej i VII-ej w wysokości 350 marek, VIII-ej i IX-ej w wysokości 250 marek; X-ej i XI-ej w wysokości 200 marek, skreślając oznaczenie dodatku w koronach i punkcie 2-im zastępując słowo „dietariuszy” słowem „maszyni-stek” oraz polecając Min[isterstwu] Skarbu określenie podwyżek dla b. zaboru austriackiego w myśl zmienionych podwyżek dla b. Królestwa Kongresowego⁷⁴.

3. ^bZałącznik] No. 3.^b Przyjęto projekt rozporządzenia o zamianowaniu urzędnikami kancelaryjnymi oficjantów i oficjantek na obszarze b. zaboru austriackiego, przy czym p. Minister Iwanowski zażądał przyspieszenia przez Prezydium Rady Ministrów uregulowania poborów woźnych, gońców etc.

4. Odczytano i przyjęto protokół 90-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 30 czerwca r.b.

Na tym posiedzenie zakończono o godz. 10-ej m. 30 w nocy, naznaczając następne posiedzenie na 4-go lipca r.b.

^fSWojciechowski

⁷⁴ Ustawa o przyznaniu nadzwyczajnego dodatku drożyznianego funkcjonariuszom państwowym, nauczycielom szkół powszechnych i profesorom zakładów teologicznych przyjęta została przez Sejm Ustawodawczy 28 lipca 1919 r. DzPPP, 1919, nr 63, poz. 377.

Załączniki

W y k a z :

1. [Porządek dzienny 91. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 2 lipca 1919 r.].
2. [Projekt uchwały Sejmu Ustawodawczego w sprawie przyznania nadzwyczajnego dodatku drożyznianego funkcjonariuszom państwowym]⁷⁵.
3. [Projekt rozporządzenia ministra skarbu o zamianowaniu urzędnikami kancelaryjnymi oficjantów i oficjantek na obszarze byłego zaboru austriackiego]⁷⁶.

°Załącznik No. 1°

[Porządek dzienny 91. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 2 lipca 1919 r.]

Warszawa, dn. 2 lipca 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ,
zawiadamia niniejszym, że we środę dn. 2 lipca r.b., o godz. 6-ej po południu
odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w Pałacu
Namiestnikowskim (Kra[kowski] Przedm[ieście] 46/48).

Porządek dzienny:

- 1) Odczytanie protokołu poprzedniego posiedzenia.
- 2) Wnioski w sprawie Prokuraturii Generalnej Rzplitej Polskiej.
- 3) Wniosek Min[isterstwa] Skarbu w przedmiocie dodatków drożyznianych dla funkcjonariuszów państwowych.
- 4) Sprawy bieżące.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 7.

⁷⁵ Nie publikuje się.

⁷⁶ Nie publikuje się.

14

PROTOKÓŁ 92-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 5 lipca 1919 roku.

Przewodniczy	Minister Spraw Wewnętrznych p. Stanisław Wojciechowski
Obecni:	
Minister W.R. i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz
Minister Skarbu	p. Stanisław Karpiński
Minister Rolnictwa i D.P.	p. Stanisław Janicki
Minister Spraw Wojskowych	p. gen. por. Józef Leśniewski
Minister Sprawiedliwości	p. Leon Supiński
Minister Zdrowia Publicznego	p. dr Tomasz Janiszewski
Minister Kultury i Sztuki	p. Zenon Przesmycki
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde
Minister Robót Publicznych	p. Józef Pruchnik
Minister Pracy i Opieki Społecznej	p. Jerzy Iwanowski
Kierownik Ministerstwa Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt
Podsekretarz Stanu w Prezydium Rady Ministrów	p. dr Władysław Wróblewski
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Aprobowizacji	p. Janusz Machnicki
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wojskowych	p. gen. ppor. Kazimierz Sosnkowski
Prezes Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej	p. Stanisław Bukowiecki
Szef Sekcji w Prezydium Rady Ministrów	p. Edward Lechowicz
Szef Sekcji w Ministerstwie Rolnictwa	p. Wacław Makowski
Audytor Generalny	p. gen. ppor. Pik
Naczelnik Wydziału Ministerstwa Spraw Wewnętrznych	p. dr Tadeusz Koncki
Zastępca Naczelnika Wydziału Ministerstwa Spraw Wojskowych	p. major Platowski
Protokołuje	p. Stanisław Zwolski

Początek posiedzenia o godz. 4-ej m. 25 po południu.

1. Protokół 91-go posiedzenia w dniu 2 lipca 1919 odczytano i przyjęto.

2. P. Minister Janiszewski zawiadamia, że w czasie jego pobytu w Paryżu, dokąd był wezwany na konferencję w sprawie zwalczania tyfusu plamistego⁷⁷, został zaproszony na posiedzenie delegacji na konferencję pokoju. Zwrócono mu tam uwagę, że należałoby zorganizować akcję celem przygotowania terenu dla plebiscytu na Górnym Śląsku i na Mazurach, oraz postarać się, aby między oficerami okupacyjnej armii amerykańskiej wybrano jak najwięcej Polaków.

P. Przewodniczący wyjaśnia, że akcja taka co do Mazurów jest już przygotowaną, w najbliższym zaś czasie organizuje się analogiczną akcję na Górnym Śląsku.

3. ^bZałącznik No. 2.^b P. Przewodniczący wyjaśnia, że jak to już podniósł na jednym z poprzednich posiedzeń, ustawa ramowa mająca uprawnić Rząd do wydawania rozporządzeń w przedmiocie organizacji administracji, nie ma szans przejścia w Sejmie, ale że ze strony posłów wyrażono życzenie, aby Rząd wystąpił z projektem utworzenia władz drugiej instancji na razie tylko w b. Królestwie Kongresowym. Co do organizacji administracji w b. zaborze pruskim i austriackim zostaną przedłożone wnioski dopiero po dojściu do porozumienia z posłami tych dzielnic. Zdaniem P. Przewodniczącego, władza drugiej instancji winna skupiać agendy wszystkich Ministerstw, aby móc w ten sposób uporządkować administrację powiatową, która z powodu bezwzględnej decentralizacji pozostawia wiele do życzenia.

Naczelnik Wydziału Koncki referuje odnośny wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Projekt ten zatrzymuje granice byłych zaborów, gdyż łączenie powiatów z różnych zaborów w jedne okręgi jest na razie niewykonalne ze względu na różnorodność ustawodawstwa administracyjnego. Art. 1 projektu dotyczy podziału b. Królestwa Kongresowego na województwa, których przewiduje 5, mianowicie radomskie, które odpowiada dawnym guberniom radomskiej i kieleckiej, łódzkie, które odpowiada dawnym guberniom piotrkowskiej i kaliskiej, warszawskie, obejmujące dawne gubernie warszawską i płocką bez powiatu przasnyskiego, lubelskie, obejmujące dawne gubernie lubelską i siedlecką bez powiatu ostrowskiego i węgrowskiego, oraz białostockie, obejmujące dawną gubernię łomżyńską, powiaty przasnyski, makowski i ostrowski oraz trzy powiaty b. guberni grodzieńskiej: białostocki, sokólski i bielski, ponadto dwa miejskie: Warszawa i Łódź. Podział na województwa przewidywany w projekcie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych pokryłyby się z wyjątkiem drobnych zmian z podziałem na okręgi, przewidzianym w projektach Min[isterstwa] Skarbu i Min[isterstwa] Rolnictwa, o ile by przyłączyło się okręg Izby Skarbowej, względnie okręg ziemski płocki do warszawskiego, a siedlecki do lubelskiego. Również projekt Ministerstwa

⁷⁷ Chodzi zapewne o posiedzenie stałej komisji Międzynarodowego Biura Higieny Publicznej (Office international d'hygiène publique), która obradowała w Paryżu w dniach 3–13 czerwca 1919 r.

Zdrowia Publicznego różni się od powyższego projektu, ponieważ przyłącza powiaty będziński i częstochowski do radomskiego.

P. Minister Janiszewski motywuje ten podział względami na połączenia kolejowe oraz równomierny podział pracy; jako siedziby wybrano miasta, które były dotychczas centrami danej okolicy. W b. zaborze austriackim stworzyło Ministerstwo Zdrowia 1 okręg, a w b. zaborze pruskim zamierza stworzyć 2 okręgi.

P. Minister Karpiński opowiada się za mniejszymi okręgami, projekt Ministerstwa Skarbu przewiduje przeto utworzenie 7 Izb Skarbowym.

P. Minister Łukasiewicz jest za mniejszą ilością okręgów, planuje stworzenie 6-go okręgu z siedzibą w Częstochowie dla Górnego Śląska. Ministerstwo W.R. i O.P. zamierza na razie uruchomić pewne tylko okręgi, resztę zaś uruchamiać w miarę potrzeby.

Wedle projektu Min[isterstwa] Robót Publicznych byłe Królestwo Kongresowe zostaje podzielone na 7 okręgów, p. Minister Pruchnik nie sprzeciwia się jednak tworzeniu mniejszych okręgów, tylko że w takim razie utworzyłyby się w tych okręgach władze budowlane pierwszej instancji, a nie dyrekcje budowlane.

P. Szef Sekcji Makowski wyjaśnia, że Ministerstwo Rolnictwa podzieliło byłe Królestwo Kongresowe na 7 okręgów, gdyż pierwotny podział na 5 okręgów okazał się niewystarczającym, okręgi te odpowiadają okręgom Izb Skarbowych. Z władz podległych Min[isterstwa] Rolnictwa, urzędy ziemskie i zarządy dóbr państwowych będą musiały być usamodzielnione, gdyż działalność urzędów ziemskich, powołanych do przeprowadzenia czynności związanych z reformą rolną i do zarządu specjalnym funduszem oraz posiadających swój specyficzny charakter podobny do sądowego, nie da się skoordynować z działalnością władz wojewódzkich; również zarządy dóbr państwowych, których jest 3 na obszarze b. zaboru rosyjskiego, posiadają zupełnie odrębny charakter i nie wchodzi tu w grę; tylko urzędy ochrony lasów, sprawy weterynaryjne i sprawy ściśle rolnicze dadzą się połączyć z województwami.

P. generał Sosnkowski zwraca uwagę, że należało uwzględnić przy podziale na okręgi podział na okręgi generalne wojskowe, który jako wprowadzony już w listopadzie z.r. wżył się i zmiana tych okręgów nastroczałaby teraz pewne trudności. Pod względem wojskowym jest b. Królestwo Kongresowe podzielone na 4 okręgi generalne, z którymi się pokrywają okręgi komend uzupełniających, oraz na powiatowe komendy uzupełnień; siedziby władz wojewódzkich i powiatowych powinny być uzgodnione z siedzibami tych władz wojskowych ze względu na potrzebę współdziałania w sprawach rekrutacji, mobilizacji i demobilizacji.

Zdaniem p. Prezesa Bukowieckiego, winno się było zwrócić uwagę na podział sądowy, jako najdawniejszy, jest za stworzeniem mniejszych województw, które by się pokrywały z granicami okręgów sądowych; jest przeciwny tworzeniu z m[ia]sta Łodzi osobnego okręgu.

P. Kierownik Min[isterstwa] Eberhardt wypowiada się za podziałem na 5 województw, gdyż, gdy ukaże się potrzeba zmiany, łatwiej będzie istniejące już okręgi podzielić niż znosić. Również za mniejszą ilością okręgów oświadcza się p. Minister Przesmycki.

P. Przewodniczący wyjaśnia, że dziś zamierza przeprowadzić tylko ogólną dyskusję, która by stanowiła podstawę dla opracowania ostatecznego projektu przez Międzyministerialną Konsultację Prawną. Podział na okręgi jest w każdym razie na czas przejściowy, ostatecznie zostanie on ustalony przy sposobności organizacji samorządu. Jest przeciwny łączeniu powiatów różnych zaborów ze względu na różnorodność ustawodawstwa administracyjnego, dopiero po ujednoczeniu ustawodawstwa będzie na czasie przystąpienie do zacierania granic rozbiorowych.

Po tym wyjaśnieniu przystąpiono do odczytania i dyskusji nad resztą artykułów projektu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

P. Minister Pruchnik jest zdania, że doświadczenia ostatnich miesięcy wykazały, że system decentralizacyjny wprowadzony w Królestwie jest jeszcze gorszy niż system skupienia władzy w jednej ręce. Byłby za tym, by zarzucić wprowadzenie systemu galicyjski ściśle centralistyczny, ale nie tworzyć osobnych urzędów, tylko referatom specjalnym przyznać pewien rodzaj większej samodzielności; wojewoda by miał przyznane prawo wglądu i zostałby ogólnym reprezentantem władzy państwowej.

P. Prezes Bukowiecki wyjaśnia, że system prowincjonalny, polegający na skupieniu całej władzy w ręce prezydenta prowincji, jest systemem przyjętym za wzorem Francji w całej Europie z wyjątkiem Rosji. System realny, decentralizacyjny, wprowadzony do naszej administracji, jest jedną z przyczyn szwankowania naszej administracji powiatowej, w której panuje kompletna rozbieżność. Konieczną jest reforma w duchu zcentralizowania. Zdaniem Prezesa Bukowieckiego, winien wojewoda być mianowany przez Naczelnika Państwa na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i temuż podlegać służbowo, kompetencyjnie zaś podlegać poszczególnym Ministrom. Wojewodzie powinni być przydzieleni urzędnicy dla referatów specjalnych, którzy jemu by podlegali, przez niego znosili się z Ministerstwami i za których czynności urzędowe on by był odpowiedzialny. Za wprowadzeniem tego systemu przemawia nadto wzgląd na byłą zabór pruski, który się z nim żył i zmiana tego systemu utrudniłaby zespolenie b. zaboru pruskiego z resztą Państwa Polskiego.

P. Minister Janiszewski jest przeciwny systemowi koncentracji władzy. Proponuje obranie drogi pośredniej, mianowicie, aby starosta, względnie wojewoda był gospodarzem i reprezentantem władzy w powiecie względnie województwie, ale urzędy specjalne miały znaczny stopień samodzielności; ważniejsze sprawy powinny być załatwiane kolegialnie w porozumieniu z starostą, względnie z wojewodą.

Zdaniem p. Szefa Sekcji Makowskiego, rola urzędników specjalnych nie powinna polegać tylko na sprawowaniu funkcji doradcy, ale powinni mieć w zakresie swojej współpracy możliwość samodzielnego decydowania.

Wobec sprzeciwu p. Ministra Pruchnika przeciw wyłączeniu spod władzy wojewody Urzędów ziemskich, Zarządów dóbr państwowych, Administracji szkolnej i skarbowej, oświadcza p. Minister Janicki, że nie ma nic przeciw temu, aby Zarządy dóbr państwowych podporządkować wojewodzie.

P. Minister Łukasiewicz sprzeciwia się podporządkowaniu szkolnictwa wojewodzie, gdyż byłoby to z jednej strony wbrew woli i opinii całego nauczycielstwa, z drugiej strony z administracją szkolną są nierozzerwalnie połączone sprawy pedagogiczne; nadto w administracji szkolnej ważną rolę odgrywa czynnik samorządowy.

Pogląd. P. Ministra Łukasiewicza popiera p. Podsekretarz Stanu Wróblewski, dowodząc, że administracja szkolna i skarbowa dojrzały już do wyodrębnienia z zakresu administracji ogólnej, skarbowa ze względu na to, że i teoria i praktyka wyrobiły się osobno, tak, że połączenie z administracją ogólną byłoby tylko formalne, szkolna zaś ze względu na znaczenie i stanowisko, jakie zajmuje wiedza w społeczeństwie kulturalnym.

Na tym zakończono dyskusję ogólną i w głosowaniu uchwalono następujące zasady, jako wytyczne dla opracowania ostatecznego projektu ustawy o ustroju władz wojewódzkich:

- 1) na okres przejściowy nie należy łączyć powiatów różnych zaborów,
- 2) należy podzielić b. Królestwo Kongresowe na 7 okręgów terytorialnych,
- 3) Warszawa ma stanowić osobny okręg miejski,
- 4) Miasto Łódź należy włączyć do okręgu łódzkiego,
- 5) Naczelnik władzy drugiej instancji ma nosić nazwę wojewody,
- 6) Wojewodzie należy udzielić jak największą władzę.

4. P. Minister Iwanowski odkłada złożenie sprawozdania w sprawie projektowanej w sejmowej Komisji Pracy ustawy o pomocy dla bezrobotnych i o planie walki z bezrobociem do następnego posiedzenia ze względu na nieobecność p. Ministra Przemysłu i Handlu.

5. ^bZałącznik No. 3. ^b Przed przystąpieniem do dyskusji na temat ustawy o odpowiedzialności wojskowych za przestępstwa przeciwko własności skarbu wojskowego i za łapownictwo, wyjaśnia p. Szef Sekcji Lechowicz, że projekt Ministerstwa Spraw Wojskowych został na Międzyministerialnej Konsultacji Prawnej przereadowany, aby formę jego zbliżyć do stylu kodyfikacyjnego.

Konieczność tej ustawy motywuje p. generał Sosnkowski zastraszającym szerzeniem się przestępstw przeciw własności wśród wojskowych. Projekt Min[isterstwa] Spraw Wojskowych różni się od projektu Międzyministerialnej Konsultacji Prawnej tym, że rozszerza zastrzoną odpowiedzialność wojskowych na wszelkie przestępstwa przeciw własności, oraz tym, że kwalifikuje przyjęcie

łapówki jako zbrodnię bez względu na jej wysokość i czy przez to została wyrządzona szkoda.

P. Minister Karpiński proponuje, aby ustawę uzupełnić przez dodanie punktu wykluczającego stosowanie tej ustawy do małoletnich poniżej 18 lat, którzy by podlegali w takim wypadku karom przewidzianym w zwyczajnych ustawach karnych.

Pp. Ministrowie Janicki i Supiński wypowiadają się za przyjęciem projektu ustawy w redakcji proponowanej przez Ministerstwo Spraw Wojskowych. W głosowaniu uchwalono następujące brzmienie tytułu tej ustawy: „Ustawa o odpowiedzialności wojskowej za przestępstwa przeciw własności oraz łapownictwo”; przyjęto art. 1 i pozostałe w brzmieniu zaproponowanym przez Ministerstwo Spraw Wojskowych, zostawiając mu zmianę stylizacji i polecając uzupełnienie ustawy przez dodanie punktu o małoletnich w myśl wniosku ministra Karpińskiego. Równocześnie upoważniono Ministra Spraw Wojskowych do wniesienia tego projektu do Sejmu⁷⁸.

6. ^bZałącznik No. 4.^b Przyjęto projekt ustawy o przywróceniu praw skazanym za przestępstwa polityczne i wojskowe i upoważniono p. Ministra Sprawiedliwości do wniesienia go do Sejmu⁷⁹.

7. ^bZałącznik No. 5.^b Przyjęto projekt ustawy orderu wojskowego *Virtuti Militari* z następującymi zmianami:

- 1) w art. 6 skreślono słowa „względnie osobom prawo ich przedstawiającym”,
- 2) p[kt] 3 art. 8 – skreślono.

Równocześnie upoważniono p. Ministra Spraw Wojskowych do wniesienia tego projektu do Sejmu⁸⁰.

8. ^bZałącznik No. 6.^b Przyjęto projekt ustawy o nadawaniu stopni oficerskich w wojsku polskim i upoważniono p. Ministra Spraw Wojskowych do wniesienia go do Sejmu, z zastrzeżeniem, że Ministerstwo Spraw Wojskowych uwzględni poprawki redakcyjne, które proponuje Międzyministerialna Konsultacja Prawna⁸¹.

9. ^bZałącznik No. 7.^b Na wniosek p. Ministra Supińskiego polecono Ministerstwu Rolnictwa i D.P. objęcie w zarząd Pałacu Branickich w Białymstoku

⁷⁸ Ustawa przyjęta została przez Sejm Ustawodawczy 1 sierpnia 1919 r. DzPPP, 1919, nr 64, poz. 386. Uchwalając ustawę, Sejm zobowiązał rząd do opracowania podobnego aktu prawnego, który dotyczyłby przestępstw popełnianych z chęci zysku przez urzędników cywilnych. D. Szczepaniak, *Polskie ustawy o zwalczaniu przestępczości urzędniczej z lat 1920–1921*, „Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa”, t. 13, 2020, z. 2, s. 171. Ciąg dalszy sprawy, zob. protokół posiedzenia Rady Ministrów z 22 listopada 1919 r.

⁷⁹ Odpowiednia ustawa uchwalona została dopiero 4 kwietnia 1920 r. Dz.U. 1920, nr 39, poz. 230.

⁸⁰ Ustawa przyjęta została przez Sejm Ustawodawczy 1 sierpnia 1919 r. Dz.U. 1919, nr 67, poz. 409.

⁸¹ Ustawa przyjęta została przez Sejm Ustawodawczy 2 sierpnia 1919 r. DzPPP, 1919, nr 65, poz. 399.

i wydzielenie w porozumieniu z delegatem Min[isterstwa] Sprawiedliwości części tego pałacu na pomieszczenie Sądu Okręgowego, mającego się utworzyć w Białymstoku.

10. Na wniosek Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych nie uwzględniono rekursu Abrama Kleinberga przeciw decyzji Nadzwyczajnego Komisarza m.st. Warszawy, odmawiającej mu na zasadzie art. 1 rozporządzenia z 11 stycznia 1919 r. prawa pobytu w Warszawie.

11. P. Przewodniczący cofa wniosek Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych na uchylene rozporządzenia Komisarza Nadzwyczajnego m[iasta] Warszawy z dnia 23 kwietnia 1919 r. w przedmiocie przeciwdziałania manipulacjom przy handlu bydłem i mięsem oraz decyzji jego z dnia 12 czerwca 1919 r. na tym rozporządzeniu opartej, a dotyczącej uwięzienia Mojżesza Kruga, i odkłada jego traktowanie aż do czasu przedłożenia opinii sekcji prawnej.

12. ^bZałącznik No. 8.^b Uchwalono wniosek Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych w sprawie wyznaczenia komisji z udziałem przedstawicieli Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych, Pracy i Opieki Społ[ecznej] oraz Przemysłu i Handlu, celem wszechstronnego zbadania rozporządzeń wydanych przez Komisarza Nadzwyczajnego powiatu będzińskiego, ich przyczyn oraz celowości, i przedłożenia Radzie Ministrów rezultatu badania.

13. ^bZałącznik No. 9.^b Uchwalono wniosek Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych w sprawie udzielenia Związkowi Polaków z kresów białoruskich bezprocentowej pożyczki w sumie 300 000 rubli, uzupełniając go zdaniem: „Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa wyda tę pożyczkę z depozytu rublowego Skarbu Państwa”.

14. Na wniosek p. Przewodniczącego uchwalono zaliczyć p. Osmołowskiego, Generalnego Komisarza Cywilnego Zarządu Ziem Wschodnich, do III kat. płacy.

15. ^bZałącznik No. 10.^b Na wniosek p. Kierownika Min[isterstwa] Eberhardta uchwalono przedłużyć termin legitymacji, wydanych przez b. władze austriackie urzędnikom państwowym b. zaboru austriackiego, a uprawniających do jazdy kolejami po cenach niższych w obrębie Małopolski, do czasu ujednostajnienia płac.

16. ^bZałącznik No. 11.^b Odrzucono wniosek Ministerstwa Skarbu w sprawie udzielenia Gal[icyjskiemu] Woj[ennemu] Zakładowi Kredytowemu we Lwowie gwarancji dla pożyczki 20 milionów koron wobec niewyjaśnionego charakteru i działalności tej instytucji.

17. Traktowanie wniosku Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P. w sprawie przyjęcia Zarządu na terenie b. zaboru austriackiego odroczone do następnego posiedzenia.

18. ^bZałącznik No. 12.^b Na wniosek p. Ministra Lindego przyjęto projekt rozporządzenia o zamianowaniu urzędnikami państwowymi starszych pocztmistrzów, poczmistrzów, adiunktów, oficjantów pocztowych i ekspedientów pocztowych, tudzież adiunktów telegrafu i pomocników budownictwa na terenie b. zaboru austriackiego.

19. Przyjęto do wiadomości zawiadomienie p. Podsekretarza Stanu Machnickiego, że na posiedzeniu wspólnym Komisji Sejmowych rolnej i aprowizacyjnej zwalono projekt Min[isterstwa] Apropowizacji w sprawie gospodarki ziemiopłodami i wyłoniono własny projekt o monopolu zbożowym, który zdaniem Min[isterstwa] Apropowizacji, jest niewykonalny⁸².

20. Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Sprawiedliwości w sprawie przedstawienia Naczelnikowi Państwa do zatwierdzenia nominacji p. d[okto]ra Stanisława Komorowskiego, sędziego Sądu Okręgowego w Krakowie, i p. Józefa Dobiji, sędziego Sądu Okręgowego we Lwowie, sędziami Sądu Apelacyjnego, i p. Adama Kwiatkowskiego, sędziego śledczego Sądu Okręgowego, sędzią Sądu Okręgowego.

21. ^bZałącznik No. 13.^b Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Skarbu w sprawie przedstawienia Naczelnikowi Państwa do zatwierdzenia nominacji p. Maurycego Flauma, podsekretarzem stanu w Min[isterstwie] Skarbu.

Koniec posiedzenia o godz. 9 m. 10 wieczorem.

fSWojciechowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 92. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 5 lipca 1919 r.].
2. [Projekt ustawy tymczasowej, regulującej ustrój władzy wojewódzkiej na terenie części byłego zaboru rosyjskiego].
3. [Projekt ustawy o odpowiedzialności wojskowych za przestępstwa przeciwko własności, popełnione na przedmiotach należących do skarbu wojskowego, oraz za łapownictwo w wojsku].
4. [Projekt ustawy o przywróceniu praw skazanym za przestępstwa polityczne i wojskowe].
5. [Projekt ustawy orderu wojskowego *Virtuti Militari*]⁸³.
6. [Projekt ustawy o nadawaniu stopni wojskowych w Wojsku Polskim].
7. [Wniosek Ministerstwa Sprawiedliwości w sprawie udzielenia lokalu dla Sądu Okręgowego w Białymstoku w byłym pałacu Branickich]⁸⁴.
8. [Wniosek ministra spraw wewnętrznych w sprawie wyznaczenia komisji międzyministerialnej dla zbadania przyczyn i celowości rozporządzeń wydanych przez komisarza nadzwyczajnego powiatu będzińskiego].

⁸² Dyskusja nad projektem Ministerstwa Apropowizacji, zob. protokół posiedzenia Rady Ministrów z 11 czerwca 1919 r. Ustawa o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/1920 została ostatecznie uchwalona przez Sejm Ustawodawczy 29 lipca 1919 r. (DzPPP, 1919, nr 64, poz. 381). Uchylona została kolejną ustawą regulującą te same kwestie, z 18 listopada 1919 r. (Dz.U. 1919, nr 89, poz. 485).

⁸³ Nie publikuje się.

⁸⁴ Nie publikuje się.

9. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o udzielenie nieoprocentowanej pożyczki Związкови Polaków z Kresów Białoruskich, wraz z pismem Związku do ministra spraw wewnętrznych].
10. [Wniosek Ministerstwa Kolei Żelaznych w sprawie przedłużenia ważności legitymacji uprawniających do zniżki na kolei, wydanych urzędnikom państwowym przez byłe władze austriackie]⁸⁵.
11. [Wniosek nagły Ministerstwa Skarbu w sprawie udzielenia Galicyjskiemu Wojennemu Zakładowi Kredytowemu gwarancji dla pożyczki w wysokości 20 000 koron]⁸⁶.
12. [Projekt rozporządzenia ministra poczt i telegrafów o zamianowaniu urzędnikami państwowymi starszych pocztmistrzów, poczmistrzów, adiunktów, oficjantów pocztowych i ekspedientów pocztowych, a także adiunktów telegrafu i pomocników budownictwa na terenie byłego zaboru austriackiego]⁸⁷.
13. [Wniosek ministra skarbu w sprawie mianowania Maurycego Flauma podsekretarzem stanu w Ministerstwie Skarbu].

°Załącznik No. 1.°

**[Porządek dzienny 92. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 5 lipca 1919 r.]**

Warszawa, dn. 3 lipca 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że w sobotę dn. 5-go lipca r.b., o godz. 4-ej po południu odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w Pałacu Namiestnikowskim (Kra[k]ow[s]kie] Przedm[ieście] 46/48).

Porządek dzienny:

- 1) Odczytanie protokołu poprzedniego posiedzenia.
- 2) Wnioski Ministerstw w sprawie organizacji władz II-ej instancji.
- 3) Sprawozdanie p. Ministra Pracy i O.S. w sprawie projektowanej w Sejmowej Komisji Pracy ustawy o pomocy dla bezrobotnych oraz o planie walki z bezrobociem.
- 4) Projekt ustawy o odpowiedzialności wojskowych za przestępstwa przeciwko własności skarbu wojskowego i za łapownictwo.
- 5) Projekt ustawy o przywróceniu praw skazanych za przestępstwa polityczne i wojskowe.
- 6) Projekt ustawy orderu wojskowego „Virtuti Militari”.

⁸⁵ Nie publikuje się.

⁸⁶ Nie publikuje się.

⁸⁷ Nie publikuje się.

- 7) Projekt ustawy o ułożeniu starszeństwa ogólnego oficerów W.P.
- 8) Wniosek Min[isterstwa] Sprawiedliwości w sprawie udzielenia lokalu dla Sądu Okręgowego w Białymstoku.
- 9) Wniosek Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych w sprawie rekursu na postanowienia Nadzwyczajnego Komisarza m[iasta] Warszawy.
- 10) Sprawy bieżące.

°Załącznik do punktu 3° °No. 2°

[Projekt ustawy tymczasowej, regulującej urządzenie władzy wojewódzkiej na terenie części byłego zaboru rosyjskiego]

MINISTERSTWO
SPRAW WEWNĘTRZNYCH

Odpis.

Projekt Tymczasowej Ustawy o ustroju władzy wojewódzkiej na części obszaru b. zaboru rosyjskiego.

Art. 1.

Do czasu wejścia w życie ustawy o ustroju administracyjnym Rzeczypospolitej Polskiej dzieli się część obszarów b. zaboru rosyjskiego na pięć województw: lubelskie, białostockie, łódzkie, radomskie i warszawskie poza tym miasta Łódź i Warszawa stanowią odrębne województwa.

Art. 2.

Zarząd województwa sprawuje ^hprezydent^h °wojewoda^c, mianowany przez Naczelnika Państwa na wniosek Rady Ministrów.

Prezydentowi dodana jest przez poszczególne Ministerstwa odpowiednia liczba urzędników administracyjnych i fachowych, których jest bezpośrednim przełożonym. °Urzednicy fachowi poszczególnych resortów mogą być zgrupowani w osobne kolegia i są w sprawach fachowych osobiście odpowiedzialni.^c Urzedników do VIII klasy płac mianuje prezydent.

Art. 3.

Z wyjątkiem dziedziny administracji wojskowej, sądowej, skarbowej, szkolnej, kolejowej, pocztowo-telegraficznej °i komunikacji wodnej^c prezydent jest:

- a) reprezentantem Rządu Centralnego odpowiedzialnym wobec niego za cały zarząd województwa i sprawującym z jego ramienia władzę państwową;
- b) wykonawcą zleceń poszczególnych Ministerstw w zakresie ich kompetencji;

c) zwierzchnikiem wszystkich władz i urzędów w województwie tudzież służbowym przełożonym wszystkich urzędników tychże władz i urzędów.

Art. 4.

Prezydent wykonuje swą władzę i wydaje orzeczenia sam względnie kolegalnie z dodaną sobie Radą Wojewódzką. Sprawy wynikające z ust samorządowych decydowane są zawsze kolegalnie.

Art. 5.

Od orzeczeń wojewódzkich dopuszczalne jest odwołanie do kompetentnych Ministerstw, które wnieść należy do prezydenta w dniach 14, liczbą od dn. doręczenia. Od orzeczeń wojewódzkich, wydanych w II lub III instancji nie ma dalszego odwołania.–

Art. 6.

Rada Wojewódzka składa się z delegatów wydziałów powiatowych i magistratów, stanowiących samodzielne powiaty, wybieranych na okres urzędowania odnośnego wydziału względnie magistratu po jednym od każdego i odpowiedniej liczby urzędników województwa. Przewodniczącym Rady jest prezydent względnie wyznaczony przez niego zastępca. Rada uchwała i orzeka w kolegiach, złożonych z trzech delegatów i trzech każdorazowo powołanych urzędników województwa. Rozporządzenie wykonawcze określi w jaki sposób będą delegaci samorządowych powoływani do kolejnego brania udziału w posiedzeniach względnie w szeregu posiedzeń (kadencjach). Prezydent może każdą uchwałę względnie orzeczenie Rady zawiesić i przedłożyć do decyzji Rządu Centralnego.

Art. 7.

Drogą rozporządzenia mogą poszczególne Ministerstwa przekazywać Prezydentowi decyzję w toku instancji w sprawach dotąd ich kompetencji zastrzeżonych.

Art. 8.

Z chwilą rozpoczęcia urzędowania prezydentów przestają w obrębie województw istnieć jakiegokolwiek na rozporządzeniach oparte władze II instancji z wyjątkiem władz wojskowych, sądowych, skarbowych, szkolnych, kolejowych i pocztowo-telegraficznych.

Art. 9.

Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z zainteresowanymi Ministrami.

Art. 10.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Minister Spraw Wewnętrznych:
/-/ S. Wojciechowski

Warszawa, dnia 4 lipca 1919 r.

Wniesiono na Radę Ministrów
dn. 1919 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem
Prezydent Ministrów:

°Załącznik do punktu 5° °No. 3°

[Projekt ustawy o odpowiedzialności wojskowych za przestępstwa przeciwko własności, popełnione na przedmiotach należących do skarbu wojskowego, oraz za łapownictwo w wojsku]

°Redakcja ostateczna°

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH
Warszawa, dn. 29 czerwca 1919 r.

Do RADY MINISTRÓW

Wniosek nagły.

Ministerstwo spraw wojskowych wnosi o uchwalenie i przedłożenie na najbliższym posiedzeniu Sejmu Ustawodawczego w postaci wniosku nagłego, następującego projektu:

„Ustawa o odpowiedzialności wojskowych za przestępstwa przeciwko własności, popełnione na przedmiotach, należących do skarbu wojskowego, zarówno znajdujących się pod ochroną wojskową lub służbowo sprawcy dostępnych oraz za łapownictwo w wojsku”.

Art. 1.

Przestępstwa, dotyczące:

- 1) kradzieży przedmiotów, należących do skarbu wojskowego lub do innych właścicieli, gdy kradzież popełniono podczas wykonania służby lub z naruszeniem obowiązku służbowego, lub gdy skradziono przedmioty, znajdujące się pod ochroną wojskową, albo też dostępne sprawcy wskutek wykonania służby, bądź wskutek stosunku służbowego;
- 2) przywłaszczenia (sprzeniewierzenia) przedmiotów, wymienionych wyżej, w ust. 1;
- 3) oszustwa na szkodę skarbu wojskowego;
- 4) przyjęcia podarunku lub innej korzyści majątkowej ^club obietnicy tychże^c, danych sprawcy w celu skłonienia go do naruszenia obowiązku służbowego oraz
- 5) przyjęcia podarunku lub innej korzyści, albo domagania się bądź ściągania na własną korzyść nienależnych opłat lub świadczeń za czynności, wynikające z obowiązku służbowego sprawcy, ^dchoćby nie połączone z naruszeniem tego obowiązku^d,–

o ile przestępstwa te popełnione zostały przez wojskowych i o ile ^dszkoda zrządzona lub zamierzona^d we wszystkich tych wypadkach przekracza tysiąc marek (dwa tysiące koron), są zbrodniami.

Art. 2.

Oдноśnie zbrodni, w art. 1 wymienionych, czasowo, aż do ustawowego odwołania, zawieszają się moc obowiązującą istniejących na całej przestrzeni Państwa postanowień karnych, a zbrodnie te poddaje się skutkom prawnym, w art. 3–7 ustawy niniejszej wyrażonym.

Art. 3.

Wojskowi, winni zbrodni, przewidzianych w art. 1 ust. 1–3, ulegną karze śmierci przez rozstrzelanie.

Art. 4.

Wojskowi, winni zbrodni, przewidzianej w art. 1 ust. 4, ulegną karze śmierci przez rozstrzelanie, w przypadkach zaś mniejszej wagi – karze: ciężkiego więzienia (domu poprawy) dożywotniego (bezterminowego).

Art. 5.

Wojskowi, winni zbrodni, przewidzianej w art. 1 ust. 5, ulegną karze: ciężkiego więzienia (domu karnego) na czas od lat pięciu do lat dziesięciu.

Art. 6.

Karom, przepisany w art. 3–5, jednakowo ulegać mają tak główni sprawcy, jako też wszyscy inni uczestnicy wojskowi przestępstw, w art. 1 wymienionych.

Art. 7.

Wojskowi uczestnicy przestępstw, w art. 1 ust. 1–3 wymienionych, z mocy ustawy niniejszej odpowiadać mają również w tym wypadku, gdy głównym sprawcą przestępstw tych jest osoba cywilna.

Art. 8.

Wykonanie ustawy niniejszej należy do Ministra spraw wojskowych.

UZASADNIENIE.

Nadzwyczajne warunki, w jakich powstawała armia nasza z resztek armii państw zaborczych i usprawiedliwiony okolicznościami pośpiech w formowaniu kadrów, sprawiły, że przy wcielaniu materiału ludzkiego do W.P., w tym okresie przejściowym nie dało się dotychczas stosować wymagań ścisłej weryfikacji tego materiału pod względem etycznym, w skutku czego, niestety, stwierdzić wypada, że w składzie osobowym armii naszej, tak chlubnie z jednej strony zasłużonej dla Ojczyzny, z drugiej strony – zbyt często, niestety, zachodzą zastraszające objawy przestępstw, przeciwko mieniu Państwa popełnianych w chęci zysku i przekupstw służbowych.

Jak poucza statystyka sądów wojskowych, w ubiegłym półroczu z ogólnej liczby 547 będących w toku spraw oficerskich – 235, tj. prawie 49% dotyczyło kradzieży, sprzeniewierzeń, nadużyć władzy w chęci zysku, przekupstwa i łapownictwa. W środowisku żołnierskim daje się zauważyć nie mniej smutną skłonność do kradzieży i defraudacji rzeczy skarbowych.

Psychologicznie objawy te są nieodłączne od ogólnego stanu rozkładowego, wywołanego skutkami wojny i znikną niewątpliwie z powszechnym otrząśnięciem się społeczeństwa z objawów społecznego zdziczenia etycznego.

Nie zwalnia to wszakże dowództwa wojskowego od niezwłocznego wypowiedzenia tym smutnym objawom nieubłaganej walki. Jedną z form tej walki jest zaostrenie odpowiedzialności sądowej za dane kategorie czynów występnych, aż do najwyższego wymiaru kary, tj. do kary śmierci.

Projekt niniejszy jest właśnie próbą tej walki, która, ze względu na najwyższe dobro, bo zdrowie moralne armii – ostoji narodu, powinna ze wszech stron zasługiwać na spólcucie i poparcie.

Ustawa projektowana ma charakter przejściowy, aż do odwołania (art. 2), celem jej zaś jest – zawiesić czasowo, o ile chodzi o przestępstwa, popełniane przez wojskowych, stosowanie różnolitych i bardziej przy tym słabych ustaw

karnych, działających na przestrzeni byłych trzech zaborów, i wprowadzić za przestępstwa, wymienione w art. 1 ust. 1–5, represję bardziej ciężką, aż do ‘czasu’ zmniejszenia się liczby przestępstw i utrwalenia w armii zasad karności i poszanowania obowiązku, w związku z ogólnym wychowaniem i wyszkoleniem żołnierza polskiego.

Moc ustawy niniejszej skończy się albo z chwilą wydania w przyszłości polskiego kodeksu karnego wojskowego, który pochłonie wszystkie tego rodzaju przepisy albo też – w drodze wydania ustawy, odwołującej nowelę niniejszą.

Uznanie przestępstw, wyliczonych w pięciu ustępach art. 1, a stanowiących dotkliwą plagę naszej młodej armii, – za zbrodnie (tj. najbardziej ciężkie przestępstwa) uzależnia się od dwóch okoliczności; wymaga się mianowicie, aby:

- 1) przestępstwa te popełnione były przez osoby wojskowe (tj. oficerów, urzędników wojskowych, szeregowych lub osoby, należące do pocztu wojskowego) i ‘aby’
- 2) wartość przedmiotu przestępstwa przenosiła tysiąc marek (dwa tysiące koron).

Pierwszy z tych warunków pochodzi stąd, że ustawa niniejsza dotyczyć ma wyłącznie życia wojskowego i osób wojskowych i w niczym nie przesądza zaostrzenia odpowiedzialności czynników cywilnych za podobne przestępstwa.

Co się tyczy drugiego z wymagań powyższych, tj. wartości przedmiotu zbrodni ponad tysiąc marek (dwa tysiące koron), zauważyć należy, że kwalifikowanie przestępstw według wartości obiektu jest ogólnie przyjęte w kodeksach karnych, o ile zaś dotyczy ustawy niniejszej, – jest nie mniej celowe, gdyż wypadki kradzieży lub sprzeniewierzenia, wartości poniżej tych sum, przy dzisiejszym ustosunkowaniu się cen, najczęściej zbiegają się z wypadkami popełniania tych czynów z biedy i potrzeby fizycznej, a nie w celu występno-lukratywnym. Nie leży bowiem w intencji Ministerstwa ściganie tych ostatnich wypadków, wedle postanowień projektu. Dla tych przypadków wystarczająca jest sankcja ustaw istniejących.

Występność i niedopuszczalność w armii czynów, pociągniętych w art. 1 pod kategorię zbrodni, jest tak oczywistą, że komentarzy bliższych nie wymaga.

Zaznaczenie, że wypadki tych przestępstw są zbrodniami, jest konieczne, od tego określenia bowiem na obszarze b. zaboru austriackiego zależą bardziej ciężkie skutki prawne.

Projektowana kara śmierci (art. 3 i 4) za najbardziej ciężkie przypadki zamachów na własność publiczną lub znajdującą się pod ochroną wojska oraz na nieskazitelność służbową (art. 1 ust. 1–3) zbiega się z dezyderatem, wyrażonym publicznie na Sejmie Ustawodawczym. Dezyderat ten, zdaniem Ministerstwa spraw wojskowych, jest słuszny, gdyż nietykalność mienia wojskowego, zarówno poszanowanie innego mienia, o ile powierzone zostało pieczy armii lub wskutek uprzywilejowanego położenia członków armii było im szczególnie dostępne,

jest niezmiernie ważnym warunkiem porządku społecznego, którego interesom musi być, oczywiście, podporządkowany interes doktryny prawnej, wymagającej szczegółowego traktowania osobistości przestępcy i naukowego analizowania jego winy.

„Inter arma silent jura” – powiada stare rzymskie przysłowie i w powiedzeniu tym tkwi wielka dziejowa prawda i zarazem praktyczna wskazówka dla społeczeństwa, pragnącego podźwignąć się z wiekowego upadku. Nie można zatem od ustawy tej żądać ani głębokiej analizy jurydycznej, ani szczegółowej kwalifikacji czynów, ani drobiazgowego stopniowania kar. W razie szczególnych okoliczności, sąd w przepisach ustaw lub w drodze łaski Naczelnika Państwa – znajdzie wyjście do złagodzenia losu przestępcy.

W art. 6 projektuje się przepis ogólny, że karom, przewidzianym w art. 3–5, podlegają wszyscy sprawcy przestępstw, niezależnie od stopnia spółwiny, co ma na celu stworzyć atmosferę odstraszenia i pobudzać wojskowych do baczności wystrzegania się wszelkich postępów, mogących być przez różne ciemne figury wyzyskanymi dla ich zbrodniczych celów. Kary, przewidziane w tej ustawie, będą nieubłaganie zastosowane do wojskowych przez sąd wojskowy, choćby główny sprawca był cywilnym i, jako taki, miał stanąć przed sądem powszechnym i według powszechnego kodeksu karnego być sądzonym (art. 7).

Przepis ten projektuje się dlatego, że przestępstwa, objęte projektem, popełniane są częstokroć z namowy i w interesach osób cywilnych. Gdyby stan cywilny głównego sprawcy miał wpływać osłabiająco na odpowiedzialność jego pomocników wojskowych – przez przeniesienie ich spraw do sądu powszechnego, który stosuje ustawy karne zwykłe, bardziej słabe, – to walka z przestępczością w armii spełzałaby na niczym.

Ministerstwo spraw wojskowych, wnosząc projekt powyższy, zdawało sobie sprawę z tego, że najprościej byłoby wszystkie sprawy, wynikające z przestępstw, ustawą tą objętych, poddać orzecznictwu polowych sądów doraźnych, nie uciekając się do konstruowania nowych sankcji karnych. Staje jednak ku temu na przeszkodzie ta okoliczność, że sprawy karno-majątkowe w olbrzymiej ilości wypadków wymagają śledztwa lub dłuższego dochodzenia, które technicznie wykluczają możliwość zastosowania postępowania doraźnego.

Pozostaje więc, jako jedyna droga wyjścia z ciężkiej sytuacji, zwykła droga sądowo-karna z zaostrzeniem odpowiedzialności przestępców.

Za MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH:

‘podp. c^f Sosnkowski^f
Generał Podporucznik

[Projekt ustawy o przywróceniu praw skazanym za przestępstwa polityczne i wojskowe]

U S T A W A

o przywróceniu praw skazanym za przestępstwa polityczne i wojskowe.

Art. 1.

Skazanym przez sądy byłych państw rozbiorowych za przestępstwa wojskowe tudzież czyny, popełnione z pobudek politycznych, skierowane bezpośrednio lub pośrednio przeciw istnieniu i całości tychże państw, a w szczególności przeciw ich panującym, wojskom, władzom i urządzeniom, przeciw ówczesnemu ustrojowi państwowemu lub społecznemu, tudzież za namawianie, pomoc i ukrywanie sprawcy tego rodzaju czynów, lub dopomaganie mu do ucieczki, darowane są, oprócz kary, także skutki ze skazaniem lub przestępstwem połączone, wynikające bezpośrednio z ustawy lub określone orzeczeniem karnosądowym, tak jakby skazanie nigdy nie nastąpiło, atoli bez ujmy dla nabytych praw osób trzecich.

Wyjęte są czyny, których pobudką była nienawiść do narodu polskiego.

Art. 2.

Do praw majątkowych, utraconych wskutek skazania stosować należy w braku postanowień korzystniejszych dla skazanego analogicznie przepisy prawa cywilnego, mające zastosowanie w przypadku gdy uznany za znikłego (zmarłego) zjawi się, lub był jego dowiedzionym będzie.

Art. 3.

Sąd orzeknie, czy dany czyn należy do wymienionych w art. 1, a przy zbiegu przestępstw, wymienionych w art. 1 z innymi, postanowi, w jakim rozmiarze kara jeszcze nie wykonana winna być złagodzona.

Orzeczenie nastąpi na wniosek skazanego lub jego małżonka, krewnych w linii wstępnej, lub zstępnej, opiekuna, kuratora lub prokuratora.

Art. 4.

Właściwym będzie Sąd Okręgowy ostatniego miejsca zamieszkania lub pobytu skazanego, a gdyby właściwość sądu polskiego w ten sposób nie dała się ustalić, Sąd Okręgowy w Warszawie.

Art. 5.

Do postępowania stosować należy w byłym zaborze rosyjskim analogicznie art. 975²–957⁹ u.p.k.

W byłym zaborze austriackim orzeczenie nastąpi na posiedzeniu niejawnym w formie uchwały po wysłuchaniu prokuratora; przed powzięciem uchwały przeprowadzić należy potrzebne dochodzenia. Od uchwały przysługuje zażalenie w ciągu dni 14-tu.

W wypadkach wątpliwych wstrzymać należy wykonanie kary aż do prawomocności decyzji.

Art. 6.

Ustawa niniejsza obowiązuje w byłym zaborze rosyjskim i austriackim i wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Wykonanie jej należy do Ministra Sprawiedliwości.

MOTYWY

do projektu ustawy o przywróceniu praw skazanym za przestępstwa polityczne i wojskowe.

Polityczna walka z państwami zaborczymi prowadzona przez długie lata, pociągnęła za sobą szereg surowych wyroków ferowanych przeważnie przez sądy wojskowe, a skazujących na kary najcięższe jako to, karę śmierci, ciężkie roboty (katorga), ciężkie więzienie, zesłanie na osiedlenie itp.

Według postanowień kodeksu kar głównych i poprawczych, tudzież kodeksu karnego z r. 1903 z karami tymi łączyły się ogromnej doniosłości skutki prawne, a mianowicie pozbawienie praw stanu, powodujące utratę nie tylko wszelkich praw politycznych i honorowych, lecz nawet praw rodzinnych i majątkowych. Również wedle postanowień ustaw austriackich prócz utraty praw politycznych i honorowych skazanie takie niekiedy pociągało za sobą pewne ograniczenia natury prywatnoprawnej (§ 260 wojsk[owej] ustawy kar[nej] ces[arskiej] rozporządzenie z 9 czerwca 1915, dz.p.p. No. 156).

Jeśli chodzi o kary w ścisłym tego słowa znaczeniu, to one stały się przeważnie bezprzedmiotowymi (amnestia z 6-go lutego 1919 r. i inne wcześniejsze akty łaski); natomiast należy uchylić wspomniane skutki karno-sądowego skazania.

Wyliczenie poszczególnych art. ustawy, określających przestępstwa, które by chciano objąć postanowieniami projektowanej ustawy, nie jest wskazane ze względu na to, że w ten sposób udaremniiony byłby częstokroć cel zamierzony; nie można bowiem zapominać, że przestępstwa popełnione z motywów wyłącznie politycznych podciągano często pod przepisy ustawy, które stosują się także do zwykłych przestępców (zabójstwo, grabież itp.).

Tym tłumaczy się metoda, której trzyma się projekt w szczególności art. 1, jak również konieczność drogi ustawodawczej (ze względu na ingerencję sądu i postępowanie).

do art. 1-go. Projektowany przepis ma na myśli przestępstwa polityczne tak bezwzględnie, jak i względnie polityczne, tj. takie, które nie będąc same przez się politycznymi stają się takimi ze względu na pobudki natury politycznej.

Wyjęte mają być atoli czyny, które jakkolwiek zewnętrznie były skierowane przeciw organom czy urządzeniom państw rozbiornych, były jednak wpływem nienawiści do narodu polskiego.

Nie stanowi różnicy, czy wyrok wydał sąd cywilny, wojskowy lub okupacyjny.

Oprócz kary darowane są skutki skazania, o ile polegają na niezdolności do wykonania pewnych praw lub sprawowania pewnych urzędów lub funkcji; projekt zawiera nadto normę natury restytucyjnej i posługując się fikcją prawną („tak, jakby skazanie nigdy nie nastąpiło”) powraca utracone prawa.

Art. 1-y nie dotyczy jednak tego rodzaju skutków, które dopiero pośrednio łączą się z wyrokiem karnym i wyrzeczone zostały na wniosek strony w innym postępowaniu (rozwiązanie małżeństwa, separacja itp.).

Do art. 2-go. Projektowany przepis postanawia, że względem praw majątkowych, utraconych z mocy wyroku lub wskutek popełnienia przestępstwa (§ 208 austr. kod. kar. wojsk[owy]), skazany ma być traktowanym na równi z osobą uznaną za znikłą (zmarłą), która się zjawiała, względnie której pozostawanie przy życiu dowiedziono.

Przepis ten aktualnym byłby przede wszystkim w b. zaborze rosyjskim.

Do art. 3-go. Decyzję o tym, czy czyn należy do kategorii wymienionej w art. 1 projekt pozostawia sądowi. W razie zbiegu przestępstw wojskowych lub politycznych ze zwykłymi, tenże sąd orzeknie zarazem, czy i w jakim rozmiarze kara winna być złagodzoną i czy jest już odbyta, względnie w jakim stopniu ulega umorzeniu.

Do art. 4-go. Posiłkowa właściwość sądu okręgowego w Warszawie zachodzić będzie w tych przypadkach, gdy skazanie nastąpiło poza granicami Państwa Polskiego (np. na obcych frontach bojowych) i jeśli nie da się ustalić, czy i gdzie skazany miał w kraju ostatnie miejsce zamieszkania lub pobytu.

Do art. 5-go. Projekt przewiduje stosowanie w b. zaborze rosyjskim analogii z art. 975²–957⁹ u.p.k., zaś dla zaboru b. austriackiego określa nieskomplikowany sposób postępowania, prowadzący do wydania decyzji, o której mowa w art. 3-im.

[Projekt ustawy o nadawaniu stopni wojskowych w Wojsku Polskim]

PROJEKT.

U S T A W A

o nadawaniu stopni oficerskich
w Wojsku Polskim.

Rozdział I.

Postanowienia ogólne.

- Art. 1. ^hPrzyjmowanie^h „Mianowanie” oficerów zawodowych ^hdo^h Wojska Polskiego z nadaniem im odnośnych stopni oficerskich – następuje jedynie na miejsca wakujące w granicach, etatami armii stałej przewidzianych.
- Art. 2. Stopnie, przyznane oficerom przed wydaniem niniejszej ustawy, są warunkowe i podlegają regulacji w myśl przepisów, w ustawie niniejszej wyrażonych.
Stopnie, nabyte w armiach obcych oraz formacjach ^hW.P. 1 XI [19]18 r.^h „polskich”, nie obowiązują do uznania tych stopni w Wojsku Polskim, a stopnie oficerów W.P., powołanych na czas wojny oraz rezerwowych od majora w górę, będą przyznane zależnie od przydatności odnośnych oficerów do stanowisk, związanych etatami z daną rangą, o czym decyduje Minister spraw wojskowych.
- Art. 3. Oficerowie, posiadający obecnie stopień wyższy, niż zostanie im przyznany przy ułożeniu ogólnego starszeństwa, mogą korzystać tytularnie ze stopnia wyższego o jeden stopień od stopnia rzeczywistego, przyznanego im przy ułożeniu ogólnego starszeństwa.
Stopień tytularny wszakże nie daje posiadaczowi ani praw do starszeństwa, ani do wyposażenia, ani też do pełnienia funkcji wyższych, które są przywiązane do stopnia rzeczywistego, przyznanego odnośnemu oficerowi.
- Art. 4. Jako granice wieku przy przyjmowaniu na oficerów zawodowych oraz przy oznaczaniu stopni – oznacza się:
a) maksimum: dla subalternów lat 35
dla kapitana lat 42
dla majora lat 45
dla podpułkownika lat 48

- dla pułkownika lat 50
- dla gen. ^hppor.^h lat 55
- ^a)^a minimum: dla kapitana lat 24
- dla majora lat 26
- dla podpułkownika lat 28
- dla pułkownika lat 30
- dla gen. ^hppor.^h lat 32

Oficerowie starsi ponad wiek przepisany, mogą być do Wojska przyjmowani tylko ^hpodczas^h ^cna czas^c wojny.

- Art. 5. Za podstawę przy ^hukładaniu^h ^cobsadzie stanowisk według^c etatów wojskowych przyjmuje się stopnie następujące:
- dla dowódcy kompanii i d[owód]cy równorz[ędnego] stopień kapitana (rotmistrza)
 - dla dowódcy baonu i d[owód]cy równorz[ędnego] stopień majora lub ppłk.
 - dla dowódcy pułku i d[owód]cy równorz[ędnego] stopień ppłk. lub płk.
 - dla dowódcy brygady i d[owód]cy równorz[ędnego] stopień płk. lub gen. ppor.
 - dla dowódcy dywizji i d[owód]cy równorz[ędnego] stopień gen. ppor. lub gen. por.
 - dla dowódcy korpusu i d[owód]cy równorz[ędnego] stopień gen. por. lub gen. broni

Rozdział 2.

Ustalenie starszeństwa.

- Art. 6. Przyznanie stopni oficerskich nastąpi po ustaleniu ogólnego starszeństwa oficerów wedle przepisów, niżej w art. ^c7–14^c wyrażonych.
- Art. 7. Przed ustaleniem ogólnego starszeństwa oficerów, ustalone będzie starszeństwo ich w grupach, odpowiadających armiom lub formacjom, z których oficerowie przeszli do Wojska Polskiego. Grupy te są następujące:
- a) oficerowie b. Legionów Polskich i Polskiego Korpusu Posiłkowego, tudzież oficerowie spośród ochotników lub spośród oficerów nieczynnych armii obcych, którzy, będąc wolnymi od obowiązku służby w armiach b. państw zaborczych, zaciągnęli się z własnego popędu również do innych formacji polskich ^cjak bająńczycy, of. Polacy ochotn[icy] francuscy, amerykańscy itp.^c, oraz:
 - b) oficerowie z b. armii austriackiej
 - c) oficerowie z b. armii rosyjskiej
 - d) oficerowie z b. armii niemieckiej
 - ^he) oficerowi z legionów francuskich, amerykańscy, kanadyjscy itp.^h

Art. 8. Wewnętrzne starszeństwo oficerów b. Legionów Polskich oraz pozostałych oficerów, zaliczonych do grupy a) (art. 7), będzie ustalone na podstawie orzeczeń Komisji Weryfikacyjnej, specjalnie dla grupy tej powołanej.

Art. 9. Starszeństwo oficerów w pozostałych (poza a.) grupach, w art. 7 wymienionych, ustalone będzie po ścisłym i dokładnym przeprowadzeniu obliczeń rzeczywistych lat służby, łącznie z doliczeniami, przewidzianymi poniżej dla każdego poszczególnego oficera.

Art. 10. Za podstawę do obliczenia lat służby oficerskiej w wypadkach, w art. 9 przewidzianych, przyjmuje się pierwszy stopień oficerski (chorąży, podporucznik), uzyskany w wyżej wskazanych formacjach, przy czym takowy należy udowodnić dokumentalnymi danymi, że został zatwierdzony reskryptem lub Dekretem, wydanym przez Najwyższą Władzę Państwa. Obliczenie lat służby oficerskiej przeprowadzić należy do dnia 1 czerwca 1919 r.:

- a) dla oficerów zawodowych od daty ukończenia szkoły wojskowej i wstąpienia do służby czynnej;
- b) dla oficerów rezerwowych od daty ukończenia jednorocznej służby;
- c) dla oficerów, którzy rozpoczęli służbę wojskową podczas wojny, tj. w okresie od 1 VIII [19]14 do 1 VI [19]19 r. od daty wstąpienia do armii czynnej lub od daty wstąpienia na skrócone kursy szkół wojennych.

Art. 11. Przy ustaleniu czasu rzeczywistej wysługi oficerów grup b., c., d., ^{he} (art. 7) stosowane będą obliczenia następujące:

- a) oficerom grup powyższych, o ile do dnia 1 listopada 1918 r. wstąpili do polskich formacji wojskowych, jako to:
do pierwszego, drugiego lub trzeciego Korpusów Zachodnich, Legionów Polskich lub Polskiego Korpusu Posiłkowego, Wojsk Polskich we Francji, dywizji gen. Żeligowskiego, formacji polskich na Syberii, na Murmanie i w Finlandii oraz do Polskiej Organizacji Wojskowej – czas, spędzony przez nich w formacjach tych, winien być liczony podwójnie (dolicza się miesiąc do miesiąca).
Za czas rzeczywistej służby w formacjach polskich uważa się także czas, spędzony w niewoli, dokąd oficerowie dostali się z formacji polskiej oraz czas, spędzony w więzieniach niemieckich i bolszewickich.
- b) Oficerom b. armii rosyjskiej, którzy z niewoli austriackiej lub niemieckiej zgłosili się przed 1 marca 1917 r. do W.P., jak również oficerom b. armii austriackiej lub niemieckiej, którzy zgłosili się w terminie do 1 XI [19]18 r. do Formacji Polskiej po stronie Koalicji – dolicza się do ogólnej sumy lat służby oficerskiej czas od dnia zgłoszenia się

do dnia 1 XI [19]18 r., o ile po wyjściu z niewoli niezwłocznie zgłosili się do służby w Wojsku Polskim.

- c) Oficerom, którzy w okresie trwania wojny europejskiej, tj. od 1 VIII [19]14 r. do 1 VI [19]19 r. znajdowali się w formacjach frontowych i przyjmowali czynny udział w bitwach – pośrednio lub bezpośrednio dolicza się do ogólnej sumy lat służby oficerskiej za każdy miesiąc jeden miesiąc.

Pod formacjami frontowymi należy rozumieć służbę frontową pułku piechoty, kawalerii, artylerii, samoistnym batalionie, szwadronie, baterii, batalionie lub kom[panii] saperskiej albo pionierskiej, oddziałach balonowych i lotniczych.

- d) Oficerom, którzy w tym okresie pełnili służbę na froncie w sztabach brygad dywizji i korpusu, jako, komendanci, oficerowie Sztabu Generalnego, adiutanci, oficerowie ordynansowi, intendenci itp. w oddziałach telefonicznych, kolejowych, mierniczych, artyleryjskich, lotniczych nie frontowych, robotniczych frontowych kolumnach sanitarnych i taborowych – doliczyć do ogólnej sumy lat służby oficerskiej za każdy miesiąc po pół miesiąca.

Inne, poza wyżej wymienionymi, rodzaje służby, jako to: etapowa służba itp. oraz służba poza linią korpusu – nie uprawniają do żadnych doliczeń.

- e) Oficerom, którzy dostali się do niewoli w okresie trwania wojny europejskiej, czas przebyty w niewoli, liczyć jako rzeczywistą służbę etapową.

- f) Oficerom, którzy podczas wojny pomiędzy 1 VIII [19]14 do 1 VI [19]19 r. zostali ranni lub kontuzjowani – za wszystkie otrzymane rany lub kontuzje dolicza się do ogólnej sumy lat służby oficerskiej nie więcej jak jeden rok (liczy się jedynie czas, spędzony w zakładach leczniczych).

- g) oficerom rezerwy, posiadającym wykształcenie średnie, uprawniające do studiów wyższych lub szkoły równorzędnej, którzy po wybuchu wojny służyli w armii czynnej – należy liczyć każdy spędzony rok służby w rezerwie, za dziewięć miesięcy. Dla oficerów rezerwy, nie posiadających wymienionego cenzusu, liczone będzie za każdy rok służby w rezerwie – sześć miesięcy.

To samo dotyczy oficerów zawodowych, którzy z czynnej służby zostali przeniesieni do rezerwy. Tym oficerom czas pobytu w rezerwie liczy się od dnia przeniesienia do rezerwy.

- h) oficerom rezerwy do ogólnej wysługi dolicza się:

- 1) posiadającym maturę gimnazjalną lub świadectwo z ukończenia szkoły realnej, uprawniające do wstąpienia do wyższych zakładów naukowych – jeden rok;

- 2) posiadającym maturę i dwa lata studiów wyższych z egzaminami, przepisany dla tych lat – dwa lata;
 - 3) posiadającym maturę i cztery lata studiów wyższych wraz z egzaminami półdyplomowymi (tzw. absolwenci) – trzy lata;
 - 4) posiadającym maturę i dyplom z ukończenia wyższego zakładu naukowego – cztery lata;
 - 5) oficerom rezerwy, którzy są przyjmowani do specjalnej służby (prawnicy, lekarze, inżynierowie itd.), liczy się czas służby w rezerwie – ^hpodwójnie (^hrok za ^hdwa lata)^h ^crok^c.
- i) Oficerom zawodowym z b. armii państw zaborczych, którzy mają ukończony co najmniej z dobrym wynikiem pełny kurs w Austrii: Akademii Wojsk w Neusztacie⁸⁸, Wiedniu, Mödlingu, Heilburgu⁸⁹ oraz Szkołę Wojenną Wyższą, kursy artylerii, inżynierii i intendentury; w Rosji: odpowiednich szkół Wojskowych oraz Akademii Wojskowej (Sztabu Generalnego), Morskiej, Artyleryjskiej, Inżynieryjskiej, Wojskowo-Prawniczej, Intendenckiej lub innych wojskowych zakładów równorzędnych – tym do ogólnej wysługi dolicza się ilość lat, przebytych w tych zakładach^c, zaś posiadającym dyplom z ukończenia wyższego zakładu naukowego dolicza się 4 lata^c.

Art. 12. Oficerowie wszystkich grup, którzy okazali w czasie swej służby w Wojsku Polskim od 1 XI [19]18 r. (od 1 VII [19]18 dla armii, formowanej we Francji), do 1 VI [19]19 r. wybitne zdolności organizacyjne lub wysokie zalety bojowe i w ten czy inny sposób wybili się ponad przeciętnego oficera i zasługują na wysunięcie – mogą być ^hprzesunięci o jedną szarżę^h ^cposunięci o jeden stopień^c wyżej przy ostatecznym przyznaniu stopni na podstawie etatów; zarządzenie to musi wszakże być specjalnie umotywowane. Przy podwyższeniu stopnia w tym wypadku nie obowiązuje minimum wieku, ustanowione w art. ^c4^c.

Art. 13. Oficerowie b. armii austriackiej i niemieckiej, którzy przed wojną złożyli swe szarże oraz oficerowie zawodowi b. armii rosyjskiej, którzy w ciągu swej służby wojskowej przeszli do rezerwy, a z początkiem wojny byli powołani do służby czynnej lub reaktywowali się, a którzy zechcą wstąpić do służby czynnej w Armii Polskiej, muszą przejść przez specjalną komisję kwalifikacyjną, której zadaniem będzie zbadać czynności danego oficera podczas jego pobytu w rezerwie i powody, dla których w swoim czasie dany oficer wystąpił z czynnej służby.

⁸⁸ Właściwie: Wiener Neustadt.

⁸⁹ Chodzi o Hainburg, siedzibę Technicznej Akademii Wojskowej.

W razie otrzymania kwalifikacji ujemnej, oficerowie ci nie mogą być przyjęci do służby czynnej.

Art. 14. Po zestawieniu list starszeństwa, w poszczególnych grupach winna być zestawiona ogólna lista oficerów Wojska Polskiego w porządku starszeństwa. W tym celu oficerowie poszczególnych stopni wszystkich formacji będą wymieszani i posegregowani według rodzajów broni. Oficerowie, pełniący obecnie służbę w Sztabie Generalnym, aż do czasu ostatecznego ustalenia organizacji tegoż i etatów – będą liczyć się we właściwych im rodzajach broni.

Art. 15. Po ustaleniu ogólnego starszeństwa, zarządzi Minister spraw wojskowych we wszystkich oddziałach przetasowanie Korpusu Oficerskiego w ten sposób, aby stosunek liczebny poszczególnych grup oficerskich (art. 7) w danym oddziale odpowiadał ogólnemu stosunkowi tej grupy do ogólnej ilości oficerów w Wojsku Polskim.

Art. 16. Oficerowie Wojska Polskiego podzieleni będą na trzy grupy:

a) oficerów zawodowych, tj. tych, którzy zobowiązali się do służby czynnej w Wojsku Polskim, odpowiedzą warunkom cenzusu, wieku, zdrowia, przepisany dla oficerów zawodowych, a którzy wykazali się dobrymi kwalifikacjami tak w służbie poprzedniej, jak i w służbie w Wojsku Polskim.

Oficerowie, częściowo inwalidzi, którzy, mimo swego stanu fizycznego, mogą pełnić służbę czynną, liniową lub administracyjną i posiadają bardzo dobre kwalifikacje – mogą być wyjątkowo przyjęci do służby czynnej;

b) oficerów, powołanych na czas wojny, tj. tych, którzy nie nadają się na oficerów zawodowych lub nie chcą zawodowo służyć w Wojsku Polskim, którzy jednak mogą mieć prawo do emerytury z tytułu poprzedniej swej służby;

c) oficerów rezerwowych, tj. tych, którzy nie nadają się na oficerów zawodowych lub nie chcą zawodowo w Wojsku Polskim służyć, a nie mają prawa do emerytury.

Art. 17. Wszyscy oficerowie Wojska Polskiego w terminie, ustanowionym przez Ministra spraw wojskowych, obowiązani są złożyć egzaminy praktyczne i teoretyczne, odpowiednio do posiadanego stopnia.

Do programu tych egzaminów dla wszystkich stopni będzie wchodzić obowiązkowy egzamin z historii Polski i historii wojskowości polskiej. Oficerowie, słabo władający językiem polskim, będą obowiązani wykazać

się w wyznaczonym im terminie dokładną znajomością języka w słowie i piśmie.

Oficerowie, którzy egzaminów z postępowaniem dobrym nie złożą, będą wstrzymani w awansie, ci zaś, którzy w przeciągu następnego roku nie złożą powtórnie przepisanych egzaminów, będą usunięci ze służby czynnej.

Art. 18. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, wykonanie zaś jej należy do Ministra spraw wojskowych.

Motywy

do projektu ustalenia starszeństwa oficerów Wojsk Polskich.

Punktem wyjścia przy ustaleniu stopni starszeństwa Korpusu Oficerskiego mogą być jedynie potrzeby i dobro armii, oraz wzgląd na obciążenie Skarbu Państwa.

Na Korpus oficerski Wojsk Polskich składa się 7 następujących zasadniczych grup:

1. Oficerowie legionowi
2. Oficerowie zawodowi b. armii austriackiej
3. Oficerowie rezerwowi b. armii austriackiej
4. Oficerowie zawodowi b. armii rosyjskiej
5. Oficerowie rezerwowi b. armii rosyjskiej
6. Oficerowie b. armii niemieckiej
7. Oficerowie legionów francuskich, amerykańscy, kanadyjscy itp.

Z wymienionych 7 grup ma być wytworzony jednolity korpus oficerski, rdzeń i podstawa narodowej armii Polskiej.

Korpus oficerski musi wyjść z narodu, musi być z nim duchowo zespolony, musi być odbiciem najszlachetniejszych jego dążeń i porywów.

Tylko taki Korpus oficerski będzie każdej chwili gotowy do ofiary z życia i mienia, będzie zdolny zawsze i wszędzie podporządkować swój interes osobisty służbie narodowej.

Zadania Korpusu Oficerskiego są szersze niż by się to na pozór wydało. Oficer organizujący siłę zbrojną, gotową odeprzeć od granic wroga, może i powinien być jednocześnie wychowawcą rzeszy młodzieży stającej do szeregu, wychowawcą kształcącym tę młodzież poczucie obowiązku i odpowiedzialności, ducha ofiary i poświęcenia dla sprawy.

Aby temu zadaniu sprostać, musi Korpus Oficerski być ideowy, musi rozumieć pragnienia i dążenia społeczeństwa, musi być wychowany w dobrych tradycjach narodowych, wolny od wszelkich naleciałości obcych.

Aby to się stało, czynnik obywatelski narodowo wychowany i uświadomiony, musi być przy tworzeniu Korpusu Oficerskiego odpowiednio uwzględniony i wysunięty.

Drugą troską przy doborze oficerów jest troska o ich fachowość i zdolność do pełnienia służby.

Jako kryterium fachowości wypada przyjąć:

- a) dla oficerów b. formacji legionowej, opinii komisji weryfikacyjnej tej grupy, która to Komisja była w możności ocenić rzeczywistą wartość, oraz wojskową przydatność każdego poszczególnego oficera;
- b) dla oficerów innych formacji – przynależność do armii innych państw.

Należy przy tym wziąć skrupulatnie pod uwagę zachowania się danych oficerów w służbie W.P. od dnia 1 XI [19]18. Ujemna kwalifikacja stwierdzona w tej służbie powinna decydować o nie przyjęciu oficera do W.P.

Oficerowie nie mogą przekraczać pewnego wieku, tak aby na ogół Korpus oficerski był młody. Należy zatem ustalić wiek prekluzywny dla każdego stopnia.

Ale ponieważ oficerowie muszą mieć także i pewne doświadczenie życiowe, należy ustalić i minimum wieku dla poszczególnych stopni aby zapobiec przedostaniu się na stanowisko ważne i odpowiedzialne ludzi zbyt młodych, życiowo niedoświadczonych.

Aby można było uregulować starszeństwo ogólnie oficerów armii polskiej, musi być w pierw przeprowadzone uregulowanie starszeństwa grup poszczególnych.

Grupa oficerów legionowych ma już opracowany szematyzm starszeństwa w tej formie, że każdy oficer otrzymuje rangę odpowiadającą kwalifikacjom, zdolnościom, przydatności do pełnienia funkcji z odnośnym stopniem związanej.

Starszeństwo innych grup nie daje się przeprowadzić drogą oceny wartości poszczególnego oficera, musi być zatem dokonany drogą szematyzowania według pewnych ogólnych zasad.

W armii austriackiej stosunki awansowe były dla oficerów czynnych i rezerwowych, zarówno podczas pokoju jak podczas wojny normalnie uregulowane.

W b. armii rosyjskiej awans przedwojenny był dla oficerów czynnych i rezerwowych, zarówno podczas pokoju, jak podczas wojny normalnie uregulowany.

W b. armii rosyjskiej awans przedwojenny był dla oficerów czynnych normalny, dla oficerów rezerwowych nie było awansu żadnego. Natomiast podczas wojny był wprowadzony w armii rosyjskiej, a wywołany brakiem oficerów oraz potrzebą utrzymania ich na froncie, awans przyspieszony, uwzględniający czas przebywania na froncie, otrzymane rany, odznaczenia bojowe itp., co spowodowało niezwykle szybki awans oficerów rosyjskich w stosunku do oficerów austriackich i niemieckich.

Oficerowie, pochodzący z b. armii niemieckiej, byli w niej, niemal wyłącznie, oficerowie rezerwowi, dla których ze względu narodowościowych, awansów prawie nie było.

Przy badaniu stosunków awansowych wszystkich grup przyjęto następującą regułę:

„wewnętrzne starszeństwo poszczególnych grup, a mianowicie oficerów pochodzących z formacji niemieckich, rosyjskich i austriackich ustalone będzie

po ścisłym i dokładnym przeprowadzeniu obliczeń rzeczywistych dla służby, łącznie z ulgami, przewidzianymi dla każdego poszczególnego oficera”.

Po przeprowadzeniu obliczeń rzeczywistych lat służby łącznie z ulgami nastąpi określenie szarży i starszeństwa każdemu oficerowi, przy czym ilość oficerów wszelkich stopni nie powinna przekraczać ram nakreślonych etatem, który musi być przystosowany do pokojowych potrzeb armii – inaczej Skarb Państwa ponosiłby nieproduktywny ciężar.

Zapotrzebowanie zaś oficerów wywołane wojną powinno być zaspokojone kategorią oficerów rezerwowych, oraz powołanych na czas wojny. Takie kategorie należy stworzyć z tych oficerów, którzy obecnie znajdują się w armii polskiej.

MOTYWY SZCZEGÓŁOWE.

Ad. 1) Motywem tego punktu jest zasada, że miarodajnym przy przyjęciu oficera do W.P. oraz przyznaniu mu odpowiedniego stopnia, może być tylko interes wojska oraz Skarbu Państwa.

Ad. 4) Granice wieku wzorowano na armiach francuskich oraz angielskich.

Ad. 6) Motywem jest tu fakt, że oficerowie ci krokiem tym narazili byt swoich rodzin, oraz byt swój w stosunku do istniejących państw zaborczych; było to więc rzeczywistym dowodem polskiego patriotyzmu.

Ad. 6) Motywem punktu g. i h. jest konieczność ustosunkowania w starszeństwie oficerów rezerwowych, by im ze względu bytu umożliwić zawodową służbę w W.P. Zwłaszcza dotyczy to oficerów posiadających uniwersyteckie wykształcenie, oraz oficerów w średnim wieku, a więc posiadających dostateczne doświadczenie życiowe.

Projekt tej ustawy jest zgodny z opinią wydaną przez Komisję Weryfikacyjną złożoną z reprezentantów oficerów wszystkich formacji a mianowicie oficerów legionowych, armii gen. Hallera, Wojsk Wielkopolskich, b. armii austriackiej (zawodowych i rezerwowych), rosyjskiej (zawodowych i rezerwowych) oraz niemieckiej.

PROJEKT USTAWY O UŁOŻENIU STARSZEŃSTWA OGÓLNEGO OFICERÓW WOJSK POLSKICH

Uwzględniając wskazanie Podkomisji dla spraw osobowych Komisji Wojskowej Sejmu Rzeczypospolitej wypowiedziane w sprawie zasad tworzenia Korpusu oficerskiego W.P. na posiedzeniu w dniu 29 III 1919 a podkreślając jako główną zasadę nieskazitelnosc narodowego charakteru oficerskiego, a tym samym i całego Wojska Polskiego, M.S.W.⁹⁰ proponuje następujące zasady dla ułożenia ogólnego starszeństwa armii polskiej:

⁹⁰ Tu i dalej w tym samym dokumencie skrót należy rozwijać jako: Ministerstwo Spraw Wojskowych.

1) Stopnie oficerów zawodowych mogą być przyznawane tylko w miarę wolnych miejsc przewidzianych etatami wojska pokojowego, wobec czego wszystkie dotychczasowe stopnie w W.P. są warunkowe i przy ogólnej regulacji stopni mogą ulec zmianie.

2) Stopnie posiadane w innych armiach czy też formacjach nie obowiązują do uznania tych stopni w W.P., a stopnie oficerów W.P. powołanych na czas wojny oraz rezerwowych (^hjak^h punkt 8 b.c.) od majora w górę zależą od przydatności odnośnych oficerów do stanowisk związanych etatami z daną rangą, co rozstrzyga M.S.W.

Etaty będą obliczone na rozmiar pokojowego wojska, niezbędnego do obrony granic Państwa.

[3)] Celem zabezpieczenia przyszłych awansów będąc podniętą i nagrodą dobrej służby ustala się stopnie:

stopnie dla d[owód]cy komp. i równorzędnie stopień kapitana.

stopnie dla d[owód]cy baonu i równorzędnie stopień majora lub podpułkownika

stopnie dla d[owód]cy pułku i równorzędnie – stopień podpułkownika lub pułk.

stopnie dla d[owód]cy brygady i równorzędnie – stopień pułk. lub jen. ppor.

stopnie dla d[owód]cy dywizji i równorzędnie – stopień gen. ppor. lub gen. por.

stopnie dla d[owód]cy korpusu i równorzędnie – stopień gen. por. lub gen. broni

[4)] Jako granice wieku przy przyjmowaniu na oficerów zawodowych oraz przy oznaczaniu stopni oznacza się:

a) Maksimum: dla subalternów lat 35

dla kapitana lat 42

dla majora lat 45

dla ppułk. lat 48

dla pułk. lat 50

dla gen. ppor. lat 55

b) Minimum dla kapitana lat 24

dla majora lat 26

dla ppułk. lat 28

dla pułk. lat 30

dla gen. ppor. lat 32

Oficerowie starsi ponad wiek przepisany mogą być przyjmowani tylko jako pełniący służbę podczas wojny.

5) Oficerowie posiadający obecnie stopień wyższy niż zostanie im przyznany przy ułożeniu ogólnego starszeństwa mogą otrzymać tytularny stopień wyższy, jednak co najwyżej o 1 stopień od stopnia rzeczywistego, przyznanego im przy ułożeniu ogólnego starszeństwa.

Stopień tytularny nie daje ani praw do starszeństwa, ani do poborów czy też funkcji wyższych, które są przywiązane do stopnia rzeczywistego. ^aTe prawa do rzeczywistej szarży te prawa do rzeczywistej szarży^a.

6) Wewnętrzne starszeństwo poszczególnych grup będzie ustalone:

a) dla oficerów pochodzących z b. formacji leg[ionowych] na podstawie pracy kom. weryfikacyjnej ^atej pracy^a.

b) dla oficerów b. armii niemieckiej, rosyjskiej i austriackiej po ścisłym i dokładnym przeprowadzeniu obliczeń rzeczywistych lat służby łącznie z doliczeniami przewidzianymi poniżej dla każdego poszczególnego oficera.

Jako podstawę do służby oficerskiej przyjmuje się pierwszy stopień oficerski (chorąży, pporucznik) uzyskany w wyżej wskazanych formacjach, przy czym takowy należy udowodnić dokumentalnymi danymi, że został zatwierdzony reskryptem lub dekretem wydanym przez Najwyższą Władzę Państwa.

A. Obliczenie lat służby oficerskiej przeprowadzi od dnia 1 VI [19]19.

a) dla oficerów zawodowych od daty ukończenia szkoły wojskowej i wstąpienia do służby czynnej.

b) dla oficerów rezerwowych od daty ukończenia jednorocznej służby.

c) dla oficerów którzy rozpoczęli służbę wojskową podczas wojny tj. w okresie od 1 VIII [19]14 do 1 VI [19]19 r. od daty wstąpienia do armii czynnej lub od wstąpienia na skrócone kursy szkół wojennych (dla tych zaś oficerów w oddziałach frontowych również od daty wstąpienia do armii czynnej).

B. Przy obliczeniu lat służby oficerskiej zastosowano następujące doliczenia:

a) oficerom b. formacji polskich do 1 XI [19]18 za czas tam spędzony w rzeczywistej służbie w tych formacjach doliczyć do ogólnej służby lat za każdy miesiąc 1 miesiąc.

Uwaga: Za formacje wojskowe polskie uważa się 1, 2, 3 Korpus wschodni i legiony polskie (P[olski] K[orpus] P[osiłkowy]), dotyczy oficerów nie objętych przez komisję weryfikacyjną legionów – jak punkt 6.a., Wojska Polskie we Francji, Dywizję Gen. Żeligowskiego, formacje syberyjskie, form[acje] murmańskie, form[acje] fillandzkie⁹¹ oraz P.O.W. Za czas rzeczywistej służby w formacjach polskich uważa się także czas spędzony w niewoli, dokąd oficerowie dostali się z formacji polskich, oraz czas spędzony w więzieniach niemieckich i bolszewickich.

b) oficerów z armii gen. Hallera, nie pochodzących z armii państw zaborczych, a więc tzw. bajończycy, dalej oficerowie ochotnicy francuscy, amerykańscy, kanadyjscy, brazylijscy, tureccy itp., którzy przed 15 lipca 1918 r. byli w armii organizowanej poza granicami państwa polskiego, zaliczyć do listy b. oficerów legionowych. Także zaliczyć i tych nieczynnych oficerów armii obcych którzy z powodu wieku lub zajmowanego wybitnego stanowiska ^asaclyjnego^a nie byli zobowiązani do służby wojskowej, a tylko z poczucia narodowego i obywatelskiego wstąpili w szeregi ochotnicze polskie. To jednakowoż nie przesądza sprawy co do pozostania ich w czynnej służbie po demobilizacji.

⁹¹ Chodzi o żołnierzy Legionu Polskiego w Finlandii, sformowanego w 1917 r. w okolicach Wyborgu.

c) oficerom b. armii ros. którzy z niewoli aust. lub niem. zgłosili się przed 1 III 1917 do W.P., jak również ofic. b. armii austr. lub niem. którzy zgłosili się w terminie do 1 XI [19]18 do formacji polskich po stronie Koalicji dolicza się czas do ogólnej sumy lat służby oficerskiej od dnia zgłoszenia do dnia ^a1.18.19⁹², o ile po wyjściu niezwłocznie zgłosili się do służby W.P. Motywem jest tu fakt, że oficerowie ci krokiem tym narazili byt swoich rodzin oraz byt swój do istniejących państw zaborczych, było to więc rzeczywistym dowodem polskiego patriotyzmu.

d) oficerom, którzy w okresie trwania wojny europejskiej, tj. od 1 VIII [19]14 do 1 VI [19]19, znajdowali się w formacjach frontowych i przyjmowali czynny udział w bitwach pośrednio lub bezpośrednio – doliczyć do ogólnej sumy lat służby oficerskiej za każdy miesiąc 1 miesiąc.

Uwaga: Pod formacjami frontowymi należy rozumieć służbę wojskową [w] pułku piechoty, kawalerii, artylerii, samoistnym batalionie, szwadronie, baterii, batalionie lub Kom[panii] Saperskiej albo pionierskiej, w oddziałach balonowych i lotniczych.

Oficerom, którzy w tym okresie pełnili służbę na froncie w sztabach brygad, dyw. i korp. jako Komendanci, ofic. Szt[abu] Gen[eralnego], adiut[anci], ofic. ordynans[owi] i intendenci itp. w oddziałach telef., kolej[owych], mierniczych, artyl[eryjskich], lotn[icznych] niefront[owych], robotniczych front[owych], kolum[nach] sanit[arnych] i taborow[y]ch – doliczyć do ogólnej sumy lat służby ofic. za każdy miesiąc ½ miesiąca.

To zaś do wszelkich innych rodzajów służby jak etapowej itp. oraz służby poza linią Korpusu, to takowe nie uprawniają do żadnych doliczeń.

e) ofic., którzy podczas wojny pomiędzy 1 VIII [19]14 do 1 VI [19]19 zostali ranni lub kontuzjowani, za wszystkie otrzymane rany lub kontuzje doliczyć do ogólnej sumy lat służby ofic[erskiej] nie więcej jak 1 rok (liczy się tylko czas pobytu w zakładach leczniczych).

g) ofic. rezerwy posiadającym wykształcenie średnie uprawniające do studiów wyższych lub szkoły równorzędnej, którzy po wybuchu wojny służyli w armii czynnej, należy liczyć 1 rok służby w rezerwie, za 9 miesięcy. Dla ofic. rez. nie posiadających wymienionego cenzusu obowiązuje norma za każdy rok w rezerwie 6 miesięcy.

To samo tyczy się ofic. zawodowych, którzy z czynnej służby zostali przeniesieni do rezerwy. Tym ofic. czas pobytu w rezerwie liczyć od dn. przeniesienia do rezerwy.

Ofic. zawodowi z b. [armii] ros., którzy w ciągu swej służby wojskowej przeszli do rez., a z początkiem wojny byli powołani do służby czynnej lub reaktywowali się, a którzy zechcą wstąpić do służby czynnej armii polskiej, muszą przejść przez

⁹² Omyłka pisarska. Prawdopodobnie powinno być: „1.11.18”. Wskazuje na to logika tekstu i fakt, że w uchwalonej ostatecznie ustawie znalazła się w tym miejscu data 1 listopada 1918 r.

powołaną kom. kwalifikacyjną której zadaniem będzie zbadać czynności danego ofic. podczas jego pobytu w rez. i powody dla których w swoim czasie dany ofic. wystąpił z czynnej służby, analogicznie tyczy się ofic. z b. austr.węg. i z b. armii niem., którzy złożyli swe szarże.

h) Ofic. rez. posiadającym maturę gimn[azjum] lub szk[oły] realnej uprawniającą do wstąpienia do wyższych zakł[adów] nauk[owych] doliczyć do ogólnej sumy lat służby ofic[erskiej] 1 rok.

Posiadającym maturę i 2½ lata stud[iów] wyż[szych] egz[aminami] przepisany dla tych lat doliczyć 2 lata.

Posiadającym maturę i 4 lata st[udiów] wyż[szych] wraz z egzaminami ½ dyplom[owymi] (tzw. absolwenci) doliczyć 3 lata.

Posiadającym maturę i dyplom z ukończ[enia] wyż[szego] zakł[adu] nauk[o-wego] doliczyć 4 lata.

Ofic. zawodowym b. armii państw zaborcz[ych], którzy mają ukończony co najmniej dobrym wynikiem pełny kurs w Austrii [w] Akademii Wojsk[owej] w Neusztacie, Wiedniu, Mödlingu, Hainburgu oraz szkołę wojenną wyższą, kursy art[yleryjskie], inż[ynieryjne] i intendentury; w Rosji odpowiednich Szkół Wojsk[owych] i Akademii Wojsk[owej] Szt[abu] Gen[eralnego], Szkoły Wyż[szej] Art[yleryjskiej] i Inż[ynieryjnej], lub innych wojsk[owych] zakł[adów] równorzędnych tym oficerom do ogólnej sumy lat.

Punkty powyższe mają znaczenie i dla ofic. rezerw. Motywem punktu g. i h. jest konieczność ustosunkowania w starszeństwie ofic. rezerw[y], by im ze względów bytu umożliwić zawodową służbę w W.P. Zwłaszcza dotyczy to ofic. posiadających uniwersyteckie wykształcenie oraz oficerów w średnim wieku, a więc posiadających dostateczne doświadczenie życiowe.

i) Ofic. wszystkich grup, którzy okazali w czasie swej służby w W.P. od 1 XI [19]18 (od 1 VII [19]18 dla armii, formowanej we Francji) do 1 VI [19]19, wybitne zdolności organizacyjne lub wysokie zalety bojowe – i w ten czy inny sposób wybili się ponad przeciętnego ofic. i zasługują na wysunięcie, mogą być przesunięci o 1 szarżę wyżej przy ostatecznym ustanowieniu stopni na podstawie etatów. Musi to być jednak specjalnie umotywowane. Ofic., którzy otrzymali kwalifik[ację] ujemną, nie mogą być przyjmowani do czynnej służby.

7) Zestawienie starszeństwa wszystkich grup ma być przeprowadzone według następujących wytycznych.

Korpus ofic[erski] W.P. musi posiadać obok wartości fachowej także cechę swoistego narodowego charakteru wychowanego na rodzinnej kulturze. W tym celu należy we wszystkich stopniach wymieszać ofic., pochodzących ze wszyst[kich] form[acji], by przez wzajemne na siebie oddziaływanie oraz wspólną pracę mogli wytworzyć jednolity typ polskiego ofic. armii narodowej.

W łączności z założenia w łączności z ułożeniem ogólnego starszeństwa ofic. przeprowadzi M.S.W. i N.D.W.P. przetasowanie tych ofic. we wszystkich

oddziałach tak, by w każdym oddziale utrzymany był odpowiedni stosunek procentowy wszystkich grup.

W ten sposób przeprowadzone ustalenie starszeństwa i przydziału umożliwi ujednostajnienie Korpusu ofic[erskiego] i zabezpieczy jego charakter narodowy.

8) Ofic. będą podzieleni na 3 grupy:

a) oficerów zawodowych, to jest tych, którzy zobowiązali się do służby czynnej w W.P., odpowiedzą warunkom cenzusu, wieku i zdrowia przepisanych dla ofic. zawodowych, a którzy wykazali się dobrymi kwalifikacjami tak w służbie poprzedniej, jak i w służbie w W.P.

Oficerowie, częściowo inwalidzi, którzy, mimo swego stanu fizycznego mogą pełnić służbę czynną, liniową lub administracyjną, i posiadają b[ardzo] dobre kwalifikacje, mogą być wyjątkowo przyjęci do służby czynnej.

b) Oficerów powołanych na czas wojny, tj. tych, którzy nie nadają się na ofic. zawodowych lub nie chcą zawodowo służyć w W.P., którzy jednak mogą mieć prawo do emerytury z tytułu poprzedniej swej służby.

c) Oficerów rezerwowych, tj. tych, którzy nie nadają się na ofic. zawodowych lub nie chcą zawodowo w W.P. służyć, a nie mają prawa do emerytury.

9) Ze względu na potrzebę ujednostajnienia wykształcenia ofic. W.P. wszyscy ofic. będą musieli składać egzaminy praktyczne i teoretyczne odpowiednio do posiadanego stopnia.

Termin do składania egzaminów oznaczy w swoim czasie M.S.W.

Oficerowie, którzy egzaminów z postępek dobrym nie złożą, będą wstrzymani w awansie. Ci zaś, którzy w przeciągu następnego roku nie złożą powtórnie przepisanych egzaminów, będą usunięci ze służby czynnej.

W skład programów tych egzaminów dla wszystkich stopni będzie wchodzić obowiązkowy egzamin z historii polskiej i historii wojskowości polskiej. Oficerowie słabo władający językiem polskim będą musieli pod groźą powstrzymania ich w awansie wykazać je w przepisany, a określonym później czasie, dokładną znajomość języka w słowie i piśmie.

10) Starszeństwo ułożone będzie według rodzaju broni. Oficerowie pełniący obecnie służbę w Szt[abie] Gen[eralnym] będą zaliczeni do swych właściwych rodzajów broni. Rzeczywisty etat ofic. Szt[abu] Gen[eralnego] może być dopiero utworzony na podstawie polskich szkół specjalnych. Ze względu na to, że Sztab Generalny jako elita Korp[usu] ofic[erskiego] nadaje charakter całemu wojsku, ofic. Szt[abu] Gen[eralnego] będą mogli być tylko tacy ofic., którzy obok potrzebnych wiadomości wojsk[owo]-zawodowych oraz odpowiednich zdolności, będą dawali gwarancje wysokiego narodowego poczucia.

Niezależnie od liczby starszeństw w swoim rodzaju broni otrzyma każdy oficer od stopnia kapitana w górę starszeństwo wszystkich rodzajów broni dla tej samej szarzy.

11) Rozporządzenie wykonawcze do niniejszej ustawy wyda Minister Spraw Wojskowych.

12) Ministrowi Spraw Wojskowych przysługiwać będzie prawo rozstrzygnięcia w każdym poszczególnym wątpliwości budzącym wypadku, jaki się wyłoni z toku stosowania tej ustawy.

Załącznik do punktu 12^c No. 8^c

[Wniosek ministra spraw wewnętrznych w sprawie wyznaczenia komisji międzyministerialnej dla zbadania przyczyn i celowości rozporządzeń wydanych przez komisarza nadzwyczajnego powiatu będzińskiego]

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH

Nr. 62365

Warszawa, dnia 3 lipca 1919 r.

DO RADY MINISTRÓW.

Komisarz Nadzwyczajny pow. będzińskiego Stanisław Pękosławski na mocy artykułu 2-go dekretu o wprowadzeniu stanu wyjątkowego wydał szereg postanowień obowiązujących, które miały na celu uregulowanie w granicach powiatu kwestii walutowej, trybu powoływania do życia zrzeszeń robotniczych oraz innych dziedzin życia, mających styczność z utrzymaniem bezpieczeństwa publicznego.

Do rzędu takich postanowień zaliczyć należy ogłoszone w numerze 5 Dziennika Urzędowego pow. będzińskiego nadzwyczajne postanowienie obowiązujące nr 4, wraz z dołączoną do niego, jako aneks, Tymczasową Ustawą organizacyj robotniczych, która miała normować tryb powstawania komitetów fabrycznych i kopalnianych.

Ostatnie z powyższych rozporządzeń wywołało interpelację w Sejmie, skierowaną do Ministrów Spraw Wewnętrznych i Pracy.

Za jedyne organizacje, które obowiązujące przepisy prawa uprawniają do reprezentowania wobec władz interesów zawodowych klas pracujących, należy poczytywać w myśl art. 15 dekretu o pracowniczych związkach zawodowych powyższe związki; komitety przeto fabryczne i kopalniane nie mogą być uznane za organizacje, oparte na jakichś bądź podstawach prawnych i dlatego postanowienie Komisarza Nadzwyczajnego, określające sposób uzupełnienia ich składu, należy rozpatrywać jako legalizację istniejącego nielegalnego stanu rzeczy bez należytej ku temu podstawy prawnej. Jeżeli względy życiowe zmuszały niekiedy władze państwowe (Ministerstwo Ochrony Pracy) do komunikowania się

z tego rodzaju zrzeszeniami (rady robotnicze, komitety fabryczne), to za celowe i konieczne uznać by należało zbadanie pobudek, którymi się kierował Komisarz Nadzwyczajny przy wydaniu powyższego, oraz szeregu innych postanowień.

Wobec powyższego Minister Spraw Wewnętrznych wnosi:

Rada Ministrów raczy:

wyznaczyć komisję z udziałem przedstawicieli Ministerstw Spraw Wewnętrznych, Ochrony Pracy, Przemysłu i Handlu celem wszechstronnego zbadania wydanych przez Komisarza Nadzwyczajnego powiatu będzińskiego rozporządzeń, ich przyczyn oraz celowości i przedłożenia Radzie Ministrów rezultatów badania.

MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH
WOJCIECHOWSKI w.r.

ĆZałącznik do punktu 13.Ć ĆNo. 9Ć

[Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o udzielenie nieoprocentowanej pożyczki Związkowi Polaków z Kresów Białoruskich, wraz z pismem Związku do ministra spraw wewnętrznych]

DO RADY MINISTRÓW

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Treść wniosku: Rada Ministrów uchwalić raczy udzielenie Związkowi Polaków z Kresów Białoruskich bezprocentowej pożyczki w sumie 300 000 rubli, z terminem zwrotu trzyletnim, oraz z warunkiem, by zwrot wspomnianej pożyczki został zabezpieczony weksłami, wystawionymi przez p. Hieronima Kieniewicza Ćz synemĆ i nie mniej niż trzydziestu członków Związku Ćsolidarnie odpowiadających za zapłatęĆ. Zarząd Związku stwierdzić winien majątkową odpowiedzialność podpisujących zobowiązanie członków Związku, stosownie do dotychczasowego ich stanu posiadania na Kresach.

Uzasadnienie: Zarząd Związku Polaków z Kresów Białoruskich, zwrócił się dnia 2-go lipca b.r. do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z prośbą o udzielenie pomocy państwowej przez wyasygnowanie 500 000 rubli w celu zasilenia wyczerpanej kasy związkowej, przeznaczonej na zapomogi i pożyczki dla najbardziej potrzebujących członków Związku. Związek liczy 810 członków czynnych, należących do rozmaitych warstw społecznych gub. mińskiej, mohylowskiej

i witebskiej; część z nich będąc obarczona rodzinami wyczerpała już zupełnie swe środki i znajduje się w rozpaczliwej pozycji. Niektórzy zamierzają wracać do oswobodzonej części kraju, ale potrzebują na to pewnych zasiłków, wreszcie mieszkańcy dalszych Kresów, zmuszeni do dłuższego przymusowego pobytu w Warszawie, wymagać będą i w przyszłości znacznej stałej pomocy materialnej. Liczba potrzebujących doraźnej pomocy członków Związku sięga już obecnie 400, jeżeli wliczyć jednak i rodziny, to liczba ta sięga 1500 osób.

Związek zwraca się do Rządu o pomoc po wyczerpaniu swych środków własnych, z którychłożył na potrzeby swych członków w ciągu z górą sześciu miesięcy. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych uważa za obowiązek Rządu przyjście z pomocą polskiej ludności Kresów Wschodnich. Licząc się jednak również z ciężkim stanem finansowym Skarbu, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych proponuje zmniejszyć żadaną zapomogę z 500 000 rubli na 300 000 rubli i wydać ją w formie bezprocentowej pożyczki, z terminem zwrotu trzyletnim i zabezpieczonej przez weksle, podpisane przez co najmniej 30 zamożniejszych Członków Związku.

Warszawa, dnia ... lipca 1919 r.

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia lipca 1919 r.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem.

ZWIĄZEK
Polaków z Kresów
BIAŁORUSKICH
ul. Długa N 90
2 lipca 1919
N 232^c

Do
Pana Ministra Spraw Wewnętrznych

Uchodźcy z rozmaitych warstw społecznych z guberni mińskiej, mohylowskiej i witebskiej po schronieniu się w Królestwie Polskim przed nawałą bolszewicką stworzyli w grudniu 1918 roku Związek Polaków z Kresów Białoruskich w celu samopomocy. Wielu z nich, nie posiadając żadnych nieruchomości i kapitałów i będąc obarczeni rodzinami swymi, obecnie wyczerpali wszelkie swe zapasy i znajdują się w rozpaczliwej pozycji, nie mając już żadnych środków do zaspokojenia najpilniejszych potrzeb życia. Niektórzy z nich, zawdzięczając waleczności

bohaterskich wojsk naszych, mają już dzisiaj możliwość powrotu do kraju, ale i na to potrzebują pewnych zasiłków – drudzy, pochodząc z dalszych kresów, niestety dłuższy jeszcze czas przebyć w Warszawie będą musieli i ci potrzebują i potrzebować będą pieniężnej pomocy na codzienne przeżycie.

Zarząd Związku dotąd w miarę swej możliwości przychodził z pomocą najbardziej potrzebującym, udzielając zapomóg i pożyczek; ale mając bardzo ograniczone środki pochodzące tylko z wpisów (opłat członkowskich lub ofiar dobrowolnych) dzisiaj już nie jest w możności zaspokoić i zadośćuczynić wszystkim potrzebom członków swoich, tym bardziej iż liczba potrzebujących wzrasta z dniem każdym w miarę wyczerpywania się ich własnych zasobów. Wobec tego Zarząd zmuszonym się widzi starać się o pomoc państwową, będąc przekonanym, że Rząd nasz poczuwać się będzie do obowiązku ochrony od głodowej śmierci swych obywateli z Kresów, którzy pod opiekę Rządu schronić się musieli. W Związku naszym liczącym 810 członków – potrzebujących doraźnej pomocy jest przeszło 400 i ci razem z rodzinami swymi stanowią około 1500 osób. Dla okazania im niezbędnej pomocy pieniężnej Zarząd Związku musi mieć w swojej dyspozycji na razie chociażby 500 000 rubli i zwraca się do Pana Ministra Spraw Wewnętrznych z prośbą o wyasygnowanie Związkowi Polaków z Kresów Białoruskich powyższej sumy.

Prezes Związku ^fHKieniewicz^f
Sekretarz ^fIŚwięcicki^f

„Załącznik do punktu 21^c” ^cNo. 13^c

[Wniosek ministra skarbu w sprawie mianowania Maurycego Flauma podsekretarzem stanu w Ministerstwie Skarbu]

Wniosek

w sprawie mianowania p. Maurycego Flauma Podsekretarzem Stanu w Ministerstwie Skarbu.

Wobec zlikwidowania w Paryżu stoków demobilizacyjnych Delegacja Ekonomiczna a także Delegacja Skarbowa z siedzibą w Paryżu nie ma już racji bytu. Natomiast wobec powstawania poselstw polskich w głównych stolicach trzeba będzie wyznaczyć przy niektórych poselstwach (zwłaszcza w Waszyngtonie, Londynie i Paryżu) stałych agentów Ministerstwa Skarbu, którzy by informowali Ministerstwo o stanie rzeczy w zakresie spraw finansowych i wykonywali zlecenia stąd udzielane.

Najważniejszym dzisiaj zadaniem Ministerstwa musi być zaciągnięcie pożyczki zagranicznej dla podtrzymania naszej przyszłej waluty oraz uzyskanie kredytów towarowych dla naszego przemysłu i handlu. Akcją tą powinien kierować przy Ministerstwie jeden człowiek, znający się na rzeczy, mający szerokie kompetencje i piastujący wysokie stanowisko wiceministra, ponieważ wymaga tego ciągły stosunek z poszczególnymi osobami i grupami finansowymi za granicą oraz z poszczególnymi naszymi Ministerstwami, a przede wszystkim z Ministerstwem Przemysłu i Handlu i Apropozycji.

Poza stosunkami kredytowymi, które będą stałe i coraz bardziej złożone, nowy wiceminister będzie musiał czuwać nad polityką dewizową kraju oraz nad wszystkimi działaniami handlowymi Ministerstwa, które wobec dotychczasowego kierunku Rządu i żądań Sejmu mogą się olbrzymio rozwinąć.

Kandydata na to wysokie stanowisko widzę w osobie dotychczasowego delegata skarbowego w Paryżu p. Maurycego Flauma, b. Dyrektora Banku Międzynarodowego, wychowanka Uniwersytetu Warszawskiego, i dlatego stawiam wniosek następujący:

Rada Ministrów raczy upoważnić Ministra Skarbu do przedłożenia wniosku na nominację p. Maurycego Flauma na Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Skarbu Naczelnikowi Państwa.

Warszawa, dnia 5 lipca 1919.

MINISTER SKARBU
/-/ Karpiński.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem
na posiedzeniu Rady Ministrów dnia
lipca 1919 r.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 7.

15

PROTOKÓŁ 93-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 10 lipca 1919 roku.

Przewodniczy	p. Minister Spraw Wewnętrznych Stanisław Wojciechowski
Obecni:	
Minister Spraw Wojskowych	p. gen. por. Józef Leśniewski
Minister Skarbu	p. Stanisław Karpiński
Minister Przemysłu i Handlu	p. dr Kazimierz Hącia
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki
Minister W.R. i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde
Minister Aprowizacji	p. Antoni Minkiewicz
Minister Robót Publicznych	p. Józef Pruchnik
Minister Rolnictwa i D.P.	p. Stanisław Janicki
Minister Pracy i O.S.	p. Jerzy Iwanowski
Minister Zdrowia	p. dr Tomasz Janiszewski
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt
Podsekretarz Stanu	
w Prez[ydium] Rady Min[istrów]	p. dr Władysław Wróblewski
Prezes Prokuratury Gen[eralnej]	
Rz[eczy]p[ospolitej] Pol[skiej]	p. Stanisław Bukowiecki
Z Min[isterstwa] Sprawiedliwości	p. Kinel
Naczelnik Wydziału	
w Min[isterstwie] Spr[aw] Wewn[ętrznych]	p. dr Tadeusz Koncki
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Spr[aw]	
Wewn[ętrznych]	p. K. Sienkiewicz
Szef Sekcji w Prez[ydium] Rady Min[istrów]	p. Edward Lechowicz
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Roln[ictwa] i D.P.	p. Waclaw Makowski
Naczelnik Wydz[iału] Prawn[ego]	
z Min[isterstwa] Zdr[owia] P[ublicznego]	p. dr Reiner
Komisarz Naczelnej Rady Ludowej:	p. Władysław Seyda
	ks. Patron Adamski
	p. Wojciech Korfanty
	p. Adam Poszwiński
	p. Stefan Łaszewski
	p. Józef Rymer
	p. dr Juliusz Koppens
Protokołuje	

Początek posiedzenia o godz. 6 m. 30 po południu.

1. ^bZałącznik] No. 2.^b P. Szef Sekcji Lechowicz komunikuje, że przy omawianiu podziału b. zaboru rosyjskiego na okręgi, reprezentant wojskowości obstawał na Międzyministerialnej Konsultacji Prawnej przy zatrzymaniu podziału b. Królestwa Kongresowego na 5 okręgów i oświadczył, że Ministerstwo Spraw Wojskowych w ostatecznym razie zgodziłoby się na taki podział na 7 okręgów, który by umożliwił wojskowości złączenie po dwa okręgi w jeden okręg komendy korpuśnej i to musiałyby mieć miejsce przy 4 okręgach, tworzących w ten sposób 2 okręgi korpuśne. Przedst[awiciel] Min[isterstwa] Spraw Wojskowych zastrzegł sobie przy tym, o ile możliwości jak najmniejsze zmiany przy przerzucaniu powiatów z jednego okręgu do drugiego.

Przy głosowaniu na jaką ilość okręgów terytorialnych 2-ej instancji ma być podzielony b. zabór rosyjski, oświadczyli się pp. Ministrowie: Rolnictwa i D.P., Spraw Wojskowych, Skarbu, Przemysłu i Handlu, Aprowizacji, Pracy i O.S., Robót Publicznych, za podziałem na 7 okręgów, a pp. Ministrowie Zdrowia Publicznego, Kolei Żelaznych, Sztuki i Kultury, Poczty i Telegrafów oraz Wyznań Religijnych za podziałem na 5 okręgów, przy tym p. Przewodniczący stwierdza, że Ministerstwo Kolei Żelaznych, Poczty i Telegrafów oraz W.R. i O.P są w tym podziale jak najmniej zainteresowane. Ustalono przy tym jako zasadę możliwe przystosowanie tych okręgów do okręgów sądowych.

Po zreferowaniu przez p. Naczelnika Wydziału, p. d[okto]ra Konckiego szczegółowego projektu podziału, oświadcza p. Minister Łukasiewicz, że projekt ten wydaje mu się opracowany za pośpiesznie i niemożliwym do zrealizowania. W obecnym podziale proponowanym przez Min[isterstwo] Spraw Wewnętrznych jedne województwa są mniejsze o połowę od drugich. Podział terytorialny, trzymający się granic dawnych guberni, nie uwzględnia zupełnie ważnych momentów natury gospodarczej, nie uwzględnia stosunków komunikacyjnych oraz ciężenia całego szeregu powiatów w zupełnie innych kierunkach, jak np. powiatów olkuskiego i miechowskiego do Małopolski. Jest jego życzeniem, aby Rząd zdobył się raz na ustawę, ustalającą podział terytorialny całego Państwa, który by zatarł także rażące różnice między dzielnicami. Tymczasowy podział mógłby zostać skuteczniejszy w drodze rozporządzenia Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych. W każdym razie obecny projekt musi ulec znacznej zmianie, a do ustalenia podziału powinna zostać powołana osobna fachowa komisja, w której głos przysługiwałby ekspertom.

P. Prezes Bukowiecki oraz pp. Ministrowie Pruchnik i Janicki popierają wniosek p. Ministra Łukasiewicza, aby podziału na okręgi nie skutecznić bez zasięgnięcia opinii fachowców.

P. Przewodniczący zaznacza, że sprawy odwlekać nie może, gdyż utworzenie władz w drugiej instancji w Kongresówce jest nadzwyczaj naglącą, i projekt takiej ustawy do Sejmu musi być wniesiony jeszcze przed feriami. Ograniczyć

się musimy tylko do Kongresówki, gdyż co do podziału Małopolski tamtejsi posłowie jeszcze nie doszli do konkretnych wniosków.

P. Minister Janicki oświadcza się przeciwko opieraniu się przy podziale na dotychczasowym podziale wojskowym, gdyż cała organizacja wojskowa powstawała dorywczo, nie uwzględniając i nie mogąc też mieć na względzie prawdziwych potrzeb kraju.

P. Minister Karpiński uzupełnia wniosek p. Ministra Łukasiewicza, projektując utworzenie osobnej Komisji z 5 członków dla wypracowania podziału, w której Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych i Skarbu miałyby głos miarodajny, i wnosi na zdjęcie tej sprawy z dzisiejszego porządku dziennego.

Wniosek ten przyjęto, uchwalając powołać do tej Komisji przedstawicieli Min[isterstw] Spraw Wewnętrznych, Skarbu, Spraw Wojskowych, Rolnictwa i D.P. (które ma się porozumieć także i z Min[isterstwem] Robót Publicznych) i Przemysłu i Handlu (które ma się porozumieć również z Min[isterstwem] Apropowizacji) oraz upoważniając tę Komisję do ustalenia podziału definitywnie bez odnoszenia się już do Rady Ministrów. Posiedzenie Komisji ma się odbyć w sobotę rano o godz. 10 w Prezydium Rady Ministrów.

Przystąpiono do dyskusji szczegółowej nad projektem tymczasowej ustawy o utworzeniu województw na części obszaru b. zaboru rosyjskiego.

Stosownie do poprzedniej uchwały ustanowienie poszczególnych województw w art. 1 zostało powierzone specjalnej Komisji, reszta art. 1 została przyjęta bez zmiany.

W ustępie ostatnim art. 2 słowo „VIII” zastąpiono słowami „poniżej VII”.

Propozycje p. Ministra Pruchnika, aby jako ustęp przedostatni tego artykułu dodać słowa „urzędnicy fachowi poszczególnych resortów mogą być zgrupowani w osobne kolegia i są w sprawach fachowym osobiście odpowiedzialni” nie znalazł większości.

W art. 3 p. Minister Janiszewski proponuje dodanie po słowach „pocztowo-telegraficznej” słów „i sanitarnej”, żądając wyłączenia spraw sanitarnych spod zakresu działania wojewody.

Jest on zarówno przeciwny zbyt daleko idącej centralizacji władz rządowych, jak i przeciwko zbyt niemiernemu rozproszkowaniu tych władz w powiecie i w województwie. Wprowadzona przez Min[isterstwo] Zdrowia Publicznego organizacja czynna już od marca r.b. zajmuje stanowisko pośrednie. Uznaje wojewodę lub starostę jako reprezentanta i gospodarza powiatu względnie województwa. Urzędnicy jednak Ministerstw mają być urzędnikami odpowiednich Ministerstw, mają mieć swoje biura, czynności ich mają być skoordynowane przez załatwienie kolegialne „pewnych ważniejszych^c h^h właściwych^h spraw i przez to na zarządzenia mające ogólne znaczenie muszą uzyskać aprobatę wojewody lub starosty.

Zasady przyjętej przez Radę Ministrów co do tej ustawy nie chcę kwestionować. Według projektowanej ustawy część Ministerstw, jak Ministerstwa Oświaty, Skarbu itd. są wyłączone z niej. Żadne z Ministerstw z wyjątkiem Ministerstwa

Zdrowia Publicznego nie protestowało przeciwko takiemu podziałowi Ministerstw, zgadzały się w tym te Ministerstwa na takie załatwienie sprawy, uważając projektowaną organizację za dobrą dla swoich Ministerstw. Ministerstwo Zdrowia Publicznego prosi zatem, żeby jego Ministerstwo było na równi traktowane z innymi Ministerstwami. Ministerstwo Zdrowia Publicznego uważa że korzystniejsza dla Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego będzie organizacja podobna jak projektowana dla Min[isterstwa] Oświaty.

Organizacja projektowana w ustawie niszczy istniejącą organizację Ministerstwa Zdrowia Publicznego, więc tymczasowa ustawa znosi coś, co już istnieje i z wielkim trudem było stworzone.

Projektowana ustawa znosi istniejącą organizację, wywołuje przez to zamęt, i to w czasie kiedy Min[isterstwo] Zdrowia Publicznego musi walczyć z panującymi chorobami zakaźnymi.

Żądanie Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego wyodrębnienia tego Ministerstwa na równi z Min[isterstwami] Oświaty, Skarbu itd. zgodne jest z zasadniczą podstawą utworzenia Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego.

Projektowana ustawa zmniejsza odpowiedzialność urzędników, tj. znosi jedną ze zdrowych podstaw nowożytnej administracji. Stanowisko jego jest tutaj zasadnicze i absolutnie z niego ustąpić nie może.

P. Minister Przesmycki zaznacza, że spod działalności wojewody powinna być także wyłączona służba konserwatorska, gdyż działalność konserwatorów z natury rzeczy nie da się zamknąć w granicach województwa i w ten sposób konserwatorowie podlegaliby paru wojewodom.

P. Prezes Bukowiecki oświadcza się przeciw projektowi p. Ministra Janiszewskiego, gdyż nie możemy uniknąć pewnej centralizacji całej służby administracyjnej. Złych skutków takiego poddania oczekiwać nie należy, z tego względu, że w dziedzinach zdrowia tak czy tak decydujący głos będzie miał lekarz wzgl. samo ministerstwo.

Przeciw wnioskowi p. Ministra Janiszewskiego oświadcza się również p. Minister Janicki oraz p. Minister Eberhardt. Na zapytanie p. Przewodniczącego oświadcza p. Minister Janiszewski, że jego zdaniem także cała sprawa opieki społecznej, zwłaszcza opieki nad dzieckiem, powinna być jak najściślej połączona ze służbą zdrowia.

Przy głosowaniu wniosok p. Ministra Janiszewskiego upadł wszystkimi głosami przeciwko dwom. Przy dyskusji nad art. 4 zażądano silniejszego uwydatnienia, że władza wojewody jest władzą jednoosobową. Wobec tego polecono Ministerstwu Spraw Wewnętrznych odpowiednie przeredagowanie tego artykułu w porozumieniu z p. Prezesem Bukowieckim, przy czym w ustępie ostatnim art. 4 słowo „kolegialnie” zastąpiono słowami „przez Radę Wojewódzką”.

W art. 5 ust. 1 słowa „z potrzebnej liczby urzędników województwa” zastąpiono słowami „z kierowników poszczególnych wydziałów zarządu wojewódz-

kiego”, w ust. 3 tego art. po słowie „złożonych” dodano słowo „przynajmniej” oraz skreślono w ustępie ostatnim słowo „każdą”, polecając zarazem Min[isterstwu] Spraw Wewnętrznych przeprowadzenie pewnych zmian redakcyjnych tego artykułu w porozumieniu z Prezesem Prokuratury Generalnej.

Resztę artykułów przyjęto bez zmiany⁹³.

2. ^bZałącznik] No. 3.^b P. Przewodniczący odczytuje projekt Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu co do utworzenia Generalnej Delegatury dla ziem b. zaboru pruskiego. Kompetencje, które miałyby przysługiwać temu Generalnemu Delegatowi, są tak daleko idące, że Rada Ministrów udzielić ich nie może, nie posiadając sama takiej pełni władzy. Naczelna Rada Ludowa powstała drogą rewolucji, stąd też zaczerpnęła całą pełnię swej władzy, a Rząd Centralny fakt ten przyjął tylko do wiadomości. Rząd Centralny nie jest dziś w możności przejmowania pewnych działów administracji b. zaboru pruskiego wobec zupełnie odmiennego jego ustroju. Zdaniem Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych należałoby ustrój obecnie tam istniejący utrwalić w formie skodyfikowanej, jako tymczasową ustawę aż do czasu ujednostajnienia administracji na wszystkich ziemiach Państwa Polskiego. Chodziłoby tu jednak dalej o związanie tego ustroju z władzą centralną. Możliwe są dwie koncepcje: postawienie na czele całej administracji ziem b. zaboru pruskiego urzędnika proponowanego przez Radę Ministrów i mianowanego przez Naczelnika Państwa, Generalnego Delegata Rządu, z którym Rząd Centralny, tj. Ministerstwa znosiłyby się w sprawach dotyczących administracji tych ziem; wzgl. jako koncepcja druga, powołanie do Rady Ministrów osobnego Ministra dla ziem b. zaboru pruskiego, przez którego będą iść wszystkie rozporządzenia Rządu Centralnego, kierowane do organów prowincjonalnych.

Przy pierwszej koncepcji istnieje trudność nadania takiej pełni władzy ‘temu’ Gen[eralnemu] Delegatowi, jaka przysługiwała pruskiej Radzie Ministrów, wobec czego p. Przewodniczący uważa drugą koncepcję za właściwszą.

Ks. Patron Adamski oświadcza, że wobec powstania Naczelnej Władzy w Poznańskim drogą rewolucyjną, trudność co do powierzenia władzy tak szerokiej Gen[eralnemu] Delegatowi można by ominąć w ten sposób, że utworzenie Generalnej Delegatury Rada Ministrów przyjąłaby jedynie do wiadomości. Koncepcja druga nie rozwiązałaby zupełnie sprawy rządzenia w b. zaborze pruskim, gdyż musi być tam organ, mający nawet prawo zmiany obowiązujących ustaw. Do Poznańskiego dołącza się części Prus Zachodnich, nie mające centrum rządzącego, które tracą przez umiędzynarodowienie Gdańska, a trzeba będzie, rozszerzając władzę z Poznańskiego na Prusy Zachodnie, gdzie istnieją powiaty po 50% ludności niemieckiej, zmieniać nie tylko cały szereg rozporządzeń, ale cały szereg ustaw. Zarządzenia takie będą musiały być wydawane nadzwyczaj szybko i sprężysto, aby nie nastąpiło pogorszenie administracji,

⁹³ Ciąg dalszy sprawy, zob. protokół posiedzenia Rady Ministrów z 14 lipca 1919 r.

czego za wszelką cenę, zwłaszcza z uwagi na plebiscyt na Mazurach i Górnym Śląsku uniknąć należy. Obecny ustrój będzie musiał być tak czy tak w głównych swych częściach zachowany, aż dopóki się nie ułożą stosunki w tym b. zaborze. Generalny Delegat będzie niejako ekspozyturą wszystkich ministerstw. Przez niego można rządzić i przez niego przeprowadzać z czasem proces ujednostajnienia administracji. Zaznacza on, że proces ten będzie się musiał odbywać powolnie, tak, aby można zjednać sobie tamtejszą ludność niemiecką, co jest możliwym przy jej obecnym zdeorganizowaniu. Wobec obecnych prezesów rejencyjnych General[ny] Delegat zajmować będzie stanowisko Namiestnika. Ks. Patron Adamski jest dalej za tym, aby obok tego Generaln[ego] Delegata był także w Warszawie przedstawiciel b. zaboru pruskiego przy Radzie Ministrów, jako łącznik między Radą Ministrów a tym Delegatem.

P. Prezes Bukowiecki uznając argumenty ks. Patrona Adamskiego zwraca jednak uwagę, z punktu widzenia prawnego, na za daleki zakres kompetencji takiego Generaln[ego] Delegata, przy którym nie byłoby miejsca ani dla Naczelnika Państwa, ani dla Sejmu i co sprzeciwiałoby się uchwale Sejmu dążącej do zlania dzielnic. Utworzenie ministra dla b. zaboru pruskiego w drodze uchwały sejmowej uważa on wobec tego za koncepcję właściwszą, która usunie te wszystkie trudności prawne.

P. poseł Korfanty zaznacza, że Gen[eralny] Delegat przejmie jedynie wszystkie uprawnienia skupione obecnie w komisariacie, jako instytucja nowa, a wszelkie prawa suwerenne, zastrzeżone Naczelnikowi Państwa i wszelkie prawa, zastrzeżone Radzie Ministrów, pozostaną niezmienione.

Ks. Patron Adamski zaznacza, że instytucja Generaln[ego] Delegata będzie tylko przejściową, obliczoną na stan wyjątkowy.

P. poseł Seyda uważa również utworzenie takiej instytucji na czas przejściowy za [rzecz] konieczną. Naczelną Radą Ludową powstała drogą rewolucji jako reprezentant suwerenności i najwyższa instancja administracyjna i ustawodawcza. Z chwilą podpisania traktatu pokojowego b. zabór pruski został przyłączony do Państwa Polskiego i ipso jure uprawnienia Nacz[elnej] Rady Lud[owej] przechodzą na Rząd Polski. Ani Rada Ministrów, ani poszczególne ministerstwa jednak nie będą mogły wykonywać władzy, przysługującej im w b. zaborze pruskim. Rada Ministrów nie potrzebuje na utworzenie instytucji Gen[eralnego] Delegata osobnej ustawy. Jeśli chodzi jednak o nadanie Gen[eralnemu] Delegatowi władzy ustawodawczej, to tylko Sejm byłby do tego kompetentny i w danym razie można by uzyskać uchwałę od Sejmu, aby temu Delegatowi przysługiwało prawo zmian ustaw pruskich drogą rozporządzenia. P. poseł Seyda wskazuje dalej na podobny przykład postąpienia Francji przy przejmowaniu administracji Alzacji.

P. Minister Janicki proponuje utworzenie zamiast jednego Gen[eralnego] Delegata trzech wojewodów na b. zabór pruski, złączonych z rządem przez osobę

Ministra dla b. zaboru pruskiego, podnosząc niedogodności rządu z jednego miejsca całego b. zaboru pruskiego.

P. Podsekretarz Stanu dr Wróblewski zwraca uwagę na znaczenie tej sprawy utworzenia Gen[eralnej] Delegatury nie tylko dla administracji, ale także dla polityki zagranicznej i wewnętrznej. Po zawarciu traktatu wersalskiego powinniśmy dać temu formalny wyraz, że Państwo Polskie rzeczywiście obejmuje administrację w b. zaborze pruskim. Oprócz tego musi być jakiś rzeczowy, materialny związek z tym zaborem, aby nie wyzyskano ze strony niemieckiej, zwłaszcza dla okolic, w których ma się odbyć plebiscyt, podnoszącego już zarzutu, jakoby Rząd Polski nie był zdolny do przeprowadzenia nawet zaczątków zjednoczenia b. trzech zaborów. Musimy więc nie tylko coś zrobić dla efektu politycznego, ale zaznaczyć także łączność materialną z b. zaborem pruskim, musimy wymienić szereg spraw, w których Delegat ma się odnosić do Rady Ministrów i kompetencje określić nie tylko negatywnie, 'ale i pozytywnie'. Potrzebna jest do tego ustawa.

P. Minister Karpiński oświadcza się za udzieleniem Gen[eralnemu] Delegatowi jak najszerszych kompetencji i pozostawienia ustroju w b. zaborze pruskim na razie nienaruszonym.

P. poseł Korfanty zaznacza, że między rozmaitymi częściami b. zaboru pruskiego istnieją wielkie różnice historyczne, ekonomiczne i społeczne. Części te są wprawdzie związane jednolitością ustaw administracyjnych, ale zarząd nimi wymaga w każdym razie człowieka, który, postępując bardzo oględnie, dążyłby do utworzenia trzech województw.

P. Minister Eberhardt podnosi konieczność scentralizowania administracji kolejowej, o ile chodzi o dyspozycję taborem i materiałem.

P. Przewodniczący podnosi, że za to, co się dzieje w b. zaborze pruskim, musi być ktoś odpowiedzialny przed Sejmem, a taką osobą będzie właśnie Minister dla b. zaboru pruskiego. Minister ten przygotuje rozporządzenia Rady Ministrów co do b. zaboru pruskiego oraz złączenie go z resztą Państwa. Rząd Polski musi być odpowiedzialny za zabór pruski. Minister taki łączyć będzie w sobie funkcje delegata, rezydując przy Rządzie centralnym i znosić się będzie wprost z prezesami rejencji. Byłby on organem rządzącym dla zaboru, a nie tylko opiniodawczym. Utworzenie Generalnej Delegatury, tak, jak ją proponuje Naczelną Radą Ludową, jest skomplikowaniem sprawy. Sejm nigdy nie udzieli Delegatowi prawa zmiany ustaw. Za jedyne wyjście z tej sytuacji uważa p. Przewodniczący powołanie Ministra dla b. zaboru pruskiego drogą uchwały sejmowej, a zarazem ustalenia podziału administracyjnego dla tego zaboru.

P. poseł Seyda podnosi trudność urzędowania takiego Ministra w Warszawie, co znacznie zmniejszy sprężystość działania. Minister taki musiałby mieć wokół siebie wszystkich współpracowników, a przy powoływaniu ich zachodzą nawet tak błahe, a jednak nieprzezwyciężone trudności, jak np. brak mieszkań w Warszawie.

Pan poseł Korfanty oraz reszta Komisarzy Naczelnej Rady Ludowej prócz p. Seydy oświadcza swą zgodę na taką koncepcję, aby jako trzecią instancję administracyjną dla b. zaboru pruskiego ustanowić Ministra w Warszawie, mającego przy boku wydziały resortowe, którego kompetencje musiałyby być przeważnie negatywnie określone. W b. zaborze pruskim musi być naturalnie utrzymany obecny stan rzeczy administracyjny z tą różnicą, że utworzy się trzech wojewodów na miejsce prezesów rejencji, których kompetencje będą jednak szersze, aniżeli wojewodów w Kongresówce, i oświadcza, że komisarze Naczelnej Rady Ludowej porozumieją się definitywnie w tej sprawie z Naczelną Radą i przedłożą Radzie Ministrów konkretny projekt⁹⁴.

Odczytano i przyjęto protokół 92-go posiedzenia Rady Ministrów z dnia 5 lipca 1919 r.

Na tym posiedzenie zakończono o godzinie 11 m. 30 wieczorem.

^fSWojciechowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 93. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 10 lipca 1919 r.].
2. Projekt tymczasowej ustawy o utworzeniu województw białostockiego, lubelskiego, łódzkiego, radomskiego i warszawskiego.
3. [Notatka o byłym austriackim urzędzie ministra do spraw Galicji]⁹⁵.

^cZałącznik No. 1.^c

[Porządek dzienny 93. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 10 lipca 1919 r.]

Warszawa, dn. 7 lipca 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że w t o r e k dn. 8-go lipca r.b., o godz. 6-ej po południu odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w pałacu Namiestnikowskim (Kra[kow]skie] Przedm[ieście] 46/48).

⁹⁴ Ciąg dalszy sprawy, zob. protokół posiedzenia Rady Ministrów z 25 lipca 1919 r.

⁹⁵ Nie publikuje się.

Porządek dzienny:

- 1) Odczytanie protokołu poprzedniego posiedzenia.
- 2) Projekt ustawy w sprawie organizacji władz II instancji na terenie b. zaboru rosyjskiego.
- 3) Projekt ustawy o utworzeniu stanowiska Ministra bez teki dla ziem b. zaboru pruskiego.
- 4) Sprawa organizacji administracji w b. zaborze pruskim.
- 5) Sprawa organizacji administracji w b. zaborze austriackim.
- 6) Projekt ustawy o oznaczeniu kredytu ze Skarbu Państwa na inwestycje sanitarne.
- 7) Sprawy bieżące.

„Załącznik do punktu 1”

„No. 2”

Projekt tymczasowej ustawy o utworzeniu województw białostockiego, lubelskiego, łódzkiego, radomskiego i warszawskiego

Art. 1

Do czasu wejścia w życie ustawy o ustroju administracyjnym Rzeczypospolitej Polskiej utworzone zostaną na części obszarów b. zaboru rosyjskiego następujące województwa: białostockie, lubelskie, łódzkie, radomskie i warszawskie; stolica Rzeczypospolitej Warszawa stanowi odrębną jednostkę administracyjną.

Art. 2

Na czele województwa stoi wojewoda, mianowany przez Naczelnika Państwa na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych, uchwalony na Radzie Ministrów i przedstawiony przez Prezydenta Ministrów.

Wojewoda jest przedstawicielem Rządu, sprawującym z jego ramienia władzę i mającym pieczęć nad całym zarządem województwa.

Wojewoda sprawuje powierzony mu zarząd za pośrednictwem mianowanych przez poszczególnych ministrów urzędników

Urzędników „Województwa” do VIII kategorii „poniżej VIII kategorii” płac mianuje wojewoda.

Art. 3

Do zakresu działania wojewody należą wszelkie sprawy administracji państwowej z wyjątkiem spraw przekazanych administracji: wojskowej, sądowej, skarbowej, szkolnej, kolejowej, górniczej i pocztowo-telegraficznej^h oraz urzędów ziemskich^h.

W tym zakresie działania wojewoda jest:

- a) odpowiedzialnym wykonawcą zleceń poszczególnych ministrów,
- b) zwierzchnikiem wszystkich władz i urzędów w województwie, tudzież służbowym przełożonym wszystkich urzędników tychże władz i urzędów.

Art. 4

Wojewoda sam sprawuje władzę.

Pod przewodnictwem wojewody tworzy się Radę Wojewódzką. Do zakresu działania Rady Wojewódzkiej należą sprawy przekazane do kolegialnej decyzji przez odpowiednie ustawy lub rozporządzenia, albo poddane rozważeniu Rady z inicjatywy wojewody.

Sprawy wynikające z ustaw samorządowych decydowane są ^hzawsze kolegialnie^h przez Radę ⁱ...^{ic}.

Art. 6^c

Od orzeczeń ^cWojewody i Rady Wojewódzkiej^c wojewódzkich służy odwołanie do właściwego ministra; odwołanie wnieść należy do wojewody w ciągu dni 14, licząc od dnia doręczenia decyzji. Od orzeczeń ^cWojewody i Rady Wojewódzkiej^c wydanych z drugiej lub trzeciej instancji nie ma dalszego odwołania, o ile ustawy nie stanowią inaczej.

Art. 5

Rada Wojewódzka składa się: 1) z delegatów wydziałów powiatowych i magistratów miast stanowiących powiaty, wybieranych na okres urzędowania wydziału lub magistratu, po jednym od każdego, 2) z przedstawicieli działów administracji, nie należących do zakresu działania zarządu wojewódzkiego i 3) z potrzebnej liczby urzędników województwa.

Przewodniczącym Rady jest wojewoda lub wyznaczony przez niego zastępca.

Rada uchwała i orzeka w kolegiach złożonych ^cprzynajmniej^c z trzech delegatów i trzech każdorazowo wyznaczonych urzędników ministerstwa. W sprawach dotyczących działów administracji, nienależących do zakresu działania zarządu wojewódzkiego; w posiedzeniach Rady biorą nadto udział przedstawiciele interesowanych zarządów.

Rozporządzenie wykonawcze określi sposób powoływania delegatów ciał samorządowych do kolejnego brania udziału w posiedzeniach.

Wojewoda może uchwałę Rady zawiesić i przedłożyć do decyzji właściwego ministra.

Art. 7

Drogą rozporządzenia mogą poszczególni ministrowie przekazywać wojewodzie decyzje w toku instancji w sprawach dotąd ich kompetencji zastrzeżonych.

Art. 8

Z chwilą rozpoczęcia urzędowania wojewodów znosi się w obrębie województw wszelkie na rozporządzeniach oparte władze drugiej instancji w zakresie należącym do kompetencji wojewody.

Art. 9

Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z interesowanymi ministrami.

Art. 10

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH:

Warszawa, dnia 8 lipca 1919 roku

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 7.

16

PROTOKÓŁ

94-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 11 lipca 1919 roku.

Przewodniczy	Minister Spraw Wewnętrznych p. Stanisław Wojciechowski
Obecni:	
Minister Skarbu	p. Stanisław Karpiński
Minister Sprawiedliwości	p. Leon Supiński
Minister Spraw Wojskowych	p. gen. por. Józef Leśniewski
Minister Rolnictwa i D.P.	p. Stanisław Janicki
Minister Aprowizacji	p. Antoni Minkiewicz
Minister Wyznań Rel[igijnych] i Ośw[iecenia] Publ[icznego]	p. dr Jan Łukasiewicz
Minister Przemysłu i Handlu	p. dr Kazimierz Hącia
Minister Pracy i Opieki Społ[ecznej]	p. Jerzy Iwanowski
Minister Zdrowia Publ[icznego]	p. dr Tomasz Janiszewski
Minister Robót Publ[icznych]	p. Józef Pruchnik
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelazn[ych]	p. Julian Eberhardt
Podsekr. Stanu w Prez[ydium] R.M.	p. dr Władysław Wróblewski
Szef Sekcji w Prez[ydium] R.M.	p. Edward Lechowicz
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Skarbu	p. dr Kazimierz Zaczek
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Spr[aw] Wewn[ętrznych]	p. Konstanty Sienkiewicz
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Roln[ictwa] i D.P.	p. Waclaw Makowski
Naczelnik Wydz[iału] w Min[isterstwie] Zdr[owia]	p. dr Reiner
Protokołuje	p. Stanisław Zwolski

Początek posiedzenia o godz. 6-ej m. 30 po poł.

1. P. Minister Karpiński udziela wyjaśnień co do reformy waluty. Nie mogąc przystąpić bez zapasu kruszcu do regulacji waluty zamierza przystąpić jedynie do jej unifikacji i wymienić istniejące u nas waluty na złoto. Zdaniem p. Ministra wymiana taka da się bez zbytnich wstrząśnień przeprowadzić, jeżeli wymieni się marki na złote po kursie *al pari*⁹⁶; w ten sposób w znacznej części Państwa nie wywoła to żadnej zmiany, a i w b. zaborze i okupacji austriackiej wymiana

⁹⁶ *Al pari* (wł. na tym samym poziomie) – kurs walut zgodny z ich wartością nominalną. Wymiana *al pari* – wymiana po kursie jeden do jednego.

taka nie wywoła wielkich trudności; kurs korony do marki da się łatwiej ustalić, zwłaszcza że Rząd, jako jeden z głównych kupców koron, ma znaczny wpływ na ustalenie się tego stosunku. Odnośny projekt jest w opracowaniu i p. Minister przedstawił już swój plan Sejmowej Komisji Skarbowo-Budżetowej.

Na zapytanie p. Przewodniczącego – wyjaśnia p. Minister Karpiński, że druk nowych banknotów uległ pewnej zwłoce z powodu strajków w Paryżu, spodziewa się jednak, że będzie można w sierpniu wymianę przeprowadzić.

2. ^bZałączniki] No. 2. i 3.^b P. Przewodniczący oznajmia, że na ostatnim posiedzeniu Sejmu postanowiono wezwać rząd, aby ze względu na zbliżające się żniwa do dni 3 opracował projekt ustawy celem ich zabezpieczenia. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych opracowało przeto projekt ustawy o zabezpieczeniu sprzętu i zasiewów płodów rolnych, ustanawiający sankcję karną za naruszenie umowy zawartej na podstawie ustawy o załatwianiu zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi.

P. Minister Supiński zwraca uwagę, że należałoby wpierw zmienić wyżej wymienioną ustawę przez wprowadzenie przymusu odnoszenia się do Komisji Rozjemczych oraz odpowiedzialności karnej za naruszenie orzeczeń tych Komisji, gdyż ze względu na to, że nie we wszystkich powiatach zostały umowy pozawierane, projektowana ustawa nie odniosłaby zamierzonego celu.

Powyższe zdanie poparł p. Minister Eberhardt i p. Podsekretarz Stanu Wróblewski, po czym uchwalono, aby p. Podsekretarz Stanu dr Wróblewski i p. Szef Sekcji Lechowicz opracowali nową redakcję tej ustawy i przedłożyli natychmiast Radzie Ministrów.

Opracowany przez nich projekt ustawy tymczasowej o zabezpieczeniu sprzętu i zasiewów płodów rolnych został przyjęty z następującymi zmianami:

1. W art. 2 zamiast słowa „trzech” wstawiono słowo „sześciu”. Zarazem upoważniono p. Ministra Spr[aw] Wewnętrznych do wniesienia projektu tej ustawy do Sejmu.

3. ^bZałącznik] No. 4.^b W związku z tą sprawą przyjęto projekt ustawy w przedmiocie niektórych zmian w ustawie z 28 marca 1919 o załatwianiu zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi (Dz.Pr. Nr. 29, poz. 251) z następującymi zmianami: 1) Wstawiono nowy art. 1: „Art. 1, 2, 5 i 12 ustęp pierwszy ustawy z 28 marca 1919 tracą moc obowiązującą. W ich miejsce obowiązują następujące postanowienia”. 2) art. następne otrzymują oznaczenie jako art. 2, 3, 4 i 5, oraz skreśla się w każdym z nich słowa „otrzymuje brzmienie”. 3) wstawiono nowy art. 6: „Wykonanie tej ustawy poleca się Ministrowi Spr[aw] Wewn[ętrznych] w porozumieniu z Ministrem Pracy i O.S.”.

Zarazem upoważniono p. Ministra Spr[aw] Wewn[ętrznych] do wniesienia projektu tej ustawy do Sejmu⁹⁷.

⁹⁷ Ustawa przyjęta została przez Sejm Ustawodawczy 2 sierpnia 1919 r. DzPPP, 1919, nr 64, poz. 383.

4. P. Minister Iwanowski przedkłada szkic wyjaśnienia, które zamierza przedłożyć Sejmowi w sprawie zatrudnienia bezrobotnych. Zdaniem p. Ministra 287 000 bezrobotnych znajdzie w ciągu drugiego półrocza b.r. zatrudnienie w przemyśle, przy robotach publicznych, przy odbudowie kraju, budowie kolei i eksploatacji lasów, w zimie zaś 220 000. Dla niezatrudnionych, których pozostanie około 130 000, zamierza Ministerstwo ułatwić emigrację, i w tym celu toczą się rokowania z rządem francuskim w sprawie konwencji emigracyjnej, zamierza zatrudnić ich przy robotach publicznych oraz zorganizować akcję pomocy.

P. Minister Hącia zwraca uwagę, że należałoby przystąpić do wykończania budowli w Warszawie i ożywić ruch budowlany, w tym celu należałoby udzielać przemysłowcom budowlanym ulgowych pożyczek i zmienić ustawę o ochronie lokatorów na korzyść właścicieli domów nowo wykończonych.

P. Minister Pruchnik wyjaśnia, że przystąpiono już w Warszawie do robót przy wykończaniu domów oraz rozpoczęto budowę domów urzędniczych. Zdaniem p. Ministra Eberhardta należałoby przystąpić do zniesienia zapomóg dla bezrobotnych z wyjątkiem dla niezdolnych do pracy.

P. Przewodniczący przyjmuje do wiadomości sprawozdanie p. Ministra Pracy i prosi dotyczących pp. Ministrów, aby zajęli się energicznie sprawą rozbudzenia ruchu budowlanego i w tym celu przygotowali na posiedzenie Rady Ministrów w środę odpowiednie wnioski wzgl. projekty ustaw.

5. Z uwagi na oświadczenie p. Ministra Karpińskiego, że ze względu na smutny stan finansowy Państwa należałoby planowane kredyty jak najwięcej ograniczyć, postanowiono aby p. Minister Skarbu na posiedzeniu w środę przedstawił stan finansowy Państwa.

6. ^bZałącznik] No. 5.^b P. Szef Sekcji Sienkiewicz referuje projekt ustawy gminnej.

P. Szef Sekcji Lechowicz podnosi, że na Międzyministerialnej Konsultacji Prawnej zwrócono uwagę, czy art. 4 nie daje gminie za daleko idących uprawnień.

P. Minister Minkiewicz uważa za wskazane, aby uchwały Rady gminnej dotyczące zasad zarządzania i sposobu użytkowania majątku gminy, wymagały zatwierdzenia przez Władzę Nadzorczą.

P. Naczelnik Wydziału dr Reiner – proponuje uwydatnienie w tytule ustawy, że dotyczy ona tylko gmin wiejskich, proponuje dalej, aby statuty wydawane na podstawie art. 4 wymagały zatwierdzenia przez Wydział powiatowy, aby art. 9 punkt 6 uzupełnić słowami: „w zakresie przeznaczonym dla gminy w ustawach sanitarnych”, istnieje bowiem obawa interpretacji tego art. w ten sposób, że tylko sprawy w nim wyliczone należą do obowiązków gminy. W końcu proponuje, aby w ustawie zaznaczyć, że na razie ma obowiązywać tylko w b. zaborze rosyjskim, w b. zaborach austriackim i pruskim zostanie zaś wprowadzoną w życie stopniowo.

P. Minister Supiński proponuje, aby przyznane gminie w art. 9 prawo zarządzania majątkiem gminy rozszerzyć, przeciwnie zaś zebraniu gromady przyznać

tylko prawo zarządzania majątkiem, a nie rozporządzania, jak to postanawia art. 88.

P. Minister Linde proponuje, aby art. 5 uzupełnić postanowieniem, że urzędnicy państwowi i samorządowi stają się członkami gminy z chwilą mianowania lub przeniesienia do danej gminy.

P. Szef Sekcji Sienkiewicz sprzeciwia się wnioskowi p. d[okto]ra Reinera, aby statuta wymagały zatwierdzenia przez Wydział Powiatowy, uważa to za zbyt znaczne ograniczenie inicjatywy gminy, gdyż art. 100 daje Władzom Nadzorczym w dostateczny sposób możliwość bronięcia ustaw i dobra gminy, nadto są gminy obowiązane przedkładać protokoły zebrań Wydziałowi powiatowemu, który ma zatem możliwość natychmiastowej ingerencji. Również jest przeciwny jakiemukolwiek uprzywilejowaniu urzędników. Co do podniesionych przez Ministerstwo Zdrowia Publ[icznego] wątpliwości co do sformułowania art. 9, zauważa że wyliczenie jest tylko przykładowe.

Stanowisko powyższe popierają pp. Ministrowie Karpiński i Łukasiewicz, po czym pp. Ministrowie Janiszewski i Linde cofają swoje wnioski.

W głosowaniu przyjęto projekt ustawy z następującymi zmianami:

- 1) tytuł ustalono w następującym brzmieniu: „Ustawa o gminie wiejskiej”,
- 2) w art. 9 p[kt] 1 zamiast słowa „zarządzania” wstawione słowo „rozporządzania”,
- 3) w art. 88 zamiast słowa „rozporządzania” wstawiono słowo „zarządzania”,
- 4) w art. 95 skreślono słowa „w razie niewykonywania przez Radę Gminną obowiązków przepisanych ustawą”.

Wniosek Min[isterstwa] Zdrowia, aby ustawę uzupełnić osobnym art. w brzmieniu: „termin wejścia w życie niniejszej ustawy oznaczy Min[isterstwo] Spraw Wewnętrznych”, nie uzyskał większości.

Zarazem upoważniono p. Ministra Spr[aw] Wewnętrznych do wniesienia projektu tej ustawy do Sejmu⁹⁸.

7. ^bZałącznik No. 6. ^bWniosek Min[isterstwa] Aprowizacji w sprawie pokrywania strat wynikłych z odstępowania górnikom artykułów aprowizacyjnych po cenach niższych z kredytu 300 milionów mk. przyjęto, zniżając w art. 2 sumę maksymalną, którą te dopłaty nie powinny przekroczyć, do 15 mil. marek.

⁹⁸ Projekt nie został uchwalony. Na terenach byłego Królestwa Kongresowego obowiązywać miał nadal dekret Naczelnika Państwa z 27 listopada 1919 r. o utworzeniu rad gminnych (DzPPP, 1918, nr 18, poz. 48). Na pozostałych terenach byłego zaboru rosyjskiego kwestie samorządu gminnego uregulowało rozporządzenie komisarza generalnego Ziemi Wschodnich z 26 września 1919 r. Na terenach byłego zaboru pruskiego i austriackiego utrzymano w zasadzie – z drobnymi modyfikacjami – regulacje obowiązujące wcześniej. Zob. M. Kotulski, *Samorząd terytorialny w okresie międzywojennym*, „Acta Universitatis Wratislaviensis”, nr 3888, Prawo, t. CCCXXVII, 2019, s. 137–140.

8. ^bZałącznik No. 7.^b Wniosek Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P. w sprawie przydziału węgla dla rolnictwa cofnięto wobec załatwienia tej sprawy na konferencji węglowej.

9. ^bZałącznik No. 8.^b Przyjęto projekt rozporządzenia w sprawie zniesienia linii celnej między b. Królestwem Kongresowym a Wielkopolską z następującymi zmianami:

w art. II zastąpiono słowa „Wielkim Ks. Poznańskim” i „Wielkiego Ks. Poznańskiego” słowami „zaborze pruskim” i „zaboru pruskiego”⁹⁹.

10. ^bZałącznik No. 9.^b P. Min[ister] Janiszewski referuje wniosek w sprawie przyznania kredytu 64 mil. marek na cele zwalczania tyfusu plamistego.

Ministerstwo Zdrowia zamierza akcję tę przeprowadzić w następujący sposób: od wschodu zaprowadzić kordon sanitarny, w kraju zaś uruchomić 1900 kolumn dezynfekcyjnych, które by pod przewodnictwem wykwalifikowanego dezynfektora miały za zadanie w przydzielonych im gminach wyszukiwać chorych na tyfus, izolować ich i przeprowadzać dezynfekcję w domach, gdzie zaszły wypadki choroby. Akcja ta, aby była połączona z pomyślnym rezultatem, musi być przeprowadzoną jednocześnie i trwałaby około trzech miesięcy.

Wobec sprzeciwu p. Ministra Skarbu ze względu na stan finansowy Państwa, uchwalono udzielić Ministerstwu Zdrowia kredytu na zwalczanie tyfusu plamistego w wysokości 10 000 000 mk.

PP. Ministrowie Supiński, Iwanowski i Eberhardt wstrzymują się od głosowania.
Koniec posiedzenia o godz. 11 wieczorem.

fSwojciechowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 94. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 11 lipca 1919 r.].
2. [Projekt tymczasowej ustawy o zabezpieczeniu sprzętu i zasiewów płodów rolnych, przygotowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, wraz z uzasadnieniem]¹⁰⁰.
3. [Poprawiona redakcja projektu tymczasowej ustawy o zabezpieczeniu sprzętu i zasiewów płodów rolnych, przygotowana w Prezydium Rady Ministrów]¹⁰¹.
4. [Projekt ustawy w przedmiocie niektórych zmian w ustawie z 28 marca 1919 r. o załatwieniu zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi]¹⁰².

⁹⁹ DzPPP, 1919, nr 58, poz. 351.

¹⁰⁰ Nie publikuje się.

¹⁰¹ Nie publikuje się.

¹⁰² Nie publikuje się.

5. [Projekt ustawy gminnej]¹⁰³.
6. [Wniosek Ministerstwa Aproprowiacji w sprawie pokrywania strat wynikłych z odstępowania górnikom artykułów spożywczych po cenach niższych]¹⁰⁴.
7. [Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie przydziału węgla dla rolnictwa]¹⁰⁵.
8. [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie zniesienia granicy celnej między byłym Królestwem Polskim a Wielkopolską].
9. [Wniosek ministra zdrowia publicznego w sprawie przyznania nadzwyczajnego kredytu na zwalczanie tyfusu plamistego i innych chorób zakaźnych]¹⁰⁶.

°Załącznik No. 1.°

**[Porządek dzienny 94. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 11 lipca 1919 r.]**

Warszawa, dn. 10 lipca 1919 r.

Prezydium Rady Ministrów zawiadamia niniejszym, że w dniu 11 lipca r.b. o godzinie 6-ej po południu odbędzie się 94 posiedzenie Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w Pałacu Namiestnikowskim (Krak[owskie] Przedm[ieście] 46/48)

Porządek dzienny:

1. Odczytanie protokołu poprzedniego posiedzenia.
2. Projekt ustawy o zniesieniu ograniczeń kobiet w używaniu praw cywilnych.
3. Projekt ustawy o wieku pełnoletności w b. zaborze austriackim.
4. Projekt ustawy o podatku od skrzynek depozytowych.
5. Projekt ustawy o poborze dodatkowego podatku od zasadniczego podatku przemysłowego od przedsiębiorstw zajmujących się wymianą pieniędzy i papierów procentowych.
6. Sprawozdanie p. Ministra Pracy i Opieki Społecznej w sprawie projektowanej w Sejmowej Komisji Pracy ustawy o pomocy dla bezrobotnych i planu walki z bezrobociem.
7. Wniosek w sprawie utworzenia Komisji do dostarczenia mieszkań dla urzędników.

¹⁰³ Nie publikuje się.

¹⁰⁴ Nie publikuje się.

¹⁰⁵ Nie publikuje się.

¹⁰⁶ Nie publikuje się.

8. Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie przydziału węgla dla rolnictwa.
9. Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie pokrywania strat, wynikłych z odstępowania górnikom żywności po cenach niższych.
10. Wniosek Ministerstwa Kolei Żelaznych w sprawie utworzenia Dyrekcji Budowy.
11. Projekt ustawy w sprawie budowy kolei Sierpc–Brodnica.
12. Statut stowarzyszenia pracowników sądowych wrocławskiego okręgu sądowego.
13. Statut stowarzyszenia pracowników sądowych zamojskiego okręgu sądowego.
14. Statut stowarzyszenia urzędników powiatu kaliskiego.
15. Statut związku woźnych w Częstochowie.
16. Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie wypłaty zaległych poborów oficerom i żołnierzom b. II Korpusu.

Załącznik do punktu 9^c ^cNo. 8^c

[Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie zniesienia granicy celnej między byłym Królestwem Polskim a Wielkopolską]

MINISTERSTWO SKARBU
L. 20522/710/19
S.VII.

Warszawa, dnia 11 lipca 1919 r.

Wniosek na Radę Ministrów.

Utrzymanie linii celnej między b. Królestwem Kongresowym, a Wielkopolską zarówno ze względów politycznych, jak i gospodarczych nie jest wskazane, gdyż wywołuje niezadowolenie ludności, która coraz częściej zwraca się o zwolnienie od cła przedmiotów przewożonych z jednej dzielnicy do drugiej.

Wobec tego, że Naczelna Rada Ludowa w Poznaniu zgadza się na zniesienie linii celnej, a Sejmowa Komisja budżetowa dnia 16-go czerwca r.b. uchwaliła wezwać Rząd do zniesienia linii celnej, Rada Ministrów raczy uchwalić:

I. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie zniesienia linii celnej, między dawnym Królestwem Kongresowym a Wielkopolską.

Linie celną między dawnym Królestwem Kongresowym a Wielkopolską znosi się i zaprzestaje poboru wszelkich ceł w obrocie towarów między tymi dzielnicami.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

II. Poleca się Ministrom Skarbu i Przemysłu i Handlu ustalić w jak najkrótszym czasie w porozumieniu z Naczelną Radą Ludową w Poznaniu takie cło między państwem niemieckim a b. ^hW.Ks. Poznańskim^h ^czab. pruskim^c, które by tymczasowo, aż do ostatecznego ułożenia taryfy celnej, zabezpieczało interesa ekonomiczne nie tylko b. ^hW. Ks. Poznańskiego^h ^czab. prus.^c, ale i ^hb. Królestwa^h ^ccałego Państwa^c Polskiego i przedstawić wniosek w tej sprawie Radzie Ministrów.

MINISTER SKARBU

/-/ Karpiński.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 7.

17

PROTOKÓŁ

95-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 12 lipca 1919 roku.

Przewodniczy	p. Minister Spraw Wewnętrznych Stanisław Wojciechowski
Obecni:	
Minister Sprawiedliwości	p. Leon Supiński
Minister Spraw Wojskowych	p. gen. por. Józef Leśniewski
Minister Rolnictwa i D.P.	p. Stanisław Janicki
Minister Skarbu	p. Stanisław Karpiński
Minister Przemysłu i Handlu	p. dr Kazimierz Hącia
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde
Minister Wyznań Rel[igijnych] i Oświecenia Publ[icznego]	p. dr Jan Łukasiewicz
Minister Aprowizacji	p. Antoni Minkiewicz
Minister Zdrowia Publicznego	p. dr Tomasz Janiszewski
Minister Pracy i O.S.	p. Jerzy Iwanowski
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt
Podsekretarz Stanu w Prezydium Rady Ministrów	p. dr Władysław Wróblewski
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Spraw Zagranicznych	p. Władysław Skrzyński
Szef Sekcji w Prezydium Rady Ministrów	p. Edward Lechowicz
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Rolnictwa i D.P.	p. Waclaw Makowski
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Robót Publicznych	p. Konstanty Jakimowicz
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Pracy i O.S.	p. F[ranciszek] Sokal
Radca Prawny w Min[isterstwie] Pracy i O.S.	p. Karol Kirst
Z Ministerstwa Spraw Wojskowych	p. major Platoski
Protokołuje:	p. dr Juliusz Koppens

Początek posiedzenia o godz. 4 m. 45 po południu.

1. Protokół 93-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 10 lipca b.r. odczytano i przyjęto z uwzględnieniem żądanego przez p. Ministra Janiszewskiego uzupełnienia co do jego stanowiska wobec projektu organizacji władz drugiej instancji w b. Kongresówce, przy czym Rada Ministrów wyraziła życzenie, aby protokoły posiedzeń bardziej streszczać, uwidaczniając w nich jedynie zasadnicze oświadczenia pp. Ministrów, a nie tok całej dyskusji.

2. ^bZałącznik No. 2.^b Przyjęto zreferowany przez p. majora Platoskiego wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie wypłaty zaległych poborów

oficerów i szeregowych b. drugiego korpusu, skreślając ustęp pierwszy art. 3 i w ustępie obecnie drugim tego artykułu zastępując sumę „2 899 800” sumą „2 750 000”.

3. Rada Ministrów przyjęła do wiadomości oświadczenie p. Ministra Iwanowskiego, że Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej zaopiekuje się robotnikami, których Min[isterstwo] Spraw Wojskowych nie może zatrudnić z powrotem w zakładach wojskowych. Inne Ministerstwa dopomogą Min[isterstwu] Pracy i O.S. w wyszukaniu zatrudnienia dla tych robotników, którym Min[isterstwo] Pracy i O.S. udzieli zapomóg ponad normę obowiązującą dla bezrobotnych.

4. ^bZałącznik No. 3. ^bP. Szef Sekcji Sokal komunikuje, że uchwalony przez Radę Ministrów projekt zmian w ustawie z dnia 28 marca 1919 r. o załatwianiu zatargów zbiorowych jest praktycznie niewykonalny i nie daje możliwości osiągnięcia zamierzonego celu. Komisje rozjemcze i inspektorzy pracy są czynni na razie jedynie w b. Kongresówce. Powoływanie w razie zatargów stron osobiście jest niewskazane, gdyż np. w Lubelszczyźnie należałoby wezwać około 20 000 robotników rolnych; uprawnienie przewodniczącego do ogłaszania i ferowania wyroku w nieobecności stron i sędziów ściągnie na inspektorów całe odium, wyroki zaś pozostaną martwą literą.

P. Radca Ministerialny Kirst wyjaśnia, uzupełniając te wywody, że rozważanie sprawy wbrew woli obydwu stron sprzeciwia się zasadzie prawa cywilnego. O warunkach najmu i pracy nie może stanowić Komisja Rozjemcza, która jest surogatem sądu, lecz Komisja Polubowna, gdzie strony ustalają warunki w drodze dobrowolnego porozumienia, że kilkumiesięczna praktyka Min[isterstwa] Pracy i O.S. skłania do wprowadzenia do ustawy z dnia 28 marca szeregu zmian, których projekt nie uwzględnia, nie rozstrzygając pomyślnie sprawy nienaruszalności umów, zawartych nie w drodze Ustawy z dnia 28 marca 1919 r. W imieniu Min[isterstwa] Pracy i O.S. proponuje poddać reasumpcji projekt poprawek przyjęty dnia 11 lipca; uzupełnić art. 1 Ustawy tymczasowej o zabezpieczeniu sprzętu i zasiewów płodów rolnych przez dodanie „oraz umów zawartych w drodze dobrowolnego porozumienia się stron”, skreślenie w tymże art. 1 wyrazów „i ustawy z dnia...”.

Po dyskusji postanowiono uzupełnić art. 1 projektu Ustawy tymczasowej o zabezpieczeniu sprzętu i zasiewów płodów rolnych przez dodanie wyrazów „oraz umów zawartych w drodze dobrowolnego porozumienia się stron” oraz uchylić przyjęty dnia 11 lipca r.b. projekt poprawek do Ustawy z dnia 28 marca r.b.

5. ^bZałącznik No. 4. ^bUpoważniono Min[isterstwo] Pracy i O.S. do nabycia domu przy ulicy Mokotowskiej nr 14 hip. 5924 w celu pomieszczenia biur i kancelarii tego Ministerstwa z zastrzeżeniem, że Ministerstwu Skarbu będzie dostarczony akt szacunkowy tego domu.

6. ^bZałącznik No. 5.^b Przyjęto projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie objęcia przez Min[isterstwo] Rolnictwa i D.P. zarządu na terenie b. zaboru austriackiego¹⁰⁷.

7. ^bZałącznik No. 6.^b Przyjęto wniosek nagły Min[isterstwa] Skarbu w przedmiocie upoważnienia p. Ministra Skarbu do otwarcia dyrekcji skarbu we Lwowie w lwowskiej filii P.K.K.P kredytu na uposażenie Krajowej Kasy Skarbowej we Lwowie w wysokości 50 milionów koron.

8. ^bZałącznik No. 7.^b Przyjęto wniosek nagły Min[isterstwa] Skarbu w przedmiocie pozostawienia do dyspozycji Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu na potrzeby własne 60 milionów marek z wpływów realizowanej krótkoterminowej pożyczki państwowej 1918 r., subskrybowanej w instytucjach b. zaboru pruskiego.

9. ^bZałącznik No. 8.^b Upoważniono Min[isterstwo] Robót Publicznych do użycia kwoty 75 milionów marek przeznaczonych na roboty publiczne w pierwszym półroczu 1919 r. w miarę potrzeby w ciągu okresu prowizorium budżetowego z warunkiem, że z kwoty tej 25 mln marek zostanie zużytych na doraźną pomoc techniczną przy odbudowie gospodarstw.

10. Traktowanie wniosku Min[isterstwa] Robót Publicznych w sprawie przyznania magistratowi m.st. Warszawy subwencji i pożyczki na roboty budowlane odłożono aż do oświadczenia się Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych, z którym Min[isterstwo] Robót Publicznych ma się porozumieć w tej sprawie.

11. Rozpatrywanie projektu ustawy o wyznaczenie kredytu na inwestycje sanitarne odłożono do następnego posiedzenia.

12. Projekt statutu stowarzyszenia urzędników sądowych w Zamościu postanowiono skierować do p. Ministra Sprawiedliwości do zaopiniowania oraz przedstawienia stosownego wniosku.

13. ^bZałącznik No. 9.^b Statut stowarzyszenia urzędników powiatu kaliskiego zatwierdzono, skreślając w § 3 p[kt] 4-y.

14. Na zapytanie p. Ministra Janickiego polecono sprawę żądań b. arcyksięcia Stefana z Żywca o wyznaczenie mu rocznego apanażu z zasekwestrowanych jego dóbr załatwić w porozumieniu z p. Ministrem Skarbu¹⁰⁸.

15. ^bZałącznik No. 10.^b Przyjęto wniosek nagły Prezydium Rady Ministrów w sprawie utworzenia przy tym Urzędzie osobnej komisji złożonej z przedstawicieli Min[isterstw] Spraw Wewnętrznych, Zdrowia Publicznego, Spraw Wojskowych, Rolnictwa i D.P. oraz Robót Publicznych ewentualnie także Stowarzyszenia

¹⁰⁷ Dz.U. 1919, nr 61, poz. 365.

¹⁰⁸ Liczące ponad 53 tys. ha dobra żywieckie, należące do arcyksięcia Karola Stefana Habsburga, zostały objęte zarządem komisarycznym jako „majątek członków zaborczego austriackiego domu panującego”. Sekwestr zniesiono w 1923 r. W zamian żywieccy Habsburgowie przekazali państwu polskiemu i instytucjom społecznym duże tereny w formie darowizn. Blisko 12 tys. ha otrzymała wówczas Polska Akademia Umiejętności.

Urzędników Państwowych celem opracowania i przedłożenia Radzie Ministrów konkretnych wniosków w celu dostarczenia nieumeblowanych mieszkań dla pracowników państwowych przy władzach centralnych w Warszawie.

16. ^bZałącznik No. 11.^b Przyjęto projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie utworzenia sądu okręgowego w Białymstoku, zmniejszając w proponowanym składzie personelu tego sądu liczbę kancelistów z 28 na 21.

17. P. Podsekretarz Stanu Skrzyński komunikuje, że w Gdańsku odbywa się gorączkowa wyprzedaż ruchomego i nieruchomego majątku Niemców, skutkiem czego Rząd Polski może w chwili obecnej nabyć pod bardzo dogodnymi warunkami nie tylko cały szereg artykułów potrzebnych dla wojska względnie dla zaopatrzenia ludności, ale także zabezpieczyć sobie wygodny dostęp do portu, doków oraz tonaż okrętowy. Wobec tego prosi o udzielenie generalnego upoważnienia p. ^aJełowickiemu^{a109} do czynienia takich zakupów. Ministerstwo Spraw Zagranicznych wysłało do Gdańska pod pretekstem zajmowania się sprawami aprowizacyjnymi osobnego delegata Rządu Polskiego, wybranego z grona tęgich fachowców z Poznania, który będzie tam bronić interesów polskich. Bez zgody tego delegata p. ^aJełowickiego^a nie będzie mógł czynić żadnych zakupów. Po dyskusji, w toku której p. Minister Karpiński zgadzając się w zasadzie na zakupy, oświadczył się przeciw udzielaniu takiego generalnego pełnomocnictwa, a to wobec wyczerpania zasobów pieniężnych państwa, zwłaszcza markowych, a p. Minister Minkiewicz wyjaśnił, że nad działalnością p. ^aJełowickiego^a przy zakupach w Gdańsku wykonywana kontrolę aprobowały przez Min[isterstwo] Apropowizacji, komitet miejscowy złożony z fachowców, postanowiono rozszerzyć udzielone już uchwałą Rady Ministrów z dnia 27 czerwca b.r. pełnomocnictwo p. ^aJełowickiego^a do czynienia zakupów do wysokości 10 milionów marek o dalsze 10 milionów marek.

P. Minister Minkiewicz podniósł przy tej sposobności, że większe sumy na te cele można by ewentualnie uzyskać przez Bank Związkowy Spółek Kredytowych, który może kredytować znaczne sumy w Berlinie i Gdańsku.

18. ^bZałącznik No. 12.^b Rada Ministrów przyjęła wniosek Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych na uchylenie decyzji Komisarza Nadzwyczajnego na m.st. Warszawy i powiat warszawski z dnia 12 czerwca b.r., a dotyczącej uwięzienia Mojżesza Kruka.

19. Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Kolei Żelaznych na przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji inż. Pawła Prachtel-Morawiańskiego dyrektorem kolei państwowych w IV randze.

Na tym posiedzenie zakończono o godz. 8 m. 30 wieczorem, naznaczając następne posiedzenie na dzień 14 lipca 1919 r.

^fSWojciechowski^f

¹⁰⁹ W protokole konsekwentnie błędna forma nazwiska. Chodzi o Mieczysława Jałowickiego.

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 95. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 12 lipca 1919 r.].
2. [Wniosek nagły Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie wypłacenia oficerom i żołnierzo-
m byłego II Korpusu zaległych poborów za czas służby i pobytu w niewoli].
3. [Projekt tymczasowej ustawy o zabezpieczeniu sprzętu i zasiewów pól rolnych]¹¹⁰.
4. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej w sprawie zakupu budynku w Warszawie przy ul. Mokotowskiej 14]¹¹¹.
5. [Wniosek Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie przejęcia zarządu na terenie byłego zaboru austriackiego]¹¹².
6. [Wniosek nagły Ministerstwa Skarbu w sprawie otwarcia kredytu dla Dyrekcji Skarbu we Lwowie na uposażenie Krajowej Kasy Skarbowej]¹¹³.
7. [Wniosek Komisariatu Naczelnej Rady Ludowej o przyznanie dalszego kredytu w wysokości 60 mln marek]¹¹⁴.
8. [Wniosek Ministerstwa Robót Publicznych w sprawie użycia kwoty 100 milionów marek w okresie prowizorium budżetowego]¹¹⁵.
9. [Statut Stowarzyszenia Urzędników Powiatu Kaliskiego]¹¹⁶.
10. [Wniosek w sprawie utworzenia przy Prezydium Rady Ministrów komisji dla opracowania wniosków odnośnie dostarczenia nieumeblowanych mieszkań w Warszawie pracownikom zatrudnionym w centralnych urzędach państwowych]¹¹⁷.
11. [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie utworzenia Sądu Okręgowego w Białymstoku]¹¹⁸.
12. [Uchwała Rady Ministrów w sprawie uchylecia postanowienia komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy w przedmiocie przeciwdziałania manipulacjom przy handlu bydłem i mięsem i opartej na tym postanowieniu decyzji dotyczącej uwięzienia Mojżesza Kruka]¹¹⁹.

¹¹⁰ Nie publikuje się.

¹¹¹ Nie publikuje się.

¹¹² Nie publikuje się.

¹¹³ Nie publikuje się.

¹¹⁴ Nie publikuje się.

¹¹⁵ Nie publikuje się.

¹¹⁶ Nie publikuje się.

¹¹⁷ Nie publikuje się.

¹¹⁸ Nie publikuje się.

¹¹⁹ Nie publikuje się.

**[Porządek dzienny 95. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 12 lipca 1919 r.]**

Warszawa, dn. 12 lipca 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że w sobotę dn. 12 lipca r.b., o godz. 4-ej po południu odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzplitej Polskiej w Pałacu Namiestnikowskim. Krakowskie Przedmieście 46/48.

Porządek dzienny 95-go posiedzenia:

- 1) Odczytanie protokołów poprzednich posiedzeń.
- 2) Sprawa strajków w zakładach wojskowych.
- 3) Wniosek Min[isterstwa] Pracy i O.S. w sprawie kupna gmachu.
- 4) Wniosek Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P. w sprawie przejęcia zarządu na terenie b. zaboru austriackiego.
- 5) Wniosek Min[isterstwa] Skarbu w sprawie dotacji na zasilenie Kas państwowych w b. zaborze austriackim w wysokości 50 mil. marek.
- 6) Wniosek Min[isterstwa] Skarbu w sprawie oddania do dyspozycji Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu kwoty 60 milionów marek.
- 7) Wniosek Min[isterstwa] Robót Publicznych w sprawie użycia kwoty 100 milionów marek w ciągu okresu prowizorium budżetowego.
- 8) Wniosek Min[isterstwa] Robót Publicznych w sprawie przyznania Magistratowi m[iasta] Warszawy subwencji i pożyczki na roboty budowlane.
- 9) Wniosek Min[isterstwa] Spraw Wojskowych w sprawie wypłaty ^czaległych^c poborów oficerom i żołnierzom b. II Korpusu.
- 10) Projekt ustawy o wyznaczeniu kredytu na inwestycje sanitarne.
- 11) Statut stowarzyszenia pracowników sądowych Włocławskiego Okręgu Sądowego.
- 12) Statut stowarzyszenia pracowników sądowych Zamojskiego Okręgu Sądowego.
- 13) Statut Stowarzyszenia Urzędników Powiatu Kaliskiego.
- 14) Sprawy bieżące.

[Wniosek nagły Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie wypłacenia oficerom i żołnierzom byłego II Korpusu zaległych poborów za czas służby i pobytu w niewoli]

Do Rady Ministrów.

Ministerstwo Spraw Wojskowych wnosi o uchwalenie następującego wniosku nagłego.

L.D.G. 28235/P.

Rada Ministrów raczy uchwalić:

Na zasadzie dekretu Naczelnego Wodza nr 775 Dz.R.W. nr 24 ex 1919, w którym oficerom i szeregowym b. II Korpusu zaliczono czas służby w szeregach korpusu i czas przebyty w niewoli do czynnej służby, oraz Rozkazu Naczelnego Wodza z dn. 6 maja 1919 w sprawie wypłacenia za ten czas zaległych poborów, postanawia się:

I. Oficerowie, lekarze, duchowni wojskowi, urzędnicy wojskowi, felczerki i sanitariuszki otrzymują za czas służby w szeregach II Korpusu płacę zasadniczą podług szarzy posiadanej w korpusie; szeregowi otrzymują różnicę między żołdem pobranym a żołdem obowiązującym w dawnej Polskiej Sile Zbrojnej.

II. Oficerowie, lekarze, duchowni wojsk[owi], urzędnicy wojskowi, felczerki, sanitariuszki i szeregowi, którzy zostali wzięci przez Niemców do niewoli po bitwie pod Kaniowem, otrzymują płacę zasadnicze (żołd) za czas pobytu w niewoli; zwrócić natomiast mają wszystkie otrzymane od Niemców pobory pieniężne, z wyjątkiem kwot na wyżywienie się.

^hIII. Rodziny oficerów i żołnierzy b. II Korpusu poległych na polu chwały jak również zmarłych, otrzymują pobory zgodnie z art. I i II.^h

Przy wypłacie poborów należy kierować się normami obowiązującymi w dawnej Polskiej Sile Zbrojnej.

Niezbędny na ten cel kredyt w łącznej sumie ^h2 899 800 mk^h ^c2 750 000 mk^c nieprzewidziany w budżecie M.S.W. wyasygnuje dodatkowo Ministerstwo Skarbu.

Przepisy wykonawcze do niniejszej uchwały wyda Ministerstwo Spraw Wojskowych.

Minister Spraw Wojskowych.

U m o t y w o w a n i e .

W końcu 1917 przy demobilizacji armii rosyjskiej z 4 armii rozlokowanych w Rumunii, zaczęli wydzielać się Polacy w samodzielne oddziały wojskowe, które w grudniu z rozporządzenia Polskiego Komitetu Frontu Rumuńskiego skoncentrowały się w m[ieście] Soroki na Ukrainie, tworząc 2-gi Korpus

Wojska Polskiego. W początku marca 1918 do Korpusu przyłączyła się Karpacka Żelazna Brygada Legionów Polskich na czele z brygadierem Józefem Hallerem, który później po ustąpieniu generała Stankiewicza, objął dowództwo nad II Korpusem.

11 maja 1918 napadnięty zniemacka przez Niemców, po stoczonych bitwach pod Kaniowem, II Korpus był zmuszony do kapitulacji, a oficerowie i żołnierze zostali podstępnie przez Niemców wywiezieni do obozów jeńców: około 260 oficerów, lekarzy, urzędników wojskowych, sanitariuszek i 120 żołnierzy do obozu w Białej Siedleckiej; 42 oficerów, lekarzy, urzędników wojskowych, 2 sanitariuszki do obozu „Güstrow” w Meklemburgii i około 4000 żołnierzy do obozów „Güstrow” i „Parchim” w Meklemburgii. We wrześniu 1918 r. oficerowie, lekarze, urzędnicy wojskowi ze wszystkich obozów zostali przez Niemców skoncentrowani w obozie w Brześciu Litewskim na forcie hr. Berga i tam więzieni do 11 listopada 1918 r., kiedy w armii niemieckiej nastąpił rozkład i pod stanowczym naciskiem oficerów polskich Niemcy, przekonawszy się, że nadal nie będą mogli utrzymać jeńców, zgodzili się na odesłanie wszystkich oficerów jeńców do Warszawy. Żołnierze zaś z obozów „Güstrow” i „Parchim” zostali rozproszeni po całych Niemczech na różne roboty przymusowe, jak to: rolne, w kopalniach, fabrykach, portach itd. i zaczęto ich zwalniać i odsyłać do Polski począwszy od grudnia 1918 r. i zwalnianie to trwa do dnia dzisiejszego, przy czym część żołnierzy jeńców II-go Korpusu jest jeszcze trzymana w niewoli.

Ci oficerowie i żołnierze II Korpusu W.P., którym się udało po kapitulacji Korpusu uniknąć niewoli, uciekając czy to zaraz, czy to w drodze z transportów, zaciągali się do oddziałów polskich wojskowych, tworzących się z rozkazu gen. Hallera na wschodzie, północy i południu Rosji, jak to Kijów, Murmań, Kubań itd.

Przy kapitulacji Korpusu, jak również w drodze do niewoli, Niemcy odbierali od oficerów i żołnierzy cały majątek osobisty tak, że niektórzy zostali obrabowani doszczętnie.

Podczas służby w szeregach Korpusu, tj. od stycznia 1918 r., wobec tego, że Korpus posiadał skarb bardzo skromny, a nie było żadnych źródeł wpływu, oficerowie, lekarze i urzędnicy wojskowi nie otrzymywali pensji, żołnierze bez względu na szarżę, pobierali 8 rubli miesięcznie; ci, którzy byli wywiezieni do niewoli – oficerowie otrzymywali od Niemców zaliczki, żołnierze natomiast nie otrzymywali nic.

Dekretem Wodza Naczelnego L. 775 czas przebyty w szeregach b. II Korpusu i bytności w niewoli wszystkim oficerom i szeregowym zaliczono do służby czynnej w Wojsku Polskim i na mocy rozkazu L. 1106 z dn. 16 marca b.r. (Dz.Roz.W. nr 33) oficerom i szeregowym wypłacono wszystkie należne im za ten czas zaległe pobory, lecz w myśl wymienionego rozkazu wypłata ta tyczyła się wyłącznie oficerów i szeregowych, którzy wstąpili do b. II Korpusu W.P. z Legionów Polskich, zostali zaś pominięci oficerowie i szeregowi b. II Korpusu

z armii rosyjskiej, którzy przebywali w szeregach Korpusu i w niewoli niemieckiej na tych samych warunkach, co i koledzy ich z Legionów.

Ministerstwo Skarbu w porozumieniu z Najwyższą Izbą Kontroli Państwa wyraziło zasadniczo swą zgodę na zapłatę zaległych poborów pismem Nr. 31836/8470. Sekcja III.

Ustalony dla oficerów i szeregowych II Korpusu budżet nie obejmuje II Karpackiej Brygady, której oficerowie i szeregowi otrzymali zaległe pobory na mocy rozporządzenia nr 1106 Dz.R.W. nr 33/1919.

Budżet zaległych poborów legionowych wniesiony będzie osobno po dokładnym ustaleniu ogólnej kwoty wydatków, na podstawie przedłożonych przez oddziały wykazów.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 7.

18

PROTOKÓŁ

96 posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 14 lipca 1919 r.

Przewodniczy:	Minister Spr[aw] Wewnętrznych p. Stanisław Wojciechowski
Obecni:	
Minister Apropowizacji	p. Antoni Minkiewicz,
Minister Rolnictwa i D.P.	p. Stanisław Janicki,
Minister Sprawiedliwości	p. Leon Supiński,
Minister Wyznań Rel[igijnych] i Ośw[iecenia] Publ[icznego]	p. dr Jan Łukasiewicz,
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki,
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde,
Minister Zdrowia Publicznego	p. dr Tomasz Janiszewski,
Minister Pracy i Opieki Społ[ecznej]	p. Jerzy Iwanowski,
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelazn[ych]	p. Julian Eberhardt,
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Skarbu	p. Władysław Byrka,
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Spr[aw] Woj[skowych]	p. gen. ppor. Stefan Majewski,
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Prz[emysłu] i Han[dlu]	p. Henryk Strasburger,
Szef Sekcji w Prez[ydium] Rady Min[istrów]	p. Edward Lechowicz,
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Rob[ót] Publiczn[ych]	p. Konstanty Jakimowicz,
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Rolnictwa	p. Wacław Makowski,
Delegat Prezydium Rady Min[istrów]	p. Stanisław Norblin,
General[ny] Komisarz cyw[ilny] dla z[iem] wsch[odnich]	p. Jerzy Osmołowski,
Zastępca Gen[eralnego] Kom[isarza] cyw[ilnego] dla z[iem] wsch[odnich]	p. Michał Kossakowski,
Nacz[elnik] Wydz[iału] w Min[isterstwie] Spr[aw] Wewnętrz[nych]	p. dr Tadeusz Koncki,
Nacz[elnik] Wydz[iału] w Min[isterstwie] Zdrowia Publ[icznego]	p. dr Ryszard Reiner,
Nacz[elnik] Wydz[iału] w Min[isterstwie] Zdrowia Publ[icznego]	p. Klemens Pawlikowski,
Star[szy] Ref[erent] w Min[isterstwie] Zdrowia Publ[icznego]	p. dr Kazimierz Ostrowski,
Z Min[isterstwa] Spraw Wojskowych	p. ppułkownik Kleeberg,
Protokołuje	p. Stanisław Zwolski.

Początek posiedzenia o godz. 6 min. 10 po poł.

1. Protokoły 94 posiedzenia w dniu 11 lipca 1919 r. i 95 posiedzenia w dniu 12 lipca 1919 r. odczytano i przyjęto.

2. ^bZałącznik No. 2.^b Przyjęto referowany przez p. Norblina projekt rozporządzenia o zdobyczy wojennej na kresach wschodnich z następującymi zmianami: a) w § 2 wstawiono na końcu słowa: „za pośrednictwem Ministra Skarbu”, b) w § 3 po słowie „Ministrów” wstawiono słowa: „za pośrednictwem Ministra Skarbu”.

3. W związku z tą sprawą porusza p. Gen[eralny] Kom[isarz] Cyw[ilny] (Ziem Wschodnich)] Osmołowski sprawę zmiany rozkazu Naczelnego Wodza dotyczącego organizacji Zarządu Ziem Wschodnich. Ze względu na nieobecność przedstawiciela Naczelnego Dowództwa odroczone traktowanie tej sprawy, jako też traktowanie projektu rozkazu Naczelnego Wodza o zdobyczy wojennej na terenie Ziem Wschodnich do następnego posiedzenia.

4. P. Gen[eralny] Kom[isarz] Cyw[ilny] Osmołowski przedkłada materiały dotyczące budżetu Uniwersytetu w Wilnie i oświadcza, że zamierzał on uruchomić od jesieni b.r. tylko trzy wydziały Uniwersytetu, p. dr Kolankowski zaś, któremu Naczelnik Państwa powierzył organizację Uniwersytetu, wystąpił z planem uruchomienia wszystkich wydziałów, wobec czego budżet doznał znacznej podwyżki.

P. Min[ister] Łukasiewicz jest za uruchomieniem całego Uniwersytetu i za dotowaniem go w taki sposób, aby umożliwić wskrzeszenie dawnej świetności, po czym Rada Ministrów uchwaliła poruczyć opiekę nad organizacją Uniwersytetu Wileńskiego p. Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i przekazać przedłożone przez Gen[eralnego] Kom[isarza] Cyw[ilnego] materiały dotyczące budżetu tego Uniwersytetu Ministerstwu W.R. i O.P. polecając mu, aby w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu i Zarządem Ziem Wschodnich przedstawiło konkretne wnioski na następne posiedzenie Rady Ministrów.

5. ^bZałącznik No. 3.^b P. Gen[eralny] Kom[isarz] Cyw[ilny] Osmołowski zawiadamia, że w Wilnie, Grodnie i innych miastach Litwy i Białej Rusi znajduje się znaczna ilość napływowej ludności rosyjskiej, przeważnie b. urzędników rosyjskich, których Zarząd Cywilny ma zamiar wysiedlić do Rosji, spotyka się jednak z sprzeciwem władz wojskowych ze względu na niemożliwość przetransportowania ich przez front i z obawy o szpiegostwo. B. urzędnicy rosyjscy żądają od Rządu polskiego zapomóg wzgl. emerytur, prosi przeto o dyrektywy działania.

Uchwalono odmówić wypłaty zapomóg b. urzędnikom rosyjskim i wezwać Państwowy Urząd do spraw jeńców do ułatwienia wyjazdu napływowej ludności rosyjskiej do Rosji.

6. ^bZałącznik No. 4.^b P. Minister Janiszewski referuje projekt ustawy o wyznaczeniu kredytu ze Skarbu Państwa na inwestycje sanitarne.

Wobec sprzeciwu p Podsekretarza Stanu Byrki przeciwko ustawowemu wiązaniu się wydatkami na okres kilkuletni i po poparciu tego stanowiska

przez p. Przewodniczącego, cofa p. Minister Zdrowia Publ[icznego] projekt ustawy. Sprawa przyznania kredytu na rok bieżący została odłożona do czasu traktowania budżetu na drugie półrocze 1919 r., do którego Ministerstwo Skarbu wstawi odpowiednio większą kwotę według planu, który zostanie ustalony szczegółowo przez Ministerstwo Zdrowia Publ[icznego] w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu.

7. P. Naczelnik Wydziału dr Koncki referuje sprawę podziału b. Królestwa Kongresowego na województwa. Komisja delegowana na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 10 lipca b.r. do ostatecznego ustalenia tego podziału, doszła do przekonania, że podział kraju na 7 województw nie da się pogodzić z interesami wojskowości, jedynie przy podziale na 5 względnie 10 województw można uwzględnić podział kraju na okręgi generalne wojskowe. Komisja wnosi przeto o reasumpcję uchwały Rady Ministrów z dnia 10 lipca b.r. i zatwierdzenie planu Komisji o podziale b. Królestwa Kongresowego na pięć województw, mianowicie województwa: warszawskie, łódzkie, kieleckie, lubelskie i białostockie. Województwo warszawskie obejmuje wedle planu Komisji dawne gubernie warszawską i płocką oraz powiaty rawski i makowski, województwo łódzkie dawne gubernie łódzką i piotrkowską bez powiatów będzińskiego i rawskiego, województwo kieleckie dawną gubernię radomską i kielecką i powiat będziński, województwo lubelskie dawne gubernie: lubelską i siedlecką, województwo białostockie dawną gubernię ^asiedlecką¹²⁰ bez powiatu makowskiego, trzy powiaty b. guberni suwalskiej, tj. suwalski, augustowski i sejneński, oraz powiaty białostocki, sokólski i bielski.

Powyższy wniosek Komisji i podział na województwa został przyjęty, z tą jedynie zmianą, że na wniosek p. Pods[ekretarz] Stanu Strasburgera uchwalono przyłączyć powiat częstochowski do województwa kieleckiego¹²¹.

8. ^bZałącznik] No. 5. ^b P. Kierown[ik] Min[isterstwa] Eberhardt referuje wniosek w sprawie ustanowienia w ważniejszych punktach węzłowych oddzielnych lekarzy dla wystawiania świadectw czystości i zwolnienia lekarzy kolejowych od tych czynności. Na wniosek p. Ministra Janiszewskiego uchwalono przekazać tę sprawę Radzie Sanitarnej Kolejowej przy Ministrze Zdrowia Publicznego do załatwienia.

9. ^bZałącznik] No. 6. ^b Przyjęto projekt ustawy o stałej pensji dla weteranów powstania z następującymi zmianami:

a) Uchwalono tytuł w następującym brzmieniu: „ustawa o stałej pensji dla weteranów powstania 1831 roku i 1863 r.”,

¹²⁰ Pomyłka w tekście. Chodziło o gubernię łomżyńską.

¹²¹ Zob. protokół posiedzenia Rady Ministrów z 10 lipca 1919 r. Ustawa tymczasowa o organizacji władz administracyjnych II instancji uchwalona została 2 sierpnia 1919 r. DzPPP, 1919, nr 65, poz. 395.

b) w art. 1-szym skreślono słowa: „wszystkim” i „w niniejszej ustawie”, po słowie „powstania” wstawiono słowa „1831 r.”, skreślono słowo „przysługuje” i w miejsce jego wstawiono słowa „przyznaje się począwszy od 1-go sierpnia 1919 r.”,

c) w art. 2-im skreślono słowa „powstania 1863 r.”,

d) art. 3-ci skreślono,

e) w art. 4-tym skreślono słowo „1863 r.” i wstawiono po słowie „mają” słowa „na czas wdowieństwa”,

f) do art. 4-go dodano osobny nowy ustęp: „O ile weteran względnie wdowa po nim pobiera już z innego tytułu zaopatrzenie ze Skarbu Państwa, stała pensja należy się tylko w wysokości między ustalonym niniejszą ustawą wymiarem a tym zaopatrzeniem”,

g) w art. 5-tym skreśla się w 2 miejscach słowa „1863 r.”,

h) art. 7-my skreślono,

i) w art. 8-ym skreśla się słowa „1863 r. oraz 1831 r.”.

Równocześnie upoważniono Ministra Spraw Wojskowych do wniesienia projektu tej ustawy do Sejmu¹²².

10. ^bZałącznik No. 7. ^b Przyjęto projekt ustawy o zniesieniu ograniczeń kobiet w używaniu praw cywilnych zmieniając tytuł tej ustawy na: „ustawa w przedmiocie niektórych zmian prawa obowiązującego w b. Królestwie Kongresowym dotyczącego praw cywilnych kobiet”, oraz upoważniono Ministra Sprawiedliwości do wniesienia projektu tej ustawy do Sejmu¹²³.

11. ^bZałącznik No. 8. ^b Przyjęto projekt ustawy o prawach obowiązujących w okręgu sądowym białostockim w zakresie sądownictwa i upoważniono p. Ministra Sprawiedliwości do wniesienia projektu tej ustawy do Sejmu.

12. ^bZałącznik No. 9. ^b Zatwierdzono statut Związku Woźnych Państwowych, ograniczając teren jego działalności na miasto Warszawę.

13. ^bZałącznik No. 10. ^b Odmówiono zatwierdzenia statutu Związku Woźnych w Częstochowie, gdyż nie odpowiada on normom przyjętym dla statutów związków urzędników państwowych.

14. ^bZałącznik No. 11. ^b Nie uwzględniono wniosku w sprawie przeniesienia m[iasta] Zgierza do pierwszej klasy miast pod względem dodatków ekonomicznych wojennych dla urzędników państwowych.

15. Przyjęto wniosek Ministerstwa Sprawiedliwości w sprawie przedstawienia Naczelnikowi Państwa do zatwierdzenia nominacji p. Jana Kazimierza Wiśniewskiego i p. Stefana Dutkowskiego sędziami Sądu Okręgowego.

16. Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Aprowizacji w sprawie przedstawienia Naczelnikowi Państwa do zatwierdzenia nominacji p. Teodora Oskara Sobańskiego

¹²² Ustawa przyjęta została przez Sejm Ustawodawczy 2 sierpnia 1919 r. DzPPP, 1919, nr 65, poz. 397.

¹²³ Ustawa uchwalona została dopiero 1 lipca 1921 r. Dz.U. 1921, nr 64, poz. 397.

podsekretarzem stanu w Min[isterstwie] Aprowizacji w miejsce p. Janusza Machnickiego, którego dymisja została przyjęta przez p. Ministra Aprowizacji.

17. Wniosek Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego w sprawie przyznania emerytury p. Janinie Podoskiej, wdowie po lekarzu, przekazano Ministerstwu Skarbu do załatwienia.

18. P. Podsekretarz Stanu Byrka oświadcza, że wobec zmiany § 49 traktatu pokojowego z Niemiecką Austrią, będzie musiał być zniesiony sekwestr majątku poddanych niemieckoaustriackich. Postanowiono odroczyć traktowanie tej sprawy do środy, ze względu na nieobecność reprezentanta Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

19. Traktowanie wniosku Głównego Urzędu Likwidacyjnego w sprawie nominacji p. Augusta Dobieckiego szefem Sekcji Komisji Wiedeńskiej Głównego Urzędu Likwidacyjnego odroczone do następnego posiedzenia.

Koniec posiedzenia o godz. 10-ej wieczorem.

†Swojciechowski†

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 96. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 14 lipca 1919 r.].
2. [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie zdobyczy wojennej].
3. [Pismo komisarza generalnego ziem wschodnich do premiera w sprawie ludności rosyjskiej na terenach podległych jego administracji].
4. [Projekt ustawy o wyznaczeniu kredytu ze Skarbu Państwa na inwestycje sanitarne]¹²⁴.
5. [Wniosek kierownika Ministerstwa Kolei Żelaznych w sprawie ustanowienia lekarzy w węzłowych punktach kolejowych dla wystawiania świadectw czystości]¹²⁵.
6. [Projekt ustawy o stałej pensji dla weteranów powstania 1863 r.].
7. [Projekt ustawy o zniesieniu ograniczeń w używaniu praw cywilnych przez kobiety]¹²⁶.
8. [Projekt ustawy o prawach obowiązujących w okręgu sądowym białostockim w zakresie sądownictwa]¹²⁷.
9. Statut Związku Woźnych Państwowych¹²⁸.
10. Ustawa Związku Woźnych w Częstochowie¹²⁹.
11. [Wniosek w sprawie przeniesienia miasta Zgierza do I klasy miast pod względem dodatków ekonomicznych dla urzędników]¹³⁰.

¹²⁴ Nie publikuje się.

¹²⁵ Nie publikuje się.

¹²⁶ Nie publikuje się.

¹²⁷ Nie publikuje się.

¹²⁸ Nie publikuje się.

¹²⁹ Nie publikuje się.

¹³⁰ Nie publikuje się.

**[Porządek dzienny 96. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 14 lipca 1919 r.]**

Warszawa, dn. 12 lipca 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że w poniedziałek dn. 12 lipca r.b. o godz. 6-ej po południu odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzplitej Polskiej w Pałacu Namiestnikowskim, Krakowskie Przedmieście 46/48.

Porządek dzienny 96-go posiedzenia.

- 1) Odczytanie protokołów dwóch poprzednich posiedzeń.
- 2) Projekt rozporządzenia w sprawie zdobyczy wojennych oraz projekt rozkazu Naczelnego Wodza o zdobyczy wojennej na terenie ziem wschodnich.
- 3) Projekt ustawy o wyznaczeniu kredytu na inwestycje sanitarne.
- 4) Wniosek w sprawie ustanowienia oddzielnych lekarzy w punktach węzłowych dla wystawiania świadectw czystości.
- 5) Projekt ustawy o stałej pensji dla weteranów powstania z 1863 roku.
- 6) Projekt ustawy o zniesieniu ograniczeń kobiet w używaniu praw cywilnych.
- 7) Projekt ustawy o prawach obowiązujących w okręgu sądowym białostockim w zakresie sądownictwa.
- 8) Statut Związku Woźnych Państwowych oraz statut Związku Woźnych w Częstochowie.
- 9) Projekt ustawy o budowie linii kolejowej Sierpc–Brodnica.
- 10) Projekt ustawy o utworzeniu Dyrekcji Budowy Kolei Żelaznych.
- 11) Wniosek na udzielenie kredytu na akcję biura zapomogowego przy Poselstwie Polskim w Wiedniu.
- 12) Wniosek w sprawie przeniesienia m[iasta] Zgierza do I-ej klasy miast pod względem dodatków ekonomicznych dla urzędników.
- 13) Sprawy bieżące.

[Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie zdobyczy wojennej]

WNIOSEK
o zdobyczy wojennej.

1. Rada Ministrów powierza administrowanie zdobyczą wojenną na Kresach Wschodnich, jako stanowiącą własność Rzeczypospolitej Polskiej, Generalnemu Komisarzowi Ziem Wschodnich, zgodnie z załączonym projektem Rozkazu Wodza Naczelnego o zdobyczy wojennej na terenie Ziem Wschodnich.

2. Wydatki związane z administrowaniem zdobyczą wojenną będą pokryte ze sprzedaży tejże zdobyczy wojennej.

Odpowiedni budżet przedstawi Prezydentowi Ministrów Generalny Komisarz Ziem Wschodnich ^cza pośrednictwem Min[isterstwa] Skarbu^c.

3. Generalny Komisarz Ziem Wschodnich będzie przedstawiał co miesiąc Prezydentowi Ministrów ^cza pośredn[ictwem] Min[isterstwa] Skarbu^c rachunkowe sprawozdanie o wydatkach na administrację zdobyczy wojennej, wpływach gotówkowych i o przychodzie oraz rozchodzie materiałów zdobycznych, poparte szczegółowymi danymi.

^cUchwalono na posiedzeniu
R.M. w dniu 14 VII 1919.^c

[Pismo komisarza generalnego ziem wschodnich do premiera w sprawie ludności rosyjskiej na terenach podległych jego administracji]

Do Pana Prezydenta Rady Ministrów
Rzeczypospolitej Polskiej
w Warszawie.

Na obszarach wschodnich zajętych przez wojska polskie znajduje się spora liczba Rosjan częściowo napływowych, częściowo miejscowych. – Liczba tych ostatnich zwłaszcza jest nieduża w zachodnich częściach zajętych obszarów, stanowi jednak coraz większy odsetek ludności przy posuwaniu się wojsk polskich na wschód w szczególności poza dawną linią bojową.–

W Wilnie znajduje się w tej chwili około 20 000 Rosjan.–

Z punktu widzenia Zarządu Cywilnego, zarówno ze względów politycznych jak aprowizacyjnych wskazanym jest dążyć do wysiedlania Rosjan poza granice obszarów pozostających w zarządzie władz polskich.– W tym swoim dążeniu Zarząd Cywilny Ziem Wschodnich napotyka na sprzeciw władz wojskowych, które ze względu wojskowo-wywiadowczych, starają się przeciwdziałać ruchowi ludności poza obręb terenów zajętych przez wojska polskie.

Gdy jednak wschodnia linia bojowa nie jest ścisła, tak iż penetracja obcych żywołów ze strony rosyjskiej na polską jest łatwa, względy przytaczane przez władze wojskowe przeciw wysiedlaniu nie równoważą względów, jakie Zarządowi Cywilnemu dyktują potrzeby usuwania Rosjan z zajętych przez siebie terenów, zwłaszcza wobec spodziewanego w najbliższym czasie ustalenia się linii frontu.

Sprawa jest zasadnicza i posiada wagę nie tylko dla Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich, ale i dla Rządu Rzeczypospolitej Polskiej.

Zwracam się przeto za pośrednictwem Pana Prezydenta do Rady Ministrów z prośbą o rozważenie jej w łączności z centralnymi władzami wojskowymi i ze mną w celu ustalenia jednolitego poglądu i dyrektyw.

Obawę władz rosyjskich można by osłabić np. przez przetrzymywanie wysiedlonych w oddzielnych punktach koncentracyjnych względnie w punktach granicznych przed ich wyjazdem z obszarów zajętych przez wojska i władze polskie.–

Pomiędzy Rosjanami, o których wyżej mowa, jest wielu b. urzędników rosyjskich. Zarząd Cywilny Ziem Wschodnich niewielu z nich zatrudnić może we własnych urzędach, a to z tych względów, że primo niewielu z nich włada językiem polskim, secundo że personel Zarządu Cywilnego jest naogół znacznie mniej liczny niż personel dawnych urzędów rosyjskich.–

Wobec tego urzędnicy ci żądają od władz polskich wypłaty zapomóg bądź też emerytur.

Ponieważ źródłem finansów, jakimi rozporządza Zarząd Cywilny Ziem Wschodnich, są kredyty udzielone przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej, zapytuję Rady Ministrów, czy zgadza się na wypłatę wspomnianych zapomóg i emerytur oraz czy w takich warunkach wypłaty podobne będą mogły być uwzględnione przy rozrachunku z rządem rosyjskim.

15 lipca 1919 r.^c

Komisarz Generalny Ziem Wschodnich
J. Osmołowski^f

[Projekt ustawy o stałej pensji dla weteranów powstania 1863 r.]

MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH WARSZAWA, DNIA 8 lipca 1919 R.
No. 2798^c

Do
Rady Ministrów

Ministerstwo Spraw Wojskowych wnosi o uchwalenie następującego wniosku
nagłego:

U S T A W A

o stałej pensji dla weteranów powstania 1863 r.

Art. 1. Wszystkim weteranom powstania 1863 r., jak również pozostałym po nich wdowom przysługuje prawo do pensji dożywotniej ze skarbu państwa, na zasadach poniżej w niniejszej ustawie wymienionych.

Art. 2. Wysokość pensji dożywotniej dla weteranów powstania 1863 r. wynosi:

- a) nieposiadającym stopnia oficerskiego – mies. Mk 250.-; rocz. Mk 3000.-
- b) posiadającym stopień oficerski – mies. Mk 300.-; rocz. Mk 3600.-

Art. 3. Weteranom 1863 r. przysługuje prawo korzystania z ulg aprowizacyjnych na równi z oficerami armii czynnej, oraz z bezpłatnej pomocy lekarskiej na koszt Państwa.

Art. 4. Wdowy po weteranach 1863 r. mają prawo do pensji dożywotniej ze skarbu państwa, w wysokości połowy pensji, do jakiej miałby prawo mąż, pozostając przy życiu.

Art. 5. Dla uzyskania prawa do pensji dożywotniej, oraz dla ustalenia stopnia oficerskiego, uczestnik powstania 1863 r. winien wylegitymować się z czynnego udziału w szeregach, lub w organizacji powstania przed specjalną Komisją Kwalifikacyjną przy Centralnym Zarządzie Uczestników Powstania 1863 r. w Warszawie, który przedstawia Ministerstwu Spraw Wojskowych imienny wykaz weteranów dla wciągnięcia kandydatów na listę uczestników powstania 1863 r.

Art. 6. Wzmiankowana w art. 5 specjalna komisja kwalifikacyjna składa się z prezesa i sekretarza Centralnego Zarządu Stowarzyszenia Uczestników Powstania 1863 r., lub ich zastępców, oraz z 4 członków, lub ich zastępców, wybranych w tym celu przez ogólne zebranie weteranów w Warszawie.

Art. 7. Z praw, przyznanych mocą niniejszej ustawy, weteranom powstania 1863 r. i pozostałym po nich wdowom, korzystają również weterani powstania 1831 r., oraz pozostałe po nich wdowy.

Art. 8. Kredyty potrzebne na wypłacanie pensji dożywotniej weteranom 1863 r. oraz 1831 r. i ich wdowom, są wnoszone do budżetu Ministerstwa Skarbu po porozumieniu z Ministerstwem Spraw Wojskowych.

Art. 9. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Art. 10. Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Minister Spraw Wojskowych

Generał-Porucznik.

MOTYWY.

Niewielu już z nich doczekało się ziszczenia swych marzeń i tryumfu ideałów, za które nieśli swe życie w ofierze. Pozostała już tylko garstka uczestników powstania 1863 r., którzy po długich cierpieniach więzienia, zesłania, katorgi, wygnania i tułactwa na obczyźnie, – znajdują się obecnie u schyłku dni swego, tak dobrze zasłużonego krajowi, żywota. Większość z nich cierpi na starość biedę i niedostatek i zmuszona jest uciekać się do pomocy filantropijnej. Stan taki nieunikniony pod obcym jarzmem, nie może być dalej cierpiany w wolnej i niepodległej Polsce. Ojczyzna nie może okazać się niewdzięczną i musi zabezpieczyć byt swych obrońców.

Pomoc okazywana weteranom nie powinna nosić charakteru filantropijnego i narażać, korzystających z niej obywateli, na upokorzenia, połączone z przedstawieniem prośby o zasiłek i wykazywanie stanu ubóstwa. Pomoc tę należy przyznać wszystkim weteranom bez wyjątku jako obowiązkowe ze strony Państwa Polskiego spłacenie długu wdzięczności względem zasłużonych swych obywateli, bez względu na stan ich zamożności.

Wychodząc z powyższego założenia, rząd wolnej Rzeczypospolitej Polskiej uważał za jedno ze swych najpierwszych i najpilniejszych zadań zabezpieczenie bytu pozostałym przy życiu weteranom, oraz wdowom po uczestnikach powstania 1863 r.

Na mocy dekretu Naczelnika Państwa i rozkazu Ministra Spraw Wojskowych z dn. 11 marca 1919 r. N. 968, weterani powstania 1863 r. przyjęci zostali pod opiekę Ministerstwa Spraw Wojskowych.–

Wykonanie przygotowawczych prac w tym kierunku, jak rejestracja weteranów w całej Polsce, sprawdzanie ich praw przez Komisję Kwalifikacyjną itp. wymagać będzie dłuższego czasu. Ale sędziwy wiek weteranów nie pozwala zwlekać z załatwieniem tej sprawy. Ojczyzna ma względem nich święty obowiązek do spełnienia i winna im spieszyć z szybką i skuteczną pomocą.–

Wypada więc na razie, na podstawie zebranych w tym przedmiocie informacji, określić w przybliżeniu cyfrę pozostałych przy życiu weteranów 1863 r.,

liczba których wynosi około 2000 w całej Polsce, a mianowicie: a) w b. Królestwie Kongresowym około 1200, b) w Galicji około 400 i c) w b. zaborze pruskim i na kresach około 400.-

Ministerstwo Spraw Wojskowych uważa za słuszne i sprawiedliwe, ażeby wysokość stałej pensji, wypłacanej weteranom, była zastosowana do obecnych warunków życia i pozwalała na pokrycie najniezbędniejszych wydatków skromnego, lecz całkowitego utrzymania, bez uciekania się ze strony emerytów do pomocy filantropijnej i dobroczynności publicznej. Za podstawę więc swego obliczenia Ministerstwo Spraw Wojskowych przyjmuje minimalną wysokość stałej pensji Mk 250 miesięcznie, czyli Mk 3000 rocznie. Tym z weteranów, którzy udowodnią prawo swoje do stopni oficerskich, otrzymanych podczas służby w szeregach powstańczych, pensje emerytalne winny być odpowiednio zwiększone. Dotyczy to również i tych weteranów, którzy, według uznania Komisji Kwalifikacyjnej, okazali Ojczyźnie wyjątkowe usługi. Tym sposobem, suma potrzebna na pensje weteranów powstania 1863 r. wyniosłaby 6-7 milionów rocznie, a na pozostałe w roku bieżącym 9 miesięcy, licząc od 1go kwietnia do końca roku bieżącego, około 5-iu milionów marek.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 7.

19

PROTOKÓŁ

97-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1919 r.

Przewodniczy:	p. Minister Spraw Wewnętrznych Stanisław Wojciechowski
Obecni:	
Minister Spraw Wojskowych	p. gen. por. Józef Leśniewski
Minister Sprawiedliwości	p. Leon Supiński
Minister W.R. i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki
Minister Rolnictwa i D.P.	p. Stanisław Janicki
Minister Przemysłu i Handlu	p. dr Kazimierz Hącia
Minister Robót Publicznych	p. Józef Pruchnik
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde
Minister Aprowizacji	p. Antoni Minkiewicz
Minister Zdrowia Publicznego	p. dr Tomasz Janiszewski
Minister Pracy i O.S.	p. Jerzy Iwanowski
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt
Prezes Głównego Urzędu Likwid[acyjnego]	p. Władysław Grabski
Podsekretarz Stanu	
Prez[ydium] Rady Min[istrów]	p. dr Władysław Wróblewski
Podsekretarz Stanu Min[isterstwa] Skarbu	p. Władysław Byrka
Podsekretarz Stanu	
Min[isterstwa] Spr[aw] Zagran[icznych]	p. Władysław Skrzyński
Szef Sztabu Generalnego	p. pułkownik Haller
Komisarz Generalny Ziem Wschodn[ich]	p. Jerzy Osmałowski
Zastępca Komisarza Gener[alnego]	
Ziem Wschodn[ich]	p. Michał Kossakowski
Szef Sekcji Prezydium Rady Min[istrów]	p. Edward Lechowicz
Szef Sekcji Min[isterstwa] W.R. i O.P.	p. dr Adam Wrzosek
Delegat Nadzwyczajny Rady Ministr[ów]	p. Stanisław Norblin
Protokołuje	p. Bronisław Helczyński.

Początek posiedzenia o godz. 6-ej min. 20 po południu.

1. ^bZałącznik No. 2. ^b W sprawie projektu rozkazu Naczelnego Wodza o zdobyczy wojennej na terenie Ziem Wschodnich p. Szef Sztabu Generalnego płk Haller zastrzega się, by projekt taki, zawierający częściowo przepisy, tyżące się wyłącznie władz wojskowych, był przedstawiony i referowany przez kogokolwiek innego, niż reprezentanta Naczelnego Dowództwa. Jeżeli chodzi o meritum

sprawy, p. Szef Sztabu uważa ten projekt w całym szeregu punktów za niemożliwy do przyjęcia dla Naczelnego Dowództwa.

P. Minister Wojciechowski wyjaśnia genezę tego projektu: faktem jest, że od samego początku władze cywilne współdziałały z wojskowymi w dziedzinie gospodarzenia zdobyczą wojenną – współdziałanie to nie było jednak należycie unormowane, nie było przeto ścisłego rozgraniczenia kompetencji i co za tym idzie podziału odpowiedzialności. Projekt omawiany ma właśnie na celu położenie kresu temu chaotycznemu stanowi rzeczy.

Po dłuższej dyskusji projekt zdjęto z porządku dziennego w celu rozpatrzenia go ponownie i uzgodnienia przez przedstawicieli Naczelnego Dowództwa, Generalnego Komisarza Ziem Wschodnich, oraz Ministerstwa Spraw Wojskowych i innych zainteresowanych Ministerstw. Projekt ten w nowej redakcji wejdzie na porządek dzienny najbliższego posiedzenia Rady Ministrów.

2. ^bZałącznik] No. 3.^b P. Szef Sekcji Wrzosek referuje opinię Min[isterstwa] W.R. i O.P. w sprawie uruchomienia Uniwersytetu Wileńskiego oraz budżetu tegoż uniwersytetu. Opinię tę zaaprobowano. Zarazem uchwalono preliminarz budżetowy wymienionego uniwersytetu na drugie półrocze 1919 roku w wysokości 6 169 000 rubli. Ponieważ z przyznanej Generalnemu Komisarzowi Ziem Wschodnich na tenże okres budżetowy 190 milionów rubli półtora miliona rubli miało być przeznaczony na Uniwersytet Wileński, sumę tę należy uwzględnić w powyższym preliminarzu i przyznać wobec tego Generalnemu Komisarzowi dodatkową pożyczkę 4 669 000 rubli na ten cel.

3. ^bZałącznik] No. 4.^b Przyjęto przedstawiony przez Min[isterstwo] Skarbu projekt ustawy o poborze dodatkowego podatku do zasadniczego podatku przemysłowego, obowiązującego na obszarze b. zaboru rosyjskiego, od domów bankowych, kantorów bankierskich i wszelkiego rodzaju przedsiębiorstw, zajmujących się zmianą pieniędzy oraz kupnem i sprzedażą papierów procentowych, tudzież od budek, stołów, skarbczyków do zmiany pieniędzy, zastępując w art. 1 i 2 słowa „dodatek” słowami „dodatkowy podatek”¹³¹.

4. ^bZałącznik] No. 5.^b Przyjęto przedstawiony przez Min[isterstwo] Skarbu projekt ustawy o podatku od skrzynek depozytowych (safes)¹³².

5. Na wniosek p. Podsekretarza Stanu Byrki, poparty przez p. Prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego, uchwalono znieść sekwestr borysławskich kopalń ropy, należących do obywateli Austrii Niemieckiej, pod warunkiem, że Austria Niemiecka zniesie równocześnie sekwestr nałożony na majątek poddanych polskich na swoim terytorium. Przeprowadzenie powyższej uchwały polecono Min[isterstwu] Spraw Zagranicznych w porozumieniu z Min[isterstwami] Przemysłu i Handlu oraz Spraw Wojskowych. W razie otrzymania stosownego

¹³¹ Projekt nie został uchwalony.

¹³² Ustawa uchwalona została 8 czerwca 1920 r. Dz.U. 1920, nr 50, poz. 305.

zapewnienia od rządu Austrii Niemieckiej, sekwestr tych kopalni zostanie zniesiony odpowiednim rozporządzeniem Rady Ministrów.

6. Pan Prezes Głównego Urzędu Likwidacyjnego i trzeci delegat Polski na kongres pokojowy Grabski zdaje sprawę z działalności delegacji polskiej i przydzielonych jej ekspozytur rządu na kongresie pokojowym. W wyniku sprawozdania p. Prezes proponuje, by rząd zgłosił do Sejmu wniosek o ratyfikację traktatu z Niemcami oraz umowy dodatkowej Polski z wielkimi mocarstwami¹³³. Wniosek ten przyjęto. Zarazem p. Prezes uważa za wskazane, by Sejm, ratyfikując ten traktat i umowę, poczynił pewne zastrzeżenia w sprawie umiędzynarodowienia Wisły, udziału Polski w długach rosyjskich oraz co do zapewnienia Polsce udziału w odszkodowaniach, jakie mają zapłacić Niemcy do masy odszkodowań. Propozycje te zaaprobowano.

7. Na wniosek p. Prezesa G.U.L. poparty i rozszerzony przez p. Podsekretarza Stanu Byrkę uchwalono, by rząd zaproponował Sejmowi zmianę art. 7 i 12 projektu ustawy o pomocy państwowej na odbudowę gospodarstw, zniszczonych lub uszkodzonych skutkiem wojny, a to w tym kierunku, iżby komisje szacunkowe w akcji odbudowy nie brały żadnego udziału¹³⁴.

8. P. Prezes G.U.L. porusza sprawę zatwierdzenia budżetu komisji szacunkowych. Ze względu na spóźnioną porę postanowiono odroczyć traktowanie tej sprawy, jak również innych wniosków G.U.L. do najbliższego posiedzenia Rady Ministrów.

Koniec posiedzenia o godz. 10 m. 15 wieczorem.

fSwojciechowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 97. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1919 r.].
2. Projekt rozkazu Wodza Naczelnego o zdobycy wojennej na terenie Ziemi Wschodnich.
3. [Uwagi Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie preliminarza budżetowego Uniwersytetu Wileńskiego].

¹³³ Chodzi o traktat pokojowy z Niemcami z 28 czerwca 1919 r. oraz podpisany tego samego dnia traktat o ochronie mniejszości zawarty pomiędzy Polską a Głównymi Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi (tzw. mały traktat wersalski). W dniu 31 lipca 1919 r. Sejm Ustawodawczy specjalną ustawą upoważnił Naczelnika Państwa do ratyfikowania obu układów. Dz.U. 1920, nr 35, poz. 199.

¹³⁴ Ustawa przyjęta została przez Sejm Ustawodawczy 18 lipca 1919 r. DzPPP, 1919, nr 63, poz. 368.

4. [Projekt ustawy o poborze dodatku do zasadniczego podatku przemysłowego obowiązującego na obszarze byłego zaboru rosyjskiego zaboru rosyjskiego od domów bankowych i innych instytucji trudniących się wymianą pieniędzy oraz kupnem i sprzedażą papierów procentowych]¹³⁵.
5. [Projekt ustawy o podatku od skrzynek depozytowych]¹³⁶.

°Załącznik No 1.°

**[Porządek dzienny 97. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 16 lipca 1919 r.]**

Warszawa, dn. 15 lipca 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ,
zawiadamia niniejszym, że w środę dn. 16 lipca r.b. o godz. 6-ej po południu odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w Pałacu Namiestnikowskim, Krakowskie Przedm[ieście] 46/48.

Porządek dzienny 97-go posiedzenia

- 1) Odczytanie protokołu ostatniego posiedzenia.
- 2) Projekt rozkazu Naczelnego Wodza o zdobyczy wojennej na terenie ziem wschodnich.
- 3) Sprawozdanie p. Wład[ysława] Grabskiego, delegata na konferencję pokoju.
- 4) Sprawozdanie p. Ministra Skarbu o stanie finansowym Państwa.
- 5) Projekt ustawy o poborze dodatkowych podatków od domów bankowych.
- 6) Projekt ustawy o podatku od skrzynek depozytowych.
- 7) Sprawy bieżące.

°Załącznik do punktu 1° °No. 2.°

PROJEKT
rozkazu Woda Naczelnego o zdobyczy wojennej
na terenie Ziemi Wschodnich.

1. Dowódca Grupy Operującej ma obowiązek ubezpieczyć zdobyczą wojenną przez niezwłoczne postawienie straży, lub w razie konieczności przez odesłanie jej na tyły.

¹³⁵ Nie publikuje się.

¹³⁶ Nie publikuje się.

2. Dowódca Grupy Operującej ma prawo wziąć z zawładniętej zdobyczy wojennej te przedmioty i materiały, które mu są niezbędnie potrzebne w celu niezwłocznego zużytkowania.

3. Cała pozostała zdobycz wojenna ma być oddana do dyspozycji organów Generalnego Komisarza Ziem Wschodnich, gdy tylko stanie się to wykonalne ze względów wojskowych. Generalnemu Komisarzowi przysługuje prawo wniosku o wydzielenie pod jego kompetencję składów, lub ich części nawet w pasie przyfrontowym.

Fabryki wytworów użytku powszechnego: tartaki, elektrownie, cegielnie, krochmalnie, fabryki zapalek itp., kolejki o znaczeniu ściśle gospodarczym, narzędzia, jak również drzewo i surowce pochodzenia miejscowego mają być oddane do dyspozycji Generalnego Komisarza.

4. Wszystkie składy zdobyczy wojennej, znajdujące się na tyłach armii na terenie Ziem Wschodnich i w granicach b. Ober-Ostu, mają być z wyjątkiem ściśle wojskowych, prowadzonych przez Główne Kwatermistrzostwo, niezwłocznie przekazane pod zarząd Generalnego Komisarza Ziem Wschodnich.

Materiały zdobyczne mogą być wydawane przez Generalnego Komisarza Ziem Wschodnich tylko na skutek pisemnego zapotrzebowania podpisanego przez organa upoważnione przez Główne Kwatermistrzostwo; otrzymujący materiały zdobyczne ma kwitować z odbioru.

5. W razie wątpliwości co do tych zapotrzebowań, Generalny Komisarz odwołuje się bezpośrednio do Głównego Kwatermistrzostwa; w razie niedojścia do porozumienia odwołuje się on do Rady Ministrów, co wszelako nie powstrzymuje wykonania.

6. W celach reparycji i likwidacji zdobyczy wojennej Ministerstwa, Główne Kwatermistrzostwo i Zarząd Cywilny Ziem Wschodnich przesyłają do warszawskiego biura Generalnego Komisarza Ziem Wschodnich swoje motywowane zapotrzebowania i wnioski. Decyzja zapada zwykłą większością głosów w Komisji, złożonej z przedstawicieli Ministerstw: Skarbu, Spraw Wojskowych, Kolei Żelaznych, Robót Publicznych, Przemysłu i Handlu, Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz Głównego Kwatermistrzostwa i Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich, pod przewodnictwem Generalnego Komisarza Ziem Wschodnich, lub jego zastępcy, przy czym w pierwszym rzędzie mają być zaspakajane zapotrzebowania Głównego Kwatermistrzostwa i Ministerstwa Spraw Wojskowych.

Przewodniczący, w razie niezgody swej z postanowieniem Komisji ma prawo założyć protest przeciwko uchwale do Rady Ministrów, która rozstrzyga sprawę w ostatecznej formie. Majątek wymieniony w p[kt]. 3, o ile będzie przejmowany przez odnośne organy Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich, będzie przechodził przez rejestrację Komisji.

7. Należność za wszelkie wybrane od organów Generalnego Komisarza materiały zdobyczy wojennej, ma być wpłacona do Ministerstwa Skarbu w tydzień

po otrzymaniu obrachunku Generalnego Komisarza, jaki ma być przedstawiany na początku każdego miesiąca za towary wzięte w ubiegłym miesiącu.

Materiały, lub przedmioty, jakie zostaną wzięte przez wojsko, nie będą płacone gotówką, ale równowartość ich będzie spisywana z budżetu Ministerstwa Spraw Wojskowych na dobro Ministerstwa Skarbu, zgodnie z obrachunkiem Generalnego Komisarza, jaki ma być przedstawiany na początku każdego miesiąca za towary wzięte przez wojsko w ubiegłym miesiącu.

Rachunki wszystkich ministerstw za towary wybrane przed 1 lipca mają być uregulowane w ciągu 2 tygodni po przedstawieniu ich odnośnym ministerstwom.

O ile rachunki za czas ubiegły nie będą pokryte, nie mogą być brane nowe towary.

8. Wysyłanie zdobyczy wojennej ze składów administrowanych przez Głównego Komisarza Ziem Wschodnich, odbywa się wyłącznie za rozkazami Generalnego Komisarza Ziem Wschodnich, przy czym bezwarunkowo pierwszeństwo mają wysyłki dla wojska.

9. Na terenie Ziem Wschodnich przepustki na przewóz artykułów technicznych, metali i drzewa mają być wydawane wyłącznie przez Generalnego Komisarza Ziem Wschodnich, na przewóz zaś materiałów ściśle wojskowych wysyłanych ze składów wojskowych, mają być wydawane przez pełnomocników Głównego Kwatermistrzostwa, podpisy których będą zakomunikowane Generalnemu Komisarzowi.

10. Generalny Komisarz Ziem Wschodnich może przekazać wykonywanie czynności, które w myśl niniejszego rozkazu jemu wyłącznie podlegają, swym akcjonariuszom, dając w tym celu każdemu z nich pisemne upoważnienie.

11. Delegaci Głównego Kwatermistrzostwa mają prawo wstępu do magazynów administrowanych przez Generalnego Komisarza, w celu poinformowania się o znajdujących się tam zdobyczy wojennej.

12. Inwentarzowe spisy zdobyczy wojennej, objętej w administrację przez Generalnego Komisarza mają być jak najprędzej podawane do wiadomości Głównego Kwatermistrzostwa.

Inwentarzowe spisy zdobyczy wojennej, objętej przez władze wojskowe (§ 2), niezwłocznie po zawładnięciu nią mają być przesyłane do Prezydenta Ministrów.

13. Generalny Komisarz Ziem Wschodnich ustanowi kontrolę przepustek, frachtów kolejowych i towarów tak wojskowych, jak i cywilnych na stacjach kolejowych, wybranych wedle swego uznania.

Kontroli organów Generalnego Komisarza Ziem Wschodnich podlegają wszelkie ładunki kolejowe i wagony, zarówno wojskowe, jak i cywilne.

14. Przepisy wykonawcze do niniejszego rozkazu wyda Generalny Komisarz Ziem Wschodnich.

15. Generalny Komisarz ma przedstawiać co miesiąc mnie oraz Prezydentowi Ministrów sprawozdanie rachunkowe za ubiegły miesiąc w przedmiocie zdobyczy wojennej.

16. Wszystkie dotychczasowe rozkazy w sprawie zdobyczy wojennej, sprzeczne z niniejszym, tracą swą siłę.

17. Rozkaz niniejszy ma być ogłoszony we wszystkich dowództwach, oddziałach i zakładach na obszarze Ziemi Wschodnich.

Załącznik do punktu 2^c No. 3.

[Uwagi Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie preliminarza budżetowego Uniwersytetu Wileńskiego]

Uwagi Ministerstwa W.R. i O.P.
w sprawie preliminarza budżetowego Uniwersytetu
Wileńskiego na II półrocze 1919 r.
od 1 VII 1919 do 31 XII 1919 r.
przedłożone Radzie Ministrów i przez nią akceptowane na
posiedzeniu d. 16 lipca 1919 r.

Preliminarz ułożony jest oszczędnie. Na wydatki rzeczowe wstawiono na ogół sumy, bynajmniej nie wygórowane, które należy uważać jako pierwsze raty na urządzenie pracowni i zakładów uniwersyteckich.

Płace profesorów, zważywszy wielką drożyznę Wilna, proponowane są zbyt niskie. Ministerstwo W.R. i O.P. jest zdania, że jako tymczasowe płace należałoby wyznaczyć miesięcznie:

- po 3000 Mk dla profesorów zwyczajnych,
- po 2500 Mk dla profesorów nadzwyczajnych,
- po 1800 Mk dla zastępców profesorów,
- po 1500 Mk dla docentów płatnych.

Płace urzędników uniwersyteckich należałoby, stosownie do klas płacy w innych polskich uniwersytetach, znacznie obniżyć, podnosząc natomiast ich dodatek drożyzni.

Budżety kilku katedr, które nie mogą być obsadzone w półrocznym okresie budżetowym, należy skreślić (np. katedry histologii lub katedry fizjologii).

Mimo podniesienia płac profesorskich, nawet w razie obsadzenia wszystkich projektowanych katedr, budżet w kwocie 6 759 880 Marek nie tylko wystarczy, ale można go zmniejszyć o 570 880 Marek, ponieważ żadna katedra z preliminowanych od lipca nie będzie obsadzona ani w lipcu, ani w sierpniu, lecz część dopiero od 1 września, część zaś w późniejszym terminie, zależnie od wyniku rokowań z kandydatami na katedry.

Wobec powyższego Ministerstwo W.R. i O.P. proponuje przyznanie 6 169 000 Marek na koszt organizacji Uniwersytetu Wileńskiego w półroczu od 1 VII

do 31 XII 1919 r. i poczynienie, w porozumieniu z Ministerstwem W.R. i O.P., zmian w preliminarzu, zgodnie z wyłuszczoneymi uwagami.

Ministerstwo W.R. i O.P. jest zdania, że nie tylko powinno być powoływane do składania opinii w sprawie preliminarzów budżetowych Uniwersytetu Wileńskiego, lecz również że powinno otrzymywać sprawozdania z użycia przyznanych funduszków, a to, aby przed rozpatrywaniem następnych preliminarzy wiedziało dokładnie, co już i jak zostało zrobione, a co jeszcze pozostaje do zrobienia w celu dalszej organizacji Wszechnicy Wileńskiej. Jako zaś sprawę, nie podlegającą niemal dyskusji Ministerstwo W.R. i O.P. uważa, że jedynie ono powinno być powołane do wydawania decydującej opinii w sprawie mianowania profesorów, docentów, asystentów, urzędników biblioteki i sekretarza Uniwersytetu, tudzież kuratora Wileńskiego Okręgu Naukowego, ponieważ ono ma obowiązek czuwania nad całokształtem szkolnictwa polskiego i ma obowiązek moralny czynnego współdziałania w zakładaniu i rozwoju szkół polskich, nawet znajdujących się poza granicami Rzeczypospolitej, nie mówiąc już o szkołach, znajdujących się na ziemiach dotąd jeszcze spornych.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 7.

20

PROTOKÓŁ 98-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 18 lipca 1919 roku.

Przewodniczy:

Minister Roln[ictwa] i D.P.

p. Stanisław Janicki

Obecni:

Minister Spr[aw] Wewn[ętrzn]ych

p. Stanisław Wojciechowski

Minister Spr[aw] Wojskowych

p. gen. por. Józef Leśniewski

Minister Skarbu

p. Stanisław Karpiński

Minister Aprowizacji

p. Antoni Minkiewicz

Minister Zdrowia Publ[icznego]

p. dr Tomasz Janiszewski

Minister Przem[ysłu] i Handlu

p. dr Kazimierz Hącia

Minister Rob[ót] Publ[icznych]

p. Józef Pruchnik

Minister Pracy i Opieki Społ[ecznej]

p. Jerzy Iwanowski

Minister Wyzn[añ] Rel[igijnych]

i Ośw[iecenia] Publ[icznego]

p. dr Jan Łukasiewicz

Minister Poczty i Telegr[afów]

p. Hubert Linde

Minister Sztuki i Kultury

p. Zenon Przesmycki

Kierownik Ministerstwa Kol[ei] Żel[aznych]

p. Julian Eberhardt

Prezes Gł[ównego] Urzędu Likw[idacyjnego]

p. Władysław Grabski

Szef Dep[artamentu] do Spraw Morskich

p. admirał K. Porębski

Podsekretarz Stanu w Prez[ydium]

Rady Min[istrów]

p. dr Władysław Wróblewski

Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]

Spr[aw] Zagr[anicznych]

p. Władysław Skrzyński

Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]

Spr[aw] Wewn[ętrzn]ych

p. Bek

Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]

Sprawiedl[iwości]

p. Śmiarowski

Gen[eralny] Komisarz Cyw[ilny]

dla Ziem Wsch[odnich]

p. Jerzy Osmołowski

Zast[ępcza] Gen[eralnego] Kom[isarza]

dla Ziem Wsch[odnich]

p. Michał Kossakowski

Delegat Prez[ydium] Rady Ministr[ów]

p. Stanisław Norblin

Szef Sekcji w Prez[ydium] Rady Ministr[ów]

p. Edward Lechowicz

Protokołuje

p. dr Juliusz Koppens

Początek posiedzenia o godz. 7-ej po południu.

1. ^bZałącznik] No. 2.^b Przyjęto zreferowany przez p. admirała Porębskiego wniosek Min[isterstwa] Spr[aw] Wojskowych w przedmiocie godeł i barw Rzplitej Polskiej, polecając p. Ministrowi Spr[aw] Wojskowych wniesienie tego projektu do Sejmu jako projektu ustawy w formie wniosku nagłego Rządu.

Zarazem uwzględniono proponowane przez p. Porębskiego zmiany w projekcie, dotyczące dokładniejszego wyszczególnienia godeł oraz dodania jako nowego art. 2, zawierającego postanowienia karne za ich nadużywanie. W art. 3 polecono wykonanie ustawy p. Min[istrom] Spraw Wojskowych, Spr[aw] Zagranicznych, Wewnętrznych i Sprawiedliwości¹³⁷.

2. ^bZałączniki] No. 3. i 4.^b Po zreferowaniu przez P. admirała Porębskiego wniosku Min[isterstwa] Spr[aw] Wojskowych w przedmiocie nawiązania bezpośredniej komunikacji kolejowej, pocztowej, telegraficznej i telefonicznej z Prusami Zachodnimi włącznie z miastem Gdańskiem, podnosi p. Min[ister] Minkiewicz konieczność natychmiastowego ustanowienia w Gdańsku reprezentanta Rządu Polskiego do czuwania nad całością interesów Polski. P. Min[ister] Janiszewski uznając niezmierną ważność interesów Polski w Gdańsku wniosek ten popiera, przy czym Rada Ministrów wyraziła życzenie, aby była regularnie informowaną dwa razy tygodniowo przez p. Min[istra] Spr[aw] Zagranicznych o polityce zagranicznej.

P. Min[ister] Minkiewicz wnosi, aby do czasu ostatecznego uregulowania spraw Gdańska i ustalenia tam oficjalnego przedstawicielstwa, wysyłani przez poszczególne ministerstwa delegaci działali w ścisłym porozumieniu z powołaną przez uchwałę Rady Ministrów z dn. 21 stycznia 1919 r. delegaturą Rządu Polskiego w Gdańsku i koncentrowali wszelkie swe sprawy w delegaturze tej, na czele której stoi p. M[ieczysław] Jałowiecki.

Wniosek p. Min[isterstwa] Spr[aw] Wojskowych przyjęto z tym uzupełnieniem, że wymienione we wniosku Ministerstwa: Kolei Żel[aznych], Poczt i Telegr[afów], Spr[aw] Zagr[anicznych] i Spraw Wojskowych, a także i Min[isterstwo] Aprowizacji ustalą przez swych delegatów w ciągu trzech dni na miejscu, jakimi drogami wprowadzą w życie niniejszą uchwałę Rady Ministrów i przedłożą o tym sprawozdanie Radzie Ministrów.

Wniosek p. Min[istra] Minkiewicza przekazano również tej Komisji Delegatów do rozpatrzenia i przedłożenia własnego wniosku Radzie Ministrów.

3. Przyjęto wnioski p. Prezesa Gł[ównego] Urzędu Likwidacyjnego o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji p. Józefa Karśnickiego na stanowisko wiceprezesa Gł[ównego] Urz[ędu] Likw[idacyjnego], p. Juliusza Zdanowskiego na stanowisko Komisarza GUL, p. Stanisława Kauzika na stanowisko Szefa Sekcji w tym Urzędzie oraz p. Augusta Dobieckiego na stanowisko Szefa Sekcji Komisji Wiedeńskiej Gł[ównego] Urz[ędu] Likw[idacyjnego].

¹³⁷ Ustawa uchwalona została przez Sejm Ustawodawczy 1 sierpnia 1919 r. Dz.U. 1919, nr 69, poz. 416.

Sprawę nominacji p. Juliusza Englicha b. Ministra Skarbu na stanowisko Komisarza Komisariatu Gł[ównego] Urzędu Likwidacyjnego na b. zabór pruski i Śląsk Górny – polecono załatwić Prezydium Rady Ministrów w porozumieniu z Prezesem Gł[ównego] Urzędu Likwidacyjnego analogicznie do sprawy nominacji wiedeńskiego pełnomocnika Gł[ównego] Urz[ędu] Likw[idacyjnego].

4. ^bZałącznik No. 5.^b Ponieważ Szef Sztabu Generalnego zaprotestował na posiedzeniu Rady Ministrów w dn. 16 lipca przeciwko powierzeniu zdobyczy wojennej władzom cywilnym, został przeto opracowany w myśl życzeń p. Szefa Sztabu Generalnego nowy projekt administrowania tą zdobyczą. Delegat Prezydium Rady Ministrów p. Norblin zaznacza swoje obawy o konsekwencje tego projektu, gdyż zdobycz wojenna jest własnością Państwa Polskiego, a zatem powinna być w rękach Rządu Polskiego jako całości.

Projekt nowego rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie zdobyczy wojennej przyjęto w zasadzie, polecając ustalenie tekstu konsultacji prawnej przy Prezydium Rady Ministrów w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu¹³⁸.

5. ^bZałącznik No. 6.^b Wniosek Gł[ównego] Urz[ędu] Likw[idacyjnego] w przedmiocie ustalenia płac – prezesów, członków i pracowników komisji szacunkowych, przyjęto z tym zastrzeżeniem ze strony p. Min[istra] Skarbu, że pracownicy miejscowi Komisji szacunkowych będą przyjmowani tylko jako pracownicy kontraktowi oraz że urzędnicy Min[isterstwa] Skarbu nie będą przymusowo członkami Komisji szacunkowych, a to ze względu na wielkie obciążenie pracą.

P. Min[ister] Karpiński oświadcza zarazem swą zgodę na wniosek jedynie na oświadczenie p. Prezesa Grabskiego, że prace Komisji szacunkowych wpłyną na zmniejszenie naszych zobowiązań finansowych, wypływających z traktatu pokojowego z Niemcami i Austrią.

6. ^bZałącznik No. 7.^b Wniosek Gł[ównego] Urz[ędu] Likw[idacyjnego] w sprawie przyznania kredytu w wysokości 3 milionów marek na wydatki związane z akcją delegacji paryskiej i Gł[ównego] Urz[ędu] Likw[idacyjnego] cofnął p. Prezes Grabski, po porozumieniu się z p. Podsekretarzem Stanu Skrzyńskim, który oświadczył gotowość pokrycia tych wydatków z funduszu dyspozycyjnego Min[isterstwa] Spr[aw] Zagr[anicznych], nadmieniając jednak, że wobec tego będzie zmuszony prosić w swoim czasie o powiększenie tego funduszu.

7. ^bZałącznik No. 8.^b Przyjęto wniosek Gł[ównego] Urz[ędu] Likw[idacyjnego] o przyznanie kredytu do wysokości 1 mil. marek na wydatki związane z utrzymaniem poznańskiego Komisariatu Gł[ównego] Urz[ędu] Likw[idacyjnego] z zastrzeżeniem p. Ministra Skarbu, że na pracowników Komisariatu Gł[ówny] Urząd Likwidacyjny przyjmować będzie jedynie pracowników kontraktowych.

¹³⁸ Zob. „Dziennik Urzędowy Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich”, nr 10, 9 VIII 1919.

8. ^bZałącznik No. 9.^b Przyjęto wniosek Gł[ównego] Urz[ędu] Likw[idacyjnego] o przyznanie kredytu do wysokości 100 000 mk. na wydatki związane z utrzymaniem Komisariatu Małopolskiego tegoż urzędu.

9. ^bZałącznik No. 10.^b Przyjęto wniosek G.U.L. w sprawie utworzenia misji Rządu Polskiego w Berlinie, zastępując podział na artykuły podziałem na punkty.

10. ^bZałącznik No. 11.^b Przyjęto wniosek Gł[ównego] Urz[ędu] Likw[idacyjnego] w sprawie współudziału delegata ukraińskiego w akcji likwidacyjnej w Wiedniu.

11. ^bZałącznik No. 12.^b Przyjęto wniosek Gł[ównego] Urz[ędu] Likw[idacyjnego] w sprawie likwidacji Krajowego Urzędu Odbudowy Galicji z tym zastrzeżeniem, że co do likwidacji nastąpiło porozumienie między Gł[ównym] Urz[ędem] Likw[idacyjnym] a Gen[eralnym] Delegatem Rządu, i że ten ostatni będzie na czas zawiadomiony o rozpoczęciu likwidacji. P. Min[ister] Przem[ysłu] i Handlu oświadczył zarazem, że znieśie rozporządzenie Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu ogłoszone w Monitorze Polskim nr. 78 z dnia 5 IV 1919 r.

12. P. Prezes Grabski cofa projekt ustawy o zabezpieczeniu na rzecz Państwa majątku obywateli Rzeszy Niemieckiej aż do porozumienia się z Ministerstwami Skarbu, Spr[aw] Zagr[anicznych], Roln[ictwa] i D.P. oraz Przem[ysłu] i Handlu.

13. P. Przewodniczący przyjmuje do wiadomości oświadczenie p. Ministra Iwanowskiego, że wobec wyrażenia mu votum nieufności przez Sejm składa tekę, a prowadzenie tymczasowe Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej powierza Podsekretarzowi Stanu¹³⁹.

Na tym posiedzenie zakończono o godz. 11 wiecz., naznaczając następne posiedzenie na d. 19 lipca b.r.

^fwz. Janicki^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 98. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 18 lipca 1919 r.].
2. [Wniosek Departamentu do Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie godeł i barw państwa polskiego].
3. [Wniosek Departamentu do Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie nawiązania bezpośredniej komunikacji z Prusami Zachodnimi i Gdańskiem].

¹³⁹ Iwanowski uczestniczył w posiedzeniach rządu do 1 sierpnia 1919 r. Następnie wysłany został do kwatery głównej gen. Antona Denikina jako szef polskiej misji handlowej. Resort reprezentował odtąd na posiedzeniach Rady Ministrów podsekretarz stanu Aleksander Prystor.

4. [Pismo ministra aprowizacji do Prezydium Rady Ministrów w sprawie delegatów wysyłanych przez poszczególne ministerstwa do Gdańska].
5. [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie zdobyczy wojennej na terenie Ziemi Wschodnich i byłego obwodu białostockiego].
6. Wniosek Głównego Urzędu Likwidacyjnego w sprawie ustalenia płac prezesów, członków i pracowników komisji szacunkowych¹⁴⁰.
7. Wniosek Głównego Urzędu Likwidacyjnego w sprawie przyznania kredytu na działalność Delegacji Paryskiej tegoż Urzędu¹⁴¹.
8. Wniosek Głównego Urzędu Likwidacyjnego w sprawie przyznania kredytu na wydatki związane z utrzymaniem Komisariatu Poznańskiego tegoż Urzędu¹⁴².
9. Wniosek Głównego Urzędu Likwidacyjnego w sprawie przyznania kredytu na wydatki związane z utrzymaniem Komisariatu Małopolskiego tegoż Urzędu¹⁴³.
10. Wniosek Głównego Urzędu Likwidacyjnego w sprawie utworzenia Misji Rządu Polskiego w Berlinie.
11. Wniosek Głównego Urzędu Likwidacyjnego w sprawie współdziałania delegata ukraińskiego w akcji likwidacyjnej w Wiedniu.
12. Wniosek Głównego Urzędu Likwidacyjnego w sprawie likwidacji Krajowego Urzędu Odbudowy Galicji¹⁴⁴.

°Załącznik No 1.°

**[Porządek dzienny 98. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 18 lipca 1919 r.]**

Warszawa, dn. 17 lipca 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że w piątek dn. 18 lipca r.b. o godz. 6-iej po południu odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzplitej Polskiej (Pałac Namiestnikowski, Krakowskie Przedmieście 46/48).

Porządek dzienny:

- 1) Odczytanie protokołów poprzednich posiedzeń.
- 2) Wniosek w sprawie zdobyczy wojennej.
- 3) Projekt ustawy o zabezpieczeniu majątków obywateli niem.
- 4) Wniosek w sprawie likwidacji Krajowego Urzędu Odbudowy w Galicji.

¹⁴⁰ Nie publikuje się.

¹⁴¹ Nie publikuje się.

¹⁴² Nie publikuje się.

¹⁴³ Nie publikuje się.

¹⁴⁴ Nie publikuje się.

- 5) Wnioski Głównego Urzędu Likwidacyjnego.
- 6) Projekt ustawy o wieku pełnoletności w b. zaborze austriackim.
- 7) Wniosek Min[isterstwa] Spraw Wojsk[owych] w sprawie godeł i barw Państwa.
- 8) Wniosek Min[isterstwa] Spraw Wojsk[owych] w sprawie nawiązania komunikacji z Gdańskiem.
- 9) Wniosek Min[isterstwa] W.R. i O.P. w sprawie zarządu dóbr fundacji im. ^aKrzyszkowskich^{a145}.
- 10) Sprawy bieżące.

Ad p[kt] 5.

- a) wnioski w sprawie kredytów na utrzymanie komisariatów G.U.L.
- b) wniosek w sprawie płac członków Komisji szacunkowych.
- c) wniosek w sprawie delegowania misji do Berlina.
- d) wniosek w sprawie udziału delegata ukraińskiego w akcji likwidacyjnej w Wiedniu.
- e) wnioski personalne.

^cZałącznik do punktu 1^c ^cNo. 2.^c

**[Wniosek Departamentu do Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych
w sprawie godeł i barw państwa polskiego]**

WNIOSEK

Ministerstwa Spraw Wojskowych, Departament dla Spraw Morskich,

w porozumieniu z Ministerium Spraw Zagranicznych w sprawie tymczasowego przyjęcia i ustalenia, aż do czasu zasadniczego załatwienia przez Sejm, godeł i barw Państwa Polskiego:

1. Herbu Państwa,
2. Pieczęci Państwowej,
3. Barw narodowych,
4. Chorągwi Państwowej,
5. Flag dla dyplomatycznych przedstawicieli Państwa, konsulów i wicekonsulów,
6. Flagi wojennej, bandery morskiej, wojennej i handlowej.

¹⁴⁵ W następnym protokole występuje wersja: „Krzyczkowskich”.

PROJEKT.

^hRozporządzenie Rady Ministrów^h ^cUstawa^c
w ^hsprawie^h ^cprzedmiocie^c godeł i barw ^hPaństwa Polskiego^h ^cRzecz. P.^c.

Art. I. ^hAż do czasu ustawowego załatwienia sprawy godeł i barw Państwa Polskiego winny urzędy państwowe używać^h ^cUrzędy państwowe używać winny godeł i barw według załączonych wzorów^c:

1. Herbu Państwa,
2. Pieczęci Państwowej,
3. Barw narodowych,
4. Chorągwi Państwowej,
5. Flag dla dyplomatycznych przedstawicieli Państwa, konsulów i wicekonsulów,
- ^c6. Chorągwi i sztandarów wojskowych,^c
^h6^h ^c7^c. Flagi wojennej, bandery morskiej, wojennej i handlowej –
według załączonych wzorów.
- ^c8. Flag poszczególnych Ministerstw.^c

^cArt. II. o nadużyciu^c

Art. II^c. Wykonanie ^hrozporządzenia^h niniejsze^hgo^h^c ^custawy^c ^hpoleca się wszystkim Panom Ministrom oraz P. Prezesowi Głównego Urzędu Likwidacyjnego, P. Prezesowi Prokuraturii Generalnej i P. Prezesowi Najwyższej Izby Kontroli Państwa^h ^cMin[istrom] Spr[aw] Wewn[ętrznych], Zagranicznych, Wojskowych i Sprawiedliwości^c.

Prezydent Ministrów

Warszawa, dnia lipca 1919 r.

Uzasadnienie.

Do chwili obecnej żaden akt prawodawczy nie określił wzorów i szczegółów dotyczących Godła Państwowego i barw narodowych. Brak również wskazówek co do używalności takowych w poszczególnych wypadkach. Tymczasem dziś uznanie niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej, akredytowanie posłów i reprezentantów dyplomatycznych i wojskowych Państwa Polskiego za granicą, bliskie powstanie floty polskiej na wodach obcych i własnych, a wreszcie codzienna praktyka życia państwowego wymaga ustalenia, choćby tylko ^ty^m ^cz^a ^so^wo^e ^go ⁱ ^pr^o ^wi^z ^or^y ^czⁿe^go, zewnątrznych symbolów państwowości polskiej, zagranicy w dodatku dotychczas nieznanymi lub dawno zapomnianymi.

Te względy mając na uwadze narady Komisji międzyministerialnej, zwołane z inicjatywy Departamentu dla Spraw Morskich przy M.S.W., odbyte w dniach 21 V i 5 i 11 VI b.r., po zbadaniu całego dostępnego materiału historycznego, uchwałyły zgodnie z tradycją:

1) Za herb Państwa Polskiego uznaje się orła białego z głową zwróconą na lewo, ze skrzydłami wzniesionymi do góry, koroną, szponami i dziobem złotym, na czerwonym polu.

2) Za pieczęć Państwa Polskiego uznaje się pieczęć okrągłą z herbem Państwa (wzory 1–3).

3) Za godło Państwa, przysługujące Zwierzchniej Władzy w Państwie, uznaje się chorągiew barwy czerwonej, w środku której umieszczony jest herb Państwa (wzór 4).

4) Za barwy narodowe uznaje się kolor biały i czerwony, w podłużnych pasach, przy czym górny pas jest biały, dolny zaś – czerwony (wzór 5).

5) Za flagę poselstw i konsulów oraz za banderę handlową morską uznaje się chorągiew bez wycięcia o barwach narodowych z herbem Państwa w pośrodku białego pasa (wzór 6).

6) Za flagę wojenną lądową oraz za banderę wojenną morską uznaje się chorągiew z wycięciem o barwach narodowych z herbem Państwa w pośrodku białego pasa (wzór 7).

7) Poza tym prócz bandery wojennej, która stanowi wojskowy sztandar na okręcie, uznaje się następujące chorągwie okrętowe:

a) proporzec, który wywiesza się na dziobie polskiego okrętu wojennego, o ile ten należy do pierwszych dwóch klas okrętów, tj. ma większą pojemność i artylerię. Proporzec przedstawia płachtę prostokątną o barwach narodowych, na nich znajduje się polski krzyż kawalerski, w którego sercu umieszczona jest ręka z mieczem (wzór 8).

b) znak, który umieszcza się na szczycie wielkiego masztu polskiego okrętu wojennego, dla oznaczenia, że okręt jest w służbie czynnej pod dowództwem oficera polskiej marynarki wojennej. Znak przedstawia wstęgę o barwach narodowych z polskim krzyżem kawalerskim przy drzewcu (wzór 9).

Co do określenia barwy czerwonej uznano za obowiązujący kolor vermilion (minium).

Co do załączonych rysunków zaznacza się, że nie są one, o ile chodzi o artystyczne wykonanie rysunków orła, wzorami, których się należy niewolniczo trzymać, ale tylko przykładami służącymi do uzmysłowienia tekstu.

Ministerium Kultury i Sztuki w drodze konkursu ma zająć się opracowaniem szczegółów artystycznych projektów. Warunki chwili obecnej nie pozwalają jednakowoż na dalsze przewlekanie sprawy.

MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH
Generał porucznik
Szef Departamentu do Spraw Morskich
Kontr-Admirał

Warszawa, dnia ... lipca 1919 r.

[Wniosek Departamentu do Spraw Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych
w sprawie nawiązania bezpośredniej komunikacji z Prusami Zachodnimi
i Gdańskiem]

Odpis.

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH
DEPARTAMENT
do
SPRAW MORSKICH.

Warszawa, dnia 16. lipca 1919 r.

DO
RADY MINISTRÓW

Wniosek nagły.

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Polecić czynnikom miarodajnym bezzwłocznie przystąpić do zawiązania bezpośredniej komunikacji kolejowej, pocztowej, telegraficznej i telefonicznej z Prusami Zachodnimi włącznie z miastem Gdańskiem. Wykonanie powyższej uchwały przekazany zostaje Ministrom Kolei Żelaznych, Poczty i Telegrafów, Spraw Zagranicznych i Spraw Wojskowych.

PREZYDENT MINISTRÓW.

lipca 1919 r.

UZASADNIENIE.

Bliskie zakończenie działalności Amerykańskiej Misji Żywnościowej, oczekiwane nadejście transportów wojennych z Francji i coraz większe ilości towarów skupiających się w Gdańsku pod adresem kraju wymaga niezwłocznej organizacji na nowych zasadach łączności z tym miastem, by umożliwić prędko rozładunek statków unikając wielomilionowych strat od ich postojów i nie zwiększyć przez to kosztów przewozu i tak niezmiernie wysokiego.

Też łącznie wymagają najżywoźniejszego interesu polskiej państwowości, wojskowe, morskie i handlowo-ekonomiczne, prowadzenie których bez posługiwania się współczesnymi środkami komunikacji jest nieprodukcyjną stratą czasu, a nieraz i wprost niemożliwe.

Dłuższa zwłoka z ustaleniem wszelkiego rodzaju komunikacji grozi zalewem obcokrajowców w Gdańsku, wstęp którym ze strony morza i Niemiec niczym nie jest ograniczony, wtedy gdy przedstawiciele polskiego rządu i obywatele są pozbawieni dojazdu, jeżeli nie uzyskali pozwolenia Amerykańskiej lub Angielskiej Misji na prawo przejazdu w jednym wagonie dwa razy na tydzień kursującym do Gdańska. Połączenia telegraficznego i telefonicznego wcale nie ma.

MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH.

Generał-porucznik.

SZEF DEPARTAMENTU DO SPRAW MORSKICH

Kontr-Admirał.

„Załącznik do punktu 2” „No. 4.”

[Pismo ministra aprowizacji do Prezydium Rady Ministrów w sprawie delegatów wysyłanych przez poszczególne ministerstwa do Gdańska]

Odpis.

MINISTERSTWO APROWIZACJI

Nr. I/O 4531.

Warszawa.

dn. 18-go lipca 1919 r.

Do Prezydium

RADY MINISTRÓW

w miejscu.

Ministerstwo Aprowizacji dowiaduje się, iż jest zjawiskiem coraz częstszym, że poszczególne Ministerstwa wysyłają swych delegatów do Gdańska; działalność tych delegatów zazwyczaj nie jest skoordynowana i często interesy ich są rozbieżne.

Ministerstwo Aprowizacji wnosi niniejszym na Radę Ministrów o uchwalenie, by do czasu ostatecznego uregulowania spraw Gdańska i ustalenia tam oficjalnego przedstawicielstwa, wysyłani przez poszczególne Ministerstwa delegaci winni działać w ścisłym porozumieniu z powołaną przez odnośną uchwałę Rady Ministrów z dnia 21 I 1919 roku delegaturę Rządu Polskiego w Gdańsku

i komunikować wszelkie swe sprawy w delegaturze tej, na czele której stoi p. M[ieczysław] Jałowiecki.

MINISTER APROWIZACJI
/-/ A. Minkiewicz.

°Załącznik do punktu 4.° °No. 5.°

[Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie zdobyczy wojennej na terenie Ziemi Wschodnich i byłego obwodu białostockiego]

°Przyjęty na posiedzeniu Rady Ministrów z dnia 18 lipca 1919°

o d p i s .

Projekt

Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie zdobyczy wojennej.

§ 1. Zdobycz wojenna na terenie Ziemi Wschodnich i obwodu białostockiego oddaje się w administrację władz wojskowych, które przystępują niezwłocznie do jej zinwentaryzowania w obecności przedstawicieli Komisarza Generalnego Ziemi Wschodnich.

§ 2. Wszystkie fabryki wyrobów użytku powszechnego oraz zdemontowane ich części składowe: tartaki, elektrownie, gorzelnie, krochmalnie, cegielnie, fabryki zapalek itp., prasy do siana, maszyny do torfu, dobra państwowe, pola zasiane, łąki, lasy, drzewo, narzędzia rolnicze – niezwłocznie i bezpośrednio przejmują w administrację Komisarz Generalny, jako kierownik Zarządu Cywilnego Ziemi Wschodnich, który sporządzi niezwłocznie inwentarz przejętych wartości i prześle go Prezydentowi Ministrów.

Władze wojskowe czerpią kolejki dla potrzeb wojskowych z zapasów i składów i tylko w razie ich wyczerpania mogą demontować linie i tabor, zdatne do użytkowania dla celów gospodarczych na miejscu.

§ 3. Władze wojskowe przekazują ze zdobyczy wojennej Komisarzowi Generalnemu, jako mandatariuszowi Rządu Polskiego na terenie Zarządu Cywilnego Ziemi Wschodnich i obwodu białostockiego, wszystkie przedmioty i materiały, uznane przez siebie w danej chwili za zbędne dla potrzeb wojskowych. Spisy zdawczo-odbiorcze, podpisane przez organy, upoważnione do zdawania oraz przez organy upoważnione do przyjmowania, z oszacowaniem przedmiotów podług cen § 12, mają być przesłane do Prezydenta Ministrów niezwłocznie po ich sporządzeniu

§ 4. W celach repartycji i likwidacji zdobyczy wojennej, przekazanej Komisarzowi Generalnemu, zgodnie z § 3-im, Ministerstwa, Kwaternistrzostwo Główne i Zarząd Cywilny Ziem Wschodnich, przesyłają do warszawskiego biura Komisarza Generalnego swoje motywowane zapotrzebowania i wnioski. Decyzja co do wniosków i w szczególności co do cen przy likwidacji towarów zapada zwykłą większością głosów w Komisji, złożonej z przedstawicieli Ministerstw: Skarbu, Spraw Wojskowych, Kolei Żelaznych, Robót Publicznych, Przemysłu i Handlu, Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz Kwaternistrzostwa Głównego i Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich, pod przewodnictwem Komisarza Generalnego lub jego zastępcy, przy czym w pierwszym rzędzie mają być zaspokajane zapotrzebowania Kwaternistrzostwa Głównego i Ministerstwa Spraw Wojskowych.

Komisarz Generalny oraz Minister Spraw Wojskowych w razie niezgody swej z postanowieniem Komisji, ma prawo założyć protest do Rady Ministrów, która rozstrzyga sprawę ostatecznie. Przewodniczący Komisji przesyła Prezydentowi Ministrów kopie protokółów posiedzeń Komisji na 3 dzień po posiedzeniu.

§ 5. Należność za wszelkie wybrane od organów Komisarza Generalnego przedmioty ze zdobyczy wojennej ma być wpłaconą do Ministerstwa Skarbu w tydzień po otrzymaniu obrachunku, jaki ma być przedstawiany przez Komisarza Generalnego Prezydentowi Ministrów, Ministrowi Skarbu i odnośnemu Ministrowi na początku każdego miesiąca za przedmioty wzięte w ubiegłym miesiącu.

Za przedmioty, które zostaną wzięte przez wojsko, nie będzie płacone gotówką, ale równowartość ich będzie skreślona z budżetu Ministerstwa Spraw Wojskowych^h na dobro Ministerstwa Skarbu^h zgodnie z rachunkiem, jaki ma być przedstawiany Prezydentowi Ministrów, Ministrowi Skarbu i Ministrowi Spraw Wojskowych przez Generalnego Komisarza na początku każdego miesiąca za przedmioty wzięte przez wojsko w ubiegłym miesiącu. O ile rachunki za czas ubiegły nie będą pokryte, nie mogą być brane nowe towary.

§ 6. Poleca się Komisarzowi Generalnemu dokonanie i przedstawienie przed 1-ym października r.b. Prezydentowi Ministrów, Ministrowi Skarbu i odnośnym Ministrom obrachunku należności wszystkich ministerstw za pobrane przez nie do dn. 1-go sierpnia r.b. przedmioty ze zdobyczy wojennej na podstawie materiałów zarówno będących obecnie w posiadaniu Komisji Zdobyczy Wojennej w Brześciu, jak i tych, które Komisarz Generalny zebrać powinien na mocy kontroli kolejowej, pokwitowań, zapisów i wykazów, które na żądanie Komisarza Generalnego obowiązane są wydać wszystkie urzędy państwowe, nie wyłączając wojskowych, jak też odbiorcy i instytucje prywatne oraz za pomocą wszelkich innych środków.

Należność za powyższą zdobycz wojenną ma być wpłaconą do Ministerstwa Skarbu w ciągu 2 tygodni po przedstawieniu obrachunku odnośnym ministerstwom.

Należności od Ministerstwa Spraw Wojskowych będą skreślone z budżetu tegoż Ministerstwa.

§ 7. Na terenie Ziemi Wschodnich przepustki na przewóz wszystkich towarów i materiałów zdobywczych mają być wydawane przez Komisarza Generalnego, na przewóz zaś materiałów wojskowych również przez pełnomocników Kwatermistrzostwa Głównego, których podpisy będą zakomunikowane Komisarzowi Generalnemu.

§ 8. Komisarz Generalny ustanowi kontrolę przepustek, frachtów kolejowych i towarów tak wojskowych, jak i cywilnych, na wybranych wedle swego uznania stacjach kolejowych, traktach i drogach wodnych, rozciągając w razie potrzeby kontrolę nie tylko na punkty załadownicze i tranzytowe, lecz i odbiorcze.

Kontroli organów Komisarza Generalnego podlegają wszelkie ładunki kolejowe i wodne, zarówno wojskowe, jak i cywilne.

§ 9. Mianowani będą przez władze wojskowe i Komisarza Generalnego specjaliści równouprawnieni kontrolerzy, którzy dokonywać będą wspólnie kontroli nad zbieraniem, inwentaryzacją, segregacją, magazynowaniem, wydawaniem, ekspedycją, transportem itp., w ogóle nad całą manipulacją zdobyczą wojennej, wykonywaną przez organa zarówno władz wojskowych, jak i Komisarza Generalnego.

§ 10. Delegaci Kwatermistrzostwa Głównego oraz Komisarza Generalnego mają prawo wstępu do wszystkich magazynów zdobyczą wojennej w celach informacyjnych.

§ 11. Komisarz Generalny może przekazać wykonywanie czynności, które w myśl niniejszej uchwały jemu podlegają, swoim funkcjonariuszom, dając w tym celu każdemu z nich pisemne upoważnienie.

§ 12. Komisarz Generalny i Minister Spraw Wojskowych, po porozumieniu [z] Ministrem Skarbu i Ministrem Przemysłu i Handlu, przedstawiają przed 15 sierpnia r.b. do zatwierdzenia Rady Ministrów podstawowy cennik, według którego zdobyczą wojenna ma być szacowaną w spisach inwentarzowych oraz przedstawiać będą zmiany w nim i dodatki w miarę zmian zawartości składów.

§ 13. Komisarz Generalny ma przedstawiać co miesiąc Prezydentowi Ministrów sprawozdanie rachunkowe za ubiegły miesiąc w przedmiocie przychodu i rozchodu zdobyczą wojennej.

§ 14. Komisarz Generalny Ziemi Wschodnich przedstawi Prezydentowi Ministrów za pośrednictwem Ministra Skarbu budżet wydatków związanych z administrowaniem zdobyczą wojenną. Te wydatki mają być pokrywane z wpływów za zlikwidowaną zdobyczą wojenną. Na rachunek tych przyszłych wpływów Generalny Komisarz może podnosić sumy potrzebne na administrowanie zdobyczą wojenną, do wysokości zatwierdzonego budżetu. Komisarz Generalny będzie składał co miesiąc Prezydentowi Ministrów i Ministrowi Skarbu obrachunek za ubiegły miesiąc z wpływów i wydatków na administrowanie zdobyczą wojenną.

§ 15. Spisy inwentarzowe zdobyczy wojennej, objętej przez władze wojskowe (§ 1) mają być obliczane podług cen § 12, kontrasygnowane przez przedstawiciela Komisarza Generalnego Ziemi Wschodnich (§ 1) i przesyłane niezwłocznie po sporządzeniu do Prezydenta Ministrów. Spisy inwentarzowe składów obecnie istniejących mają być nadesłane Prezydentowi Ministrów przed 15 września r.b.

§ 16. Zdobycz wojenna, obliczana podług § 15, będzie traktowana przez Ministerstwo Skarbu jako dochód od Ministerstwa Spraw Wojskowych, po potrąceniu kosztów, związanych z administrowaniem zdobyczą wojenną i po potrąceniu wartości zdobyczy wojennej, zużytej przez władze wojskowe na potrzeby nieprzewidziane budżetem Ministerstwa Spraw Wojskowych. Wykaz kosztów związanych z administrowaniem zdobyczą wojenną i obliczeniem zdobyczy wojennej zużytej bez budżetu będzie przedstawiany Prezydentowi Ministrów i Ministrowi Skarbu przez Ministerstwo Spraw Wojskowych niezwłocznie po skończeniu każdego miesiąca.

Ta część zdobyczy wojennej, która pójdzie na pokrycie zapotrzebowań Ministerstwa Spraw Wojskowych przewidzianych w jego budżecie, ma być skreślona z tegoż budżetu. Ministerstwo Spraw Wojskowych będzie przedstawiać Prezydentowi Ministrów i Ministrowi Skarbu niezwłocznie po skończeniu każdego miesiąca sprawozdanie o zużyciu zdobyczy wojennej.

§ 17. Komisarz Generalny powinien rozwinąć akcję wyszukiwania majątku po okupantach ukrytego i znajdującego się w rękach prywatnych, wskazywania go po wstępnym zabezpieczeniu władzom wojskowym i przekazywania im za pokwitowaniem, z wyjątkiem przedmiotów omawianych w § 2, w celu dalszego zabezpieczenia i administrowania w myśl § 1.

Wszelkie bez wyjątku pretensje organów rządowych oraz osób i instytucji prywatnych w sprawach majątku zdobyczy wojennej, jego zajęcia, wszelkich sposobów zabezpieczenia, likwidacji, odszkodowania itp. rozpatruje i załatwia Komisarz Generalny, zawiadamiając o rezultatach Prezydenta Ministrów.

§ 18. Te wszystkie ^hpunkty^h ^cfunkcje^c, jakie na terenie Ziemi Wschodnich ma spełniać Generalny Komisarz Ziemi Wschodnich, będą spełniane na terenie Galicji Wschodniej przez Generalnego Delegata Rządu dla Galicji.

§ 19. Wszystkie dotychczasowe uchwały Rady Ministrów w sprawie zdobyczy wojennej sprzeczne z niniejszym rozporządzeniem tracą moc.

§ 20. Kwatermistrzostwo Główne i Komisarz Generalny względnie Generalny Delegat Rządu dla Galicji wydadzą instrukcję w rozwinięciu niniejszego Rozporządzenia Instrukcję, która przed 1-ym sierpnia r.b. ma być przedstawiona Prezydentowi Ministrów.

WNIOSEK
Głównego Urzędu Likwidacyjnego w sprawie utworzenia Misji Rządu
Polskiego w Berlinie

Główny Urząd Likwidacyjny uprasza Radę Ministrów o powzięcie następującej uchwały:

^hArt. 1.^h

„1) Dla wydobycia od Niemiec części inwentarza żywego, maszyn i instalacji, zabranych i zniszczonych w Polsce, a także materiałów potrzebnych na odbudowę Polski, które Niemcy zobowiązali się dostarczyć na podstawie §§ 236 i 238 Traktatu Pokojowego i Aneksu IV – tworzy się Misję Rządu Polskiego w Berlinie pod przewodnictwem delegata Głównego Urzędu Likwidacyjnego.

^hArt. 2.^h

„2) W skład Misji wchodzi po jednym przedstawicielu Ministerstw: Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Robót Publicznych i Głównego Urzędu Likwidacyjnego, oraz 4 przedstawiciele Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

^hArt. 3.^h

„3) Wykonanie niniejszej uchwały porucza się Głównemu Urzędowi Likwidacyjnemu, który też zorganizuje pomoc techniczną Misji i wyjedna niezbędne kredyty.

Uchwała, zgodnie z wnioskiem,
zapadła dn. 1919 r.

WNIOSEK

Głównego Urzędu Likwidacyjnego w sprawie przyznania kredytu do wysokości Mk 200 000 (marek dwieście tysięcy) na wydatki, związane z utrzymaniem Misji Głównego Urzędu Likwidacyjnego w Berlinie.

Główny Urząd Likwidacyjny uprasza Radę Ministrów o powzięcie następującej uchwały:

Upoważnia się Ministerstwo Skarbu do otwarcia Głównemu Urzędowi Likwidacyjnemu kredytu do wysokości Mk 200 000 (marek dwieście tysięcy) na pokrycie wydatków, związanych z utrzymaniem Misji Głównego Urzędu Likwidacyjnego w Berlinie, tworzonej dla rewindykacji w naturze wywiezionego

i zniszczonego przez Niemców mienia polskiego. Kredyt powyższy leży poza ryczałtem, przyznanym Głównemu Urzędowi Likwidacyjnemu na posiedzeniu Rady Ministrów dnia ^c17 marca^c 1919 r.

Uchwała, zgodnie z wnioskiem,
zapadła dn. 1919 r.

MOTYWY

Dla wykonania artykułów 236 i 238 i aneksu IV Traktatu Pokojowego z Niemcami, dotyczących:

1) Rewindykacji w naturze przedmiotów wszelkiego rodzaju, wywiezionych, zajętych lub zasekwestrowanych przez Niemcy a mogących być utożsamionymi na terytorium Niemiec lub ich ^akoalitantów^a,

2) Rewindykacji części inwentarza żywego, maszyn, i instalacji zabranych i zniszczonych w Polsce,

3) Wydobycia materiałów potrzebnych na odbudowę Polski, które Niemcy zobowiązane będą wyprodukować i dostarczyć dla okolic zniszczonych, powstaje konieczność wysłania do Berlina specjalnej Misji Rządu Polskiego, która by łącznie z innymi Misjami państw zniszczonych przeprowadziła prace, związane ze wspomnianą rewindykacją.

Misja ta winna być pod przewodnictwem delegata Głównego Urzędu Likwidacyjnego ze względu na powierzony Urzędowi zakres działania.

Ani zakresu, ani rozmiarów pracy tej Komisji nie można obecnie bliżej ustalić, a co zatem idzie nie ma możliwości ułożenia preliminarza wydatków, związanych z pracą tej Misji. Z tego względu Główny Urząd Likwidacyjny zmuszonym jest prosić Radę Ministrów o upoważnienie Ministerstwa Skarbu do otworzenia Urzędowi kredytu do wysokości Mk 200 000 na wydatki, związane z delegowaniem Misji do Berlina – tytułem awansu do wyliczenia się. Kredyt ten, jako wywołany nieprzewidzianą koniecznością, nie może być wliczonym do ryczałtu, udzielonego Głównemu Urzędowi Likwidacyjnemu na wydatki związane z utrzymaniem Centrali Urzędu.

Prezes ^fWGrabski^f

^cp.o.^c Szef^ca^c Sekcji ^fSt. Kauzik^f

Wniosek Głównego Urzędu Likwidacyjnego w sprawie współdziałania delegata ukraińskiego w akcji likwidacyjnej w Wiedniu.

Główny Urząd Likwidacyjny uprasza Radę Ministrów o powzięcie następującej uchwały:

Upoważnia się pełnomocnika Głównego Urzędu Likwidacyjnego do złożenia na najbliższym zebraniu Gesandtenkonferenz¹⁴⁶ oświadczenia

1) o niedopuszczalności współdziałania delegatów ukraińskich w akcji likwidacyjnej,

2) o nieuznaniu żadnych wypłat dokonanych na ręce delegatów państwa ukraińskiego i żadnych przekazanych im zapasów materiałów za dokonane na rzecz Galicji.

3) o uznaniu odpowiedzialności rządu austro-niemieckiego, występującego w roli „powiernika” poszczególnych państw za roztrwonienie tych części majątku państwowego, które miały być przekazane Galicji.

4) o wydaniu z archiwów ministerstw w Wiedniu aktów odnoszących się do wschodniej Galicji potrzebnych do administracji kraju.

Uchwała, zgodnie z wnioskiem,
zapadła dn. 1919 r.

Motywy.

Z chwilą rozpoczęcia akcji likwidacyjnej w Wiedniu wzięli w niej udział delegacji ukraińskiej Rady Narodowej. Było to rezultatem uznania ciągłości dawnej polityki upadającej Austrii, która uznała Radę Narodową ukraińską za gospodarzy wschodniej Galicji, nakazując władzom wojskowym i cywilnym oddanie władzy organom ukraińskim, oraz skutkiem faktycznego opanowania w listopadzie 1918 r. całej wschodniej Galicji przez Ukraińców.

Reprezentant polski zastępca Polskiej Komisji Likwidacyjnej p. Gałęcki nie założył w tej sprawie oficjalnego protestu, przeciwnie na posiedzeniu konferencji poselskiej w Wiedniu z dnia 14 XI 1919 r., oświadczył wskutek protestu ukraińskiego delegata, że działalność polskiej Komisji Likwidacyjnej, nie rozciąga się na „sporne” terytorium. Gdy w posiedzeniach zaczęli brać udział oficjalni delegaci rządu polskiego, w dyskusji nad konkretnymi sprawami zaznaczali, że rząd stoi

¹⁴⁶ Chodzi o konferencję posłów państw sukcesyjnych byłej Austrii w Wiedniu. Stałym organem konferencji była działająca od grudnia 1918 r. Międzynarodowa Komisja Likwidacyjna, mająca przeprowadzić podział majątku Przedlitawii między nowo powstałe państwa narodowe.

na stanowisku niepodzielności kraju. Licząc się jednak ze stanem faktycznym, tolerowali obecność delegatów Ukrainy w komisjach.

Skutkiem tego było to, że na ręce Ukraińców wypłacono ^{część} tzw. Redlichowskiej pożyczki¹⁴⁷, wypadającej na wschodnią Galicję, następnie mieli oni pewien udział w rozdziale majątku monarchii, w końcu mieli i mają dotychczas głos we wszystkich kolegiach międzynarodowych. Ponieważ zaś wszystkie uchwały przychodzą tam do skutku tylko jednogłośnie, obecność delegata ukraińskiego może decydująco wpływać na los tych uchwał.

W chwili obecnej nie powinno się dalej tolerować tego stanu rzeczy ani ze względów zasadniczych, ani też z oportunizmu, wobec oczyszczenia prawie całego kraju z Ukraińców. Poza względami natury zasadniczej powinno być decydujące zabezpieczenie się przeciw wydawaniu w ręce reprezentantów ukraińskich funduszy, które nam będą zaliczane jako wydane na rachunek Galicji. Obiektywnie udział Ukraińców we wspólnej akcji likwidacyjnej nieuzasadniony jest z tego jeszcze względu, że jedyny wspólny interes jaki skłania delegatów do jednogłośnego uchwalania pewnych wspólnych akcji, – przyszły interes państwowy i interes ludności, u nich nie gra roli, stanowią więc w likwidacji czynnik zupełnie przed nikim nieodpowiedzialny, a mający równy wpływ z innymi państwami.

Prezes ^fWGrabski^f

^{p.o.} ^c Szef^a ^c Sekcji ^fSt. Kauzik^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 7.

¹⁴⁷ Chodzi o pożyczkę wewnętrzną uruchomioną przez ostatniego ministra finansów Przedlitawii Josefa Redlicha (sprawował urząd od 27 października do 11 listopada 1918 r.).

21

PROTOKÓŁ 99 posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 19 lipca 1919 r.

Przewodniczy:	Minister Rolnictwa i D.P. p. Stanisław Janicki,
Obecni:	
Minister Spraw Wewnętrznych	p. Stanisław Wojciechowski,
Minister Spraw Wojskowych	p. jen.-por. Józef Leśniewski,
Minister Skarbu	p. Stanisław Karpiński,
Minister W.R. i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz,
Minister Apropowizacji	p. Antoni Minkiewicz,
Minister Przemysłu i Handlu	p. dr Kazimierz Hącia,
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki,
Minister Zdrowia Publicznego	p. dr Tomasz Janiszewski,
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde,
Minister Robót Publicznych	p. Józef Pruchnik,
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt,
Podsekretarz Stanu Prezydium Rady Min[istrów]	p. dr Władysław Wróblewski,
Podsekretarz Stanu Min[isterstwa] Spraw Wojskowych	p. jen.-ppor. Stefan Majewski,
Podsekretarz Stanu Min[isterstwa] Sprawiedliwości	p. Eugeniusz Śmiarowski,
Szef Sekcji w Prez[ydium] Rady Ministrów	p. Edward Lechowicz,
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Sprawiedliwości	p. dr Wyrobek,
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Robót Publiczn[ych]	p. Mieczysław Rybczyński,
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Pracy i O.S.	p. Emil Sokal,
Naczelnik Wydziału w Min[isterstwie] Pracy i O.S.	p. Marian Klott,
Naczelnik Wydziału w Min[isterstwie] Pracy i O.S.	p. Karol Kirst,
Protokołuje:	p. Stanisław Zwolski.

Początek posiedzenia o godz. 5-ej min. 30 po poł.

1. Protokoły 96 posiedzenia w dniu 14 lipca 1919 r., 97-go posiedzenia w dniu 16-go lipca 1919 r. i 98-go posiedzenia w dniu 18-go lipca 1919 r. odczytano i przyjęto.

2. ^bZałącznik] No. 2.^b Przyjęto projekt ustawy o wieku pełnoletności w b. zaborze austriackim z uwzględnieniem następujących zmian, zaproponowanych przez Międzyministerialną Konsultację Prawną:

a) w art. 1-szym zamiast słowa „uzyskuje” wstawiono słowo „osiąga”, a zamiast słowa „usamowolniony” słowa „uznany za pełnoletniego”,

b) w art. 2-im zamiast słowa „usamowolni” wstawiono słowa „uzna za pełnoletnich”, a zamiast słów „usamowolnić go” słowa „uznać za pełnoletniego”,

c) w art. 4-tym wstawiono zamiast słowa „uzyskują” słowo „osiągają” oraz po słowie „dnem” słowo „ogłoszenia”,

d) art. 5-ty skreślono,

e) art. 6-ty otrzymuje oznaczenie jako art. 5-ty,

f) art. 7-my otrzymuje oznaczenie jako art. 6-ty i wstawiono w nim zamiast słów „osiągną samowolność” słowo „uznane będą za pełnoletnie”,

g) art. 8-my otrzymuje oznaczenie jako art. 7-my i został ustalony w następującym brzmieniu: „Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia i obowiązuje na obszarze b. zaboru austriackiego”.

Zarazem upoważniono p. Ministra Sprawiedliwości do wniesienia projektu tej ustawy do Sejmu¹⁴⁸.

3. ^bZałączniki] No. 3. i 4.^b Szef Sekcji dr Wyrobek referuje projekt rozporządzenia o przyznaniu urzędnikom sądowym w Małopolsce poborów wyższych klas rang. Zasadę zawartą w powyższym projekcie przyjęto, przy czym co do przeprowadzenia jej postanowiono, aby, wobec poruszonych w dyskusji obaw, że rozporządzenie takie wywoła analogiczne żądania urzędników innych dykasterii, zamiast wydawania rozporządzenia Ministerstwo Sprawiedliwości wystosowało do Prezesów Sądów Apelacyjnych w Krakowie i Lwowie pismo, zawiadamiające o tym zarządzeniu. Projekt pisma powyższego przyjęto do wiadomości.

4. Traktowanie wniosku Ministerstwa Kolei Żelaznych o przyznanie pracownikom kolejowym w Stanisławowie odszkodowania za zniszczone w czasie inwazji ukraińskiej ruchomości oraz o uznanie wypłaconych im w czasie od 1-go stycznia 1919 r. przez Komitet Polski zaliczek jako nadzwyczajne bezzwrotne zapomogi odroczone do następnego posiedzenia do porozumienia się Ministerstwa Kolei Żelaznych z Ministerstwem Skarbu.

5. Przyjęto wniosek Ministerstwa W.R. i O.P. w sprawie poruczenia Min[isterstwu] Rolnictwa i D.P. zarządu majątków fundacji im. Krzyczkowskich.

6. ^bZałącznik] No. 5.^b Odrzucono wniosek Min[isterstwa] Pracy i O.S. w sprawie udzielenia kredytu 100 000 marek na akcję pomocy Biura Zapomogowego przy Oddziale Likwidacyjnym Poselstwa Polskiego w Wiedniu, ze względu na to, że przyznano już raz uchwałą Rady Ministrów z dnia 2-go czerwca b.r. i wypłacono

¹⁴⁸ Ustawa przyjęta została przez Sejm Ustawodawczy 21 października 1919 r. Dz.U. 1919, nr 87, poz. 472.

Poselstwu Polskiemu w Wiedniu kwotę 1 000 000 marek na zorganizowanie pomocy materialnej dla powracających uchodźców.

7. ^bZałącznik No. 6.^b Przyjęto wniosek Ministerstwa Kolei Żelaznych w sprawie utworzenia Dyrekcji Budowy Kolei Żelaznych w Warszawie.

8. ^bZałącznik No. 7.^b P. Kierownik Ministerstwa Kolei Żelaznych referuje projekt ustawy o budowie linii kolejowej Sierpc–Brodnica i oświadcza, że będzie można rozpocząć roboty prawdopodobnie dopiero w roku przyszłym.

P. Szef Sekcji Sokal oraz pp. Ministrowie Leśniewski i Pruchnik wypowiadają się za natychmiastowym rozpoczęciem robót, po czym projekt ustawy przyjęto i uchwalono prosić p. Kierownika Min[isterstwa] Kolei Żelaznych o bezzwłoczne przystąpienie do rozpoczęcia robót około budowy tej kolei. Równocześnie upoważniono go do wniesienia projektu tej ustawy do Sejmu¹⁴⁹.

9. Przyjęto wnioski Ministerstwa Sprawiedliwości w sprawie przedstawienia Naczelnikowi Państwa do zatwierdzenia nominacji pp. dr. Józefa Łaskiewicza i Jana Zakrzewskiego Szefami Sekcji w Ministerstwie Sprawiedliwości, pp. Leona Kramera, Mariana Cynarskiego i dr. Włodzimierza Grzegorza Winnickiego Sędziami Sądu Okręgowego, oraz p. Antoniego Naumowicza Prokuratorem przy Sądzie Okręgowym.

10. Przyjęto wniosek Ministerstwa W.R. i O.P. w sprawie przyznania dr. Stanisławowi Okęckiemu, radcy prawnemu w Ministerstwie W.R. i O.P. ad personam IV kategorii płac.

11. P. Minister Karpiński oznajmia, że przedłożony mu projekt budżetu Ministerstwa Spraw Wojskowych na drugie półrocze 1919 r. znacznie przekracza budżet na pierwsze półrocze i w związku z tym udziela wyjaśnień o stanie finansowym Państwa.

12. P. Minister Janicki zawiadamia, że w dniach najbliższych ma przybyć do Warszawy delegacja konsorcjum angielskiego, celem pertraktacji co do kupna drzewa. Upoważniono p. Ministra Janickiego do traktowania informacyjnie z tą delegacją sprawy sprzedaży drzewa w Puszczy Białowieskiej.

13. Traktowanie projektu ustawy o zmianie ustawy z dnia 28-go marca 1919 r. o załatwianiu zatargów zbiorowych między pracodawcami a pracownikami rolnymi odroczone.

Koniec posiedzenia o godz. 9-ej min. 30.

^fwz. Janicki^f

¹⁴⁹ Ustawa uchwalona została 2 marca 1920 r. Dz.U. 1920, nr 23, poz. 126. Budowa normalnotorowej linii kolejowej na tym odcinku przeciągnęła się, linia ta powstała ostatecznie dopiero w 1937 r.

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 99. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 19 lipca 1919 r.].
2. [Projekt ustawy o wieku pełnoletności w b. zaborze austriackim]¹⁵⁰.
3. [Reskrypt ministra sprawiedliwości do prezesów sądów apelacyjnych w Krakowie i Lwowie i prokuratorów przy tych sądach w sprawie podwyżek poborów funkcjonariuszy sądowych]¹⁵¹.
4. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o udzielenie kredytu na akcję Biura Zapomogowego przy Oddziale Likwidacyjnym Poselstwa Polskiego w Wiedniu]¹⁵².
5. [Wniosek Ministerstwa Kolei Żelaznych w sprawie utworzenia Dyrekcji Budowy Kolei Żelaznych w Państwie Polskim].
6. [Projekt ustawy o budowie linii kolejowej Sierpc–Brodnica].

°Załącznik No. 1°

[Porządek dzienny 99. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 19 lipca 1919 r.]

Warszawa, dn. 19 lipca 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że w ^dsobotę^d dn. 19 lipca r.b., o godz. ^d5-ej po południu^d odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w Pałacu Namiestnikowskim (Kra[k]ow[s]kie] Przedm[ieście] 46/48).

Porządek dzienny 99-go posiedzenia.

1. Odczytanie protokołów poprzednich posiedzeń.
2. Projekt ustawy o wieku pełnoletności w b. zaborze austriackim.
3. Projekt ustawy w przedmiocie uzupełnienia i zmiany w ustawie z dnia 23 III 1919 r. o załatwianiu zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi.
4. Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie przyznania urzędnikom sądowym w Małopolsce poborów wyższych klas rang.
5. Wniosek Min[isterstwa] Kolei Żelaznych w sprawie żądań pracowników kolejowych w Stanisławowie z powodu strat materialnych skutkiem inwazji ukraińskiej.

¹⁵⁰ Nie publikuje się.

¹⁵¹ Nie publikuje się.

¹⁵² Nie publikuje się.

6. Wniosek Min[isterstwa] Wyznań Rel[igijnych] i O.P. w sprawie zarządu dóbr fundacji im. Krzyczkowskich.
7. Wniosek Min[isterstwa] Kolei Żelaznych w sprawie utworzenia Dyrekcji Budowy.
8. Projekt ustawy o budowie linii kolejowej Sierpc Brodnica.
9. Wnioski Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych w sprawie rekursu przeciw decyzjom Nadzwyczajnego Komisarza na m.st. Warszawa i pow. warszawski.
10. Wniosek Min[isterstwa] Pracy i O.S. w sprawie udzielenia kredytu w wysokości 100 000 marek na akcję Biura Zapomogowego przy Oddziale Likwidacyjnym Poselstwa Polskiego w Wiedniu.
11. Wnioski personalne Min[isterstwa] Sprawiedliwości.
12. Sprawy bieżące.

°Załącznik do punktu 7° °No. 6°

**[Wniosek Ministerstwa Kolei Żelaznych w sprawie utworzenia Dyrekcji
Budowy Kolei Żelaznych w Państwie Polskim]**

MINISTERSTWO KOLEI ŻELAZNYCH

Warszawa dn. °16° kwietnia 1919 r.

ul. Nowy Świat 14.

Nr. 6700

DO RADY MINISTRÓW

Wniosek

Ministra Kolei Żelaznych w sprawie utworzenia Dyrekcji Budowy.

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Utworzyć Dyrekcję Budowy Kolei Żelaznych w Państwie Polskim z siedzibą w Warszawie, według załączonego przy niniejszym wniosku szematu, włączając do składu Dyrekcji personel Biura Kolejowego przy Wydziale Krajowym we Lwowie.

Wniosek powyższy
został przyjęty na posiedzeniu
w dn.

Uzasadnienie.

Według uchwały Rady Ministrów wniesiono na Sejm projekty ustaw o budowie kolei żelaznych Łódź–Kutno–Płock (157 kil.), Kutno–Strzałków (110 kil.)

i o przebudowie kolei Sierpc–Nasielsk (87), ogółem długości 354 kil., a oprócz tego prawdopodobnie zajdzie potrzeba budowy linii Rzeszów–Sobów około 73 kil. długości, co będzie stanowić długość budujących się linii 427 kilom.

Dla kierowania budową tych kolei, również jak dla przeprowadzenia studiów nowych kolei konieczny jest organ wykonawczy. Dla prowadzenia studiów organ taki był stworzony jako oddział nowych robót przy Wydziale Drogowym Dyrekcji Warszawskiej, a oprócz tego egzystuje we Lwowie biuro kolejowe przy Wydziale Krajowym.

Biuro to zorganizowane jest w 3 oddziałach, a mianowicie technicznym – dla trasy i budowy nowych linii kolejowych, administracyjnym – dla agend towarzystw akcyjnych kolejowych, komercyjnym – dla spraw taryfowych. Ponieważ Wydział Krajowy obecnie żadnej budowy kolejowej nie prowadzi, więc oddział techniczny biura kolejowego może być zaraz podporządkowany Ministerstwu Kolejowemu, a personel tego biura użyty przy budowlach nowych linii kolejowych w Państwie Polskim. Szczegóły przejęcia personelu technicznego biura tego uzgodnione zostały w porozumieniu z Wydziałem we Lwowie.

Wszystkich inżynierów i sił technicznych pomocniczych jest 18, lecz na razie zaledwie połowa jest do dyspozycji. Poza tym w skład Dyrekcji Budowy wszedłby całkowicie wyżej wspomniany oddział nowych robót w ilości 50 osób, z których 20 pracuje w biurze, a 30 na linii. W Dyrekcji powinien też być Wydział do studiów nowych kolei. Zakres działania Dyrekcji Budowy i jej podległych organów unormuje instrukcja służbowa wydana przez Ministra Kolei. Organizacja Dyrekcji wskazana na załączonym szemacie, obsadzenie zaś posad będzie się odbywać stopniowo według istotnej potrzeby na mocy rozporządzenia Ministra Kolei, a rozmiar potrzebnych kredytów ma być uzgodniony z Ministerstwem Skarbu. Stopniowe przejście biura kolejowego ze Lwowa do Warszawy ma być uzgodnione z Generalnym Delegatem Rządu Polskiego dla Galicji i z Wydziałem Krajowym we Lwowie.

Kierownik Ministerstwa
fj. Eberhardt^f

[Projekt ustawy o budowie linii kolejowej Sierpc–Brodnica]

Ministerstwo Kolei Żelaznych

Odpis.

Warszawa

dnia 1919 r.

Nr.

Projekt Ustawy o budowie linii kolejowej
Sierpc–Brodnica.

Art. 1.

Poleca się Ministrowi Kolei przystąpić do budowy linii kolei normalnej Sierpc–Brodnica o długości około 55 km.

Art. 2.

Trasę ostateczną linii oraz projekty, zarówno ogólny jak szczegółowy, zatwierdzi Minister Kolei.

Art. 3.

System wykonania robót, jako też system prowadzenia eksploatacji zatwierdzi Rada Ministrów na wniosek Ministra Kolei.

Art. 4.

Kosztorys ostateczny budowy, jako też sposoby jej sfinansowania, zatwierdzi Rada Ministrów na wniosek Ministra Kolei.

Art. 5.

Kredyt niezbędny na wykonanie robót w roku bieżącym włączyć do budżetu na półrocze nadchodzące.

Kierownik Ministerstwa Kolei
Żelaznych
/-/ J. Eberhardt

Warszawa dnia 14 czerwca 1919 r.

Ministerstwo Kolei Żelaznych

Odpis.

Warszawa dnia 14 VI 1919 r.

Nr.

Motywy
do projektu Ustawy o budowie linii
kolejowej Sierpc–Brodnica.

Budowa linii Sierpc–Brodnica o długości około 55 klm wynika jako przedłużenie linii Łódź–Zgierz–Łęczyca–Kutno–Płock–Sierpc, budowa której została już przez Sejm uchwaloną, dla otrzymania bezpośredniego połączenia z Gdańskiem północnej części kraju Małopolski. Linia ta, przecinając bogatą i urodzajną część kraju, dotychczas pozbawioną komunikacji, będzie miała sama przez się znaczenie miejscowe, jednak główne znaczenie jej będzie jako drogi tranzytowej, stanowiącej część składową trzech przewidywanych arterii pierwszorzędowego znaczenia, a mianowicie:

1) linii Zagłębie Łęczyca–Płock–Sierpc–Brodnica, – dającej ujście węglowi dąbrowskiemu do północnych części kraju i do Gdańska,

2) linii Łódź–Łęczyca–Płock–Sierpc–Brodnica, – łączącej Łódź z Gdańskiem i przez to dającej możliwość przywozu z Gdańska bawełny i wszelkich innych produktów, i

3) linii, łączącej Małopolskę – przez Sandomierz–Radom–Skierniewice–Łowicz–Płock–Sierpc–Brodnicę z Gdańskiem. – Linia Sierpc–Brodnica, jako linia pierwszorzędowego ogólnopaństwowego znaczenia, winna być wybudowaną w pierwszym okresie czasu, z uwzględnieniem w przyszłości drugiego toru.

Na posiedzeniu z dnia 11 kwietnia 1919 r. powziął Sejm Ustawodawczy następującą uchwałę: Sejm wzywa Rząd, aby w jak najkrótszym czasie przedłożył Sejmowi projekt ustawy o budowie kolei na przestrzeni Sierpc–Brodnica.

Kierownik Ministerstwa Kolei
Żelaznych
-/ J. Eberhardt

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 7.

PROTOKÓŁ
100-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 21 lipca 1919 r.

Przewodniczy:	p. Minister Spraw Wewnętrznych Stanisław Wojciechowski
Obecni:	
Minister Skarbu	p. Stanisław Karpiński,
Minister Rolnictwa i D.P.	p. Stanisław Janicki,
Minister Apropowizacji	p. Antoni Minkiewicz,
Minister Przemysłu i Handlu	p. dr Kazimierz Hącia,
Minister W.R. i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz,
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde,
Minister Zdrowia Publicznego	p. Tomasz Janiszewski,
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki,
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt,
Podsekretarz Stanu	
w Min[isterstwie] Sprawied[liwości]	p. Eugeniusz Śmiarowski,
Wiceminister Spraw Wojskowych	p. jen. Stefan Majewski,
Szef Sekcji	
w Min[isterstwie] Robót Publ[icznych]	p. Mieczysław Rybczyński,
Szef Biura Prez[ydium] Rady Ministrów	p. dr Władysław Wróblewski,
Szef Sekcji w Prez[ydium] Rady Ministrów	p. Edward Lechowicz,
Protokołuje	p. dr Franciszek Bubeniczek.

Początek posiedzenia o godz. 6 min. 30 po południu.

1. Protokół 99-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 19 lipca b.r. odczytano i przyjęto.

2. ^bZałącznik No. 2. ^bOdnośnie do wniosku Min[isterstwa] Robót Publicznych w sprawie zmiany uchwały Rady Ministrów z dnia 12-go lipca r.b. wobec zasadniczego sprzeciwu p. Ministra Skarbu przeciw uchwalaniu dodatkowych kredytów w ogóle postanowiono, że Ministerstwo Robót Publicznych ma w tej sprawie postarać się o porozumienie z Ministerstwem Skarbu w szczególności w kierunku ustalenia w przybliżeniu zredukowanego zapotrzebowania pieniężnego na przyszłość, a nadto z uwagi na zły stan skarbu starać się zmniejszyć rozmach zwłaszcza odnośnie do przyznawania pożyczek na roboty publiczne.

3. ^bZałącznik No. 3. ^bW załatwieniu wniosku w sprawie kredytów budowlanych na roboty publiczne w Galicji upoważniono Ministerstwo Robót

Publicznych do wydatkowania na ten cel kwot w ramach dotychczasowego budżetu względnie w wysokości 15 000 000 koron przez czas trzech miesięcy, o ile uzyska od Ministerstwa Skarbu zgody na większe wydatki. Natomiast decyzję co do drugiej części wniosku odroczone do uprzedniego porozumienia się Ministerstwa Robót Publicznych z Ministerstwem Skarbu.

4. ^bZałączniki No. 4. i 5.^b Wniosek Ministerstwa Robót Publicznych w sprawie kredytu na zakupno dwóch drag dla Wisły oraz powiększenia taboru wiślanego odesłano również do porozumienia się z Ministerstwem Skarbu, przy czym Rada Ministrów przychyliła się do zdania p. Ministra Eberhardta, że wobec słabej produkcji węgla i dostatecznej ilości węglarek należałoby zredukować nabycie galarów do połowy, tj. do tej ilości, którą w tym roku jeszcze można nabyć.

5. ^bZałącznik No. 6.^b Wniosek p. Ministra Łukasiewicza w sprawie kredytu na doraźne potrzeby Akademii Rolniczej w Dublinach uchwalono z tym, że co do szczegółów ma nastąpić w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu.

6. Na życzenie p. Ministra Eberhardta odłożono traktowanie wniosku w sprawie zapomóg dla pracowników kolejowych w Stanisławowie do jednego z następnych posiedzeń.

7. Uchwalono odrzucić apelację: Appla Majera, Adama Fuszwerka, Gustawa Szejnberga, Daniela Mirabla oraz firmy Ermitage przeciw skazaniu ich przez Komisarza Nadzwyczajnego m.st. Warszawy.

8. ^bZałączniki No. 7. i 8.^b Przyjęto projekty ustaw w przedmiocie zmian niektórych postanowień ustaw gminnych, obowiązujących w miastach Galicji, jako też rozszerzenia zakresu działania Galicyjskich Rad Miejskich (gminnych) oraz projekt ustawy w przedmiocie częściowej zmiany § 23 ustawy o reprezentacji powiatowej w Galicji¹⁵³.

9. Wobec nieuchwalenia przez Sejm ustawy ramowej w przedmiocie uprawnień Rady Ministrów w zakresie organizacji zarządu państwowego Rada Ministrów zgodnie z powziętą w dniu 8-go kwietnia b.r. uchwałą upoważniła p. Ministra Zdrowia Publicznego do wniesienia do Sejmu projektu ustawy w przedmiocie objęcia państwowej służby zdrowia w b. zaborze austriackim.

10. Przyjęto wniosek p. Ministra Wojciechowskiego o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do mianowania prof. dr. Stanisława Kasznicę Szefem Sekcji w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych przy udzieleniu mu bezpłatnego urlopu na jeden rok akademicki oraz Podprokuratora Sądu Okręgowego Stefana Urbanowicza Szefem Sekcji w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.

11. ^bZałącznik No. 9.^b Przyjęto wniosek p. Ministra Karpińskiego w sprawie częściowego ograniczenia wypłaty ze Skarbu Państwa emerytur b. funkcjonariuszom rosyjskim, zmieniając w tekście wniosku słowo „zapomóg” na „zaliczek”.

¹⁵³ Obie ustawy zostały przyjęte przez Sejm Ustawodawczy 24 października 1919 r. Dz.U. 1919, nr 88, poz. 479 i 480.

12. ^bZałącznik] No. 10.^b Przeprowadzono ogólną dyskusję nad przedłożonym przez p. Ministra Janickiego projektem ustawy o regulowaniu obrotu ziemią i uchwalono traktować ten projekt szczegółowo na następnym posiedzeniu.

Koniec posiedzenia o godz. 9 min. 30 wieczorem.

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 100. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 21 lipca 1919 r.].
2. [Wniosek nagły Ministerstwa Robót Publicznych o zgodę na wydatkowanie w okresie prowizorium budżetowego całej kwoty 100 000 000 mk przeznaczonej na roboty publiczne w drugim półroczu 1919 r.]¹⁵⁴.
3. [Wniosek nagły Ministerstwa Robót Publicznych o udzielenie kredytu w wysokości 30 000 000 mk na roboty publiczne w byłej Galicji do końca września 1919 r.]¹⁵⁵.
4. [Wniosek Ministerstwa Robót Publicznych w sprawie asygnowania funduszy na zakup dwóch drag do pogłębiania koryta Wisły]¹⁵⁶.
5. [Wniosek Ministerstwa Robót Publicznych w sprawie asygnowania funduszy na budowę galarów na potrzeby żeglugi po Wiśle]¹⁵⁷.
6. [Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie asygnowania 300 000 marek na potrzeby Akademii Rolniczej w Dublinach].
7. [Projekt ustawy w przedmiocie zmian niektórych postanowień ustaw gminnych obowiązujących w miastach Galicji, jak też rozszerzenia zakresu działania galicyjskich rad miejskich (gminnych)]¹⁵⁸.
8. [Projekt ustawy w przedmiocie częściowej zmiany § 23 obowiązującej w byłym Królestwie Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim ustawy o reprezentacji powiatowej]¹⁵⁹.
9. [Wniosek ministra skarbu w sprawie częściowego ograniczenia wypłaty ze Skarbu Państwa emerytur byłym funkcjonariuszom rosyjskim]¹⁶⁰.
10. [Projekt ustawy w przedmiocie regulowania obrotu ziemią]¹⁶¹.

¹⁵⁴ Nie publikuje się.

¹⁵⁵ Nie publikuje się.

¹⁵⁶ Nie publikuje się.

¹⁵⁷ Nie publikuje się.

¹⁵⁸ Nie publikuje się.

¹⁵⁹ Nie publikuje się.

¹⁶⁰ Nie publikuje się.

¹⁶¹ Zob. załączniki do protokołu następnego posiedzenia Rady Ministrów, z 23 lipca 1919 r.

**[Porządek dzienny 100. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 21 lipca 1919 r.]**

Warszawa, dn. 20 lipca 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że w poniedziałek dnia 21 lipca r.b., o godz. 6-ej po południu odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w Pałacu Namiestnikowskim (Krakow[skie] Przedm. 46/48).

Porządek dzienny 100-go posiedzenia.

1. Odczytanie protokołu poprzedniego posiedzenia.
2. Wniosek Min[isterstwa] Robót Publiczn[ych] w sprawie zmiany uchwały z dnia 12 VII r.b.
3. Wniosek Min[isterstwa] Robót Publiczn[ych] w sprawie kredytów budowlanych na roboty publiczne w Galicji.
4. Wniosek Min[isterstwa] Robót Publiczn[ych] w sprawie kredytu na powiększenie taboru wiślanego.
5. Wniosek Min[isterstwa] Wyzn[añ] Rel[igijnych] i Ośw[iecenia] Publ[icznego] w sprawie kredytu na doraźne potrzeby Akademii Rolniczej w Dublinach.
6. Wniosek Min[isterstwa] Kolei Żelaznych w sprawie zapomóg dla pracowników kolejowych w Stanisławowie.
7. Wnioski Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych w sprawie rekursów przeciw decyzjom Nadzw[yczajnego] Komisarza m.st. Warszawy.
8. Projekt ustawy o obrocie ziemią.
9. Projekt ustawy o spisach ludności i o innych dochodzeniach statyst[ycznych].
10. Sprawy bieżące.

[Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie asygnowania 300 000 marek na potrzeby Akademii Rolniczej w Dublanach]

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO

WARSZAWA,
DN. „12” lipca 1919 R.
No. „6429IV/19 1212/19 S.”

Do
Rady Ministrów,

Akademia Rolnicza w Dublanach uległa w czasie wypadków wojennych ostatniej doby bardzo poważnym stratom. Budynek są częściowo zniszczone, częściowo spalone lub zburzone. Zbiory, pomoce naukowe i utensylia szkolne zostały rozgrabione prawie doszczętnie.

Niezależnie od szerokiej akcji jaką trzeba będzie wszcząć niebawem w kierunku uruchomienia Akademii koniecznymi są na razie pewne zarządzenia natury wstępnej zapobiegające dalszemu marnowaniu się dobytku szkolnego. Wobec powyższego, a także wobec nader krytycznego położenia w jakim znalazł się personel naukowy i administracyjny Akademii, którego mieszkania i cały dobytek również został doszczętnie zniszczony, Ministerstwo W.R. i O.P. występuje z następującym wnioskiem:

Rada Ministrów zechce wyasygnować na doraźne potrzeby Akademii Rolniczej w Dublanach Mk. 300 000 w czym 200 000 na roboty konserwacyjne i 100 000 na podtrzymanie materialnego bytu pracowników Akademii.–

MINISTER
^fJan Łukasiewicz^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 7.

PROTOKÓŁ
101-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dn. 23 lipca 1919 roku.

Przewodniczy	Minister Spraw Wewnętrznych p. Stanisław Wojciechowski
Obecni:	
Minister Rolnictwa i D.P.	p. Stanisław Janicki
Minister Przem[ysłu] i Handlu	p. dr Kazimierz Hącia
Minister Sprawiedliwości	p. Leon Supiński
Minister Spraw Wojskowych	p. jen. por. Józef Leśniewski
Minister Skarbu	p. Stanisław Karpiński
Minister Zdrowia Publicznego	p. dr Tomasz Janiszewski
Minister Apropowizacji	p. Antoni Minkiewicz
Minister Wyzn[añ] Relig[ijnych] i Ośw[iecenia] Publ[icznego]	p. dr Jan Łukasiewicz
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki
Minister Pracy i O.S.	p. Jerzy Iwanowski
Minister Robót Publicznych	p. Józef Pruchnik
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelazn[ych]	p. Julian Eberhardt
Podsekretarz Stanu w Prez[ydium] R.M.	p. dr Władysław Wróblewski
Szef Sekcji w Prez[ydium] R.M.	p. Edward Lechowicz
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Rob[ót] Publ[icznych]	p. Konstanty Jakimowicz
Naczelnik Wydziału w Min[isterstwie] Roln[ictwa] i D.P.	p. Alfred Okołowicz
Protokołuje	p. Stanisław Zwolski

Początek posiedzenia o godz. 6 min. 25 po poł.

1. Protokół 100-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 21 lipca b.r. odczytano i przyjęto.

2. ^bZałączniki No. 2. i 2a.^b Przystąpiono do dyskusji szczegółowej nad projektem ustawy o regulowaniu obrotu ziemią.

P. Minister Karpiński sprzeciwia się projektowi tej ustawy i składa votum separatum na piśmie, które przylega. W ciągu dyskusji oświadczone się za tym, aby niniejsza ustawa dotyczyła tylko regulacji obrotu ziemią i uchwalono skreślić postanowienia dotyczące prawa pierwokupu i przymusowego wykupu, pozostawiając ich uregulowanie osobnej ustawie.

W głosowaniu przyjęto projekt ustawy o regulowaniu obrotu ziemią z następującymi zmianami:

a) w art. 1-ym ust. 1-szy po słowie „ustawy niniejszej” dodano słowa: „z wyjątkami przewidzianymi w art. 2-m”, a w ust. 3-ym po słowach: „ostatniej woli” słowa „do osób nie powołanych ustawą do dziedziczenia”;

b) w ust. 4-ym art. 1-go skreślono słowo „uprawnione” i wstawiono w zamian słowo „upoważnione”, skreślono nadto słowa „§ 5” i „dalsze”;

c) art. 3-ci otrzymuje oznaczenie jako art. 2-gi;

d) w punkcie 1-ym tego artykułu zamiast słowa „własność” wstawiono słowo „nieruchomość”, a zamiast słowa „pokrewieństwa” słowo „włącznie”;

e) wstawiono nowy punkt 2-gi w następującym brzmieniu: „gdy nieruchomość przechodzi w drodze spadku”;

f) punkt 2-gi oznacza się jako 3-ci;

g) punkt b) tego punktu skreślono, punkt c) oznacza się jako punkt b), punkt d) jako punkt c), i w tym ostatnim skreślono nadto słowa „lub rozporządzenia Rządowe”;

h) art. 2-gi otrzymuje oznaczenie jako art. 3-ci i dodano nowy ustęp 2-gi w następującym brzmieniu: „Decyzja Urzędu Ziemskiego winna nastąpić nie później aniżeli w terminie do dni 60 po złożeniu podania”;

i) ustępy 2-gi i 4-ty tego art. skreślono, a ustęp 3-ci ustalono w następującym brzmieniu: „Jeżeli zezwolenie ma być odmówione, winien Urząd Ziemski przed podjęciem decyzji podać przyczynę odmowy do wiadomości stron, którym w ciągu dni 30-tu służy prawo złożenia dodatkowego oświadczenia”;

j) art. 4-ty skreślono;

k) w art. 5-tym, oznaczonym obecnie jako art. 4-ty, dodano po słowach „w art. 1-ym” słowo „jedynie”, punkt 1-szy tego artykułu uzupełniono zdaniem następującym: „wyjątek stanowią jednak wypadki, w których grunta mają być eksploatowane przez samorządy miejskie i wiejskie lub też gdy grunta nabywane są na cele urządzeń przemysłowych, fabrycznych, kopalnianych, budowy domów mieszkalnych i na ogródki robotnicze, urzędnicze itp.”, zaś w punkcie 4-tym skreślono zdanie drugie;

l) w art. 6-ym, obecnie 5-ym, skreślono słowa: „dobrowolnych” i „w myśl ustawy niniejszej”;

m) w art. 7-ym, obecnie 6-ym, skreślono słowa „dalsze” i „uprawnionej”;

n) art. 8-my, obecnie 7-my, ustalono w następującym brzmieniu: „W razie niewykonania obowiązku przewidzianego w art. 5 i 6 we właściwym terminie Urzędy Ziemskie mogą spowodować w drodze sądowej zależnie od okoliczności unieważnienie transakcji bądź poddanie nieruchomości przymusowej sprzedaży”;

o) w art. 9-ym, obecnie 8-ym, skreślono w dwóch miejscach słowo „wszelkie” oraz słowa „notarialne i hipoteczne”;

p) art. 10, 11, 12, 13, 14 i 15 skreślono;

r) art. 16 oznaczono jako art. 9-ty;

s) w ostatnim zdaniu art. 17-go, obecnie 10-go, przestawiono słowa „pozostają w mocy” między słowami „obrotu ziemią” a „aż do wprowadzenia”;

t) w art. 18-tym, obecnie 11-tym, zamiast słów „zyskuje moc obowiązującą” wstawiono słowa „nabiera mocy obowiązującej”;

w) art. 19-ty, obecnie 12-ty, ustalono w następującym brzmieniu: „wykonanie ustawy niniejszej poleca się Prezesowi Głównego Urzędu Ziemskiego w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i D.P. i Ministrem Sprawiedliwości”;

Zarazem upoważniono p. Ministra Rolnictwa i D.P. do wniesienia projektu ustawy do Sejmu¹⁶².

3. ^bZałącznik No. 3. ^bP. Minister Pruchnik cofa wobec sprzeciwu p. Ministra Skarbu projekt ustawy w przedmiocie przyznania 100 000 000 mk. kredytu państwowego na zapoczątkowanie ruchu budowlanego w Warszawie, prosi jednak o zatwierdzenie uchwały Komitetu Międzyministerialnego z 20 czerwca b.r., którą przyznano na ten cel kwotę 10 mil. marek, gdyż Ministerstwo Skarbu sprzeciwiło się również wypłacie tej kwoty.

Po dłuższej dyskusji, w ciągu której uznano konieczność natychmiastowego przystąpienia do akcji budowlanej, upoważniono p. Ministra Robót Publicznych do udzielenia pożyczek budowlanych do wysokości 10 000 000 mk z sumy 25 mil. marek przyznanej na odbudowę kraju, na dokończenie zaczętych robót budowlanych i remont mieszkań próżno stojących wskutek zniszczenia.

4. ^bZałącznik No. 4. ^b Przyjęto projekt ustawy o podwyższeniu i ujednostajnieniu podatków gruntowych oraz podymnego na obszarze b. Królestwa Kongresowego i upoważniono p. Ministra Skarbu do wniesienia projektu tej ustawy do Sejmu.

5. ^bZałącznik No. 5. ^b Przyjęto projekt ustawy o wymianie znaków pieniężnych i konwersji zobowiązań i upoważniono p. Ministra Skarbu do wniesienia tego projektu do Sejmu.

6. Przyjęto wnioski Ministerstwa Sprawiedliwości w sprawie przedstawienia Naczelnikowi Państwa do zatwierdzenia nominacji pp. Mieczysława Eydrygiewicza, Adolfa Antoniego Gatnikiewicza, Zdzisława Szwaykowskiego i Henryka Gustawa Gisgesa – Sędziami Sądu Okręgowego.

Koniec posiedzenia o godz. 11-iej wieczorem.

¹⁶² Ciąg dalszy sprawy, zob. protokół posiedzenia Rady Ministrów z 1 września 1919 r. Ostatecznie kwestię obrotu ziemią uregulowało tymczasowe rozporządzenie rządowe (Dz.U. 1919, nr 73, poz. 428), wydane tego dnia w oparciu o upoważnienie zawarte w specjalnej ustawie sejmowej z 2 sierpnia 1919 r. (DzPPP, 1919, nr 64, poz. 384).

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 101. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 23 lipca 1919 r.].
2. [Projekt ustawy w przedmiocie regulowania obrotu ziemią].
3. [Zdanie odrębne ministra skarbu do projektu ustawy w przedmiocie regulowania obrotu ziemią].
4. [Projekt ustawy w sprawie przyznania 100 mln marek kredytu na zapoczątkowanie ruchu budowlanego w Warszawie]¹⁶³.
5. [Projekt ustawy o podwyższeniu i ujednostajnieniu podatków gruntowych oraz podymnego na obszarze byłego Królestwa Polskiego]¹⁶⁴.
6. [Projekt ustawy o wymianie znaków pieniężnych i konwersji zobowiązań]¹⁶⁵.

°Załącznik No. 1.°

[Porządek dzienny 101. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 23 lipca 1919 r.]

Warszawa, dn. 23 lipca 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że w środę dn. 23-go lipca r.b., o godz. 6-ej po południu odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w Pałacu Namiestnikowskim (Krakowskie Przedmieście) 46/48).

Porządek dzienny 101-go posiedzenia.

1. Odczytanie protokołu z poprzedniego posiedzenia.
2. Projekt ustawy o spisach ludności i innych dochodzeniach statystycznych.
3. Projekt ustawy o obrocie ziemią.
4. Projekt ustawy o ^akredyt^a 100 mil. mk na zapoczątkowanie ruchu budowlanego w Warszawie.
5. Ponowne rozpatrzenie uchwalonego w dniu 16-go czerwca b.r. rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie utworzenia komisariatu rządowego dla Pol[skiego] Czerw[onego] Krzyża.

¹⁶³ Nie publikuje się.

¹⁶⁴ Nie publikuje się.

¹⁶⁵ Nie publikuje się.

6. Wniosek nagły Min[isterstwa] Spraw Wojsk[owych] w przedmiocie opracowania zarządzeń celem podniesienia produkcji węgla.
7. Wniosek Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu w sprawie stałej straży granicznej.
8. Projekt ustawy o podwyższeniu i ujednostajnieniu podatków gruntowych oraz podymnego na obszarze b. Królestwa Kongresowego.
9. Sprawy bieżące (dary z łaski dla wdów po nauczycielach gimn[azjalnych]).

^cZałącznik do punktu 2^c ^cNo. 2.^c

[Projekt ustawy w przedmiocie regulowania obrotu ziemią]¹⁶⁶

Uzasadnienie.

do ustawy w przedmiocie regulowania obrotu ziemią.

Po uchwaleniu przez Sejm zasad reformy rolnej (w dn. 10 lipca 1919 r.) uregulowanie obrotu ziemią jest rzeczą konieczną i nader pilną, a to przede wszystkim z dwóch względów.

1. formalnego – gdyż Sejm zobowiązał rząd do przedłożenia w terminie miesięcznym najpilniejszych ustaw niezbędnych do przeprowadzenia reformy oraz

2. istotnego – gdyż chodzi o to, aby zapobiec możliwie szybko, a zwłaszcza wobec nadchodzących ferii sejmowych, różnym manipulacjom, które niewątpliwie będą przedsięwzięte przez licznych zainteresowanych, by przez odpowiednie zmiany w tytułach prawnych uchylić się w miarę możliwości od bezpośrednich skutków uchwalonej reformy.

Prócz tych względów natury raczej taktycznej, które rząd ponoszący odpowiedzialność za sposób przygotowania reformy na uwadze mieć musi, zachodzi potrzeba przygotowania podstaw dla przeprowadzenia reformy rolnej.

Jedną z tych podstaw zasadniczych jest uprawnienie państwa do regulowania obrotu ziemią, bez tego bowiem reforma nie jest do pomyślenia.

Uregulowanie obrotu ziemią jest jednym z najważniejszych sposobów do osiągnięcia ekonomicznych i społecznych zamierzeń uchwalonej reformy rolnej, których tutaj wyłuszczać ani bliżej uzasadniać nie potrzeba. Wystarczy zaznaczyć, że chodzi o uzdrowienie rolnictwa przez naprawę lub należyte uregulowanie struktury agrarnej i gospodarstw rolnych (obiekt obrotu ziemią) oraz przez podniesienie ogólnego poziomu fachowego rolników (subiektów obrotu ziemią) nie tylko w drodze podniesienia kultury i fachowego wykształcenia, ale

¹⁶⁶ Publikuje się tylko uzasadnienie projektu ustawy.

też przez ewolucyjny naturalny dobór jednostek powołanych do gospodarowania na ziemi.

W ostatnich czasach coraz więcej ziemi uprawnej, a zwłaszcza w czasie wojny przechodzi w ręce ludzi nic wspólnego z rolnictwem nie mających, którzy nabywają ziemię jedynie dla spekulacji lub bezpiecznej lokaty swoich kapitałów, zdobytych często drogą lichwy lub paskarstwa. Zjawiska te powodują z jednej strony ogólne niezadowolenie mas ludowych, nie mających możliwości nabycia ziemi, z drugiej nieracjonalne użytkowanie ziemi, upadek produkcji rolniczej i co za tym idzie – osłabienie ekonomiczne poszczególnych gospodarstw, a zarazem całego kraju.

W czasie więc, gdy spekulacja i świadoma niesumienność święcą tryumfy we wszystkich dziedzinach, niezbędnym jest dla ochrony pokrzywdzonych oraz zabezpieczenia produkcji zapewnić rządowi efektywną kontrolę nad obrotem ziemią.

Wprowadzenie kontroli państwowej i pewnych ograniczeń do obrotu ziemią nie jest na ziemiach polskich rzeczą całkiem nową. Ograniczenia takie obowiązują obecnie w Galicji na mocy rozporządzenia austriackiego z dn. 9 sierpnia 1915 r. oraz w zaborze pruskim na mocy rozporządzenia Rzeszy Niemieckiej z dn. 15 marca 1918 r.

Wydając powyższe ustawy, rząd austriacki miał głównie na celu obronę drobnych gospodarstw rolnych od wyzysku i spekulacji wojennej, zaś Rzesza Niemiecka po doświadczeniach wojennych zmuszona była przeciwstawić się lokowaniu zysków wojennych w nieruchomościach ziemskich, oraz zabezpieczyć wysoki poziom produkcji rolniczej w interesach aprowizacyjnych.

Rozporządzenia powyższe, aczkolwiek nieco się różnią co do swoich celów, wprowadzają rejestrację transakcji i uzależniają ich prawomocność od zezwolenia właściwych władz administracyjnych, przewidując cały szereg warunków, w których zezwolenie takie może być odmówione oraz szereg wyjątków z powyższej zasady. Rozporządzenie niemieckie sięga bardzo głęboko, gdyż nawet usuwanie inwentarza z gospodarstwa wymaga zezwolenia.

Na terenie zaboru rosyjskiego w czasie wojny, ustaw podobnych nie wydawano, natomiast istniały od dawna daleko idące przepisy w przedmiocie obrotu ziemią, dotyczące tak zwanych gruntów ukazowych (przepisy z dnia 11 czerwca 1891 r.) oraz gruntów nabytych za pośrednictwem Banku Włościańskiego. Przepisy te miały na celu utrwalenie stanu posiadania włościan uwłaszczonych w roku 1864, i w pewnym stopniu tendencje polityczne, skierowane w szczególności przeciwko żywołowi żydowskiemu, jako nabywającemu ziemię przeważnie dla celów wyzysku i spekulacji.

Istnienie powyższych przepisów rosyjskich oraz austriackich i niemieckich należy jak najmocniej podkreślić, gdyż świadczy to, że projektowana ustawa nie wprowadza nowych zasad, lecz jedynie konsekwentnie rozszerza zakres i teren

regulowania obrotu ziemią, ale dla celów związanych z przeprowadzeniem reformy rolnej.

Godne uwagi są również zamierzenia okupantów w przedmiocie regulowania obrotu ziemią na terytoriach, okupowanych na wschodzie, zaś szczególnie u nas.

Jak wynika z protokołu poufnej narady czynników miarodajnych w Berlinie w lipcu 1918 r. uchwalono, że „sprzedaż, obciążanie pożyczkami, wydzierżawianie własności ziemskiej w całym generałgubernatorstwie warszawskim wymaga zezwolenia, które odnośnie do niemieckiej własności ziemskiej należy przekazać Urzędowi Opieki nad Niemiecką Własnością Ziemską w Polsce”.

Nader interesująco przedstawia się zasada kontroli i ograniczenia obrotu ziemią w oświetleniu historycznym, gdyż była w różnych czasach w tej lub innej formie dla osiągnięcia celów, specyficznych dla poszczególnych epok, i w różnych krajach stosowana. Po ostatnim okresie (wiek XIX) absolutnej swobody w myśl tendencji nieskrępowania zjawisk ekonomicznych (zasada: laissez faire, laissez passer) nastąpiła już w okresie przedwojennym w krajach różnych zachodnio-europejskich, zależnie od warunków społecznych pewna reakcja w tym względzie, zaś tym bardziej obecnie przekonano się, że pozostawienie obrotu ziemią naturalnemu biegowi rzeczy, kierowanemu wyłącznie egoistycznymi interesami jednostek, jest nie tylko szkodliwe dla pozostałych obywateli, ale wprost niedopuszczalne w pewnych warunkach z punktu widzenia interesów państwa i dobra ogółu. Na tym tle zarysowała się tendencja do kontroli i ograniczania obrotu ziemią – rzecz naturalna – w granicach racjonalności. Wzmocnionym wyrazem tej tendencji były między innymi w okresie wojennym wskazane już powyżej przepisy austriackie i niemieckie. Tendencja ta wystąpić jednak winna z większą siłą wszędzie tam, gdzie zachodzi konieczność przeprowadzenia reform rolnych.–

Przechodząc do streszczenia zasad przedłożonej ustawy należy przede wszystkim podnieść, że główną ich zasadą jest ustanowienie rejestracji wszelkich transakcji ziemią. Ewidencja tych transakcji da państwu możność należytego zorientowania się w sytuacji i roztoczenia kontroli. Sama jednakże rejestracja obrotu ziemią nie wystarcza, gdyż stan obecny sprawy rolnej wymaga od państwa ingerencji regulującej stosunki posiadania ziemi. Dlatego też w projektowanej ustawie przyjęto również zasadę, że każda transakcja nieruchomością rolną może uzyskać moc prawną dopiero przez zezwolenia ze strony państwa. Zasada ta ogranicza wprawdzie ⁶w⁶ znacznym stopniu swobodny obrót ziemią, ale daje państwu jedyną możność zapobiegania wszelkim zgubnym i niepożądanym dla reformy rolnej skutkom.–

Wydawać się może, że takie postępowanie zbytnio obciąży państwowe urzędy już i tak obciążone innymi czynnościami. Ścisłej mówiąc Urzędy Ziemskie powołane do przeprowadzenia reformy rolnej. Faktycznie jednak obciążenie to nie będzie tak wielkie, jak by się na pierwszy rzut oka zdawać mogło. Ustawa dopuszcza bowiem cały szereg daleko idących wyjątków, dla których zezwolenie

nie jest wymagane. Dotyczy to przede wszystkim tych wypadków, gdzie państwo ze względu na dokonanie transakcji przez urząd państwowy lub przez odpowiednio upoważnione i kontrolowane instytucje i przedsiębiorstwa może mieć pewność należytego zabezpieczenia interesów rolnictwa i reformy agrarnej. Wyjątki te są tak szeroko ujęte, że faktyczne stosowanie systemu zezwoleń zostało ograniczone do minimum i obejmuje tylko zakres, w którym kontrola państwa wydaje się konieczną. Wyjątki te obejmują również przejście nieruchomości rolnych pomiędzy najbliższym rodzeństwem.–

Drugim czynnikiem ułatwiającym stosowanie rejestracji jest okoliczność, że będzie się miało do czynienia z masowymi zjawiskami typowymi, przy których racjonalne techniczne uproszczenia i postępowania będą miały szerokie pole do zastosowania, gdyż wszędzie tam, gdzie na podstawie posiadanych przez strony dowodów, na przykład zaświadczeń gminnych itp., z których wynikać będzie, że nie należy się obawiać spekulacji lub chęci obejścia ustawy, zezwolenie na transakcję będzie udzielane z dużą szybkością.

Udzielanie zezwoleń na transakcję nie zabezpieczy jednak należyte regulowania obrotu ziemią w myśl potrzeb reformy agrarnej.

Państwo będzie musiało tworzyć zapas ziemi na kolonizację i w tym celu będzie musiało prócz terenów państwowych przeznaczyć pewien kontyngens ziemi prywatnej, którą wycofywać będzie z obrotu i z rąk prywatnych właścicieli przy pomocy odpowiednich środków.

Przede wszystkim będzie to czyniło przez wywłaszczenie gruntów zdalnych na kolonizację, a to w rozmiarach i na warunkach, określonych już w ogólnych zarysach przez uchwałę Sejmu z dn. 10 lipca. W projekcie ustawy zasada wywłaszczenia omówiona została w jednym tylko artykule, gdyż nie wydawało się wskazanym obciążać ustawę długim szeregiem przepisów niezbędnych dla należytego określenia postępowania wywłaszczeniowego. Opóźniłoby to zresztą wydanie ustawy.

Dla zupełności projektu wydawało się wskazanym upoważnić państwo do stosowania zezwoleń na transakcję i wywłaszczenie jeszcze trzeciego narzędzia przy regulowaniu obrotu ziemią – a mianowicie prawa pierwokupu.

Państwowe prawo pierwokupu może mieć zastosowanie w całym szeregu wypadków, w których prawo wywłaszczenia nie mogłoby być zastosowane, zaś nabycie nieruchomości w drodze pierwokupu leżałoby w interesie państwa. Gdy chodziłoby o kupno nieruchomości rolnej o obszarze niższym, aniżeli ustanowione dla danej miejscowości maksimum posiadania, prawo pierwokupu mogłoby być w wielu wypadkach pożądanym narzędziem. Mogą również mieć miejsce wypadki, gdy prawo pierwokupu z korzyścią dla państwa byłoby wystarczającym, ażeby wejść w posiadanie tych lub innych nieruchomości, zaś wywłaszczenie przymusowe byłoby zbyt bezwzględną formą działania, a to przede wszystkim tam, gdzie chodziłoby o stopniowe wykupno gruntów z rąk drobnego rolnika

w okolicach przemysłowych na rzecz kolonizacji robotniczej niezależnie od generalnego wyłączenia. Takie postępowanie w niczym by nie ograniczało zakresu stosowania wyłączenia gruntów przez państwo.

Ze względu na to, że w myśl uchwalonych zasad reformy rolnej, dobra nabyte w czasie wojny z zysków lichwiarskich i dobra osób spekulujących ziemią przejdą do zapasu ziemi na kolonizację, niezbędną jest ewidencja tych nieruchomości. Dlatego też ustawa przewiduje obowiązek zgłoszenia przez obecnych posiadaczy nieruchomości nabytych w drodze transakcji, dokonanych pod dn. 1 stycznia 1916 r., i uzyskania zezwoleń na dalsze 'ich' posiadanie.

Omówienie innych bardziej drugorzędnych zasad projektu jest w sumarycznym uzasadnieniu niewskazane.–

^cZałącznik do punktu 2^c ^cNo. 2a.^c

[Zdanie odrębne ministra skarbu do projektu ustawy w przedmiocie regulowania obrotu ziemią]

Odrębne zdanie do 3-go p[kt]. porządku dziennego.

Jestem przeciwny projektowi ustawy o obrocie ziemią, ponieważ przewidywane ograniczenia idą znacznie dalej niż uchwała sejmowa z d. 10 lipca. W myśl ostatniej uchwały nabywanie ziemi w granicach ustalonego maksimum nie jest ograniczone dla rolników, podczas kiedy projektowana ustawa uzależnia każde kupno od zgody Urzędu Ziemińskiego.

^fKarpiński^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 7.

24

PROTOKÓŁ

102-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 25 lipca 1919 roku.

Przewodniczy	p. Minister Spraw Wewnętrznych p. Stanisław Wojciechowski
Obecni:	
Minister Skarbu	p. Stanisław Karpiński
Minister Przemysłu i Handlu	p. dr Kazimierz Hącia
Minister Aprowizacji	p. Antoni Minkiewicz
Minister Spraw Wojskowych	p. jen. por. Józef Leśniewski
Minister Pracy i O.S.	p. Jerzy Iwanowski
Minister Robót Publicznych	p. Józef Pruchnik
Minister Sprawiedliwości	p. Leon Supiński
Minister Rolnictwa i D.P.	p. Stanisław Janicki
Minister Wyzn[añ] Rel[igijnych] i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde
Minister Zdrowia Publ[icznego]	p. dr Tomasz Janiszewski
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki
Kierownik Ministerstwa Kol[ei] Żel[aznych]	p. Julian Eberhardt
Prezes Prokuratury Jen[eralnej]	
Rz[eczy]p[ospolitej] Pol[skiej]	p. Stanisław Bukowiecki
Członkowie Komisariatu Naczelnej Rady Ludowej	p. pos. Władysław Seyda pos. ks. Patron Adamski p. pos. Wojciech Korfanty p. Adam Poszwiński
Szef Biura Prezydium Rady Ministrów	p. dr Władysław Wróblewski
Szef Sekcji Prezydium Rady Ministrów	p. Edward Lechowicz
Protokołuje	p. dr Franciszek Bubeniczek

Początek posiedzenia o godz. 6-iej min. 20 po poł.

1. Protokół 101-go posiedzenia Rady Ministrów w dn. 23 lipca b.r. odczytano i przyjęto.

2. ^bZałącznik No. 2.^b Przedstawiony przez p. Ministra Wojciechowskiego projekt ustawy o tymczasowej organizacji zarządu b. dzielnicy pruskiej po szczegółowej dyskusji przyjęto, wprowadzając doń następujące zmiany:

a) w tytule oraz w art. 1-ym, 4-ym, 5-ym, 6-ym, 7-ym, 9-ym, 10-ym, 11, 12, 14, 17 zastąpiono słowa „b. zaboru pruskiego” słowami „b. dzielnicy pruskiej”, w art. 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 14 słowo „spraw” skreślono;

b) w art. 1 w wierszu pierwszym słowo „stają się” zastąpiono słowem „które stały się”, a w wierszu 3 słowo „i” skreślono;

c) w art. 2 zastąpiono słowo „prawa” słowem „ustawy”, a słowa „w ziemiach b. zaboru pruskiego Polsce przywróconych” słowami „na tych ziemiach”;

d) w art. 3 zastąpiono słowo „prawa” słowem „ustawy”;

e) w art. 4 skreślono końcowe słowa „z Ministrem na czele”;

f) w art. 6 lit. d) zastąpiono ostatnie słowa „zasad dla całego państwa przyjętych” słowami „nowych warunków politycznych, wynikających z przyłączenia do Rzplitej Polskiej”;

g) przy art. 7 wniosek p. Kierownika Ministerstwa Kolei Żelaznych o dodanie w ust. 2 po słowie „celne” także słów „kolejowe” nie uzyskał potrzebnej większości głosów;

h) w art. 9 zastąpiono nazwę „Wielkopolskie” terminem „Poznańskie”, a nazwę „Pruskie” terminem „Pomorskie”, skreślono natomiast słowo „stanowczo”;

i) w art. 1 połączono ustęp 1 z 2-im słowami „średnich i”, a słowa „lub zatwierdzają” skreślono;

k) art. 14 nadano następujące brzmienie „Ministrowi b. dzielnicy pruskiej służy prawo zwalniania i przenoszenia urzędników czynnych w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy, nie wyłączając tych, którzy z mocy obowiązujących ustaw korzystają z prawa nieusuwalności”;

l) w art. 15 skreślono słowo „wszyscy”;

m) w art. 16 ust. 1-y skreślono słowo „wszystkie”, a drugi i 3-ci ustęp połączono w nowy artykuł 17 o następującym brzmieniu: „Atrybucje Sądu Rzeszy Niemieckiej przechodzą na Sąd Najwyższy w Warszawie. Atrybucje Najwyższego Sądu Administracyjnego w Berlinie przechodzą do czasu utworzenia Trybunału Administracyjnego na Sąd Nadziemiański”.

n) dawny art. 17 skreślono,

o) w art. 18 ust. 2 zastąpiono słowo „przysługuje” słowem „służy”;

p) art. 20-mu nadano następujące brzmienie: „Komisariat Naczelnej Rady Ludowej jako organ władzy ulega likwidacji, której sposób określi Minister b. dzielnicy pruskiej w porozumieniu z Komisariatem, a przeprowadzi Minister”¹⁶⁷.

3. ^bZałącznik] No. 3.^b Projekt ustawy o organizacji statystyki administracyjnej, przedstawiony przez p. prof. Buzka, przyjęto z dodaniem w art. 5-ym ust. 1-y po słowie „karom” słów „w drodze administracyjnej”, art. 6-y zaś skreślono, a następnie odpowiednio przenumerowano¹⁶⁸.

¹⁶⁷ Ustawa została przyjęta przez Sejm Ustawodawczy 1 sierpnia 1919 r. DzPPP, 1919, nr 64, poz. 385. Ministrem byłej dzielnicy pruskiej został Władysław Seyda. Jeszcze 19 sierpnia doszło do rozwiązania Naczelnej Rady Ludowej, chociaż jej Komisariat miał formalnie funkcjonować aż do listopada 1919 r.

¹⁶⁸ Ustawa została uchwalona 21 października 1919 r. Dz.U. 1919, nr 85, poz. 464.

4. ^bZałącznik] No. 4.^b Wniosek p. Ministra Janickiego o przyznanie Generalnemu Delegatowi Rządu dla Galicji kredytu 50 mil. koron na pomoc rolną dla Galicji Wschodniej przyjęto, przy czym p. Minister Karpiński zaznacza, że wypłata tej sumy nastąpić będzie mogła najwcześniej po upływie miesiąca i udzielana będzie częściowo w postaci zaliczek na budżet galicyjski.

5. Przyjęto wnioski p. Ministra Supińskiego o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do mianowania pp.: Tadeusza Straszewicza – Prezesem Sądu Okręgowego, Władysława Leszka Otto – Prokuratorem przy Sądzie Okręgowym, a Józefa Żołątkowskiego, Stanisława Jankowskiego, Jana Reutta i Witolda Świącickiego – Sędziami Sądu Okręgowego.

6. Zdecydowano resztę porządku dziennego przenieść na następne zwyczajne posiedzenie, wyznaczone na poniedziałek 28 lipca b.r., a dalszą część posiedzenia odbyć jako poufne posiedzenie, po czym zakończono obrady o godz. 10-ej m. 10 wieczorem.

^fSWojciechowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 102. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 25 lipca 1919 r.].
2. [Projekt ustawy o tymczasowej organizacji zarządu byłej dzielnicy pruskiej]¹⁶⁹.
3. [Projekt ustawy o organizacji statystyki administracyjnej]¹⁷⁰.
4. [Wniosek nagły ministra rolnictwa i dóbr państwowych w sprawie kredytu na pomoc dla rolników w Galicji Wschodniej].

^cZałącznik No 1.^c

[Porządek dzienny 102. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 25 lipca 1919 r.]

Warszawa, dn. 24 lipca 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ,
zawiadamia niniejszym, że w piątek dn. 25 lipca r.b. o godz. 6-ej po południu odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w Pałacu Namiestnikowskim, Krak[owski] Przedm[ieście] 46/48.

¹⁶⁹ Nie publikuje się.

¹⁷⁰ Nie publikuje się.

Porządek dzienny 102-go posiedzenia.

1. Odczytanie protokołu z ostatniego posiedzenia.
2. Projekt ustawy o ustroju władz w b. zaborze pruskim.
3. Wniosek Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P. o kredyt na pomoc rolną w Galicji Wschodniej.
4. Wniosek Min[isterstwa] Aprowizacji o uchylenie rozporządzenia Min[isterstwa] Spraw Wojskowych i Wewnętrznych z dnia 22 maja 1919 r. w sprawie zajęcia paszy, ściółki i jarzyny twardej.
5. Ponowne rozpatrzenie rozporządzenia o komisarzu rządowym dla Polskiego Czerwonego Krzyża.
6. Wniosek nagły Min[isterstwa] Spraw Wojskowych w przedmiocie opracowania zarządzeń celem podniesienia produkcji węgla.
7. Wniosek Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu w sprawie stałej straży granicznej.
8. Wniosek Min[isterstwa] W.R. i O.P. o dary z łaski dla wdów po nauczycielach gimnazjalnych.
9. Sprawy bieżące.

Punkt dodatkowy:

1. Wniosek Min[isterstwa] Aprowizacji w sprawie uchylenia uchwały Rady Ministrów z 10 stycznia 1919 o pobieraniu tenuty dzierżawnej w produktach rolnych od dzierżawców majoratów itd.

°Załącznik do punktu 4 No. 4^c

[Wniosek nagły ministra rolnictwa i dóbr państwowych w sprawie kredytu na pomoc dla rolników w Galicji Wschodniej]

MINISTERSTWO
ROLNICTWA I DÓBR PAŃSTWOWYCH

WNIOSEK.

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Przyznać kredyt w wysokości 50 milionów koron Generalnemu Delegatowi Rządu Polskiego w Galicji, w celu udzielenia niezbędnej pomocy kredytowej rolnikom w Galicji Wschodniej dla dokonania obsiewów jesiennych.–

Uzasadnienie. –

Galicja Wschodnia w ciągu lat pięciu była terenem najkrwawszych walk politycznych i masowych odwrotów wojsk, które parokrotnie zrujnowały warsztaty rolne, ostatnio zaś inwazja ukraińska do reszty zniszczyła zarówno mniejszą, jak i większą własność polską w tej części Galicji. Według informacji Lwowskiego Towarzystwa Gospodarskiego w powiatach samborskim, lwowskim, złoczowskim, tarnopolskim, brzeżańskim, stanisławowskim i kołomyjskim oraz częściowo w przemyskim i sanockim, większość gruntów ornych z powodu zniszczeń wojennych, braku inwentarzy żywych i martwych oraz braku nasion na rok następny gospodarczy, pozostanie odłogiem, jeżeli tylko w najbliższym czasie Rząd nie przyjdzie z szybką, a skuteczną pomocą. –

W tych powiatach znajduje się około 5 milionów gruntów ornych wyborowych przeważnie i gdyby tylko choć połowę tych gruntów wziąć pod uprawę i zniszczone gospodarstwa rolne o tyle tylko uruchomić, by mogły one rozpocząć pracę na tej połowie i choć częściowo obsiać oziminą, żytem i pszenicą, to według najskromniejszych obliczeń bez nakładów na wszelkie budowle, trzeba by wydać powyżej 1-go miliarda koron, wobec czego Lwowskie Towarzystwo Gospodarskie¹⁷¹ prosi o subwencję w ilości 231 818 205 koron. –

Rozumie się, że obecnie ani Skarb Polski, ani usiłowania instytucji społecznych na sumy takie zdobyć by się nie mogły. Nie byłoby też fizycznej możliwości dostarczenia tam obecnie i na jesień potrzebnych inwentarzy żywych i martwych i dokonania tej wielkiej pracy odbudowy zupełnie zniszczonego kraju. –

Jednak pomoc państwowa w granicach możliwości Skarbu i wykonania faktycznego jest niezwłocznie konieczna, inaczej grozi na rok następny w Galicji Wschodniej klęska głodowa. –

To też licząc się z położeniem finansowym Skarbu Państwa i z tym, co jest konieczne, a możliwe do faktycznego wykonania, Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych wnosi o przyznanie Generalnemu Delegatowi Rządu kredytu do wysokości 50 milionów koron, na niezbędne potrzeby uruchomienia warsztatów rolnych, przeprowadzenia zbiorów pozostałych i dokonania obsiewów jesiennych. –

Kredyty te udzielane będą na tych samych zasadach, na których prowadzona jest obecnie pomoc rolna w zniszczonych powiatach b. Kongresówki tj. z pomocą specjalnych Komitetów Pomocy Rolnych powiatowych i gminnych i przy udziale społecznych instytucji rolniczych, do których na terenie Galicji Wschodniej w pierwszym rządzie należyć będą Towarzystwo Kółek Rolniczych i Lwowskie Towarzystwo Gospodarskie. –

¹⁷¹ Właściwie: Galicyjskie Towarzystwo Gospodarskie we Lwowie – działająca w latach 1845–1922 organizacja wspierająca rozwój rolnictwa na terenie wschodniej Galicji. Pod patronatem Towarzystwa m.in. powstała i działała Akademia Rolnicza w Dublanach.

Jak dowodzą wyniki prowadzonej akcji w Królestwie, ten sposób pomocy rolnej, obejmując szerokie warstwy najwięcej tylko potrzebujących rolników, przyczynia się najracjonalniej bezpośrednio do podniesienia produkcji rolnej.–

Ogólny kierunek i kontrola nad akcją pomocy rolnej w Galicji znajdować się będzie w rękach Ministerstwa Rolnictwa.–

Warszawa, dnia lipca 1919 r.

Minister
Rolnictwa i Dóbr Państwowych:
fJanickif

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 7.

PROTOKÓŁ
103-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 28 lipca 1919 r.

Przewodniczy:	p. Minister Spraw Wewnętrznych Stanisław Wojciechowski
Obecni:	
Minister Skarbu:	p. Stanisław Karpiński,
Minister Rolnictwa i D.P.	p. Stanisław Janicki,
Minister Przemysłu i Handlu:	p. dr Kazimierz Hącia,
Minister Aprowizacji:	p. Antoni Minkiewicz,
Minister W.R. i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz,
Minister Robót Publicznych:	p. Józef Pruchnik,
Minister Sztuki i Kultury:	p. Zenon Przesmycki,
Minister Poczty i Telegrafów:	p. Hubert Linde,
Minister Zdrowia Publicznego:	p. dr Tomasz Janiszewski,
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt,
Prezes Głównego] Urzędu Likwidacyjnego	p. Władysław Grabski,
Wiceminister Spraw Wojskowych	p. jen.-ppor. Stefan Majewski,
Podsekretarz Stanu w Prezydium R.M.	p. dr Władysław Wróblewski,
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]	
Sprawiedli[wości]	p. Eugeniusz Śmiarowski,
Szef Sekcji w Prez[ydium] Rady Min[istrów]	p. Edward Lechowicz,
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Spr[aw]	
Zagraniczn[ych]	p. dr Bertoni,
P.o. Szefa Sekcji w Min[isterstwie]	
Spr[aw] Wewn[ętrznych]	p. Urbanowicz,
Protokołuje	p. dr Juliusz Koppens.

Początek posiedzenia o godz. 6 min. 30 po poł.

1. ^bZałącznik] No. 2.^b Przyjęto zreferowany przez p. Urbanowicza projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie tymczasowych etatów Sekcji Bezpieczeństwa Publicznego i Prasy w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.

2. ^bZałącznik] No. 3.^b Przyjęto będący w związku z uchwałą Rady Ministrów z dnia 14-go maja b.r. w sprawie przyznania kredytów na cele akcji żywienia dzieci polskich wniosek Ministerstwa Zdrowia Publicznego w przedmiocie zarachowania kosztów transportu i magazynowania artykułów zakupionych dla Centralnego Komitetu Pomocy dla dzieci z przyznanego przez Sejm Ustawodawczy nadzwyczajnego kredytu 20 300 000 marek oraz kosztów transportu i magazynowania

darów amerykańskich dla tego Komitetu na poczet budżetu Ministerstwa Apropowizacji jako wydatku nadzwyczajnego.

3. ^bZałącznik No. 4.^b Wniosek Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie zabezpieczenia sprawnego biegu robót w kopalniach węgla oraz zwiększenia ich produkcji uchylono polecając zarazem Ministerstwu Przemysłu i Handlu wypracowanie w porozumieniu z zainteresowanymi Ministerstwami projektu odpowiedniej ustawy.

4. ^bZałącznik No. 5.^b Przyjęto wniosek Ministerstwa Rolnictwa i D.P. o uchylenie uchwały Rady Ministrów z dnia 10-go stycznia b.r. w przedmiocie pobierania tenuty dzierżawnej od dzierżawców majoratów i majątków państwowych w produktach rolnych, przy czym polecono Ministerstwu Rolnictwa i D.P. porozumieć się z Ministerstwem Apropowizacji co do sposobu zebrania większych kontyngentów zbożowych od tych dzierżawców.

5. ^bZałącznik No. 6.^b Projekt ustawy o likwidacji filii Wojennego Zakładu dla Obrotu Zbożem we Lwowie odrzucono, upoważniając zarazem Główny Urząd Likwidacyjny do przeprowadzenia likwidacji tej filii w porozumieniu z Ministerstwami Skarbu oraz Apropowizacji.

6. ^bZałącznik No. 7.^b Wniosek Ministerstwa Wyznań Rel[igijnych] i Oświecenia Publ[icznego] o przyznanie nauczycielstwu państwowych szkół średnich b. Galicji jednorazowego dodatku drożyznianego w wysokości jednomiesięcznej pensji odrzucono na wniosek p. Ministra Skarbu ze względu na mającą w niedługim czasie nastąpić regulację płac wszystkich funkcjonariuszów państwowych.

7. ^bZałącznik No. 8.^b Przyjęto wniosek Ministerstwa Apropowizacji w przedmiocie uchylenia rozporządzenia Ministerstwa Spraw Wojskowych oraz Spraw Wewnętrznych z dnia 22-go czerwca b.r. o zajęciu na rzecz wojska paszy, ściółki i jarzyny twardej.

8. Ponowne rozpatrzenie rozporządzenia Rady Ministrów o wykonywaniu zwierzchniej kontroli nad działalnością Polskiego Czerwonego Krzyża odłożono na żądanie p. Ministra Zdrowia Publicznego na następne posiedzenie.

9. ^bZałącznik No. 9.^b Przyjęto wniosek Ministerstwa Skarbu w sprawie częściowej zmiany uchwały Rady Ministrów z dnia 16-go maja b.r. o likwidacji Państwowych Zakładów Graficznych.

10. ^bZałącznik No. 10.^b Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu łącznie z Ministerstwem Skarbu w przedmiocie ustanowienia stałej straży granicznej w celu ochrony granic Państwa uznano jako niepodpadający pod kompetencję Rady Ministrów i sprawę tę polecono załatwić w drodze porozumienia się obu tych Ministerstw z Ministerstwem Spraw Wojskowych.

11. Przyjęto wnioski Ministerstwa Wyznań Rel[igijnych] i Ośw[iecenia] Publicznego w sprawie udzielenia stałej zapomogi Wandzie Główkowej, wdowie po zastępcy nauczyciela gimnazjum w Mielcu, Ernestynie-Malwinie Niemczykiewiczowej, wdowie po zastępcy nauczyciela rysunków w II szkole realnej

wie Lwowie, i Anieli Sikorowej, wdowie po zastępcy nauczyciela w Buczaczu, z tym zastrzeżeniem na wniosek p. Ministra Skarbu, że zapomogi przyznaje się od 1-go lipca 1919 r.

Rada Ministrów postanowiła zarazem, aby sprawy tzw. darów z łaski załatwiało definitywnie zainteresowane Ministerstwo w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu bez przedkładania do decyzji Rady Ministrów.

12. ^bZałącznik No. 11.^b Wniosek nagły p. Ministra Lindego w sprawie udzielenia przez Min[isterstwo] Rolnictwa i D.P. gruntów budowlanych państwowych po rosyjskim obozie żołnierskim w dzielnicy mokotowskiej w Warszawie na budowę domów mieszkalnych dla personelu pocztowego uznano wobec nieustalenia dotąd, czy państwo czy komuna ma prowadzić politykę mieszkaniową, i wobec analogicznych żądań ze strony kooperatyw urzędniczych, oraz urzędników innych dykasterii – za nienadający się do odrębnego traktowania i poleceno Ministerstwom: Zdrowia Publicznego, Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Skarbu oraz Robót Publicznych utworzyć pod przewodnictwem Ministerstwa Zdrowia Publicznego osobną Komisję, mającą do dnia 10 sierpnia b.r. wygotować i przedłożyć Radzie Ministrów konkretne wnioski w sprawie budowy domów mieszkalnych dla urzędników w Warszawie.

13. Przyjęto do wiadomości oświadczenie p. Podsekretarza Stanu Śmiarowskiego o zwłoce w otwarciu Sądu Okręgowego w Białymstoku, przy czym Rada Ministrów uznała, że Ministerstwo Sprawiedliwości termin otwarcia tego Sądu może przełożyć bez osobnego rozporządzenia Rady Ministrów.

14. P. Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych oświadcza, że wpłynęło do niego podanie, w którym przedstawiciel powszechnie znanej firmy angielskiej The Aircraft Manufacturing Co. w Londynie czyni Rządowi Polskiemu zupełnie realną propozycję urządzenia pomiędzy głównymi punktami państwa (tymczasowo pomiędzy Warszawą–Krakowem–Lwowem–Poznaniem i Wilnem) komunikacji powietrznej dla przewozu pasażerów, towarów i poczty. P. Eberhardt zapytuje, czy wobec tego, że sprawa dotyczy kolei tylko pośrednio, jako środek komunikacji współzawodniczącej, ma się nią zająć, czy też przekazać podanie firmy angielskiej innemu Ministerstwu.

Uchwalono na wniosek p. Ministra Janickiego poruczyć zajęcie się sprawą komunikacji powietrznej w państwie Ministerstwu Kolei Żelaznych w porozumieniu z innymi zainteresowanymi Ministerstwami.

15. P. Wiceminister jen.-ppor. Majewski przyjął do wiadomości życzenie pp. Ministrów, aby przy powoływaniu urzędników państwowych jako oficerów zapasowych do czynnej służby wojskowej złagodzić w zasadzie te powoływania dla uniknięcia dezorganizacji administracji państwowej oraz, aby w razie powoływania, Ministerstwo Spraw Wojskowych umożliwiło innym Ministerstwom reklamację takich powołanych bez zmuszania ich do natychmiastowego zgłaszania się do służby wojskowej.

P. jen.-ppor. Majewski oświadczył zarazem, że Ministerstwo Spraw Wojskowych życzenia te uwzględni.

Na tym posiedzenie zakończono o godz. 9 m. 30 wiecz.

†Swojciechowski†

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 103. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 28 lipca 1919 r.].
2. [Projekt rozporządzenia w przedmiocie tymczasowych etatów Sekcji Bezpieczeństwa Publicznego i Prasy w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych]¹⁷².
3. [Wniosek Ministerstwa Zdrowia Publicznego w sprawie kosztów transportu i magazynowania artykułów zakupionych i otrzymanych w darze dla Centralnego Komitetu Pomocy dla Dzieci]¹⁷³.
4. [Wniosek nagły ministra spraw wojskowych w sprawie opracowania zarządzeń celem podniesienia produkcji węgla].
5. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie uchylecia uchwały Rady Ministrów o pobieraniu tenuty dzierżawnej w produktach rolnych od dzierżawców majoratów]¹⁷⁴.
6. [Projekt ustawy o likwidacji filii wojennego Zakładu dla Obrotu Zbożem we Lwowie]¹⁷⁵.
7. [Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie przyznania nauczycielom państwowych szkół średnich w byłej Galicji jednorazowego dodatku drożyznianego]¹⁷⁶.
8. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji o uchylenie rozporządzenia w sprawie zajęcia na rzecz wojska paszy, ściółki i jarzyny twardej]¹⁷⁷.
9. [Wniosek ministra skarbu w sprawie częściowej zmiany uchwały Rady Ministrów o likwidacji Państwowych Zakładów Graficznych]¹⁷⁸.
10. [Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu i Ministerstwa Skarbu w sprawie ustanowienia stałej straży granicznej].
11. [Wniosek w sprawie upoważnienia ministra poczt i telegrafów do budowy domów mieszkalnych w Warszawie dla personelu pocztowego]¹⁷⁹.

¹⁷² Nie publikuje się.

¹⁷³ Nie publikuje się.

¹⁷⁴ Nie publikuje się.

¹⁷⁵ Nie publikuje się.

¹⁷⁶ Nie publikuje się.

¹⁷⁷ Nie publikuje się.

¹⁷⁸ Nie publikuje się.

¹⁷⁹ Nie publikuje się.

**[Porządek dzienny 103. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 28 lipca 1919 r.]**

Warszawa, dn. 27 lipca 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że w poniedziałek dn. 28-go lipca r.b. o godz. 6-iej po południu odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w Pałacu Namiestnikowskim, Krak[owski] Przedm[ieście] 46/48.

Porządek dzienny 103-go posiedzenia.

1. Odczytanie protokołu z ostatniego zwyczajnego posiedzenia.
2. Wniosek nagły Min[isterstwa] Spraw Wojskowych w przedmiocie opracowania zarządzeń celem podniesienia produkcji węgla.
3. Wniosek Ministerstwa Aprowizacji w sprawie uchylecia uchwały Rady Ministrów z 10 stycznia 1919 r. o pobieraniu tenuty dzierżawnej w produktach rolnych od dzierżawców majoratów.
4. Projekt ustawy o likwidacji filii Wojennego Zakładu Obrotu Zbożem.^c
5. Projekt rozporządzenia w przedmiocie tymczasowych etatów Sekcji Bezpieczeństwa Publicznego i Prasy w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.
6. Wniosek Ministerstwa W.R. i O.P. w sprawie przyznania nauczycielstwu państwowych szkół średnich b. Galicji jednorazowego dodatku drożyznianego w wysokości jednomiesięcznej pensji.
7. Wniosek Min[isterstwa] Aprowizacji o uchylenie rozporządzenia Min[isterstwa] Spraw Wojskowych i Wewnętrznych z dnia 22 maja 1919 r. w sprawie zajęcia paszy, ściółki i jarzyny twardej.
8. Ponowne rozpatrzenie rozporządzenia o komisarzu rządowym dla Polskiego Czerwonego Krzyża.
9. Wniosek Min[isterstwa] Skarbu w sprawie częściowej zmiany uchwały Rady Ministrów z dn. 16-go maja b.r. o likwidacji państwowych zakładów graficznych.
10. Wniosek Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu w sprawie stałej straży gran[icznej].
11. Wniosek Min[isterstwa] R[olnictwa] i D.P. o dary z łaski dla wdów po naucz[ycielach] gimnaz[jalnych].
^cWniosek nagły Min[isterstwa] Sprawiedl[owości] o specjalne dodatki dla funkcjonariuszów sądowych w okręgu białostockim.^c

**[Wniosek nagły ministra spraw wojskowych w sprawie opracowania zarządzeń
celem podniesienia produkcji węgla]**

„Wniosek nagły”

Warszawa, dnia 16 lipca 1919 r.

Do
RADY MINISTRÓW.

Minister Spraw Wojskowych wnosi:

Rada Ministrów raczy uchwalić:

Uznając, że wydobywanie węgla stanowi dla egzystencji Rzeczypospolitej i w interesie całości granic i spokoju wewnętrznego w Kraju oraz dla podtrzymania stosunków handlowych z zagranicą nieodzowną konieczność państwową, należy niezwłocznie przedsięwziąć energiczne środki dla zabezpieczenia sprawnego biegu robót na kopalniach i dla zwiększenia ich produkcji.–

W myśl tego:

1) Ministerstwo Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministerstwem Handlu i Przemysłu, Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Ministerstwem Pracy i Opieki Społecznej opracuje projekt ustawy sejmowej, która:

A) określi prawa i obowiązki robotników pracujących na kopalniach węgla;

B) określi jako czyny karygodne, na równi ze zdradą stanu stojącą, wszelkie działania, zmierzające do przerwania i uniemożliwienia ruchu prawidłowego na kopalniach węgla, tudzież wszelką agitację wzywającą do popełniania takich działań i do działania sprzecznego z postanowieniami ustawy pod 1A powołanymi, jako też ustanowi dla tych czynów karygodnych odpowiednie sankcje karne;

C) określi władzę Nadzwyczajnych Komisarzy w Zagłębiach węglowych, a zarazem przysługujące im środki egzekutywy celem zabezpieczenia prawidłowego ruchu kopalń węgla i zapobieżenia do przerwania lub uniemożliwienia tego ruchu zmierzającej agitacji.

2) Ministerstwo Spraw Wewnętrznych opracuje szczegółową instrukcję dla Nadzwyczajnych Komisarzy w Zagłębiach węglowych na podstawie uprawnień nadanych im postanowieniami ustawy pod 1C powołanymi, określając zarazem ich obowiązki pod względem czuwania nad utrzymaniem prawidłowego ruchu w kopalniach i ich odpowiedzialność.

3) Ministerstwo Aproprowizacji zorganizuje dostarczanie żywności pracownikom w kopalniach węgla celem usunięcia wszelkich trudności aprobowizacyjnych w Zagłębiach węglowych.

4) Ministerstwo Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministerstwem Pracy i Opieki Społecznej zorganizuje pomoc dla przedsiębiorstw kopalnianych w nabywaniu potrzebnych do utrzymania prawidłowego ruchu materiałów technicznych i zabezpieczy ich zapotrzebowaniu odpowiadającą dostawę.–

°Motywy:°

Posiadanie znacznych zapasów węgla jest nie tylko kwestią niesłychanej wagi dla przemysłu wojennego, lecz stanowi o egzystencji każdego państwa, prowadzącego wojnę.

Pierwszorzędne znaczenie tego artykułu pierwszej potrzeby spowodowało, na przykład we Francji oddanie administracji kopalń w ręce ministerstwa uzbrojenia i fabrykacji wojennej, które było utworzone na czas trwania wojny i było wyrazem maksymalnego napięcia sił wytwórczych narodu.

Wydobywanie węgla w ilości wystarczającej na potrzeby ^{i...} i kraju, stanowi w warunkach obecnych nie tylko o odrodzeniu przemysłu, utrzymaniu porządku w kraju, pomyślnym przebiegu państwowych operacji finansowych i handlowych, lecz można powiedzieć, że jest w ogóle kwestią życia lub śmierci dla Rzeczypospolitej.

Minister Spraw Wojskowych
/-/ J. Leśniewski
Generał-Porucznik.

°Załącznik do punktu 10° °No. 10.°

[Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu i Ministerstwa Skarbu w sprawie ustanowienia stałej straży granicznej]

Wniosek.

Ministerstwa Przemysłu i Handlu, łącznie z Ministerstwem Skarbu w sprawie ustanowienia stałej Straży Granicznej w celu ochrony granic Państwa.

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Poleca się Ministrowi Spraw Wojskowych poczynić potrzebne zarządzenia w celu 1) utrzymania i na przyszłość, formowanej obecnie tymczasowej Straży Granicznej, 2) nadania jej charakteru specjalnego wojska dla ochrony granicy Państwa na wzór dawnej Straży Pogranicznej na terenie byłego Królestwa Kongresowego, oraz 3) powiększenia jej liczby stosownie do długości tej granicy.

Wniosek powyższy
został przyjęty na
posiedzeniu Rady Ministrów
w dn. 1919 r.

MOTYWY.

Ministerstwo Przemysłu i Handlu łącznie z Ministerstwem Skarbu, uważa za konieczne zorganizowanie specjalnej Straży granicznej, składającej się z poborowych roczników, przeznaczonych wyłącznie do pełnienia służby pozafrontowej, w tym wypadku pogranicznej; Straż ta ma być sformowana na zasadach służby wojskowej przez Ministerstwo Spraw Wojskowych. Działać będzie na zasadzie regulaminu ułożonego przez Ministerstwo Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu i z Ministerstwem Przemysłu i Handlu, i podlegać będzie Ministrowi Spraw Wojskowych.

Zastosowanie w życie powyższego da:

a) możliwość zreformowania i stopniowego uporządkowania obecnego systemu ochrony celnych granic i to przede wszystkim przez rozwiązanie Straży Apropizacyjnej, mającej charakter tymczasowy;

b) możliwość stopniowego połączenia w sprawną całość urzędniczego aparatu celnego, który, zwolniony z zadania ochrony granic, oddałby się właściwym sprawom wykonywania sprawnego poborów celnych.–

Myśl, aby Straż Graniczna mogła być złożona z zastępu urzędników, nawet najniższych kategorii, należy odrzucić, gdyż to kosztowałoby Państwo do 216 milionów mk rocznie, licząc, że najniższe wynagrodzenie urzędnika wyniesie miesięcznie 600 mk, na Straży Granicznej na granicy Państwa Polskiego potrzeba będzie 20–30 tysięcy ludzi.

MINISTER ^cPrzemysłu i Handlu^c

^cMinister Skarbu^c

SZEF SEKCJI:

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 7.

P R O T O K Ó Ł

104-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1-ym sierpnia 1919 r.

Przewodniczy:	p. Minister Spraw Wewnętrznych Stanisław Wojciechowski,
Obecni:	
Minister Skarbu:	p. dr Leon Biliński,
Minister Przemysłu i Handlu:	p. dr Kazimierz Hącia,
Minister Aprowizacji:	p. Antoni Minkiewicz,
Minister W.R. i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz,
Minister Robót Publicznych	p. Tadeusz Jasionowski,
Minister Rolnictwa i D.P.	p. Stanisław Janicki,
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde,
Minister Pracy i Opieki Społecznej	p. Jerzy Iwanowski,
Minister Sztuki i Kultury:	p. Zenon Przesmycki,
Minister Sprawiedliwości:	p. Leon Supiński,
Minister Zdrowia Publicznego:	p. dr Tomasz Janiszewski,
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt,
Wiceminister Spraw Wojskowych	p. jen. Stefan Majewski,
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Roln[ictwa] i D.P.	p. Zygmunt Chmielewski,
Podsekretarz Stanu w Prez[ydium] Rady Min[istrów]	p. dr Władysław Wróblewski,
Szef Sekcji w Prez[ydium] Rady Min[istrów]	p. Edward Lechowicz,
Protokołuje:	p. dr Franciszek Bubeniczek.

Początek posiedzenia o godz. 6-ej min. 30 wiecz.

1. Protokoły 102-go posiedzenia Rady Ministrów z dnia 25 lipca b.r. oraz 103-go posiedzenia z dnia 28 lipca b.r. odczytano i przyjęto.

2. Postanowiono na przyszłość, zamiast odczytywania protokołów na posiedzeniach Rady Ministrów, zarządzić przygotowanie ich do wglądu w sali posiedzeń na godzinę przed każdym następnym posiedzeniem, po czym w razie niezgłoszenia na początku posiedzenia protestu przez żadnego z pp. Ministrów uważać się będzie protokół za przyjęty.

3. ^bZałącznik No. 2. ^bPrzyjęto wnioski Min[isterstwa] Spraw Zagranicznych o mianowanie komisarzami granicznymi z ramienia rządu polskiego:

a) Do komisji polsko-niemieckiej na komisarza: Aleksandra hr. Szembeka, na zastępców: W. Kulerskiego, C. Andrzejewskiego i ks. prob. Pancherza.

b) Do komisji polsko-gdańskiej na komisarza: d[okto]ra Celestyna Rydlewskiego, na zastępcę ks. Feliksa Bolta.

c) Do komisji polsko-czeskiej na komisarza d[okto]ra Józefa Rostka.

4. ^bZałącznik No. 3. i 3a.^b Przyjęto sprawozdanie Min[isterstwa] Spraw Zagranicznych o skoordynowaniu działalności poszczególnych delegacji polskich w Gdańsku oraz wnioski Ministerstwa Spraw Zagranicznych, aby delegaci Ministerstw, wysłani do Gdańska dla załatwienia pojedynczych spraw, działali tam w porozumieniu z p. Jałowieckim, delegatem Rządu Polskiego w Gdańsku. W związku z tym p. Minister Eberhardt udzielił informacji o stanie komunikacji kolejowej z Gdańskiem i możliwościach jej poprawy.

5. ^bZałącznik No. 4.^b Przyjęto wniosek p. Ministra Janiszewskiego o zmianę artykułu 1-go rozporządzenia Rady Ministrów uchwalonego dnia 16-go czerwca r.b., w sprawie wykonywania zwierzchniej kontroli nad działalnością Polskiego Czerwonego Krzyża.

6. ^bZałącznik No. 5.^b Przyjęto wniosek p. Ministra Eberhardta w sprawie udzielenia pomocy finansowej kolejarzom, oswobodzonym spod inwazji ukraińskiej w Galicji wschodniej, przy czym ustalono, że podobnych spraw nie potrzeba przedkładać do decyzji Radzie Ministrów, jeśli dotyczący wniosek uzyska zgodę p. Ministra Skarbu.

7. Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie zdobyczy wojennej w Białej Siedleckiej, Terespolu itd. odłożono do następnego posiedzenia wobec potrzeby uwzględnienia zgłoszonych przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu poprawek.

8. ^bZałącznik No. 6.^b Przyjęto wniosek Ministerstwa Skarbu w sprawie sprzedaży znaczków stemplowych w urzędach państwowych i komunalnych.

9. P. Minister Iwanowski cofnął wniosek o przyznanie nadzwyczajnej zwrotnej pożyczki na zakup bielizny i obuwia dla robotników w Dąbrowie, a p. Minister Jasionowski wniosek w sprawie zwiększenia kredytu na roboty publiczne.

10. Uchwalono w częściowym uwzględnieniu zażaleń Ruchli Zalcman przeciwko decyzji komisarza nadzwyczajnego m[iasta] Warszawy z dnia 21-go maja b.r. Nr. 2259 obniżyć jej – wobec złożenia przez ukaraną dobrowolnej ofiary na Skarb Narodowy w kwocie 5000 marek w złocie – nałożoną grzywnę do 1500 marek, natomiast odrzucono zażalenie Izraela Hochszejna przeciw decyzji komisarza nadzwyczajnego z dnia 31 marca r.b.

11. Odroczone traktowanie statutu Komitetu pomocy jeńcom wojennym i uchodźcom z Ukrainy.

12. ^bZałącznik No. 7.^b Wniosek Min[isterstwa] Spraw Zagranicznych w sprawie objęcia w posiadanie pałacu Bruehlowskiego przyjęto z tym, że wspomniane w p[kt]. 3-im tego wniosku wyszukanie odpowiedniego lokalu należy do Ministerstwa Spraw Zagranicznych, które miałyby się następnie odnieść o zarekwirowanie go do Ministerstwa Rolnictwa i D.P.

13. ^bZałącznik No. 8.^b Przyjęto wniosek p. Ministra Wojciechowskiego w sprawie upoważnienia Ministra Spraw Wewnętrznych do wydawania zarządzeń wyjątkowych na całym obszarze b. Królestwa Kongresowego na okres 3-ch miesięcy.

14. ^bZałącznik No. 9.^b Przyjęto wniosek p. Ministra Janickiego o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do mianowania P. d[okto]ra Franciszka Stefczyka prezesem Głównego Urzędu Ziemskiego oraz wniosek w sprawie wydzielania z kompetencji Ministerstwa Rolnictwa i D.P. urzędów ziemskich, a przekazania ich Głównemu Urzędowi Ziemskiemu, upoważniając przy tym Ministerstwo Rolnictwa do przeprowadzenia ewentualnych drobnych zmian redakcyjnych, jakie by się okazały potrzebne przy układaniu odnośnego rozporządzenia Rady Ministrów.

15. ^bZałącznik No. 10.^b Przyjęto przedstawiony przez p. Ministra Wojciechowskiego projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie wprowadzenia sądów doraźnych w okręgach sądów apelacyjnych warszawskiego i lubelskiego¹⁸⁰.

16. Na propozycję p. Ministra Wojciechowskiego ustalono, że posiedzenia Rady Ministrów odbywać się mają w przyszłości raz na tydzień, przy czym Pan Przewodniczący zapowiada, że celem odciążenia Rady Ministrów zostanie wydany nowy regulamin dla tych posiedzeń, a Pan Prezydent lub jego zastępca będzie też decydował o tym, które z nadesłanych wniosków w myśl tego regulaminu będą mogły być załatwione bez uchwały Rady Ministrów.

P. Minister Biliński proponuje nadto utworzyć konferencję gospodarczą, złożoną z pp. Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu, Rolnictwa i D.P., Apropowizacji i Kolei Żelaznych, którzy by zbierali się raz na tydzień dla omawiania i przygotowywania ważniejszych spraw ekonomicznych. Mówca wyraża przekonanie, że w ten sposób nastąpi ujednostajnienie gospodarki państwowej przy wspólnym porozumieniu wszystkich Ministerstw z Ministerstwem Skarbu, co uważa za pierwszy warunek sanacji finansów. Dalszy warunek osiągnięcia tego celu widzi p. Minister Skarbu – obok wysokich podatków bezpośrednich – w wprowadzeniu twardych monopolów, a, co za tym idzie, w oddaniu zarządu wszystkimi artykułami monopolowymi, przede wszystkim solą i naftą, Ministerstwu Skarbu. Wreszcie zwraca uwagę na konieczność nie tylko dokładnego rozważenia i umotywowania żądanych kredytów przy układaniu budżetu, lecz przede wszystkim na jak największą oszczędność w wydatkach w ramach zatwierdzonego już budżetu.

Wniosek p. Ministra Bilińskiego przyjęto, uchwalając jednogłośnie oddać przewodnictwo w konferencji gospodarczej p. Ministrowi Bilińskiemu i upoważnić go do zaproszenia do udziału w niej ewentualnie także innych pp. Ministrów. Równocześnie zdecydowano, że sprawę oddania Ministerstwu Skarbu całego

¹⁸⁰ DzPPP, 1919, nr 63, poz. 380.

zarządu naftą, solą i ewentualnie węglem przekazuje się do zadecydowania tej konferencji z życzeniem, żeby gospodarka tymi artykułami była zjednoczona w jednym Ministerstwie¹⁸¹.

17. Na propozycję p. Ministra Supińskiego, by poddać rewizji kwestię wynagrodzenia urzędników i sił pomocniczych kancelaryjnych celem ujednostajnienia tego wynagrodzenia we wszystkich Ministerstwach, p. Minister Biliński zauważa, że jest to istotnie konieczne, a nastąpi przez coroczne zatwierdzanie dla każdego Ministerstwa budżetu całego etatu personelu, którego później nie można będzie przekraczać.

18. Na wniosek p. Ministra Bilińskiego uchwalono opracowywany obecnie półroczny budżet rozszerzyć na 9-ciomiesięczny przez uzupełnienie go po koniec marca 1920 r. i przesłać go następnie Ministerstwu Skarbu najpóźniej do dnia 20 sierpnia r.b. P. Minister Skarbu obiecał przy tym rozesłać wszystkim Ministerstwom wskazówki co do sposobu ułożenia budżetu.

19. W poruszonej przez p. Ministra Minkiewicza sprawie uchwalonego przez Sejm w ustawie o obrocie ziemiopłodami postanowienia, że Minister Apropowizacji ma wydawać ziemniaki gorzelniom tylko na przeróbkę na spirytus do celów technicznych, zdecydowano, aby p. Minister Apropowizacji porozumiał się w tej materii z p. Ministrem Skarbu.

20. Uchwalono, że termin następnego posiedzenia, które odbędzie się dopiero po 10-tym sierpnia r.b., oznaczy p. Przewodniczący, a na tym posiedzeniu zostaną ustalone dni i godziny zwyczajnych posiedzeń Rady Ministrów. Do oznaczenia terminów posiedzeń konferencji gospodarczej upoważniono p. Ministra Bilińskiego.

Koniec posiedzenia o godz. 9 min. 10 wieczorem.

†Swojciechowski†

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 104. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1 sierpnia 1919 r.].
2. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie mianowania komisarzy granicznych do komisji polsko-niemieckiej, polsko-gdańskiej i polsko-czeskiej].

¹⁸¹ Proponowana przez ministra Bilińskiego „konferencja gospodarcza” przybrała ostatecznie postać Komitetu Ekonomicznego Ministrów. Pierwsze posiedzenie tego ciała odbyło się 30 sierpnia 1919 r., a jego skład, zakres kompetencji i regulamin zatwierdził kolejny rząd, pod przewodnictwem Leopolda Skulskiego, w dniu 19 lutego 1920 r. J. Goclon, *Prezydium Rady Ministrów w latach 1918–1939. Struktura, zakres kompetencji i działalność projektodawcza. (Zarys problemu)*, „Czasopismo Prawno-Historyczne”, t. LXIV, 2012, z. 2, s. 375, przyp. 12.

3. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie skoordynowania akcji rządowej w Gdańsku].
4. [Ustalenia konferencji międzyministerialnej w sprawach gdańskich].
5. [Wniosek ministra zdrowia publicznego o zmianę postanowień rozporządzenia Rady Ministrów, dotyczących wykonywania kontroli nad działalnością Polskiego Czerwonego Krzyża].
6. [Wniosek nagły kierownika Ministerstwa Kolei Żelaznych w sprawie udzielenia pomocy kolejarzom z oswobodzonych terenów Galicji Wschodniej]¹⁸².
7. Projekt uchwały Rady Ministrów w sprawie sprzedaży znaczków stemplowych i papieru stemplowego w urzędach państwowych i komunalnych¹⁸³.
8. [Wniosek w sprawie przekazania części kompetencji Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych Głównemu Urzędowi Ziemiemu]¹⁸⁴.
9. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie przejścia przez to ministerstwo Pałacu Brühlowskiego w Warszawie].
10. [Wniosek w sprawie upoważnienia ministra spraw wewnętrznych do wydawania zarządzeń wyjątkowych na obszarze całego byłego Królestwa Polskiego].
11. [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów o wprowadzeniu sądów doraźnych w okręgach sądów apelacyjnych w Warszawie i Lublinie]¹⁸⁵.

^cZałącznik No 1.^c

**[Porządek dzienny 104. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 1 sierpnia 1919 r.]**

Warszawa, dn. 29 lipca 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ,
zawiadamia niniejszym, że w piątek dn. 1-go sierpnia r.b. o godz. 6-iej po południu odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej, Pałac Namiestnikowski Krak[owskie] Przedm[ieście] 46/48

Porządek dzienny 104-go posiedzenia:

1. Odczytanie protokołów dwu ostatnich posiedzeń.
2. Projekt ustawy o postępowaniu uproszczonym w sprawach o zbrodnie i występki na ziemiach b. zaboru austriackiego.

¹⁸² Nie publikuje się.

¹⁸³ Nie publikuje się.

¹⁸⁴ Nie publikuje się.

¹⁸⁵ Nie publikuje się.

3. Projekt Rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie wprowadzenia sądów doraźnych w okręgach Warszawskiego i Lubelskiego Sądu Apelacyjnego.
4. Wniosek Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego o ponowne rozpatrzenie rozporządzenia o Komisarzu Rządowym dla Polskiego Czerwonego Krzyża.
5. Wniosek Minist[erstwa] Kolei Żelaznych w sprawie udzielenia pomocy finansowej kolejarzom oswobodzonym spod inwazji ukraińskiej w Galicji Wschodniej.
6. Sprawozdanie Minist[erstwa] Spraw Zagranicznych w sprawie zawiązania bezpośredniej komunikacji z Gdańskiem oraz skoordynowania działalności poszczególnych delegacji polskich w Gdańsku.
7. Projekt Rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie zdobyczy wojennej w Białej Siedl[eckiej], Terespolu itd.
8. Wniosek Min[isterstwa] Skarbu w sprawie sprzedaży znaczków stemplowych w urzędach państwowych i komunalnych.
9. Wniosek Min[isterstwa] Pracy i Op[ieki] Społ[ecznej] o przyznanie nadzwyczajnej pożyczki zwrotnej na zakup bielizny i obuwia dla robotników w Dąbrowie.
10. Wniosek Min[isterstwa] Robót Publicznych w sprawie zwiększenia kredytów na roboty publiczne.
11. Odwołanie od decyzji Nadzwyczajnego Komisarza m.st. Warszawy.
12. Statut Komitetu Pomocy Jeńcom Wojennym i Uchodźcom z Ukrainy.
13. Wniosek Min[isterstwa] Spr[aw] Zagran[icznych] w sprawie objęcia w posiadanie przez to Ministerstwo Pałacu ^aBrülowskiego^a.
14. Wniosek Min[isterstwa] Spr[aw] Wewn[ętrznych] o upoważnienie Min[isterstwa] Spr[aw] Wewn[ętrznych] do wydawania zarządzeń wyjątkowych na mocy ust. z 25 lipca b.r. w sprawie zapewnienia ładu i porządku publ[icznego] w czasie wojny.
15. Wniosek Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P. o mianowanie p. dr. Franciszka Stefczyka Prezesem Gł[ównego] Urzędu Ziemskiego.
16. Wnioski Min[isterstwa] Spr[aw] Zagr[anicznych] o mianowanie komisarzy dla uregulowania granicy polsko-niemieckiej na podstawie traktatu pokojowego.

[Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie mianowania komisarzy granicznych do komisji polsko-niemieckiej, polsko-gdańskiej i polsko-czeskiej]

Wniosek nagły.

WARSZAWA, DN. 1 sierpnia 1919 R.

MINISTERSTWO
SPRAW ZAGRANICZNYCH
KOMISJA TRAKTATOWA
No. 15

Wniosek na posiedzenie Rady Ministrów.

W sprawie: zamianowania
Komisarzy granicznych.

Na mocy art. 87, 101 i 83 Traktatu Niemieckiego wyznaczone zostaną w 15 dni po uprawomocnieniu się Traktatu Niemieckiego Komisje Międzynarodowe w celu wytknięcia granic:

Polsko-Niemieckiej,
Polsko-Gdańskiej,
Polsko-Czeskiej.

Po porozumieniu się z Komisariatem Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu oraz z posłami wielkopolskimi, mam zaszczyt zaproponować na Komisarzy granicznych z ramienia Rządu Polskiego kandydatów następujących z prośbą o ich przyjęcie.

Do Komisji Polsko-Niemieckiej

Na Komisarza – Aleksandra hr. Szembeka

Na zastępców:

W. Kulerskiego,
C. Andrzejewskiego,
ks. prob. Pancherza.

Do Komisji Polsko-Gdańskiej

Na Komisarza – dr. Celestyna Rydlewskiego

Na zastępcę – ks. Feliksa Bolta.

Do Komisji Polsko-Czeskiej

Na Komisarza – dr. Józefa Rostka.

Podsekretarz Stanu
fWSkrzyński

[Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie skoordynowania akcji rządowej w Gdańsku]

Warszawa, 1 sierpnia 1919 roku

MINISTERSTWO
SPRAW ZAGRANICZNYCH

W sprawie: skoordynowania akcji
rządowej w Gdańsku.

Wniosek
na posiedzenie Rady Ministrów Rzplitej Polskiej.

Na mocy udzielonych sobie pełnomocnictw p. Mieczysław Jałowiecki działa w Gdańsku w imieniu Rządu Polskiego w sprawach aprowizacji oraz innych.

Dzięki dłuższemu pobytowi w Gdańsku p. Jałowiecki nawiązał na miejscu liczne, cenne dla sprawy stosunki.

Wobec tego, że jest rzeczą możliwą, że pojedyncze Ministerstwa wysyłać będą do Gdańska swych delegatów dla załatwienia pojedynczych spraw, mam zaszczyt, w celu skoordynowania akcji postawić wniosek, aby delegaci ci przybywszy do Gdańska działali w porozumieniu z p. Jałowieckim.

Za Podsekretarza Stanu
g...g

[Ustalenia konferencji międzyministerialnej w sprawach gdańskich]

Protokół

W wykonaniu uchwały Rady Ministrów z dnia 18 b.m. w sprawie zakazania bezpośredniej komunikacji kolejowej, pocztowej, telegraficznej i telefonicznej z Prusami Zachodnimi włącznie z miastem Gdańskiem

oraz

skoordynowania działalności delegatów poszczególnych ministerstw w Gdańsku (wnioski nagłe p. Ministra Aprowizacji i p. Ministra Spraw Wojskowych z dnia 16 wzgl. 18)

powzięła Konferencja międzyministerialna zebrana 19 b.m. w Ministerium Spraw Zagranicznych przy udziale

p. Ministra Kolei

p. Ministra Poczt i Telegrafów

p. Wiceministra Spraw Zagranicznych

p. Kierownika Departamentu do Spraw Morskich – jako zastępcy Ministra Spraw Wojskowych

2 delegatów Ministerium Aprowizacji

oraz w obecności

p. posła Łaszewskiego, komisarza Naczelnej Rady Ludowej na Prusy Zachodnie postanowienia następujące:

1) Pan Minister Kolei zleci Dyrekcji Kolejowej Warszawskiej nawiązanie rokowań z niemieckimi dyrekcjami kolejowymi w Gdańsku i Bydgoszczy, celem wznowienia bezpośredniej komunikacji kolejowej na linii Gdańsk–Iława–Warszawa. Gdyby w ciągu rokowań podniesiono ze strony niemieckiej sprawę cel granicznych, odniesie się p. Minister Kolei w sprawie tej do Ministerium Skarbu.

2) Pan Minister Poczt i Telegrafów zleci dyrekcji pocztowej warszawskiej nawiązanie rokowań z niemiecką naddyrekcją pocztową w Gdańsku, celem wznowienia bezpośredniej komunikacji pocztowej, telegraficznej i telefonicznej, między Gdańskiem a Warszawą.

3) Panu Jałowieckiemu, delegatowi rządu polskiego, przyznany został przez Radę Ministrów na zakup artykułów żywnościowych, i innych artykułów pierwszej potrzeby oraz na zakup wzgl. długoletnią dzierżawę w porozumieniu z delegatem Departamentu dla Spraw Morskich terenów nadbrzeżnych potrzebnych dla urządzeń portowych, kredyt w wysokości dwa razy 10 milionów marek. P. Jałowiecki otrzyma zlecenie, by gdy nadarzy się okazja zakupu w Gdańsku towarów, terenów lub przedsiębiorstw, których nabycie leżałoby w interesie państwa polskiego, za cenę przekraczającą przyznane mu kredyty, doniósł o tym natychmiast przez specjalnego kuriera Ministerium Spraw Zagranicznych, Aprowizacji i Spraw Wojskowych.

4) O przejęcie dotychczasowej niemieckiej wzgl. pruskiej własności państwowej na terytorium Prus Zachodnich toczą się już układy pomiędzy Naczelnym Prezesem w Gdańsku a Komisarzem Naczelnej Rady Ludowej na Prusy Zachodnie p. Posłem Łaszewskim. P. poseł Łaszewski zleci komisji wojskowej udającej się z Poznania do Gdańska dla pertraktacji o przejęcie dotychczasowej własności fiskusa wojskowego, by działała w ścisłym porozumieniu z adm. Borowskim, delegatem Departamentu do Spraw Morskich, względnie przyjęła admirała Borowskiego do swego grona, jako eksperta dla spraw portowych i marynarki.

Ministerium Spraw Zagranicznych wniesie protest do rządów państw sprzymierzonych przeciw fałszywemu interpretowaniu traktatu pokojowego przez wojskowe władze niemieckie, które własność wojskową chcą zdawać władzom polskim li tylko według etatu przedwojennego.

5) W sprawie żeglugi na Noteci są pertraktacje w toku pomiędzy Naczelnym Prezesem Prus Zachodnich a posłem Łaszewskim Komisarzem Naczelnej Rady Ludowej. Sprawę żeglugi na Wiśle uregulują delegaci Ministerium Apropowizacji i Departamentu do Spraw Morskich w Gdańsku, rozszerzając zgodnie z propozycjami niemieckimi dotychczasową umowę z firmami niemieckimi, opartą na stypulacjach konwencji rozejmowej pomiędzy Rzeszą Niemiecką a państwami sprzymierzonymi.

6) Instancją centralną dla skoordynowania działalności poszczególnych delegacji polskich w Gdańsku będzie dotychczasowy Podkomisariat Naczelnej Rady Ludowej w Gdańsku. Zorganizowaniem centrali zajmie się na miejscu p. Poseł Łaszewski łącznie z pp. Jałowieckim i adm. Borowskim.

Warszawa, dnia 19 lipca 1919.

Za zgodność:

K.D. Morawski m.p.

„Załącznik do punktu 5^c” „No. 4.^c”

[Wniosek ministra zdrowia publicznego o zmianę postanowień rozporządzenia Rady Ministrów, dotyczących wykonywania kontroli nad działalnością Polskiego Czerwonego Krzyża]

z dnia 25 lipca 1919 r.

Do
Prezydium Rady Ministrów

Wniosek

w sprawie zmiany postanowienia Rady Ministrów z dnia 16 VI 1919 roku.

Wobec tego, że

1. Statut Polskiego Czerwonego Krzyża rozgranicza działalność tego Towarzystwa na okresy wojny i pokoju, wyznaczając im odrębne zadania do spełnienia;
2. że zasadnicza Ustawa Sanitarna, przyjęta 19 VII r.¹⁸⁶, oddaje sprawy Czerwonego Krzyża pod wyłączną kompetencję Ministra Zdrowia Publicznego;
3. że działalność Czerwonego Krzyża sprowadza się podczas wojny przede wszystkim do opieki nad chorym i rannym żołnierzem oraz inwalidami wojennymi, a podczas pokoju ma charakter wyłącznie społeczno-filantropijny i

¹⁸⁶ DzPPP, 1919, nr 63, poz. 371.

4. że podczas wojny ingerencja władz cywilnych jest znacznie ograniczona, zwłaszcza w obrębie działań wojennych i na obszarach świeżo zajętych,

zachodzi potrzeba przeprowadzenia tego rozgraniczenia w postanowieniu Rady Ministrów z dnia 16 VI r.b., którego punkt 1 Rada Ministrów raczy zmienić w sposób następujący:

1. Kontrolę nad działalnością Polskiego Czerwonego Krzyża spełnia podczas pokoju Ministerstwo Zdrowia Publicznego.

Podczas wojny Czerwony Krzyż zostaje zmilitaryzowany, a kontrola nad jego działalnością przechodzi w całości do Ministerstwa Spraw Wojskowych. Opieka Czerwonego Krzyża nad ludnością cywilną na terenie działań wojennych wykonywana jest również przez Ministerstwo Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministerstwem Zdrowia Publicznego za pośrednictwem Komisarza Rządowego.

^hDemilitaryzacja^h ^cDemobilizacja^c Czerwonego Krzyża winna być dokonana najpóźniej w ciągu trzech miesięcy po zawarciu pokoju.

Minister Zdrowia Publicznego
^fJaniszewski^f

Na posiedzeniu Rady Ministrów
z dnia ^c1 VIII 1919^c
wniosek przyjęto

Prezydent Ministrów:
^cw z.^c ^fSWojciechowski^f

^cZałącznik do punktu 12^c ^cNo. 7.^c

[Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie przejęcia przez to ministerstwo Pałacu Brühlowskiego w Warszawie]

MINISTERSTWO
SPRAW ZAGRANICZNYCH.
^cNo. 7/I 4081^c

Wniosek na Radę Ministrów.

Pałac Brühlowski, przekazany odpowiednimi dokumentami władz kompetentnych w podziale gmachów rządowych z dn. 11 XI N. 9142, 28 XII N. 2789, dla użytku M.S.Z. został niezwłocznie objęty w posiadanie przez wspomniane

Ministerstwo. Posiadanie to jednak nie było faktycznym, gdyż na miejscu rozlokowane były i w większości pozostają do dziś dnia inne urzędy państwowe, a mianowicie:

1. Milicja Ludowa m.st. Warszawy,
2. Wydział Prasowy M[inisterstwa] S[praw] Wewn[ętrznych],
3. Telefony Międzymiastowe M.P.T.
4. Dyrekcja Telegrafu Warsz[awskiego],
5. Centralny [Telegraf] Warszawski (sale aparatowe i ekspedyt depesz)
6. Rozmównica telefonów międzymiastowych,
7. Żandarmeria G.O.W.
8. Inne biura G.O.W.
9. Mieszkanie funkcjonariuszy M.P.T. (Dyrekcja Telegr[afu] oraz Centr[alny] Telegr[af] War[szawski])
10. Prywatne lokale sklepowe.

Na zapytanie, skierowane ustnie przez funkcjonariusza M.S.Z., p. Szoltzego do Wydziału Gmachów Państwowych, czy mieszczące się chwilowo urzędy w pałacu Brühlowskim wiedzą o przeznaczeniu takowego, a więc o konieczności opróżnienia, zajmowanych przez siebie lokali, Wydział Gmachów Państwowych odpowiedział listem z dn. 28 XII [19]18 r. N. 2631 „że w stosunku do władz, zajmujących przejściowo pałac Brühlowski żadnych nie wydano rozporządzeń”.

Z powyższego wynika, że przeznaczając pałac Brühlowski dla M.S.Z. Wydział Gmachów Państwowych nie przedsięwziął żadnej inicjatywy dla usunięcia, przez wyznaczenie odpowiednich lokali, urzędów znajdujących się czasowo w pałacu Brühlowskim.

Wszelkie pertraktacje z władzami, zajmującymi pałac Brühlowski pozostawiono M.S.Z., takowe zaś okazały się ze strony wspomnianego Ministerstwa bezowocnymi, gdyż każda z instytucji tłumaczyła się brakiem lokalu, a M.S.Z. jako niekompetentne w tej sprawie, ze swej strony żadnej propozycji czynić nie mogło.

Dnia 14 I [19]19 r. N. 254 M.S.Z. otrzymało list od Wydziału Gm[achów] Państw[owych], przekazujący domy przy ul. Miodowej N. 22 i 24 dla użytku innych instytucji państwowych. Cieśnione pośpiesznie przez Wydz[iał] Gm[achów] Państw[owych] M.S.Z. zwróciło się do takowego z ponowną prośbą o faktyczne przeprowadzenie w posiadanie pałacu Brühlowskiego, co umożliwiłoby opróżnienie Miodowej 22 i 24. Faktyczne posiadanie jest konieczne, gdyż do przeniesienia M.S.Z. do pałacu Brühlowskiego niezbędne są: gruntowna przebudowa i przeróbki według jego potrzeb.

Powołana w tym celu specjalna Komisja, kierująca przebudową pałacu Brühlowskiego z przedstawicieli M.R. i D.P. i M.S.Z. w pierwszym rządzie położyła silny nacisk na opróżnienie lokali, zajmowanych przez wyszczególnione instytucje państwowe.

Z całego szeregu wywiązanej z tego powodu korespondencji z Zarządem Gmachów Państwowych, oraz licznych posiedzeń międzyministerialnych komisji, udało się usunąć dopiero 1 kwietnia Milicję Ludową M[inisterstwa] S[praw] Wewn[ętrznych] oraz Zarząd Telefonów Międzydzielcowych M.P. i T. i we wspomnianych lokalach przystąpiono natychmiast do remontu.

Usunięcie pozostałych instytucji państwowych, mieszczących się dotychczas w pałacu Brühlowskim, przedstawia dużo trudności, a specjalnie usunięcie Centr[alnego] Telegr[afu] Warszawsk[iego] i Rozmównicy Telefonów Międzydzielcowych.

M.S.Z., biorąc pod uwagę trudności techniczne, związane z przeniesieniem Telegrafu Warszawskiego, po porozumieniu się postanowiło zostawić na czas dłuższy (do 6 miesięcy) ekspedyt depesz na parterze i 2-gie piętro z salami aparatów. Pozostałe zaś ubikacje zajmowane przez urzędy M.P. i T. miały być opróżniane, na co zgodził się, na posiedzeniu komisji w dn. 7 IV p. Zajkowski, dyrektor Telegrafu.

Dyrekcji Telegrafu miało być odstąpione na przebieg 6 miesięcy skrzydło pałacu od strony Ogrodu Saskiego, zaś M.P. i T. w porozumieniu się z M.R. i D.P. miało podjąć inicjatywę "w" spiesznym odnalezieniu placu pod budowę domu, lub domu gdzie by można przenieść czasowo, lub ewentualnie na stałe Warsz[awską] Dyr[ekcję] Telegr[aficzną] i Centr[alny] Telegr[af]. Starania, czynione przez Ministerstwo Poczty i Telegrafu niczym się na zewnątrz nie uwidoczniły i stanu budowy w niczym nie zmieniły i chociaż M.S.Z. jest na mocy rozporządzeń kompetentnych w rozdziale gmachów państw[owych] instytucji bezsprzecznym gospodarzem, przekazanego sobie pałacu Brühlowskiego, a co zatem i dane wszelkie zarządzenia powinny wychodzić z inicjatywy wspomnianego Ministerstwa.

Jednakże do dziś dnia p. Zajkowski, dyrektor Telegrafu, przegrupowuje i rozszerza w pałacu swe urzędy w lokalach, przeznaczonych na niezwłoczne opróżnienie, co powoduje znaczne opóźnienie w przebudowie wspomnianego pałacu (np. lokal p. Kozłowskiego zamiast opróżnić, został zajęty przez ambulatorium).

W myśl umów ustnych i ułożonego planu przebudowy, oswobodzone i odremontowane pokoje, gdzie miały być przeniesione akumulatory, pozostające przy ul. Wierzbowej, p. Zajkowski zajmuje obecnie nowo odremontowane lokale dla innych potrzeb, nie przenosząc akumulatorów z ul. Wierzbowej. Podobnie i G.O.W. odstąpił w ostatnich dniach część pokoi w pałacu Brühlowskim Naczelnemu Dowództwu Wojsk Polskich.

Jak z powyższego widać, koniecznym byłoby wystosowanie odpowiednich listów przez Zarząd Gmach[ów] Państw[owych], jako instytucji rozdzielczej nie do wszystkich urzędów, mieszczących się w pałacu Brühlowskim, potwierdzających przynależność wspomnianego pałacu do M.S.Z. (jako lokum) i niedopuszczalność jakichkolwiek przegrupowań, bez porozumienia się z M.S.Z. We wspomnianych

okólnikach Zarząd Gmach[ów] Państw[owych] powinien wykazać jednocześnie instytucjom państwowym, mieszczącym się chwilowo w pałacu Brühlowskim konieczność usunięcia się z zajmowanych pomieszczeń przez odnalezienie dla nich odpowiednich lokali.

Powyższe powinno być zrobione z chwilą przeznaczenia pałacu Brühlowskiego dla M.S.Z., gdyż inaczej oddawanie pałacu M.S.Z., a nie postaranie się o lokale, gdzie by można natychmiastowo przenieść urzędy mieszczące się w pałacu Brühlowskim czasowo – równa się fizycznej niemożliwości objęcia pałacu Brühlowskiego i przystąpienia do przebudowy takowego.

Usunięcie telegrafu może być poczynione drogą ewolucji za zwróceniem jednakże uwagi rządowi M.P. i T. o konieczności podporządkowania się uchwałom Rady Ministrów, oraz ich szybkiemu wykonaniu.

Sklepom, mieszczącym się w pałacu Brühlowskim wymówiono rejentalnie z zachowaniem prawa zwyczajowego, a więc lokale przez nie zajmowane mogą być wolne na 1-go października.

Pożądane byłoby dla pośpiechu robót usunięcie takowych drogą nadzwyczajną. Trudności jakie z jednej strony nasuwają się z usunięciem wyszczególnionych instytucji, znajdujących się w pałacu Brühlowskim, a z drugiej strony wymagania jak najszybszego opróżnienia zajmowanych domów przy ul. Miodowej 22 i 24 mają być rozwiązane przez wynalezienie, zarekwirowanie, lub wynajęcie czasowo specjalnego domu dla M.S.Z. z którego to wspomniane Ministerstwo mogłoby się całkowicie przenieść do przebudowanego pałacu Brühlowskiego. Albowiem przebudowa, związana z przeniesieniem telegrafu potrwać może około 2 lat.

Wobec powyższego oświetlenia sprawy odbudowy pałacu Brühlowskiego od chwili przeznaczenia takowego dla M.S.Z.

Rada Ministrów uchwalić raczy:

1. Rada Ministrów poleca Wydziałowi Gmachów Państwowych Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych wynalezienie i zarekwirowanie w terminie dwutygodniowym od dnia niniejszego rozporządzenia, lokalu, odpowiadającego potrzebom Okręgowej Dyrekcji Poczty i Telegrafów i przenieść z pałacu Brühlowskiego następujące urzędy:

- 1) Dyrekcję Telegrafu,
- 2) Mieszkanie dawnego i obecnego intendenta Teleg[rafu],
- 3) Mieszkan[ia] stróżów,
- 4) Kancelarię,
- 5) Mieszkanie Dyrektora Telegrafu,
- 6) Stołownię,
- 7) Mieszkanie mechanika,
- 8) Rozmównice Telefonów Międzimiastowych.

Tymczasowo byłby wskazany gmach starej poczty na placu Wareckim.

W porozumieniu z Ministerium Robót Publicznych i Ministerium Poczty i Telegrafów wynalezienie na linii głównego kabla miejsca, dokąd można by przenieść i zainstalować w ciągu 6 miesięcy salę aparatów telegraficznych Głównego Urzędu Telegraficznego na stałe lub do chwili wybudowania specjalnego gmachu.

Pozostawienie w pałacu Brühlowskim jakichkolwiek urzędów telegraficznych i innych po 1-ym lutego 1920 r. Rada Ministrów uważa za niedopuszczalne i poleca Wydziałowi Gmachów Państwowych poczynienie odpowiednich kroków.

2. Rada Ministrów wyraża swą zgodę na eksmisję sklepów, zajmujących lokale w pałacu Brühlowskim, a stanowiących przeszkodę w przeprowadzeniu remontu, przy czym w razie konieczności przyznania któremu z właścicieli sklepów przez władze kompetentne sprawiedliwego odszkodowania za zerwanie kontraktu – suma ewentualnie na ten cel rozchodowana przyznana będzie Ministerstwu Spraw Zagranicznych niezależnie od ogólnej sumy, przeznaczonej na budowę gmachu.

W zastosowaniu do sklepu Tow[arzystwa] Zdobnictwo Polskie poleca się Wydziałowi Gmachów Państwowych oddanie takowemu innemu pomieszczenia, w razie istnienia innego sklepu w jednym z gmachów państwowych przed 30 lipca r.b.

3. Rada Ministrów poleca Wydziałowi Gmachów Państwowych wynalezienie i zarekwirowanie lub wynajęcie lokalu, odpowiadającego potrzebom Ministerstwa Spraw Zagranicznych dla przeniesienia takowego do czasu ostatecznej przebudowy pałacu Brühlowskiego.

Minister Spraw Zagranicznych:
[W. Skrzyński]

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem
Warszawa, z dnia 1919 r.

Załącznik do punktu 10^c No. 10. ^c

[Wniosek w sprawie upoważnienia ministra spraw wewnętrznych do wydawania zarządzeń wyjątkowych na obszarze całego byłego Królestwa Polskiego]

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych

Nr. Dziennika ^c1898^c

Wydział ^cIII S.B.^c

Treść pisma: Wniosek w sprawie upoważnienia Ministra Spraw Wewnętrznych na okres 3 miesięcy, od dnia 2 sierpnia 1919 r. do dnia 2 listopada 1919 r. do wydawania

zarządzeń wyjątkowych na całym obszarze b. Królestwa Kongresowego na mocy Ustawy z dnia 25 lipca r.b. w przedmiocie zapewnienia bezpieczeństwa Państwa i utrzymania porządku publicznego w czasie wojny.

Warszawa, dn. 31^c lipca 1919

DO

RADY MINISTRÓW

^dw miejscu.^d

Opierając się na raportach powiatowych komisarzy rządowych, naczelników Policji, informacjach ze strony władz wojskowych i innych danych, dotyczących stanu bezpieczeństwa i biorąc pod uwagę, że:

- 1) ogólny stan polityczno-ekonomiczny na obszarze całego Państwa w ostatnim czasie nie polepszył się, a w niektórych poszczególnych miejscowościach nawet pogorszył się;
- 2) że agitacja komunistyczna działa nadal z niesłabnącą siłą, doprowadzając w niektórych wypadkach do ekscesów tłumów i rozruchów, wymagających specjalnie energicznej akcji zapobiegawczej ze strony władz administracyjnych;
- 3) że sytuacja wojenno-pograniczna z Niemcami przedstawia się wciąż poważnie, zgodnie zaś z informacjami, dostarczonymi przez Ministerstwo Spraw Wojskowych agitacja komunistyczna i akcja szpiegowska na całym pograniczu niemieckim wzmacnia się, a nawet dostała się do takich pierwszorzędnej wagi dla obrony krajowej punktów, jak twierdza Modlin, wyrazem czego jest między innymi kolportaż proklamacji bolszewickich, ułatwianie dezercji żołnierzom garnizonu, jak również szpiegostwo wojskowe;
- 4) że stan aprowizacji kraju na ogół dotychczas nie polepszył się, natomiast nie ustaje stałe wrzenie wśród rzesz bezrobotnych wskutek nieuruchomienia przemysłu i niezorganizowania robót publicznych;
- 5) że strajki pracowników rolnych jak i robotników fabrycznych, którym nieraz towarzyszą gwałty ze strony agitatorów, coraz częściej w ostatnich czasach powstają nie na tle ekonomicznym, a mają podkład wyraźnie polityczno-komunistyczny, –

s t w i e r d z a m, że w dalszym ciągu zachodzi potrzeba i pozostaje konieczność prawnego umożliwienia władzom administracyjnym energicznego występowania przeciwko wszelkiej akcji antypaństwowej.

Wobec powyższego, a również wobec tego, że z chwilą ogłoszenia w „Dzienniku Praw” Ustawy z dnia 25 lipca r.b. przestaje obowiązywać Dekret o wprowadzeniu stanu wyjątkowego z dnia 2 stycznia 1919 r.,

W N O S Z Ę, aby Rada Ministrów uchwalić raczyła

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

W myśl pierwszej części artykułu 1-go Ustawy z dnia 25 lipca 1919 roku w przedmiocie zapewnienia bezpieczeństwa Państwa i utrzymania porządku publicznego w czasie wojny, Rada Ministrów upoważnia niniejszym Ministra Spraw Wewnętrznych na okres 3 miesięcy, od dnia 2 sierpnia 1919 r. do dnia 2 listopada 1919 roku do wydawania na całym obszarze b. zaboru rosyjskiego zarządzeń wyjątkowych ograniczających prawa obywatelskie, przewidzianych w art. 2 tejże Ustawy.

Minister Spraw Wewnętrznych
[Swojciechowski]

„przyjęte”

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 7.

P R O T O K Ó Ł

105-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 26 sierpnia 1919 roku.

Przewodniczy	p. Prezydent Rady Ministrów Ignacy Paderewski
Obecni:	
Minister Spraw Wewnętrznych	p. Stanisław Wojciechowski
Minister Skarbu	p. dr Leon Biliński
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki
Minister Przemysłu i Handlu	p. Ignacy Szczeniowski
Minister Robót Publicznych	p. Tadeusz Jasionowski
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde
Minister Zdrowia Publicznego	p. dr Tomasz Janiszewski
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt
Podsekretarz Stanu Prezydium Rady Ministrów	p. dr Władysław Wróblewski
Wiceminister Spraw Wojskowych	p. gen. ppor. Stefan Majewski
Podsekretarz Stanu Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P.	p. Zygmunt Chmielewski
Podsekretarz Stanu Min[isterstwa] Sprawiedliwości	p. Eugeniusz Śmiarowski
Podsekretarz Stanu Min[isterstwa] Aprowizacji	p. Oskar Sobański
Podsekretarz Stanu Min[isterstwa] Pracy i O.S.	p. Aleksander Prystor
Prezes Prokuraturii Generalnej	p. Stanisław Bukowiecki
Wiceprezes Prokuraturii Generalnej	p. dr Jan Waygart
Szef Sekcji Min[isterstwa] Spraw Zagranicznych	p. Karol Bertoni
Szef Sekcji Min[isterstwa] W.R. i O.P.	p. Tadeusz Łopuszański
Szef Sekcji Prezydium Rady Ministrów	p. Edward Lechowicz
Protokołuje:	p. dr Bronisław Hełczyński

Początek posiedzenia o godz. 6 min. 15 po południu.

1. Wobec niezgłoszenia przez żadnego z pp. Ministrów sprzeciwu przeciw protokołowi 104-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 1 sierpnia b.r. – uznano go za przyjęty.

2. P. Prezydent Ministrów komunikuje na podstawie informacji, otrzymanych od p. posła Rymara, że byłoby bardzo wskazane, aby do Zagłębia Dąbrowskiego wysłać Delegata Rządu, który by reprezentował go wobec bawiących tam z powodu wydarzeń na Górnym Śląsku misji koalicyjnych¹⁸⁷, przy czym

¹⁸⁷ Chodzi o walki I powstania śląskiego, które toczyły się w dniach 16/17–24 sierpnia 1919 r.

najodpowiedniejszym na to stanowisko byłby wyższy wojskowy. Sprawę tę przekazano do załatwienia Min[isterstwu] Spraw Wojskowych.

W związku z tym p. Minister Janiszewski porusza konieczność skoordynowania działalności delegatów poszczególnych Ministerstw, wysłanych do Zagłębia Dąbrowskiego w celu zorganizowania tam pomocy dla uchodźców z Górnego Śląska. Na wniosek p. Ministra Wojciechowskiego uznano, że nie należy w tym celu tworzyć specjalnego organu rządowego, lecz akcją pomocy rządowej prowadzić za pośrednictwem komitetu obywatelskiego, utworzonego w Zagłębiu przez ks. posła Pośpiecha. Delegaci Ministerstw winni się zwrócić do komisarza rządowego w Będzinie, który winien zorganizować stały kontakt między nimi a wspomnianym komitetem obywatelskim.

3. Przedstawione przez p. Prezesa Prokuratorii Generalnej projekty rozporządzeń Rady Ministrów w przedmiocie ustroju i czynności Prokuratorii Generalnej, o utworzeniu oddziałów jej we Lwowie i Krakowie oraz o rozpoczęciu przez nią czynności – postanowiono na wniosek p. Ministra Wojciechowskiego zdjąć z porządku dziennego w celu poddania ich uprzednio pod rozpatrzenie Międzyministerialnej Konsultacji Prawnej.

4. Wniosek Min[isterstwa] Aprowizacji w sprawie zakupna urządzeń portowych w Gdańsku zdjęto z porządku dziennego wobec nieukończenia jeszcze rokowań w tej sprawie między Min[isterstwem] Aprowizacji a Min[isterstwem] Skarbu.

W związku z tą sprawą p. Podsekretarz Stanu Chmielewski prosi o nadesłanie do Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P. aktów zakupna nieruchomości w Gdańsku, ponieważ w Min[isterstwie] Rolnictwa i D.P. prowadzi się inwentarz całego majątku nieruchomego Państwa Polskiego. P. Podsekretarz Stanu Sobański wyjaśnia, że jest to na razie niemożliwe, gdyż nieruchomości te nabywa Rząd za pośrednictwem czynnika podstawionego – Banku Związku Spółek Zarobkowych w Poznaniu i tytuł własności przeniesiony jest na razie na ten bank.

5. ^bZałącznik No. 2. ^bWniosek Min[isterstwa] W.R. i O.P. w sprawie kupna domu przy ul. Hożej nr 74 zdjęto również porządku dziennego na wniosek p. Ministra Bilińskiego z tego powodu, że, jakkolwiek Min[isterstwo] Skarbu w zasadzie przychyliła się tego wniosku, jednakowoż rokowania toczone w tej sprawie między Min[isterstwem] W.R. i O.P. a Min[isterstwem] Skarbu nie zostały jeszcze formalnie zakończone. Zarazem oświadczają p. Minister, że sprawa ta w ogóle nie wymaga uchwały Rady Ministrów, lecz może być załatwiona w drodze porozumienia się obu wspomnianych Ministerstw. Wobec tego przekazano ją do załatwienia tym Ministerstwom.

6. ^bZałącznik No. 3. ^bPrzyjęto przedstawiony przez Min[isterstwo] Kolei Żelaznych projekt rozporządzenia Rady Ministrów w brzmieniu, ustalonym przez Międzyministerialną Konsultację Prawną, o następującej treści:

„Zgodnie z art. 33 dekretu z dnia 7 lutego 1919 r. (Dz.Pr. nr 14 z 1919 r. poz. 162) Rada Ministrów uchwala przepisany tym dekretem termin wyjaśnienia

i zdecydowania przez właściwe Ministerstwa, które z wywłaszczeń nieruchomości i ograniczeń praw własności, dokonanych przez b. władze okupacyjne na użytek dróg komunikacyjnych, winny być utrzymane w mocy – przedłużyć na pół roku, tj. do 7 lutego 1920 r.”

7. ^bZałącznik] No. 4.^b Przyjęto przedstawiony przez Min[isterstwo] Kolei Żelaznych projekt dekretu Naczelnika Państwa o wywłaszczeniu gruntów, potrzebnych do przebudowy węzła kolejowego warszawskiego. P. Minister Janiszewski podnosi, że w tym dekrete należałoby podać powody wywłaszczenia oraz wyszczególnić dokładnie, jakie nieruchomości mu podlegają z załączeniem planów. P. Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych stwierdza, że dopiero orzeczenia o wywłaszczeniu będą zawierały te dane, dekret ma zaś tylko dać ogólnikowe upoważnienie do przeprowadzenia wywłaszczenia¹⁸⁸.

8. ^bZałącznik] No. 5.^b Przyjęto projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie zdobyczy wojennej w Białej Siedleckiej, Terespolu i powiatach bialskim, konstantynowskim, radzyńskim i włodawskim z następującymi poprawkami:

a) w art. 1-ym do ust. 2-go należy dodać słowa: „i Ministrowi Spraw Wojskowych. Przy sporządzaniu powyższego spisu przedmiotów, wydzielonych na użytek wojska, zdobycz wojenną podzieli się na części; pierwsza z nich zawierać będzie przedmioty, które dadzą się zużyć w bieżącym okresie budżetowym; wartość ich będzie odpisana z tegoż budżetu; reszta zdobyczy wojennej, przejętej przez władze wojskowe, będzie odpisana z następnych okresów budżetowych, nie później jednak, niż w 1922 roku. W tym celu przy spisywaniu zdobyczy wojennej władze wojskowe wskażą, do którego okresu budżetowego każdy przedmiot ma być zaliczony”.

b) do art. 6-go dodaje się słowa: „zasady odpisywania z budżetu i sposób ułożenia spisu mają być takie same, jak podano w art. 1-ym”¹⁸⁹.

9. ^bZałącznik] No. 6.^b P. Szef Sekcji Lechowicz referuje wniosek komisji międzyministerialnej, powołanej uchwałą Rady Ministrów z dnia 12 lipca b.r. dla zaradzenia brakowi mieszkań dla urzędników. P. Minister Wojciechowski stwierdza, że o ile chodzi o zaradzenie brakowi mieszkań, bardzo szerokie kompetencje posiada z mocy dekretu o ochronie lokatorów i zapobieganiu brakowi mieszkań z dnia 16 stycznia b.r. (Dz.Pr. nr 8, poz. 116) Minister Zdrowia Publicznego i że winien on z tych uprawnień w energiczny sposób skorzystać. P. Minister Janiszewski oświadcza gotowość użycia przysługujących mu uprawnień i przystąpienia do rejonowania mieszkań w Warszawie i innych miastach. Jeśli chodzi o Warszawę, Min[isterstwo] Zdrowia Publicznego zwracało się już

¹⁸⁸ Naczelnik Państwa wydał dekret o wywłaszczeniu gruntów na rzecz przebudowy warszawskiego węzła kolejowego 2 września 1919 r. Dz.U. 1919, nr 77, poz. 439.

¹⁸⁹ DzRW, 1919, nr 88, poz. 3224.

kilkakrotnie do Magistratu z żądaniem, by wprowadził on w życie przepisy punktów b, c, d i e art. 28 wspomnianego dekretu, jednak dotąd bezskutecznie, wobec czego będzie ono musiało samo wprowadzić w życie wspomniane przepisy.

W wyniku dyskusji wniosek komisji międzyministerialnej o zwrócenie się do Magistratu m[iasta] Warszawy z poleceniem zastosowania wspomnianych przepisów dekretu z nadmieniem, że w razie nieprzystąpienia do wykonania polecenia w przeciągu 7-iu dni Rząd obejmie sam wykonanie wymienionych zarządzeń – w zasadzie przyjęto, poruczając jego przeprowadzenie Min[isterstwu] Zdrowia Publicznego w porozumieniu z Min[isterstwami] Spraw Wewnętrznych oraz Pracy i O.S.

10. W związku z tą sprawą p. Minister Janiszewski prosi o uchwalenie wniosku o oddanie w dzierżawę długoletnią gruntów państwowych na Żoliborzu kooperatywie mieszkaniowej urzędników państwowych, by mogła ona wznieść na nich domy mieszkalne. Na wniosek p. Ministra Bilińskiego postanowiono odroczyć decyzję w tej sprawie.

11. ^bZałączniki No. 7. i 8.^b Zatwierdzono statut Stowarzyszenia Urzędników Sądowych w Zamościu z poprawkami zgłoszonymi przez Min[isterstwo] Sprawiedliwości.

12. W sprawie rekursów wniesionych na decyzje Komisarza Nadzwyczajnego m[iasta] Warszawy – uchwalono:

- a) decyzję w sprawie Stefana i Marii ^aSigow^{a190} zatwierdzić,
- b) decyzję w sprawie Pinkusa Dymentmana zatwierdzić,
- c) decyzję w sprawie Karola Posepnego uchylić,
- d) w sprawie Szpasy Goldfejna zniżyć karę grzywny do kwoty 1000 mk.

13. Przyjęto wnioski o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji p. inż. Henryka Dudeka na Podsekretarza Stanu w Min[isterstwie] Robót Publicznych, p. Kazimierza Olszowskiego na Szefa Sekcji w Min[isterstwie] Spraw Zagranicznych, p. Kazimierza Grabowskiego na Sędziego Sądu Najwyższego, pp. d[okto]ra Rudolfa Neumanna, Tadeusza Żuk-Rybickiego, Władysława Radwan-Dębskiego, Romana Lewickiego, Mieczysława Rossowskiego, Mieczysława Stefkę, Władysława Grzędzińskiego, Adama Harlaendera, Mariana Missińskiego i dr. Jana Bończa-Rutkowskiego – na sędziów Sądu Apelacyjnego, Antoniego Starkiewicza i dr. Bolesława Gawińskiego na wiceprezesów Sądów Okręgowych oraz pp. Włodzimierza Kuryłowicza, Teofila Józefa Sawickiego, Adolfa Kellera, Karola Wierzejskiego, Bolesława Zembrzuskiego, Jana Jureckiego i Stanisława Mianowskiego – na sędziów Sądu Okręgowego.

14. ^bZałącznik No. 9.^b Wniosek Min[isterstwa] Sztuki i Kultury o uzupełnienie art. 1-go rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie utworzenia komisji dla kontroli użytkowania i rozdziału gmachów państwowych w zasadzie przyjęto,

¹⁹⁰ W załączniku nr 1 nazwisko to pojawia się w wersji „Ligow”.

ponieważ jednak zarząd gmachów państwowych w myśl ustawy sejmowej przejmuje obecnie od Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P. Ministerstwo Robót Publicznych i z tego względu wszelkie przepisy prawne, dotyczące kompetencji Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P. w tej dziedzinie będą musiały ulec odpowiedniej zmianie, postanowiono wprowadzić do wymienionego rozporządzenia Rady Ministrów zmianę, o którą wnosi Min[isterstwo] Sztuki i Kultury, dopiero wtedy, gdy wszystkie wspomniane przepisy będą ulegały zmianie.

15. P. Minister Biliński referuje wniosek Min[isterstwa] Skarbu w sprawie wstrzymania wypłaty drugiej połowy 13-ej pensji pracownikom państwowym. P. Podsekretarz Stanu Śmiarowski podnosi, że odmówienie tej wypłaty mogłoby wśród pracowników państwowych wywołać znaczne rozgoryczenie, gdyż na pewno oni na nią liczyli. Wobec tego p. Minister Biliński prosi o odroczenie decyzji w tej mierze do następnego posiedzenia, prosząc zarazem wszystkich pp. Ministrów o nadesłanie w międzyczasie swej opinii o tej sprawie.

16. ^bZałącznik No. 11.^b Przyjęto do wiadomości treść napisu na medalu, jaki Min[isterstwo] Aprowizacji zamierza wybić na cześć żywnościowych misji koalicyjnych w Polsce.

17. ^bZałączniki No. 13. i 14.^b Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Spraw Zagranicznych w sprawie zawarcia z rządem francuskim konwencji w przedmiocie emigracji i imigracji robotników oraz do wystąpienia do Naczelnika Państwa z przedstawieniem o wyznaczenie i uppełnomocnienie właściwego Ministra lub Ministrów do podpisania w imieniu Rządu Polskiego pomienionej konwencji. Wykonanie tej uchwały poruczono Min[isterstwu] Spraw Zagranicznych¹⁹¹.

18. ^bZałącznik No. 15.^b P. Szef Sekcji Bertoni referuje wniosek Min[isterstwa] Spraw Zagranicznych w sprawie uppełnomocnienia Polskiego Czerwonego Krzyża do przeprowadzenia rokowań z sowieckim Czerwonym Krzyżem co do wzajemnego traktowania jeńców oraz zakładników uwięzionych przez rząd sowiecki. Na wniosek p. Prezydenta Ministrów postanowiono zwrócić się do Naczelnego Dowództwa, by ono udzieliło odnośnego uppełnomocnienia, gdyż Rząd Polski nie powinien wchodzić w żadne oficjalne stosunki z rządem sowieckim. Wykonanie tej uchwały polecono Min[isterstwu] Spraw Zagranicznych¹⁹².

19. Przyjęto wniosek p. Ministra Skarbu, by p. Wacława Dzierzgowskiego zwolnić na jego własną prośbę ze stanowiska Naczelnego Dyrektora Podatków i mianować go Naczelnym Inspektorem Ceł z zachowaniem posiadanej przez niego IV-ej kat. płacy.

¹⁹¹ Konwencja podpisana została 3 września 1919 r. Dz.U. 1920, nr 41, poz. 246.

¹⁹² Rozmowy delegacji, formalnie reprezentujących polskie i rosyjskie towarzystwa Czerwonego Krzyża, toczyły się w październiku–grudniu 1919 r. na stacji kolejowej w Mikaszewiczach. Z polskiej strony rokowania nadzorował bezpośrednio Naczelnik Państwa i Naczelnny Wódz Józef Piłsudski.

20. Na wniosek p. Ministra Skarbu upoważniono go do zaproszenia p. Ministra Spraw Wojskowych do Rady Gospodarczej.

21. P. Minister Linde porusza sprawę usunięcia biur Min[isterstwa] Pracy i O.S. z gmachu pocztowego, przeznaczanego na pomieszczenie Pocztowej Kasy Oszczędności. P. Podsekretarz Stanu Prystor oświadcza gotowość opróżnienia tego gmachu pod warunkiem, że otrzyma pomieszczenie gdzie indziej. Położenie Min[isterstwa] Pracy i O.S. jest pod tym względem fatalne, gdyż zajmowane przez nie lokale porzucane są w różnych częściach miasta i są stanowczo za ciasne. Jedynym rozwiązaniem sprawy byłoby nabycie przez nie własnego gmachu, na co Min[isterstwo] Skarbu wyraziło już swą zgodę, czemu jednak sprzeciwia się stanowczo Najwyższa Izba Kontroli Państwa. W sprawie tej p. Podsekretarz Stanu Wróblewski oświadcza, że istotnie opozycja N.I.K.P., opierająca się na przyznanej jej przez dekret prawie kontroli prewencyjnej, jest szkopułem bardzo trudnym do przewyciężenia, jak długo ten dekret będzie obowiązywał. Prezydium Rady Ministrów opracowało już nowy projekt ustawy o N.I.K.P., który niebawem będzie przedstawiony Radzie Ministrów, a który to niesłuszne uprawnienie pragnie N.I.K.P. odebrać. Na razie możliwe jest jedynie wpływanie na drodze prywatnej na p. Prezesa N.I.K.P., w którym to kierunku wpływ p. Ministra Skarbu byłby może najskuteczniejszy.

22. P. Prezydent Ministrów poddaje pod rozwagę Rady Ministrów projekt p. Hoovera, dotyczący utworzenia dla układania planów w zakresie polityki gospodarczej Państwa rady ekonomicznej, złożonej z delegatów Ministrów resortów gospodarczych pod przewodnictwem Ministra do spraw ekonomicznych, które to stanowisko należałoby utworzyć. Delegat tej rady ekonomicznej zasiadałby w Najwyższej Radzie Ekonomicznej, która mieć będzie swoją siedzibę prawdopodobnie w Paryżu. P. Minister Biliński, godząc się na konieczność wysłania delegata Rządu Polskiego do Najwyższej Rady Ekonomicznej, nie widzi potrzeby tworzenia Rady Ekonomicznej, złożonej z delegatów Ministerstw wobec utworzenia Rady Gospodarczej, złożonej z Ministrów.

W wyniku dyskusji postanowiono odroczyć decyzję co do tego projektu do czasu, gdy poszczególni pp. Ministrowie się z nim bliżej zapoznają.

Koniec posiedzenia o godz. 9 m. 40 wieczorem.

†J Paderewski†

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 105. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 26 sierpnia 1919 r.].
2. [Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie kupna budynku w Warszawie]¹⁹³.
3. [Wniosek kierownika Ministerstwa Kolei Żelaznych w sprawie terminu wyjaśnienia i zdecydowania, które z wywłaszczeń nieruchomości i ograniczeń praw własności, dokonanych przez byłe władze okupacyjne na użytek dróg komunikacyjnych, winny być utrzymane w mocy]¹⁹⁴.
4. [Projekt dekretu Naczelnika Państwa w sprawie wywłaszczenia gruntów na potrzeby przebudowy kolejowego węzła warszawskiego]¹⁹⁵.
5. Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie zdobyczy wojennej w Białej Siedleckiej, Terespolu i powiatach białskim, konstantynowskim, radzyńskim i włodawskim.
6. [Protokół posiedzenia komisji przy Radzie Ministrów, powołanej dla opracowania wniosków w sprawie dostarczenia nieumeblowanych mieszkań dla pracowników państwowych przy władzach centralnych w Warszawie]¹⁹⁶.
7. Statut Stowarzyszenia Zawodowego Urzędników Sądowych Zamojskiego Okręgu Sądowego¹⁹⁷.
8. [Wniosek ministra sztuki i kultury w sprawie rozszerzenia składu komisji dla kontroli, zużytkowania i rozdziału gmachów państwowych]¹⁹⁸.
9. [Treść napisu na medalu na cześć aprowizacyjnych misji koalicyjnych w Polsce].
10. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie zawarcia konwencji pomiędzy Polską a Francją w przedmiocie emigracji i imigracji].
11. [Projekt konwencji pomiędzy Polską a Francją w przedmiocie emigracji i imigracji (tekst francuski)]¹⁹⁹.
12. [Projekt konwencji pomiędzy Polską a Francją w przedmiocie emigracji i imigracji (tłumaczenie tekstu francuskiego)]²⁰⁰.
13. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie uppełnomocnienia Polskiego Czerwonego Krzyża do przeprowadzenia rokowań z sowieckim Czerwonym Krzyżem co do wzajemnego traktowania jeńców oraz zakładników uwięzionych przez rząd sowiecki].
14. [Wniosek ministra skarbu w sprawie upoważnienia Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej do emisji kolejnych 500 mln marek polskich]²⁰¹.

¹⁹³ Nie publikuje się.

¹⁹⁴ Nie publikuje się.

¹⁹⁵ Nie publikuje się.

¹⁹⁶ Nie publikuje się.

¹⁹⁷ Nie publikuje się.

¹⁹⁸ Nie publikuje się.

¹⁹⁹ Nie publikuje się.

²⁰⁰ Nie publikuje się.

²⁰¹ Nie publikuje się.

**[Porządek dzienny 105. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 26 sierpnia 1919 r.]**

PORZĄDEK DZIENNY

105 posiedzenia Rady Ministrów w dniu 26 sierpnia 1919 r.

o godz. 6 po poł. w Pałacu Namiestnikowskim.

(z uwagami)

- 1) Projekt rozporządzenia w przedmiocie ustroju i czynności Prokuratury Generalnej (instrukcja służbowa).
- 2) Projekt rozporządzenia o utworzeniu oddziałów Prokuratury Generalnej we Lwowie i Krakowie.
- 3) Projekt rozporządzenia o rozpoczęciu czynności Prokuratury Generalnej
Wnioski pod 1–3 zostały rozpatrzone przez Sekcję Legislacyjną Prezydium Rady Ministrów.
- 4) Wniosek Min[isterstwa] Aprowizacji w sprawie zakupu urządzeń portowych w Gdańsku.
Min[isterstwo] Skarbu wyjaśniło telefonicznie, że zgadza się na traktowanie tego wniosku na dzisiejszym posiedzeniu.
- 5) Wniosek Min[isterstwa] W.R. i O.P. w sprawie kupna domu przy ul. Hożej No. 74.
Min[isterstwo] Skarbu wyjaśniło telefonicznie, że zgadza się na traktowanie tego wniosku na dzisiejszym posiedzeniu. Wnioski o kupno gmachów dla urzędów państwowych o ile to nie jest przewidziane w budżecie w myśl dotychczasowej praktyki były zawsze przedkładane do decyzji Radzie Ministrów – jak wszelkie wnioski o dodatkowe kredyty w ogóle, jakkolwiek wedle projektu ustawy skarbowej, wniesionego do Sejmu, wymagana jest w tych razach jedynie zgoda Ministra Skarbu i właściwego Ministra. Należałoby rozważyć, czy nie byłoby wskazanym, ażeby dla odciążenia Rady Ministrów zaprzestać poddawania spraw tego rodzaju jej decyzji i przekazać je do załatwienia Ministrowi Skarbu w porozumieniu z zainteresowanym Ministrem.
- 6) Wniosek Min[isterstwa] Kolei Żelaznych w sprawie wywłaszczenia gruntów pod przebudowę węzła kolejowego warszawskiego.
Wniosek ten został rozpatrzony przez Międzyministerialną Konsultację Prawną.
- 7) Wniosek Min[isterstwa] Kolei Żelaznych w sprawie przedłużenia terminu, przewidzianego w art. 33 dekretu z dnia 7 lutego 19 r. Dz.pr. No. 14 poz. 162.
Wniosek ten został rozpatrzony przez Międzyministerialną Konsultację Prawną.

- 8) Projekt rozporządzenia w sprawie zdobyczy wojennej w Białej i Terespolu. Jest to wniosek Prezydium Rady Ministrów – strona formalna jego została zaaprobowaną przez Sekcję Legislacyjną.
- 9) Wniosek w sprawie dostarczenia mieszkań pracownikom państwowym. Jest to wniosek Komisji Międzyministerialnej, powołanej do życia uchwałą Rady Ministrów z dnia 12-go lipca b.r. przy Prezydium Rady Ministrów.
- 10) Projekt statutu Komitetu Pomocy Jeńcom i Uchodźcom z Ukrainy. Statut ten został przedłożony do zatwierdzenia Radzie Ministrów przez Min[isterstwo] Spraw Wewnętrznych. Państwowy Urząd do spraw Powrotu JUR jest przeciwny zatwierdzeniu tego statutu, uważając działalność tego Komitetu za politycznie podejrzany.
- 11) Statut Stowarzyszenia Urzędników Sądowych w Zamościu. Statut ten był już rozważany przez Radę Ministrów w dniu 12 lipca b.r., przy czym postanowiono skierować go uprzednio do zaopiniowania Min[isterstwo] Sprawiedliwości. Obecnie Min[isterstwo] Sprawiedliwości oświadcza, że godzi się na jego zatwierdzenie pod warunkiem wprowadzenia doń pewnych zmian, które w swym piśmie wyszczególni.
- 12) Rekursy przeciw orzeczeniom Nadzwyczajnego Komisarza m.st. Warszawy. Wnioski Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych w sprawie rekursów przeciw orzeczeniom Nadzwyczajnego Komisarza m[iasta] Warszawy, a mianowicie: a) zatwierdzeniu orzeczenia w sprawie Stefana i Marii ^aLigow^{a202}, b) o zatwierdzeniu decyzji w sprawie Dymentowej, c) o uchyleniu orzeczenia w sprawie odstępnego i d) o zmianę decyzji w sprawie Goldfajna.
- 13) Wnioski Personalne. Wnioski personalne Min[isterstwa] Sprawiedliwości i Spraw Zagranicznych.
- 14) Wniosek Min[isterstwa] Robót Publicznych o powiększenie kredytów na roboty publiczne do 100 milionów marek. Min[isterstwo] Skarbu wyjaśniło telefonicznie, że zgadza się na traktowanie tego wniosku na dzisiejszym posiedzeniu.
- 15) Wniosek Min[isterstwa] Skarbu w sprawie wypłaty drugiej połowy 13 pensji dla pracowników państwowych.
- 16) Wniosek Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich o przeniesienie go do II kategorii płacy i utworzenie stanowiska komisarza na Wołyń. Wniosek został przesłany do opinii Min[isterstwo] Skarbu.
- 17) Wniosek Min[isterstwa] Sztuki i Kultury o uzupełnieniu art. 1 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie utworzenia Komisji dla kontroli rozdziału i zużytkowania gmachów państwowych. Ministerstwo Rolnictwa i D.P. godzi się na wprowadzenie projektowanej zmiany.

²⁰² W protokole z posiedzenia Rady Ministrów nazwisko to pojawia się w wersji „Sigow”.

- 18) Zatwierdzenie napisu na medalu pamiątkowym dla Misji Żywnościowych państw koalicyjnych.
- 19) Projekt konwencji z rządem francuskim w sprawie emigracji robotników do Francji.

O postawieniu tego wniosku na porządku dziennym usilnie prosiło Min[isterstwo] Spraw Zagranicznych jako o sprawę b[ardzo] nagłą. Niemniej wobec nieprzysłania przez nie egzemplarzy jego będzie on musiał spaść prawdopodobnie z porządku dziennego.

°Załącznik do punktu 8° °No. 5.°

**PROJEKT ROZPORZĄDZENIA RADY MINISTRÓW
w przedmiocie zdobyczy wojennej w Białej Siedleckiej,
Terespolu i powiatach bialskim, konstantynowskim,
radzyńskim i włodawskim.**

Art. 1. Ministerstwo Spraw Wojskowych względnie Główne Kwatermistrzostwo wydzieli, względnie zabierze do dnia 1 sierpnia r.b. ze składów zdobyczy wojennej w Białej i Terespolu te przedmioty, które będą im potrzebne, a resztę przekaze Ministerstwu Przemysłu i Handlu. Spis przedmiotów wydzielonych na użytek wojska ma być podpisany przez przedstawiciela Głównego Kwatermistrzostwa i kontrasygnowany przez przedstawiciela Ministerstwa Przemysłu i Handlu, który będzie obecny przy wydawaniu ze składów tych przedmiotów. Spis przedmiotów, przekazanych Ministerstwu Przemysłu i Handlu, ma być podpisany przez przedstawiciela Głównego Kwatermistrzostwa, jako zdawcę i przedstawiciela Ministerstwa Przemysłu i Handlu, jako odbiorcę.

Przedmioty, zabrane przez władze wojskowe, mają być oszacowane podług cen oznaczonych w art. 12 Rozporządzenia Rady Ministrów o zdobyczy wojennej z dnia 18 lipca r.b. Spis tych przedmiotów ma być przesłany Prezydentowi Ministrów, Ministrowi Skarbu °i Ministrowi Spraw Wojskowych°.

Wartością przedmiotów objętych tym spisem należy obciążyć budżet Ministerstwa Spraw Wojskowych.

°Przy sporządzaniu powyższego spisu przedmiotów, wydzielonych na użytek wojska, zdobycz wojenną podzieli się na części: pierwsza z nich zawierać będzie przedmioty, które dadzą się zużyć w bieżącym okresie budżetowym; wartość ich będzie odpisana z tegoż budżetu; reszta zdobyczy wojennej, przejętej przez władze wojskowe, będzie odpisana z następnych okresów budżetowych, nie później jednak niż w 1922 roku; w tym celu przy spisowaniu zdobyczy wojennej władze wojskowe wskażą, do którego okresu budżetowego każdy przedmiot ma być zaliczony.°

Art. 2. Przedmioty w składach zdobyczy wojennej w Białej i Terespolu, przejęte przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu (art. 1). mają być administrowane przez to Ministerstwo, a następnie wydawane za wskazówkami Komisji (art. 3).

Art. 3. Przedmioty ze zdobyczy wojennej, przejęte w Białej i Terespolu przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu (art. 1), mają być oszacowane podług cen zatwierdzonych przez Radę Ministrów (art. 12 Rozporządzenia Rady Ministrów o zdobyczy wojennej z dnia 18 VII r.b.). Spis tych przedmiotów ma być przesłany niezwłocznie Prezydentowi Ministrów oraz Komisji zdobyczy wojennej, urzędującej przy warszawskim biurze Generalnego Komisarza Ziem Wschodnich (art. 4 Rozporządzenia Rady Ministrów o zdobyczy wojennej z dnia 18 lipca r.b.). Do teje Komisji mają być skierowywane za pośrednictwem Ministerstwa Przemysłu i Handlu motywowane zapotrzebowania Ministerstw na przedmioty ze zdobyczy, znajdujące się w Białej i Terespolu. Decyzje co do wniosków i co do cen przy likwidacji przedmiotów zapadają zwykłą większością głosów w Komisji złożonej z przedstawicieli Ministerstw: Skarbu, Spraw Wojskowych, Kolei Żelaznych, Robót Publicznych, Przemysłu i Handlu, Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz Głównego Kwatermistrzostwa i Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich pod przewodnictwem Generalnego Komisarza lub jego Zastępcy, przy czym w pierwszym rzędzie mają być zaspakajane zapotrzebowania Głównego Kwatermistrzostwa i Ministerstwa Spraw Wojskowych.

Komisja Zdobyczy Wojennej ma prawo upoważniać w każdym oddzielnym wypadku Ministerstwo Przemysłu i Handlu do sprzedaży kredytowej przedmiotów zdobyczy wojennej, określając warunki takiej sprzedaży.

Art. 4. Należność za wszelkie pobrane z Ministerstwa Przemysłu i Handlu przedmioty ze zdobyczy wojennej ma być wpłacana gotówką do Ministerstwa Skarbu w tydzień po otrzymaniu obrachunku, jaki ma być przedstawiany przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu Prezydentowi Ministrów, Ministrowi Skarbu i odnośnym Ministrom na początku każdego miesiąca za przedmioty wzięte w ubiegłym miesiącu.

Za przedmioty, które zostaną wzięte przez wojsko, nie będzie pobierana należność gotówką, ale równowartość ich będzie odpisywana z budżetu Ministerstwa Spraw Wojskowych, zgodnie z rachunkiem, jaki ma być przedstawiany Prezydentowi Ministrów, Ministrowi Skarbu i Ministrowi Spraw Wojskowych przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu na początku każdego miesiąca za towary wzięte przez wojsko w ubiegłym miesiącu.

O ile rachunki za czas ubiegły nie będą pokryte, nie mogą być brane nowe przedmioty.

Należności od firm prywatnych mają być wpłacane do Skarbu zgodnie z warunkami płatności ustalonymi przez Komisję zdobyczy wojennej.

Art. 5. Ministerstwu Przemysłu i Handlu przysługuje prawo utworzenia z przedmiotów zdobyczy wojennej składu, w celu sprzedaży fabrykantom

i rzemieślnikom. Komisja Zdobyczy Wojennej określi ilość przedmiotów, przeznaczonych do sprzedaży w składzie.

Wykaz przedmiotów ^cwraz z ich oszacowaniem^c, które wejdą i wyjdą ze składu ma być przedstawiany na początku każdego miesiąca za ubiegły miesiąc Prezydentowi Ministrów i Ministrowi Skarbu, a należność gotówkowa za przedmioty sprzedane ze składu ma być wpłacana, do Skarbu w ostatnim dniu miesiąca, w którym sprzedaż została dokonana.

Art. 6. Poleca się Ministrowi Przemysłu i Handlu dokonanie i przedstawienie Prezydentowi Ministrów, Ministrowi Skarbu i odnośnym Ministrom przed 1-ym października r.b. obrachunku należności wszystkich ministerstw za pobraną przez nie ze składów w Białej i Terespolu do dnia 1-go sierpnia r.b. zdobycz wojenną na podstawie materiałów, zarówno będących obecnie w posiadaniu Komisji Zdobyczy Wojennej w Brześciu, jak i tych, które Minister Przemysłu i Handlu zebrać powinien na podstawie kontroli kolejowej i pokwitowań, zapisów i wykazów, jakie na jego żądanie obowiązane są wydać wszystkie urzędy państwowe, nie wyłączając wojskowych, jako też odbiorcy i instytucje prywatne oraz wszelkimi innymi środkami.

Należność za powyższą zdobycz wojenną ma być wpłacona do Ministerstwa Skarbu w ciągu dwu tygodni po przedstawieniu obrachunków odnośnym Ministerstwom. Należności Ministerstwa Spraw Wojskowych będą odpisane z budżetu tegoż Ministerstwa. ^cZasady odpisywania z budżetu i sposób ułożenia spisu mają być takie same, jak podano w art. 1.^c

Art. 7. Minister Przemysłu i Handlu ma przedstawiać co miesiąc Prezydentowi Ministrów sprawozdanie rachunkowe za ubiegły miesiąc o przychodzie i rozchodzie zdobyczy wojennej.

Art. 8. Wydatki na administrowanie składami w Białej i Terespolu mają być pokrywane ze sprzedaży przedmiotów ze zdobyczy, przejętych przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu.

Minister Przemysłu i Handlu przedstawi Prezydentowi Ministrów za pośrednictwem Ministra Skarbu budżet wydatków do 31 grudnia 1919 r., związanych z administrowaniem tymi składami. Na rachunek przyszłych wpływów Minister Przemysłu i Handlu może podnosić sumy potrzebne na administrowanie składami do wysokości zatwierzonego budżetu.

Minister Przemysłu i Handlu będzie składał co miesiąc Prezydentowi Ministrów i Ministrowi Skarbu obrachunek za ubiegły miesiąc z wpływów i wydatków na administrację.

Art. 9. Minister Przemysłu i Handlu powinien rozwinąć akcję wyszukiwania majątku, pozostałego po okupantach w Białej, Terespolu i powiatach: bialskim, konstantynowskim, radzyńskim i włodawskim. Tego rodzaju majątek ruchomy, o ile jest rozproszony, należy zwieść do składów, zabezpieczyć, zinwentaryzować i objąć w administrację: tak samo należy postąpić z majątkiem ruchomym, który

znajdowałby się w składach. Należy również wyszukiwać majątek pozostały po okupantach na powyżej wskazanym terenie, który został ukryty i znajduje się w rękach prywatnych; majątek taki należy zabezpieczyć, zinventaryzować i objąć w administrację. Spis majątku objętego należy przesłać Prezydentowi Ministrów.

Wszelkie pretensje osób i instytucji prywatnych do majątku, zaliczonego do zdobyczy wojennej, znajdującej się w Białej, Terespolu i we wskazanych wyżej powiatach, decyduje Minister Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrami Skarbu i Sprawiedliwości, korzystając z opinii Prokuratorii Generalnej^c. Minister Przemysłu i Handlu zawiadamia Prezydenta Ministrów o zapadłej decyzji.

Sumy, jakie byłyby przyznane na zaspokojenie pomienionych pretensji, będą wypłacane przez Skarb na rachunek wpływu za zdobycz wojenną.

Kwestie, mogące powstać w związku z wyszukiwaniem ukrytych towarów, rozstrzygać będzie Komisja zdobyczy wojennej (art. 3) na wniosek Ministra Przemysłu i Handlu.

Art. 10. Przepustki na przewóz przedmiotów ze zdobyczy, pochodzących ze składów w Białej, Terespolu i wskazanych wyżej powiatach, mają być wydawane przez Ministra Przemysłu i Handlu lub jego pełnomocników, których podpisy winny być zakomunikowane Generalnemu Komisarzowi Ziemi Wschodnich.

Art. 11. Ministerstwo Przemysłu i Handlu, nie uciekając się do pośrednictwa Komisji zdobyczy wojennej (art. 3), wejdzie w porozumienie z Ministerstwem Rolnictwa i Dóbr Państwowych w celu rozprzedaży w bieżącym sezonie przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych maszyn i narzędzi rolniczych.

Wykaz i obliczenie z podaniem cen jednostkowych maszyn i narzędzi rolniczych, wydanych przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych, podpisany przez upoważnionych do tego przedstawicieli tych ministerstw, ma być przesłany przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu^c przed 1-ym września r.b. Prezydentowi Ministrów, Ministrowi Skarbu i Komisji zdobyczy wojennej.

Art. 12. Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych będzie przysyłać co miesiąc Prezydentowi Ministrów, Ministrowi Skarbu i Komisji zdobyczy wojennej szczegółowy obrachunek z podaniem cen jednostkowych za sprzedane w ubiegłym miesiącu maszyny i narzędzia rolnicze (art. 11) z zaznaczeniem, do jakiej kasy skarbowej każda suma należna za sprzedane przedmioty została wpłacona, względnie z oznaczeniem treści „Zobowiązania“ rolnika-nabywcy: ^cdata, miejsce wystawienia, termin i wysokość sum, przypadających do zapłacenia.^c

Art. 13. Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych sporządzi obliczenie maszyn, narzędzi rolniczych i innych przedmiotów, objętych po okupantach przez Ministerstwo w wyżej wymienionych powiatach ze wskazaniem cen jednostkowych.

Oprócz tego Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych sporządzi obliczenie tego wszystkiego, co sprzedano z powyższego wykazu, z zaznaczeniem cen sprzedaży, ze wskazaniem, do jakich kas skarbowych zostały wpłacone sumy, należne

za sprzedane przedmioty, względnie z podaniem daty i miejsca wystawienia „Zobowiązania” rolnika-nabywcy oraz terminów i wysokości sum, przypadających do zapłacenia podług każdego zobowiązania. Powyższe obliczenia mają być przesłane Prezydentowi Ministrów i Ministrowi Skarbu przed 15 września r.b.

Art. 14. Minister Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Generalnym Komisarzem Ziemi Wschodnich wydadzą przepisy wykonawcze do niniejszego rozporządzenia i zakomunikują je Prezydentowi Ministrów.

„Załącznik do punktu 16” „No. 11.”

[Treść napisu na medalu na cześć aprowizacyjnych misji koalicyjnych w Polsce]

Odpis

LEGATIONI NATIONUM AMICARUM FRUMENTARIAE
PRO OPE BELLI ATROCISSIMI TEMPORIBUS LATA
POLONIA RENATA AC LEVATA
HOC GRATI ANIMI DOCUMENTUM
D. D.

„Załącznik do punktu 17” „No. 12.”

[Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie zawarcia konwencji pomiędzy Polską a Francją w przedmiocie emigracji i imigracji]

MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH

Warszawa, dnia 26 sierpnia 1919 r.

Sprawa:
zawarcia konwencji pomiędzy Polską
a Francją w przedmiocie emigracji
i imigracji.

„No. 14429 R II. 120/19”

WNIOSEK
na Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej

Rada Ministrów uchwalić raczy:

1) Zawrzeć z rządem francuskim konwencję w przedmiocie emigracji i imigracji robotników na podstawie załączonego tekstu ustalonego dnia 25 sierpnia r.b.

w formie ostatecznej w języku francuskim, za wspólnym porozumieniem umyślnie delegowanych przedstawicieli rządu francuskiego oraz przedstawicieli polskich Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz Pracy i Opieki Społecznej.

2) Wystąpić do Naczelnika Państwa z przedstawieniem o wyznaczenie i upoważnienie właściwego Ministra lub Ministrów do podpisania w imieniu rządu polskiego pomienionej konwencji.

UZASADNIENIE

Na tle klęski bezrobocia w kraju, zwłaszcza w miesiącach zimowych zanim można było uruchomić roboty publiczne, wśród robotników wyłoniła się samorzutnie agitacja za wychodźstwem zarobkowym do Francji. Stało się to pod wpływem wiadomości, że przy odbudowie Francji rząd francuski będzie potrzebował kroci tysięcy rąk obcych. Równocześnie grała pewną rolę chęć uutorowania nowych dróg dla polskiego wychodźstwa sezonowego, które przed wojną i w czasie wojny kierowało się w lwiej części do Niemiec, gdzie w stosunku do robotnika polskiego górował system wyzysku. Licząc się z tym stanem rzeczy Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej wysłało do Paryża swego delegata, celem zbadania gruntu. Okazało się, że początkowo rząd francuski nie liczył na zatrudnienie większej ilości polskich robotników, ponieważ odbudowę spodziewał się przeprowadzić głównie przy pomocy robotników niemieckich. Rząd francuski stanął również na tym punkcie widzenia, że bez zawarcia konwencji, regulującej wzajemną emigrację, nie będzie mógł zgodzić się na import robotnika polskiego. Był to punkt widzenia francuskich organizacji robotniczych, obawiających się konkurencji ze strony robotników cudzoziemskich, a rząd francuski, zarówno ze względów wewnętrzno-politycznych, jak i na kierunek prac konferencji pokojowej w dziedzinie ochrony pracy, uznał to stanowisko i przedłożył delegatom Ministerstwa Pracy projekt odpowiedniej konwencji.

Układy, które toczyły się w Paryżu na wiosnę b.r., dały w wyniku projekt wspólnie przez obie strony zredagowany. Był to jednak projekt niedostateczny, ponieważ wbrew faktycznemu stanowi rzeczy nie uznawał równoznaczności polskiego i francuskiego ustawodawstwa ubezpieczeniowego, jak również nadawał francuskim misjom urzędowym lub agentom prywatnym zbyt szerokie prawa przy werbunku w Polsce. Z tych względów w maju b.r. Rada Ministrów aprobowała wniosek Ministra Pracy i odmówiła zgody na podpisanie konwencji w tej formie, projekt zaś odesłała do ponownych układów. – Zanim je nawiązano, zmieniła się we Francji koniunktura o tyle, że szanse udziału robotników niemieckich przy odbudowie Francji zmalały, dzięki czemu rząd francuski zdecydował się szukać większej ilości robotników w Polsce i celem dokończenia układów przysłał delegatów do Warszawy.

Pierwotny projekt konwencji poddało Ministerstwo Pracy zasadniczym poprawkom i uzyskało ich aprobatę na konferencji międzyministerialnej

d. 14 sierpnia r.b., jak również i d. 22 sierpnia r.b. na konferencji, złożonej z przedstawicieli wszystkich organizacji zawodowych i kilku posłów sejmowej Komisji Pracy. Tak opracowany projekt przedłożono delegatom francuskim i na ostatecznej konferencji, która odbyła się 25 b.m. w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, uzyskano ich zgodę na wszystkie poprawki, przede wszystkim zaś zdobyto uznanie polskich ustaw ubezpieczeniowych od nieszczęśliwych wypadków za równoczesne w stosunku do francuskich i zapewniono państwowym urzędowi pośrednictwa pracy monopol przy werbowaniu robotników polskich do Francji, z wykluczeniem od tej pracy francuskich misji urzędowych lub agentów prywatnych. Dzięki tym poprawkom Rząd Polski będzie miał pełną kontrolę nad werbunkiem do Francji, robotnik zaś polski we Francji będzie korzystał bez ograniczeń z ustawodawstwa ochronnego i ubezpieczeniowego, wreszcie konwencja zapewnia mu prawo do wynagrodzenia, równego wynagrodzeniu robotników francuskich przy tej samej kategorii pracy. Są to koncesje tak poważne, że położenie robotnika polskiego we Francji może być w warunkach stworzonych przez konwencję 'uważane za pomyślnie', a opieka nad nim ze strony rządu polskiego ułatwiona.

Zawarcie tak opracowanej konwencji jest z wielu względów wskazane. Klęska bezrobocia w Polsce nie została usuniętą. Cały szereg robót publicznych uległ już zawieszeniu w Warszawie i na prowincji, a na zimę większość tych robót, jako robót ziemnych, musi być zwiniętą ze względów fizycznych, nie tylko finansowych. Z chwilą otwarcia granicy niemieckiej, wróci z Niemiec mnóstwo robotników polskich, dotychczas tam pracujących, zwłaszcza rolnych. Z 700 000 robotników wywiezionych w czasie wojny do Niemiec wróciła dotychczas zaledwie część trzecia. Oprócz tego należy liczyć się z reemigracją amerykańską i z południowej Rosji. Wpłynie to na zaostrzenie bezrobocia w jesieni i w zimie, a co za tym idzie na dalsze obciążenie skarbu akcją zapomogową i zaognienie stosunków politycznych wewnątrz kraju. Wysłanie kilkudziesięciu tysięcy ochotników do robót we Francji, skoro w drodze konwencji można im zapewnić pełną ochronę praw miejscowych i korzystne warunki wynagrodzenia, może w dużym stopniu ułatwić Rządowi jego zadania, ponieważ złagodzi bezrobocie, uwolni skarb od wypłacania milionów na zapomogi, wreszcie zmniejszy trudności aprowizacyjne miast.

Do korzyści z konwencji należy zaliczyć i to, że przy odpowiednim zorganizowaniu przesyłania oszczędności robotniczych z Francji do Polski Skarb polski może mieć do swojej dyspozycji milionowe sumy w walucie francuskiej, co ułatwi dokonywanie wypłat zagranicznych i wstrzyma dalszy spadek kursu marki polskiej. Import z zagranicy wówczas może stać się tańszy, a tym samym drożyzna w miastach przestanie się nadal rozwijać w tempie dotychczasowym, uniemożliwiającym utrzymanie równowagi na rynku pracy. Ministerstwo Pracy przygotowało już w porozumieniu z Ministerstwem Poczty i Telegrafów projekt konwencji dodatkowej, mającej uregulować przesyłanie oszczędności wychodzących

z Francji do Polski. Projekt ten będzie przedmiotem narad w najbliższym czasie, skoro konwencja zostanie zawartą, ponieważ artykuł III ust. 3 tej konwencji przewiduje uregulowanie przesyłek oszczędności robotniczych.

Wychodźstwo jest złem koniecznym i należy do zagadnień politycznie drażliwych. Organizacje robotnicze nie sprzyjają wychodźstwu, jak również robotnicze partje polityczne. Z tych względów należało przestrzegać, aby projekt konwencji stał na wysokości żądań robotniczych w dziedzinie ochrony wychodźstwa. Przedkładany niniejszym projekt konwencji w punkcie najistotniejszym, tj. w art. II, który gwarantuje robotnikowi polskiemu skalę wynagrodzenia równą wynagrodzeniu robotników francuskich takiej samej kategorii, odpowiada programowym hasłom, które międzynarodowe zjazdy związków zawodowych państw koalicyjnych (w Leeds 1916) i związków zawodowych dawnych państw centralnych i neutralnych (w Bernie 1917 r.) uchwały jako postulat zasadniczy. Oba zjazdy żądały, aby robotnicy imigranci byli równouprawnieni w dziedzinie ubezpieczeń społecznych i ochrony pracy, jak również wynagradzani na równi z robotnikiem miejscowym i dzięki temu nie stwarzali konkurencji na rynku kraju imigracyjnego. Tak samo oba zjazdy domagały się, aby werbunek robotników cudzoziemskich i zawieranie z nimi kontraktów najmu dokonywały się pod pewnym nadzorem zawodowych organizacji robotniczych. Projekt konwencji polsko-francuskiej uwzględnia oba powyższe postulaty. i dlatego zawarcie jej przez Rząd Polski nie grozi poważnym przeciwdziałaniem ani ze strony czynników robotniczych u nas w kraju, ani ze strony francuskich syndykatów, z których wiedzą rząd francuski do ostatniej fazy układów w Warszawie przystąpił.

W ciągu narad z delegatami francuskimi kilkakrotnie podkreślana była zwłaszcza ze strony francuskiej konieczność jak najszybszego definitywnego załatwienia sprawy konwencji ze względu na niebezpieczeństwo zastąpienia robotnika polskiego – niemieckim, stąd wyjątkowe klauzule protokołu dodatkowego konwencji, stanowiące o wejściu jej w życie z chwilą podpisania przed ratyfikacją. W praktyce międzynarodowej znane są tego rodzaju prejudykaty, np. w Konwencji Madryckiej z 3 VII 1880 r. w przedmiocie praw cudzoziemców w Maroku. Nadmienić należy, iż według konstytucji francuskiej ratyfikacja tego rodzaju konwencji nie wymaga uchwały Parlamentu, a należy do wyłącznej atrybucji Prezydenta Rzeczypospolitej.

Podsekretarz Stanu:

Załączniki:

Tekst francuski konwencji
w 20 egzemplarzach i
tłumaczenie na język polski
w 20 egzemplarzach

**[Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie uppełnomocnienia
Polskiego Czerwonego Krzyża do przeprowadzenia rokowań z sowieckim
Czerwonym Krzyżem co do wzajemnego traktowania jeńców oraz zakładników
uwięzionych przez rząd sowiecki]**

MINISTERSTWO
SPRAW ZEWNĘTRZNYCH
WARSZAWA,
DN. 24 sierpnia 1919 R.
No. D.9339/V/19

Do Prezydium
Rady Ministrów
w miejscu. –

Przed wzięciem przez wojska polskie Wilna władze sowieckie aresztowały cały szereg Polaków w rozmaitych miejscowościach przez nie opuszczanych i deportowały ich do Smoleńska i Moskwy gdzie dotychczas ich więżą. Oprócz tego w Moskwie, Petersburgu, Kijowie, Charkowie, Odesie itd. władze sowieckie aresztowały wszystkich funkcjonariuszy b. urzędów przedstawicielstwa polskiego w Moskwie oraz wybitniejszych działaczy miejscowych kolonii polskich. W Kijowie aresztowali bolszewicy bardzo wielu akademików Polaków, z których kilkunastu już rozstrzelano. Wszyscy aresztowani są trzymani w charakterze zakładników, na których bolszewicy mszczą się za swoje niepowodzenia na polskim froncie. Dbając o los aresztowanych i wziętych w charakterze zakładników, Ministerium Spraw Zagranicznych natychmiast po otrzymaniu pierwszej wiadomości o aresztowanych, zgłosiło energiczny protest wobec władz sowieckich i zagroziło represjami w stosunku do będących w ręku władz polskich bolszewików. Wobec tego jednak, że ilość bolszewików będących w ręku władz polskich jest bez porównania mniejsza od ilości zakładników polskich wziętych przez władze sowieckie, która wynosi parę tysięcy, oświadczenie Ministerium Spraw Zagranicznych nie poskutkowało. Dopiero w końcu lipca tj. po trzech miesiącach więzienia bolszewicy zwolnili z aresztu zakładników trzymanych w Moskwie i Petersburgu, nie pozwolili im jednak powrócić do kraju. W Smoleńsku, Kijowie i innych miastach dotychczas jeszcze parę tysięcy Polaków siedzi w więzieniach.

Jak wykazały ostatnie trzy miesiące, nie można mieć żadnej nadziei na to, aby zostało osiągnięte zwolnienie aresztowanych w drodze pertraktacji z władzami sowieckimi za pomocą radiotelegramów. Tymczasem wobec zbliżającej się zimy, zwiększającego się z dniem każdym w Rosji sowieckiej głodu i szerzących się

tam epidemii, położenie więzionych i internowanych staje się coraz cięższym, grozi poważnymi niebezpieczeństwami i wymaga energicznego działania.

Będąc w posiadaniu zgody sowieckiego Komisarjatu do Spraw Zagranicznych, aby sprawa zakładników, więźniów, wygnańców i jeńców była załatwiona w drodze pertraktacji pomiędzy upelnomocnionymi do tego T-wami Polskiego Czerwonego Krzyża oraz podania Polskiego Czerwonego Krzyża o udzielenie mu odnośnych pełnomocnictw, Ministerium Spraw Zagranicznych wnosi, aby Rada Ministrów, stosownie do załączonego wniosku udzieliła Polskiemu T-wu Czerwonego Krzyża odpowiednich pełnomocnictw do przeprowadzenia pertraktacji z przedstawicielami Rosyjskiego Sowieckiego T-wa. Należy tu zaznaczyć, że ^h „pomimo” ^h „oprócz” zakładników i więźniów, sytuacja naszych wygnańców, jeńców i w ogóle Polaków na terenach objętych przez władze sowieckie jest pod każdym względem tak ciężką i krytyczną, że zdaniem Ministerium Spraw Zagranicznych należy również polecić Polskiemu T-wu Czerwonego Krzyża omówić i te sprawy z przedstawicielami sowieckiego T-wa Czerwonego Krzyża, zastrzegając, że w tej części pertraktacje będą miały charakter tylko preliminarny.

Od czasu gwałtów, których dopuściły się władze sowieckie nad Przedstawicielstwem Polskim w Moskwie i Petersburgu, opiekę nad Polakami w Rosji pełnił Czerwony Krzyż Duński. W połowie lipca Czerwony Krzyż Duński był zmuszony wycofać swoje placówki z Rosji sowieckiej, wobec czego Polacy tam pozostający są pozbawieni wszelkiej opieki. Ilość Polaków w Rosji Sowieckiej nie może być obecnie dokładnie określona, nie jest ona jednak mniejszą niż 200 000, w czym 100 000 z górą wygnańców i jeńców.

Podsekretarz Stanu:
fWSkrzyński^f

WNIOSEK

Ministerium Spraw Zagranicznych wnosi.
Rada Ministrów uchwalić raczy.

Część I.

Upelnomocnić Polskie T-wo Czerwonego Krzyża do:

1) Przeprowadzenia pertraktacji z przedstawicielami Sowieckiego T-wa Czerwonego Krzyża, mającymi odpowiednie pełnomocnictwa od Sowieckiej Rady Komisarzy Ludowych w sprawach dotyczących zakładników, więźni, wygnańców, jeńców, majątku i działalności T-wa Czerwonego Krzyża na wszystkich terenach objętych przez władze sowieckie. Pertraktacje mają się odbyć na terenie ziem wschodnich w miejscu wskazanym przez polskie władze wojskowe.

2) Złożenia wobec pełnomocników sowieckiego T-wa Czerwonego Krzyża oświadczenia o zupełnym niestosowaniu na podstawie wzajemności systemu brania zakładników.

3) Ostatecznego i niepotrzebującego zatwierdzenia ze strony Rządu Polskiego omówienia, zdecydowania i przeprowadzenia całej sprawy otrzymania i wydania zakładników i jeńców cywilnych.

Część II.

Uppełnomocnić dodatkowo polskie T-wo Czerwonego Krzyża do preliminar- nego omówienia z przedstawicielami rosyjskiego Sowieckiego T-wa Czerwonego Krzyża następujących spraw:

- 1) Reewakuacja uchodźców i opieka nad nimi w Rosji sowieckiej.
- 2) Przeprowadzenie jeńców rosyjskich z Niemiec przez Polskę i teren ziem wschod- nych i opiekę nad nimi ze strony Polskiego T-wa Czerwonego Krzyża.
- 3) Wymiana jeńców wojennych i więźniów poszlakowanych o przestępstwa polityczne.

Część III.

Uppełnomocnić dodatkowo Polskie T-wo Czerwonego Krzyża na wypadek, gdyby pomyślnie przeprowadzenie pertraktacji tego wymagało do preliminar- nego omówienia z przedstawicielami Ros[yjskiego] Sow[ieckiego] T-wa Czerw[one- go] Krzyża sprawy wzajemnego uznania i honorowania praw Czerwonego Krzyża.

Część IV.

Pełnomocnictwa powyższe zostają udzielone Polskiemu T-wu Czerw[onego] Krzyża z tym, że pertraktacje pomiędzy Polskim T-wem Czerwonego Krzyża z przedstawicielami Ros[yjskiego] Sow[ieckiego] T-wa Czerw[onego] Krzyża będą mogły być wszczęte po złożeniu przez obie strony urzędowego oświadczenia, że sprawy objęte punktem 2 i 3 pierwszej części pełnomocnictwa będą omówione, zdecydowane i wykonane niezależnie od spraw objętych II-gą i III-cią częścią pełnomocnictw.

Część V.

Skład Komisji, która będzie wyznaczoną przez Polskie T-wo Czerwonego Krzyża do pertraktowania z przedstawicielami Ros[yjskiego] Sow[ieckiego] T-wa Czerw[onego] Krzyża, winien być ustalony w porozumieniu z Min[isterstwem] Spr[aw] Wewn[ętrznych], Naczelnym Dowództwem, Min[isterstwem] Spr[aw] Zagr[anicznych], Państwowym Urzędem do Spraw Jeńców i Komisarzem Gener[alnym] Ziem Wsch[odnich].

Część VI.

Zagwarantować oficjalnie nietykalność przedst[awicieli] Ros[yjskiego] Sow[ieckiego] T-wa Czerw[onego] Krzyża, prawo powrotu ich na terytorium

podległe władzy sowieckiej w chwili, kiedy tego zechcą, jak również prawo posyłania kurierów (Prawo wysyłania radiotelegramów nie może być udzielone przedstawicielom Ros[yjskiego] T-wa Czerw[onego] Krzyża ze względu na to, że w miejscu, w którym będą się toczyły pertraktacje, radiostacji nie będzie).

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 7.

P R O T O K Ó Ł

106-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 28 sierpnia 1919 r.

Przewodniczy	p. Prezydent Ministrów Ignacy Paderewski
Obecni:	
Minister Spraw Wewnętrznych	p. Stanisław Wojciechowski
Minister Skarbu	p. dr Leon Biliński
Minister Spraw Wojskowych	p. gen. por. Józef Leśniewski
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki
Minister Przemysłu i Handlu	p. Ignacy Szczeniowski
Minister Robót Publicznych	p. Tadeusz Jasionowski
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde
Minister Zdrowia Publicznego	p. dr Tomasz Janiszewski
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt
Podsekretarz Stanu w Prez[ydium]	
Rady Ministrów	p. dr Władysław Wróblewski
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]	
Rolnictwa i D.P.	p. Zygmunt Chmielewski
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]	
Sprawiedliwości	p. Eugeniusz Śmiarowski
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]	
Apropowizacji	p. Oskar Sobański
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]	
Pracy i O.S.	p. Aleksander Prystor
Komisarz Generalny Ziem Wschodnich	p. Jerzy Osmałowski
Prezes Prokuraturii Generalnej	p. Stanisław Bukowiecki
Wiceprezes Prokuraturii Generalnej	p. dr Jan Waygart
Szef Sekcji w Min[isterstwie] W.R. i O.P.	p. Tadeusz Łopuszański
Szef Sekcji w Prez[ydium] Rady Ministrów	p. Edward Lechowicz
Protokołuje:	p. dr Bronisław Helczyński

Początek posiedzenia o godz. 6 m. 15 po południu.

1. ^bZałączniki No. 2. i 3.^b Przyjęto projekt uchwały Rady Ministrów w przedmiocie ustroju i czynności Prokuraturii Generalnej z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych przez Międzyministerialną Konsultację Prawną, wprowadzając doń następujące poprawki:

a) w art. 30-ym ust. 1 zakończenie jego po słowach: „Prezydenta Ministrów” otrzymuje brzmienie: „poszczególnych Ministrów, Najwyższej Izby Kontroli Państwa oraz organów, bezpośrednio od Rady Ministrów zależnych”,

b) art. 40 otrzymuje brzmienie: „Prezes Prokuratury, względnie kierownik właściwego wydziału wyznacza referenta dla danej sprawy. Obrońcą sądowym w tej sprawie będzie z decyzji Prezesa, względnie Kierownika Wydziału jej referent, względnie jego zastępca, albo funkcjonariusz delegowanego do tego urzędu państwowego, albo adwokat”²⁰³.

2. ^bZałącznik] No. 4.^b Przyjęto projekt uchwały Rady Ministrów o utworzeniu oddziałów Prokuratury Generalnej we Lwowie i Krakowie z następującą poprawką: do art. 4 dodaje się słowa: „o ile ustawa z dnia 31 lipca 1919 r. o utworzeniu Prokuratury Generalnej (Dz.P. Nr. 65 poz. 390) nie stanowi inaczej”²⁰⁴.

3. ^bZałącznik] No. 5.^b Przyjęto projekt uchwały Rady Ministrów o rozpoczęciu czynności Prokuratury Generalnej z następującą zmianą: w art. 1-ym i 2-im słowa: „15 września” zastępuje się słowami: „1 października”²⁰⁵.

P. Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych wyraża życzenie, by sprawy kolei żelaznych, wszczęte nawet przed 1 października b.r., mogły być prowadzone przez Prokuratorę Generalną ze względu na to, iż w przeciwnym razie Min[isterstwo] Kolei Żelaznych, albo musiałoby utworzyć specjalne wydziały sądowe na krótki przeciąg czasu, co byłoby niepraktycznym, albo musiałoby się uciec do pomocy adwokatów prywatnych, co ze względu na wielką ilość tych spraw byłoby b[ardzo] kosztowne. P. Prezes Prokuratury Generalnej zwraca uwagę na to, że w obecnej chwili Prokuratoria w żadnym razie nie mogłaby się podjąć prowadzenia tych spraw, przejmowanie zaś spraw, rozpoczętych przez kogo innego, zawsze odbija się b[ardzo] ujemnie na biegu sprawy. P. Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych prosi wobec tego, by przynajmniej w wyższych instancjach prowadziła te sprawy Prokuratoria. W sprawie tej żadnej decyzji nie powzięto, pozostawiając jej załatwienie porozumieniu się Min[isterstwa] Kolei Żelaznych z Prokuratorą Generalną.

4. Przyjęto do wiadomości oświadczenie p. Ministra Skarbu, że zamierza on udzielić imieniem Rządu Polskiego Galicyjskiemu Wojennemu Zakładowi Kredytowemu gwarancji na pożyczkę, zaciąganą przezeń w Banku Krajowym dla Galicji lub w konsorcjum banków krajowych w wysokości 20 milionów koron.

5. ^bZałącznik] No. 6.^b Przyjęto zmodyfikowany w stosunku do wniosku, zgłoszonego na posiedzeniu w dniu 26 sierpnia b.r., wniosek Min[isterstwa] Skarbu w sprawie wypłaty pracownikom państwowym przyrzeczonej im uchwałą Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia b.r. drugiej połowy nadzwyczajnego dodatku drożyznianego w wysokości jednomiesięcznego uposażenia (tzw. 13-ej pensji).

6. ^bZałącznik] No. 7.^b Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Robót Publicznych o zwiększenie kredytu na roboty publiczne w okresie prowizorium budżetowego

²⁰³ Dz.U. 1919, nr 75, poz. 433.

²⁰⁴ Dz.U. 1919, nr 75, poz. 434.

²⁰⁵ Dz.U. 1919, nr 75, poz. 435.

od 1 lipca do 30 września b.r. do wysokości 100 milionów marek, przy czym p. Minister Robót Publicznych wyraził swą zgodę na ścisłe przestrzeganie warunków, postawionych mu przez Min[isterstwo] Skarbu w piśmie, w którym wyraża ono swą zgodę na powyższy wniosek.

7. ^bZałącznik No. 8.^b Zatwierdzono statut Komitetu Pomocy Jeńcom Wojennym i Uchodźcom z Ukrainy Naddnieprzańskiej w Rzeczypospolitej Polskiej z następującymi zmianami:

a) w § 11-ym słowa: „Rządu Polskiego” zastępuje się słowami: „Ministra Spraw Wewnętrznych”,

b) § 12 skreśla się.

c) w § 24-ym słowa: „ten lub inny ukraiński fundusz narodowy” zastępuje się słowami: „ukraińskie cele dobroczynne”.

Równocześnie zwrócono Min[isterstwu] Spraw Wewnętrznych uwagę na potrzebę ścisłego nadzorowania działalności Komitetu.

8. Przyjęto wniosek Generalnego Komisarza Ziem Wschodnich w sprawie utworzenia stanowiska Komisarza na Wołyń z uposażeniem według III-ej kategorii etatu płac i przeniesienia Komisarza Generalnego do II-ej kategorii etatu płac.

9. P. Komisarz Generalny Osmołowski prosi pp. Ministrów o okazanie mu pomocy w sprawowaniu trudnego zadania administrowania ziemiami wschodnimi przez niestawianie utrudnień w pozyskaniu pewnej ilości fachowych urzędników z urzędów centralnych dla Zarządu Ziem Wschodnich.

10. P. Komisarz Generalny Osmołowski prosi p. Ministra Spraw Wojskowych o wpłynięcie na właściwe czynniki wojskowe, by stosowały się ściśle do przepisów rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie zdobyczy wojennej, gdyż pod tym względem dzieją się liczne nadużycia, oraz, by energicznie karały liczne inne nadużycia działających na ziemiach wschodnich władz wojskowych.

11. P. Komisarz Generalny Osmołowski prosi p. Ministra Skarbu o przyspieszenie wypłaty uchwalonych już dla Zarządu Ziem Wschodnich kredytów oraz o przyspieszenie załatwienia wniosku tegoż Zarządu w sprawie dodatkowych kredytów na koszt utrzymania komisji likwidacyjnych zdobyczy wojennej.

12. P. Komisarz Generalny Osmołowski prosi o upoważnienie go do zakupywania żywności dla Ziem Wschodnich w Poznańskim, skoro przy obecnym stanie rzeczy mogą ją sprowadzać stamtąd osoby prywatne. P. Podsekretarz Stanu Sobański oświadcza, że jest to niemożliwe. Ziemie Wschodnie będą mogły otrzymywać żywność z terytorium Państwa Polskiego jedynie za pośrednictwem Min[isterstwa] Apropowizacji, szmugiel zaś, prowadzony dotąd z Poznańskiego, będzie w najbliższym czasie ukrócony.

13. ^bZałącznik No. 10.^b P. Minister Wojciechowski referuje projekt rozporządzenia tymczasowego Rady Ministrów o organizacji powiatowych władz administracyjnych I-ej instancji na obszarze b. zaboru rosyjskiego.

P. Minister Janiszewski wygłasza dłuższe przemówienie przeciw poddaniu lekarzy powiatowych bezpośredniej władzy starostów. Przemówienie to w streszczeniu, przez samego p. Ministra podanym, zamieszcza się poniżej:

„Minister Zdrowia Publicznego i O.S. dr Janiszewski zaznacza przede wszystkim, że projekt rozporządzenia Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych w sprawie władz administracyjnych I-ej instancji otrzymał dopiero dziś, na parę godzin przed posiedzeniem Rady Ministrów. Do narad wstępnych nie zaproszono wcale Ministra Zdrowia Publicznego, co jest tym bardziej trudne do zrozumienia, że Ministerstwu Spraw Wewnętrznych wiadomo jest, jak ta sprawa jest dla administracji sanitarnej ważna i decydująca. Następnie zwraca uwagę na to, że sprawę organizacji władz sanitarnych administracyjnych pierwszej instancji załatwia się w formie rozporządzenia, a sprawę organizacji władz administracyjnych drugiej instancji załatwiono w drodze ustawy sejmowej. Takie nierównomierne traktowanie tych spraw uważa za niewłaściwe.

Minister Zdrowia Publicznego wita jednak chęć uregulowania tej sprawy z zadowoleniem, bo chaos istniejący dotąd nie był do utrzymania, żałuje jedynie, że sprawa ta tak późno, bo dopiero dziś, przychodzi na porządek dzienny posiedzenia Rady Ministrów.

Już przy dyskusji w sprawie organizacji władz administracyjnych drugiej instancji, wypowiedział zdanie, że projekt Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych jest projektem nieodpowiednim, teoretycznym i nie liczącym się zupełnie z życiem.

Są tutaj tylko dwa skrajne zapatrywania, które bierze się na uwagę. Jedno, to bezwzględna centralizacja wszystkich władz administracyjnych w ręku wojewody wzgl. starosty, drugie, to zupełne rozproszkowanie, że się tak wyrażę, władz administracyjnych w powiecie lub województwie i utworzenie tylu samodzielnych niezależnych od siebie urzędów, ile istnieje Ministerstw. Jedno i drugie zapatrywanie jest, moim zdaniem, błędne i tylko pośrednia droga wydaje mi się odpowiednia. Nie chcę jednak krytykować tego projektu ze stanowiska innych działów administracji państwowej. Każdy z Panów Ministrów oceni ze swego stanowiska, czy ten projekt jest dla podległego mu działu administracji odpowiedni, czy niekorzystny. Ja z mego stanowiska, jako Minister Zdrowia Publicznego i Opieki Społecznej, oświadczam, że projekt ten jest dla administracji sanitarnej nieodpowiedni i zabójczy. Nie chcę także rozpatrywać zasad i podstaw, na jakich opiera się projekt, bo należałoby go wtedy dokładnie rozważyć i opracować. Nie dotykając i nie naruszając zatem zasad tego projektu, domagam się jedynie, aby sprawy sanitarne zaliczyć do tych, którym projekt przyznaje podobnie, jak sprawom oświaty, skarbu, wojska, kolei i poczt większą samodzielność. To wymaganie moje nie narusza zasad projektu, bo sam projekt przewiduje wyłączenie pewnych Ministerstw i przyznanie im większej samodzielności. Żądanie to stawiam z następujących powodów:

1) Oddanie całej decyzji, całej egzekutywy i odpowiedzialności w sprawach sanitarnych i społecznych w ręce wojewody lub starosty jest zupełnie nieodpowiednie. Więcej niż wszelkie teoretyczne wywody przekonać nas o tym może praktyka życiowa. Przeszliśmy na własnej skórze, a całe społeczeństwo poznało na własnym zdrowiu skutki takiej wadliwej organizacji, jaką proponuje Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, a która istniała w b. zaborze austriackim. Same władze austriackie i pruskie ostro skrytykowały własną administrację. Nie należę do tych, którzy z góry potępiają i lekceważą wszystko, co pochodzi z b. Austrii lub b. Galicji. Przeciwnie, sądzę, że byłoby z pożytkiem dla Państwa, gdybyśmy w wielu razach wzorowali się na przykładach galicyjskich i zasięgali zdania ludzi spod b. zaboru galicyjskiego, jako więcej doświadczonych i wyrobionych w sprawach administracji. Ale wybierajmy odpowiednich ludzi i korzystajmy z dobrych wzorów, a nie bierzmy najgorszych przykładów, jak to niestety czyni w danym wypadku projekt Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych.

2) Proponowany przez Min[isterstwo] Spraw Wewnętrznych ustrój podporządkowałby sprawę życia i zdrowia ludzkiego, tj. najważniejsze zadania państwowe polityce, co najfatalniej wpływać musi na stan zdrowotny.

3) Ustrój proponowany przez Min[isterstwo] Spraw Wewnętrznych, potępiony w Galicji, odejmuje lekarzom wszelką inicjatywę w sprawach sanitarnych, robi z nich biernych referentów, których zdanie może być uwzględnione lub nie, stosownie do „widzimisię” starosty lub wojewody.

4) Przy tym systemie najlepsze siły lekarskie, najenergiczniejsze jednostki pełne zapału, odpowiednio przygotowane, albo były narażone na ciągłe walki i szykany ze strony starostów, albo po pewnym czasie były zmuszone zrezygnować z pracy społeczno-lekarskiej, natomiast musiały oddać się praktyce lekarskiej i pracy biurokratycznej. Wtedy starosta pozostawiał im wprawdzie tzw. swobodę działania, ale łatwo zrozumieć, że była to raczej swoboda niedziałania niczego w dziedzinie pracy społeczno-lekarskiej.

5) Powyższe rozporządzenie znosi za jednym zamachem półroczną pracę organizacyjną Ministerstwa Zdrowia Publicznego i O.S. Szczególniej w obecnych czasach, kiedy zrobienie czegoś pozytywnego wymaga daleko więcej wysiłku niż zwykle, jest to rozrzutność nie do darowania.

6) Stoimy przed katastrofą braku lekarzy. Pomiędzy lekarzami zaangażowanymi przez Min[isterstwo] Zdrowia Publicznego i O.S. jest sporo ludzi dzielnych, energicznych i ideowych, którzy nie dla pensji objęli swe urzędy, bo pensja lekarzy rządowych nie stoi w żadnym stosunku do tego, co w obecnych czasach zarobić może lekarz praktykujący, lecz dlatego, iż opierając się na fakcie utworzenia Ministerstwa Zdrowia Publicznego i O.S. sądzili, że z tą chwilą lekarze urzędowi, mając więcej samodzielności i zależni bezpośrednio od Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego będą mogli swobodnie poświęcić swoją pracę, doświadczenie, inicjatywę,

energię dla dobra Ojczyzny. Projekt Ministerstwa Spraw Wewnętrznych wzoruje się dosłownie na ustroju galicyjskim, a to nie może działać zachęcająco do garnięcia się do służby rządowej. Lepsze siły opuszczają służbę rządową.

7) Wydziały lekarskie Uniwersytetu Jagiellońskiego i Lwowskiego, obie izby lekarskie galicyjskie, t-wa lekarskie, Związek Lekarzy Rządowych, Stowarzyszenie Lekarzy, Wydział Krajowy przez swój Departament Sanitarny, liczne instytucje lekarskie b. zaboru rosyjskiego i wszystkie bez wyjątku korporacje lekarskie poznańskie, jednym słowem cały świat lekarski wydał opinię potępiającą organizację administracji sanitarnej w b. zaborze austriackim, przypisując w znacznej części tej wadliwej organizacji zły stan zdrowotny kraju.

Projekt Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych chce właśnie tę złą, potępioną przez wszystkich fachowców organizację wprowadzić w b. Królestwie.

Z chwilą, gdy pisma doniosły o utworzeniu przez Sejm ustawy o województwach, wyżej wspomniane korporacje i instytucje wniosły do Sejmu energiczne protesty, domagając się nowelizacji tej ustawy.

8) Powtarza się zdanie bez podawania argumentów, że i w proponowanym ustroju lekarze powiatowi będą mogli swobodnie pracować i, że tylko względy ambicji skłaniają lekarzy do stawiania żądań większego usamodzielnienia ich pracy. O niemożliwości skutecznej pracy w warunkach, które stworzy proponowane rozporządzenie, już mówiłem. Ambicja zaś uczciwa i szlachetna jest czynnikiem w wysokim stopniu dodatnim, zwłaszcza u urzędnika. Uczciwy i ambitny urzędnik przyniesie Państwu znacznie więcej pożytku, niż urzędnik pozbawiony ambicji.

9) Nowożytna administracja dąży do nadania fachowcom większej samodzielności, zwiększając zarazem ich odpowiedzialność. Nic tak nie działa deprymująco i zmniejsza wydajności pracy urzędnika, jak odjęcie mu wszelkiej samodzielności i odpowiedzialności. Projekt Ministerstwa Spraw Wewnętrznych zmienia lekarza w biurokratyczną maszynę. Gdy lekarz staje się tylko referentem, a nie samodzielnym i odpowiedzialnym w swoim fachu urzędnikiem, wtedy kosztuje to Państwo drożej, ponieważ wszelkie jego projekty i plany cechują wtedy przesada i nieliczenie się z życiem i możliwością finansową.

10) Przy złym stanie naszych finansów, kiedy Rząd nie jest w stanie wziąć całej działalności sanitarnej i społecznej w swoje ręce i nie może w tej mierze, jakby powinien, finansowo jej popierać i kiedy z tego powodu konieczne jest współdziałanie całego społeczeństwa w pracy na polu higieny, to zadaniem lekarza powiatowego jest właśnie zachęcenie i wciągnięcie całego społeczeństwa do takiej pracy. Taka działalność lekarza powiatowego możliwa jest tylko, gdy ma on pewną samodzielność. Projekt Ministerstwa Spraw Wewnętrznych uniemożliwia taką pracę.

11) Projekt Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych, rujnując już wprowadzoną organizację przez Ministerstwo Zdrowia Publicznego, znosi na razie

drugą instancję, do czasu bowiem wprowadzenia w życie instytucji wojewodów, Min[isterstwo] Zdrowia Publicznego będzie zmuszone wydawać polecenia wprost starostom. Pomijając okoliczność, że to wprowadzi znów ten sam chaos, z którego Ministerstwo Zdrowia Publicznego dzięki swej organizacji szczęśliwie już wyszło, naraża to Skarb Państwa na niepotrzebne wydatki, bo takie bezpośrednie znoszenie się z powiatami wymagać będzie znacznego pomnożenia sił urzędniczych w Ministerstwie Zdrowia Publicznego. Gdy zaś instytucja wojewodów będzie już zaprowadzoną, to wprowadzając pomiędzy Ministerstwem Zdrowia Publicznego, a lekarzami pośrednictwo wojewodów i starostów sprawy będą się opóźniać, co tym samym podroży administrację.

12) Min[isterstwo] Zdrowia Publicznego i O.S., nie mogąc dłużej według projektu Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych porozumiewać się bezpośrednio z lekarzami okręgowymi i powiatowymi, pozbawione będzie wszelkiego wpływu na lekarzy urzędowych. Min[isterstwo] Zdrowia Publicznego i O.S. z czynnego i odpowiedzialnego Ministerstwa zamienione będzie siłą rzeczy i z wielką szkodą dla sprawy w Ministerstwo krytykujące Min[isterstwo] Spraw Wewnętrznych, wzgl. wojewodów i starostów. Wszelka odpowiedzialność za zły stan spraw sanitarnych w kraju i za wszelkie zaniedbania spadnie na wojewodów i starostów, wzgl. na Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

13) Wtłaczanie naszej administracji sanitarnej w ramy austriackie jest tym bardziej nie na miejscu, że administracja austriacka nie liczyła się jeszcze z istnieniem Ministerstwa Zdrowia Publicznego. Powstało ono w Austrii podczas wojny. Z chwilą utworzenia w Polsce Ministerstwa Zdrowia Publicznego i O.S. należy się z tym faktem liczyć, a projekt Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych nie chce się liczyć z istniejącymi faktami i stosuje obcą organizację, nie biorąc na uwagę odmiennych stosunków.

14) Projekt Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych stwarza i zawiła sytuację. Istnieje Min[isterstwo] Zdrowia Publicznego, ale jego urzędnicy lekarze powiatowi i okręgowi nie są od tego Ministerstwa zależni, lecz podlegają bezpośrednio wojewodzie lub staroście tzn. innemu Ministerstwu.

Natomiast wojewoda i starosta bezsprzecznie urzędnicy Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych otrzymują polecenie wprost od wszystkich innych Ministerstw. Sądzę, że zachodzi tu pewne pomieszanie pojęć z powodu nawyczki myślowej, powstałej wskutek tego, że sprawy sanitarne należały dawniej do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i z powodu nieliczenia się z faktem istnienia osobnego Ministerstwa Zdrowia Publicznego.

15) Sprawy tej nie można i nie powinno się rozstrzygać głosowaniem, lecz dokładnym rozważeniem wszelkich argumentów za i przeciw.

Organizacja wprowadzona już w życie od kilku miesięcy przez Min[isterstwo] Zdrowia Publicznego i O.S. i udoskonalająca się stopniowo zajmuje pośrednie miejsce pomiędzy skrajnie centralistyczną, jak projekt Ministerstwa Spraw

Wewnętrznych, przeciwdziała też rozproszeniu urzędów ministerialnych na powiatach i województwach. Uznaje ona starostę za gospodarza powiatu, za głównego przedstawiciela Rządu, a jednocześnie daje lekarzowi urzędowemu i powiatowym urzędowi zdrowia pewną samodzielność w zakresie fachowym, zwiększając tym samym ich odpowiedzialność. Przy zarządzeniach sanitarnych ogólnych, dotyczących się całego powiatu lub dotyczących większej części jego ludności, np. zakaz jarmarków, zebrań, zakaz odpustów, izolowanie całych gmin z powodów sanitarnych musi lekarz powiatowy uzyskać na to zezwolenie starosty. Lekarz powiatowy posiada swoje biuro, tzw. powiatowy urząd zdrowia publicznego. Wymaga tego i rodzaj czynności, mamy tu bowiem do czynienia najczęściej ze sprawami nagłymi i niecierpiącymi zwłoki, i charakter odwiedzających urząd zdrowia interesantów (chorzy z chorobami zakaźnymi, przenosiciele zarazków itp.).

Czynności pojedynczych przedstawicieli Ministerstw powinny być w ten sposób skoordynowane, że odbywają się posiedzenia pod przewodnictwem starosty i pewne sprawy ważniejsze, jak np. nadzór nad samorządami, sprawy budżetowe gmin i sprawy ogólne załatwiają się na tych zebraniach kolegialnie. Starosta bywa też informowany przez lekarza powiatowego stale o stanie zdrowotnym powiatu. Ministerstwo Zdrowia Publicznego i O.S. nie usuwa też w swojej organizacji lekarzy powiatowych spod kontroli starostów. Istnieje tu możliwość wzajemnej kontroli, co tylko korzyść przynieść może. Organizacja wprowadzona przez Ministerstwo Zdrowia Publicznego i O.S. jest uzgodniona z wymaganiami życia i z wymaganiami najważniejszego działu administracji państwowej, tj. administracji sanitarnej. Daje lekarzowi większą samodzielność, kładąc zarazem na niego większą odpowiedzialność, daje mu możliwość inicjatywy, robi z powiatowego urzędu zdrowia żywą, złączoną ze społeczeństwem instytucję, mogącą wywierać na nie rzeczywisty wpływ i wpływać skutecznie na zmianę stosunków zdrowotnych w Państwie. Projekt Ministerstwa Spraw Wewnętrznych niszczy duszę tej instytucji, a wydatków na sprawy sanitarne wcale nie zmniejsza.

Poprawka, której się domagam, tj. dodanie w § 4-ym słowa „i sanitarnych” tj. nadanie administracji sanitarnej pewnej samodzielności na równi ze sprawami oświaty, skarbu, wojska i poczt, umożliwi dostosowanie wprowadzonej już i istniejącej organizacji sanitarnej do nowych warunków, stworzonych przez projekt Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Przyjęcie mojej poprawki prowadzi konsekwentnie do konieczności wniesienia do Sejmu noweli do ustawy o województwach, uwzględniającej podobną poprawkę, jakiej się domagam w niniejszym projekcie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.”

P. Podsekretarz Stanu Prystor prosi o wydzielenie spod kompetencji starostów również agend inspekcji pracy.

P. Minister Wojciechowski wypowiada się przeciw obu zgłoszonym poprawkom, przytaczając obok argumentów, dzięki którym Rada Ministrów przyjęła analogiczny projekt o utworzeniu województw w dniach 30 czerwca,

5 i 10 lipca b.r., także ten взгляд, że projekt obecnie diskutowany jest zupełnie analogiczny do uchwalonej już przez Sejm ustawy o organizacji województw i że rezolucja Sejmu domaga się od Rządu, by zorganizował władzę I-ej instancji na takich samych podstawach, na jakich ma się opierać organizacja województw.

Po dłuższej dyskusji obie zgłoszone poprawki odrzucono, a przedstawiony projekt przyjęto z następującymi zmianami:

a) w art. 4-ym skreśla się ustęp 2-i,

b) w art. 5-ym słowa: „treści ogólnej, tudzież zarządzeń,” zastępuje się słowami: „i zarządzeń”,

c) w art. 6-ym skreśla się słowa: „na wniosek starosty”,

d) w art. 7-ym przed słowem: „instrukcji” wstawia się słowa: „przez Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z właściwymi Ministrami”,

e) art. 9 skreśla się²⁰⁶.

14. ^bZałącznik No. 11.^b Przyjęto projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie uposażenia pisarzy gminnych i ich pomocników na obszarze b. zaboru rosyjskiego z następującymi zmianami:

a) wstęp skreśla się,

b) w art. 9-ym słowo: „września” zastępuje się słowem: „października”²⁰⁷.

15. P. Podsekretarz Stanu Prystor referuje sprawę żądań robotników, wydalonych z powodu udziału w strajku z fabryk wojskowych. Na posiedzeniu w dniu 12 lipca b.r. Rada Ministrów przyjęła do wiadomości oświadczenie p. Ministra Iwanowskiego, iż Min[isterstwo] Pracy i O.S. zaopiekuje się ich losem i że inne Ministerstwa dopomogą w wynalezieniu dla nich zatrudnienia, tymczasem zaś Min[isterstwo] Pracy i O.S. udzieli im zapomóg ponad normę, obowiązującą dla bezrobotnych. Pomimo starań Min[isterstwa] Pracy i O.S. udało się znaleźć dotąd zatrudnienie tylko dla nieznacznej ich części, jest nadzieja, że z początkiem września uda się zatrudnić około 1000 z nich, około 1300 pozostanie jednak w dalszym ciągu bez pracy. Do dnia 14 sierpnia wypłacano im zapomogi w wysokości ich uprzedniej płacy zarobkowej, od tego terminu wstrzymano wydawanie tych zapomóg, o czym ich na 14 dni naprzód uprzedzono. Pomimo to stawiają oni obecnie żądanie wypłacenia im zapomóg w tejże wysokości od 14 do 29 sierpnia, co wyniosłoby 1 800 000 marek, w przeciwnym razie grożą wywołaniem w Warszawie strajku generalnego w dniu 1 września. Wobec tego należy powziąć decyzje, czy im te zapomogi wypłacić, czy nie, w razie decyzji odmownej należy jednak przygotować się na strajk i przetrwać go, gdyż poczynienie ustępstw podczas strajku osłabiłoby powagę Rządu.

Po dłuższej dyskusji powzięto uchwałę, iż wymienionych żądań uwzględnić nie można, natomiast należy tym robotnikom wypłacać, począwszy od 14 sierpnia,

²⁰⁶ Dz.U. 1919, nr 72, poz. 426.

²⁰⁷ Dz.U. 1919, nr 72, poz. 427.

zapomogi na równi z innymi bezrobotnymi, i polecono Panu Podsekretarzowi Stanu Prystorowi zakomunikować tę decyzję przedstawicielom robotników.

16. Przyjęto wniosek nagły p. Ministra Przemysłu i Handlu, by z dniem 1 września podnieść cenę węgla na tonie o 25 mk ze względu na odpowiednio zwiększone od czasu ostatniego strajku w Zagłębiu płace górników.

Koniec posiedzenia o godz. 11 wieczorem.

ŁBiliński^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 106. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 28 sierpnia 1919 r.].
2. [Projekt uchwały Rady Ministrów w przedmiocie ustroju i czynności Prokuratury Generalnej]²⁰⁸.
3. Zmiany w projekcie uchwały Rady Ministrów w przedmiocie ustroju i czynności Prokuratury Generalnej w myśl uchwał Międzyministerialnej Konsultacji Prawnej²⁰⁹.
4. [Projekt uchwały Rady Ministrów o utworzeniu oddziałów Prokuratury Generalnej we Lwowie i Krakowie]²¹⁰.
5. [Projekt uchwały Rady Ministrów o rozpoczęciu działalności Prokuratury Generalnej]²¹¹.
6. [Zmodyfikowany wniosek ministra skarbu w sprawie wypłaty pracownikom państwowym drugiej części nadzwyczajnego dodatku drożyznianego]²¹².
7. [Wniosek Ministerstwa Robót Publicznych o zwiększeniu kredytu na roboty publiczne w okresie prowizorium budżetowego do wysokości 100 mln marek]²¹³.
8. [Statut Komitetu Pomocy Jeńcom Wojennym i Uchodźcom Ukrainy Naddnieprzańskiej w Rzeczypospolitej Polskiej].
9. [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów o tymczasowej organizacji powiatowych władz administracyjnych I instancji na terenie byłego zaboru rosyjskiego]²¹⁴.
10. [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie uposażenia pisarzy gminnych i ich pomocników na obszarze byłego zaboru rosyjskiego]²¹⁵.

²⁰⁸ Nie publikuje się.

²⁰⁹ Nie publikuje się.

²¹⁰ Nie publikuje się.

²¹¹ Nie publikuje się.

²¹² Nie publikuje się.

²¹³ Nie publikuje się.

²¹⁴ Nie publikuje się.

²¹⁵ Nie publikuje się.

**[Porządek dzienny 106. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 28 sierpnia 1919 r.]**

Porządek dzienny
106 posiedzenia Rady Ministrów w dniu 28 sierpnia 1919 r.
z uwagami.

1. Projekt rozporządzenia w przedmiocie ustroju i czynności Prokuraturii Generalnej
2. Projekt rozporządzenia o utworzenie oddziałów Prokuraturii Generalnej we Lwowie i Krakowie
3. Projekt rozporządzenia o rozpoczęciu czynności Prokuraturii Generalnej. Wnioski od 1 do 3 zostały rozpatrzone przez Międzyministerialną Konsultację Prawną.
4. Projekt statutu Komitetu Pomocy ^aJeńców i Uchodźców^a z Ukrainy. Projekt ten na żądanie Ministerstwa Spraw Zagranicznych został zdjęty z porządku dziennego posiedzenia w dniu 26 sierpnia 1919 r. Obecnie Ministerstwo Spraw Zagranicznych prosi o postawienie go na porządku dziennym dzisiejszego posiedzenia.
5. Wniosek Min[isterstwa] Robót Publicznych o powiększenie kredytów na roboty publiczne do 100 milionów marek. Ministerstwo Skarbu wyraża swą zgodę na postawienie tego wniosku na porządku dziennym dzisiejszego posiedzenia.
6. Wniosek Min[isterstwa] Skarbu w sprawie wypłaty drugiej połowy 13-tej pensji pracownikom państwowym. Ministerstwo Skarbu prosiło o postawienie tego wniosku na porządku dziennym dzisiejszego posiedzenia.
7. Wniosek Komisarza General[nego] Ziem Wschodnich o przeniesienie go do II kat. płacy i utworzenie stanowiska komisarza na Wołyń. Ministerstwo Skarbu wyraża zgodę na postawienie tego wniosku na porządku dziennym dzisiejszego posiedzenia.
8. Projekt rozporządzenia Rady Ministrów o tymczasowej organizacji władz administracyjnych I instancji na obszarze b. zaboru rosyjskiego.
9. Wniosek Min[isterstwa] Poczty i Telegrafów o wprowadzenie zegara 24-godzinnego w ruchu pocztowo-telegraficznym.
10. Projekt ustawy o postępowaniu uproszczonym w sprawach o zbrodnie i występki w b. zaborze austriackim. Projekt ten został umieszczony na porządku dziennym za zgodą Sekcji Legislatywnej.

11. Wniosek Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych o wynagrodzeniu pisarzy gminnych.

„Załącznik do punktu 7” „No. 8.”

[Statut Komitetu Pomocy Jeńcom Wojennym i Uchodźcom Ukrainy Naddnieprzańskiej w Rzeczypospolitej Polskiej]

W sprawie statutu Kom[itetu] Pomocy Jeńcom Woj[ennym] i Uciekinierom Ukrainy Naddnieprzańskiej w Rzeczypospolitej Polskiej.

Statut Komitetu Pomocy Jeńcom Wojennym i Uchodźcom Ukrainy Naddnieprzańskiej w Rzeczypospolitej Polskiej.

Cele Komitetu.

Komitet stawia sobie za zadanie:

§ 1. Udzielanie materialnej i moralnej pomocy jeńcom wojennym i uchodźcom Ukraińcom, pochodzącym z Ukrainy Naddnieprzańskiej.

§ 2. Podjęcie starań w celu reewakuacji obywateli ukraińskich po zaprowadzeniu ładu i porządku państwowego na terytorium Ukrainy Naddnieprzańskiej.

§ 3. Rozbudzenia i umocnienia sympatii i przyjaźni pomiędzy narodami: polskim a ukraińskim.

Działalność i prawa Komitetu.

Dla urzeczywistnienia swoich celów Komitet posiada prawo:

§ 4. Obrony interesów i udzielania pomocy prawnej i materialnej jeńcom i wygnańcom z Ukrainy Naddnieprzańskiej i komunikowania się w tej sprawie z instytucjami rządowymi polskimi.

§ 5. Rejestracji uchodźców i jeńców wojennych Ukrainy Naddnieprzańskiej.

§ 6. Wydania dokumentów o zarejestrowaniu przez Komitet uchodźców i jeńców wojennych.

§ 7. Objazdu i zwiedzania obozów dla jeńców za pośrednictwem swoich delegatów w celu rejestracji jeńców i opieki oraz polepszenia ich moralnego i materialnego bytu.

§ 8. Komitet przy wypełnianiu wszystkich swoich czynności ma prawo posługiwać się drukowanymi blankietami i pieczęcią Komitetu.

§ 9. Komitet stanowi jednostkę prawną, prowadzi własną biurowość i kancelarię.

Skład Komitetu.

§ 10. Komitet składa się z prezesa, sekretarza i członków Komitetu w liczbie od 4 do 12.

§ 11. Skład osobisty Komitetu przedstawia jego prezes do wiadomości i aprobaty ^hRządu Polskiego^h ^cMinistra Spraw Wewnętrznych^c.

^h§ 12. Skład Komitetu 12 może być uzupełniony przez działaczy narodowych ukraińskich, na wniosek Komitetu.^h

§ 13. Ustąpienie członka Komitetu może nastąpić:

a) na własne żądanie

b) w razie uchwały $\frac{2}{3}$ ogólnej ilości członków Komitetu.

§ 14. Kancelaria Komitetu składa się z 4 wydziałów, a mianowicie:

1) z Sekretariatu Komitetu,

2) wydziału dla jeńców wojennych,

3) wydziału dla uchodźców,

4) wydziału do spraw ogólnych.

^aSprawa^a i obowiązki prezesa i członków Komitetu.

§ 15. Osobą odpowiedzialną za legalną działalność Komitetu jest prezes Komitetu.

W razie choroby lub wyjazdu prezesa zastępuje go członek Komitetu, wyznaczony przez prezesa.

§ 16. Listy, akty skierowane do władz polskich powinny być podpisane przez prezesa Komitetu lub jego zastępcę w myśl § 17.

§ 17. Członkom Komitetu przedstawiają, opracowują i uchwalają większością głosów projekty i następnie urzeczywistniają je, zmierzając do możliwie największego rozszerzenia Komitetu w myśl zasadniczego statutu.

§ 18. Członkowie Komitetu mają nadzór nad prawidłową działalnością kancelarii Komitetu.

§ 19. Sekretarz Komitetu prowadzi protokoły posiedzeń; powzięte decyzje nabierają mocy z chwilą podpisania ich przez prezesa.

§ 20. Członkowie Komitetu odbywają kolejne dyżury dla załatwienia bieżących spraw.

§ 21. Na wniosek prezesa mogą być powoływane na posiedzenia Komitetu osoby kompetentne w sprawach poszczególnych kwestii.

Fundusze, majątek i likwidacja Komitetu.

§ 22. Fundusze Komitetu składają się z zasiłków, ofiar i opłat za wystawienie odpowiednich zaświadczeń według ustalonej taksy.

§ 23. Przy Komitecie znajduje się skarbnik, który prowadzi buchalterię Komitetu i zdaje co miesiąc sprawę ze stanu finansowego. Sprawozdanie to kontrolują dwaj wybrani przez skład Komitetu członkowie Komitetu.

§ 24. W razie likwidacji Komitetu po opłaceniu wszystkich jego zobowiązań, pozostałe sumy przekazuje się na ^hten lub inny ukraiński fundusz narodowy^h ^cukraińskie cele dobroczynne^c, zgodnie z uchwałą Komitetu.

^h§ 25. Komitet może być rozwiązany na skutek rozporządzenia Rządu Polskiego lub na skutek decyzji $\frac{3}{4}$ członków Komitetu.^h

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 7.

P R O T O K Ó Ł

107-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1 września 1919 roku.

Przewodniczy	p. Prezydent Ministrów Ignacy Paderewski
Obecni:	
Minister Skarbu	p. dr Leon Biliński
Minister Spraw Wojskowych	p. gen. por. Józef Leśniewski
Minister W.R. i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz
Minister Przemysłu i Handlu	p. Ignacy Szczeniowski
Minister Robót Publicznych	p. Tadeusz Jasionowski
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde
Minister Aprowizacji	p. Antoni Minkiewicz
Minister Zdrowia Publicznego	p. dr Tomasz Janiszewski
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt
Podsekretarz Stanu w Prezydium Rady Min[istrów]	p. dr Władysław Wróblewski
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Spraw Zagraniczn[ych]	p. Władysław Skrzyński
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Sprawiedliwości	p. Eugeniusz Śmiarowski
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Rolnictwa i D.P.	p. Zygmunt Chmielewski
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Pracy i O.S.	p. Aleksander Prystor
Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego	p. dr Franciszek Stefczyk
Szef Sekcji Prezydium Rady Ministrów	p. Edward Lechowicz
Protokołuje:	p. dr Bronisław Hełczyński

Początek posiedzenia o godz. 4 m. 15 po południu.

1. Przeciw treści protokołu 105-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 26 sierpnia b.r. żaden z pp. Ministrów nie zgłosił sprzeciwu, wobec czego uznano go za przyjęty.

2. ^bZałącznik No. 2.^b Przyjęto zreferowany przez p. Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego projekt rozporządzenia tymczasowego Rady Ministrów, normującego przenoszenie własności nieruchomości ziemskich, z następującymi zmianami:

a) w art. 1-ym skreśla się słowa: „o obszarze przekraczającym 180 ha, a w b. dzielnicy pruskiej 400 ha, nie licząc lasów i nieużytków”. Równocześnie

wyrażono przekonanie, że pod słowami „nieruchomości ziemskie” rozumieć należy jedynie majątki większej własności,

b) do art. 2-go dodaje się dwa nowe punkty o następującym brzmieniu: „a) gdy chodzi o działy spadkowe spowodowane wypadkiem śmierci, zaszyłym przed 1-ym stycznia 1919 roku; b) gdy przeniesienie prawa własności nieruchomości następuje w drodze sprzedaży przymusowej”. Dotychczasowe punkty a) i b) art. 2-go otrzymują numerację c) i d),

c) w art. 3-im słowa: „gdy przejście lub podział nieruchomości ziemskiej uniemożliwiły lub ograniczyły” zastępuje się słowami: „gdyby przeniesienie prawa własności nieruchomości ziemskiej lub jej części uniemożliwiało lub ograniczało”,

d) art. 5-y otrzymuje brzmienie: „o odmowie na przelew prawa własności na jedną osobę lub na więcej osób niepodzielnie urząd zawiadamia właściwy wydział hipoteczny, względnie sąd, najpóźniej w terminie miesięcznym, zaś przy przelewie własności podzielnie na dwie lub więcej osób, najpóźniej w terminie dwumiesięcznym od dnia wniesienia do urzędu podania. Odpis tego zawiadomienia należy jednocześnie wysłać pod adresem petenta, wskazanym w podaniu. Jeżeli w ciągu powyższych terminów właściwy wydział hipoteczny, względnie sąd, nie otrzyma odmownej decyzji, strony mogą zawrzeć umowę na warunkach przedłożonych urzędowi. W b. zaborze austriackim decyzja urzędu doręczona sądowi na być odnotowana w księdze hipotecznej”,

e) w art. 7-ym słowa: „obowiązuje na przeciąg” zastępuje się słowami: „ważną jest w ciągu”, a słowo: „prolongowaniu” – słowami: „przedłużeniu mocy”,

f) art. 8-y otrzymuje brzmienie: „zmiany tytułu własności, za wyłączeniem wypadków przewidzianych w art. 2-im, dokonane z pominięciem lub niezgodnie z decyzją właściwej władzy (art. 9) są nieważne. O nieważności orzekają właściwe sądy na skutek powództwa właściwych urzędów ziemskich; prawa osób trzecich, nabyte w dobrej wierze, będą zachowane”,

g) w art. 10-ym słowo: „nadawane” zastępuje się słowem „nadane”,

h) w art. 12-ym liczba „10” zastępuje się liczbą „14”²¹⁶.

3. ^bZałącznik] No. 3.^b P. Podsekretarz Stanu Prystor referuje wniosek Min[isterstwa] Pracy i O.S. w sprawie nabycia dla tego Ministerstwa gmachu przy ul. Mokotowskiej 14. P. Minister Biliński godzi się na nabycie tego gmachu, uważa jednak, że należałoby obrócić go raczej na mieszkania dla urzędników, gdyż do tego celu jest on bardziej przystosowany, aniżeli na biura. W głosowaniu oświadczone się jednak za nabyciem go na potrzeby biur Min[isterstwa] Pracy i O.S. Wobec tego omawiany wniosek w zasadzie przyjęto z tą zmianą, że kredyt potrzebny na zapłacenie ceny kupna zniża się do 2 milionów marek, gdyby jednak za tę cenę domu tego nie można było nabyć, Min[isterstwo] Pracy

²¹⁶ Dz.U. 1919, nr 73, poz. 428.

i O.S. będzie mogło w porozumieniu i za zgodą Min[isterstwa] Skarbu podnieść ten kredyt w miarę potrzeby aż do wysokości 2 200 000 marek.

4. W związku z powyższą sprawą p. Podsekretarz Stanu Chmielewski zwraca uwagę na to, że poszczególne Ministerstwa w staraniach swych o nabycie dla siebie gmachów robią sobie wzajemnie konkurencję i podbijają ceny, na czym Skarb Państwa bardzo traci. Jedyne racjonalnym sposobem kupowania domów przez Rząd byłoby powierzenie tego zadania Min[isterstwu] Rolnictwa i D.P., które na zlecenie Ministerstw nabywałoby wyszukane przez nie nieruchomości. Opinia p. Podsekretarza Stanu Chmielewskiego spotkała się z ogólną aprobatą pp. Ministrów.

5. Nawiązując do dyskusji, jaka toczyła się na poprzednim posiedzeniu w sprawie robotników, wydalonych z powodu strajku z fabryk wojskowych, p. Prezydent Ministrów komunikuje, że w sprawie tej doszło do porozumienia z przedstawicielami tych robotników. A mianowicie Min[isterstwo] Spraw Wojskowych zgodziło się na wydalenie przyjętych do tych fabryk jeńców, dzięki czemu znajdzie w nich umieszczenie z powrotem około 800 robotników. Około 800 robotników zgodziło się zatrudnić Min[isterstwo] Robót Publicznych, pozostałoby przeto jeszcze około 700 robotników bez zajęcia. Tym robotnikom obiecał p. Prezydent, że przedstawi na Radzie Ministrów ich prośbę o przyznanie im pierwszeństwa w razie otwarcia wakansu przy jakichkolwiek robotach rządowych oraz o rozwiązanie ich umowy z Min[isterstwem] Pracy i O.S. i przyznanie im jednomiesięcznej pensji. Zarazem obiecał p. Prezydent poprzeć powyższe ich prośby, nie zobowiązał się jednak, że zostaną one spełnione, wchodzi tu bowiem w grę kwestia kredytu, co do której głos decydujący ma p. Minister Skarbu. Oświadczenie to przyjęto do wiadomości, pozostawiając definitywne załatwienie powyższych żądań robotników porozumieniu się Min[isterstwa] Pracy i O.S. z Min[isterstwem] Skarbu. Pan Minister Jasionowski zastrzegą się, że może przyjąć na roboty publiczne jedynie robotnice, a nie robotników, i to na podstawie zmienionych warunków pracy – w pierwszej linii wprowadzenia płacy akordowej.

6. P. Prezydent Ministrów poleca uwadze p. Ministra Przemysłu i Handlu sprawę eksploatacji węgla brunatnego w powiecie wrocławskim, gdyż wobec panującego głodu węglowego należy czynić wszelkie wysiłki celem uzyskania jak największej ilości środków opałowych.

Koniec posiedzenia o godz. 8½ wieczorem.

†LBiliński†

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 107. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1 września 1919 r.].
2. [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów, normującego przenoszenie własności nieruchomości ziemskich]²¹⁷.
3. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej w sprawie kupna dla tegoż ministerstwa budynku w Warszawie]²¹⁸.

^cZałącznik No. 1.^c

[Porządek dzienny 107. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1 września 1919 r.]

Porządek dzienny

107-go posiedzenia Rady Ministrów w dn. 1 września 1919 r.
(z uwagami).

1. Projekt rozporządzenia Rady Ministrów, normującego przenoszenie własności nieruchomości ziemskich.–
Projekt ten został rozpatrzony przez Międzyministerialną Konsultację Prawną.
2. Wniosek Min[isterstwa] Pracy w sprawie kupna gmachu przy ul. Mokotowskiej 14.
Min[isterstwo] Skarbu wyraziło swą zgodę na postawienie tego wniosku na porządku dziennym.
3. Wniosek Min[isterstwa] Poczty i Telegrafów o wprowadzeniu zegara 24-godzinnego w ruchu pocztowo-telegraficznym.
4. Sprawa 700 robotników wydalonych z fabryk wojskowych.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 7.

²¹⁷ Nie publikuje się.

²¹⁸ Nie publikuje się.

PROTOKÓŁ
108-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 6 września 1919 r.

Przewodniczy	p. Minister Skarbu dr Leon Biliński
Obecni:	
Minister W.R. i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki
Minister Przemysłu i Handlu	p. Ignacy Szczeniowski
Minister Robót Publicznych	p. Tadeusz Jasionowski
Minister Aprowizacji	p. Antoni Minkiewicz
Minister Zdrowia Publicznego	p. dr Tomasz Janiszewski
Minister dla b. dzielnicy pruskiej	p. dr Władysław Seyda
Kierownik Min[inisterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt
Prezes Głównego Urzędu Ziemskiego	p. dr Franciszek Stefczyk
Podsekretarz Stanu w Min[inisterstwie] Spraw Wewn[ętrznych]	p. Józef Bek
Podsekretarz Stanu w Min[inisterstwie] Rolnictwa i D.P.	p. Zygmunt Chmielewski
Podsekretarz Stanu w Min[inisterstwie] Poczt i Telegrafów	p. dr Jan Urbański
Podsekretarz Stanu w Min[inisterstwie] Pracy i O.S.	p. Aleksander Prystor
Wiceminister Spraw Wojskowych	p. gen. ppor. Stefan Majewski
Szef Sekcji w Prezydium Rady Ministrów	p. Edward Lechowicz
Protokołuje:	p. dr Bronisław Helczyński

Początek posiedzenia o godz. 10 m. 10 przed południem.

1. Przeciwno protokołom 106-go i 107-go posiedzeń Rady Ministrów w dniach 28 sierpnia i 1 września b.r. żaden z pp. Ministrów nie zgłosił sprzeciwu, wobec czego uznano je za przyjęte.

2. P. Minister Biliński jako przewodniczący wita obecnego po raz pierwszy na posiedzeniu Rady Ministrów p. Ministra Seydę.

3. ^bZałącznik No. 2.^b Przyjęto wniosek p. Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji na stanowisko Generalnego Dyrektora Państwowego Banku Rolnego p. Stanisława Rogaczewskiego. Zarazem Rada Ministrów wyraziła swą zgodę na przedstawione we wniosku warunki kontraktowe, na jakich p. Rogaczewski zgodził się objąć to stanowisko.

4. P. Minister Janiszewski porusza sprawę rozgraniczenia kompetencji między Ministerstwem Zdrowia Publicznego, a Ministerstwem Pracy i O.S. i żąda decyzji Rady Ministrów w tym kierunku, by na razie został przywrócony stan prawny, stworzony dekretem Rady Regencyjnej o utworzeniu Ministerstwa Zdrowia Publicznego i Opieki Społecznej i Ministerstwa Ochrony Pracy z dnia 30 października 1918 roku (Dz. Praw nr 14 poz. 31), a więc, by sprawy tzw. opieki społecznej przeszły spod kompetencji Min[isterstwa] Pracy do Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego. W przyszłości kompetencja obu tych Ministerstw winna być szczegółowo rozgraniczona na podstawie ustawy sejmowej, której projekt należałoby wnieść do Sejmu jak najrychlej.

P. Podsekretarz Stanu Prystor oponuje przeciw decydowaniu tej sprawy obecnie, jest ona bowiem od dłuższego czasu przedmiotem badań i prac w Prezydium Rady Ministrów, i żąda odroczenia uchwały Rady Ministrów do czasu, gdy Prezydium Rady Ministrów przedstawi jej swoje wnioski w tej mierze.

Wobec przychylenia się większości pp. Ministrów do tej opinii postanowiono na razie decyzję w tej sprawie odroczyć i polecono Prezydium Rady Ministrów przedstawić na jednym z najbliższych posiedzeń szczegółowo opracowane wnioski zarówno co do tymczasowego rozgraniczenia kompetencji obu Ministerstw do czasu uchwalenia przez Sejm odpowiedniej ustawy, jak i co do rozgraniczenia jej w sposób zasadniczy przez taką ustawę.

Koniec posiedzenia o godz. 10 m. 50 przed południem.

ŁBiliński^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 108. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 6 września 1919 r.].
2. [Wniosek w sprawie mianowania Stanisława Rogaczewskiego na stanowisko generalnego dyrektora Państwowego Banku Rolnego]²¹⁹.

²¹⁹ Nie publikuje się.

**[Porządek dzienny 108. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 6 września 1919 r.]**

Warszawa, dn. 5 września 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że w sobotę dn. 6-go września r.b., o godz. 10-tej rano odbędzie się 108 posiedzenie Rady Ministrów Rzplitej Polsk. Pałac Namiestnikowski Krak[owskie] Przedm[ieście] 46/48.

Porządek dzienny:

1. Sprawa mianowania Generalnego Dyrektora Państwowego Banku Rolnego.–

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 7.

PROTOKÓŁ
109-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 16 września 1919 r.

Przewodniczy:	Minister Spraw Wewnętrznych p. Stanisław Wojciechowski
Obecni:	
Minister Skarbu	p. dr Leon Biliński
Minister Spraw Wojskowych	p. gen. por. Józef Leśniewski
Minister Sprawiedliwości	p. Bronisław Sobolewski
Minister Zdrowia Publicznego	p. dr Tomasz Janiszewski
Minister Przemysłu i Handlu	p. Ignacy Szczeniowski
Minister Wyznań Rel[igijnych] i Oświecenia Publ[icznego]	p. dr Jan Łukasiewicz
Minister Robót Publicznych	p. Tadeusz Jasionowski
Minister dla b. Dzielnicy Pruskiej	p. dr Władysław Seyda
Kierownik Min[inisterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt
Podsekretarz Stanu w Prez[ydium] Rady Min[inistrów]	p. dr Władysław Wróblewski
Podsekretarz Stanu w Min[inisterstwie] Spraw Zagr[anicznych]	p. Władysław Skrzyński
Podsekretarz Stanu w Min[inisterstwie] Rolnictwa i D.P.	p. Zygmunt Chmielewski
Podsekretarz Stanu w Min[inisterstwie] Poczt i Telegrafów	p. dr Jan Urbański
Podsekretarz Stanu w Min[inisterstwie] Ochrony Pracy	p. Aleksander Prystor
Podsekretarz Stanu w Min[inisterstwie] Sztuki i Kultury	p. Jan Heurich
Radca Ministerialny w Prezydium Rady Min[inistrów]	p. Jan Kopczyński
Protokołuje:	p. dr Juliusz Koppens

Początek posiedzenia o godz. 5 m. 15 po południu.

1. Przeciw protokołowi 108-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 6-go września 1919 r. żaden z pp. Ministrów nie zgłosił sprzeciwu, wobec czego protokół uznano za przyjęty.

2. ^bZałącznik No. 2.^b Przyjęto projekt ustawy o postępowaniu uproszczonym w sprawach o zbrodnie i występki w b. zaborze austriackim i upoważniono p. Ministra Sprawiedliwości do wniesienia tego projektu do Sejmu²²⁰.

3. Uchyłono rekursy: Waclawa Rosentala, Ignacego Kachla i Feliksa Końskowolskiego przeciwko orzeczeniom Komisarza Nadzwyczajnego m[iasta] Warszawy.

4. ^bZałącznik No. 3.^b Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Poczty i Telegrafów o wprowadzeniu zegara 24-godzinnego w ruchu pocztowo-telegraficznym²²¹.

5. ^bZałącznik No. 4.^b Wniosek Min[isterstwa] Ochrony Pracy o wyasygnowanie 5 milionów marek tytułem zwrotu sum, wypłaconych robotnikom, usuniętym z warsztatów Min[isterstwa] Spraw Wojskowych i na poczet budżetu na drugie półrocze 15 milionów marek na akcję dla bezrobotnych przekazano do decyzji p. Ministrowi Skarbu w porozumieniu z p. Ministrem Ochrony Pracy.

6. P. Podsekretarz Stanu Chmielewski cofa wniosek Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P. w sprawie zatwierdzenia spisu urzędów, podległych temu Ministerstwu, którym ma być przesyłany bezpłatnie „Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”²²².

7. P. Przewodniczący zdejmuje z porządku dziennego wniosek Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych w sprawie zdobyczy wojennej.

8. P. Minister Skarbu przedstawia, jako wynik narad na konferencji gospodarczej Ministrów wniosek nagły o przekazanie Min[isterstwu] Skarbu kompetencji w sprawach naftowych, a to ze względu na wielkie dochody podatkowe płynące z nafty, która w przyszłości stanie się prawdopodobnie przedmiotem monopolu, a dziś jest dla Skarbu głównym źródłem otrzymania dewiz i wymaga z punktu widzenia skarbowego szczególnej sprężystości i jednolitości w administracji. – P. Minister Przemysłu i Handlu wyrażając pewne obiekcje co do oddania tej kompetencji innemu Ministerstwu, a to ze względu na jednolitość organizacji władz górniczych i przemysłowych, uznaje jednak ważność argumentów p. Ministra Skarbu i na jego wniosek w zasadzie się godzi.

Rada Ministrów przychyliła się w zasadzie do wniosku p. Ministra Skarbu, polecając wykonanie niniejszej uchwały obu zainteresowanym pp. Ministrom w najbliższym czasie, a p. Ministrowi Skarbu natychmiastowe wniesienie do Sejmu odpowiednich wniosków o wprowadzenie zmian do obowiązujących ustaw dotyczących kompetencji Ministerstw w sprawach naftowych.

²²⁰ Ustawa została uchwalona 21 października 1919 r. Dz.U. 1919, nr 87, poz. 473.

²²¹ Sprawa uregulowana została ostatecznie rozporządzeniem ministra poczty i telegrafów z 20 grudnia 1919 r. MP, nr 40, 20 II 1920.

²²² „Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”, który zastąpił wydawany wcześniej „Dziennik Praw Państwa Polskiego”, zaczął ukazywać się 31 lipca 1919 r.

9. ^bZałącznik No. 5.^b Przyjęto projekt ustawy o karach za pogwałcenie przepisów o obowiązku służby wojskowej, upoważniając p. Ministra Sprawiedliwości do wniesienia tego projektu do Sejmu²²³.

10. ^bZałącznik No. 6.^b Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Kolei Żelaznych o utrzymanie obecnej rachuby czasu na kolejach przez cały rok, skreślając we wniosku ustęp, zawarty w nawiasie, oraz dodając ustęp drugi o następującym brzmieniu: „W b. Dzielnicy Pruskiej zostaje z dniem 1-go października 1919 r. przywrócona rachuba czasu, obowiązująca tam przed dniem 15-go września 1919 r.”

11. ^bZałącznik No. 7.^b Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego w sprawie wydzierżawienia urzędniczej kooperatywie mieszkaniowej gruntów państwowych koło cytadeli w następującym brzmieniu: „Oddaje się 92 hektary gruntu z terenów państwowych za cytadelą Min[isterstwu] Zdrowia Publicznego do wydzierżawienia na cele mieszkaniowe na warunkach, ułożonych w porozumieniu z Min[isterstwem] Rolnictwa i Dóbr Państwowych i Min[isterstwem] Skarbu.”

12. ^bZałączniki No. 8 i 9.^b Projekty statutów Państwowej Rady Kolejowej i Dyrekcji Rady Kolejowej przekazano do załatwienia konferencji gospodarczej Ministrów.

13. ^bZałącznik No. 10.^b Wniosek Min[isterstwa] Spraw Wojskowych w sprawie ściślejszego współdziałania poszczególnych Ministerstw z Min[isterstwem] Spraw Wojskowych przekazano – o ile dotyczy on lokali, potrzebnych wojskowości – Min[isterstwu] Rolnictwa i D.P., polecając temu Ministerstwu rewizję dotychczasowych zarządzeń w tym kierunku i uwzględnienie w pierwszym rzędzie żądań Min[isterstwa] Spraw Wojskowych i Min[isterstwa] Sprawiedliwości.

P. Podsekretarz Stanu Chmielewski podnosi przy tej sposobności konieczność przeniesienia pewnych urzędów centralnych z Warszawy do miast prowincjonalnych, równomierne wyzyskanie lokalności biurowych przez wszystkie Ministerstwa oraz usunięcie z gmachów rządowych urzędników, zajmujących tam prywatne mieszkania, a to celem ułatwienia Min[isterstwu] Rolnictwa i D.P. rozmieszczenia urzędów w budynkach rządowych.

14. ^bZałącznik No. 11 i 12.^b Przyjęto wnioski na przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji d[okto]ra Ferdynanda Seeligera – Generalnym Dyrektorem Loterii Państwowej z tytułem szefa sekcji, d[okto]ra Karola Seeligera – Generalnym Dyrektorem Monopoli Tytoniowego z tytułem szefa sekcji, p. Włodzimierza Kuncmana – Sędzią Sądu Okręgowego, p. Władysława Modrzewskiego – Wiceprezesem Sądu Apelacyjnego, p. Karola Russockiego – Sędzią Sądu Okręgowego, p. Mieczysława Lipki – Sędzią Sądu Okręgowego, p. Juliana Bassaka – Sędzią

²²³ Ustawa przyjęta została przez Sejm Ustawodawczy 20 lutego 1920 r. Dz.U. 1920, nr 20, poz. 104.

Sądu Okręgowego, p. inż. Władysława Henszla – Komendantem Głównym Policji Państwowej oraz p. Jana Sukiennickiego – Radcą Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej.

15. ^bZałącznik No. 13.^b Przyjęto wniosek p. Ministra Skarbu w przedmiocie przyznania Prezesowi Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej – p. Stanisławowi Bukowieckiemu II-ej kategorii płac urzędników państwowych „ad personam”.

16. ^bZałącznik No. 14.^b Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Spraw Zagranicznych w przedmiocie mianowania d[okto]ra Władysława Gorczyńskiego – Delegatem Rządu Polskiego na Międzynarodową Konferencję Meteorologiczną w Paryżu²²⁴.

17. ^bZałącznik No. 15.^b Przyjęto wniosek nagły p. Ministra Skarbu o upoważnienie P.K.K.P. do akceptowania trat²²⁵ firmy „C. Chappuis et Winckler” w Paryżu do wysokości 5 milionów franków celem wykonania umowy, zawartej z powyższą firmą przez Polską Delegację Ekonomiczną w Paryżu i dotyczącej kupna towarów włókienniczych przez Państwowy Urząd Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby.

18. Na wniosek nagły p. Ministra Skarbu, Rada Ministrów uchwaliła znieść zarząd wojskowy nad kopalniami nafty i połączonymi z nimi przedsiębiorstwami w Małopolsce²²⁶.

19. ^bZałącznik No. 16.^b Przyjęto wniosek nagły Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P. w sprawie zmiany nazwy „Urzędu Stadnin Państwowych” na „Zarząd Stadnin Państwowych”.

20. Rada Ministrów upoważniła p. Ministra Skarbu do asygnowania w miarę potrzeby sum na pomoc dla uchodźców górnośląskich, po czym p. Podsekretarz Stanu Skrzyński udzielił poufnych wyjaśnień w sprawie Górnego Śląska.

21. Poruszoną przez p. Ministra Łukasiewicza sprawę dopuszczenia na Uniwersytet Lwowski słuchaczy Żydów i Rusinów – postanowiła Rada Ministrów traktować na osobnym posiedzeniu, które wyznaczono na 18-go b.m.

22. Rada Ministrów upoważniła p. Kierownika Min[isterstwa] Kolei Żelaznych do akceptowania ugody kolejowej z Republiką Czesko-Słowacką.

23. Poruszoną przez p. Ministra Seydę sprawę dostarczenia węgla dla cukrowni w b. Dzielnicy Pruskiej – przekazano konferencji gospodarczej Ministrów.

Na tym posiedzenie zakończono o godz. 9-ej wieczór.

fSwojciechowski^f

²²⁴ Chodzi o konferencję dyrektorów krajowych służb meteorologicznych zorganizowaną w stolicy Francji pod patronatem Międzynarodowej Organizacji Meteorologicznej.

²²⁵ Trata – weksel ciągniony (trasowany); udzielone przez wystawcę weksla polecenie zapłacenia remitentowi sumy wekslowej, skierowane do innego podmiotu (trasata).

²²⁶ Ciąg dalszy sprawy, zob. protokół posiedzenia Rady Ministrów z 18 września 1919 r.

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 109. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 września 1919 r.].
2. [Projekt ustawy o postępowaniu uproszczonym w sprawach o zbrodnie i występki w byłym zaborze austriackim]²²⁷.
3. [Wniosek Ministerstwa Poczty i Telegrafów o wprowadzenie zegara 24-godzinnego w ruchu pocztowo-telegraficznym].
4. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej o wyasygnowanie funduszy na pokrycie sum wypłaconych robotnikom usuniętym z warsztatów Ministerstwa Spraw Wojskowych i na akcję niesienia pomocy dla bezrobotnych]²²⁸.
5. [Projekt ustawy w przedmiocie kar za pogwałcenie przepisów o obowiązku służby wojskowej]²²⁹.
6. [Wniosek Ministerstwa Kolei Żelaznych o utrzymanie na kolejach aktualnie stosowanej rachuby czasu przez cały rok].
7. [Wniosek Ministerstwa Zdrowia Publicznego w sprawie oddania gruntów w dzierżawę Spółdzielczemu Stowarzyszeniu Mieszkaniowemu Urzędników Państwowych]²³⁰.
8. [Statut Państwowej Rady Kolejowej]²³¹.
9. [Statut Dyrekcyjnej Rady Kolejowej]²³².
10. [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie ściślejszego współdziałania poszczególnych ministerstw z Ministerstwem Spraw Wojskowych].
11. [Wniosek ministra skarbu w sprawie mianowania Ferdynanda Seeligera dyrektorem Loterii Państwowej z tytułem szefa sekcji]²³³.
12. [Wniosek ministra skarbu w sprawie mianowania Karola Seeligera dyrektorem Monopolu Tytoniowego z tytułem szefa sekcji]²³⁴.
13. [Wniosek ministra skarbu w sprawie przyznania prezesowi Prokuraturii Generalnej Stanisławowi Bukowieckiemu II kategorii płac „ad personam”]²³⁵.
14. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie mianowania prof. Władysława Gorkczyńskiego delegatem rządu polskiego na Międzynarodową Konferencję Meteorologiczną w Paryżu]²³⁶.
15. [Wniosek nagły Ministerstwa Skarbu w sprawie umowy zawartej przez Polską Delegację Ekonomiczną w Paryżu z firmą C. Chappuis et Winckler]²³⁷.
16. [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie Zarządu Stadnin Państwowych]²³⁸.

²²⁷ Nie publikuje się.

²²⁸ Nie publikuje się.

²²⁹ Nie publikuje się.

²³⁰ Nie publikuje się.

²³¹ Nie publikuje się.

²³² Nie publikuje się.

²³³ Nie publikuje się.

²³⁴ Nie publikuje się.

²³⁵ Nie publikuje się.

²³⁶ Nie publikuje się.

²³⁷ Nie publikuje się.

²³⁸ Nie publikuje się.

**[Porządek dzienny 109. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 16 września 1919 r.]**

Porządek dzienny 109 posiedzenia
Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej d. 16 IX [19]19.

1. Projekt ustawy o postępowaniu uproszczonym w sprawach o zbrodnie i występki w b. zaborze austriackim.
Projekt był rozpatrzony przez międzyministerialną konsultację prawną.
2. Projekt ustawy o karach za pogwałcenie przepisów o obowiązku służby wojskowej.
Projekt był rozpatrzony przez międzyministerialną konsultację prawną.
3. Rekursy przeciw orzeczeniom Komisarza Nadzwyczajnego m[iasta] Warszawy.
Rekurs Wacława Rosentala w sprawie mieszkania
Rekurs Ignacego Kachla w sprawie mieszkania
Rekurs Feliksa Końskowolskiego w sprawie mieszkania
4. Wniosek Min[isterstwa] Poczt i Telegrafów o wprowadzenie zegara 24-godzinnego w ruchu pocztowo-telegraficznym.
5. Wniosek Min[isterstwa] Pracy i O.S. o wyasygnowanie pięciu milionów marek tytułem zwrotu sum wypłaconych robotnikom, usuniętym z warsztatów Min[isterstwa] Spraw Wojskowych i na poczet budżetu na drugie półrocze piętnaście milionów marek na akcję dla bezrobotnych.
W sprawie tej Prezydium Rady Ministrów jest w posiadaniu opinii Ministerstwa Skarbu, zawierającej szereg zastrzeżeń.
6. Zatwierdzenie spisu urzędów, podległych Min[isterstwu] Rolnictwa i D.P., którym ma być przesyłany bezpłatnie „Dziennik Ustaw Rzplitej Polskiej”.
W myśl art. VI ustawy z dnia 31 VII b.r. Dz.P.P. No. 66 w sprawie wydawania Dziennika ustaw Rzeczyp[ospolitej] Polskiej przesyłka bezpłatna Dziennika ustaw poszczególnym urzędom ma miejsce tylko w stosunku do tych urzędów, których spis zatwierdzi Rada Ministrów.
7. Wniosek Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych w sprawie zdobyczy wojennej.
8. Sprawy naftowe.
9. Wniosek Min[isterstwa] Kolei Żelaznych o utrzymanie obecnej rachuby czasu na kolejach przez cały rok.
Utrzymanie obecnej rachuby czasu przez cały rok jest proponowane jedynie na kolejach, należałoby wniosek rozszerzyć na powszechną rachubę czasu.

10. Wniosek Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego w sprawie wydzierżawienia urzędniczej kooperatywie mieszkaniowej gruntów państwowych koło cytadeli.

Na wniosek ten Ministerstwo Skarbu wyraziło swą zasadniczą zgodę.

11. Projekt statutu Państwowej Rady Kolejowej.

12. Projekt statutu Dyrekcyjnej Rady Kolejowej.

13. Wniosek Min[isterstwa] Spraw Wojskowych w sprawie ściślejszego współdziałania poszczególnych Ministerstw z Min[isterstwem] Spraw Wojskowych.

Wniosek ten został wstawiony na specjalne żądanie Ministerstwa Spraw Wojskowych.

14. Wnioski nominacyjne.

°Załącznik do punktu 4° °No. 3.°

**[Wniosek Ministerstwa Poczt i Telegrafów o wprowadzenie zegara 24-godzin-
nego w ruchu pocztowo-telegraficznym]**

MINISTERSTWO
POCZT
I TELEGRAFÓW
WARSZAWA,
DN. 9 sierpnia 1919 r.
No. 23106-661/VI

Do
RADY MINISTRÓW
w
WARSZAWIE.

Ministerstwo Poczt i Telegrafów uprasza o uchwalenie następującego wniosku:

TREŚĆ WNIOSKU:

Rada Ministrów raczy uchwalić zaprowadzenie oznaczania czasu według zegara 24-godzinowego w służbie pocztowo-telegraficznej i telefonicznej wewnętrznej i zewnętrznej w całym Państwie Polskim.

UZASADNIENIE WNIOSKU:

Oznaczanie czasu według zegara 24-godzinowego zaprowadzono już w służbie kolejowej, wojskowej i radiotelegraficznej. Instytucja pocztowa, która utrzymuje ciągły kontakt służbowy z władzami i urzędami kolejowymi i wojskowymi

posługuje się dotychczas czasem 12-godzinnym. Z uwagi na to, że oznaczanie czasu według zegara 24-godzinnego zaprowadziły u siebie prawie wszystkie państwa zachodnie we wszystkich dziedzinach życia publicznego, następnie, ze względu na potrzebę ujednostajnienia oznaczania godzin zwłaszcza w służbie telegraficznej międzypaństwowej, wreszcie celem uzgodnienia sposobu oznaczania godzin ze sposobem przyjętym przez władze kolejowe, z którymi Zarząd pocztowy stoi w ścisłym i nieprzerwanym kontakcie, jest zaprowadzenie oznaczania czasu według zegara 24-godzinnego w służbie pocztowo-telegraficzno-telefonicznej ze wszęch miar wskazane i uzasadnione.

Uchwalono zgodnie z wnioskiem

..... 1919 r.

Prezydent Ministrów

Minister Poczt i Telegrafów

^fHLinde^f

^cZałącznik do punktu 10^c ^cNo. 6.^c

[Wniosek Ministerstwa Kolei Żelaznych o utrzymanie na kolejach aktualnie stosowanej rachuby czasu przez cały rok]

Odpis.

Ministerstwo Kolei Żelaznych

Nr. 17569....

11 września 1919 roku

DO RADY MINISTRÓW.

Ministerstwo Kolei Żelaznych prosi o uchwalenie następującego wniosku:

Wniosek.

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Obecną rachubę czasu na kolejach, które w całym Państwie nie wyłączając Kresów Wschodnich korzystają ze wskazówki zegara, posuniętej o godzinę naprzód w porównaniu do czasu środkowoeuropejskiego (czas wschodnioeuropejski o 36 min. wyprzedzający czas warszawski i o dwie godziny czas południka Greenwich) utrzymać nadal bez zmiany w ciągu całego roku.

Uzasadnienie.

Koleje w Belgii, Francji, Anglii, Hiszpanii i Portugalii korzystają z czasu południka Greenwich, czyli tzw. zachodnioeuropejskiego, w Niemczech, Danii, Szwecji, Norwegii, Włoszech, Szwajcarii i Turcji zachodniej – z czasu środkowoeuropejskiego, który wyprzedza o godzinę południk Greenwich, a koleje w Bułgarii, Rumunii i Turcji wschodniej z czasu wschodnioeuropejskiego, który wyprzedza również o godzinę czas środkowoeuropejski.

U nas koleje działają obecnie według wskazówki zegara posuniętej o godzinę poprzedzającą czas środkowoeuropejski, tj. według południka czasu wschodnioeuropejskiego, który przechodzi przez Bobrujsk i wyprzedza o 36 min. czas obserwatorium warszawskiego.

Przy takiej rachubie czasu praca rozpoczynająca się o 9-ej rano i kończąca się o 5-ej po południu potrzebuje po południku Lublina sztucznego oświetlenia tylko wieczorami w ciągu 49 godzin, przypadających na 91 dni.

W razie cofnięcia wskazówki o jedną godzinę, tj. do czasu środkowoeuropejskiego, tak samo ułożona praca wymagałaby oświetlenia wieczornego w ciągu 176 godzin, przypadających na 147 dni w ciągu roku.

Praca rozpoczynana o godzinę wcześniej wymaga w pierwszym przypadku dodatkowych 30 godzin ewentualnie z rana, tj. 121 godzin, podczas gdy przy czasie środkowoeuropejskim pozostaje 178 godzin.

Wobec tego korzystniejszym jest dla nas czas wschodnioeuropejski, dający najmniej godzin sztucznego oświetlenia w ciągu roku dla ośmiogodzinnego dnia pracy.

Poza tym czas ten jest odpowiedniejszy wobec panującego u nas przyzwyczajenia do życia raczej późnego.

-/ Eberhardt.

Załącznik do punktu 13. ^c No. 10. ^c

[Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie ściślejszego współdziałania poszczególnych ministerstw z Ministerstwem Spraw Wojskowych]

Wniosek nagły.

DO
RADY MINISTRÓW

Ministerstwo Spraw Wojskowych prosi o uchwalenie następującego rozporządzenia:

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

w przedmiocie ściślejszego współdziałania poszczególnych Ministerstw z Ministerstwem Spraw Wojskowych.

Wszystkie urzędy państwowe, w razie zwrócenia się do nich władz wojskowych o pomoc lub współdziałanie dla zaspokojenia potrzeb armii lub też potrzeb, wypływających wskutek działań wojennych, winny działalność swą skoordynować z działalnością władz wojskowych i jaknajrychlej żadaną pomoc okazywać, w szczególności zaś:

1) Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wskaże władzom administracyjnym, mającym prawo wzywać ludność do świadczeń wojennych (art. III Dzien. praw nr 32, pozycja 264 roku 1919) by najrychlej utworzyły komisje rekwizycyjne i przeprowadzały rekwizycje potrzebnych wojskowości pomieszczeń i przedmiotów w terminach najkrótszych.

2) Poszczególne Ministerstwa wskażą podległym sobie urządóm, by, w miarę możności, uwzględniały zapotrzebowania władz wojskowych, na pomieszczenia dla tymczasowych szpitali wojskowych, lub innych celów wojskowych. W wypadkach zaś ważnych, kiedy sytuacja wojenna tego wymaga, a potrzebnych pomieszczeń brak, poszczególne Ministerstwa winny zadecydować o zwinięciu na czas trwania wojny instytucji, które mieszczą się w lokalach, niezbędnie potrzebnych dla celów wojskowych.

3) Ministerstwo Kolei Żelaznych i Ministerstwo Robót Publicznych niezwłocznie poczynią zarządzenia, celem przeprowadzenia odpowiednich linii kolejowych do fortów warszawskich oraz zastosują pewną ilość fortów na obozy dla jeńców, uchodźców i robotników, celem najprędszego zwolnienia Składow Powązkowskich na użytek władz wojskowych.

4) Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych poleci Urzędowi Gmachów Państwowych:

a) do czasu ukończenia wojny i ostatecznego wyjaśnienia całej dyslokacji wojsk, wstrzymać wyłączenie budynków wojskowych z Zarządu Ministerstwa Spraw Wojskowych.

b) Zarządzone już przekazanie budynków wojskowych innym urządóm uważać za czasowe z zastrzeżeniem zwrotu takowych władzom wojskowym, o ile zajdzie potrzeba tych budynków.

c) cofnąć rozporządzenie o oddaniu władzom cywilnym następujących budynków, zajętych przez władze wojskowe:

- 1) Pałacu Saskiego – Plac Saski,
- 2) Korpus Kadetów – al. Ujazdowska,
- 3) Budynku nr 36 na Krakowskim Przedm[ieściu]
- i 4) Koszar Litewskich.

d) wyznaczyć odpowiedni budynek na przeniesienie biur Ministerstwa Spraw Wojskowych z Zamku Królewskiego.

e) wyznaczyć, kupić lub zarekwirować odpowiednie gmachy dla następujących instytucji wojskowych:

- 1) Politechniki Wojskowej,
- 2) Instytutu Wojskowo-Technicznego,
- 3) Instytutu Wojskowo-Geograficznego.

MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH

GENERAŁ-PORUCZNIK

UMOTYWOWANIE.

Stosunek władz cywilnych do władz wojskowych w wielu wypadkach jest tak „niezrozumiałym”, że grozi poważnymi następstwami, o ile nie będzie dostatecznie wyjaśnionym i uregulowanym.

Niezrozumienie stosunku polega na tym, że urzędy cywilne prowadzenie wojny uważają tylko za działalność M.S.W.²³⁹, gdy tymczasem M.S.W. stoi na punkcie widzenia, że tworzy armię i wojnę prowadzi cały Kraj, więc wszystkie Ministerstwa, względnie urzędy winny okazywać pomoc M.S.W. kierującemu armią czynną-wojenną. Tymczasem zaś pomoc władz cywilnych nie tylko że jest niewystarczająca, lecz w niektórych wypadkach, kierunek poszczególnych urzędów jest wprost szkodliwym dla spraw wojskowych.

Kierunek taki władze wojskowe tłumaczą sobie tylko brakiem skoordynowanej pracy urzędów cywilnych z urzędami wojskowymi, oraz brakiem znajomości potrzeb wojskowych przez urzędy cywilne.

Zawdzięczając „niezrozumieniu” spraw wojskowych, urzędy cywilne zazwyczaj rozstrzygają sprawy żywotne M[inister]stwa Spraw Wojskowych na niekorzyść ostatniego, albo też, o ile rozstrzygną i na korzyść M.S.W. jakąkolwiek bądź sprawę, to zazwyczaj z takim opóźnieniem, które czyni daną sprawę już nieaktualną; niejednokrotnie zaś władze wojskowe, nie doczekawszy się rozstrzygnięcia spraw przez urzędy cywilne, same sprawy decydują, bez udziału władz cywilnych, stwarzając sytuacje nadzwyczaj przykre i działalnością swoją przypominające działania b. władz okupacyjnych i zaborczych.

Charakterystycznym przykładem stosunku władz cywilnych do władz wojskowych jest sprawa składnicy sanitarnej i b. składów wojskowych na Powązkach, specjalnie zastosowanych do potrzeb wojskowych, z wielkim rozgałęzieniem linii kolejowej ułatwiającym ładunek, a zupełnie nie nadających się do zamieszkania.

²³⁹ Tu i dalej w całym piśmie skrót oznacza Ministerstwo Spraw Wojskowych.

Składy te bez zapytania M.S.W., czy mu będą potrzebne, zostały przekazane Urzędowi dla spraw Jeńców, który to urząd poczynił w składach przeróbki i instalacje kosztowne i ulokował jeńców w pobliżu miasta bez należytej opieki wartowników, tymczasem zaś, setki wagonów z przyrządami sanitarnymi wojskowymi stoją nierozładowane i żołnierz idzie w bój bez środków opatrunkowych.

Zastosowanie fortów warszawskich na obóz dla jeńców opróżniłoby Składy Powązkowskie tak potrzebne dla wojskowych i kosztowałyby państwo taniej, aniżeli utrzymanie miesiącami niewyładowanych wagonów.

Składy Powązkowskie wojskowe, jak twierdzi Urząd Państwowy dla spraw Jeńców listem z dnia 17 IV L. 8284, zostały przekazane temuż Urzędowi przez Radę Ministrów, zawdzięczając temu składnica sanitarna pomieszczona została, za zezwoleniem władz kolejowych w budynkach b. Komory Celnej. Tymczasem władze kolejowe nie zwracając uwagi na protesty władz wojskowych (pisma D[epartamentu Sanitarnego L. 1627/4 z dnia 27 XII [19]18 r., L. 422/Insp. z dn. 8 III [19]19 r., L. 527/Insp. do Pana Prezydenta Ministrów z dnia 29 III [19]19 r.) zaczęły rozbierać budynki po b. Komorze, poczynając od rozbioru dachów i żądając przeniesienia składów sanitarnych, co znów było niemożliwe, albowiem brak wolnych innych składów nie pozwalał na przeniesienie składnicy sanitarnej. Zainterpelowany zaś przez wojskowość Urząd dla spraw Jeńców pismem 17 IV [19]19 L. 8284 komunikuje, że bazy na Powązkach oddać nie może i nie odda, a p. Zastępca Prezydenta Ministrów pismem L. 3556 z dnia 3 IV komunikuje, że stoi na stanowisku Urzędu dla spraw Jeńców i oddanie wojskowości składów odmawia.

Jako ilustrację poszczególnych punktów przytaczam następujące przykłady:

W przepisach wykonawczych do Ustawy o świadczeniach wojennych powiedziano, że „ciężar świadczeń wojennych winien być rozłożony równomiernie na ludność miejscową, z uwzględnieniem potrzeb ogólnopaństwowych, i rekwizycje przeprowadzają władze cywilne, które też przedmioty rekwizycji szacują i oddają do użytku wojskowości”. Tymczasem, na zapytanie dane urzędnikowi Magistratu m[iasta] Warszawy, dlaczego Magistrat na mocy Ustawy nie rekwiruje lokali, wyszukanych samodzielnie przez władze wojskowe, urzędnik odpowiada, że czynność Magistratu polega tylko na pisemnym powiadomieniu właścicieli lokalu o naznaczonej rekwizycji, reszta zaś czynności, związanych z rekwizycją, winna skuteczną władza wojskowa. Czyli pomoc Magistratu redukuje się do minimum i wytwarza tylko niezadowolenie ludności z niejednokrotnie nieuwzględnianych, a być może i słusznych żądań ludności, a które mogą być znane tylko Magistratowi jako rządcy miasta...

O trudnościach, jakie napotyka M.S.W. przy wynalezieniu lokali na tymczasowe szpitale, zdaje się że wiedzą wszystkie urzędy. Każdy też rozumie, że z braku pomieszczeń, specjalnie przystosowanych na potrzeby szpitali, najczęściej nadają się na ten cel pomieszczenia szkolne. Lecz na zajęcia szkół absolutnie nie zgadza

się Min[isterstwo] W.R. i Oświecenia Publ[icznego], a zdawałoby się, że dla dobra Państwa byłoby znacznie korzystniej zatrzymać na jeden rok wykształcenie 500 uczniów, niż uśmiercić z braku szpitali najmniej 4 kroć więcej najlepszych synów Ojczyzny.

W czasie wyjścia Niemców, korzystając z chwilowego zamieszania, Magistrat m[iasta] Warszawy objął w posiadanie swoje składy na Stawkach, które od r. 1914 były w zarządzie władz wojskowych. Obecnie parę baraków tych składów zajęte są przez władze wojskowe na składy żywnościowe dla armii. Magistrat zaś nie tylko nie zgadza się na oddanie wojskowości reszty baraków, lecz stara się wyrugować wojskowość, motywując brak składów dla aprowizacji stolicy, nie uwzględniając zaś potrzeb aprowizacji armii.

Min[isterstwo] Rolnictwa i Dóbr Państwowych, któremu Rada Regencyjna poleciła zarząd wszystkimi gmachami państwowymi postanowieniem z dnia 22 listopada 1918 r., budynki czysto wojskowe przekazuje urzędowi cywilnym, nie pytając się czy takowe są potrzebne Min[isterstwu] Spraw Wojskowych oraz nie patrząc na to, że M.S.W., nie będąc zarządcą budynków państwowych, nie ma możliwości wyboru tego lub innego budynku. Między innymi Min[isterstwo] Rolnictwa i Dóbr Państwowych niejednokrotnie zaznaczało, że władze wojskowe bezprawnie zajęły następujące budynki: 1) Koszary Litewskie, 2) Korpus Kadetów, 3) budynki na pl. Saskim, 4) budynek nr 36 na Krakowskim Przedm[ieściu], 5) koszary czerkieskie na ul. Bugaj nr 2, 6) budynek przy ul. Długiej nr 7 i nastaje na opróżnieniu takowych.

Tymczasem Koszary Litewskie zajęte są wojskowymi, w Korpusie Kadetów mieści się Szkoła Oficerska Podchorążych, brak których tak wielce odczuwa się na froncie, budynki na Placu Saskim zajęte są przez Naczelne Dowództwo, które prowadzi obecną kampanię wojenną, Nr 36 na Krakowskim Przedm[ieściu] zajęty jest przez D[epartament] Personalny M.S.W., a więc tak ważne w obecnej chwili urzędy wojskowe Min[isterstwo] Rolnictwa i Dóbr Państwowych uważa za możliwe ze swego punktu widzenia przetrzucać do innych nie wyszukanych jeszcze lokali, przez siebie jednakowoż, jako zarządcy gmachów niewskazanych, uważając widocznie w czasie prowadzenia wojny inne urzędy państwowe za ważniejsze od wyżej wskazanych.

Pismem zaś z dnia 27 III 1919 r. L. 1369 Min[isterstwo] Rolnictwa i Dóbr Państwowych żąda usunięcia z gmachu przy ul. Długiej nr 7 Sekcji Poborowej i Powiatowej Komendy Uzupełnień (i to podczas najintensywniejszego poboru wojsk) i grozi eksmisją 5-cio dniową.

Powyższe zarządzenia, jako niemogące być wykonanymi przez władze wojskowe, tylko osłabiają autorytet Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych jako rozporządzenia niewykonalne i zwiększając zbyteczną korespondencję, przeszkadzają normalnej i spokojnej, a tak potrzebnej w czasie prowadzenia wojny, pracy władz wojskowych.

Po wyjściu okupantów władze wojskowe polskie zajęły w większości te lokale w budynkach państwowych niewojskowych, które były zajęte i odpowiednio przystosowane przez władze wojskowe okupacyjne. Potrzeby władz wojskowych polskich obecnie nie są mniejsze od potrzeb b. władz okupacyjnych, lecz o ile przy okupantach życzenia władz wojskowych na potrzebne lokale były ściśle wykonywane, o tyle obecnie zaczął się masowy przyływ do M.S.W. od wszelkich urzędów państwowych żądań w bardzo kategorycznej formie, by wojskowość polska zwolniła zajęte przez nią lokale w budynkach niewojskowych.

Urzędy M.S.W., mieszczące się w Zamku Królewskim i obecnie stanowiące całą podporę organizacji armii, były już proszone o usunięcie się z Zamku, a ponieważ skutecznie tego nie mogły, są rugowane z miejsca na miejsce, ciągle otrzymują żądania zwolnienia przez wojskowość pewnych lokali, nie tylko z Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P. lecz też od różnych instytucji opiekujących się zabytkami, a T-wo Opieki nad Zabytkami Przeszłości wystosowało do M.S.W. pismo z dnia 26 V 1919 r. odpis którego był też przesłany do M.S.W. przez Min[isterstwo] Sztuki i Kultury i przez Kancelarię Naczelnika Państwa, w którym pisze, że w tak cennym dla każdego Polaka zabytku historii polskiej, but żołnierski (polski) okuty podkową, psuje posadzki i schody.

Min[isterstwo] Rolnictwa i Dóbr Państwowych kilkakrotnie już żądało, by wojskowość wyjaśniła swoje potrzeby względem budynków, nie wnikając w to, że w obecnym czasie ruchów wojskowych i niemożności ułożenia planu dyslokacyjnego z przyczyn niewyjaśnienia stałych granic Państwa wojskowość nie może podać ścisłych danych co do rozlokowania wojsk, tym bardziej, że zachodzą fakty takie, jak to miało miejsce w Lublinie, że przed wyprawą wschodnią galicyjską przybyły niespodzianie dwie dywizje, zajęły co mogły, a po 2-ch tygodniach wyszły w inne miejsce. Wobec ciągłych ruchów wojsk ustalić stałą liczbę potrzebnych budynków w każdym z poszczególnych punktów obecnie wojskowość nie jest w stanie, musząc jednocześnie rezerwować koszary, stosując się do przewidzianych ruchów wojsk.

Jednocześnie tego nie może zrozumieć Min[isterstwo] Rolnictwa i widząc koszary czasowo niezajęte grozi, że jeżeli w ciągu tygodnia remont w koszarach takich nie będzie przeprowadzony i koszary nie będą zajęte przez wojska, koszary takie przydzielą urzędом cywilnym. M.S.W. starając się możliwie najprędzej odbudować zniszczone wojną koszary uruchomiło cały aparat budownictwa wojskowego, który pracuje nadzwyczaj intensywnie nad adaptacją zrujnowanych koszar i budynków wojskowych lecz i w tej dziedzinie spotyka ogromne utrudnienia ze strony władz cywilnych. Min[isterstwo] Rolnictwa względnie Sekcja Leśna tegoż Ministerstwa zapewnia, że potrzebny dla wojskowości materiał budowlany będzie wydawany w dowolnej ilości tylko za pokwitowaniem i tymczasowej zapłaty, którą się skutecznie później w drodze obrachunku pomiędzy Ministerstwami. Okręgowe Zarządy tegoż M[inister]stwa jednakowoż materiałów

nie wydają bez pieniędzy, motywując potrzebę takowych na opłacenie poborów funkcjonariuszy tychże zarządów.

Na prośbę skierowaną do p. Komisarza Cywilnego na pow. Brześć Litewski o wydaniu dla wojskowości materiałów drzewnych p. Komisarz pismem z dnia 24 czerwca Nr. 5569/III odpowiada, że materiały drzewne można otrzymać po cenie 200 marek za 1 mtr, gdy jednocześnie kupiec z tegoż rejonu oferuje także materiały po cenie 150 marek czyli o 50 mk taniej.

Przykład chaosu, panującego w przydziale budynków, ilustruje ostatecznie taki fakt:

Ministerstwo Robót Publicznych, któremu na mocy Ustawy z dnia 29 kwietnia r.b. przekazano budowę, utrzymanie i zarząd wszystkich gmachów państwowych, zwróciło się do Min[isterstwa] Rolnictwa i Dóbr Państwowych pismem, przesłanym następnie z odpowiednim zapytaniem do M.S.W. z dnia 24 VI r.b. nr 2779, by Urząd Gmachów Państwowych przydzielił na cele składnicy materiałów budowlanych dla Min[isterstwa] Robót Publicznych wojskowe składy na Powązkach, te same, w których mieści się obóz jeńców, uchodźców i robotników, a które obecnie są tak potrzebne wojskowości dla składnicy sanitarnej, – czyli obecny zarządca gmachów państwa (M.R.P.) prosi b. zarządcy (M.R. i D.P.) o budynki wojskowe przekazane przez Radę Ministrów Urzędowi dla spraw Jeńców, o zajęciu których przez Urząd dla spraw Jeńców nic nie wie, ani były, ani obecny Zarządca gmachów państwowych.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 7.

PROTOKÓŁ
110-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 18-go września 1919 r.

Przewodniczy	Minister Spraw Wewnętrznych p. Stanisław Wojciechowski
Obecni:	
Minister Skarbu	p. dr Leon Biliński
Minister Spraw Wojskowych	p. gen. por. Józef Leśniewski
Minister Sprawiedliwości	p. Bronisław Sobolewski
Minister W.R. i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki
Minister Robót Publicznych	p. Tadeusz Jasionowski
Minister Zdrowia Publicznego	p. dr Tomasz Janiszewski
Kierownik Min[inisterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt
Podsekretarz Stanu w Prezydium Rady Min[inistrów]	p. dr Władysław Wróblewski
Podsekretarz Stanu w Min[inisterstwie] Spraw Zagraniczn[yh]	p. Władysław Skrzyński
Podsekretarz Stanu w Min[inisterstwie] Rolnictwa i D.P.	p. Zygmunt Chmielewski
Podsekretarz Stanu w Min[inisterstwie] Przemysłu i Handlu	p. dr Henryk Strasburger
Podsekretarz Stanu w Min[inisterstwie] Poczty i Telegrafów	p. dr Jan Urbański
Podsekretarz Stanu w Min[inisterstwie] Ochrony Pracy	p. Aleksander Prystor
Szef Sekcji paborowej w Min[inisterstwie] Spraw Wojsk[owych]	p. ppłk dr Michał Wyrostek
Protokołuje	p. dr Bronisław Helczyński

Początek posiedzenia o godz. 5 m. 30 po południu.

1. ^bZałącznik No. 2. ^bP. Podsekretarz Stanu Strasburger składa w imieniu p. Ministra Szczęsiewskiego oświadczenie, iż Ministerstwo Przemysłu i Handlu zastrzega się, że do przewidzianych w poprzednim protokole 109-go posiedzenia Rady Ministrów z dnia 16-go września b.r. kompetencji w sprawach naftowych, które mają przejść do Ministerstwa Skarbu, nie należą czynności, związane z wykonywaniem obowiązujących ustaw austriackich: przemysłowej i naftowej, a mianowicie: udzielanie uprawnień do poszukiwania i eksploatacji ropy naftowej,

jako też konsensów na uruchomienie rafinerii nafty i nadzór państwowy górniczo-policyjny nad kopalniami ropy naftowej oraz nadzór państwowy przemysłowo-policyjny nad rafineriami nafty.

Wobec tego polecono punkt 8-y wspomnianego protokołu przereagować w porozumieniu z Ministerstwem Przemysłu i Handlu i Ministerstwem Skarbu. Przeciw pozostałym punktom protokołu tego żadnych zarzutów nie podniesiono, wobec czego uznano je za przyjęte²⁴⁰.

2. P. Minister Łukasiewicz referuje sprawę przyjmowania do Uniwersytetu i Politechniki Lwowskiej Żydów i Rusinów. Zarówno Senat Akademicki Uniwersytetu, jak i grono profesorów Politechniki Lwowskiej stoją zasadniczo na tym stanowisku, że do uczelni tych można przyjmować obecnie tylko młodzież, przynajmniej się do obywatelstwa polskiego, choćby nie przynależała się do narodowości polskiej. Nadto można, zdaniem tych czynników, przyjmować tylko tych, którzy zadość uczynili obowiązkowi służby wojskowej lub nie zostali do niej z tych czy innych powodów przyjęci. Przeciwko temu stanowisku założyli Żydzi formalny protest na ręce Min[isterstwa] W.R. i O.P., uważając, że nie dopuszcza ich ono faktycznie do studiów akademickich. Ministerstwo oświadczyło, że decyzję swą na razie odracza i że powieźmie ją w końcu tego miesiąca. Trudność znalezienia odpowiedniego wyjścia polega na tym, że z jednej strony musimy się liczyć ze względami polityki zagranicznej, które nakazywałyby spełnić postulaty Żydów, z drugiej strony zaś uwzględnienie ich w całej rozciągłości wywołałoby oburzenie zarówno wśród profesorów obu wyższych uczelni lwowskich, jak i wśród całego, zwłaszcza kresowego społeczeństwa polskiego. Wreszcie sprawa komplikuje się także z tego powodu, że w myśl zarządzeń polskich władz wojskowych Żydzi, nie poczuwający się do narodowości polskiej, nie byli do tej pory pociągani do obowiązków służby wojskowej.

Co do Rusinów, to ich stanowisko jest zupełnie inne, a mianowicie nie uważają się oni za obywateli polskich. Przeciw zarządzeniu senatów akademickich Lwowskiego Uniwersytetu i Politechniki założyli oni również protest, żądając w myśl konwencji haskiej²⁴¹ utrzymania w mocy dotychczasowych austriackich przepisów o szkołach wyższych, protestu tego jednak nie skierowali do żadnej z władz polskich, uważając je za władze okupacyjne.

P. ppułkownik Wyrostek, jako Szef Sekcji Poborowej w Min[isterstwie] Spraw Wojskowych, udziela wyjaśnień o przebiegu sprawy poborowej w Galicji Wschodniej. Obecnie na skutek żądania ententy podzielono Galicję Wschodnią

²⁴⁰ Z wyłączeniem zastrzeżonych wyżej kwestii wszelkie sprawy związane z eksploatacją ropy naftowej przekazane zostały Ministerstwu Skarbu, działającemu za pośrednictwem nowo utworzonego Państwowego Urzędu Naftowego. Dz.U. 1920, nr 23, poz. 128.

²⁴¹ Odwołanie do IV konwencji haskiej z 18 października 1907 r., dotyczącej praw i zwyczajów wojny lądowej.

na dwie strefy, których granica biegnie wschodnią granicą powiatów: sokalskiego, żółkiewskiego, lwowskiego, drohobyckiego i turczańskiego. W strefie na zachód od tej linii zgodziła się ententa na ogłoszenie przymusowego poboru ludności polskiej i ochotniczego zaciągu ludności niepolskiej, na wschód zaś od niej zezwolono jedynie na zaciąg ochotniczy i to tylko ludności narodowości polskiej.

W dyskusji P. Podsekretarz Stanu Skrzyński oświadcza się, gdyby to z innych względów było możliwe, za odroczeniem decyzji w tej sprawie do czasu rozstrzygnięcia sprawy Galicji Wschodniej przez konferencję pokojową. Jeżeli to nie było możliwe i jeżeli trzeba było tę sprawę zaraz rozstrzygnąć, należałoby mieć na względzie następujące dyrektywy: Rusini są uznani za narodowość i żądania ich nie mogą być załatwione w innej drodze, jak tylko przez utworzenie uniwersytetu ruskiego; w tym kierunku winien Rząd już obecnie wydać odpowiednie oświadczenie. Co do Żydów, to oni za odrębną narodowość nie są uznani i nie należy z naszej strony stwarzać precedensów odmiennych, a więc np. tolerować zamieszczanie przez nich w odpowiednich formularzach pod rubryką „narodowość” narodowości żydowskiej. Najlepiej byłoby w ogóle skasować tę rubrykę.

P. Minister Łukasiewicz wyjaśnia, że odroczenie rozpoczęcia czynności w wyższych uczelniach lwowskich jest niemożliwe, gdyż wywołałoby zbyt wielkie rozgoryczenie wśród ludności polskiej. Co do utworzenia uniwersytetu ruskiego, trudność polega na tym, że musiałyby się w tej sprawie odbyć z Rusinami rokowania, do których w obecnej chwili nie zdradzają oni ochoty.

P. Minister Biliński oświadcza się również przeciw odroczeniu rozpoczęcia wykładów w wyższych uczelniach lwowskich. Uważa on, że zasadniczo stanowisko profesorów lwowskich jest słuszne, ale należy je uzupełnić w tym kierunku, by dać możność i tym Żydom, którzy obecnie stawiają się do wojska polskiego i nie zostaną do niego przyjęci, zapisania się na te wyższe uczelnie, o ile tylko uważają się oni za obywateli polskich. Nadto należałoby w pewien sposób uwzględnić także tych Żydów, którzy zostaną teraz do wojska przyjęci, przez udzielenie im urlopów, by mogli oni przynajmniej jeden semestr, względnie trymestr wysłuchać. W sprawie uniwersytetu ruskiego jest p. Minister osobiście zdania, że uniwersytet ten winien powstać we Lwowie, gdyż na inne miejsce Rusini się nie zgodzą, a i dla nas istnienie uniwersytetu ruskiego w mniejszym mieście, np. w Stanisławowie, byłoby raczej szkodliwe, gdyż uczyniłoby z takiego mniejszego miasta gniazdo ukraińskiej irredenty.

Do wywodów p. Ministra Bilińskiego przychyła się również p. Podsekretarz Stanu Wróblewski, kładąc szczególny nacisk na potrzebę utworzenia uniwersytetu ruskiego we Lwowie i zerwania z tradycją dawnych polsko-ruskich rokowań o ugodę. Obecnie niepodległe Państwo Polskie winno zdobyć się wobec Rusinów na lojalne uznanie ich odrębności narodowej i zapewnienie im szerokiej autonomii kulturalnej.

P. Podsekretarz Stanu Skrzyński cofa swoje zastrzeżenia co do odroczenia uruchomienia wyższych uczelni we Lwowie, natomiast ze względu na to, iż we wspomnianej przez p. ppłk. Wyrostka strefie wschodniej w Galicji Wschodniej Żydzi nawet dobrowolnie nie mogą zgłaszać się do wojska polskiego, uważa, że Żydów z tej strefy pochodzących można by bez żadnych zastrzeżeń dopuścić do wyższych uczelni.

P. ppłk Wyrostek zwraca uwagę, że zakaz zaciągu ochotniczego do wojska polskiego dla osób niepolskiej narodowości we wspomnianej strefie nie tyczy się miejsca ich przynależności, lecz miejsca stawiennictwa, wskutek czego pochodzący stamtąd Żydzi mają pełną możliwość zgłaszania się do służby wojskowej w strefie zachodniej – choćby w samym Lwowie. Nadto zwraca p. ppułkownik uwagę, że zgłaszający się obecnie do wojska ochotnicy, np. abiturienti, nie będą mieli wedle dotychczasowych rozkazów prawa do korzystania z urlopów dla studiów uniwersyteckich w ciągu nadchodzącego roku akademickiego, należałoby więc te rozkazy o tyle zmienić, by nie byli oni potraktowani gorzej od tych Żydów-akademików, którzy obecnie wstąpili do służby wojskowej.

P. Minister Łukasiewicz jest zdania, że sprawy miejsca, w którym ma powstać uniwersytet ruski, nie należałoby przesądzać bez zgody Sejmu, tym bardziej, że od Sejmu zależec będzie asygnowanie na ten cel kredytów oraz ze względu na opinię polską we Lwowie, która przez posłów sejmowych winna być odpowiednio przygotowaną na otwarcie uniwersytetu ruskiego. Jeśli chodzi o Żydów, winny senaty akademickie Uniwersytetu i Politechniki Lwowskiej ogłosić wezwanie do obywateli polskich wyznania mojżeszowego, by, jeśli chcą zapisać się do tych uczelni, zgłosili się jako ochotnicy do służby w wojsku polskim, przy czym, o ile nie będą do niej z tych czy innych powodów przyjęci, będą mogli natychmiast zapisać się na studia akademickie, jeżeli zaś zostaną wcieleni do szeregów, otrzymają w ciągu roku akademickiego urlop, celem wysłuchania jednego semestru, względnie trymestru.

W wyniku dyskusji powzięto następujące uchwały:

1) Rząd zamierza otworzyć uniwersytet ruski i niezwłocznie wystąpi do Sejmu z wnioskiem o uzyskanie potrzebnego na ten cel kredytu.

2) W rodowodach, przeznaczonych do wypełniania przez młodzież akademicką, nie należy pomieszczać rubryki „narodowość”.

3) W czasie wojny będą przyjmowani do wyższych zakładów naukowych polskich jedynie obywatele Państwa Polskiego i państw sprzymierzonych.

Wszyscy obywatele Państwa Polskiego, uprawnieni do studiów w szkołach wyższych, będą tylko pod tym warunkiem do tych szkół przyjęci, że udowodnią, iż uczynili zadość obowiązkowi służby wojskowej w wojsku polskim, lub też, że od służby tej zostali zwolnieni dla braku zdatności fizycznej, lub też uzyskali zwolnienie, względnie odroczenie służby wojskowej z przyczyn, przewidzianych w tymczasowej ustawie o powszechnym obowiązku służby wojskowej.

Ci zaś obywatele Państwa Polskiego, uprawnieni do studiów w szkołach wyższych, którzy w ciągu miesiąca września i października b.r. zgłoszą się jako ochotnicy do służby w wojsku polskim i w myśl obowiązujących przepisów wojskowych zostaną wcieleni do szeregów, mają prawo do otrzymania po 6-ciu miesiącach służby urlopu dla ukończenia jednego trymestru, względnie semestru, analogicznie do tych słuchaczy wyższych zakładów naukowych, których dotyczy rozkaz Ministra Spraw Wojskowych nr 9971/P./IV. Uznani za niezdatnych uważani będą za tych, którzy swemu obowiązkowi służby wojskowej uczynili zadość.

Wykonanie tych uchwał polecono Ministerstwu W.R. i O.P. oraz Ministerstwu Spraw Wojskowych.

Na tym posiedzenie zakończono, przenosząc drugi punkt porządku dziennego na następne posiedzenie, mające się odbyć dnia 23 b.m.

Koniec posiedzenia o godz. 9 m. 20 wieczorem.

fSWojciechowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 110. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 18 września 1919 r.].
2. [Notatka do protokołu 109. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 września 1919 r.].

°Załącznik No. 1.°

[Porządek dzienny 110. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 18 września 1919 r.]

Warszawa, dn. 17 września 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że w czwartek dn. 18 września r.b., o godz. 5 po południu odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w Pałacu Namiestnikowskim – Krak[owskie] Przedm[ieście] 46/48.–

Porządek dzienny 110-go posiedzenia:

1. Sprawa Uniwersytetu we Lwowie.
2. Sprawa mieszkaniowa.

^cZałącznik do punktu 1^c ^cNo. 2.^c

**[Notatka do protokołu 109. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej
Polskiej w dniu 16 września 1919 r.]**

N o t a t k a
do Protokołu Rady Ministrów z dn.
^a15^a września rb.

W sprawach naftowych zastrzega się, że do przewidzianych w poprzednim protokóle Rady Ministrów z dnia 16 września kompetencji w sprawach naftowych, które mają przejść do Ministerstwa Skarbu, nie należą czynności, związane z wykonywaniem obowiązujących ustaw austriackich: przemysłowej i naftowej, a mianowicie:

udzielanie uprawnień do poszukiwania i eksploatacji ropy naftowej, jako też konsensów na uruchomienie rafinerii nafty i
nadzór państwowy górniczo-policyjny nad kopalniami ropy naftowej oraz nadzór państwowy przemysłowo-policyjny nad rafineriami nafty.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 7.

33

PROTOKÓŁ

111-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 23-go września 1919 r.

Przewodniczy:	Minister Spraw Wewnętrznych p. Stanisław Wojciechowski.
Obecni:	
Minister Skarbu	p. dr Leon Biliński
Minister Sprawiedliwości	p. Bronisław Sobolewski
Minister Przemysłu i Handlu	p. Ignacy Szczeniowski
Minister Robót Publicznych	p. Tadeusz Jasionowski
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki
Minister b. Dzielnicy Pruskiej	p. dr Władysław Seyda
Wiceminister Spraw Wojskowych	p. gen. ppor. Stefan Majewski
Podsekretarz Stanu w Prezydium R[ady] M[inistrów]	p. dr Władysław Wróblewski
Podsekretarz Stanu w Min[inisterstwie] Spr[aw] Zagr[anicznych]	p. Władysław Skrzyński
Podsekretarz Stanu w Min[inisterstwie] Rol[nictwa] i D.P.	p. Zygmunt Chmielewski
Podsekretarz Stanu w Min[inisterstwie] Pocz[t] i Tel[egrafów]	p. dr Jan Urbański
Podsekretarz Stanu w Min[inisterstwie] W.R. i O.P.	p. dr Bronisław Dembiński
Podsekretarz Stanu w Min[inisterstwie] Apropozycji	p. Oskar Sobański
Podsekretarz Stanu w Min[inisterstwie] Ochrony Pr[acy]	p. Aleksander Prystor
Szef Sekcji w Min[inisterstwie] Spraw Zagr[anicznych]	p. Karol Bertoni
Radca Ministerialny Prez[ydium] Rady Min[inistrów]	p. Jan Kopczyński
Delegat Prezydium Rady Ministrów	p. Stanisław Norblin
Protokołuje:	p. dr Juliusz Koppens

Początek posiedzenia o godz. 5-tej m. 45 po południu.

1) Wobec niezgłoszenia sprzeciwu przez żadnego z PP. Ministrów przeciw protokołom 109-go i 110-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 16 względnie 18 września b.r. oba protokoły uznano za przyjęte.

2) Rozważanie projektu ustawy o obywatelstwie Państwa Polskiego odłożono na wniosek p. Ministra Sobolewskiego na następne posiedzenie.

3) P. Minister Zdrowia Publicznego przedstawia sprawę braku mieszkań w Warszawie. Dwie są strony tej nadzwyczaj aktualnej kwestii: obecny ostry głód mieszkaniowy w Warszawie i sprawa mieszkaniowa w szerszym znaczeniu, ciągnąca się jeszcze sprzed wojny. Akcja rządowa w tym drugim kierunku winna dążyć do dostarczenia gruntów pod budowę tanich domków z higienicznymi mieszkaniami, do udzielania na ten cel kredytów, do zainteresowania kapitałów prywatnych, do przeciwdziałania nadmiernej wysokości czynszów, wynikających z obecnych wysokich kosztów budowy.

Co się tyczy pierwszej sprawy, to ankieta przeprowadzona jeszcze w grudniu 1918 roku przez Ministerstwo Zdrowia Publicznego wykazała, że jest około 30 tysięcy próżno stojących mieszkań, w większości zrujnowanych, w 1919 roku w sierpniu było tych mieszkań 17 tysięcy, z czego 5 tysięcy mieszkań zdatnych do zamieszkania, mogłoby od razu służyć do celów mieszkaniowych, podczas gdy około 12 tysięcy mieszkań wymaga remontu. Spis tych mieszkań jest w posiadaniu Ministerstwa Zdrowia Publicznego.

Jedną z zasadniczych trudności przy zaradzeniu brakowi lokali na urzędy jest powierzenie prawa rekwizycji aż siedmiu władzom (Min[isterstwu] Roln[ictwa] i D.P., Urzędowi do Walki z Lichwą i Spek[ulacją], Komisji Obwodowej dla Dozorców, Magistratowi m[iasta] Warszawy, Nadzwyczajnemu Komisarzowi m.st. Warszawy i wojskowości). Decentralizacja taka powoduje niesprawność w działaniu tych władz i wzajemną konkurencję. Wobec tego Ministerstwo Zdrowia Publicznego uważa za wskazane utworzenie przy Magistracie osobnej komisji złożonej z 6 członków, w której reprezentowaneby były władze upoważnione ustawowo do rekwizycji, jako najwyższej instancji w sprawach rekwizycji lokalów na potrzeby urzędowe.

Dla zapobieżenia brakowi mieszkań proponuje p. Minister Zdrowia Publicznego:

- 1) skutecznienie wydalenia z Warszawy, względnie z Państwa obcokrajowców, których przebywa tutaj znaczna ilość, z wyznaczeniem im ewentualnie innych miejsc pobytu. W sprawie tej Min[isterstwo] Zdrowia Publicznego zwróciło się już do Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych. P. Przewodniczący oświadcza, że takie prawo wysiedlenia przysługuje mu, jako Ministrowi Spraw Wewnętrznych, ustawowo jedynie co do obcokrajowców, szkodliwych dla porządku publicznego, a p. Minister Sobolewski wskazuje na doniosłe polityczne znaczenie tego wysiedlenia.
- 2) zmuszenie właścicieli domów do remontu zniszczonych mieszkań. Dotychczasowa akcja Min[isterstwa] Robót Publicznych rozporządzającego na ten cel kredytem 4½ miliona marek jest ograniczona brakiem dostatecznych środków oraz brakiem przymusu do remontu.

- 3) Wykonanie postanowień § 28 b, c, d, e, Dekretu o zapobieganiu brakowi mieszkań z 16 I r.b. Dz. Praw Państwa nr 8 poz. 116, zezwalającego na zamianę składów mebli etc. na mieszkania.
- 4) Usunięcie z Warszawy pewnych wojskowych instytucji, mogących być pomieszczonymi na prowincji w Modlinie lub Dęblinie, jak szkoła, tabór, intendentura, część szpitali itd.
- 5) Spowodowanie przez Magistrat lub w danym razie przez Min[isterstwo] Zdrowia Publicznego, aby wolne mieszkania w śródmieściu zostały wynajęte.
- 6) Zbadanie kilkunastu niezajętych pałaców prywatnych, w których mogłyby znaleźć pomieszczenie ambasady Państw zaprzyjaźnionych.
- 7) Wydanie zakazu zamiany mieszkań na inne cele np. na kina.
- 8) Udzielanie pomocy rządu w przebudowie na mieszkania lokali, służących innym celom.
- 9) Ułatwienie komunikacji z zewnętrznymi obwodami miasta, gdzie jest wolna pewna ilość mieszkań.
- 10) Racjonowanie mieszkań, które p. Minister uważa jednak za niełatwo przeprowadzalne ze względu na trudności natury technicznej i społecznej.
- 11) Zawieszenie przez Min[isterstwo] Zdrowia Publicznego autonomii Magistratu w stosowaniu § 28 Dekretu o zapobieganiu brakowi mieszkań, w razie bezowocności dotychczasowych pertraktacji z Magistratem w kierunku stosowania tego paragrafu. Magistrat zgodził się w końcu na urządzenie biura mieszkaniowego, żąda jednak na ten cel miesięcznie 50 tysięcy marek, budżetowo zupełnie nieuzasadnionych.

P. Przewodniczący uważa za wskazane ześrodkowanie władzy rekwizycyjnej w jednym organie oraz uzyskanie u Sejmu ustawy, upoważniającej Rząd do rekwizycji także i na cele mieszkań dla urzędników. P. generał-podporucznik Majewski żąda definitywnego zaradzenia głodowi mieszkaniowemu, z powodu którego wielu z oficerów nie chce pełnić służby w Warszawie.

P. Podsekretarz Stanu Chmielewski proponuje ograniczenie wielkości mieszkań i uzyskanie ustawy Sejmowej o przymusowym zagospodarowaniu mieszkań pusto stojących i wymagających remontu.

P. Przewodniczący podnosi niedogodności, wynikające zarówno dla stron jak i dla urzędów z różnorodności władz uprawnionych do rekwizycji lokali na potrzeby urzędowe i proponuje kierowanie wszystkich zażaleń stron w sprawach takich rekwizycji do Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego, które odsyłać będzie zażalenia do właściwych władz rekwizycyjnych i w porozumieniu z interesowanymi Ministerstwami wypracuje projekt scentralizowania rekwizycji lokalów na potrzeby urzędowe.

Wniosek ten Rada Ministrów przyjęła.

Na wniosek p. Ministra Sprawiedliwości Rada Ministrów uchwaliła, aby zarządzenia dotyczące przekazania Min[isterstwu] Sprawiedliwości Gmachów przy ul. Miodowej nr 22 i przy ul. Długiej nr 7 były przez odnośne Ministerstwa wykonane. P. generał-podporucznik Majewski oświadcza, że wyda odpowiednie zarządzenia dla bezzwłocznego opróżnienia gmachu przy ul. Długiej nr 7, zajętego przez władze wojskowe.

4) Rozważanie projektów ustaw o podwyższeniu podatku gruntowego w b. zaborze austriackim, o wprowadzeniu zmian w ustawie o bezpośrednich podatkach osobistych oraz w sprawie wymiaru podatku czynszowego na lata 1919–1920 w b. zaborze austriackim odroczone na życzenie p. Ministra Skarbu na później.

5) ^bZałącznik No. 2.^b Przyjęto projekt rozporządzenia o rozszerzeniu moratorium obowiązującego w b. zaborze austriackim²⁴².

6) ^bZałącznik No. 3.^b Odrzucono projekt dekretu Naczelnika Państwa w sprawie ustanowienia „Nadzwyczajnej Komisji Rewizyjnej” dla zbadania prawidłowości działań władz wojskowych i cywilnych w zakresie zdobyczy wojennej na terenie Ziemi Wschodnich ze względu na brak podstawy prawnej do tego rodzaju zarządzenia w formie dekretu i polecono Prezydium Rady Ministrów zwrócić się do Naczelnego Wodza z wnioskiem na wydelegowanie w tym celu wojskowego sędziego śledczego, któremu będą przydani do boku rzeczoznawcy Ministerstw Sprawiedliwości i Skarbu.

Na skutek wyjaśnień udzielonych przez Delegata Prezydium Rady Ministrów p. Norblina o sytuacji, w jakiej znajduje się zdobycz wojenna, polecono Prezydium Rady Ministrów zwrócić się do Min[isterstwa] Spraw Wojskowych i Sztabu Generalnego z prośbą o przedstawienie planu postępowania dla usunięcia dotychczasowych niedomagań.

7) ^bZałącznik No. 4.^b P. Podsekretarz Stanu Skrzyński cofnął wniosek w sprawie zorganizowania konferencji z przedstawicielami miasta Gdańska.

8) ^bZałącznik No. 5.^b Przyjęto wniosek nagły P. Ministra Skarbu w sprawie upoważnienia P.K.K.P. do akceptowania trat firm „S. Katz” w Paryżu do wysokości Fr. 3 698 239 celem wykonania umowy zawartej z powyższą firmą przez Państwowy Urząd Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby – ekspozyturę w Paryżu i dotyczącej kupna 80 tysięcy par obuwia.

9) P. Minister Skarbu prosi o wyjaśnienie w sprawie pisma Min[isterstwa] Spraw Zagranicznych do Poselstwa Polskiego w Belgradzie z dnia 20 czerwca b.r. IV.8512, które zawiera oświadczenie, że wszyscy b. urzędnicy Polacy w Bośni zostaną przyjęci do służby polskiej. P. Podsekretarz Stanu Skrzyński obiecuje sprawę tę jaknajrychlej wyjaśnić.

²⁴² Chodzi o moratorium w sprawie prawno-prywatnych pretensji pieniężnych na terenie byłego zaboru austriackiego, wprowadzone ustawą z 26 czerwca 1919 r. DzPPP, 1919, nr 51, poz. 332.

10) ^bZałączniki No. 6 i 7.^b Przyjęto wniosek nagły Min[isterstwa] Ochrony Pracy w sprawie wysłania delegacji na pierwszą sesję Międzynarodowej Organizacji Pracy, rozpocząć się mającą w Waszyngtonie dnia 29 października 1919 r., mianując drugim delegatem Rządu w myśl propozycji p. Ministra d[okto]ra Seydy posła Józefa Rymera, a inż. Jana Rogowicza trzecim rzeczoznawcą rządowym, również rzeczoznawcą inż. Józefa Glajcara ze Śląska Cieszyńskiego.

Zarazem polecono Min[isterstwu] Ochrony Pracy porozumieć się z Min[isterstwem] Skarbu co do udzielenia kredytu na pokrycie kosztów delegacji, Min[isterstwu] zaś Spraw Zagranicznych z Min[isterstwem] Ochrony Pracy i Przemysłu i Handlu celem wypracowania instrukcji dla delegacji²⁴³.

11) ^bZałączniki No. 8 i 9.^b P. Minister b. Dzielnicy Pruskiej przedstawia wnioski Podkomisariatu na Prusy Królewskie, Warmię i Pomorze, dotyczące postulatów rolników województwa pomorskiego, a mianowicie:

1) Uchwalenie dla Prus Królewskich kontyngentu na pszenicę, żyto i jęczmień do odstawy jednej połowy związkom komunalnym po cenach maksymalnych, nie niższych jak niemieckie tj. 500–550 mk za tonę franco stacja kolejowa miejscowa, drugiej połowy do sprzedania w wolnym handlu bez ograniczeń.

2) Zaliczenie odstawionego aż do przejścia kraju przez Polskę powiatom zboża, do kontyngentu.

3) Ustanowienie wolnego handlu owsem i zbożami strączkowymi oraz mieszkankami tychże, jak również ziemiopłodami olejnymi.

4) Naznaczenie cen najwyższych na inwentarze żywe, mianowicie: na bydło rogate 200–250 mk za 40 kg, owce i jagnięta 250–300 mk za 50 kg, na trzodę chlewną 400–450 mk za 50 kg.

5) Ustanowienie wolnego handlu prosiętami.

6) Uzyskanie pozwolenia Ministra Spraw Zewnętrznych hr. Skrzyńskiego dla robotników sezonowych do natychmiastowego wyjazdu do Prus Królewskich w celu użycia ich do kopania kartofli i buraków.

7) Zezwolenie Państwowemu Urzędowi Pośrednictwa Pracy i Opieki nad Wychodźcami na dostarczenie robotników sezonowych rolnikom zachodnio-pruskim, według potrzeby i zamówienia.

8) Umożliwienie pracodawcom lub ich zastępcom udawania się osobiście po robotników sezonowych do urzędów pogranicznych w Mławie, Lipnie, Płocku i Włocławku.

P. Podsekretarz Stanu Skrzyński proponuje utworzenie osobnej organizacji zakupna dla warunkowego zakupu ziarna.

²⁴³ I Międzynarodowa Konferencja Pracy obradowała w Waszyngtonie w dniach 29 października – 29 listopada 1919 r. Efektem jej obrad było przyjęcie sześciu międzynarodowych konwencji dotyczących warunków pracy. Podczas konferencji powołano do życia Międzynarodowe Biuro Pracy, na czele którego stanął francuski socjalista Albert Thomas.

P. Przewodniczący proponuje uskutecznienie zakupu przez P.U.Z.A.P.P. Zobowiązanie będzie miało w ten sposób charakter handlowy, odpadnie w tym wypadku wydanie enuncjacji Rządu o charakterze politycznym.

Wniosek ten aprobowano, polecając równocześnie załatwienie sprawy wyznaczenia dla województwa pomorskiego osobnych cen na okowitę i cukier interesowanym Ministerstwom.

Co do wyznaczenia cen inwentarza żywego, uznano za wskazane poprzednie porozumienie się interesowanych Ministerstw z p. Ministrem b. Dzielnicy Pruskiej.

W sprawie wyjazdu robotników sezonowych oświadcza P. Podsekretarz Stanu Skrzyński, że ze strony Min[isterstwa] Spr[aw] Zagr[anicznych] nie zachodzą żadne przeszkody przeciw wyjazdowi robotników na obszary nieobjęte plebiscytem. Co do ich wyjazdu na teren objęty plebiscytem – to Min[isterstwo] Spr[aw] Zagranicznych zapewni się przez Delegację Berlińską u rządu niemieckiego, aby tych robotników nie wywożono do innych części Niemiec.

12) Wskutek petycji najpoważniejszych związków gospodarczych z Poznania oraz Decernatu kolejowego prosi p. Minister dla b. Dzielnicy Pruskiej o reasumpcję uchwały Rady Ministrów z dnia 16 b.m. w sprawie dalszego obowiązywania obecnej rachuby czasu na całym obszarze Państwa i zatrzymanie obecnie obowiązującej w Poznańskim rachuby czasu dla tej dzielnicy.

Rada Ministrów wniosek ten po dyskusji odrzuciła.

13) Przyjęto wnioski na przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji d[okto]ra Agenora Adamowskiego i Bohdana Kutylowskiego – Radcami Prokuratorii Gen[eralnej] Rzplitej Pol[skiej] oraz inż. Ignacego Wolickiego na stanowisko Szefa Sekcji Techniczno-Zasobowej w Min[isterstwie] Kolei Żelaznych.

Na tym posiedzenie zakończono o godzinie 8-ej m. 30 wieczorem.

fSwojciechowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 111. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 23 września 1919 r.].
2. [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów o rozszerzeniu moratorium obowiązującego w byłym zaborze austriackim]²⁴⁴.
3. [Projekt dekretu Naczelnika Państwa w sprawie ustanowienia Nadzwyczajnej Komisji Rewizyjnej dla zbadania prawidłowości działań władz wojskowych i cywilnych w zakresie zdobyczy wojennej na ziemiach wschodnich]²⁴⁵.

²⁴⁴ Nie publikuje się.

²⁴⁵ Nie publikuje się.

4. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie zorganizowania konferencji polsko-gdańskiej].
5. [Wniosek Ministerstwa Skarbu w sprawie umowy zawartej przez Państwowy Urząd Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby z firmą S. Katz w Paryżu]²⁴⁶.
6. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej w sprawie delegacji na pierwszą sesję Międzynarodowej Organizacji Pracy w Waszyngtonie].
7. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie delegacji na pierwszą sesję Międzynarodowej Organizacji Pracy w Waszyngtonie].
8. Postulaty rolników województwa pomorskiego w celu utrzymania produktów żywnościowych w powiatach do późniejszej dyspozycji Rzeczypospolitej Polskiej²⁴⁷.
9. Postulaty rolników województwa pomorskiego do Rządu Rzeczypospolitej Polskiej²⁴⁸.

^cZałącznik No. 1^c

**[Porządek dzienny 111. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 23 września 1919 r.]**

PORZĄDEK DZIENNY

111 posiedzenia Rady Ministrów z dnia 23 września 1919 r.

z uwagami.

- 1) Projekt ustawy o obywatelstwie polskim.
Projekt ten został rozpatrzony przez Międzyministerialną Konsultację Prawną.
- 2) Sprawa mieszkaniowa.
W sprawie tej p. Minister Zdrowia Publicznego ma wygłosić ustny referat.
- 3) Projekt ustawy o podwyższeniu podatku gruntowego w b. zaborze austriackim.
Projekt ten winien być zdjęty z porządku dziennego, gdyż nie został rozpatrzony przez Międzyministerialną Konsultację Prawną z tego powodu, iż nie został uzgodniony z Min[isterstwem] Rolnictwa i D.P.
- 4) Projekt ustawy w przedmiocie wprowadzenia zmian w ustawie o bezpośrednich podatkach osobistych.
Projekt ten nie został rozpatrzony przez Międzyministerialną Konsultację Prawną, mógłby jednak być uchwalony z tego powodu, iż dotyczy spraw ściśle skarbowych, w których żadne inne Ministerstwo nie jest zainteresowane.

²⁴⁶ Nie publikuje się.

²⁴⁷ Nie publikuje się.

²⁴⁸ Nie publikuje się.

- 5) Projekt rozporządzenia o rozszerzeniu moratorium obowiązującego w b. zaborze austriackim.
Projekt ten został rozpatrzony przez Międzyministerialną Konsultację prawną.
- 6) Projekt ustawy w sprawie wymiaru podatku czynszowego na lata 1919–1920 w b. zaborze austriackim.
Wniosek ten został rozpatrzony w porozumieniu z zainteresowanymi władzami.
- 7) Wniosek nagły Min[isterstwa] Spraw Zagranicznych w sprawie zorganizowania konferencji z przedstawicielami miasta Gdańska.
- 8) Wnioski nominacyjne Min[isterstwa] Kolei Żelaznych oraz Prokuraturii Generalnej.

°Załącznik do punktu 7° °No. 4.°

[Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie zorganizowania konferencji polsko-gdańskiej]

Ministerstwo
Spraw Zewnętrznych
Warszawa
Dnia 20 września 1919 r.
Nr. 2722/T/DIII.

W sprawie konferencji polsko-gdańskiej.

W N I O S E K.

Rada Ministrów zechce uchwalić:

Rada Ministrów upoważnia Ministra Spraw Zagranicznych do zorganizowania w Warszawie z przedstawicielami wpływowych sfer Wolnego Miasta Gdańska konferencji w celu wymiany zdań w przedmiocie podstaw i warunków przyszłej konwencji pomiędzy Państwem Polskim a Wolnym Miastem Gdańskiem.

U Z A S A D N I E N I E.

Na mocy artykułu 104 traktatu pokoju, podpisanego w Wersalu 28 czerwca 1919 r. winna być zawarta konwencja między Państwem Polskim a Wolnym Miastem Gdańskiem, oparta, między innymi, na następujących punktach zasadniczych:

- 1) wspólna granica celna i wolna strefa w porcie;
- 2) swobodne używanie przez Polskę dróg wodnych, doków, basenów, nadbrzeży i innych budowli na terytorium Wolnego Miasta Gdańska;

3) zapewnienie dla Polski nadzoru i zarządu Wisły i całej sieci kolejowej w granicach Wolnego Miasta, z wyjątkiem tramwajów i innych kolei, służących głównie potrzebom Wolnego Miasta, jako też nadzoru i zarządu komunikacji pocztowych, telegraficznych i telefonicznych między Polską a portem gdańskim;

4) zapewnienie dla Polski prawa rozwijania i ulepszania dróg wodnych, doków, basenów, nadbrzeży, dróg żelaznych i innych budowli i środków komunikacji, wyżej wzmiankowanych, oraz prawa wydzierżawiania lub nabywania w tym celu na odpowiednich warunkach koniecznych terenów i wszelkiej własności;

5) zapewnienie, że żadne różnice nie będą czynione w Wolnym Mieście Gdańsku na szkodę obywateli polskich i innych osób polskiego pochodzenia lub mówiących po polsku;

6) zapewnienie prowadzenia spraw zagranicznych Wolnego Miasta Gdańska oraz ochrony jego obywateli za granicą przez Rząd Polski.

Konwencja ta winna uzyskać aprobatę Wielkich Mocarstw.

Jest rzeczą oczywistą, że zarówno w interesie Państwa Polskiego, jak i w interesie Wolnego Miasta Gdańska leży, ażeby konwencja ta zaprojektowana została w drodze zobopólnego porozumienia. Wspólnie bowiem zredagowany projekt wywrze niewątpliwie poważny wpływ na stosunek do niego Wielkich Mocarstw. Gdyby zaś przeciwnie, w razie gdyby strony bezpośrednio w sprawie zainteresowane nie doszły do porozumienia, natenczas sprawa konwencji mogłaby napotkać na znaczne komplikacje.

Przodujące sfery handlowe i przemysłowe Gdańska zwróciły się do Delegata Rządu Polskiego w Gdańsku z wnioskiem odbycia w najkrótszym czasie narady pomiędzy Gdańszczanami a polskimi sferami miarodajnymi. Narada ta ma dotknąć przedmiotów następujących:

- 1) spraw portu, żeglugi morskiej i żeglugi na Wiśle,
- 2) dróg żelaznych, poczty, telegrafu i telefonu,
- 3) spraw celnych, importu i eksportu,
- 4) mieszanych polsko-gdańskich instytucji,
- 5) urzędów państwowych w Wolnym Mieście Gdańsku,
- 6) spraw robotniczych,
- 7) związków gospodarczych.

Powaga Państwa Polskiego wymaga, by wyżej wspomniana konferencja odbyła się w Warszawie.

Za Ministra
Podsekretarz Stanu
/-/ W. Skrzyński²⁴⁹

²⁴⁹ Ostatecznie Skrzyński wycofał swój wniosek z porządku obrad Rady Ministrów, pomysł zorganizowania konferencji z gdańszczanami jednak nie zaniechano. W dniach

[Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej w sprawie delegacji na pierwszą sesję Międzynarodowej Organizacji Pracy w Waszyngtonie]

DO RADY MINISTRÓW.

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Treść wniosku.

W myśl części XIII Traktatu Pokojowego w Wersalu z dn. 28 czerwca 1919 r. delegować na pierwszą sesję Międzynarodowej Organizacji Pracy, rozpocząć się mającą w Waszyngtonie dn. 29 października 1919 r. następujące osoby:

I. Delegaci Rządu:

1-szy Delegat i Przewodniczący Delegacji inż. Franciszek Sokal, Szef Sekcji Ochrony Pracy i Główny Inspektor Pracy,

2-gi Delegat inż. Jan Rogowicz, Naczelnik Wydziału Przemysłowego Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej.

II. Delegaci organizacji zawodowych od pracowników:

p. Edmund Bernatowicz, Prezes Rady Okręgowej Polskich Związków Zawodowych, od pracodawców:

p. Jan Zagleniczny, b. Minister Przemysłu i Handlu, Przewodniczący Komisji do Spraw Robotniczych Towarzystwa Przemysłowców Królestwa Polskiego.

III. Rzecznawcy Rządowi:

1. p. Zofia Praussowa, Inspektor Pracy Ministerstwa Pracy i Op[ieki] Sp[ołecznej]

2. p. Bronisław Ziemięcki, poseł na Sejm, przewodniczący Sejmowej Komisji Ochrony Pracy, b. Minister Pracy i Opieki Społecznej

3. p. Józef Rymer, poseł na Sejm z Wielkopolski, przedstawiciel Górnego Śląska, ^bJan Rogowicz^b

4. przedstawiciel Śląska Cieszyńskiego, którego wyboru dokona Min[isterstwo] Pracy i Op[ieki] Społ[ecznej] w porozumieniu z Ministerium Spraw Zagranicznych. ^binż. Józef Głajcar^b

2–6 listopada 1919 r. w Warszawie przebywała delegacja, reprezentująca głównie sfery gospodarce Gdańska i tamtejszych Polaków. Odmówiła ona jednak dyskusji na tematy polityczne, w szczególności odnośnie konwencji, która regulowałaby stosunki między Polską a Wolnym Miastem. Do właściwych pertraktacji polsko-gdańskich doszło dopiero w następnym roku w Paryżu. Zakończyło je podpisanie konwencji z 9 listopada 1920 r. Jej postanowienia doprecyzował układ podpisany rok później, 24 października 1921 r., w Warszawie.

Akceptować inż. Mieczysława Jastrzębowskiemu w charakterze rzeczoznawcy przy Delegacji przemysłowców bez ponoszenia przez Rząd kosztów jego delegacji.

Pozostawić do decyzji Min[isterstwa] Pracy i Op[ieki] Społ[ecznej] w porozumieniu z Min[isterstwem] Spraw Zagranicznych ewentualne zmiany w składzie rzeczoznawców rządowych lub delegatów od organizacji zawodowych, w razie nieprzewidzianych przeszkód przy wyjeździe.

Instrukcję dla delegacji wyda Minister Pracy i Op[ieki] Społ[ecznej] w porozumieniu z Ministrem Spr[aw] Zagranicznych.

Uzasadnienie

Wobec bliskiego terminu rozpoczęcia sesji Międzynarodowej Organizacji Pracy w Waszyngtonie, delegacja winna wyjechać w ciągu najbliższych dni i dlatego mam zaszczyt prosić o zatwierdzenie niniejszego wniosku.

Warszawa, dn. 23 września 1919 r.

Minister:
w/z^c fAPrystor^f

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia 1919 r.
Uchwała zapadła zgodnie
z wnioskiem.

Prezydent Ministrów:

Załącznik do punktu 10^c No. 7.^c

[Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie delegacji na pierwszą sesję Międzynarodowej Organizacji Pracy w Waszyngtonie]

MINISTERIUM
SPRAW ZAGRANICZNYCH

Warszawa, dn. 22 IX 1919 r.

Nr.

Wniosek na Radę Ministrów.

Poselstwo Amerykańskie w Warszawie w imieniu Rządu Amerykańskiego wystosowało do Rządu Polskiego zaproszenie na pierwszą przewidzianą w traktacie wersalskim konferencję pracy, mającą się rozpocząć w Waszyngtonie, dn. 29 października 1919 r. o godz. 12 w poł.

Zgodnie z postanowieniami traktatu, Polska jako członek Ligi Narodów, ma prawo być reprezentowaną na Konferencji przez czterech delegatów, przy czym dwóch z nich będzie delegatami rządu, zaś dwóch innych będzie reprezentowało z jednej strony pracodawców, z drugiej pracowników obywateli każdego z państw.

Porządek dzienny pierwszej Konferencji Pracy jest następujący:

- 1) Zastosowanie zasady 8-o godzinnego dnia i 48-o godzinnego tygodnia.
- 2) Zapobieganie brakowi pracy i jego skutkom.
- 3) Praca kobiet.
- 4) Praca dzieci.
- 5) Rozszerzenie i zastosowanie konwencji międzynarodowych, przyjętych w Bernie w roku 1906.

Konferencja Pracy w Waszyngtonie będzie po Konferencji Pokojowej pierwszą co do ważności międzynarodową konferencją, w której zjednoczona i niepodległa Polska, weźmie udział. Wiąże się ona ściśle z traktatem wersalskim, którego część XIII zajmuje się międzynarodowym uregulowaniem spraw, dotyczących pracy. Art. 389 tejże części postanawia, że Konferencja ogólna przedstawicieli członków, będzie odbywała swe posiedzenia w miarę potrzeby przynajmniej 1 raz na rok, zaś aneks do działu I-go, części XIII-ej postanowił, że miejscem zebrania z pierwszej Konferencji Pracy, będzie Waszyngton. Aneks ten ustalił również porządek dzienny I Konferencji Pracy.

Z powyższego wynika, jak niezmiernie ważne znaczenie Państwa, które podpisały traktat wersalski, przywiązywały do międzynarodowego uregulowania spraw, dotyczących pracy i do mających się odbywać międzynarodowych, dorocznych konferencji pracy. Jest przeto rzeczą konieczną, aby i Polska, jako sygnatariuszka pokoju wersalskiego, wzięła udział w mowie będącej Konferencji i była w niej, odpowiednio do jej godności, reprezentowana. Sprawy będące na porządku dziennym są wielkiej wagi, a uchwały, które na Konferencji zapadną, dotkną również interesów polskich. Wystarczy wymienić kwestię 8-o godzinnego dnia pracy i sprawy, dotyczące środków zapobiegawczych przeciwko brakowi pracy oraz środków zaradczych przeciw jego skutkom. W rozprawach nad kwestiami zapobiegania bezrobociu, poruszone będą i sprawy emigracji a więc sprawy w wysokim stopniu Polskę obchodzące. Ministerium Spraw Zagranicznych wiadomym jest, że np. Włochy przywiązują do Konferencji Pracy wielką wagę i delegują na nią liczny zastęp doradców technicznych.

Jak było wspomniane powyżej, Polska ma prawo do wysłania 4-ch delegatów, z których dwóch rządowych, 1 delegat przedstawiciel przedsiębiorców i 1 delegat przedstawiciel pracowników. Nie jest możliwym ograniczyć delegację polską do 2-ch delegatów rządowych, gdyż brak delegata przedstawiciela pracowników na Konferencji Pracy, nie da się wprost pomyśleć. Nie można także opuścić delegata od pracodawców, lub zadanie to polecić np. Polakowi przemysłowcowi w Ameryce, albowiem art. 389 traktatu pokojowego stanowi,

że delegat przedsiębiorców musi być wyznaczony w porozumieniu z organizacjami zawodowymi przedsiębiorców. Przemysławiec, Polak z Ameryki, byłby niewątpliwie pozbawiony głosu, przez co w myśl postanowień wspomnianego artykułu i delegat przedstawiciel pracowników, byłby również pozbawiony głosu.

Opierając się na powyższych uwagach, Ministerium Spraw Zagranicznych ma zaszczyt wnieść:

Rada Ministrów raczy:

1) Zamianować p. inż. Franciszka Sokala, Szefa Sekcji w Ministerstwie Pracy i Ochrony Społecznej, oraz p. Józefa Rymera, posła na Sejm, Prezesa Zjednoczenia Zawodowego w b. dzielnicy pruskiej²⁵⁰, delegatami Rządu Polskiego na pierwszą Konferencję Pracy w Waszyngtonie następnie

p. Jana Zaglencznego, b. Ministra Przemysłu i Handlu, wybranego w porozumieniu z Tow. Przemysłowców w Warszawie, delegatem przedstawicielem przedsiębiorców,

wreszcie

p. Edmunda Bernatowicza, prezesa Rady Okręgowej Polskich Związków Zawodowych wybranego w porozumieniu z tymi związkami, delegatem przedstawicielem pracujących.–

2) Zatwierdzić

a) p. Bronisława Ziemięckiego, posła na Sejm, b. Ministra Pracy i Opieki Społecznej ^{lub inną osobistość, na którą by się zgodziły Ministeria Pracy i Spraw Zagranicznych},

b) p. inż. Jana Rogowicza, naczelnika Wydz[iału] Przemysłowego Sekcji Ochrony Pracy w Min[isterstwie] Pracy i Ochrony Społecznej,

c) p. Zofię Praussową inspektora pracy,

d) oraz jednego jeszcze doradcę technicznego, pochodzącego ze Śląska Cieszyńskiego, którego nazwisko później będzie podanym,

jako doradców technicznych delegatów.

3) Polecieć Ministerium Skarbu i Ministerium Pracy i Opieki Społecznej ustalić kredyty potrzebne na podróż i utrzymanie delegacji polskiej na Konferencji Pracy.

Uchwała zapadła zgodnie z wnioskiem

Posiedzenie Rady Ministrów z dnia 1919 r.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 7.

²⁵⁰ Chodzi o Zjednoczenie Zawodowe Polskie, powstałą w 1902 r. największą polską centralę związkową działającą na terenie Niemiec i zaboru pruskiego.

PROTOKÓŁ
112-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 29 września 1919 r.

Przewodniczy:	Minister Spraw Wewnętrznych p. Stanisław Wojciechowski
Obecni:	
Minister Skarbu	p. dr Leon Biliński
Minister Sprawiedliwości	p. Bronisław Sobolewski
Minister Przemysłu i Handlu	p. Ignacy Szczeniowski
Minister Robót Publicznych	p. Tadeusz Jasionowski
Minister Wyznań Religijnych i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz
Minister Zdrowia Publicznego	p. dr Tomasz Janiszewski
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt
Podsekretarz Stanu Min[isterstwa] Apropowizacji	p. Oskar Sobański
Podsekretarz Stanu Min[isterstwa] Rol[nictwa] i D.P.	p. Zygmunt Chmielewski
Podsekretarz Stanu Min[isterstwa] Poczt i Tel[egrafów]	p. Jan Urbański
Podsekretarz Stanu Min[isterstwa] Ochrony Pracy i O.S.	p. Aleksander Prystor
Szef Sekcji w P.R.M.	p. Edward Lechowicz
Protokołuje	dr Juliusz Koppens

Początek posiedzenia o godz. 6-tej m. 15 wieczorem.

1. Wobec niezgłoszenia sprzeciwu przez żadnego z Pp. Ministrów przeciw protokółowi 111-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 23 września 1919 r. protokół uznano za przyjęty.

2. Rozważanie projektu Konstytucji Państwa Polskiego odłożono ze względu na telegraficzne życzenie Pana Prezydenta Ministrów Paderewskiego, zakomunikowane przez Pana Przewodniczącego, aż do powrotu Pana Prezydenta do Kraju.

3. ^bZałącznik No. 2.^b Przyjęto projekt ustawy o obywatelstwie Państwa Polskiego z następującymi zmianami:

a) w art. 1-ym II po słowie „urodził” dodano słowa „i mieszka”, słowa „przysługuje mu pierwszeństwo korzystania z” zastąpiono słowami „służy mu prawo” oraz dodano na końcu słowa „lub o ile takiego prawa się wyrzeknie”.

b) w art. 2-im słowa „z chwilą powrotu” zastąpiono słowami „po powrocie”, po słowie „zamieszkania” dodano słowa „złożą dowody swego pochodzenia polskiego i” oraz na końcu słowa „wyrzekając się innej przynależności państwowej”.

c) w art. 3-im i 4-ym słowa „nabywa” względnie „nabywają” zastąpiono słowami „uzyskuje” względnie „uzyskują”.

d) art. 5 po słowie „lat” otrzymał do końca następujące brzmienie: „uzyska obywatelstwo ojca, lub matki względnie osoby uznającej lub przysposabiającej”.

e) art. 6-y otrzymał brzmienie: „Przez zamążpójście uzyskuje obywatelstwo polskie cudzoziemka poślubiająca obywatela polskiego”.

f) Ministerstwu Spraw Wewnętrznych polecono poczynić zmiany redakcyjne w art. 8-ym.

g) Ostatni ustęp art. 10-ego otrzymał brzmienie „Osoby obowiązane do czynnej służby wojskowej nabyć mogą obywatelstwo obce nie inaczej, jak po wyjednaniu na to zezwolenia od Ministra Spraw Wojskowych, w przeciwnym razie wobec państwa Polskiego nie przestaną być uważani za obywateli polskich bez względu na nabycie innej przynależności państwowej”²⁵¹.

4. ^bZałącznik No. 3. ^b Przyjęto wniosek nagły Pana Ministra Skarbu w sprawie upoważnienia P.K.K.P. do przygotowania i wypuszczenia w obieg dalszych 1000 milionów marek polskich.

5. Na zapytanie Pana Ministra Skarbu jak się przedstawia obecnie sprawa wysyłki robotników polskich do Francji Rada Ministrów po wyjaśnieniu udzielonym przez Pana Podsekretarza Stanu Prystora uznała pilność tej sprawy i poleciła Min[isterstwu] Spraw Zagranicznych podjęcie dalszych kroków celem jak najrychlejszego umożliwienia wysyłki tych robotników do Francji.

6. Na zapytanie Pana Ministra Skarbu co do przejęcia agend Wydziału Krajowego we Lwowie przez Rząd Centralny stwierdzono, że w sprawie tej nie zapadła dotychczas ze względu na oczekiwane rozstrzygnięcie konferencji pokojowej co do losów Galicji Wschodniej żadna uchwała Rady Ministrów z wyjątkiem uchwały, dotyczącej przejęcia Departamentu Sanitarnego Wydziału Krajowego przez Min[isterstwo] Zdrowia Publicznego.

7. Na wniosek Pana Podsekretarza Stanu Sobańskiego Rada Ministrów uznała pilność sprawy ukończenia pertraktacji z Rumunią.

8. Pan Minister Przemysłu i Handlu podnosi, że wniosek Min[isterstwa] Ochrony Pracy, uchwalony na posiedzeniu w dniu 23 września r.b., a dotyczący wysłania delegacji na 1-ą sesję Międzynarodowej Organizacji Pracy opierał się – o ile chodziło o przejęcie kosztów delegacji rzeczoznawcy inż. Mieczysława Jastrzębowskiego przez Tow. Przemysłowców Królestwa Polskiego – na fałszywej informacji Min[isterstwa] Ochrony Pracy. Wobec tego prosi o reasumpcję

²⁵¹ Ustawa przyjęta została przez Sejm Ustawodawczy 20 stycznia 1920 r. Dz.U. 1920, nr 7, poz. 44.

tej uchwały w kierunku przejścia kosztów delegacji inż. Jastrzębowskiemu przez Rząd.

Wniosek ten odrzucono.

Na tym posiedzenie zakończono o godz. 8-ej wieczorem.

^fSWojciechowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 112. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 29 września 1919 r.].
2. [Projekt ustawy o obywatelstwie państwa polskiego].
3. [Wniosek nagły Ministerstwa Skarbu w sprawie upoważnienia Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej do emitowania kolejnego 1 miliarda marek polskich]²⁵².

^cZałącznik No. 1.^c

[Porządek dzienny 112. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 29 września 1919 r.]

Warszawa, dn. 29 września 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że w poniedziałek dn. 29-go września r.b., o godz. 6-ej po południu odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów R.P. w Pałacu Namiestnikowskim (Krak[owski] Przedm[ieście] 46/48).

Porządek dzienny 112 posiedzenia R.M.

1. Sprawa konstytucji.
2. Projekt ustawy o obywatelstwie Państwa Polskiego.
3. Sprawy bieżące.

²⁵² Nie publikuje się.

[Projekt ustawy o obywatelstwie państwa polskiego]

U s t a w a
o obywatelstwie Państwa Polskiego

Art. 1.

Obywatelem Państwa Polskiego jest:

I. kto na zasadzie przepisów obowiązujących w chwili ogłoszenia niniejszej ustawy:

a) jest zapisany do ksiąg stałej ludności b. Królestwa Polskiego lub ma prawo być zapisanym do tychże ksiąg;

b) posiada przynależność do jednej z gmin na obszarach b. monarchii austriacko-węgierskiej, wchodzących w skład Państwa Polskiego;

c) posiadał przynależność do jednej ze stanowych organizacyj na obszarach administracyjnych, wchodzących w skład Państwa Polskiego, a położonych na wschód od granicy b. Królestwa Kongresowego;

d) posiadał przed 1-ym stycznia 1908 r., jako poddany niemiecki stałe miejsce zamieszkania na terytoriach, uznanych za część Państwa Polskiego, które stanowiły składową część państwa pruskiego;

II. kto się urodził na terytorium Państwa Polskiego, o ile nie przysługuje mu pierwszeństwo korzystania z innej przynależności państwowej;

III. kto podług traktatów międzynarodowych przez Państwo Polskie za obywatela polskiego uznany będzie.

Art. 2.

Za obywateli Państwa Polskiego uznani będą obywatele innych państw narodowości polskiej i pochodzenia polskiego oraz ich zstępni, o ile z chwilą powrotu do Państwa Polskiego w urzędzie administracyjnym miejsca ich zamieszkania oświadczą, że chcą być obywatelami Państwa Polskiego.

Art. 3.

Obywatelstwo polskie nabywa się:

- 1) przez urodzenie,
- 2) przez uprawnienie, uznanie lub przysposobienie,
- 3) przez zamążpójście,
- 4) przez nadanie.

Art. 4.

Przez urodzenie dzieci prawe nabywają obywatelstwo ojca, dzieci nieprawe – obywatelstwo matki. Dzieci niewiadomych rodziców, znalezione na obszarze Państwa Polskiego uważane będą aż do dowodu przeciwnego za obywateli Państwa Polskiego.

Art. 5.

Przez uprawnienie, uznanie lub przysposobienie dziecko, liczące nie więcej niż 18 lat, nabywa obywatelstwo ojca, względnie matki lub osoby przysposabiającej.

Art. 6.

Przez zawarcie związku małżeńskiego z obywatelem Państwa Polskiego cudzoziemka nabywa obywatelstwo polskie.

Art. 7.

Nadanie obywatelstwa polskiego nastąpić może na prośbę osoby, pragnącej je uzyskać. Petent winien wykazać:

- 1) że prowadził nieposzlakowany tryb życia,
- 2) że osiedlił się przynajmniej od lat 5-ciu w granicach Państwa Polskiego,
- 3) że posiada dostateczne środki utrzymania lub zarobkowania dla siebie i swojej rodziny,
- 4) że posiada dostateczną znajomość języka polskiego.

Małoletni oraz inne osoby, ograniczone w czynnościach cywilnych, wnoszą prośbę o nadanie im obywatelstwa polskiego przez swych prawnych zastępców, względnie za ich zgodą.

Art. 8.

W wyjątkowych na szczególne uwzględnienie zasługujących wypadkach obywatelstwo polskie może być nadane osobom, nie odpowiadającym poszczególnym warunkom, w poprzednim artykule wyszczególnionym. W żadnym jednak razie obywatelstwo polskie nie może być nadane osobom, ukaranym przez sądy na obszarze Państwa Polskiego za przestępstwa, pociągające za sobą ograniczenie praw, dopóki to ograniczenie trwa, tudzież osobom, znajdującym się w stanie upadłości.

Art. 9.

Obywatelka polska, która przez zawarcie związku małżeńskiego z cudzoziemcem utraciła obywatelstwo polskie, odzyskuje je, jeżeli po ustaniu małżeństwa i osiedleniu się w Polsce złoży odpowiednie oświadczenie w urzędzie administracyjnym miejsca swego zamieszkania.

Art. 10.

Utrata obywatelstwa polskiego następuje:

- 1) przez zamążpójście za cudzoziemca,
- 2) przez przyjęcie urzędu publicznego lub wstąpienie do służby wojskowej w państwie obcym bez zgody Rządu Polskiego,
- 3) przez nabycie obcego obywatelstwa.

Osoby, obowiązane do czynnej służby wojskowej, muszą otrzymać od władzy wojskowej pozwolenie na nabycie obywatelstwa obcego; w przeciwnym razie obywatelstwa polskiego nie tracą.

Art. 11.

Utrata lub nadanie obywatelstwa polskiego, o ile w decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych o nadaniu nie zostało inaczej zastrzeżone, rozciąga się na żonę i dzieci otrzymującego lub tracącego obywatelstwo polskie, o ile dzieci nie ukończyły lat 18-stu.

Art. 12.

O nadaniu obywatelstwa polskiego decyduje Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 13.

Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

UZASADNIENIE

Ad art. 1, punkt a

W myśl rozporządzeń Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych, zatwierdzających nową instrukcję o prowadzeniu ksiąg ludności w Królestwie Polskim z dn. 5/17 grudnia 1861 r. (art. 67), stałe zamieszkiwanie każdego mieszkańca kraju jest w miejscu, w którym ma główne siedlisko i w którym jest zapisany do ksiąg stałej ludności. Na zasadzie art. 4 przepisów o przesiedlaniu się do 10 guberni b. Królestwa Polskiego (dodatek do art. 14 prawa o stanach t. IX Zbioru Praw) przesiedlanie się z Cesarstwa do b. Kongresówki wymagało uwolnienia przesiedlającego się ze stanowych organizacyj, do której w Cesarstwie należał, obrania sobie w przeciągu 9 miesięcy miejsca zamieszkania w b. Kongresówce i zapisania się do ksiąg stałej ludności.

Senat rosyjski w wyroku Nr. 84/11 wyjaśnił, że za zaliczonych do b. Królestwa Kongresowego mogą być uznani tylko ci, którzy w księgach ludności stałej byli zapisani jako stali jej mieszkańcy.

Niewątpliwie więc ci, którzy byli zapisani do ksiąg stałej ludności b. Kongresówki, posiadali na jej obszarach stałe zamieszkanie, uważani byli za poddanych b. Królestwa Kongresowego i stają się z mocy samego prawa obywatelami Państwa Polskiego.

Ad b

Na obszarach b. monarchii austriacko-węgierskiej w myśl patentu z dn. 17 marca 1849 r., Ustaw z dn. 3 grudnia 1863 r. i 5 grudnia 1896 r. każdy austriacko-węgierski poddany musiał być do pewnej gminy przynależnym (art. 2 ustawy z dn. 3 grudnia 1863 r.). Przynależnymi do gminy byli ci, którzy czy to przez urodzenie, czy przez przyjęcie do gminy nabyli prawa swojszczyzny (art. 10 patentu z dn. 17 marca 1849 r.). Gmina miejsca pobytu nie może odmówić wyraźnego przyjęcia do związku przynależności obywatelowi państwa austriackiego, który po nabyciu własnowolności przebywał w tej gminie dobrowolnie i bez przerwy lat 10, poprzedzających jego staranie się o prawo przynależności.

Należy przeto uznać za obywateli Państwa Polskiego tych z obywateli austriacko-węgierskich, którzy z chwilą rozpadnięcia się Austro-Węgier posiadali przynależność do jednej z gmin obszarów b. monarchii austriacko-węgierskiej, które stanowią składową część Państwa Polskiego.

Ad c

Prawo o stanach w Cesarstwie (t. IX Zbioru Praw) przewiduje podział ludności na stany. Oddzielne stany grupują się w stanowych organizacjach, które funkcjonowały na odnośnym terenie administracyjnym.

Do zadań zgromadzeń szlacheckich należało pomiędzy innymi prowadzenie ksiąg szlachty (art. 958, t. IX), w których winny być wpisywane osoby pochodzenia szlacheckiego, które lub których przodkowie w granicach gubernii posiadali nieruchomość ziemską.

Wykupujący świadectwo gildyjne (art. 534) wraz z członkami rodziny zaliczeni byli do zgromadzenia kupieckiego tej miejscowości, w której byli zapisani. Do zadań starostów kupieckich należało (art. 595) utrzymywanie ksiąg obywateli stanu kupieckiego oraz członków ich rodzin, celem zarejestrowania ich w księgach.

Rejestrację osób, należących do obywateli miejskich stanu mieszczańskiego, uskuteczniały miejscowe Izby Skarbowe (art. 587).

Wreszcie prawa stanu włościańskiego nabywały się przez wstąpienie do zgromadzenia włościańskiego (art. 672).

Z powyższego wynika, że ludność powiatów wschodnich winna była być przynależną do stanowych organizacji, jakie na odnośnym obszarze administracyjnym funkcjonowały. O ile zatem obszary powyższe stanowią obecnie składową część Polski, byli poddani rosyjscy, którzy byli zapisani do stanowych organizacji, jakie na tych obszarach funkcjonowały, winni być uważani za obywateli polskich.

Ad d

W prawodawstwie obowiązującym na obszarach b. zaboru pruskiego pojęcie stałego zamieszkania ujęte jest wyłącznie ze stanowiska prywatno-prawnego. Ustawa gminna z dn. 3 lipca 1891 r. stanowi (art. 3), że zamieszkanie w znaczeniu

ustawy ma odnośna osoba w tej miejscowości, w której zamieszkuje w okolicznościach, prowadzących do wniosku o zamiarze jej zatrzymania powyższego zamieszkania na stałe.

Wedle ustawy miejskiej z dn. 3 maja 1853 r. wszyscy mieszkańcy obszaru miejskiego należą do gminy miejskiej. Za mieszkańców uważa się tych, którzy na obszarze miasta według przepisów ustawowych posiadają stałe zamieszkanie (art. 3).

Przepisy Kodeksu Cywilnego (art. 7) stanowią, że kto się osiedla stałe w pewnej miejscowości, tam zakłada swoje miejsce zamieszkania, powyższe zamieszkanie można posiadać równocześnie w kilku miejscowościach. Miejsce zamieszkania kasuje się, jeśli osiedlenie zwija się w zamiarze opuszczenia go.

Wreszcie ustawa o podatkach komunalnych daje takie samo określenie miejsca stałego zamieszkania, jak i ustawa gminna z dn. 3 grudnia 1891 r. i wkłada na posiadających stałe zamieszkanie obowiązki świadczeń komunalnych.

Należało zatem w myśl zasad Traktatów Wersalskich z dnia 28 czerwca 1919 r. uznać za obywateli polskich tych poddanych niemieckich, którzy mieli stałe zamieszkanie przed 1 stycznia 1908 r. w granicach gmin wiejskich i miejskich b. zaboru pruskiego i w tych gminach opłacali podatki komunalne.

Przeгляд prawodawstwa, jakie obowiązywało na obszarach b. Kongresówki, monarchii austriacko-węgierskiej i w powiatach położonych na wschód od granic b. Królestwa Kongresowego, uwidacznia, że przepisy powyższe określały stałe zamieszkanie pod względem administracyjnym, ujmowały zatem pojęcia stałego zamieszkania ze stanowiska publiczno-prawnego, które to pojęcie nie zawsze było równoznaczne ze stałym zamieszaniem ze stanowiska prywatno-prawnego.

W myśl Traktatów Wersalskich z dn. 28 czerwca r.b. uznani być winni za obywateli polskich ci z poddanych rosyjskich, austriackich, węgierskich, którzy mieli na obszarach, bezspornie obecnie należących do Polski stałe zamieszkanie.

Gdyby uznać, że traktaty ujęły pojęcie stałego zamieszkania ze stanowiska prywatno-prawnego, należałoby umieścić w art. 1-ym jeszcze punkt dodatkowy, że obywatelem polskim jest ten, kto na obszarach, w punktach a, b i c niniejszego artykułu wyszczególnionych, miał stałe zamieszkanie.

Ad p. II.

Punkt powyższy uzgodniony jest z punktem 6-ym traktatu Wersalskiego, zawartego z Polską w dn. 28 czerwca r.b.

Ad p. III.

Punkt powyższy przewiduje powrót do obywatelstwa emigrantów, którzy zmuszeni byli obecne obszary Polski opuścić, jako to wygnanców z 1863 r. i ich zstępnych, Polaków z Westfalii, Stanów Zjednoczonych, Ameryki Południowej i Turcji (Adampol).

Ad art. 2.

Punkt I-szy powyższego artykułu przewiduje nabycie obywatelstwa przez urodzenie się z obywatela polskiego, niezależnie od miejsca urodzenia.

Punkt II powyższego artykułu przewiduje nabycie obywatelstwa przez przysposobienie. Przepisy obowiązującego w b. Kongresówce kodeksu przewidywały przysposobienie dzieci pełnoletnich i wymagały, aby przysposabiający ukończył lat 50 i był starszym od przysposobić się mającego o lat 15. Prawo jednak z dn. 13 maja 1913 r. robi wyjątek w wypadkach przysposobienia własnych dzieci nieślubnych i zezwala na ich przysposobienie przed dojściem ich do pełnoletności i ukończeniem przez rodzica 50 lat. W stosunku do b. Kongresówki punkt II art. 2-ego ma na względzie powyższy wypadek przysposobienia.

Ad art. 7.

Artykuł powyższy upoważnia Ministra do nadawania obywatelstwa osobom, które nie odpowiadają warunkom, w art. 6 wyszczególnionym. Ma on na względzie Polaków z kresów, od których nie powinno być wymagane uprzednie osiedlenie się w kraju, a którym należy dać możliwość ułatwionego nabycia obywatelstwa ojczyzstego.

Ad art. 12.

Artykuł powyższy przewiduje organa państwowe, które będą uprawnione do nadawania i zwalniania z obywatelstwa. Kwestia powyższa jest w współczesnych prawodawstwach różnicie traktowana. We Francji, Hiszpanii, Szwecji i Włoszech obywatelstwo nadaje głowa państwa; w Bułgarii, Belgii i Holandii – organa prawodawcze; w Anglii, Niemczech, Austrii Niemieckiej, Grecji, Serbii, Norwegii i Rosji – organa administracyjne; w Stanach Zjednoczonych – organa sądowe. Projekt ustawy upoważnia do nadawania obywatelstwa Ministra Spraw Wewnętrznych. Masowy napływ podań, przeważnie Polaków z kresów, wymagać będzie szybkiego ich załatwienia, przekazanie zaś tych funkcji w chwili obecnej innym organom państwowym wymagałoby zbyt przewlekłego trybu postępowania. Unormowanie, które przewiduje Ustawa w chwili obecnej, nie przesądza uregulowania kwestii obywatelstwa w przyszłości na innych podstawach.

U w a g i

do projektu ustawy o obywatelstwie Państwa Polskiego.

°Art. 1(II). Zamiast „przysługuje mu pierwszeństwo korzystania z” – „posiada”.^c

Art. 5. Zamiast: „ojca lub przysposabiającego” – „ojca, względnie matki lub osoby przysposabiającej”.

Art. 7. Zdanie od słów „przed zadaniem” do końca skreślić.

Art. 8. Wyraz „poszczególnym” (w. 3) skreślić.

Zamiast „wyszczególnionym” (w. 4): „wymienionym”^c.

Po wyrazach „za sobą” (w. 7) i „to” (w. 8) dodać: „pozbawienie lub”.

Art. 11. „Nadanie i utrata obywatelstwa polskiego rozciąga się na żonę otrzymującego lub tracącego obywatelstwo i dzieci jego, o ile te ukończyły lat 18. Jednak w decyzji o nadaniu obywatelstwa może być zastrzeżone inaczej”.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 7.

PROTOKÓŁ
113-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 4-go października 1919 r.

Przewodniczy:	Minister Spraw Wewnętrznych p. Stanisław Wojciechowski
Obecni:	
Minister Skarbu	p. dr Leon Biliński
Minister Spraw Wojskowych	p. gen. por. Józef Leśniewski
Minister Sprawiedliwości	p. Bronisław Sobolewski
Minister W.R.i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki
Minister Przemysłu i Handlu	p. Ignacy Szczeniowski
Minister Robót Publicznych	p. Tadeusz Jasionowski
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde
Minister Zdrowia Publicznego	p. dr Tomasz Janiszewski
Minister B. Dzielnicy Pruskiej	p. Władysław Seyda
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt
Kierownik Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P.	p. Zygmunt Chmielewski
Kierownik Min[isterstwa] Apropowizacji	p. Oskar Sobański
Podsekretarz Stanu Prez[ydium]	
Rady Min[istrów]	p. dr Władysław Wróblewski
Podsekretarz Stanu Min[isterstwa]	
Ochr[ony] Pr[acy]	p. Aleksander Prystor
Prezes Gł[ównego] Urz[ędu] Likwidacyjnego	p. Władysław Grabski
Szef Sekcji Prezydium Rady Min[istrów]	p. Edward Lechowicz
Szef Sekcji Min[isterstwa]	
Spr[aw] Zagr[anicznych]	p. Kazimierz Olszowski
Protokołuje:	p. Bronisław Hełczyński

Początek posiedzenia o godz. 4 m. 45 po poł.

1. Przeciwko protokołowi 112-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 29 września b.r. żaden z pp. Ministrów nie zgłosił sprzeciwu, wobec czego uznano go za przyjęty.

2. P. Prezes Głównego Urzędu Likwidacyjnego referuje wnioski w sprawie uzupełnienia delegacji berlińskiej Rządu Polskiego o delegata Głównego Urzędu Likwidacyjnego w osobie p. Tadeusza Czaplina. P. Podsekretarz Stanu Wróblewski zwraca uwagę na pewną niewspółmierność, jaka by w razie przyjęcia tego wniosku powstała między stanowiskiem Głównego Urzędu Likw[idacyjnego] a innych

Władz Centralnych, których przedstawiciele w tej delegacji nie mają charakteru delegatów, lecz tylko fachowych doradców i proponuje, by taki jedynie charakter nadać p. Czapli. Wobec zgody p. Prezesa Gł[ównego] Urz[ędu] Likw[idacyjnego] na tę propozycję została ona przyjęta.

3. Przyjęto wniosek G.U.L. o mianowanie p. Jana Mrozowskiego, Sędziego Sądu Najwyższego, Delegatem Rządu Polskiego w Międzynarodowej Komisji Odszkodowań. Wobec zapytania p. Ministra Skarbu, czy nominacja ta nie pociągnie za sobą jakich dodatkowych wydatków dla Skarbu Państwa, p. Prezes G.U.L. wyjaśnia, że pensje będzie p. Mrozowski pobierał nadal z etatu Min[isterstwa] Sprawiedliwości, koszta podróży zaś i diety znajdą pokrycie w budżecie G.U.L. P. Minister Sobolewski zastrzega sobie prawo, w razie przedłużenia urlopu p. Mrozowskiego, wystąpienia z wnioskiem, by także pensję p. Mrozowskiego pokrywać z budżetu Głównego Urzędu Likwidacyjnego.

4. Przyjęto wnioski Min[isterstwa] Sprawiedliwości o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji p. Leona Supińskiego na Prezesa Sądu Apelacyjnego, p. Stefana Tomaszewskiego na Prezesa Sądu Okręgowego, p. Dominika Kochańskiego na Wiceprezesa Sądu Okręgowego, p. Stanisława Sienickiego na Prokuratora przy Sądzie Okręgowym oraz pp. Hipolita Stanisława Chłudzińskiego, Tadeusza Dynowskiego, Adama Głodzińskiego, Henryka Grymińskiego, Norberta Hermana, Waclawa Laskowskiego, Stanisława Łackiego, Władysława Markowskiego, Ignacego Parczewskiego, Michała Radoszewskiego, Bolesława Sekutowicza, Jana Venordina i Kazimierza Zielińskiego – na Sędziów Sądu Okręgowego.

5. P. Minister Łukasiewicz porusza sprawę, czy nie należałoby zaprzestać wnoszenia na Radę Ministrów wszelkich wniosków nominacyjnych, mających być przedstawionymi Naczelnikowi Państwa, gdyż dotychczasowa praktyka nie opiera się na żadnym przepisie prawnym, lecz tylko na zwyczaju. Polecono zbadać tę sprawę pod względem prawnym Prezydium Rady Ministrów i przedłożyć na najbliższym posiedzeniu Rady Ministrów sprawozdanie.

6. ^bZałącznik No. 2.^b Przyjęto wnioski Ministerstwa B. Dzielnicy Pruskiej o przedstawieniu Naczelnikowi Państwa do nominacji na Podsekretarza Stanu w tym Ministerstwie pp. Leona Plucińskiego, Adama Poszwińskiego, p. dr. Zygmunta Seydę, Leona ^aJantę Pułczyńskiego^{a253}, Jana Brejskiego i Bernarda Chrzanowskiego, przy czym pp. Pluciński i Poszwiński mają być równocześnie zastępcami Ministra.

Przyjęto dalej wnioski tegoż Ministerstwa o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji p. d[okto]ra Witolda Celichowskiego na wojewodę poznańskiego i p. d[okto]ra Stefana Łaszewskiego na wojewodę pomorskiego, przy czym ustalono jako stolicę województwa Pomorskiego miasto Toruń. Zarazem

²⁵³ Właściwie: Jantę-Połczyńskiego.

ustalono, że wojewoda poznański i pomorski posiadać będą III-ą kategorię płacy, co nie przesądza sprawy uposażenia pozostałych wojewodów.

Wreszcie p. Minister Seyda zapytuje, czy p. Celichowski będzie mógł zatrzymać stanowisko członka Rady Nadzorczej w kilku poważnych spółkach akcyjnych, w których je dotychczas posiada, gdyż ze względu na stosunkowo skromne uposażenie urzędników państwowych nie mógłby przyjąć proponowanego stanowiska, gdyby musiał zrezygnować z dochodów, przywiązanych do należenia do Rady Nadzorczej w tych instytucjach. W dyskusji przychylnono się do poglądu p. Ministra Bilińskiego, iż zajmowanie tak wysokiego stanowiska, jak wojewody, nie da się pogodzić z należeniem do Rady Nadzorczej w instytucjach prywatnych i że raczej byłoby wskazane przyznanie p. Celichowskiemu pewnego dodatku na reprezentację, niż dozwoleństwo mu na kumulację tych funkcji. Wobec tego p. Minister Seyda oświadcza, że będzie musiał w tej sprawie porozumieć się jeszcze z p. Celichowskim i od wyniku konferencji z nim uzależni przedstawienie lub nieprzedstawienie wniosku nominacyjnego Naczelnikowi Państwa.

7. W związku z przedstawioną przez p. Ministra Seydę organizacją Ministerstwa B. Dzielnicy Pruskiej p. Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych wyraża przekonanie, że niezbędnym jest wyłączenie z zakresu działania tego Ministerstwa spraw kolejowych i poddanie ich bezpośrednio Min[isterstwu] Kolei Żelaznych, p. Minister Skarbu oświadcza, że podobna konieczność zachodzi także w stosunku do podatków pośrednich, a p. Minister Poczty i Telegrafów – w stosunku do spraw pocztowych i telegraficznych. P. Minister Seyda oświadcza gotowość przekazania wspomnianych działów administracji właściwym Ministerstwom w najbliższym czasie po przeprowadzeniu potrzebnych rokowań co do szczegółów przejęcia.

8. Przyjęto wniosek Prokuraturii Generalnej o przedstawieniu Naczelnikowi Państwa do nominacji p. Franciszka Ciąglińskiego na Radcę Prokuraturii Generalnej.

9. ^bZałącznik No. 3, 4, 5 i 6.^b Przyjęto wnioski Ministerstw: Przemysłu i Handlu, Zdrowia Publicznego, Skarbu oraz Rolnictwa i D.P. w przedmiocie zatwierdzenia po myśli art. 6 ustawy o wydawaniu Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej spisu podległych tym Ministerstwom urzędów, którym ma być bezpłatnie przesyłany Dziennik Ustaw.

10. ^bZałącznik No. 7.^b Zgodnie z wnioskiem Min[isterstwa] Ochrony Pracy upoważniono Cieszyńską Radę Narodową do przeznaczenia kwoty 187 157 koron z funduszy asygnowanych tej Radzie na cele pomocy dla bezrobotnych, na wykończenie i otwarcie zakładu leczniczego w Bystrej do użytku polskich górników rekonwalescentów.

11. ^bZałącznik No. 8.^b Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Aprowizacji o powołanie 20 członków Państwowej Rady Aprowizacyjnej, w tym 10-ciu przedstawicieli wielkich miast i ośrodków przemysłowych oraz 10-ciu przedstawicieli

zrzeszeń rolniczych w myśl art. 2 ustawy z dnia 29 lipca b.r. o obrocie ziemiopłodami²⁵⁴.

12. Zdjęto z porządku dziennego wnioski o zatwierdzenie statutów Zrzeszenia Pracowników Pocztych oraz Związku Maszynistów Kolejowych.

13. ^bZałącznik No. 9.^b Przyjęto przedstawiony przez Min[isterstwo] Sprawiedliwości projekt ustawy w przedmiocie częściowej zmiany art. 6 lit. a przepisów tymczasowych o urządzeniu sądownictwa w Królestwie Polskim.

14. ^bZałącznik No. 10.^b P. Podsekretarz Stanu Wróblewski referuje sprawę umowy polsko-niemieckiej w sprawie wypuszczenia na wolność osób przytrzymanych i przyznania wolności od kar, zawartej w Berlinie w dn. 1 października b.r. Postanowiono umowę tę zatwierdzić i przedstawić Naczelnikowi Państwa z wnioskiem o ratyfikację²⁵⁵.

15. P. Minister Wojciechowski referuje sprawę postulatów, wysuniętych przez Żydów z Galicji Wschodniej pod adresem Rządu Polskiego. Żydzi ci objawiają obecnie pewną skłonność do lojalności w stosunku do Państwa Polskiego, ale stawiają postulaty, nad których spełnieniem należy się poważnie zastanowić, zarówno ze względu na położenie wewnątrz kraju, jak i na politykę zagraniczną.

Pierwszy punkt ich żądań stanowi reaktywowanie tych urzędników i nauczycieli Żydów, których nie przyjęto do służby polskiej, ponieważ złożyli swego czasu przysięgę i służyli rządowi ukraińskiemu. Sami Żydzi rozumieją, że reaktywowani mogą być tylko ci nauczyciele i urzędnicy, którzy złożą przysięgę Państwu Polskiemu i przeciw którym nie toczą się dochodzenia karno-sądowe.

P. Minister Łukasiewicz uważa ten postulat za możliwy do spełnienia, o ile nie będą reaktywowani także ci Żydzi, którzy występowali wrogo przeciw narodowości polskiej. Oczywiście kwestia, czy dany urzędnik względnie nauczyciel występował wrogo przeciw narodowości polskiej, będzie musiała być ustalona przez specjalne komisje, które w tym celu należałoby powołać do życia, przy czym należałoby wykluczyć od reaktywowania tylko tych, co do których wrogie ich występowanie przeciw narodowości polskiej zostanie pozytywnie stwierdzone.

P. Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych oświadcza, że jest bezwzględnie przeciwny reaktywaniu wszystkich urzędników kolejowych Żydów z Dyrekcji Stanisławowskiej, którzy byli na służbie ukraińskiej, ponieważ działalnością swą wspierali oni wojska ukraińskie bezpośrednio w ich walce z wojskiem polskim i wedle prawa wojennego winni być uważani za kombatanów. Ze względu na nastrój wśród kolejarzy polskich reaktywowanie ich wprost nie da się pomyśleć, wywołałoby bowiem wśród nich niesłychane wzburzenie, a może i czynny opór

²⁵⁴ DzPPP, 1919, nr 64, poz. 381.

²⁵⁵ Umowa amnestyjna dotyczyła wypuszczenia na wolność wszystkich osób uwięzionych tak przez stronę polską, jak i niemiecką w związku z wydarzeniami I powstania śląskiego. Jej tekst ogłoszony został dopiero w styczniu 1922 r. Dz.U. 1922, nr 11, poz. 85.

przeciw takiemu zarządzeniu. Z tego powodu bardziej wskazaną byłaby odmienna stylizacja wniosku p. Ministra Łukasiewicza, a mianowicie taka, iżby od reaktywowania byli wykluczeni wszyscy ci, którzy współdziałali w walce przeciw Polakom. Za najlepsze jednak rozwiązanie sprawy uważa p. Kierownik M.K.Ż. ogłoszenie z chwilą definitywnego przyłączenia do Polski Galicji Wschodniej ogólnej amnestii za przestępstwa polityczne, która objęłaby także tę kategorię Żydów, o którą chodzi.

W wyniku dyskusji, w której zabierali głos pp. Ministrowie Biliński, Linde, Seyda, Wojciechowski i Sobolewski powzięto następujące uchwały:

„I. Wszyscy urzędnicy oraz nauczyciele Żydzi z Galicji Wschodniej, którzy swego czasu złożyli przysięgę i służyli rządowi ukraińskiemu, a którzy byli na służbie austriackiej przed 1-ym listopada 1918 r., zgłosili się w czasie do 1 X b.r. do służby polskiej, lecz nie zostali do niej przyjęci, winni być reaktywowani, o ile przeciw nim nie toczą się dochodzenia karnosądowe i o ile nie współdziałali oni w walce przeciw Polakom.

II. Ustalenie faktu, czy dany urzędnik, względnie nauczyciel Żyd współdziałał w walce przeciw Polakom, porucza się osobnej komisji rehabilitacyjnej, złożonej z delegata Min[isterstwa] Sprawiedliwości jako przewodniczącego, z delegata Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych, z delegata tego Ministerstwa resortowego, którego urzędników będzie się tyczyło w danym wypadku dochodzenie, wreszcie z delegata ludności żydowskiej, mianowanego przez Prezydenta Ministrów. Delegatów Ministerstw wyznaczyć winni właściwi Ministrowie, względnie przekazać ich wyznaczenie podległym sobie organom lokalnym. Wyniki badań wraz ze swoją opinią winna rzeczona komisja przedłożyć do zatwierdzenia Prezydentowi Ministrów.

III. Urzędnicy i nauczyciele, co do których badanie wykaże możliwość ich reaktywowania, będą reaktywowani na te stanowiska, jakie zajmowali przez 1-ym listopada 1918 r. w służbie austriackiej z zaliczeniem im czasu od tego dnia do dnia reaktywowania ich – do czasu służby w charakterze bezpłatnego urlopu.

IV. Szczegółowy regulamin dla tej komisji winien być opracowany przez Min[isterstwo] Sprawiedliwości i zatwierdzony przez Prezydenta Ministrów w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości”.

Rozpatrzenie pozostałych postulatów ludności żydowskiej odroczone do następnego posiedzenia.

16. P. Minister Sobolewski komunikuje, że Komisja Prawnicza Sejmu zajmuje się obecnie wypracowaniem projektu ustawy o walce z lichwą i spekulacją, przy czym jako podstawa dla jej prac służy projekt, opracowany przez Min[isterstwo] Sprawiedliwości. Projekt ten wychodzi z założenia, że wszelkie ważniejsze przestępstwa o charakterze lichwy winny być poddawane orzecznictwu sądów, które dla tych spraw winny zasiadać w specjalnych kompletach, złożonych wyłącznie z sędziów zawodowych bez udziału ławników oraz rozpatrywać je na podstawie

uproszczonych przepisów proceduralnych, tak by wymiar sprawiedliwości był możliwie szybki i skuteczny. Wobec tego w kompetencji Urzędu do Walki z Lichwą i Spekulacją pozostałaby tylko sprawa regulowania walki z drożyzną przez wydawanie rozporządzeń o cenach maksymalnych itp. oraz karania drobniejszych przekroczeń przeciw przepisom o lichwie w trybie administracyjnym.

Pp. Ministrowie Wojciechowski i Biliński wypowiadają się za zupełnym zniesieniem tego urzędu i przekazaniem nakładania kar administracyjnych za lichwę władzom administracyjnym I-ej instancji.

P. Minister Sobolewski uważa, że zupełne skasowanie tego urzędu byłoby w tej chwili niepopularnym, należałoby więc raczej pozostawić przy życiu, podporządkowując go władzom administracyjnym I-ej instancji.

W wyniku dyskusji zaaprobowano stanowisko, zajęte przez p. Ministra Sobolewskiego i upoważniono go do bronięcia tego stanowiska przed Komisją Sejmową w imieniu Rządu.

17. P. Minister Janiszewski porusza pytanie, czy nie byłoby możliwe zapobiec uchwalaniu przez Sejm wniosków, zgłaszanych przez posłów bez rozpatrywania ich uprzednio przez Rząd.

P. Minister Biliński wyjaśnia, że cel ten da się osiągnąć tylko na tej drodze, iż Rząd zwróci się do Marszałka Sejmu z prośbą o niedopuszczanie do merytorycznego załatwienia jakiegokolwiek wniosku bez dania Rządowi sposobności do zajęcia względem niego stanowiska.

Koniec posiedzenia o godz. 8 m. 30 wieczorem.

fSWojciechowski

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 113. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 4 października 1919 r.].
2. [Wnioski nominacyjne przedstawione Radzie Ministrów przez ministra byłej dzielnicy pruskiej]²⁵⁶.
3. [Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu w sprawie zatwierdzenia listy podległych mu urzędów, którym będzie przekazywany bezpłatny egzemplarz „Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”]²⁵⁷.
4. [Wykaz placówek terenowych podległych Ministerstwu Zdrowia Publicznego (okręgowych urzędów zdrowia i lekarzy powiatowych), którym winny być wysyłane bezpłatne egzemplarze „Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”]²⁵⁸.

²⁵⁶ Nie publikuje się.

²⁵⁷ Nie publikuje się.

²⁵⁸ Nie publikuje się.

5. [Wykaz placówek terenowych podległych Ministerstwu Skarbu, którym winny być wysyłane bezpłatne egzemplarze „Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”]²⁵⁹.
6. [Wykaz urzędów podległych Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych, którym winny być wysyłane bezpłatne egzemplarze „Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”]²⁶⁰.
7. [Wniosek Ministerstwa Ochrony Pracy w sprawie upoważnienia Cieszyńskiej Rady Narodowej do przeznaczenia funduszy asygnowanych na cele pomocy dla bezrobotnych na wykończenie i otwarcie zakładu leczniczego w Bystrej].
8. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie mianowania członków Państwowej Rady Apropowizacyjnej].
9. [Projekt ustawy w sprawie częściowej zmiany art. 6 lit. a przepisów tymczasowych o urządzeniu sądownictwa w Królestwie Polskim]²⁶¹.
10. [Polsko-niemiecka umowa amnestyjna z 1 października 1919 r.]²⁶².

Załącznik No. 1.

**[Porządek dzienny 113. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 4 października 1919 r.]**

Porządek dzienny
113-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu
4 października 1919 r.
z uwagami.

- 1) Sprawa żydowska.
- 2) Statut Zrzeszenia Pracowników Poczтовых.
Statut ten został rozpatrzony przez Międzyministerialną Konsultację Prawną.
- 3) Statut Związku Maszynistów Kolejowych.
Statut ten został zatwierdzony przez Radę Ministrów w dniu 25 czerwca b.r. pod warunkiem, że założyciele związku zgodzą się na usunięcie zeń pewnych punktów. Obecnie zgodzili się oni na odmienną stylizację zakwestionowanych punktów i Min[isterstwo] Spraw Wewnętrznych wnosi o zatwierdzenie tego statutu w tej zmienionej formie.
- 4) Wniosek Głównego Urzędu Likwidacyjnego o powołanie p. Tadeusza Czapli z ramienia tego urzędu do delegacji berlińskiej.
Wniosek ten jest nagły ze względu na rychły wyjazd delegacji berlińskiej.
- 5) Wnioski nominacyjne Min[isterstwa] Sprawiedliwości, Min[isterstwa] B[yłej] Dzielnicy Pruskiej, Prokuraturii Generalnej i Głównego Urzędu Likwidacyjnego.

²⁵⁹ Nie publikuje się.

²⁶⁰ Nie publikuje się.

²⁶¹ Nie publikuje się.

²⁶² Nie publikuje się.

6) Wnioski Min[isterstw] Zdrowia Publicznego oraz Przemysłu i Handlu w sprawie zatwierdzenia spisu urzędów, którym ma być bezpłatnie przesyłany Dziennik Ustaw.

W myśl ustawy o wydawaniu Dziennika Ustaw winien on być przesyłany tym tylko urzędem, których spis zatwierdza Rada Ministrów.

7) Wniosek Min[isterstwa] Ochrony Pracy o upoważnienie Cieszyńskiej Rady Narodowej do przeznaczenia 187 157 koron na wykończenie i otwarcie zakładu w Bystrej.

Min[isterstwo] Skarbu wyraziło swą zgodę na powyższy wniosek.

8) Wniosek Min[isterstwa] Apropowizacji o powołanie członków Państwowej Rady Apropowizacyjnej.

Załącznik do punktu 10^e No. 7.^c

[Wniosek Ministerstwa Ochrony Pracy w sprawie upoważnienia Cieszyńskiej Rady Narodowej do przeznaczenia funduszy asygnowanych na cele pomocy dla bezrobotnych na wykończenie i otwarcie zakładu leczniczego w Bystrej]

DO RADY MINISTRÓW

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Wniosek

Rada Ministrów raczy upoważnić Cieszyńską Radę Narodową do podjęcia z funduszy asygnowanych tej Radzie na cele pomocy dla bezrobotnych kwoty 187 157 koron na wykończenie i otwarcie zakładu leczniczego w Bystrej do użytku polskich górników-rekonwalescentów.

Uzasadnienie

Od początku wojny wszystkie zakłady lecznicze dla górników w Zagłębiu Karwińskim zostały zamknięte. Brak tych zakładów, szczególnie wobec ogromnego ujemnego wpływu na stan zdrowia górników warunków ich pracy daje się niezmiernie ujemnie odczuwać i wymaga zarządzenia jakichś energicznych kroków celem uruchomienia jakiegoś zakładu leczniczego. Zarządzenie takie jest też niezmiernie pożądanym ze względów społecznych i politycznych, gdyż, wobec subwencji udzielonej przez rząd czeski dla otwarcia zakładu leczniczego dla górników na Morawach, pożądanym jest, by czym rychlej został też otwarty zakład polski. Wobec tego, że 1) zakład taki na Śląsku Cieszyńskim istniał już przed wojną – mianowicie zakład leczniczy w Bystrej do użytku polskich górników-rekonwalescentów, 2) na remont, wykończenie niektórych

budowli, umożliwienie otwarcia i puszczenie w ruch zakładu niezbędna jest kwota w wysokości 187 157 koron (sprawdzona i skontrolowana w Sekcji Opieki Społecznej), 3) Zarząd majątku stowarzyszenia górniczego w Cieszynie złożył podanie o wyasygnowanie odnośnej kwoty, przedstawiając szczegółowy preliminarz, 4) zakład leczniczy w Bystrej urządzony według najnowszych wymagań techniki, z wielkim nakładem i starannością będzie na Kresach naszych wzorową placówką lecznictwa polskiego i że 5) przy wykończeniu budowy zakładu leczniczego w Bystrej będą zatrudnieni bezrobotni, którzy tym sposobem otrzymają pracę i zasiłek. Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej wnosi o upoważnienie Rady Narodowej Cieszyńskiej do podjęcia, z funduszków asygnowanych tej Radzie na cele pomocy dla bezrobotnych kwoty 187 157 Koron na wykończenie i otwarcie zakładu leczniczego w Bystrej.

Minister:
^cw/z^c ^fA. Prystor^f

Warszawa dnia 22-go września 1919 r.

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia 1919 r.
Uchwała zapadła zgodnie
z wnioskiem.

Prezydent Ministrów:

„Załącznik do punktu 11.” ^cNo. 8.^c

[Wniosek Ministerstwa Aprowizacji w sprawie mianowania członków Państwowej Rady Aprowizacyjnej]

Odpis.

Do
Rady Ministrów

Ministerstwo Aprowizacji wnosi o uchwalenie następującego wniosku:

Treść wniosku:

W myśl art. 2-go uchwalonej przez Sejm Ustawodawczy Ustawy z dnia 29 lipca r.b. o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20 Rada

Ministrów na wniosek Ministra Aprowizacji powołuje na członków Państwowej Rady Apropowizacyjnej 10-ciu przedstawicieli wielkich miast i ośrodków przemysłowych oraz 10 przedstawicieli zrzeszeń rolniczych, a mianowicie:

- 1) Drzewieckiego Piotra, Prezyd[ent] m.st. Warszawy
- 2) Wolczyńskiego, członka Mag[istratu] m[iasta] Łodzi
- 3) Neumana, Prezyd[ent] m[iasta] Lwowa
- 4) Drwęskiego, Prezyd[ent] m[iasta] Poznania
- 5) Rymera Józefa, Prezesa Polsk[ich] Związk[ów] Zaw[odowych] w b. dzielnicy pruskiej
- 6) Gryglewskiego, Prezesa Związk[ku] Kooperatyw Kolejowych
- 7) Ostrowskiego Aleksandra, prezesa Związku Kooperatyw Robotniczych
- 8) Dr. Bobrowskiego Emila, Prezesa Dzielnicowej Rady Aprop[izacyjnej] na Małopolskę
- 9) Olszewskiego Ant[oniego], członka Rady Tow. Przemysłowców Królestwa Polskiego
- 10) Wskazanego przez Związek Stowarz[yszeń] Spoż[ywczych] w Król. Polskim,–

jako przedstawicieli wielkich miast i ośrodków przemysłowych, oraz

- 1) Kostrzeńskiego Stefana, członka Zarządu Związku Ziemian
- 2) Kiniorskiego Mariana, prezesa Centr[alnego] Tow. Rolniczego
- 3) Sobczyka Piotra, członka Zarz[ądu] Związku Kółek Rolniczych
- 4) Zawistowskiego Wincentego, członka Zarz[ądu] Związku Kółek Rolniczych
- 5) D[okto]ra Pawlikowskiego Henryka, Sekretarza T-wa Gospodarskiego we Lwowie
- 6) Grabskiego Władysława, członka Rady Tow. Gospodarczego w Poznaniu,
- 7) Osobę, wskazaną przez Tow. Rolnicze w Krakowie,
- 8) Osobę, wskazaną przez Tow. Rolnicze w Cieszynie.
- 9) Osobę, wskazaną przez Patronat Kółek Rolniczych w Poznaniu
- 10) Osobę, wskazaną przez Patronat Kółek Rolniczych w Poznaniu

jako przedstawicieli zrzeszeń rolniczych pozostawiając powołanym przedstawicielom prawo przedstawiania zastępców nazwiska których winny być zakomunikowane Ministerstwu Apropowizacji, w celu zatwierdzenia przez Radę Ministrów.

MINISTER APROWIZACJI

c/-/ podp.^c

ANTONI MINKIEWICZ.

Wniesiono na Radę Ministrów
dnia 1919 r.

Uchwała zapadła zgodnie
z wnioskiem.–

PREZYDENT MINISTRÓW

/-/ JANICKI.

/-/ J. EBERHARDT.

/-/ JANISZEWSKI.

/-/ Z. PRZESMYCKI.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 8.

P R O T O K Ó Ł

114-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 8-go października 1919 r.

Przewodniczy:	Minister Spraw Wewnętrznych p. Stanisław Wojciechowski.
O b e c n i :	
Minister Skarbu	p. dr Leon Biliński
Minister Spraw Wojskowych	p. gen. por. Józef Leśniewski
Minister Sprawiedliwości	p. Bronisław Sobolewski
Minister W.R.i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki
Minister Przemysłu i Handlu	p. Ignacy Szczeniowski
Minister Robót Publicznych	p. Tadeusz Jasionowski
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde
Minister Zdrowia Publicznego	p. dr Tomasz Janiszewski
Minister B. Dzielnicy Pruskiej	p. Władysław Seyda
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt
Kierownik Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P.	p. Zygmunt Chmielewski
Kierownik Min[isterstwa] Aprowizacji	p. Oskar Sobański
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Ochrony Pr[acy]	p. Aleksander Prystor
Wiceprezes Prokuratury Gen[eralnej]	p. dr Jan Waygart
Szef Sekcji Prezydium Rady Min[istrów]	p. Edward Lechowicz
Naczelnik Wydziału w Min[isterstwie] Zdr[owia] Publ[icznego]	p. dr Ryszard Reiner
Protokołuje:	p. dr Bronisław Helczyński

Początek posiedzenia o godz. 6 m. 15 po południu.

1. Przeciwko protokołowi 113-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 4-go października b.r. żaden z Pp. Ministrów nie zgłosił sprzeciwu, wobec czego uznano go za przyjęty.

2. ^bZałącznik No. 2. ^b Przyjęto projekt ustawy o obowiązku zarządów komunalnych dostarczania mieszkań, przedstawiony przez Min[isterstwo] Zdrowia Publicznego, z następującymi zmianami:

- a) w art. 3 p[kt]. 5 słowo „orędzie” zastępuje się słowem „rozporządzenie”;
- b) w art. 4 słowo „niezajęte” zastępuje się słowami „i inne pomieszczenia niezamieszkałe”;
- c) w art. 5 w wierszu 5-ym cyfra „4” zastępuje się cyfrą „6”;

d) w art. 6 p[kt] 1-y otrzymuje brzmienie „mieszkania zajęte na niezbędne ubikacje biurowe zawodów wolnych oraz instytucji handlowych i przemysłowych zależnie od ilości zatrudnionych w nich pracowników”

e) w art. 7 ostatnie zdanie skreśla się;

f) w art. 8 1-sze zdanie uzupełnia się słowami „względnie urząd przez niego wyznaczony”; w 2-em zdaniu słowa „zarządu komunalnego” skreśla się; w 4-ym ust. przed słowem „instancji” wstawia się słowa „i ostatniej”; ostatnie zdanie otrzymuje brzmienie „zażalenie nie ma skutku wstrzymującego”;

g) w art. 10 po słowie „wydanych” wstawia się słowa „i przeciwdziałanie im”; a słowo „łącznie” zastępuje się słowem „względnie”;

h) w art. 11 słowo „obowiązywać” zastępuje się słowami „mieć zastosowanie”; do artykułu tego dodaje się zdanie: „skład i regulamin postępowania tej komisji określi rozporządzenie Ministra Zdrowia Publicznego”;

i) w art. 12 słowa „władny będzie” skreśla się, słowo „poleci” zastępuje się słowem „poleci”, oraz na końcu dodaje się słowa: „w zastępstwie zarządów komunalnych i na ich rachunek”;

j) w art. 14 dodaje się słowa „a w b. Dzielnicy Pruskiej Ministrowi b. Dzielnicy Pruskiej w porozumieniu z Ministrem Zdrowia Publicznego”.

Upoważniono Min[isterstwo] Zdrowia Publicznego do poczynienia w powyższym projekcie ewentualnie potrzebnych zmian redakcyjnych i do wniesienia go następnie do Sejmu, jako wniosku nagłego²⁶³.

3. P. Szef Sekcji Lechowicz w wykonaniu polecenia, otrzymanego na poprzednim posiedzeniu, referuje o stanie prawnym sprawy przedkładania Radzie Ministrów tych wniosków nominacyjnych, które muszą uzyskać zatwierdzenie Naczelnika Państwa. Po zbadaniu odnośnych przepisów ustawowych okazało się, że przyjęciu przez Radę Ministrów ulegać winny w zasadzie tylko wnioski nominacyjne na stanowiska urzędnicze powyżej IV-ej kategorii płac, natomiast przedkładanie jej wniosków nominacyjnych urzędników wymiaru sprawiedliwości na niższe stanowiska opiera się jedynie na zwyczaju, lecz nie na postanowieniu ustawy.

Wobec tego uchwalono, że w przyszłości wnioski takie nie będą rozpatrywane i uchwalane przez Radę Ministrów, lecz winny być przedstawiane przez p. Ministra Sprawiedliwości bezpośrednio do zatwierdzenia Naczelnikowi Państwa.

4. Przyjęto wnioski p. Prezesa Prokuraturii Generalnej o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji na Naczelników Oddziałów Prokuraturii Generalnej Pp. dr. Juwenala Rozwadowskiego i Józefa Koperskiego.

5. Przyjęto wniosek p. Prezesa Głównego Urzędu Ziemińskiego o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji na Szefa Sekcji w Głównym Urzędzie Ziemińskim p. Bolesława Giliczyńskiego.

²⁶³ Ustawa została uchwalona 27 listopada 1919 r. Dz.U. 1919, nr 92, poz. 498.

6. ^bZałącznik No. 3.^b Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Poczty i Telegrafów w sprawie utworzenia Dyrekcji Poczty i Telegrafów w Krakowie.

7. Zdjęto z porządku dziennego projekt ustawy o pracy młodocianych i kobiet na prośbę p. Ministra Zdrowia Publicznego i p. Kierownika Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P. oraz projekt ustawy o pośrednictwie pracy poza granice kraju na prośbę p. Ministra Sprawiedliwości z tym, że oba te projekty znajdują się na porządku dziennym 1-go posiedzenia Rady Ministrów w przyszłym tygodniu.

8. ^bZałącznik No. 4. i załącznik do protokołu posiedzenia 25 VI 1919 r.^b P. Szef Sekcji Lechowicz referuje sprawę zatwierdzenia statutu Związku Maszynistów Kolejowych. Statut ten został już przez Radę Ministrów w zasadzie zatwierdzony w dniu 25-go czerwca b.r. pod warunkiem skreślenia w nim punktów a), b) i d) § 3-go oraz punktu a) § 10-go. Założyciele Związku godzą się tylko na skreślenie punktu d) § 3-go, natomiast co do pozostałych punktów proszą o zatwierdzenie ich w odmiennej stylizacji, którą Min[isterstwo] Spraw Wewnętrznych uważa za możliwą do przyjęcia i prosi o zatwierdzenie statutu po wprowadzeniu doń tych poprawek. P. Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych godzi się na te poprawki, żąda jednak wystylizowania punktu a) § 3-go w następujący sposób: „obrona interesów zawodowych członków”. Żądanie to uwzględniono, a pozostałe punkty przyjęto w redakcji, proponowanej przez Min[isterstwo] Spraw Wewnętrznych, zatwierdzając tym samym cały statut.

9. P. Minister Wojciechowski referuje sprawę dalszych postulatów Żydów z Galicji Wschodniej.

a) W sprawie żądania Żydów, by uwolnić bezzwłocznie wszystkich internowanych i konfinowanych Żydów, przeciw którym nie toczą się dochodzenia karnosądowe, p. Minister Wojciechowski wyjaśnia, że chodzi tu jedynie o Żydów internowanych i konfinowanych poprzednio przez władze wojskowe, obecnie bowiem Min[isterstwo] Spraw Wewnętrznych doszło z Min[isterstwem] Spraw Wojskowych do porozumienia w tym kierunku, że władze wojskowe internować będą jedynie na wniosek Generalnego Delegata dla Galicji, należy więc przypuszczać, że prawo internowania będzie w przyszłości wykonywane ogólnie i tylko w razach rzeczywistej potrzeby. Jeżeli chodzi o wypuszczenie na wolność internowanych i konfinowanych poprzednio p. Minister proponuje wysłanie komisji, która składałaby się z delegata Min[isterstwa] Sprawiedliwości, jako przewodniczącego, z delegatów Min[isterstwa] Spraw Wojskowych i [Ministerstwa] Spraw Wewnętrznych (po jednym od każdego z nich) oraz z dwóch delegatów ludności żydowskiej, mianowanych przez Prezydenta Ministrów. Nadto p. Minister proponuje objąć działalnością tej komisji także Ukraińców internowanych i konfinowanych i w tym celu uzupełnić jej skład dwoma delegatami ludności ukraińskiej, mianowanymi również przez Prezydenta Ministrów, przy czym zarówno delegaci żydowscy jak ukraińscy braliby udział tylko w tych dochodzeniach, które tyczyłyby się ich współrodaków. Zadaniem tej komisji będzie zbadanie obozów

internowanych w Brygidkach we Lwowie, w Dąbiu i w Wadowicach, przy czym wypuści ona na wolność bezzwłocznie tych internowanych, przeciw którym brak podstaw do wytoczenia śledztwa, pozostałych zaś przekaże Prokuratorii celem przeprowadzenia dochodzeń karnosądowych²⁶⁴.

b) W sprawie postulatu przyjęcia do szkół średnich i ludowych polskich młodzieży żydowskiej, która nie została w ubiegłym półroczu do nich przyjęta, ponieważ uczęszczała poprzednio do szkół ukraińskich, i zaliczenia tej młodzieży ubiegłego roku szkolnego na równi z młodzieżą polską, p. Minister Łukasiewicz wyjaśnia, że chodzić tu może jedynie o niektóre szkoły średnie prywatne, którym za ubiegły rok szkolny nie przyznano prawa publiczności i nie uznano ich świadectw za równorzędne ze świadectwami szkół publicznych z tego powodu, że skutkiem wypadków wojennych nauka nie mogła być w nich należycie prowadzona. Obecnie Rada Szkolna Krajowa przeprowadza wizytację tych szkół i orzeka definitywnie, którym z nich prawo publiczności za rok szkolny 1918/19 ma być przyznane, a którym nie, co do szkół ludowych podobne wypadki nie są p. Ministrowi znane i zarządzi odpowiednie badania w tej mierze. W każdym razie jednak w danym wypadku młodzież żydowska traktowana była zupełnie równorzędnie z młodzieżą polską, która – o ile do takich szkół uczęszczała – również utraciła rok szkolny. Także i w przyszłości nie będzie w tej mierze czyniona żadna różnica między młodzieżą polską a żydowską.

Oświadczenie to przyjęto do wiadomości i postanowiono treść jego zakomunikować delegatom ludności żydowskiej.

c) W sprawie prośby o uchylenie szykan przy wydawaniu przepustek i paszportów zwłaszcza w miastach prowincjonalnych przekazano tę prośbę do załatwienia Generalnemu Delegatowi dla Galicji w porozumieniu z Dowództwem Okręgu Generalnego Lwowskiego, przy czym Min[isterstwo] Spraw Wojskowych poleci D.O.G., by Żydów i Rusinów przy wydawaniu przepustek i paszportów traktować życzliwie.

d) W sprawie prośby, by rozdział środków żywności i zapomóg następował równomiernie między ludność polską a żydowską, p. Minister Wojciechowski zapewnił delegację ludności żydowskiej, iż przy rozdziale środków żywności, przychodzących z poza granic Państwa, przestrzegano sprawiedliwego ich rozdziału między ludność chrześcijańską a żydowską. By zasada ta także i w przyszłości była przestrzegana, Min[isterstwo] Spraw Wewnętrznych wyda odpowiednie polecenia organom samorządowym, a Min[isterstwo] Rolnictwa i D.P. tym swoim organom lokalnym, które zajmują się rozdziałem zapomóg z kredytu, przyznanego na pomoc rolną.

e) W sprawie postulatu Żydów, by zapobieżono znęcaniu się nad Żydami, postanowiono, aby Pp. Ministrowi Spraw Wewnętrznych, Spraw Wojskowych oraz

²⁶⁴ Ciąg dalszy sprawy, zob. protokół posiedzenia Rady Ministrów z 8 listopada 1919 r.

Sprawiedliwości wydali odpowiednie okólniki do podwładnych sobie urzędów – okólniki te przed ich wydaniem winny być przedstawione P. Prezydentowi Ministrów do przejrzenia.

10. W związku ze sprawą postulatów Żydów wschodniogalicyskich p. Minister Łukasiewicz porusza sprawę, czy pozwolić młodzieży żydowskiej, uczęszczającej do ogólnych szkół średnich, by w soboty powstrzymywała się od zajęć, zakazanych jej przez przepisy religijne, jak np. od pisania, rysowania i.t.p.

Uchwalono, by p. Minister W.R. i O.P. wydał okólnik do Dyrektorów szkół średnich, aby zwalniano dzieci żydowskie od tego rodzaju zajęć tylko o tyle, o ile o to będą prosić ich rodzice. Okólnik ten nie powinien być publikowany.

Na tym posiedzenie przerwano o godz. 8 m. 50 wieczorem.

fSwojciechowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 114. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 8 października 1919 r.].
2. [Projekt ustawy o obowiązku dostarczania mieszkań przez zarządy komunalne]²⁶⁵.
3. [Wniosek Ministerstwa Poczty i Telegrafów w sprawie utworzenia Dyrekcji Poczty i Telegrafów w Krakowie].
4. [Wniosek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie zatwierdzenia statutu Związku Maszynistów Kolejowych w Polsce]²⁶⁶.

°Załącznik No. 1.°

**[Porządek dzienny 114. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 8 października 1919 r.]**

Warszawa, dn. 7 października 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ,
zawiadamia niniejszym, że w środę dn. 8-go b.m. r.b., o godz. 6-tej po poł.
odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w Pałacu
Namiestnikowskim (Kra[kowski] Przedm[ieście] 46/48).

²⁶⁵ Nie publikuje się.

²⁶⁶ Nie publikuje się.

Porządek dzienny 114-go posiedzenia:

1. Sprawa żydowska.
2. Statut Związku Maszynistów Kolejowych.
3. Projekt ustawy o pracach młodocianych i kobiet.
4. Projekt ustawy o pośrednictwie pracy poza granice kraju
5. Wniosek Min[isterstwa] Poczt i Telegrafów o utworzenie w Krakowie Dyrekcji Poczt i Telegrafów.
6. Sprawozdanie Prezydium Rady Ministrów w sprawie traktowania wniosków nominacyjnych na Radzie Ministrów.
7. Wniosek nominacyjny Prokuratorii Generalnej.

°Załącznik do punktu 6° °No. 3.°

**[Wniosek Ministerstwa Poczt i Telegrafów w sprawie utworzenia Dyrekcji
Poczt i Telegrafów w Krakowie]**

Odpis.

MINISTERSTWO
POCZT I TELEGRAFÓW
Sekcja I, Wydział II.
Warszawa, dn. 29 września 1919 r.
Nr. 27061/1075/II.

Wniosek na otwarcie Dyrekcji Poczt i Telegrafów w Krakowie.

Do
Rady Ministrów
w Warszawie.

Ministerstwo Poczt i Telegrafów po porozumieniu się z Ministerstwem Skarbu wnosi:

Rada Ministrów raczy uchwalić:

1) Dla administracji pocztowo-telegraficznej w ziemiach, położonych naokoło Krakowa tworzy się osobną Dyrekcję Poczt i Telegrafów z siedzibą w Krakowie, której terytorialny zakres działania ma się rozciągać na:

- a) Śląsk Cieszyński na razie po linię demarkacyjną,
- b) zachodnią część b. Galicji włącznie po powiaty: sądecki, grybowski, tarnowski i dąbrowski,

c) południowo-zachodnią część byłego Królestwa Kongresowego włącznie po powiaty: częstochowski, noworadomski, włoszczowski, kielecki i stopnicki.

2) Z chwilą otwarcia Dyrekcji Poczty i Telegrafów w Krakowie znosi się Inspektorat Poczty w Krakowie.

3) Termin otwarcia nowej Dyrekcji, jako też termin i sposób przejęcia przez tę Dyrekcję czynności od Dyrekcji poczty i telegrafów we Lwowie i Lublinie ustali i ogłosi Minister Poczty i Telegrafów.

Motywy do wniosku.

Terytorialny zakres działania Dyrekcji Poczty i Telegrafów we Lwowie rozciąga się dotychczas tak, jak za czasów austriackich na cały obszar b. Galicji, liczącej obecnie około 1000 urzędów pocztowych i telegraficznych. Przy takim obszarze i przy takiej liczbie urzędów nie może Dyrekcja Lwowska sprostać wszelkim zadaniom administracji, jakich wymaga instytucja pocztowa, a które z rozwojem tejże instytucji stale z roku na rok wzrastają. Dlatego też b. rząd austriacki nosił się już od szeregu lat z zamiarem podziału tejże Dyrekcji na dwie odrębne Dyrekcje, a to we Lwowie i Krakowie, czego jednakże nie można było przeprowadzić ze względu na ówczesne stosunki polityczne. Mimo to żywotne potrzeby Krakowa i jego najbliższej okolicy musiały już wówczas znaleźć pewne uwzględnienie – i znalazły je w formie utworzenia w roku 1911 Inspektoratu Poczty, będącego niejako ekspozyturą Lwowskiej Dyrekcji, wykonującej nadzór nad urzędami pocztowymi i telegraficznymi w samym Krakowie i najbliższej jego okolicy, poza tym podlega Inspektorat we wszystkich Dyrekcji Lwowskiej. Skutkiem tego otwarcia Inspektoratu w nie tylko zachodniej połaci kraju, ale nawet i samemu Krakowowi, gdyż administracyjny Zarząd pocztowo-telegraficzny jak przedtem, tak i nadal pozostał przy Dyrekcji Lwowskiej. W tym stanowisku Inspektoratu przyniosły zmianę dopiero wypadki listopadowe z 1918 r., kiedy to Inspektorat musiał objąć w swoją władzę cały zarząd pocztowo-telegraficzny Śląska Cieszyńskiego. Od tej chwili posiada Inspektorat dwoisty charakter a to: dotychczasowy Inspektorat, podległy Dyrekcji Lwowskiej – oraz charakter władzy administracyjnej, pocztowo-telegraficznej, a więc charakter Dyrekcji, równej Lwowskiej Dyrekcji. Ta dwoistość charakteru nie jest zgodna z ustrojem władz i wywołuje we wzajemnych stosunkach Inspektoratu z Dyrekcją Lwowską często nieporozumienia i tarcie i dlatego powinna być w interesie służby jak najprędzej usunięta, może zaś się to stać tylko przez przemianę Inspektoratu w samodzielną Dyrekcję Poczty i Telegrafów do której prócz Śląska Cieszyńskiego, obejmującego 42 urzędów pocztowych – należałoby włączyć część zachodniej Galicji, łącznie po powiaty: sądecki, grybowski, tarnowski i dąbrowski, obejmującą 256 urzędów pocztowych i telegraficznych. Ponieważ nadto Dyrekcja Poczty i Telegrafów w Lublinie, której Okręg obejmuje cały obszar b. okupacji austriackiej w Królestwie Kongresowym, a poza tym jeszcze i część kresów wschodnich

(Wołyń), nie może z powodu odległości swej siedziby administrować dość sprawnie urzędami pocztowymi i telegraficznymi, położonymi w południowo-zachodniej połaci Kongresówki, a ta połać leży w pobliżu Krakowa przeto do Dyrekcji Poczty i Telegrafów w Krakowie należałoby przyłączyć i część b. Kongresówki, a mianowicie powiaty: będziński, częstochowski, noworadomski, olkuski, włoszczowski, miechowski, jędrzejowski, kielecki, pińczowski i stopnicki, razem 45 urzędów pocztowych i telegraficznych a to tym bardziej, że obszary te pod względem przemysłowym i górniczym stanowią z Ziemią Krakowską pewną całość i wymagają jednolitej i nader sprężystej administracji zwłaszcza w dziedzinie komunikacji.

Wreszcie i Naczelne Dowództwo Wojsk Polskich zażądało pismem z dn. 25 czerwca 1919 r. Nr. Szt.Gen. 3523/III, aby w Krakowie utworzyć osobną jednolitą jednostkę administracyjną, która by co do służby technicznej nie była zależną od Lwowa, gdyż ta zawisłość wpływa ujemnie na najżywotniejsze interesy służby.

Wobec przedstawionego stanu sprawy jest utworzenie Dyrekcji Poczty i Telegrafów w Krakowie dla podanych obszarów obecnie na czasie i leży w interesie administracji, jak i w interesie ludności.

W sprawie tej osiągnięto już porozumienie z Ministerstwem Skarbu, które zasadniczo zgodziło się na otwarcie wspomnianej Dyrekcji pismem z dn. 29 sierpnia 1919 r. Nr. 53393/15023.

Minister Poczty i Telegrafów.

Linde m.p.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 8.

PROTOKÓŁ
115-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 9-go października 1919 r.

Przewodniczy:	Minister Spraw Wewnętrznych p. Stanisław Wojciechowski.
Obecni:	
Minister Skarbu	p. dr Leon Biliński
Minister Sprawiedliwości	p. Bronisław Sobolewski
Minister Przemysłu i Handlu	p. Ignacy Szczeniowski
Minister Robót Publicznych	p. Tadeusz Jasionowski
Minister Zdrowia Publicznego	p. dr Tomasz Janiszewski
Kierownik Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P.	p. Zygmunt Chmielewski
Kierownik Min[isterstwa] Apropowizacji	p. Oskar Sobański
Wiceminister Spraw Wojskowych	p. gen. ppor. Stefan Majewski
Podsekretarz Stanu	
w Min[isterstwie] Poczty i T[elegrafów]	p. dr Jan Urbański
Podsekretarz Stanu	
w Min[isterstwie] Szt[uki] i Kul[tury]	p. Jan Heurich
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Skarbu	p. Birgfellner
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Ochrony Pracy	p. Feliks Turowicz
Szef Sekcji w Prezydium Rady Min[istrów]	p. Edward Lechowicz
Protokołuje:	p. dr Juliusz Koppens

Początek posiedzenia o godz. 5 m. 15 po południu.

1. ^bZałącznik No. 2.^b Przyjęto projekt ustawy o przymusowym wykupie monet złotych i srebrnych oraz złota i srebra w stanie nieprzerobionym i upoważniono p. Ministra Skarbu do wniesienia tego projektu w formie wniosku nagłego do Sejmu²⁶⁷.

2. ^bZałącznik No. 3, 4, 5.^b Przyjęto projekt ustawy w przedmiocie wprowadzenia zmian w ustawie o bezpośrednich podatkach osobistych z dnia 25 X 1896 Dz. u.p. Nr. 220 oraz w ustawach z dnia 3 I 1913 Dz. u.p. Nr. 5 i z dnia 23 I 1914 Dz. u.p. Nr. 13, projekt ustawy w sprawie wymiaru podatku czynszowego na lata 1919/1920 na obszarze b. zaboru austriackiego z uwzględnieniem pewnych poprawek redakcyjnych²⁶⁸ oraz projekt ustawy o podwyższeniu podatku

²⁶⁷ Ustawa została uchwalona 7 listopada 1919 r. Dz.U. 1919, nr 84, poz. 463.

²⁶⁸ Obie ustawy zostały uchwalone 18 grudnia 1919 r. Dz.U. 1920, nr 2, poz. 2 i 3.

gruntowego na obszarze b. zaboru austriackiego²⁶⁹ i upoważniono p. Ministra Skarbu do wniesienia tych projektów ustaw do Sejmu.

3. ^bZałącznik] No. 6.^b P. Kierownik Min[isterstwa] Aprowizacji uzasadnia potrzebę zaprowadzenia sekwestru zboża koniecznością ściągnięcia o wiele większych ilości zboża jak przewiduje ustawa z dnia 29 lipca b.r. Ze strony producentów ujawnia się absolutna niechęć dawania zboża dla potrzeb rządowych. Przy utrzymaniu obecnych stosunków nadal nie będzie możliwym wyżywić ani wojska, ani miast, ani centrów przemysłowych jak Zagłębie Dąbrowskie. Wobec tego, że rolnicy nie poddają się dobrowolnemu wykupieniu zboża odpada dalsze obstawanie przy systemie kontyngensowym. Niemożliwym też jest w praktyce handlowej rozróżnienie dwu gatunków zboża: państwowego i prywatnego i taki system otwiera pole do najgorszych nadużyć. Wolny handel, choćby częściowy, sprowadzi też chaos w stosunkach transportowych, wolny handel całkowity rozwiąże ręce spekulacji.

Jedynym wyjściem jest zaprowadzenie całkowitego sekwestru, oczekiwać jednak należy silnej opozycji w Sejmie przeciw zasadzie sekwestru, a to zwłaszcza ze strony grup ludowych.

Rząd operuje dziś minimalnymi zaledwie ilościami zboża, wobec zapotrzebowania zboża w najbliższym czasie na siew ilości te nie zwiększą się z pewnością. Niebezpieczeństwo braku zboża dla wyżywienia ludności jest tak bezpośrednie, że p. Kierownik Min[isterstwa] Aprowizacji uważa za jedyne wyjście natychmiastowe zaprowadzenia sekwestru zboża przy dostatecznie wysokich cenach dla producentów. – Dla obszarów byłej Kongresówki pozostałyby w mocy do 1-go stycznia 1920 r. dotychczasowe ceny, powiaty północno-zachodnie zostaną następnie zrównane co do cen z cenami w b. zaborze pruskim, dla reszty zaś b. Kongresówki ustanowi się ceny jednolite, z wyjątkiem niektórych powiatów wschodnich, dotkniętych nieurodzajem, względnie zniszczonych wojną. Dla Galicji Wschodniej należałoby podnieść dotychczasowe ceny; w Galicji Zachodniej ceny dotychczasowe mogą pozostać, w myśl jednak żądań tamtejszych rolników Min[isterstwo] Skarbu powinno oznaczyć przy zamianie koron na marki relację więcej, jak to dotychczas miało miejsce, zbliżoną do rzeczywistego kursu.

Po dyskusji Rada Ministrów oświadczyła się jednogłośnie za zasadą sekwestru zboża i przyjęła projekt ustawy o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20 z następującymi zmianami, upoważniając zarazem p. Kierownika Min[isterstwa] Aprowizacji do wniesienia tego projektu do Sejmu:

- a) w art. 3-im słowo „zajęte” zastąpiono słowami „podlegające zajęciu”,
- b) w art. 4-ym po słowie „skup” dodano słowo „i”, skreślono zaś słowa „i przewóz”,

²⁶⁹ Ustawa została uchwalona dopiero 14 lipca 1920 r. Dz.U. 1920, nr 61, poz. 389.

- c) w art. 7-ym słowo „zajęte” zastąpiono słowami „podlegające zajęciu”,
- d) w art. 8-ym słowo „solidarnie” zastąpiono słowem „solidarną”, na końcu zaś artykułu dodano słowa: „z wyłączeniem tych, którzy obowiązek odstawy zboża całkowicie spełnili”,
- e) w art. 9-ym słowo „jest” zastąpiono słowem „może być”,
- f) w art. 11-ym słowa „upoważnienia zawartego w art. 15-ym” zastąpiono słowami „tej ustawy”, w punkcie 5-ym skreślono słowa: „i za artykuły pierwszej potrzeby, tudzież środki niezbędne dla produkcji rolnej”, w punkcie 6-ym po słowie „przetwory” dodano słowa „w ilościach ponad określoną normę”, po słowie „ulegnie” słowa „w drodze administracyjnej”; po pierwszym ust. p[kt]. 6-go wstawiono będące w tekście niżej zdanie: „Obie powyższe kary można nałożyć łącznie”; w następnym ust. po słowie „pomaga” dodano słowo „lub”, skreślono zaś słowa „do jego spełnienia doradza”; ustęp zaś ostatni artykułu zastąpiono ustępem następującym: „do czasu utworzenia urzędów administracyjnych II-ej instancji – instancją odwoławczą od orzeczeń I-ej instancji będzie Ministerstwo Apropowizacji.”
- g) w art. 12-ym w ust. 1-ym skreślono słowo „stały”, słowa „w tym” zastąpiono słowami „a mianowicie”; skreślono ust. 3-ci;
- h) w art. 13-ym słowo „oddawany” zastąpiono słowem „przekazywany”, po czym po słowach „przez nią samą” aż do końca resztę artykułu skreślono,
- i) w art. 14-ym po słowie „powiatu” wstawiono słowa „w myśl niniejszej ustawy i rozporządzeń Ministra Apropowizacji”, słowo „kieruje” zastąpiono słowem „zarządza”, skreślono słowa „wybrany w tym celu” oraz cały ustęp 2-gi i 3-ci tego artykułu,
- j) w art. 16-ym słowa „b. zaboru pruskiego” zastąpiono słowami „B. Dzielnicy Pruskiej”²⁷⁰.

Na tym posiedzenie zakończono o godz. 9-tej m. 15 wieczorem.

^fSWojciechowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 115. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 9 października 1919 r.].
2. [Projekt ustawy o przymusowym wykupie monet złotych i srebrnych oraz złota i srebra w stanie nieprzerobionym]²⁷¹.

²⁷⁰ Ustawa została uchwalona 18 listopada 1919 r. Dz.U. 1919, nr 89, poz. 485.

²⁷¹ Nie publikuje się.

3. [Projekt ustawy w przedmiocie wprowadzenia zmian w obowiązujących dotąd przepisach austriackich: ustawie o bezpośrednich podatkach osobistych z 25 października 1896 r. oraz ustawach z 3 stycznia 1913 i 23 stycznia 1914 r.]²⁷².
4. [Projekt ustawy w sprawie wymiaru podatku czynszowego na ziemiach polskich, które wchodziły wcześniej w skład monarchii austro-węgierskiej]²⁷³.
5. [Projekt ustawy o podniesieniu podatku gruntowego na obszarze byłego zaboru austriackiego]²⁷⁴.
6. [Projekt ustawy o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/1920]²⁷⁵.

^cZałącznik No. 1.^c

**[Porządek dzienny 115. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 9 października 1919 r.]**

Warszawa, dn. 9 października 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że w czwartek dn. 9 października r.b., o godz. 5-tej po poł. odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w Pałacu Namiestnikowskim (Kra[kowski] Przedm[ieście] 46/48).

Porządek dzienny 115-go posiedzenia:

- 1) Projekt ustawy o obrocie ziemiopłodami.
- 2) Projekt ustawy o podwyższeniu podatku gruntowego w b. zaborze austriackim.
- 3) Projekt ustawy w przedmiocie wprowadzenia zmian w ustawie o bezpośrednich podatkach osobistych w b. zaborze austriackim.
- 4) Projekt ustawy w sprawie wymiaru podatku czynszowego na lata 1919–20 w b. zaborze austriackim.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 8.

²⁷² Nie publikuje się.

²⁷³ Nie publikuje się.

²⁷⁴ Nie publikuje się.

²⁷⁵ Nie publikuje się.

PROTOKÓŁ
116-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 16-go października 1919 r.

Przewodniczy	Minister Spraw Wewnętrznych p. Stanisław Wojciechowski.
Obecni:	
Minister Skarbu	p. dr Leon Biliński
Minister Spraw Wojskowych	p. gen. por. Józef Leśniewski
Minister Sprawiedliwości	p. Bronisław Sobolewski
Minister Wyznań Religijnych i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki
Minister Robót Publicznych	p. Tadeusz Jasionowski
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde
Minister Zdrowia Publicznego	p. dr Tomasz Janiszewski
Minister B. Dzielnicy Pruskiej	p. Władysław Seyda
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt
Kierownik Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P.	p. Zygmunt Chmielewski
Kierownik Min[isterstwa] Aprowizacji	p. Oskar Sobański
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Spr[aw] Zagr[anicznych]	p. Władysław Skrzyński
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Przem[ysłu] i Handlu	p. dr Henryk Strasburger
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Ochrony Pracy	p. Aleksander Prystor
Szef Sekcji w Prezydium Rady Ministrów	p. Edward Lechowicz
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Spraw Zagranicznych	p. Karol Bertoni
Protokołuje	p. dr Bronisław Helczyński

Początek posiedzenia o godz. 5-tej m. 15 po południu.

1. Przeciwko protokołom 114-go i 115-go posiedzeń Rady Ministrów w dniach 8-go i 9-go października b.r. żaden z pp. Ministrów nie zgłosił sprzeciwu, wobec czego uznano je za przyjęte.

2. P. Minister Wojciechowski udziela wyjaśnień o przyczynach przebiegu strajku rolnego²⁷⁶, a także o pomyślnym wyniku ściągania kontyngentów zbożowych przy pomocy asystencji wojskowej.

²⁷⁶ Mowa o strajku powszechnym robotników rolnych ogłoszonym 16 października 1919 r. Strajk ogarnął większość powiatów byłego Królestwa Kongresowego i trwał około tygodnia.

3. ^bZałącznik] No. 2.^b Przyjęto projekt ustawy w przedmiocie pracy młodocianych płci obojga oraz kobiet z poprawkami stylistycznymi, zgłoszonymi przez p. Ministra Przesmyckiego, oraz z zastrzeżeniem, że co do ostatecznej redakcji art. 8-go i 22-go winno nastąpić porozumienie między Min[isterstwem] Ochrony Pracy a Min[isterstwem] Spraw Wewnętrznych²⁷⁷.

4. P. Podsekretarz Stanu Prystor referuje projekt ustawy o pośrednictwie pracy poza granice kraju.

P. Minister Seyda imieniem Min[isterstwa] B[ylej] Dzielnicy Pruskiej zgłasza protest przeciw oddaniu pośrednictwa pracy związkom zawodowym i uważa, że zadanie to winno być powierzone wyłącznie urzędowi państwowemu. P. Podsekretarz Stanu Prystor wyjaśnia, że celem projektu jest ukrócenie pokątnego, obliczonego na wyzysk, pośrednictwa emigracyjnego – tego rodzaju pośrednictwo będzie w przyszłości wykluczone, zaś pośrednictwo ze strony związków będzie poddane kontroli rządowej.

Wobec zapowiedzi wniesienia w najbliższym czasie drugiego projektu, dotyczącego pośrednictwa pracy wewnątrz kraju, postanowiono omawiany projekt zdjąć na razie z porządku dziennego i traktować łącznie z zapowiedzianym drugim projektem na najbliższym posiedzeniu.

5. ^bZałącznik] No. 3.^b Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Ochrony Pracy w sprawie uchylecia rozporządzenia rządowego z dnia 28 listopada 1918 r. („Monitor Polski” nr 215) w sprawie zasiłków 600-markowych dla pracowników zakładów przemysłowych, objętych dekretem Naczelnika Państwa z dn. 23 listopada 1918 r., oraz w sprawie uchylecia Komisji Międzyministerialnej, powołanej do rozstrzygania spraw na powyższym rozporządzeniu opartych.

6. Zdjęto z porządku dziennego projekt rozporządzenia wykonawczego do ustawy w przedmiocie stosunków służbowych funkcjonariuszy państwowych podczas pełnienia służby wojskowej w celu przeprowadzenia konferencji z Min[isterstwem] Kolei Żelaznych oraz z Min[isterstwem] Spraw Wojskowych co do włączenia funkcjonariuszy kolejowych do zakresu działania tej ustawy i rozporządzenia.

7. ^bZałącznik] No. 4.^b Przyjęto projekt ustawy o przyznaniu stopni i praw oficerskich weteranom polskim z 1831 i 1863 r.²⁷⁸

8. ^bZałącznik] No. 5.^b P. Minister Leśniewski referuje wniosek Min[isterstwa] Spraw Wojskowych w sprawie uznania kasyn oficerskich i gospód żołnierskich za instytucje państwowe oraz przyznania im prawa zajmowania lokali w budynkach państwowych względnie rekwirowania ich w budynkach prywatnych.

²⁷⁷ Projektu nie udało się uchwalić. Ustawa w przedmiocie pracy młodocianych i kobiet została przyjęta dopiero w lipcu 1924 r. Dz.U. 1924, nr 65, poz. 636.

²⁷⁸ Ustawa została przyjęta przez Sejm Ustawodawczy 18 grudnia 1919 r. Jej obowiązywanie rozszerzono również na weteranów wydarzeń roku 1848. Dz.U. 1920, nr 2, poz. 5.

Po dyskusji uznano, że wspomniane instytucje, jakkolwiek mają cele oświatowo-kulturalne, mają również i cele towarzyskie i z tego względu charakteru instytucji państwowych przyznać im nie można. Jeśli chodzi o nadanie im prawa zajmowania pomieszczeń w gmachach państwowych oraz rekwirowania lokali prywatnych, uznano, że nadawanie im tego prawa w ogólnikowy sposób mogłoby wywołać wśród społeczeństwa niekorzystne wrażenie, natomiast upoważniono p. Ministra Spraw Wojskowych do urządzenia gospód żołnierskich w koszarach oraz do zarekwirowania na potrzeby kasyna oficerskiego w Warszawie lokalu Renesansu na ul. Nowy Świat. Jeśli chodzi o inne miasta, będzie mogło Min[isterstwo] Spraw Wojskowych otrzymywać podobne upoważnienia od wypadku do wypadku. Co do poruszonej przez p. Ministra Leśniewskiego sprawy wstawiania w budżecie Min[isterstwa] Spraw Wojskowych odpowiednich kredytów na urządzenie i prowadzenie kasyn oraz gospód uznano, że przeciwko subwencjonowaniu tych instytucji przez Min[isterstwo] Spraw Wojskowych nie zachodzą żadne zasadnicze przeszkody.

9. W związku ze sprawą rekwizycji lokali na potrzeby kasyn oficerskich i gospód żołnierskich p. Minister Wojciechowski porusza sprawę braku lokali dla szkół, innych instytucji kulturalno-oświatowych, szpitali itp. W uznaniu potrzeby zapewnienia tego rodzaju instytucjom odpowiednich pomieszczeń proszono p. Ministra Zdrowia Publicznego, by postarał się w Komisji Prawniczej Sejmu o takie uzupełnienie wniesionego już do Sejmu projektu ustawy o obowiązku zarządów komunalnych dostarczania mieszkań, aby te instytucje mogły z niej skorzystać i o ewentualną odpowiednią zmianę tytułu tejże ustawy.

10. ^bZałącznik No. 6.^b Wniosek Min[isterstwa] Spraw Zagranicznych w sprawie upoważnienia go do rekwirowania pokojów w hotelach dla potrzeb Misji zagranicznych oraz przybywających do Warszawy wybitniejszych cudzoziemców przekazano do załatwienia Min[isterstwu] Zdrowia Publicznego w porozumieniu z Min[isterstwem] Spraw Zagranicznych.

11. ^bZałącznik No. 7.^b P. Minister Sobolewski porusza sprawę zmiany roty przysięgi dla urzędników i sędziów. Obecna rota staje się powodem wielkich trudności na terenie Galicji Wschodniej, gdyż Ukraińcy, a po części i Żydzi nie chcą przysięgać na wierność narodowi polskiemu, natomiast przypuszczalnie bez większych trudności złożyliby przysięgę na wierność Państwu Polskiemu. W celu usunięcia zachodzących w tej mierze trudności już na posiedzeniu w dniu 27 czerwca b.r. Rada Ministrów uchwaliła projekt ustawy o rocie przysięgi, który został wniesiony do Sejmu tu jednak napotyka na przeszkody ze względu na swój konfesyjny charakter. Z tego powodu nie można się spodziewać, by miał on zostać wkrótce uchwalonym. Wobec tego proponuje p. Minister, by skorzystać z upoważnienia, zawartego w nieuchylonym dotąd art. 6-ym dekretu o najwyższej władzy reprezentacyjnej Republiki Polskiej z dn. 22 listopada 1918 r. (Dz. Praw nr 17 poz. 41), i ustanowić nową rotę przysięgi w drodze rozporządzenia Rady

Ministrów. Zarazem przedstawia p. Minister projekt roty przysięgi dla ministrów, urzędników i sędziów. Projekt ten przyjęto i polecono Min[isterstwu] Sprawiedliwości przygotowanie tekstu odpowiedniego rozporządzenia Rady Ministrów²⁷⁹.

12. ^bZałącznik No. 8. ^bP. Minister Seyda prosi o uchwalenie w trybie nagłym projektu ustawy o ochronie lokatorów w b. Dzielnicy Pruskiej, P. Minister Wojciechowski wnosi o przeredagowanie tego projektu w ten sposób, by zawierał on tylko poprawki względnie uzupełniania w stosunku do ustawy o ochronie lokatorów, obowiązującej w b. zaborze rosyjskim. Wniosek ten przyjęto i polecono Międzyministerialnej Konsultacji Prawnej przedstawienie przeredagowanego projektu na najbliższym posiedzeniu²⁸⁰.

13. Przyjęto wnioski Min[isterstwa] B[ylej] Dzielnicy Pruskiej o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji p. Romana Rybarskiego – na Podsekretarza Stanu w tym Ministerstwie, p. Józefa Wybickiego – na Komisarycznego Starostę Krajowego Województwa Pomorskiego i p. Kazimierza Esden-Tempskiego – na Komisarycznego Prezesa Izby Rolniczej Województwa Pomorskiego, oraz wnioski Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P. w sprawie mianowania p. Karola Turskiego – Szefem Sekcji w tym Ministerstwie.

14. ^bZałącznik No. 9. ^bWyrażono zgodę na zmianę uchwały Rady Ministrów z dnia 28 sierpnia b.r. w tym kierunku, by udzielić gwarancji państwowej na pożyczkę Galicyjskiemu Wojennemu Zakładowi Kredytowemu we Lwowie w wysokości 20 milionów koron za oprocentowaniem nie 4½% lecz 4¼% , przy czym w razie zmiany dyskonta w P.K.K.P. udzielające pożyczki banki będą mogły odpowiednio podwyższyć stopę procentową.

15. ^bZałącznik No. 10. ^bWyrażono również zgodę na udzielenie gwarancji państwowej do sumy 5½ milionów koron dla pożyczki, mającej być udzieloną przez konsorcjum banków spółce akcyjnej p[od] f[irmą] „Azot” w Borach na wykończenie i uruchomienie fabryki azotanów.

16. Przyjęto wniosek p. Ministra Bilińskiego, by uzupełnić skład ustanowionej uchwałą Rady Ministrów z 4 X b.r. komisji rehabilitacyjnej o jeszcze jednego przedstawiciela ludności żydowskiej z grupy asymilatorów i proszono p. Prezydenta Ministrów o mianowanie drugim członkiem tej komisji p. pośła Raucha.

Na tym posiedzenie zakończono o godzinie 8 m. 30 wieczorem.

fSwojciechowski

²⁷⁹ Ciąg dalszy sprawy, zob. protokół posiedzenia Rady Ministrów z 8 listopada 1919 r.

²⁸⁰ Ciąg dalszy sprawy, zob. protokół posiedzenia Rady Ministrów z 13 listopada 1919 r.

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 116. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 października 1919 r.].
2. [Projekt ustawy w przedmiocie pracy młodocianych i kobiet]²⁸¹.
3. [Wniosek Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej w sprawie uchylenia rozporządzenia Rady Ministrów z 28 listopada 1918 r. o zasiłkach dla pracowników zakładów przemysłowych objętych dekretem Naczelnika Państwa z 23 listopada 1918 r.]²⁸².
4. [Projekt ustawy o przyznaniu stopni i praw oficerskich weteranom powstań z lat 1831 i 1863].
5. [Wniosek nagły Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie uznania kasyn oficerskich i gospód żołnierskich za instytucje państwowe].
6. [Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie upoważnienia tegoż Ministerstwa do rekwirowania pokojów w hotelach warszawskich na potrzeby poselstw, misji i delegacji państw obcych].
7. [Projekt roty przysięgi dla ministrów, urzędników i sędziów].
8. [Projekt ustawy o ochronie lokatorów]²⁸³.
9. [Informacja dla Rady Ministrów w sprawie udzielenia gwarancji rządowej do wysokości 20 milionów marek dla Galicyjskiego Wojennego Zakładu Kredytowego]²⁸⁴.
10. Wniosek nagły ministra skarbu na Radę Ministrów w sprawie przyjęcia gwarancji Rządu dla pożyczki w kwocie 5 500 000 koron, którą ma zaciągnąć Towarzystwo Akcyjne „Azot” w Borach w konsorcjum banków małopolskich²⁸⁵.

°Załącznik^h do punktu^h No. 1.^c

[Porządek dzienny 116. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 października 1919 r.]

Porządek dzienny
116-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 16 października r.b.
z u w a g a m i .

- 1) Sprawa żydowska.
- 2) Projekt ustawy o pracy młodocianych i kobiet.
- 3) Projekt ustawy o pośrednictwie pracy poza granice kraju.

²⁸¹ Nie publikuje się.

²⁸² Nie publikuje się.

²⁸³ Nie publikuje się.

²⁸⁴ Nie publikuje się.

²⁸⁵ Nie publikuje się.

Projekty ad 2 i 3 zostały rozpatrzone przez Międzyministerialną Konsultację Prawną.

- 4) Projekt rozporządzenia wykonawczego do ustawy o stosunkach służbowych funkcjonariuszów państwowych podczas służby wojskowej.
Projekt ten został zatwierdzony przez Międzyministerialną Komisję Kwalifikacyjną.
- 5) Wniosek Min[isterstwa] Ochrony Pracy w sprawie zasiłków 600 markowych dla pracowników zakładów państwowych, objętych Dekretem Naczelnika Państwa z 23 listopada 1918 r.
- 6) Projekt ustawy o przyznaniu stopni i praw oficerskich weteranom z 1831 i 1863 r.
- 7) Wniosek Min[isterstwa] Spraw Wojskowych w sprawie uznania kasyn oficerskich i gospód żołnierskich za instytucje państwowe.
- 8) Wniosek Min[isterstwa] spraw Wojskowych w sprawie zmiany ustawy o organizacji i zakresie działania Min[isterstwa] Robót Publicznych.
- 9) Statut zrzeszenia pracowników pocztowych.
Wnioski i projekt ad 5–9 zostały rozpatrzone przez Międzyministerialną Konsultację Prawną.

°Załącznik do punktu 7.° °No. 4.°

[Projekt ustawy o przyznaniu stopni i praw oficerskich weteranom powstań z lat 1831 i 1863]

7 X

DO
RADY MINISTRÓW

Wniosek nagły.

Ministerstwo Spraw Wojskowych wnosi o uchwalenie i przedłożenie na najbliższym posiedzeniu Sejmu Ustawodawczego następującego projektu:

U s t a w a
z dnia ... 1919 r.
o przyznaniu stopni i praw oficerskich
weteranom polskim z r. 1831 i 1863.

Art. 1. Wszystkim weteranom z r. 1831 i 1863, zaliczonym na mocy rozkazu Naczelnego Wodza do szeregów wojska, z wyjątkiem karanych sędownie

za przestępstwa uchybiające godności stanu oficerskiego, przyznaje się honorowy stopień podporucznika wojsk polskich.

Art. 2. Tym weteranom, którzy wylegitymują się z przyznania im wyższych stopni oficerskich podczas służby w szeregach powstańczych, potwierdzony będzie odpowiedni wyższy stopień wojskowy.

Art. 3. Weterani roku 1831 i 1863, przyjmując na siebie obowiązek zachowania godności stanu oficerskiego, korzystają ze wszystkich praw i przywilejów oficerów armii czynnej, z wyjątkiem stałego uposażenia służbowego.

Art. 4. Zamiast poborów służbowych, ustanowionych dla oficerów służby czynnej, weterani z r. 1831 i 1863 otrzymują stałą pensję dożywotnią, określoną przez osobną ustawę z dnia 2 sierpnia 1919 r.

Art. 5. Ustawa niniejsza wchodzi w życie [z dniem] jej ogłoszenia.

Art. 6. Wykonanie ustawy niniejszej poleca się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Uzasadnienie.

Rozkazem Naczelnego Wodza z dnia 21 stycznia 1919 r. wszyscy weterani 1863 r. zostali zaliczeni do szeregów Wojska z prawem noszenia mundurów Wojsk Polskich w dni uroczyste.–

Wiekopomny ten akt, będący wiernym oddźwiękiem życia i pragnień całego narodu, wiąże w jeden nieprzerwany łańcuch usiłowania wszystkich pokoleń, walczących o zdobycie wolności i niepodległości Polski. – Zasłużeni bojownicy o sprawę narodową doczekali się należytego im hołdu i słusznej oceny ze strony wdzięcznej Ojczyzny. Lecz na tym uznaniu, mającym głębokie ideowe znaczenie, nie można się ograniczyć; trzeba mu nadać kształty realne i wyciągnąć zeń właściwe konsekwencje, jakimi mają być – zabezpieczenie materialnego bytu weteranów i przyznanie im odpowiednich stopni oficerskich w szeregach Wojska Polskiego.

Pierwszy z tych celów został urzeczywistniony przez uchwalenie ustawy o przyznaniu stałej pensji dożywotniej weteranom 1863 r., drugi – przez przyznanie im stopni oficerskich.

Minister Spraw Wojskowych

/-/ J. Leśniewski.

Generał-Porucznik.

**[Wniosek nagły Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie uznania kasyn
oficerskich i gospód żołnierskich za instytucje państwowe]**

MINISTER
SPRAW WOJSKOWYCH
Nr. 2952

Warszawa, dn. 12 lipca 1919 roku

DO
RADY MINISTRÓW

Ministerstwo Spraw Wojskowych prosi o
uchwalenie następującego wniosku nagłego:

Rada Ministrów postanawia:

1. Kasyna oficerskie i gospody żołnierskie jako instytucje o charakterze kulturalno-oświatowym, niezbędne dla wojskowości, uznaje się za instytucje państwowe.

2. Władze wojskowe mają prawo zajmować lokale dla tych instytucji w budynkach państwowych, lub w braku takowych, rekwirować odpowiednie lokale w budynkach prywatnych na mocy ustawy o świadczeniach wojennych.

MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH

Generał-Porucznik.

MOTYWY WNIOSKU. –

Władze cywilne uważają kasyna oficerskie i gospody żołnierskie tylko za zbyt-kowne stołownie, na które pozwalają sobie oficerowie i żołnierze, i odmawiają dla nich pomieszczeń w budynkach państwowych, lub też czynią trudności przy skutecznianiu na ich urządzenie rekwizycji lokali w budynkach prywatnych na mocy ustawy o świadczeniach wojennych. Stosunek taki jest jedynie wynikiem nieznamomości rzeczy, gdyż władze cywilne nie wiedzą, że kasyno oficerskie jest jednocześnie szkołą, gdzie oficerowie uzupełniają swoje wykształcenie przez odczyty, zajęcia praktyczne i pogadanki i gdzie odbywają również ćwiczenia gimnastyczne. Prócz tego kasyno jest jedynym miejscem, gdzie oficerowie, pochodzący z różnych b. zaborów i różnych armii mogą się pomiędzy sobą zaznajamiać, co jest wielce pożądanym dla osiągnięcia jednolitości armii. Kasyno jest również niezbędnym jako stołownia; każdy oficer, tułając się po świecie w ciągu pięciu lat i pozbawiony wygód życia rodzinnego, winien mieć pewność, że gdziekolwiek go

rzuci los wojny i rozkaz naczelnika, nie będzie nigdzie głodnym, lecz wszędzie otrzyma zdrowe pożywienie.

Wszak każdy rozumie, że pobory oficerskie nie wystarczają na uczęszczanie do dobrych restauracji, a przy stałym jadaniu w różnych stołowniach prywatnych każdy oficer po roku byłby człowiekiem zupełnie chorym.

Gospody żołnierskie są instytucjami bardzo ważnymi z przyczyn następujących:

a) w gospodzie żołnierz ma możliwość napisać list, przeczytać gazetę lub książkę, miewa sposobność usłyszeć odczyt, muzykę lub śpiew.

b) Gospoda jest jedynym miejscem, gdzie żołnierz znajduje się wśród warunków, zbliżonych do życia rodzinnego; w koszarach bowiem w najlepszym razie jest do jego rozporządzenia jedynie łóżko, stołek i szafa, z której korzysta do wspólni z jednym z towarzyszy; w warunkach obecnych czasu przejściowego nie ma nawet i tego, gdyż żołnierz miewa na stałe swoje locum tylko kawałek piętrowej przycy, na którym trudno jest nawet usiąść, a można jedynie leżeć.

c) Gospoda jest jedynym miejscem, na którym żołnierz może ugościć odwiedzających go krewnych i przyjaciół.

d) Wszystko to razem wzięte stwarza dla żołnierza w gospodzie ośrodek kulturalny i przyjazny. Jeżeli żołnierz znajdzie w nim zaspokojenie swoich potrzeb intelektualnych, to w godzinach pozasłużbowych nie będzie uciekał dla szukania rozrywki na miasto lub do wsi okolicznych, gdzie częstokroć czatuje na niego agitator, który niezwłocznie wyzyska dla swoich celów partyjnych niezadowolenie żołnierza z ciężkich warunków życia koszarowego.–

‘Załącznik do punktu 10^e ‘No. 6.^c

[Wniosek Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie upoważnienia tegoż Ministerstwa do rekwirowania pokojów w hotelach warszawskich na potrzeby poselstw, misji i delegacji państw obcych]

Warszawa, dnia 16 października 1919 r.

WNIOSEK NA RADE MINISTRÓW

Wobec ogromnych trudności na jakie napotyka Ministerstwo Spraw Zagranicznych przy ulokowaniu Poselstw, Misji i Delegacji wysyłanych przez obce rządy do Polski i wobec tego, że urzędy rekwizycyjne w wypadkach nagłego zapotrzebowania nie mogą udzielić Ministerstwu Spraw Zagranicznych potrzebnej pomocy, co pociąga za sobą w skutkach pozostawanie obcych przedstawicielstw bez dachu nad głową

Ministerstwo Spraw Zagranicznych wnosi

Rada Ministrów uchwalić raczy:

upoważnia się Ministerstwo Spraw Zagranicznych do rekwirowania w następujących hotelach miasta Warszawy za pośrednictwem Komendy miasta pokoi: hotel Europejski, hotel Bristol, hotel Polonia, hotel Francuski, hotel Rzymski i hotel Brühlowski. Rekwirowanie odbywać się ma za pośrednictwem Komendy miasta i pod tymi samymi warunkami jak wojskowość – do łącznej liczby 40 (czterdziestu) pokoi. Ministerstwo Spraw Zagranicznych każdorazowo zawezwie pisemnie Komendę miasta do dostarczenia w przeciągu 24 godzin żądanej liczby pokoi w hotelach oznaczonych przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Pan Minister Spraw Wojskowych udzieli natychmiast odpowiednich poleceń Komendzie miasta.

Podsekretarz Stanu:

^fW Skrzyński^f

^cZałącznik do punktu 11^c ^eNo. 7.^c

[Projekt roty przysięgi dla ministrów, urzędników i sędziów]

Załącznik do p[kt]. 11 protokołu.

Projekt roty przysięgi dla
Ministrów, Urzędników i Sędziów.

a) dla ministrów:

Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, że na powierzonym mi urzędzie Ministra Państwa Polskiego dążyć będę do ugruntowania wolności, niepodległości i potęgi Rzeczypospolitej Polskiej, której wierności zawsze dochowam, honoru i godności narodu oraz przepisów prawa strzec będę niezłomnie, a obowiązki moje zawsze sumiennie i z całą świadomością ciężącej na mnie odpowiedzialności wypełniać będę.

Tak mi Panie Boże dopomóż.

b) dla urzędników:

Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, że na powierzonym mi stanowisku urzędowym przyczyniać się będę w mym zakresie działania ze wszystkich sił do ugruntowania wolności, niepodległości i potęgi Rzeczypospolitej Polskiej, której zawsze wiernie służyć będę, wszystkich obywateli kraju w równym mając zachowaniu, przepisów prawa strzec będę pilnie, obowiązki urzędu mego spełniać gorliwie i sumiennie, polecenia mych przełożonych wykonywać dokładnie, a tajemnicę urzędowej dochowam.

Tak mi Panie Boże dopomóż.

c) dla sędziów:

Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, że na powierzonym mi urzędzie sędziego przyczyniać się będę w mym zakresie działania ze wszystkich sił do ugruntowania wolności, niepodległości i potęgi Rzeczypospolitej Polskiej, której zawsze wiernie służyć będę, obowiązki urzędu mego spełniać będę gorliwie, sprawiedliwość bezstronnie według mego sumienia i zgodnie z przepisami prawa wymierzać, a tajemnicy urzędowej dochowam.

Tak mi Panie Boże dopomóż.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 8.

39

PROTOKÓŁ 117-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 20-go października 1919 r.

Przewodniczy

p. Prezydent Ministrów
Ignacy Paderewski.

Obecni:

Minister Spraw Wewnętrznych

p. Stanisław Wojciechowski

Minister Sprawiedliwości

p. Bronisław Sobolewski

Minister Sztuki i Kultury

p. Zenon Przesmycki

Minister Robót Publicznych

p. Tadeusz Jasionowski

Minister Poczty i Telegrafów

p. Hubert Linde

Minister Zdrowia Publicznego

p. dr Tomasz Janiszewski

Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych

p. Julian Eberhardt

Kierownik Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P.

p. Zygmunt Chmielewski

Kierownik Min[isterstwa] Aprowizacji

p. Oskar Sobański

Wiceminister Spraw Wojskowych

p. generał-ppor. Stefan Majewski

Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]

Spraw Zagran[icznych]

p. Władysław Skrzyński

Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Skarbu

p. Władysław Byrka

Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]

Ochrony Pracy

p. Aleksander Prystor

Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]

W.R. i O.P.

p. Bronisław Dembiński

Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]

dla b. Dziel[nicy] Pruskiej

p. Adam Poszwiński

Szef Sekcji w Prez[ydium] Rady Min[istrów]

p. Edward Lechowicz

Protokołuje

p. dr Juliusz Koppens.

Początek posiedzenia o godz. 5 m. 15 po południu.

1. Przeciw protokołowi 116-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 16 października r.b. żaden z Panów Ministrów nie zgłosił sprzeciwu, wobec czego protokół uznano go za przyjęty.

2. P. Prezydent Ministrów zdaje sprawę z wyniku swej pracy w Paryżu i Londynie. – Przy uzyskaniu plebiscytu na Śląsku Cieszyńskim²⁸⁶ był zmuszony zaprotestować przeciw postanowieniu dopuszczającemu do głosowania tych

²⁸⁶ O przeprowadzeniu plebiscytu na Śląsku Cieszyńskim zdecydowała 27 września 1919 r. Rada Najwyższa Konferencji Pokojowej w Paryżu.

wszystkich, którzy posiadają prawo przynależności w jednej z gmin obszaru plebiscytowego, chociaż od dawna na tym obszarze nie mieszkają, ponieważ w ten sposób Cześci uzyskaliby możliwość sztucznego powiększenia głosów przez wystawianie indygenatów, których, jak mu doniesiono, wydano dotąd w samym Karwinie do 36 tysięcy.

Na poruszoną przez Pana Prezydenta, zarówno w Paryżu jak i Londynie, sprawę dalszej polityki polskiej na Wschodzie wobec zakusów niemieckich w prowincjach nadbałtyckich, nie otrzymał on definitywnej odpowiedzi. P. Clemenceau wyraził życzenie, abyśmy użyczyli naszej armii do wyrugowania stamtąd Niemców, na co p. Prezydent jako warunek naszej akcji postawił żądanie zaopatrzenia armii polskiej w odzież i żywność, uzupełnienia jej taboru wojennego. dalej pomocy pieniężnej oraz przede wszystkim zabezpieczenia naszych granic od Zachodu. Reprezentant Ameryki p. Polk uznał trudność dania Polsce gwarancji zabezpieczenia granic zachodnich po zdemobilizowaniu armii amerykańskiej i angielskiej a także i w znacznej części francuskiej oraz wobec możliwości samowolnej akcji wojsk niemieckich skoncentrowanych na Górnym Śląsku. W konsekwencji tego Ententa nie chce przedsięwziąć decydujących kroków dla wyrugowania Niemców z prowincji bałtyckich przed ratyfikacją pokoju ani też popychać nas do tego ponieważ ratyfikacja pokoju umocni znacznie jej sytuację wobec Niemiec.

W sprawie Galicji Wschodniej udało się p. Prezydentowi zmienić w ostatniej chwili niekorzystne dla nas stanowisko Konferencji Pokojowej. Po wywodach p. Prezydenta oświadczył pierwszy przedstawiciel Ameryki na następnym posiedzeniu Rady Pięciu, że cofa swoje dotychczasowe stanowisko co do tymczasowego oddania Polsce Galicji Wschodniej, a za jego zdaniem poszli przedstawiciele reszty mocarstw, przedstawiciel Anglii z tym zastrzeżeniem, że nie może oddać swego głosu bez upoważnienia rządu. P. Prezydent udał się wobec tego do Londynu gdzie przekonał się o nieprzychylnym stanowisku dla Polski Lloyd George'a w sprawie Galicji Wschodniej, tak że w końcu musiał oświadczyć, iż w żadnym razie nie podpisze układu prowizorycznego co do Galicji Wschodniej. Na to oświadczenie Lloyd George obiecał tę sprawę omówić jeszcze raz w łonie rządu angielskiego i zawiadomić p. Prezydenta o wyniku tych obrad, czego dotychczas nie uczynił a ostatnie poufne wiadomości z Londynu zdają się potwierdzać dalsze obstawianie Anglii przy dotychczasowym stanowisku²⁸⁷.

Wobec rozpaczliwego wprost położenia armii polskiej w braku niezbędnej odzieży zimowej starał się p. Prezydent o przyjęcie propozycji Komisji Likwidacyjnej Amerykańskiej na zakupno stocków demobilizacyjnych w Koblencji. Transakcja ta

²⁸⁷ 21 listopada 1919 r. Rada Najwyższa zdecydowała o przyznaniu Polsce tymczasowego, 25-letniego mandatu do sprawowania zarządu nad Galicją Wschodnią. Na skutek polskich zabiegów, wspartych przez dyplomację francuską, miesiąc później zawieszono wykonanie tej decyzji.

mimo nadzwyczaj korzystnych warunków kupna na kredyt 10-o letni i niskiej ceny towarów nie doszła do skutku wobec opozycji p. generała Romera. P. Prezydent zakupił następnie w Londynie u firmy prywatnej 300 tysięcy mundurów za 619 tysięcy £. z czego 75 tysięcy mundurów musi być dostarczonych do Warszawy w ciągu 2 tygodni. Oprócz tego stara się w Min[isterstwie] Wojny angielskim o uskutecznienie dalszych zakupów, a firma Cunard Line zobowiązała się dostarczyć na przewóz tych zakupów na razie 3 okrętów po 8 tysięcy ton po cenie kosztu (5 £ 3 Sh za tonę). – Transport zapasów zakupionych na kredyt za 17 milionów frcs od armii francuskiej (400 tysięcy kożuszków, 500 tysięcy kalesonów, 500 skarpetek, 100 tysięcy kaloszy, 500 tysięcy śniegowców i 200 tysięcy kominiarek) uległ wstrzymaniu w ostatniej chwili z powodu żądania francuskiego Min[isterstwa] Komunikacji, aby przewóz zapłacono w gotówce. – Transakcja z firmami amerykańskimi co do zakupna 38 tysięcy par butów po 60 frcs za parę nie doszła do skutku wobec stanowiska Min[isterstwa] Skarbu, które zażądało opłaty cła przez firmę sprzedającą.

Stanowisko Anglii w sprawie rosyjskiej nie jest jednolite. Lloyd George jest wyraźnie nieprzychylny Denikinowi, któremu ma za złe otaczanie się Niemcami i którego dążenie uważa za reakcyjne. – ^dDrugi prąd mający za sobą ogromną większość narodu, na którego czele stoi Winston Churchill, popiera jak najmocniej wszelkie akcje, dążące do zwalczania bolszewików i odbudowy nowej Rosji^d. Partia ta jest gotową dopomóc nam, materiałami wojskowymi do walki z bolszewikami. P. Prezydent oczekuje od Anglii konkretnych propozycji w tym kierunku a sprawę naszej polityki wobec Rosji uważa za najważniejszą i pragnie aby Rada Ministrów rozpatrzyła ją gruntownie po zasięgnięciu zdania Naczelnika Państwa a potem dopiero przedstawiła Sejmowi konkretne propozycje.

3. ^bZa[łączniki] No. 2 i 3.^b P. Minister Wojciechowski przedstawia projekt konstytucji opartej na projekcie wypracowanym przez ankietę zwołaną przez p. Prezydenta Ministrów²⁸⁸. – Wobec postępujących prac Sejmowej Komisji Konstytucyjnej wniesienie projektu rządowego jest nadzwyczaj pilne. Projekt ten proponuje ciało prawodawcze jednoizbowe, przy którym utworzona będzie zamiast Senatu instytucja Straży Praw złożona z mężów zaufania Sejmu, z reprezentantów najwyższych zakładów naukowych oraz z mężów zaufania Naczelnika Państwa. Kompetencja Straży Praw została w porównaniu z Deklaracją konstytucyjną z 3 maja rozszerzoną. Rozszerzono również władzę wykonawczą Naczelnika

²⁸⁸ Komisja pod nazwą *Ankieta dla oceny projektów konstytucji* powołana została do życia 25 stycznia 1919 r. W jej pracach wzięło udział czternastu fachowców, reprezentujących różne środowiska. *Ankieta*, obradująca pod przewodnictwem prof. Michała Bobrzyńskiego, zakończyła swoją działalność w marcu 1919 r. *Ku Rzeczypospolitej demokratycznej. Polska debata ustrojowa 1917–1921*, oprac., wybór i przyg. do druku M. Jabłonowski, W. Jakubowski, K. Jajecznik, seria: O Niepodległą i granice, t. 8, Pułtusk–Warszawa 2014, s. 65–66.

Państwa. Projekt przewiduje wybór Naczelnika Państwa przez plebiscyt spośród dwóch kandydatów wybranych przez Sejm.

Projekt przewiduje również drobniejsze zmiany projektu ankiety dotyczące składu Trybunału Stanu oraz odmawia prawa wybieralności urzędnikom i funkcjonariuszom państwowym wszelkich kategorii, wojskowym wszelkich stopni jak również nauczycielom szkół publicznych oraz zmienia postanowienia art. 115 projektu ankiety w tym kierunku, że konstytucja może być po roku po ustaleniu granic państwa w ciągu dwóch lat zmieniona przy obecności połowy ogółu członków Sejmu zwykłą większością głosów.

Wnioski p. Ministra Wojciechowskiego, dotyczące zastąpienia Senatu przez instytucję Straży Praw oraz sposobu wyboru Naczelnika Państwa przyjęto po dyskusji, polecając zarazem pp. Ministrom: Wojciechowskiemu, Sobolewskiemu i Przesmyckiemu oraz Prezesowi Generalnej Prokuraturii Rzeczypospolitej Polskiej p. Bukowieckiemu przejrzenie projektu rządowego i przedłożenie go Radzie Ministrów do aprobaty na osobnym posiedzeniu, które wyznaczono na 23-go b.m.

4. P. Podsekretarz Stanu Poszwiński prosi o zdjęcie z porządku dziennego ustawy o ochronie lokatorów w b. dzielnicy pruskiej.

Wniosek ten przyjęto.

5. ^bZałącznik No. 4.^b Przyjęto projekt rozporządzenia wykonawczego do ustawy z dnia 11 lipca 1919 r. Dz. P.P. nr 59 poz. 357, normującej stosunki służbowe funkcjonariuszów państwowych podczas pełnienia służby wojskowej, skreślając w ustępie 1-ym postanowień wstępnych zdanie zaczynające się od słów „z wyjątkiem” aż do końca ustępu, oraz dodając na końcu ustępu 2-go tych postanowień słowa: „w porozumieniu z Ministrem Skarbu”²⁸⁹.

6. Na wniosek p. Ministra Wojciechowskiego postanowiono omawianie sprawy żydowskiej przełożyć na jedno z następnych posiedzeń.

Na tym posiedzenie zakończono o godz. 8 m. 45 wieczorem.

^fSWojciechowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 117. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 20 października 1919 r.].
2. [Projekt Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej opracowany przez członków tzw. Ankiety (druk)]²⁹⁰.

²⁸⁹ Dz.U. 1919, nr 87, poz. 474.

²⁹⁰ Nie publikuje się. Zob. załącznik do protokołu posiedzenia Rady Ministrów z 29 marca 1919 r. Tekst opublikowany też w: *Ku Rzeczypospolitej demokratycznej...*, s. 380–401.

3. [Zmiany i uzupełnienia do projektu konstytucji przygotowanego przez Ankiętę]²⁹¹.
4. [Projekt rozporządzenia wykonawczego Rady Ministrów do ustawy z 11 lipca 1919 r., normującej stosunki służbowe funkcjonariuszy państwowych podczas pełnienia służby wojskowej]²⁹².

Załącznik No. 1. ^c

**[Porządek dzienny 117. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 20 października 1919 r.]**

Warszawa, dn. 19 października 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że w poniedziałek dn. 20 października r.b., o godz. 5-ej po poł. odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w Pałacu Namiestnikowskim (Krak[owskie] Przedm[ieście] 46/48).

Porządek dzienny 117-go posiedzenia Rady Ministrów:

1. Projekt Konstytucji.
2. Projekt ustawy o ochronie lokatorów w b. Dzielnicy Pruskiej.
3. Projekt rozporządzenia wykonawczego do ustawy o stosunkach służbowych funkcjonariuszy państwowych podczas służby wojskowej.
4. Sprawa żydowska.

Porządek dzienny przesłany poprzednio zostaje uchylony.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 8.

²⁹¹ Nie publikuje się.

²⁹² Nie publikuje się.

PROTOKÓŁ
118-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 28 października 1919 r.

Przewodniczy	p. Prezydent Ministrów Ignacy Paderewski.
Obecni:	
Minister Spraw Wewnętrznych	p. Stanisław Wojciechowski
Minister Skarbu	p. dr Leon Biliński
Minister Spraw Wojskowych	p. gen. por. Józef Leśniewski
Minister Sprawiedliwości	p. Bronisław Sobolewski
Minister Wyznań Rel[igijnych] i Oświecenia Publ[icznego]	p. dr Jan Łukasiewicz
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki
Minister Przemysłu i Handlu	p. Ignacy Szczeniowski
Minister Robót Publicznych	p. Tadeusz Jasionowski
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde
Minister Zdrowia Publicznego	p. dr Tomasz Janiszewski
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt
Kierownik Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P.	p. Zygmunt Chmielewski
Kierownik Min[isterstwa] Aprowizacji	p. Oskar Sobański
Prezes Głównego Urzędu Likwidacyjnego	p. Władysław Grabski
Podsekretarz Stanu w Prez[ydium] Rady Min[istrów]	p. dr Władysław Wróblewski
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Spraw Zagran[icznych]	p. Władysław Skrzyński
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Przem[ysłu] i Handlu	p. dr Henryk Strasburger
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Ochrony Pracy	p. Aleksander Prystor
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] B. Dzieln[icy] Prus[kiej]	p. dr Leon Janta-Półczyński
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] B. Dzieln[icy] Prus[kiej]	p. dr Roman Rybarski
Szef Departamentu do Spraw Morskich	p. admirał Konstanty Porębski
Szef Sekcji w Prezydium Rady Min[istrów]	p. Edward Lechowicz
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Spraw Zagranicznych	p. Kazimierz Olszowski
Szef Sekcji w Min[isterstwie] Przemysłu i Handlu	p. Antoni Doerman

Przedstawiciel Naczelnego Dowództwa
w Delegacji Berlińskiej
Protokołuje

p. gen. ppor. hr. Lamezan
p. dr Bronisław Helczyński

Początek posiedzenia o godz. 4 m. 20 po południu.

1. ^bZałącznik] No. 2.^b P. Podsekretarz Stanu Wróblewski zdaje sprawę z przebiegu rokowań delegacji, wysłanej do Berlina, z rządem niemieckim. Rokowania te toczą się w komisjach, ustanowionych do różnych spraw specjalnych, a mianowicie w komisji wojskowej, domen i lasów, skarbowo-likwidacyjnej, gospodarczej itd.²⁹³

Komisja wojskowa zawarła już umowę w sprawie sposobu ewakuacji Prus Królewskich i części Poznańskiego przez wojsko niemieckie i obsadzenia tych ziem przez wojsko polskie. Umowa ta zaakceptowana już przez Naczelnego Dowództwa przewiduje, że ewakuacja rozpocznie się 7 dnia od uprawomocnienia się traktatu i ukończy się w 19 dni od tego terminu, poza tym reguluje ona w sposób szczegółowy sposób ewakuacji i obsadzenia tych terenów przez wojsko polskie.

Komisja urzędnicza musiała w pracach swych liczyć się z brakiem polskich sił urzędniczych na ziemiach b. zaboru pruskiego, zwłaszcza istnieje niemożność zastąpienia niższych sił urzędniczych niemieckich w służbie sądowej, kolejowej i pocztowo-telegraficznej. Zamieszanie, jakie by się wkładło w ruch kolejowym i pocztowo-telegraficznym w razie ich ustąpienia, mogłoby zrobić bardzo złe wrażenie na terenach plebiscytowych. Z tego względu dążeniem ze strony polskiej było skłonienie rządu niemieckiego do wezwania tych urzędników, by przeszli na służbę Państwa Polskiego. W zamian za wystosowanie takiego wezwania żądali Niemcy pewnych koncesji, a więc wstrzymania się od likwidacji ich majątków etc., które to koncesje w znacznej mierze ze strony polskiej zostały przyznane. Szczegółowe warunki zostały już ułożone i niebawem będą Rządowi przedstawione do zatwierdzenia.

Prace komisji szkolno-wyznaniowej niewiele posunęły się naprzód ze względu na nadmierne żądania Niemców. Żądają oni utrzymania łączności kościoła ewangelickiego w odstąpionych terytoriach z kościołem ewangelickim niemieckim, co bezwzględnie zostało odrzucone, oraz znacznych koncesji na polu szkolnictwa z których ze strony polskiej istnieje skłonność przyznania im państwowego szkolnictwa średniego z językiem wykładowym niemieckim (w stosunku 1 szkoła średnia na 100 000 ludności) pozostałe zaś żądania nie mogą być uwzględnione.

²⁹³ Negocjacje zakończyły się zawarciem 25 listopada 1919 r. w Berlinie umowy o wycofaniu wojsk niemieckich z odstąpionych obszarów i oddaniu zarządu cywilnego stronie polskiej. Wraz z dodatkowym protokołem, podpisanym 8 stycznia 1920 r. w Paryżu, regulowała ona również najważniejsze kwestie gospodarczo-majątkowe, związane z objęciem przez Polskę terenów byłej dzielnicy pruskiej. Zob. *Zbiór umów i układów zawartych między rządem polskim i niemieckim w Berlinie i w Paryżu w roku 1919 i w styczniu 1920*, Poznań 1920.

Komisja domen i lasów doszła do porozumienia w przeważnej części przedmiotów, istnieje jednak spór co do dnia rozrachunku. Nadto istnieje spór co do tego, czy na polskiej stronie spoczywa ciężar dowodu, iż pewne domeny jako były królewskorzeczyne stały się własnością Państwa Polskiego bez odszkodowania.

W komisji skarbowo-likwidacyjnej istnieje zasadniczy spór co do dnia rozrachunku, gdy mianowicie Niemcy wysuwają termin 1 października 1919 r., delegacja polska obstaje przy terminie 11 listopada 1918 r., nadto zaś spór co do tego, co należy rozumieć przez wyrażenie traktatu wersalskiego „bien et propriété” względnie „property”, tj. jak szeroko należy interpretować pojęcie majątku państwowego, który winien być przekazany przez Niemcy Państwu Polskiemu. Niemcy chcą pod wyrażenie to podciągnąć tylko nieruchomości, ze strony polskiej zaś obejmuje się tym pojęciem i ruchomości.

Jeżeli chodzi o przyznane nam w traktacie prawo zlikwidowania całego prywatnego majątku Niemców w myśl art. 91 i 297 traktatu, na terenach odstąpionych delegacja polska stoi na stanowisku bezwarunkowego zastrzeżenia prawa do likwidacji wszelkiego majątku nieruchomego wraz z prawami rzeczowymi, dalej przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych i udziałów w nich, wreszcie praw ochrony własności przemysłowej. Natomiast delegacja jest zdania, że zwolnienie od likwidacji kont prywatnych, ruchomości tudzież hipotek nie naraża na szwank naszych istotnych interesów.

Komisja gospodarcza posunęła swe prace najdalej, albowiem zawarła już prowizoryczną umowę gospodarczą z rządem niemieckim, którą obecnie przedstawia do zatwierdzenia Rządu. Podobnie wymagać będą tego zatwierdzenia także wszelkie inne zawierane przez poszczególne komisje umowy. Wyjątkowo umowa gospodarcza zyskała już obecnie prowizorycznie moc obowiązującą. W następstwie przystępuje P. Podsekretarz Stanu do streszczenia umowy, której egzemplarz dołącza się do protokołu.

P. Prezes Głównego Urzędu Likwidacyjnego poddaje krytyce działalność delegacji z tego powodu, że objawia skłonność do zbyt daleko idących koncesji na rzecz Niemców i odchylen od korzystnych dla nas postanowień traktatu wersalskiego; w umowie gospodarczej uważa za niekorzystny dla nas termin jej ważności aż do 1 kwietnia 1920 r., skoro do tego czasu gospodarka węglowa na Górnym Śląsku nie będzie się znajdowała w rękach Niemców, lecz przejdzie do rąk komisji koalicyjnej, która niewątpliwie przyzna nam większy przydział węgla górnośląskiego i to bez kompensat z naszej strony. Podobnie uważa za niekorzystną umowę w sprawie urzędniczej i sądzi, że bez urzędników Niemców można by się w zupełności obejść. Wreszcie sądzi, że należałoby sprawę zatwierdzenia układów przewlekać do chwili, gdy znajdziemy się w bardziej pomyślnym od obecnego położeniu ekonomicznym.

P. Minister Seyda stwierdza, że umowa w sprawie urzędników była konieczna ze względu na potrzeby b. zaboru pruskiego i terytoria plebiscytowe, porusza

natomiast wątpliwości, czy koncesje na polu szkolnictwa nie idą za daleko. Jeśli chodzi o umowę gospodarczą kwestionuje zbyt niską cenę ziemniaków oraz postanowienia w sprawie żeglugi. W sprawie likwidacji majątków prywatnych wypowiada się za niezrzekaniem się prawa likwidacji hipotek. Zdanie to popiera p. Minister Biliński, a uzasadnia je bliżej p. Podsekretarz Stanu Rybarski.

P. Minister Łukasiewicz oświadcza się przeciw udzieleniu Niemcom na polu szkolnym i wyznaniowym jakichkolwiek dalej idących koncesji, niż te, które przyznaje im traktat między głównymi mocarstwami sprzymierzonymi a Polską.

P. admirał Porębski wypowiada się przeciw dopuszczeniu statków niemieckich do żeglugi przybrzeżnej po Wiśle, co jest rezygnacją z przyznanych nam przez traktat pokojowy upoważnień oraz przeciw pozostawieniu w latarniach morskich na wybrzeżu polskim obsługi niemieckiej, gdyż jesteśmy w zupełności przygotowani na objęcie tych latarni.

P. Prezydent Ministrów, reasumując wyniki dyskusji stwierdza, że sprawa zatwierdzenia umowy gospodarczej wobec nieposiadania jeszcze przez pp. Ministrów dokładnej jej znajomości nie może być dziś zdecydowaną. Przed zatwierdzeniem jej należy również poinformować się, czy nie napotykałaby ona na obiekcje ze strony mocarstw sprzymierzonych. Wobec tego proponuje odroczyć na razie decyzję w tej sprawie i przekazać ją ściślejszej komisji, złożonej z przedstawicieli Ministerstw: Spraw Zagranicznych, Spraw Wewnętrznych, Spraw Wojskowych, Skarbu, Przemysłu i Handlu, B. Dzielnicy Pruskiej oraz Głównego Urzędu Likwidacyjnego. Komisji tej przyznaje się prawo do ostatecznego zatwierdzenia, zmiany lub odrzucenia umowy.

Wniosek ten przyjęto.

2. ^bZałącznik No. 3.^b Przyjęto przedstawiony przez Min[isterstwo] Spraw Wewnętrznych projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie upoważnienia Ministra Spraw Wewnętrznych do wydawania zarządzeń wyjątkowych na okres czasu od 2 listopada 1919 r. do 2 lutego 1920 r.²⁹⁴

3. ^bZałączniki No. 4 i 5.^b P. Podsekretarz Stanu Prystor stawia wniosek nagły o rozstrzygnięcie sporu między Min[isterstwem] Ochrony Pracy a Min[isterstwem] Przemysłu i Handlu w sprawie powołania do życia komisji rozjemczej do rozstrzygania zatargów, powstałych między robotnikami przemysłu górniczego w Zagłębiu Dąbrowskim i zarządami kopalń. Spór ten tyczy się art. 1, 3, 8 i 10 projektowanego przez Min[isterstwo] Ochrony Pracy regulaminu tej komisji.

Min[isterstwo] Przemysłu i Handlu proponuje mianowicie, by, jeśli chodzi o art. 1, w skład komisji wchodził nadto po jednym przedstawicielu Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu i Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych. Co do art. 3, by przedstawiciel robotników danej kopalni nie był wyznaczony przez Zarząd Związków Zawodowych, lecz wybierany przez samych robotników danej kopalni; punkt 8

²⁹⁴ Dz.U. 1919, nr 83, poz. 462.

proponuje Min[isterstwo] Przemysłu i Handlu skreślenie go; co do art. 10 wreszcie proponuje stworzenie komisji odwoławczej od orzeczeń komisji rozjemczej.

Po dłuższej dyskusji zatwierdzono art. 1 w redakcji proponowanej przez Min[isterstwo] Ochrony Pracy, art. 8 i 9 skreślono, co do art. 3 zaś przekazano go do załatwienia porozumieniu obu zainteresowanych Ministerstw, w razie zaś, gdyby to porozumienie nie nastąpiło, przekazano rozstrzygnięcie sporu p. Ministrowi Sprawiedliwości.

Koniec posiedzenia o godzinie 9 m. 15 wieczorem.

^fSWojciechowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 118. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 28 października 1919 r.].
2. [Prowizoryczna umowa zawarta przez polsko-niemiecką komisję gospodarczą, obradującą w dniach 11–31 października 1919 r. (w języku niemieckim)]²⁹⁵.
3. [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów, upoważniającego ministra spraw wewnętrznych do wydawania na całym obszarze byłego zaboru rosyjskiego zarządzeń wyjątkowych].
4. [Projekt regulaminu komisji rozjemczej do rozstrzygania zatargów między robotnikami przemysłu górniczego i zarządami kopalń w Zagłębiu Dąbrowskim].
5. [Projekt rozporządzenia ministra pracy i opieki społecznej o w prowadzeniu instytucji mężów zaufania i komitetów kopalnianych w kopalniach Zagłębia Dąbrowskiego].

^cZałącznik No. 1.^c

[Porządek dzienny 118. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 28 października 1919 r.]

Porządek dzienny

118 posiedzenia Rady Ministrów w dniu 28-go października 1919 r.
z uwagami.

- 1) Sprawozdanie delegacji berlińskiej.
- 2) Sprawy plebiscytowe.
- 3) Sprawa zaopatrzenia ubogiej ludności na zimę.
- 4) Sprawa żydowska.

²⁹⁵ Nie publikuje się.

- 5) Statut Zrzeszenia Pracowników Pocztych.
Statut ten został rozpatrzony przez Międzyministerialną Konsultację prawną. Założyciele Zrzeszenia usilnie proszą o jak najrychlejsze zatwierdzenie statutu, bez czego nie mogą rozpocząć działalności.
- 6) Wniosek Ministerstwa W.R. i O.P. w sprawie upaństwowienia Akademii Rolniczej w Dublanach.
W sprawie tej osiągnięte zostało porozumienie z Ministerstwem Skarbu.
- 7) Rekursy przeciw orzeczeniom Komisarza Nadzwyczajnego m[iasta] Warszawy.
W sprawach: Franciszka Burlińskiego, Zofii Zakrzewskiej, Beniamina Dziewczopolskiego, Dawida i Joska braci Kirman, Stanisława Supniewskiego i Marii Damskiej.

°Załącznik do punktu 2° °No. 3.°

[Projekt rozporządzenia Rady Ministrów, upoważniającego ministra spraw wewnętrznych do wydawania na całym obszarze byłego zaboru rosyjskiego zarządzeń wyjątkowych]

KOMITET MINISTRÓW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Nr. 450/T.

Odpis

ROZPORZĄDZENIE
RADY MINISTRÓW
w przedmiocie upoważnienia Ministra Spraw Wewnętrznych
do wydawania na całym obszarze b. zaboru rosyjskiego
zarządzeń wyjątkowych.

W myśl art. I-go ust. 2 Ustawy z dnia 25 lipca 1919 r. (Dz. Praw Nr. 61, poz. 364) w przedmiocie zapewnienia bezpieczeństwa Państwa i utrzymania porządku publicznego w czasie wojny, Rada Ministrów przedłuża udzielone Ministrowi Spraw Wewnętrznych rozporządzeniem z dnia 1-go sierpnia 1919 r. (Dz. Praw nr 62, poz. 367) upoważnienie do wydawania na całym obszarze b. zaboru rosyjskiego zarządzeń wyjątkowych, na okres dalszych 3-ch miesięcy od dnia 2-go listopada 1919 r. do dnia 2-go lutego 1920 r.

Warszawa, dnia 30 października 1919 r.

PREZYDENT MINISTRÓW
/-/ I.J. Paderewski

[Projekt regulaminu komisji rozjemczej do rozstrzygnięcia zatargów między robotnikami przemysłu górniczego i zarządami kopalń w Zagłębiu Dąbrowskim]

PROJEKT.

REGULAMIN.

Komisji Rozjemczej do rozstrzygnięcia zatargów, powstałych pomiędzy robotnikami przemysłu górniczego w Zagłębiu Dąbrowskim i Zarządami Kopalń, a w szczególności do rozstrzygnięcia spraw, wynikłych przy stosowaniu umowy, zawartej w dniu 25 sierpnia 1919 r. pomiędzy delegatami Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej a przedstawicielami Związków Zawodowych Robotników Przemysłu Górniczego w Dąbrowie Górniczej.

I. SKŁAD KOMISJI.

Art. 1. Komisja składa się: z przedstawiciela Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej jako przewodniczącego, dwóch członków stałych i dwóch członków niestałych.

Art. 2. Członkami stałymi są:

- a) przedstawiciel Rady Zjazdu Przemysłowców Górniczych w Dąbrowie Górniczej;
- b) przedstawiciel Związków Zawodowych Robotników Przemysłu Górniczego Zagłębia Dąbrowskiego.

Art. 3. Członkami niestałymi są:

- a) przedstawiciel Zarządu kopalni, której dotyczy rozpatrywana sprawa;
- b) przedstawiciel robotników tejże kopalni, wyznaczony spośród członków komitetu kopalnianego przez Zarządy Związków Zawodowych Robotników Przemysłu Górniczego Zagłębia Dąbrowskiego.

II. CZYNNOŚCI KOMISJI.

Art. 5. Komisja w składzie członków stałych pod przewodnictwem przedstawiciela Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej zbiera się raz na tydzień w sobotę i rozpatruje sprawy, które wpłynęły bądź od Rady Zjazdu Przemysłowców, bądź od Związków Zawodowych Robotników Przemysłu Górniczego i, jeśli zajdzie tego potrzeba wyznacza dzień i godzinę do rozpatrzenia sprawy na miejscu.

Art. 6. Przy rozpatrywaniu sprawy na miejscu powyższy skład Komisji winien być uzupełniony przez powołanie członków niestałych, wymienionych w art. 3.

Art. 7. Do kompetencji Komisji należy rozpatrywanie i rozstrzygnięcie wszelkich nieporozumień i zatargów, powstałych pomiędzy robotnikami Przemysłu Górniczego w Zagłębiu Dąbrowskim i Zarządami kopalń, a w szczególności:

a) rozpatrywanie i rozstrzyganie wątpliwości i sporów, powstałych przy stosowaniu art. 6 Umowy (przyznanie robotnikowi akordowemu dniówki gwarantowanej);

b) rozpatrzenie sprawy, wynikającej z art. 9 Umowy (zobowiązanie się robotników do podniesienia wydajności pracy o 25%) i wydanie w tej sprawie swej opinii;

c) wydawanie opinii w sprawach, objętych przez art. 10 Umowy (rewizja umowy w razie wzrostu lub spadku cen artykułów pierwszej potrzeby);

d) załatwianie budzących wątpliwość zatargów, wynikłych na tle stosowania umowy, a niezałatwionych na miejscu przez mężów zaufania robotników z Zarządem kopalni.

^hArt. 8. Przestrzeganie wypełnienia warunków umowy należy do Inspekcji Pracy.^h

Art. 9. Postanowienia Komisji zapadają większością głosów; w razie równości głosów rozstrzyga przewodniczący.

^hArt. 10. Postanowienia Komisji są ostateczne.^h

^cZałącznik do punktu 3^c ^cNo. 5.^c

[Projekt rozporządzenia ministra pracy i opieki społecznej o wprowadzeniu instytucji mężów zaufania i komitetów kopalnianych w kopalniach Zagłębia Dąbrowskiego]

PROJEKT.

ROZPORZĄDZENIE.

MINISTRA PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ W POROZUMIENIU Z MINISTRAMI: SPRAW WEWNĘTRZNYCH ORAZ PRZEMYSŁU I HANDLU O WPROWADZENIU INSTYTUCJI MĘŻÓW ZAUFANIA ROBOTNIKÓW I KOMITETÓW KOPALNIANYCH W KOPALNIACH ZAGŁĘBIA DĄBROWSKIEGO.

I. Mężowie zaufania.

Art. 1. Ogół robotników i robotnic w każdej kopalni wybiera na okres sześciomiesięczny mężów zaufania po jednym od każdej rozpoczętej setki zatrudnionych w kopalni robotników i robotnic.

Art. 2. Każdy robotnik i robotnica głosuje na tyłu kandydatów, ilu mężów zaufania przypada na daną kopalnię.

Art. 3. Wybory są bezpośrednio tajne i proporcjonalne według systemu, przyjętego przy wyborach do Sejmu Ustawodawczego.

Art. 4. Bierne prawo wyboru przysługuje tym robotnikom i robotnicom, zatrudnionym w danej kopalni, którzy w chwili wyborów ukończyli 21 lat.

Art. 5. Wyborami kierują zarządy związków zawodowych robotników przemysłu górniczego, wyłaniając wspólnie komisję wyborczą.

Art. 6. Mężowie zaufania są organami pomocniczymi komitetów kopalnianych.

Art. 7. Zadaniem mężów zaufania jest:

1) pośredniczyć pomiędzy robotnikami swej kopalni, a komitetem kopalnianym we wszystkich wypadkach sporów i nieporozumień, powstałych z zarządzeniem kopalni;

2) donosić komitetowi kopalnianemu o wszystkich zauważonych przyczynach obniżenia się wydajności pracy;

3) czuwać nad ciągłością i intensywnością pracy w kopalni;

4) w razie powołania na członka komitetu kopalnianego – wypełniać jego obowiązki.

Art. 8. Mężowie zaufania za swe czynności wynagrodzenia nie pobierają.

II. Komitety kopalniane.

Art. 9. Po dokonaniu w kopalni każdorazowych wyborów zarządy związków zawodowych wyznaczają z pomiędzy mężów zaufania jako członków komitetów kopalnianych:

1) jednego – o ile kopalnia zatrudnia nie więcej niż 100 robotników

2) dwóch – o ile kopalnia zatrudnia od 100 do 300 robotników

3) trzech – o ile kopalnia zatrudnia od 300 do 500 robotników

4) czterech – o ile kopalnia zatrudnia więcej niż 500 robotników

Art. 10. Zarządom związków zawodowych przysługuje prawo odwołania członka komitetu kopalnianego i wyznaczenia na jego miejsce następcy z uwzględnieniem art. 8 i 10 przepisów niniejszych.

Art. 11. Przy wyznaczaniu członków komitetów kopalnianych spośród mężów zaufania, wybranych z różnych list kandydatów, obowiązuje zasada proporcjonalności, przyjęta przy wyborach do Sejmu Ustawodawczego.

UWAGA: W razie choroby lub ustąpienia członka komitetu kopalnianego zostaje w wyżej wskazany sposób wyznaczony jego czasowy lub stały zastępca. W razie braku kandydata, zarządza się nowe wybory mężów zaufania.

Art. 12. Członkowie komitetu kopalnianego dzielą swe czynności pomiędzy siebie na podstawie wzajemnego porozumienia.

Art. 13. Do czynności członka komitetu kopalnianego należy:

1) uczestniczyć w rozważaniu wszelkich spraw zgłaszanych przez mężów zaufania kopalni;

2) w razie wyznaczenia na członka Komisji Rozjemczej wypełniać jego obowiązki;

3) pośredniczyć w zatargach i nieporozumieniach, powstałych pomiędzy zarządem danej kopalni i robotnikami oraz w razie niemożności polubownego załatwienia tych zatargów zawiadamiać o tym zarządy związków zawodowych;

4) przedkładać zarządowi kopalni wnioski w sprawie braków w urządzeniach technicznych i administracji kopalni ze względu na wzmożoną wydajność pracy;

5) czuwać nad należytą aprowizacją robotników przez:

a) uczestniczenie w kontroli nad jakością i ilością artykułów spożywczych i pierwszej potrzeby dostarczanych na użytek robotników danej kopalni;

b) komunikowanie zarządowi kopalni potrzeb i życzeń robotników, dotyczących aprowizacji;

c) czuwanie nad sprawiedliwym podziałem aprowizacji pomiędzy robotnikami;

d) współdziałanie w sporządzaniu rejestracji osób uprawnionych do korzystania z aprowizacji kopalnianej.

Art. 14. Każdy członek komitetu kopalnianego pobiera od zarządu kopalni wynagrodzenie dzienne w wysokości swego przeciętnego zarobku dziennego w ciągu ostatniego przepracowanego miesiąca, wraz z premią za regularne uczęszczanie do pracy i premią rodzinną (tzw. socjalną). Członkowie Komitetu Kopalnianego korzystają z aprowizacji kopalnianej na równi z ogółem robotników; poza tym nie przysługuje im prawo do żądania żadnych innych świadczeń od zarządów kopalń.

Art. 15. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister:
Pracy i Opieki Społecznej.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 8.

41

PROTOKÓŁ

119-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1-go listopada 1919 r.

Przewodniczy	Pan Minister Spraw Wewnętrznych Stanisław Wojciechowski
Obecni:	
Minister Skarbu	p. dr Leon Biliński
Minister Sprawiedliwości	p. Bronisław Sobolewski
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki
Minister Spraw Wojskowych	p. gen. por. Józef Leśniewski
Minister Robót Publicznych	p. Tadeusz Jasionowski
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde
Minister Zdrowia Publicznego	p. dr Tomasz Janiszewski
Minister Wyznań Rel[igijnych] i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz
Minister Przemysłu i Handlu	p. Ignacy Szczeniowski
Minister B. Dzielnicy Pruskiej	p. Władysław Seyda
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt
Kierownik Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P.	p. Zygmunt Chmielewski
Kierownik Min[isterstwa] Apropowizacji	p. Oskar Sobański
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Spr[aw] Z[agranicznych]	p. Władysław Skrzyński
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Ochrony Pracy	p. Aleksander Prystor
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] B. Dzielnicy Pruskiej	p. Adam Poszwiński
Szef Sekcji w Prez[ydium] Rady Min[istrów] Protokołuje	p. Edward Lechowicz p. Władysław Fabry

Początek posiedzenia o godz. 5-ej m. 20 po południu.

1. Przeciw protokołowi 117-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 20-go października r.b. żaden z pp. Ministrów nie zgłosił sprzeciwu, wobec czego protokół uznano za przyjęty.

2. P. Minister Wojciechowski komunikuje, iż według dotychczasowego zwyczaju sprawy plebiscytowe były omawiane w ściślejszym gronie pp. Ministrów i proponuje zdjęcie z porządku dziennego punktu pierwszego tj. spraw plebiscytowych i sprawy Generalnego Delegata dla Gdańska celem omówienia ich na posiedzeniu ściślejszym w Prezydium Rady Ministrów w dniu 2-go listopada b.r. o godz. 11-ej przed południem, na co zgodzono się.

3. ^bZałącznik No. 2.^b Nad projektem ustawy Ministerstwa Spraw Wojskowych o święcie narodowym wyzwolenia Polski w dniu 11 listopada wywiązała się dłuższa dyskusja.

P. Kierownik Min[isterstwa] Eberhardt podniósł, że organizacje pracowników kolejowych Dyrekcji Warszawskiej przygotowały już uroczysty obchód rocznicy odebrania kolei z rąk okupantów na dzień 9-go listopada, przesuwając termin z 11-go na 9-go, by obchód mógł mieć miejsce w niedzielę bez utraty dnia roboczego, atoli p. Kierownik Ministerstwa wstrzymał się od oficjalnego udziału w dotychczasowej akcji w tym kierunku.

Po dłuższej dyskusji, w której podnoszono, iż ustanawianie już obecnie w czasie, gdy granice Państwa nie są jeszcze ustalone i wojna nie zakończona, drugiego święta narodowego prócz istniejącego już jednego w dniu 3-go Maja, jest przedwczesne, – a tym mniej da się utrzymać zaproponowana data tego święta w dniu 11 listopada, gdyż dzień ten jest pamiętnym tylko dla Warszawy i małej części b. Kongresówki. Inne b. dzielnice w zupełnie odmiennych terminach wyzwalały się spod władzy okupantów, np. b. dzielnica pruska w dniu 27-go grudnia, a w Małopolsce nawet Lwów i Kraków w zupełnie innych terminach święta swego wyzwolenia zamierzają obchodzić.

Proponowaną ustawę odrzucono.

Na wniosek p. Ministra Wojciechowskiego powzięto natomiast następującą uchwałę: „Rada Ministrów postanawia, aby Rząd wziął udział w obchodzie 11-go listopada, który ma się odbyć ze względu na przypadającą niedzielę w dniu 9-go listopada i, aby prócz organizacji kolejowych, także inne organizacje wzięły w tym święcie udział”.

Zajęcie się wykonaniem tej uchwały polecono p. Ministrowi Spraw Wewnętrznych, p. Ministrowi Spraw Wojskowych i p. Kierownikowi Min[isterstwa] Kolei Żelaznych.

4. ^bZałącznik No. 3.^b P. Min[ister] Wojciechowski stwierdził, iż najpilniejszą sprawą porządku dziennego jest projekt konstytucji i on musi być przede wszystkim przedmiotem obrad. Pozostałe punkty porządku dziennego będą wzięte pod obrady, o ile czas pozwoli.

Nawiązując do odnośnej uchwały, zapadłej na posiedzeniu 117-ym w dniu 20-go października b.r. zdał sprawę, iż wybrana na tym posiedzeniu komisja, składająca się z pp. Ministrów Wojciechowskiego, Sobolewskiego i Przesmyckiego po porozumieniu się z Prezesem Generalnej Prokuraturii Rzeczypospolitej Polskiej p. Bukowieckim, któremu choroba nie pozwoliła wziąć udziału w obradach, przejrzała projekt rządowy, oparty na projekcie wypracowanym przez ankietę zwołaną przez P. Prezydenta Ministrów i ustaliła tekst, który obecnie będzie przedmiotem dyskusji.

Na wniosek p. Ministra Wojciechowskiego zgodzono się, by cały projekt odczytać, a te artykuły, po odczytaniu których nikt nie zażąda głosu, uważać za uchwalone.

Po odczytaniu przyjęto cały projekt w załączonym brzmieniu upoważniając p. Ministra Spraw Wewnętrznych do wniesienia go do Sejmu Ustawodawczego.
5. Pozostałe punkty spadły z porządku dziennego.
Koniec posiedzenia o godzinie 8-ej m. 50 wieczorem.

^fSWojciechowski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 119. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1 listopada 1919 r.].
2. [Wniosek nagły Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie ustanowienia święta narodowego Wyzwolenia Polski].
3. [Rządowy projekt Ustawy Konstytucyjnej, przesłany marszałkowi Sejmu Ustawodawczego 3 listopada 1919 r. (druk)]²⁹⁶.

^cZałącznik No. 1.^c

[Porządek dzienny 119. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1 listopada 1919 r.]

Warszawa, dn. 31 października 1919 r.

PORZĄDEK DZIENNY

119-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1 listopada 1919 r. o godzinie 5-ej po południu w Pałacu Namiestnikowskim (Krakowskie Przedmieście 46/48).

1. Sprawy plebiscytowe.
2. Sprawozdanie Prezydium Rady Ministrów w przedmiocie stanu prawnego co do rozgraniczenia kompetentnego między Min[isterstwem] Zdrowia Publicznego i Min[isterstwem] Ochrony i Pracy.
3. Projekt ustawy o święcie narodowym.
4. Projekt konstytucji.
5. Wniosek Ministra W.R. i O.P. w sprawie upaństwowienia Akademii Rolniczej w Dublanach.

²⁹⁶ Nie publikuje się. Tekst opublikowany w: *Ku Rzeczypospolitej demokratycznej...*, s. 458–467.

6. Statut Komitetu Odbudowy Kościołów.
7. Statut Zrzeszenia Pracowników Poczтовых.

„Załącznik do punktu 3.” „No. 2.”

**[Wniosek nagły Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie ustanowienia
święta narodowego Wyzwolenia Polski]**

MINISTER
SPRAW WOJSKOWYCH
Warszawa, d. 24 X 1919 r.

Do
RADY MINISTRÓW
Ministerstwo Spraw Wojskowych wnosi o uchwalenie następującego wniosku
nagłego.

Ustawa.

z dnia ... 1919 r.

o święcie narodowym Wyzwolenia Polski.

Art. 1. Dzień 11 listopada jako rocznica Wyzwolenia Polski ustanawia się
w całej Rzeczypospolitej Polskiej jako uroczyste święto po wieczne czasy.

Art. 2. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Radzie Ministrów.

Art. 3. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 11 listopada 1919 r.

Uzasadnienie.

Ze względu na to, że na dzień 11 listopada przypada rocznica wyrzucenia
najazdu ze Stolicy i z poważnej większości ziemi Rzeczypospolitej, jako też objęcia
zwierzchniej władzy wojskowej przez Naczelnika Państwa, M[inister] Spr[aw]
Wojsk[owych] występuje z nagłym wnioskiem na Radę Ministrów o ustano-
wienie święta narodowego na dzień 11 XI, jako święta wyzwolenia Polski. Dzień
ten bowiem pozostanie w dziejach Narodu momentem ujawnienia wewnętrznej
mocy i więzi Narodu, urzeczywistnienia wielokrotnych żądań wyzwolenicznych
Narodu Polskiego.

Za Ministra Spraw Wojskowych
-/ / Sosnkowski
Generał-Pporucznik

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 8.

PROTOKÓŁ
120-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 8-go listopada 1919 r.

Przewodniczy	Minister Spraw Wewn[ętrznych] p. Stanisław Wojciechowski,
Obecni:	
Minister Spraw Wojskowych:	p. jen.-por. Leśniewski,
Minister Skarbu:	p. dr Leon Biliński,
Minister Sprawiedliwości:	p. Bronisław Sobolewski,
Minister W.R i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz,
Minister Sztuki i Kultury:	p. Zenon Przesmycki,
Minister Przemysłu i Handlu:	p. Ignacy Szczeniowski,
Minister Robót Publicznych:	p. Tadeusz Jasionowski,
Minister Poczty i Telegrafów:	p. Hubert Linde,
Minister Apropowizacji:	p. Stanisław Śliwiński,
Minister Zdrowia Publicznego:	p. dr Tomasz Janiszewski,
Minister b. Dzielnicy Pruskiej:	p. Władysław Seyda,
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych:	p. Julian Eberhardt,
Kierownik Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P.	p. Zygmunt Chmielewski,
Prezes Gł[ównego] Urzędu Likwidacyjnego:	p. Władysław Grabski,
Prezes Gł[ównego] Urzędu Ziemskiego	p. dr Franciszek Stefczyk,
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Spr[aw] Zagran[icznych]	p. Władysław Skrzyński,
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Przem[ysłu] i H[andlu]	p. dr Henryk Strasburger,
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Apropowizacji	p. Oskar Sobański,
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Pracy i O.S.	p. Aleksander Prystor,
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] b. Dziel[nicy] Pr[uskiej]	p. Adam Poszwiński,
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] b. Dziel[nicy] Pr[uskiej]	p. dr Roman Rybarski,
Szef Sekcji w Prez[ydium] Rady Ministrów:	p. Edward Lechowicz,
Protokołuje:	p. Bronisław Helczyński.

Początek posiedzenia o godz. 5 min. 20 po poł.

1. Przeciwko protokołom 118-go i 119-go posiedzeń Rady Ministrów w dniach 28-go października i 1-go listopada b.r. żaden z p.p. Ministrów nie zgłosił sprzeciwu, wobec czego uznano je za przyjęte.

2. ^bZałącznik] No. 2.^b P. Szef Sekcji Lechowicz referuje sprawozdanie Prezydium Rady Ministrów co do stanu prawnego w przedmiocie sporu kompetencyjnego między Min[isterstwem] Ochrony Pracy i Min[isterstwem] Zdrowia Publicznego.

P. Podsekretarz Stanu Prystor odczytuje opinię prawną swego Ministerstwa, sprzeczną z wywodami poprzednio wygłoszonymi, a streszczającą się w twierdzeniu, że dekret z dnia 30-go października 1918 r. o utworzeniu Ministerstwa Zdrowia Publicznego i Opieki Społecznej oraz Ministerstwa Ochrony Pracy został faktycznie uchylony zarówno przez dekrety nominacyjne, które znają Min[isterstwo] Zdrowia Publicznego oraz Min[isterstwo] Pracy i O.S., jak przez późniejsze dekrety i ustawy oraz liczne uchwały sejmowe, którym znana jest również tylko ta tytułatura. Wreszcie powołuje się p. Podsekretarz Stanu na zasadniczą ustawę sanitarną, która dokładnie wymienia wszystkie atrybuty Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego, ale o jego kompetencji w zakresie opieki społecznej zupełnie nie wspomina.

P. Minister Zdrowia Publicznego wygłasza dłuższe przemówienie, zamieszczone poniżej w streszczeniu przez samego p. Ministra zredagowanym:

„P. Minister zaznacza, że zgadza się w zupełności z wywodami prawnymi p. referenta Prezydium Rady Ministrów p. Szefa Sekcji Lechowicza.

Obowiązujące ustawy i dekrety znają tylko Min[isterstwo] Zdrowia Publicznego i Opieki Społecznej oraz Min[isterstwo] Ochrony Pracy. Dekret nominacyjny, na który powołuje się Min[isterstwo] Ochrony Pracy, tyczyć się może co najwyżej tytułów samych Ministrów, a nie może zmieniać w żaden sposób statutu organizacyjnego Ministerstw. Ustawy uchwalone przez Sejm w niczym nie dotyczą tej sprawy i nie mają z nią nic wspólnego. Zasadnicza ustawa sanitarna nie jest statutem organizacyjnym Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego i O.S., lecz określa obowiązki i prawa Rządu oraz gmin na polu stosunków zdrowotnych podobnie, jak ta sama ustawa nie przesądza ustroju administracyjnego gmin i powiatów.

W sprawie, którą poruszam od 10 miesięcy, mamy do czynienia z przekroczeniem obowiązujących ustaw, a nie tylko prawem, ale obowiązkiem Rady Ministrów i każdego z poszczególnych Ministrów jest stanie na straży ustaw uznanych lub uchwalonych przez Sejm. Zaraz po objęciu teki Min[isterstwa] Zdrowia Publicznego i O.S., bo jeszcze w styczniu b.r. zwrócił Minister Zdrowia Publ[icznego] uwagę na tę pomyłkę nominacyjną, a zastawszy u siebie w Min[isterstwie] Z.P. i O.S. odpowiednio zorganizowane Wydziały tzw. Opieki społecznej prowadził dalej akcję w tym kierunku, wstrzymując tworzenie nowych działów do czasu, dopóki sprawa nie zostanie przez Radę Ministrów wyjaśniona.

Na skutek przedstawienia, złożonego p. Prezydentowi Ministrów, p. Prezydent wydelegował spoza Ministerstw p. Znamięckiego do rozpatrzenia tej sprawy. P. Znamięcki przedstawił rezultaty swoich badań i o ile wiem sprawę rozstrzygnął na korzyść Min[isterstwa] Z.P. i O.S. Przed zwołaniem Sejmu Minister

Z.P. i O.S. kilkakrotnie jeszcze poruszał tę sprawę, żądając, aby była załatwiona przed rozpoczęciem Sejmu, przewidując i ostrzegając, że, gdy ta sprawa kompetencji nie będzie wewnątrz gabinetu przed pierwszą sesją sejmową załatwiona, to spór o kompetencję przeniesie się do Komisji Sejmowej i sprawa stanie się bardziej skomplikowaną. Stało się dosłownie tak, jak przewidywał Minister Z.P. i O.S. i podczas sesji sejmowej Minister Z.P. i O.S. domagał się wielokrotnie od Rady Ministrów uregulowania tej sprawy. Osobiście pertraktował z p. Ministrem Ochrony Pracy. Wyznaczono parokrotnie superarbitrów: raz p. Ministra Rolnictwa, drugi raz p. Ministra Sprawiedliwości, za każdym razem bezskutecznie, nie można było doprowadzić nawet do zebrania się osób interesowanych w celu narady. Min[isterstwo] Zdrowia Publicznego pomimo całej kampanii prasowej, prowadzonej przez organa partii skrajnej, pomimo publicznych wystąpień Min[isterstwa] Ochrony Pracy w prasie zachowywało się dotąd zupełnie lojalnie, nie chcąc kompromitować Rządu. Ale ta lojalność i cierpliwość sprawie tylko na złe wyszła.

Przekroczenie obowiązujących ustaw w sprawie wspomnianych Ministerstw nie tylko kompromituje Rząd, nie tylko przeszkadza systematycznej, porządnej i planowej pracy i bałamuci opinię publiczną, podkopując zarazem zaufanie społeczeństwa do Rządu, ale wywołuje fatalne skutki finansowe, nieekonomiczne użycie sił urzędniczych i marnowanie czasu.

Sprawa ta nie jest sprawą jedynie tytułów, ale pociąga za sobą daleko idące i szkodliwe dla państwowej administracji następstwa. Dlatego też, nie wdając się w teoretyczne wywody, widzę jedyne wyjście z tej trudnej sytuacji w przywróceniu stanu prawnego, tj. istnieją zgodnie z ustawami tylko Min[isterstwo] Z.P. i O.S. oraz Min[isterstwo] Ochrony Pracy, wszelkie zarządzenia, wydane w tej sprawie niezgodnie z obowiązującymi ustawami wskutek mylnej interpretacji ustaw, znosi się. W tej sprawie Minister Zdrowia Publ[icznego] i Minister Ochrony Pracy mają się porozumieć”.

Takie załatwienie sprawy jest logiczne, jasne, ściśle zgodne z ustawami, chroni Rząd przed zarzutem partyjności lub stronnictwa, a zarazem jest łatwe do przeprowadzenia, bo nawet pomyłka co do tytułu Ministrów z powodu nieobradzenia teki Ministerstwa Ochrony Pracy może być przy nominacji nowego Ministra Ochrony Pracy łatwo naprawiona.

Dopiero po przywróceniu stanu prawnego można zastanowić się nad tym, jaką propozycję postawić Sejmowi co do statutów organizacyjnych wszystkich w ogóle Ministerstw.

Jestem jednak zdania, że nie należy wprowadzać do terminologii administracji państwowej terminu „Opieka Społeczna” jako pojęcia zbyt ogólnego i obszernego. W każdym razie sprawa opieki nad dzieckiem, polityka mieszkaniowo-osiedleńcza i kasy chorych należeć powinny bezwarunkowo do Min[isterstwa] Z.P. i O.S. Praca społeczna od lekarskiej oddzielić się w żaden sposób nie da.”

W wyniku dyskusji nad tą sprawą, w której jeszcze zabierali głos pp. Ministrowie Wojciechowski i Sobolewski, uznano, by sprawy tytułów oraz zasadniczej organizacji obu Ministerstw na razie nie decydować wobec tego, że będzie ona mogła być zupełnie wyczerpująco i szczegółowo ustalona dopiero przy układaniu statutów organizacyjnych obu Ministerstw, natomiast wezwano Min[isterstwo] Zdrowia Publicznego do przedstawienia szczegółowego wniosku pisemnego o przekazanie mu w całości tych działów administracji państwowej, którymi obecnie zajmują się równoległe oba Ministerstwa. Co do wniosku tego wypowie się Min[isterstwo] Pracy i O.S., przy czym należy uwzględnić także momenty budżetowe i porozumieć się w tej sprawie z Min[isterstwem] Skarbu, po czym wniosek ten zostanie poddany decyzji Rady Ministrów.

3. P. Szef Sekcji Lechowicz referuje sprawę zatwierdzenia statutu Zrzeszenia Pracowników Pocztych i komunikuje, że Min[isterstwo] Pocht i Telegrafów prosi o zdjęcie tej sprawy jeszcze z porządku dziennego celem przeprowadzenia rokowań z założycielami zrzeszenia co do niektórych punktów statutu, na które nie może się ono zgodzić.

Wobec tego sprawę tę zdjęto na razie z porządku dziennego z tym, że na najbliższym posiedzeniu Rady Ministrów zostaje ona zdecydowana ostatecznie.

4. Nawiązując do uchwały Rady Ministrów z dnia 8-go października r.b. w sprawie utworzenia Komisji celem zbadania internowanych z Galicji Wschodniej Żydów i Ukraińców, p. Minister Wojciechowski komunikuje, że sprawą tą zainteresowała się także Komisja Prawnicza Sejmu na skutek wniosku posła Niedziałkowskiego, domagającego się wysłania Komisji Sejmowej, celem zbadania obozów internowanych na kresach wschodnich. W sprawie tej odbyło się wspólne posiedzenie Komisji Prawniczej i Wojskowej w dniu 6-go b.m., na którym z ramienia Rządu byli obecni pp. Ministrowie Spraw Wewnętrznych, Sprawiedliwości i Spraw Wojskowych. Połączone komisje uchwały przedstawić Sejmowi wniosek o wysłanie takiej Sejmowej Komisji, co jednak w myśl ich intencji bynajmniej nie stoi na przeszkodzie wysłaniu przez Rząd odrębnej Komisji Rządowej do Galicji Wschodniej w myśl powziętej w dniu 8-go października uchwały. Połączone Komisje wyraziły jednak życzenie, by Rząd objął akcją swojej Komisji nie tylko internowanych Żydów i Ukraińców, lecz wszystkich internowanych z Galicji Wschodniej bez różnicy wyznania i narodowości. P. Minister sądzi, że do życzenia tego należałoby się przychylić.

P. Podsekretarz Stanu Skrzyński sądzi, że należałoby uzupełnić ustanowiony uchwałą z 8-go października skład wspomnianej Komisji w ten sposób, by oprócz delegatów 3 Ministerstw wchodził do niej jako członkowie stali także dwaj przedstawiciele miejscowego społeczeństwa polskiego, którzy by uczestniczyli w badaniu internowanych wszystkich wyznań i narodowości, podczas gdy przedstawiciele ludności żydowskiej uczestniczyliby wyłącznie w badaniu

internowanych Żydów i podobnie przedstawiciele ludności ukraińskiej – wyłącznie w badaniu internowanych Ukraińców.

P. Minister Sobolewski zapytuje, z jakiego budżetu będą pokryte koszty wysłania tej Komisji i czy można by przyznać jej członkom – urzędnikom diety po 50 M dziennie, ponieważ diety, należące się im na podstawie ogólnych przepisów, będą dla nich bezwzględnie za szczupłe.

W wyniku dyskusji postanowiono zmienić uchwałę z dn. 8-go października r.b. w tym kierunku, że Rząd wyśle Komisję celem zbadania spraw internowanych i konfinowanych w obozach w Małopolsce bez różnicy wyznania i narodowości. W skład jej wejdą delegat Min[isterstwa] Sprawiedliwości jako przewodniczący oraz delegaci Min[isterstw] Spraw Wewnętrznych i Spraw Wojskowych jako członkowie stali, nadto również w charakterze członków stałych wejdą do niej dwaj przedstawiciele miejscowego społeczeństwa polskiego, powołani na wniosek Generalnego Delegata przez p. Prezydenta Ministrów. Członkami niestałymi Komisji będą przedstawiciele ludności żydowskiej i ukraińskiej po dwóch od każdej grupy ludności, powołani również przez p. Prezydenta Ministrów; uczestniczyć oni będą tylko w badaniu spraw swych konfinowanych względnie internowanych współrodaków. Zadaniem Komisji będzie zbadanie spraw wszystkich internowanych i konfinowanych, odstąpienie spraw osób, w czynach których komisja dopatrzy się cech przestępstwa, właściwemu prokuratorowi i przekazanie wszystkich innych spraw za pośrednictwem Generalnego Delegata dla Galicji do decyzji Ministra Spraw Wojskowych z dołączeniem ewentualnie odpowiedniego wniosku lub opinii. Regulamin dla tej Komisji opracuje Min[isterstwo] Sprawiedliwości i przedstawi do zatwierdzenia p. Prezydentowi Ministrów. Koszta związane z jej wysłaniem poniesie Prezydium Rady Ministrów, które w tym celu zwróci się do Min[isterstwa] Skarbu o kredyt dodatkowy oraz ustali w porozumieniu z tym Ministerstwem wysokość diet członków Komisji niezależnie od ogólnych przepisów w tej mierze²⁹⁷.

5. Przyjęto wniosek p. Prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego o przedstawieniu Naczelnikowi Państwa do nominacji na stanowisko 4-go członka Delegacji Polskiej w Berlinie Jana hr. Żółtowskiego.

6. Przyjęto wniosek Prezydium Rady Ministrów o mianowanie p. posła Jana Zamorskiego delegatem Rządu Polskiego do Międzysojusznicy Komisji Plebiscytowej w Cieszynie.

²⁹⁷ Ostatecznie powstały dwie niezależne od siebie komisje, mające zbadać sprawę internowanych i konfinowanych – sejmowa (z udziałem delegatów zainteresowanych ministerstw) oraz rządowa. Sejmowa działała do początku marca 1920 r. Rządowa została rozwiązana już w połowie grudnia 1919 r. w związku z podjęciem przez Radę Ministrów decyzji o rozpoczęciu na szeroką skalę zwalniania osób internowanych, czym zajmowały się specjalne wojskowe komisje rewizyjne. Zob. AAN, PRM, Protokoły posiedzeń RM, sygn. 8. Protokół posiedzenia Rady Ministrów z 15 grudnia 1919 r.

7. ^bZałącznik No. 3.^b Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Przemysłu i Handlu w sprawie aprowizacji pracowników Przemysłu Górniczo-Hutniczego w Zagłębiu Dąbrowskim z tą zgłoszoną przez Min[isterstwo] Aprowizacji poprawką, iż koszt przewozu odnośnych artykułów spożywczych z magazynów centralnych do miejsca sprzedaży detalicznej poniosą właściciele zakładów górniczo-hutniczych i że na nich ciążyć będzie obowiązek zorganizowania tego przewozu. Co do szczegółów wprowadzenia w życie tej uchwały porozumie się Min[isterstwo] Przemysłu i Handlu z Min[isterstwem] Aprowizacji.

8. ^bZałącznik No. 4.^b Przyjęto wniosek Min[isterstwa] W.R. i O.P. w sprawie upaństwowienia Akademii Rolniczej w Dublanach z następującą poprawką, zgłoszoną przez Min[isterstwo] Rolnictwa i D.P.:

„Sprawę wyodrębnienia i przekazania Min[isterstwu] Rolnictwa i D.P. stacji chemiczno-rolniczej, niższej szkoły rolniczej, gorzelnii doświadczalnej i szkoły gorzelniczej pozostawia się porozumieniu Min[isterstwa] W.R. i O.P. z Min[isterstwem] Rolnictwa i D.P.”

9. ^bZałącznik No. 5.^b Przyjęto przedstawiony przez Główny Urząd Ziemi projekt ustawy o likwidacji serwitutów w b. Królestwie Kongresowym z następującą poprawką: w art. 40 skreśla się słowa: „powziętej na posiedzeniu publicznym”²⁹⁸.

10. ^bZałączniki No. 6–9.^b Przyjęto przedstawiony przez Min[isterstwo] Skarbu projekt ustawy o spółdzielniach z następującą poprawką do art. 18 ust. 2: słowa „lub notariusz” zastępuje się słowami „notariusz lub naczelnik gminy”.

P.P. Ministrowie b. Dzielnicy Pruskiej i Przemysłu i Handlu oraz p. Podsekretarz Stanu Prystor oświadczają, iż ze względu na to, że nie mieli czasu zaznajomić się należycie z przedstawionym projektem, zastrzegają sobie możliwość zgłoszenia do niego poprawek w Komisji Sejmowej. P. Minister Biliński zwraca uwagę, że nie byłoby wskazane, by poszczególne Ministerstwa zgłaszały poprawki do projektu rządowego, natomiast mogą one to czynić za pośrednictwem zaprzyjaźnionych posłów; wyjaśnienie to przyjęto do wiadomości²⁹⁹.

11. ^bZałącznik No. 10.^b Przyjęto projekt ustawy o walucie w obrębie b. dzielnicy pruskiej polecając zarazem Min[isterstwu] b. Dzielnicy Pruskiej prerredagowanie art. 4 projektu w porozumieniu z Min[isterstwem] Sprawiedliwości i Skarbu w tym kierunku by wyeliminować zeń motywację i pozostawić samą tylko normę wiążącą.

P. Minister Biliński wypowiada wątpliwość, czy uchwalenie tej ustawy nie wpłynie ujemnie na przebieg rokowań z Bankiem Rzeszy Niemieckiej o zwrot należności Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej od banków niemieckich i z tego powodu

²⁹⁸ Ustawa uchwalona została 7 maja 1920 r. Dz.U. 1920, nr 42, poz. 249.

²⁹⁹ Projekt ustawy przedstawiony został Sejmowi w listopadzie 1919 r., prace nad nim miały jednak trwać jeszcze cały rok. Ostatecznie ustawa uchwalona została 29 października 1920 r. Dz.U. 1920, nr 111, poz. 733.

prosi, by projekt ten nie został wniesiony przed 15 b.m. do Sejmu, gdyż do tego czasu spodziewa się ukończyć pertraktacje z Bankiem Rzeszy w tej sprawie³⁰⁰.

12. ^bZałącznik No. 11.^b Przyjęto przedstawiony przez Min[isterstwo] Spraw Wojskowych projekt ustawy o spisie podoficerów³⁰¹.

13. ^bZałącznik No. 12.^b Przyjęto przedstawiony przez Min[isterstwo] Spraw Wojskowych projekt ustawy w przedmiocie przedłużenia czasu służby roczników 1896–1899 powołanych na obszarze Dowództwa Okr[ęgu] Gen[eralnego] Krakowskiego³⁰².

14. ^bZałącznik No. 13.^b Przyjęto przedstawiony przez Min[isterstwo] Spraw Wojskowych projekt ustawy w przedmiocie zmiany punktu 2 art. 19 ustawy o orderze wojskowym „Virtuti Militari”³⁰³.

15. W sprawie projektu rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie nowego tekstu przysięgi dla Ministrów, urzędników i sędziów uznano, że wobec ustalenia tej rot przysięgi uchwałą Rady Ministrów z dnia 16-go października b.r. sprawa ta nie potrzebuje być już ponownie zdecydowana przez Radę Ministrów i rozporządzenie to może być ogłoszone w tekście zaprojektowanym przez Min[isterstwo] Sprawiedliwości³⁰⁴.

16. Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Skarbu o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji na stanowisko Prezesa Dyrekcji Głównej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego p. Jana Załuskiego.

17. Przyjęto wniosek Min[isterstwa] W.R. i O.P. o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji na Szefa Sekcji w tym Ministerstwie p. d[okto]ra Stanisława Piekarskiego.

18. Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Kolei Żelaznych o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji na Prezesa Dyrekcji Budowy Kolei Żelaznych z równoczesnym zwolnieniem go ze stanowiska Szefa Sekcji w tym Ministerstwie p. Józefa Stecewicza.

19. Pozostałe punkty porządku dziennego postanowiono rozpatrzyć na najbliższym posiedzeniu.

Koniec posiedzenia o godz. 9 min. 10 wieczorem.

fSWojciechowski^f

³⁰⁰ Ustawa została przyjęta przez Sejm Ustawodawczy 20 listopada 1919 r. Dz.U. 1919, nr 91, poz. 492. Uchwalony akt był kolejnym etapem integracji ziem zaboru pruskiego z resztą terytorium Polski. Na jego mocy marka niemiecka przestawała być prawnym środkiem płatniczym na terenie byłej dzielnicy pruskiej.

³⁰¹ Ustawa uchwalona została 27 listopada 1919 r. Dz.U. 1919, nr 92, poz. 499.

³⁰² Ustawa uchwalona została 19 grudnia 1919 r. Dz.U. 1920, nr 2, poz. 11.

³⁰³ Ustawa uchwalona została 27 listopada 1919 r. Dz.U. 1919, nr 92, poz. 500.

³⁰⁴ Ciąg dalszy sprawy, zob. protokół posiedzenia Rady Ministrów z 22 listopada 1919 r.

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 120. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 8 listopada 1919 r.].
2. Sprawozdanie Prezydium Rady Ministrów co do stanu prawnego w przedmiocie sporu kompetencyjnego między Ministerstwami Ochrony Pracy i Ministerstwem Zdrowia Publicznego.
3. Wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu w sprawie aprowizacji pracowników przemysłu górniczo-hutniczego w Zagłębiu Dąbrowskim.
4. [Wniosek ministra wyznań religijnych i oświecenia publicznego w sprawie przejęcia przez państwo Akademii Rolniczej w Dublanach].
5. [Projekt ustawy o likwidacji serwitutów na terenie byłego Królestwa Kongresowego]³⁰⁵.
6. [Projekt ustawy o spółdzielniach, opracowany przez międzydzielnicową komisję prawniczą pod przewodnictwem prof. Stanisława Wróblewskiego]³⁰⁶.
7. [Protokół stenograficzny obrad ankiety międzydzielnicowej nad projektem ustawy o spółdzielniach, które odbywały się w Warszawie w dniach 16–18 czerwca 1919 r.]³⁰⁷.
8. [Projekt ustawy o walucie obowiązującej na terenie byłej dzielnicy pruskiej]³⁰⁸.
9. [Projekt ustawy o spisie podoficerów]³⁰⁹.
10. [Projekt ustawy w sprawie przedłużenia czasu służby wojskowej roczników 1896–1899, powołanych na obszarze Dowództwa Okręgu Generalnego Kraków]³¹⁰.
11. [Projekt ustawy w sprawie zmiany punktu 2 art. 19 ustawy z 1 sierpnia 1919 r. o orderze wojskowym *Virtuti Militari*]³¹¹.

^cZałącznik No. 1.^c

[Porządek dzienny 120. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 8 listopada 1919 r.]

PORZĄDEK DZIENNY

120 posiedzenia Rady Ministrów w dniu 8 listopada 1919 r.
z uwagami.

1. Sprawozdanie Prezydium Rady Ministrów w przedmiocie stanu prawnego co do rozgraniczenia kompetencji między Min[isterstwem] Zdrowia Publ[icznego] i Min[isterstwem] Ochrony Pracy.

³⁰⁵ Nie publikuje się.

³⁰⁶ Nie publikuje się.

³⁰⁷ Nie publikuje się.

³⁰⁸ Nie publikuje się.

³⁰⁹ Nie publikuje się.

³¹⁰ Nie publikuje się.

³¹¹ Nie publikuje się.

- Sprawozdanie to zostało umieszczone w pierwszym punkcie w myśl zaakceptowanego przez Radę Ministrów na posiedzeniu w dniu 28 października b.r. życzenia p. Ministra Zdrowia Publicznego.
2. Statut Zrzeszenia Pracowników Poczтовых.
Statut ten, rozpatrzony przez Międzyministerialną Konsultację Prawną, spadał już kilkakrotnie z porządków dziennych poprzednich posiedzeń.
 3. Sprawa wysłania Komisji dla zbadania internowanych w Galicji Wschodniej.
 4. Wniosek o mianowanie p. Englicha członkiem delegacji polskiej w Berlinie.
 5. Wniosek o mianowanie p. Zamorskiego delegatem Rz[ądu] Polskiego w koalic[yjnej] komisji plebiscytowej w Cieszynie.
Ad 4 i 5. Obie te sprawy nie cierpią zwłoki.
 6. Wniosek w sprawie aprowizacji górników w Zagłębiu Dąbrowskim.
Wniosek ten z powodu swej nagłości został przesunięty na bliższy punkt porządku dziennego.
 7. Wniosek o upaństwowieniu Akademii Rolniczej w Dublinach.
Wniosek ten, co do którego nastąpiło porozumienie z Min[isterstwem] Skarbu, już kilkakrotnie spadał z porządku dziennego.
 8. Rekursy przeciw orzeczeniom Komisarza Nadzwyczajnego m[iasta] Warsz[awy]
w sprawach: Zofii Zakrzewskiej, Franciszka Bulińskiego, Beniamina Dziewczopolskiego, Dawida i Joska braci Kriman, Stanisława Supniewskiego i Marii Damskiej. Rekursy te czekają swego załatwienia już od bardzo długiego czasu.
 9. Statut Komitetu Odbudowy Kościołów Polskich.
Wedle telefonicznego zawiadomienia od p. Komarnickiego z Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych statut (w myśl życzenia p. Ministra Spraw Wewnętrznych) ma być zatwierdzony na dzisiejszym posiedzeniu Rady Ministrów pomimo, że nie został rozpatrzony przez Międzyministerialną Konsultację Prawną.
 10. Projekt ustawy o likwidacji serwitutów w b. Królestwie Kongr[esowym]
Projekt ten został rozpatrzony przez Międzyministerialną Konsultację Prawną.
 11. Projekt ustawy o spółdzielniach.
Projekt ten nie został rozpatrzony przez Międzyministerialną Konsultację Prawną, w myśl uchwały Rady Ministrów z dnia 4 czerwca b.r. Ze względu na nacisk ze strony Sejmu winien by być uchwalony jak najrychlej.
 12. Projekt ustawy o spisie podoficerów.
 13. Projekt ustawy o przedłużeniu służby wojskowej roczników 1896–1899 powołanych z terenu D.O.G. Kraków.

Sprawozdanie Prezydium Rady Ministrów co do stanu prawnego w przedmiocie sporu kompetencyjnego między Ministerstwami Ochrony Pracy i Ministerstwem Zdrowia Publicznego

Stan prawny sporu kompetencyjnego pomiędzy Ministerstwem Ochrony Pracy i Ministerstwem Zdrowia Publicznego o wykonywanie opieki społecznej przedstawia się, jak następuje:

Na mocy dekretu Rady Regencyjnej z dn. 3 stycznia 1918 r. o tymczasowej organizacji władz naczelných (Dz. Praw Nr. 1/[1]918 poz. 1) utworzone zostało Ministerstwo Opieki Społecznej i Ochrony Pracy, któremu powierzone zostały sprawy dobroczynności publicznej, opieki państwowej nad ofiarami wojny, sprawy stosunków robotniczych, opieki nad emigracją robotniczą, sprawy inspekcji fabrycznej oraz przygotowanie prawodawstwa ochrony pracy i ubezpieczeń społecznych.–^c(art. 29)^c

^h(Art. 29 dekr.)^h Na mocy tegoż dekretu służba zdrowia zaliczoną została do agend Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (art. 24).

Dekretem z dn. 4 kwietnia 1918 r. (Dz.Pr. Nr. 5/[19]18 poz. 8) z kompetencji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych wyłączono sprawy zdrowotne i przekazano Ministerstwu Opieki Społecznej i Ochrony Pracy. W ten sposób powstało ministerstwo pod nazwą Ministerstwa Zdrowia Publicznego, Opieki Społecznej i Ochrony Pracy.

Nowe to Ministerstwo dekretem z dn. 30 października 1918 r. (Dz.Pr. Nr. 14/[19]18 poz. 31) zostało zniesione i zastąpione dwoma Ministerstwami: a) Ministerstwem Zdrowia Publicznego i Opieki Społecznej, b) Ministerstwem Ochrony Pracy, z przekazaniem każdemu z nich spraw do odnośnych dziedzin należących.

Dekret ten stosownie do art. 3 Dekretu poz. 41 Dz.Pr. Nr. 17/[19]18 przedłożony został Sejmowi do zatwierdzenia.

Tym sposobem na mocy ustaw regulujących organizację Władz Naczelných, opieka społeczna winna być skoncentrowaną w jednym ze sprawami Zdrowia publicznego Ministerstwie.

Obecne nazwy obu Ministerstw odpowiadają treści dekretów nominacyjnych kierowników tych Ministerstw. Rzecz oczywista jednak, że dekrety nominacyjne, jako nie mające charakteru ustawodawczego, gdyż nie odpowiadają wymaganiom, zawartym w art. 3 Dekretu o Najwyższej Władzy Reprezentacyjnej Republiki Polskiej (Dz.Pr. Nr. 17 poz. 41), z punktu widzenia prawnego nie mogą mieć decydującego znaczenia i jako takie w niczym nie zmieniają w stosunku do obu Ministerstw prawnego stanu rzeczy, ustalonego przez dekret^c ^hzasadniczy^h ^corganizacyjne^c.

I z późniejszego prawodawstwa nie można wyciągnąć wniosku, ażeby jakiegokolwiek agendy opieki społecznej były przekazane Ministerstwu Ochrony Pracy, natomiast Dekret „o zapobieganiu brakowi mieszkań” (Dz.Pr. Nr. 8/[19]19 poz. 116) i ustawa o ochronie lokatorów (Dz.Pr. Nr. 52/[19]19 poz. 339) sprawę mieszkaniową, której rozwiązanie wchodzi w zakres opieki społecznej, oddają w całej rozciągłości Ministerstwu Zdrowia Publicznego.–

^cZałącznik do punktu 7.^c ^cNo. 3^c

Wniosek

Ministerstwa Przemysłu i Handlu w sprawie aprowizacji pracowników przemysłu górniczo-hutniczego w Zagłębiu Dąbrowskim.

3 XI [191]9

Dz. 1750/19^c/2140/BP^c

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Art. 1. Od dnia 1 grudnia r.b. 1919 Ministerstwo Aprowizacji przejmuje zakup i centralne magazynowanie wszelkich artykułów żywnościowych, w które, w myśl dotychczasowych zarządzeń, powinni być zaopatrywani pracownicy zakładów górniczo-hutniczych Zagłębia Dąbrowskiego (mąka, kasza, cukier, sól, ziemniaki, mięso, tłuszcze, artykuły strączkowe).

W razie braku kaszy, tłuszczów, mięsa i artykułów strączkowych Ministerstwo Aprowizacji ma prawo w zamian dostarczać inne środki żywności.

Sposób zamiany ureguje rozporządzenie Ministra Aprowizacji w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych, Przemysłu i Handlu oraz Ochrony Pracy.

Art. 2. Centralną rejestrację wszystkich pracowników i ich rodzin prowadzić będą władze administracyjne przy udziale Inspektoratu Ministerstwa Aprowizacji i organów Ministerstw Przemysłu i Handlu oraz Ochrony Pracy.

Art. 3. Detaliczna sprzedaż artykułów żywnościowych pozostaje tymczasowo w ręku zarządu przedsiębiorstw górniczo-hutniczych.–

O ile jednak Ministerstwo Aprowizacji po porozumieniu z Ministerstwem Przemysłu i Handlu oraz Ochrony Pracy uzna za możliwe, zarządzi przekazanie detalicznej sprzedaży kooperatywom robotniczym lub organizacjom samorządowym.

Art. 4. Ministerstwo Apropowizacji dostarcza miejscom sprzedaży detalicznej artykuły żywnościowe po cenach, jakie zostały ustanowione dla sprzedaży detalicznej robotnikom.–

°Koszt przewozu artykułów spożywczych z magazynów centralnych do miejsc sprzedaży detalicznej ponoszą właściciele zakł[adów] górniczo-hutniczych.°

Uchwała zgodnie
z wnioskiem zapadła
dnia19 r.

MINISTER PRZEMYSŁU I HANDLU
H. Strasburger

MOTYWY.

Organy rządowe winny przejąć na siebie kwestię apropowizacji robotników Zagłębia Dąbrowskiego w myśl rozporządzenia Komisarza Kunickiego, aby uniknąć istniejącej obecnie konkurencji między zarządami kopalń, które zakupują żywność na swoją rękę a organami Ministerstwa Apropowizacji, które zakupują żywność dla wojska i wzajemnie podbijają sobie ceny w jednym i tym samym okręgu.

Przejęcie zakupów żywności przez organy rządowe zapewni również większe bezpieczeństwo transportów żywności, które obecnie zatrzymywane są często przez Rady robotnicze sąsiednich okręgów, wobec czego zarządy kopalń są bezsilne; tymczasem władze rządowe korzystać będą z własnych organów bezpieczeństwa, które zapewnią wolny przewóz transportom żywnościowym. Poza tym pożądanym jest również odciążenie od trosk apropowizacyjnych zarządów kopalń, które całą swoją uwagę poświęcić winny kwestii podniesienia produkcji węgla, decydującej o losach kraju.

Apropowidowanie ludności robotniczej Zagłębia Dąbrowskiego przez zarządy kopalń powoduje obecnie ciągłe starcia między robotnikami i zarządami, strajki i wynikające stąd zmniejszenie produkcji węgla. Przekazanie apropowizacji w całości organom społecznym, tj. kooperatywom robotniczym lub ciałom samorządnym, byłoby na razie zbyt ryzykowne, a to ze względu na niedostateczną organizację tych organów i na tarcia polityczne, jakie mają między nimi miejsce.

W miarę rozwoju organizacji społecznej będzie można przelewać na nie stopniowo zadania apropowizacyjne, w szczególności detaliczną rozsprzedaż artykułów spożywczych na kopalnie.

Powyższe zasady apropowidowania ludności robotniczej nie pociągną za sobą zwiększenia wydatków Skarbu Państwa, ponieważ już obecnie, w myśl uchwały

Rady Ministrów z 11 lipca r.b.³¹² Skarb pokrywa różnicę cen i sprzedaży, płaconą przez zarządy kopalń. Poza tym, po przejęciu aprowizacji przez organy rządowe, kopalnie korzystające z kredytu w wysokości około 30 milionów marek w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej winny odpowiednio zmniejszyć swoje pożyczki.

°Załącznik do punktu 8.° °No. 4.°

**[Wniosek ministra wyznań religijnych i oświecenia publicznego w sprawie
przejęcia przez państwo Akademii Rolniczej w Dublanach]**

MINISTERSTWO

WYZN[AŃ] REL[IGIJNYCH] i OŚW[IECENIA] PUBL[ICZNEGO]

No. °8742-IX/19

26 września 1919 r.°

Do
Pana Prezydenta
Rady Ministrów

Wniosek w sprawie przejęcia
przez Państwo Akademii Rolniczej
w Dublanach.

M o t y w y:

Akademia Rolnicza w Dublanach w r. 1877 powstała na podstawie uchwały Sejmu Galicyjskiego i aktów przelania własności folwarku Dublany pod Lwowem wraz z prywatną Szkołą rolniczą przez c.k. Galicyjskie Towarzystwo Gospodarcze na Kraj, reprezentowany przez Galicyjski Wydział Krajowy.

Przez lat trzydzieści kilka Akademia Dublańska chlubnie spełniała ważne zadanie dostarczania Krajowi rolników zawodowo wykształconych i instruktorów rolniczych i ściągała do siebie liczną młodzież obywatelską nawet spoza Galicji. Obecnie byt Akademii jest zakwestionowany. Wydział Krajowy, który dotąd zarządzał i opiekował się nią, znajduje się w likwidacji, budynki zaś szkolne i gospodarskie w Dublanach uległy zniszczeniu przez Ukraińców.

Aby podtrzymać byt tak zasłużonej i tak pożytecznej instytucji Ministerstwo przychyliając się do zgodnych wniosków Grona Profesorów Akademii Rolniczej w Dublanach i Grona Profesorów Politechniki Lwowskiej oraz po otrzymaniu

³¹² Zob. protokół posiedzenia Rady Ministrów z 11 lipca 1919 r.

przychylnych opinii Galicyjskiego Wydziału Krajowego i Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarczego zamierza uczelnię tę upaństwowić, a celem zapewnienia jej należytego poziomu naukowego związać ją ze Szkołą Politechniczną we Lwowie, jako osobny Wydział Rolniczo-Leśny (na wzór stosunku zachodzącego np. w Pradze).

Połączenie takie jest nie tylko ze względów naukowych i dydaktycznych korzystne dla obu uczelni, ale pozwoli wprowadzić pewne oszczędności co do ilości katedr przedmiotów ogólnych i usunie tak niewygodną dla słuchaczy Akademii konieczność mieszkania o kilka kilometrów za Lwowem.

Z chwilą przejęcia przez Państwo Akademii należy wypłacić Galic[yjskiemu] T-wu Gospodarczemu sumę 80 000 Kor. zahipotekowaną na dobrach dublańskich, jako resztę ceny kupna, tego bowiem żąda w oświadczeniu swym Galicyjskie Towarzystwo Gospodarcze na podstawie zastrzeżeń w kontraktach z roku 1877 i 1879. Nadmieniam, że dobra te wynoszą kilkaset morgów.

W końcu nadmieniam się, że Akademia posiada obecnie 8-m profesorów, odpowiedni personel naukowy pomocniczy i służbowy. Preliminarz budżetowy Akademii na cały bieżący rok (12 miesięcy) wynosi około 1 300 000 Koron.

Na podstawie powyższych danych Rada Ministrów raczy uchwalić:

1. Akademia Rolnicza w Dublanach wraz z połączonymi z nią zakładami, majątkiem i personelem zostaje przejętą przez Państwo Polskie z dniem 15 października 1919 r.
2. Wypłaca się kwotę 80 000 koron Galicyjskiemu Towarzystwu Gospodarczemu tytułem zwrotu reszty ceny kupna na podstawie kontraktu kupna-sprzedaży z dnia 31 marca 1879 r.
3. Akademię Rolniczą w Dublanach włącza się pod względem administracyjnym i budżetowym do Politechniki Lwowskiej jako osobny teżże Wydział Rolniczo-Leśny³¹³.
4. Upoważnia się Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do wydania potrzebnych zarządzeń szczegółowych.

Minister
Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
podp. Jan Łukasiewicz

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 8.

³¹³ W skład nowego Wydziału Rolniczo-Leśnego Politechniki weszła wraz z Akademią w Dublanach również Wyższa Szkoła Lasowa we Lwowie.

PROTOKÓŁ
121 posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 13 listopada 1919 r.

Przewodniczy

Prezydent Ministrów
 p. Ignacy Paderewski.

Obecni:

Minister Spraw Wewnętrznych:

p. Stanisław Wojciechowski

Minister Skarbu:

p. dr Leon Biliński

Minister Spraw Wojskowych:

p. gen. por. Józef Leśniewski

Minister Sprawiedliwości

p. Bronisław Sobolewski

Minister W.R. i O.P.

p. dr Jan Łukasiewicz

Minister Sztuki i Kultury

p. Zenon Przesmycki

Minister Robót Publicznych

p. Tadeusz Jasionowski

Minister Poczty i Telegrafów

p. Hubert Linde

Minister Zdrowia Publicznego

p. dr Tomasz Janiszewski

Minister b. Dzielnicy Pruskiej

p. Władysław Seyda

Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych

p. Julian Eberhardt

Kierownik Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P.

p. Zygmunt Chmielewski

Podsekretarz Stanu w Pr[ezydyum] R.M.

p. dr Władysław Wróblewski

Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]

Spraw Zagran[icznych]

p. Władysław Skrzyński

Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]

Przem[ysłu] i H[andlu]

p. dr Henryk Strasburger

Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie]

Apropowizacji

p. Oskar Sobański

Szef Sekcji w Pr[ezydyum] R.M.

p. Edward Lechowicz

Zastępca Szefa Sekcji Org[anizacyjnej]

w Min[isterstwie] Spraw Wojskowych

p. podp. Franciszek Kleeberg

Delegat Wojsk Pol[skich] na Syberii

p. podp. Wolikowski

Protokołuje:

p. dr Juliusz Koppens

Początek posiedzenia o godz. 5 min. 30 po poł.

1. Przeciwno protokołowi 120. posiedzenia Rady Ministrów w dniu 8 listopada 1919 r. żaden z pp. Ministrów nie zgłosił sprzeciwu, wobec czego protokół uznano za przyjęty.

2. Na wniosek nagły Ministerstwa Spraw Wojskowych w sprawie przejścia na żołd Rządu Polskiego dywizji Wojsk Polskich na Syberii, która pragnie powrócić do kraju, oświadcza p. Minister Skarbu, że tylko pod tym warunkiem

może się zgodzić na udzielenie $\frac{1}{4}$ części żądanego kredytu na ten cel (tj. 30 milionów marek polskich), w ratach później ustalić się mających, jeśli Rząd postara się o jak najrychlejszy powrót tej dywizji do kraju. Nie mógłby się on jednak zgodzić na płacenie żołdu wojskom polskim, biorącym wprawdzie udział w wojnie po stronie i w interesie mocarstwa zaprzyjaźnionego, ale nie stanowiącym części składowej armii polskiej³¹⁴.

Po wyjaśnieniach, udzielonych przez p. Podsekretarza Stanu Skrzyńskiego, że Rząd stara się o powrót tej dywizji do kraju, napotyka jednak na pewne trudności, których usunięcie jest w toku, Rada Ministrów uznała za potrzebne sprowadzenie do kraju wojsk polskich znajdujących się na Syberii. W tym celu otwiera się kredyt do wysokości 30 milionów marek polskich. Zarazem poleca Rada Ministrów Ministerstwu Spraw Zagranicznych i Wojskowych zajęcie się wykonaniem tej uchwały.

3. ^bZa[łączniki] No. 2 i 3. ^bPo umotywowaniu przez p. Ministra Spraw Wewnętrznych potrzeby wydania rozporządzeń o organizacji władz administracyjnych I i II instancji w formie rozporządzeń Rady Ministrów wobec odmiennego stanowiska kilku ministerstw (między innymi Ministerstwa Zdrowia Publicznego, co p. Minister Janiszewski jeszcze raz zaznacza) co do podporządkowania ich agend prowincjonalnych Wojewodom względnie Starostom i po odczytaniu protestu pisemnego Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej uważającego, że organy jego prowincjonalne działające na podstawie dekretu, mogą być jedynie przez ustawę ograniczone w swej działalności, przyjęto projekt rozporządzenia wykonawczego Rady Ministrów z dnia 28 sierpnia 1919 r. (Dz.Pr.P.P. Nr. 72 poz. 426) określającego zasady zespolenia urzędów i organów powiatowej administracji państwowej z następującymi zmianami:

a) w pierwszym zdaniu art. 1 wstawiono po słowie „i” słowo „innych”.

b) w art. 3 słowo „pod względem służbowym podlega odnośny organ” zastąpiono słowami „w zakresie wykonywania czynności związanych z odnośną dziedziną administracji państwowej organ ten podlega.”

c) w pierwszym ustępie art. 1 dodano po słowie „odpowiedzialność” słowa „wobec władz przełożonych”³¹⁵.

³¹⁴ 5 Dywizja Strzelców Polskich, powstała w styczniu 1919 r. na Syberii, formalnie wchodziła w skład Armii Polskiej we Francji, dowodzonej przez gen. Józefa Hallera, i finansowana była – dość skromnymi środkami – przez stronę francuską. Z misją uregulowania kwestii finansowania wysłany został do kraju szef sztabu dywizji ppłk Romuald Wolikowski. W styczniu 1920 r. większość oddziałów tej formacji została otoczona przez bolszewików i zmuszona do kapitulacji. Część żołnierzy, którzy przedarli się z okrążenia, udało się ostatecznie, po wielu perypetiach, dotrzeć do Polski. Stać się oni mieli załóżkiem odtworzonej Brygady, a następnie Dywizji Syberyjskiej Wojska Polskiego.

³¹⁵ Dz.U. 1919, nr 90, poz. 488.

Przyjęto rozporządzenie wykonawcze Rady Ministrów do rozporządzenia z dnia 28 sierpnia 1919 r. (Dz.Pr.P.P. nr 72 poz. 426³¹⁶) o tymczasowej organizacji powiatowych władz administracyjnych pierwszej instancji na obszarze b. zaboru rosyjskiego z następującymi zmianami:

a) w art. 3, ustęp ostatni, dodano po słowie „przeprowadzać” słowa „w zastępstwie starosty.”

b) w art. 13 dodano na końcu zdanie: „Względnie ich dotychczasowych urzędów II instancji.”³¹⁷

Przyjęto rozporządzenie wykonawcze Rady Ministrów do Ustawy Tymczasowej z dnia 2 sierpnia 1919 r. (Dz.Pr.P.P. nr 65 poz. 395) „o organizacji władz administracyjnych drugiej instancji” z następującymi zmianami:

a) w art. 8, punkt 2, dodano po słowie „demobilizacji” słowa „osobowej i”

b) redakcję art. 9 polecono ustalić Ministerstwu Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministerstwem Wyznań Religijnych i O.P.

c) art. 10 nadano następujące brzmienie:

„W zakresie spraw zdrowia publicznego należą do Wojewody w II instancji wszystkie te sprawy, które w myśl art. 2 Zasadniczej Ustawy Sanitarnej z dnia 19 lipca 1919 r. (Dz.Pr. nr 63 poz. 371) podlegają w najwyższej instancji kompetencji Ministerstwa Zdrowia Publicznego, a nadto orzecznictwo w pierwszej instancji w tych sprawach, które specjalnymi przepisami wyjęte zostaną spod kompetencji Starosty.”

d) wobec żądania p. Kierownika Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, aby skreślić punkt 5 art. 13 polecono redakcję tego art. ustalić w drodze porozumienia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z Ministerstwem Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

e) w art. 14 skreślono punkt 4.

f) w art. 32, ustępie 1, po słowach „w szczególności w sprawach” dodano słowa „aprowizacyjnych”,

g) w art. 37 ust. 1 słowo „sanitarnego” zastąpiono słowami „Zdrowia Publicznego (Wojewódzki Urząd Zdrowia).”³¹⁸

4. P. Minister Seyda podnosi – nawiązując do powyższych rozporządzeń – potrzebę ścisłej współpracy przedstawicieli b. dzielnicy pruskiej przy opracowywaniu projektów z zakresu administracji państwowej, które z czasem dotyczyć będą całej Polski, a to ze względu na łatwiejsze przygotowanie unifikacji administracji. Wobec tego postanowiono, aby przedstawiciel b. Dzielnicy Pruskiej był stale zapraszany na posiedzenia Międzyministerialnych Komisji i Konferencji.

³¹⁶ Właściwie: Dz.U. 1919, nr 72, poz. 426.

³¹⁷ Dz.U. 1919, nr 90, poz. 489.

³¹⁸ Dz.U. 1919, nr 90, poz. 490.

5. Nawiązując do oświadczeń p. Kierownika Ministerstwa Kolei Żelaznych i p. Ministra Sprawiedliwości w sprawie niedomagań aprowizacyjnych, powodujących silne wzburzenie wśród niektórych pracowników tych obu działów administracji państwowej, oznajmia p. Prezydent Ministrów, że zamierza wydać w najbliższym czasie odezwę do ludności, wzywającą do jak największego ograniczenia się w jadłach oraz w zużyciu opału i światła i proponuje opracowanie regulaminu takich ograniczeń przez Ministerstwo Apropowizacji, Zdrowia Publicznego i Sprawiedliwości. Rada Ministrów wnioski te aprobowwała.

6. ^bZałącznik] No. 4 i 4a. ^b Zatwierdzono statut „Komitetu odbudowy Kościołów polskich”, z uwzględnieniem poprawek proponowanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

7. ^bZałącznik] No. 5. ^b Zatwierdzono statut „Związku Pracowników Poczty, Telegrafu i Telefonu” z wyłączeniem ze statutu postanowień art. 4 w związku z odpowiednim punktem art. 2 i 21, dotyczących uprawnień Związku wobec władzy z tym, że uprawnienia te może p. Minister Pocht i Telegrafów przyznać w danym razie Związkowi osobnym rozporządzeniem.

8. Na wniosek p. Ministra Skarbu Rada Ministrów uznała konieczność poprzedniego porozumienia się każdego ministerstwa resortowego z Ministerstwem Skarbu przed zajęciem stanowiska w Sejmie także i w tych wypadkach, gdy Komisje Sejmowe przyznają ministerstwom resortowym z własnej inicjatywy powiększenie kredytów.

9. ^bZałącznik] No. 6, 7, 8. ^b Zatwierdzono statut „Związku Inżynierów Kolejowych” oraz statut „Polskiego Związku Kolejowców” z uwzględnieniem zmian, proponowanych przez Ministerstwo Kolei Żelaznych.

10. ^bZałącznik] No. 9. ^b Przyjęto projekt ustawy o ochronie lokatorów w b. dzielnicy pruskiej, polecając przeprowadzenie zmian redakcyjnych tego projektu p. Ministrowi b. Dzielnicy Pruskiej w porozumieniu z Ministerstwem Zdrowia Publicznego oraz Prezydium Rady Ministrów³¹⁹.

11. Rada Ministrów uchyliła odwołanie Zofii Zakrzewskiej, Franciszka Burlińskiego, Beniamina Dziewczopolskiego, Stanisława Supniewskiego, Marii Damskiej oraz Dawida i Joska Kirmanów od decyzji Komisarza Nadzwyczajnego na m[ia]sto] stołeczne Warszawa i pow. warszawski.

Na tym posiedzenie zakończono o godz. 9 min. 30 wiecz.

†IJPaderewski†

³¹⁹ Ustawa została uchwalona 18 grudnia 1919 r. Dz.U. 1919, nr 98, poz. 516.

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 121. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 13 listopada 1919 r.].
2. [Projekt rozporządzenia wykonawczego Rady Ministrów do rozporządzenia z dnia 28 sierpnia 1919 r., określającego zasady zespolenia urzędów i organów powiatowej administracji państwowej]³²⁰.
3. [Projekt rozporządzenia wykonawczego Rady Ministrów do rozporządzenia z dnia 28 sierpnia 1919 r. o tymczasowej organizacji powiatowych władz administracyjnych pierwszej instancji na obszarze byłego zaboru rosyjskiego]³²¹.
4. [Projekt rozporządzenia wykonawczego Rady Ministrów do ustawy tymczasowej z dnia 2 sierpnia 1919 r. o organizacji władz administracyjnych drugiej instancji]³²².
5. Statut Komitetu Odbudowy Kościołów Polskich.
6. [Pismo ministra spraw wewnętrznych do Prezydium Rady Ministrów w sprawie zatwierdzenia statutu Komitetu Odbudowy Kościołów Polskich].
7. [Statut Zrzeszenia Pracowników Poczty, Telegrafu i Telefonów Rzeczypospolitej Polskiej]³²³.
8. [Statut Związku Polskich Inżynierów Kolejowych, wraz z uwagami kierownika Ministra Kolei Żelaznych]³²⁴.
9. [Statut Polskiego Związku Kolejowców]³²⁵.
10. [Projekt ustawy o ochronie lokatorów dla byłej dzielnicy pruskiej]³²⁶.

„Załącznik No. 1.”^c

[Porządek dzienny 121. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 13 listopada 1919 r.]

Warszawa, dn. 12 listopada 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że w czwartek dnia 13 listopada r.b., o godz. 5-tej po południu odbędzie się posiedzenie RADY MINISTRÓW (Krakowskie Przedmieście 46 Pałac Namiestnikowski).

³²⁰ Nie publikuje się.

³²¹ Nie publikuje się.

³²² Nie publikuje się.

³²³ Nie publikuje się.

³²⁴ Nie publikuje się.

³²⁵ Nie publikuje się.

³²⁶ Nie publikuje się.

Porządek dzienny

121-go posiedzenia:

- 1) Projekt rozporządzenia o organizacji władz administracyjnych II instancji
- 2) Projekt rozporządzenia o organizacji władz administracyjnych I instancji
- 3) Statut Komitetu Odbudowy Kościołów
- 4) Statut Zrzeszenia Pracowników Pocztowych
- 5) Rekursy przeciw orzeczeniom Komisarza Nadzwyczajnego m[iasta] Warszawy
- 6) Statut Związku Inżynierów Kolejowych
- 7) Statut Związku Inspektorów Szkolnych
- 8) Statut Polskiego Związku Kolejowców
- 9) Projekt ustawy o likwidacji galicyjskiego Krajowego Zakładu Obrotu Zbożem
- 10) Projekt ustawy o odbudowie technicznej wsi, miast i miasteczek
- 11) Projekt ustawy o ochronie lokatorów w b. Dzielnicy Pruskiej
- 12) Projekt ustawy o zmianie ust. 3 art. 1 Ustawy o organizacji Min[isterstwa] Robót Publicznych
- 13) Wniosek Min[isterstwa] Aprowizacji o udzielenie gwarancji rządowej Związkowi Ekonomicznemu Kółek Rolniczych we Lwowie
- 14) Projekt Ustawy o ujednostajnienie uposażenia pisarzy hipotecznych w b. Królestwie Kongresowym.

„Załącznik do punktu 6.” „No. 4”

STATUT KOMITETU ODBUDOWY KOŚCIOŁÓW POLSKICH

Par. 1.

Komitet Odbudowy Kościołów Polskich ma na celu odbudowę i naprawę kościołów katolickich i budynków parafialnych w Polsce zniszczonych przez wojnę, z zachowaniem form artystycznych i uwzględnieniem swojskiego charakteru świątyń.

Komitet przede wszystkim nieść będzie pomoc świątyniom najbardziej upośledzonym.

Par. 2.

Dla osiągnięcia swych zadań Komitet ma prawo: a) współdziałać w ustaleniu i udowodnieniu wysokości strat wynikłych wskutek zniszczenia świątyń i zabudowań kościelnych, oraz zniszczenia lub utraty innego majątku kościelnego; b) współdziałać w wyjednaniu odszkodowań za poniesione w majątku kościelnym straty, oraz w odzyskaniu i powrocie wywiezionego do Rosji podczas

wojny mienia kościelnego; c) gromadzić fundusze przeznaczone na odbudowę i naprawę kościołów drogą zbierania ofiar w kraju i zagranicą; d) opracowywać projekty, kosztorysy i plany odbudowy; e) udzielać porad technicznych i prawnych w sprawach należących do zakresu działalności Komitetu; f) ułatwiać nabywanie materiałów do odbudowy kościołów i zabudowań kościelnych; g) organizować i wykonywać wszelkiego rodzaju roboty, mające na celu odbudowę, naprawę lub budowę kościołów, zabudowań kościelnych i budynków parafialnych.

Par. 3.

Komitet ma prawo działać zarówno w obrębie Państwa Polskiego jako też i za granicą z zachowaniem w tym ostatnim razie postanowień obowiązujących w państwach obcych.

Par. 4.

Komitet jest osobą prawną, może nabywać i posiadać nieruchomości miejskie i wiejskie tudzież wszelki majątek ruchomy, zawierać umowy i bronić swoich interesów w sądach i urzędach.

Par. 5.

Na terenie swojej działalności Komitet może otwierać wszelkiego rodzaju biura, oddziały, tworzyć sekcje i komisje, w których zakres działania, o ile nie jest określony przez niniejszy statut, ustali i określi bliżej Zarząd. Komitet ma także prawo wyznaczać swych pełnomocników.

Par. 6.

Siedzibą Komitetu jest m.st. Warszawa.

Par. 7.

Środki Komitetu stanowią: a) dobrowolne ofiary i zapasy; b) zasiłki otrzymywane od władz, instytucji rządowych, samorządowych i innych; c) fundusze z kwest urządzanych w kraju i za granicą, zwłaszcza wśród kolonii polskich w Ameryce; d) procenty i dochody z majątku Towarzystwa; e) fundusze otrzymywane z odszkodowań wojennych, wreszcie inne nieprzewidziane wpływy w gotówce i materiałach.

Par. 8.

Organami Komitetu są: 1) Rada, 2) Zarząd, 3) Oddziały Diecezjalne, 4) Zagraniczny Oddział Funduszowy i 5) Komisja Rewizyjna.

R A D A.

Par. 9.

Do składu Rady należą:

1) Arcybiskup Warszawski, jako jej stały prezes, 2) prezesi poszczególnych Oddziałów Diecezjalnych, 3) prezes Zagranicznego Oddziału Funduszowego, 4) wreszcie 30 członków zaproszonych przez Arcybiskupa Warszawskiego.

Pierwotny skład zaproszonych członków jest następujący:

Hr. Stanisław Badeni, mec[enas] Kazimierz Budny, Ks. prałat Zygmunt Chelmiński, Prezes Władysław Glinka, arch. Józef Gałęzowski, Dyr[ektor] Muzeum Narodowego m.st. Warszawy Bronisław Gembarzewski, Wiceminister Jan Heurich, arch. Konstanty Jakimowicz, dr Władysław Kłyszewski, Hr. Edward Krasieński, arch. Zdzisław Mączyński, art[ysta] rzeźb[iarz] Karol Marcinkowski³²⁷, art[ysta] malarz Józef Mehoffer, arch. Stanisław Noakowski, mec[enas] Kazimierz Olszowski, art[ysta] rzeźb[iarz] Zygmunt Otto, prof. Nikodem Pajzderski, Hr. Rajnold Przeździecki, art[ysta] malarz Ferdynand Ruszczyc, Hr. Feliks Plater-Zyberk, Hr. Michał Sobański, Jan Smulski, Jego Ekscelencja Ks. Biskup Szełązek, arch. Oskar Sosnowski, arch. Adolf Szyszko-Bohusz, Karol Wenda, arch. Jarosław Wojciechowski, arch. Teofil Wiśniowski, Hr. Ordynatowa Maria Zamojska.

Par. 10.

Po upływie 2 lat od rozpoczęcia działalności Komitetu ustępuje corocznie 10 członków Rady wskazanych w p[kt]. 4 paragrafu poprzedzającego: pierwotnie drogą losowania, a następnie według starszeństwa powołania do Rady.

Na miejsce ustępujących, nowych członków wybierają pozostali członkowie Rady.

Ustępujący członkowie Rady mogą być wybierani ponownie.

Par. 11.

Rada obiera spośród swego grona wiceprezesa i sekretarza.

Par. 12.

Rada: 1) wybiera Zarząd i Komisję Rewizyjną; 2) rozstrząsa i decyduje przedstawione przez Zarząd najważniejsze sprawy dotyczące działalności Komitetu; 3) zatwierdza, po wysłuchaniu wniosków Komisji Rewizyjnej, sprawozdanie Zarządu; 4) rozważa i decyduje sprawę zmian w ustawie.

Par. 13.

Doroczne posiedzenia zwyczajne Rady odbywają się w Warszawie: w czerwcu, w Pałacu Arcybiskupim. Datę posiedzeń Rady ustala każdorazowo jej Prezes.

³²⁷ Prawdopodobnie winno być: Władysław Marcinkowski.

Nadzwyczajne posiedzenia Rady wyznaczane są w miarę potrzeby przez jej Prezesa, lub w jego następstwie przez wiceprezesa.

Par. 14.

Uchwały Rady ważne są bez względu na liczbę obecnych na posiedzeniu członków i zapadają prostą większością głosów; w razie równości decyduje głos przewodniczącego. Uchwały w przedmiocie zmiany statutu lub zwinienia działalności Komitetu wymagają zgody trzech czwartych obecnych na posiedzeniu członków Rady.

Na posiedzeniach Rady przewodniczy prezes, a pod nieobecność lub z polecenia tegoż wiceprezes Rady.

ZARZĄD

Par. 15.

Zarząd składa się z prezesa oraz dziewięciu członków i trzech zastępców. Prezesem Zarządu jest z urzędu wiceprezes Rady. Członków Zarządu wybiera Rada. Ilość członków Zarządu może być zmieniona przez postanowienie Rady.

Par. 16.

Po upływie roku od rozpoczęcia działalności Komitetu corocznie ustępuje z początku przez losowanie, a następnie według starszeństwa wyboru trzecia część członków Zarządu oraz jeden zastępca. Na ich miejsce Rada wybiera nowych członków i zastępcę. Ustępujący członkowie Zarządu i zastępca mogą być wybierani ponownie.

Par. 17.

Zarząd wybiera corocznie spośród siebie wiceprezesa, sekretarza i skarbnika.

Par. 18.

Posiedzenia Zarządu zwołuje prezes lub wiceprezes w miarę zachodzącej potrzeby, nie rzadziej jednak niż raz na miesiąc. Uchwały Zarządu zapadają prostą większością głosów. W razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego. Dla prawomocności uchwał Zarządu wymagana jest obecność przynajmniej 4 członków. Obradom przewodniczy prezes Zarządu, a pod nieobecność jego wiceprezes. O ile w posiedzeniach Zarządu uczestniczy Prezes Rady, obejmuje przewodnictwo i kieruje obradami Zarządu. Na posiedzenia Zarządu, w których roztrząsane będą ważniejsze sprawy dotyczące odbudowy kościołów w poszczególnych diecezjach, zaproszeni będą delegaci tych diecezji. Postanowienia Zarządu wnoszone są do protokółów, które podpisują wszyscy obecni na posiedzeniach Zarządu.

Par. 19.

Zarząd kieruje sprawami Komitetu i zawiaduje jego majątkiem, reprezentuje Komitet w stosunkach zewnętrznych, zawiera umowy, wydaje plenipotencje w imieniu Komitetu i w ogóle decyduje we wszystkich kwestiach, w których decyzja nie jest zastrzeżona dla Rady.

Par. 20.

Wszelką korespondencję w imieniu Zarządu podpisuje prezes lub wiceprezes Zarządu, bądź jeden z członków Zarządu specjalnie do tego upoważniony; pełnomocnictwa, czeki, umowy i akty urzędowe nie wyłączając hipotecznych, przyjmowanie zapisów tudzież upoważnienie do podnoszenia wszelkich sum od rządu, z instytucji rządowych, kredytowych i od osób prywatnych, podpisują prezes Zarządu lub wiceprezes, bądź też specjalnie do tego upoważniony członek Zarządu łącznie z jednym z pozostałych członków Zarządu. Do odbierania z poczty pieniędzy, posyłek i dokumentów wystarcza podpis jednego członka Zarządu.

Par. 21.

Dla czynności wykonawczych Zarząd tworzy w miarę zachodzącej potrzeby sekcję pod kierownictwem bądź z poszczególnych członków Zarządu, bądź też umyślnie powołanych do tego osób. Przede wszystkim utworzone będą sekcje następujące: 1) Regestracyjna – współdziała w ustaleniu i udowodnieniu strat w majątku kościelnym; 2) Finansowa – gromadzi fundusze przeznaczone na odbudowę i restaurację kościołów; 3) Techniczno-artystyczna – opracowuje projekty, plany, kosztorysy, udziela porad technicznych i artystycznych.

Par. 22.

Oddziały Diecezjalne tworzą się po jednym w każdej diecezji. Celem tych oddziałów jest spełnianie w miarę możliwości zadań Komitetu w granicach swojej diecezji.

W skład Oddziału Diecezjalnego wchodzi ks. biskup miejscowy, w charakterze stałego prezesa, oraz 6 członków przez niego zaproszonych.

Par. 23.

Zagraniczny Oddział Funduszowy ma na celu bliższe zainteresowanie rodaków zamieszkałych zagranicą sprawą odbudowy kościołów w Polsce, oraz zbieranie poza krajem niezbędnych dla Komitetu funduszy, a to zarówno wśród polskich parafii, jako też wśród innych, należących do zaprzyjaźnionych z Polską narodów.

Zagraniczny oddział funduszowy tworzy w różnych krajach swoje Delegatury, mające za zadanie gromadzenie funduszy w tych krajach, a w szczególności

wyszukiwanie tak zwanych „parafii opiekunek” (paroisses marraines) dla poszczególnych zburzonych lub uszkodzonych kościołów w Polsce.

Na czele zagranicznego oddziału funduszowego stoi prezes, którego mianuje i zwalnia Arcybiskup Warszawski, jako prezes Rady.

Prezes oddziału funduszowego określa liczbę członków oddziału, zapraszając do jego składu osoby według swego uznania.

Par. 24.

Blizsze zasady, dotyczące organizacji, sposobu i zakresu działalności Oddziałów Diecezjalnych oraz Zagranicznego Oddziału Funduszowego określi instrukcja wydana przez Zarząd.

Part. 25.

Celem wykonania poszczególnych czynności w interesach Komitetu, Zarząd mianować może specjalnych pełnomocników. Zakres działania pełnomocnika określi wydane mu upoważnienie.

Par. 26.

Komisja Rewizyjna składa się z 3-ch członków wybieranych corocznie przez Radę. Komisja Rewizyjna przeprowadza przynajmniej raz na rok rewizję rachunków i kasy Towarzystwa, mając prawo sprawdzania wszelkich wydatków, operacji, w ogóle stanu majątkowego Komitetu. Komisja Rewizyjna sporządza wniosek w sprawie corocznego sprawozdania Zarządu.

Par. 27.

Zarząd sporządza corocznie sprawozdanie z działalności Komitetu o stanie jego majątku i funduszach. Sprawozdanie to obejmować również winno działalność Oddziałów Diecezjalnych i Zagranicznego Oddziału Funduszowego. Sprawozdanie zatwierdza Rada po wysłuchaniu wniosków Komisji Rewizyjnej.

Par. 28.

Dla zapoznania szerszego ogółu z potrzebami i stanem odbudowy kościołów w Polsce, Zarząd w miarę uznanej potrzeby urządza konferencje informacyjne, narady i podejmuje wydawnictwa doraźne i periodyczne.

Par. 29.

Komitet Odbudowy kościołów w Polsce posiada swą pieczęć, którą Oddziały Diecezjalne, oraz Zagraniczny Oddział Funduszowy i jego Delegatury używają z właściwymi sobie uzupełnieniami.

Par. 30.

W razie zwinienia Komitetu majątek jego przekazany zostanie przez Radę na cele lub instytucje pokrewne z zadaniami Komitetu.

Par. 31.

Założycielem Komitetu Odbudowy Kościołów Polskich jest Jego Eminencja Ks. Dr Aleksander Kakowski Arcybiskup Metropolita Warszawski.

/-/ Kakowski
Arcybiskup Metropolita Warszawski.

„Załącznik do punktu 6^c” ^cNo. 4a^c

**[Pismo ministra spraw wewnętrznych do Prezydium Rady Ministrów w sprawie
zatwierdzenia statutu Komitetu Odbudowy Kościołów Polskich]**

Odpis

MINISTERSTWO
Spraw Wewnętrznych
No. P.Z. 5323
Warszawa
Dn. 10 listopada 1919 r.

Do
Prezydium
RADY MINISTRÓW
w miejscu.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych przesyła akta w sprawie legalizacji statutu „Komitetu Odbudowy Kościołów Polskich” do zatwierdzenia Rady Ministrów, uważając, że statut Komitetu jako stowarzyszenia o celach religijnych nie podlega przepisom tymczasowym z roku 1906 (art. 4 p[kt] 1) oraz że w sprawie tej kilka Ministerstw jest zainteresowanych, a przez to kompetentną do zatwierdzenia jest Rada Ministrów.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych uprzednio porozumiało się w powyższej sprawie z Ministerstwami: Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz Kultury i Sztuki. Oba Ministerstwa wypowiedziały się za zatwierdzeniem statutu. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych ze swej strony nie widzi przeszkód do zatwierdzenia statutu, z zastrzeżeniem następujących zmian i uzupełnień:

w § 5 po wyrazie „oddziały” dodać należy: „z zachowaniem przepisów miejscowych o stowarzyszeniach”;

w § 12 dodać: „decyduje w sprawach nabycia i zbycia nieruchomości oraz o likwidacji Komitetu”;

w § 24 dodać: „w granicach niniejszego statutu”;

w § 26 zaznaczyć, że członkowie Komisji Rewizyjnej nie mogą piastować żadnych innych urzędów w Komitecie;

w końcu § dodać: i przedkłada go wraz z wynikami rewizji Radzie”.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych prosi o wniesienie projektu na najbliższe posiedzenie Rady Ministrów z pominięciem rozważania go w Konsultacji międzyministerialnej i zwrot akt z adnotacją o upoważnieniu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych do zatwierdzenia tego statutu z proponowanymi zmianami.

Załącznik do zwrotu.

Minister

/-/ S. Wojciechowski.

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 8.

PROTOKÓŁ
122-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 17 listopada 1919 r.

Przewodniczy:	p. Prezydent Ministrów Ignacy Paderewski
Obecni:	
Minister Spraw Wewnętrznych	p. Stanisław Wojciechowski
Minister Skarbu	p. dr Leon Biliński
Minister Spraw Wojskowych	p. gen. por. Józef Leśniewski
Minister Sprawiedliwości	p. Bronisław Sobolewski
Minister W.R. i O.P.	p. dr Jan Łukasiewicz
Minister Sztuki i Kultury	p. Zenon Przesmycki
Minister Przemysłu i Handlu	p. Ignacy Szczeniowski
Minister Robót Publicznych	p. Tadeusz Jasionowski
Minister Poczty i Telegrafów	p. Hubert Linde
Minister Zdrowia Publicznego	p. dr Tomasz Janiszewski
Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych	p. Julian Eberhardt
Kierownik Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P.	p. Zygmunt Chmielewski
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Spraw Zagranicznych	p. Władysław Skrzyński
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Apropowizacji	p. Oskar Sobański
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] b. Dzieln[icy] Pruskiej	p. Adam Poszwiński
Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] b. Dzieln[icy] Pruskiej	p. dr Roman Rybarski
Szef Sekcji w Prezydium Rady Ministrów	p. Edward Lechowicz
Szef Sekcji Głównego Urzędu Likwidacyjnego	p. Józef Karśnicki
Naczelnik Wydziału w Prez[ydium] Rady Ministrów	p. Władysław Studziński
Protokołuje:	p. dr Bronisław Hełczyński

Początek posiedzenia o godz. 5 min. 15 po południu.

1. P. Prezydent Ministrów zapytuje o stan apropowizacji kraju.

P. Podsekretarz Stanu Sobański daje wyjaśnienia, z których wynika, że w najbliższym tygodniu będzie w Warszawie chleb kartkowy; gorsze jest położenie Krakowa, którego w tak krótkim czasie nie będzie można należycie zaaprowidować. Do Lwowa środki żywności napływają z Ukrainy. W kraju akcja skupowania zboża nie czyni obecnie zadawalniających postępów.

P. Prezydent zapytuje o rezultaty akcji ratowniczej z Poznańskiego, które zobowiązało się dostarczać po 300 wagonów zboża dziennie. P. Podsekretarz Stanu Poszwiński wyjaśnia, że akcja w tym kierunku jest w toku. Zostały wydane odpowiednie odezwy i pociągnięto do współpracy czynniki obywatelskie. Omłot zboża jest obecnie w Wielkopolsce w pełnym toku i należy się spodziewać, że z przyjętego zobowiązania będzie się ona mogła w zupełności wywiązać. Obecnie jedyne trudności komunikacyjne – powstawanie zasp śnieżnych przeszkadza dowozowi tej ilości zboża do pozostałych dzielnic Polski.

P. Podsekretarz Stanu Sobański zwraca uwagę na potrzebę zniesienia wolnego handlu i wolnego przewozu ziemniaków wobec klęski mrozów, dzięki której tej ilości ziemniaków, na którą rachowano, nie będzie można otrzymać. Nadto wolny przewóz ziemniaków stwarza chaos w dziedzinie transportów kolejowych i powoduje nieekonomiczne wyzyskanie taboru kolejowego.

Uznano, że trzeba będzie wnieść do Sejmu nowelę do ustawy o obrocie ziemiopłodami, znoszącą wolny handel i wolny przewóz ziemniaków, na razie zaś polecono Min[isterstwu] Aprowizacji wydać natychmiast w porozumieniu z Min[isterstwem] Kolei Żelaznych rozporządzenie, normujące przewóz ziemniaków kolejami.

2. Przyjęto do wiadomości wyjaśnienia p. Podsekretarza Stanu Sobańskiego o spodziewanym zaakceptowaniu przez Sejm poprawek rządowych do projektu ustawy o obrocie ziemiopłodami przy trzecim jej czytaniu.

3. ^bZałączniki No. 2 i 3. ^b Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Spraw Zagranicznych w sprawie utworzenia urzędu Delegata Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku, postanawiając nadać temu urzędowi nazwę Komisarza Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku, oraz przyjęto wniosek Prezydium Rady Ministrów o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji na to stanowisko p. Macieja Biesiadeckiego oraz o uregulowanie jego uposażenia w sposób, we wniosku tym proponowany.

4. ^bZałącznik No. 4. ^b Przyjęto przedstawiony przez Główny Urząd Likwidacyjny projekt ustawy o likwidacji filii Wojennego Zakładu dla Obrotu Zbożem we Lwowie z następującymi zmianami:

a) w art. 1-ym skreśla się słowa „od Zakładu Centralnego w Wiedniu niezależny” oraz dodaje się słowa „w likwidacji”,

b) do art. 2-go dodaje się słowa „w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu”³²⁸.

5. ^bZałącznik No. 5. ^b Przyjęto przedstawiony przez Min[isterstwo] Robót Publicznych projekt ustawy o organizacji odbudowy technicznej wsi, miast i miasteczek z tym zastrzeżeniem, że zostanie zapewniony współudział Min[isterstw] Zdrowia Publicznego oraz Sztuki i Kultury w akcji odbudowy. W tym celu winni się pp. Ministrowie Zdrowia Publicznego oraz Sztuki i Kultury

³²⁸ Ustawa została uchwalona 24 lutego 1920 r. Dz.U. 1920, nr 21, poz. 114.

porozumieć z p. Ministrem Robót Publicznych i na podstawie tego porozumienia zostaną wprowadzone do projektu odpowiednie poprawki, po czym już bez ponownego wchodzenia pod obrady Rady Ministrów będzie on mógł być wniesiony do Sejmu.

P. Minister Biliński zwraca uwagę na ścisłą łączność uchwalonego projektu z projektem ustawy o zakładzie kredytowym i zaleca niewnoszenie go do Sejmu, dopóki ten drugi projekt nie zostanie uchwalony³²⁹.

5. ^bZałącznik] No. 6.^b Przyjęto przedstawiony przez Min[isterstwo] Spraw Wojskowych projekt ustawy o zmianie ustępu 3-go art. 1-go ustawy z dnia 29 kwietnia 1919 r. o organizacji i zakresie działania Ministerstwa Robót Publicznych.

6. ^bZałącznik] No. 7.^b Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Aprowizacji w sprawie udzielenia gwarancji rządowej za pożyczkę, zaciąganą przez Związek Ekonomiczny Kółek Rolniczych we Lwowie, przy czym co do ustalenia wysokości tej gwarancji Min[isterstwo] Aprowizacji porozumienie się z Min[isterstwem] Skarbu.

7. ^bZałącznik] No. 8.^b Przyjęto projekt ustawy o ujednostajnieniu uposażenia pisarzy hipotecznych w okręgach Sądu Apelacyjnego warszawskiego i lubelskiego³³⁰.

8. ^bZałącznik] No. 9.^b Sprawa zatwierdzenia statutu Związku Inspektorów Szkolnych wywołała dłuższą dyskusję.

P. Prezydent Ministrów uważa, że w zasadzie tworzenie się związków urzędniczych w celu obrony interesów zawodowych jest niedopuszczalne. Dla pracowników kolejowych i pocztowych ze względu na ich niezupełnie urzędniczy charakter można było zrobić wyjątek, ale zatwierdzaniu statutów innych związków tego rodzaju należy położyć kres.

P. Kierownik Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P. sądzi, że w tym względzie wszelkie ogólne zasady byłyby niewłaściwe i, że w zależności od rodzaju i charakteru danego związku czy zrzeszenia należałoby je legalizować lub też tej legalizacji odmawiać. Z tego względu najwłaściwiej byłoby poruczyć legalizowanie tych związków właściwym pp. Ministrom, którzy przed zatwierdzeniem statutu zasięgaliby opinii Prezydium Rady Ministrów.

P. Minister Biliński zwraca uwagę, że postawienie decyzji poszczególnych pp. Ministrów w zależności od opinii Prezydium Rady Ministrów nie odpowiada ich stanowisku, i sądzi, że jedynie Rada Ministrów może im udzielać dyrektyw w tym względzie.

P. Szef Sekcji Lechowicz zwraca uwagę na brzmienie art. 19 dekretu o pracowniczych związkach zawodowych, w myśl którego zatwierdzenie związków funkcjonariuszy państwowych należy do kompetencji Rady Ministrów i poszczególni pp. Ministrowie mogliby je zatwierdzać tylko na mocy upoważnienia Rady Ministrów.

³²⁹ Sejm Ustawodawczy przyjął ustawę o odbudowie technicznej wsi, miast i miasteczek 2 marca 1920 r. Dz.U. 1920, nr 20, poz. 143.

³³⁰ Ustawa została uchwalona 14 lipca 1920 r. Dz.U. 1920, nr 62, poz. 401.

P. Minister Łukasiewicz ze swej strony nie podnosi zastrzeżeń przeciw zatwierdzeniu omawianego statutu, godzi się jednak na skreślenie punktu 4-go art. III jako zawierającego pewne uprawnienia związku w stosunku do władzy.

Po dłuższej dyskusji, w której zabierali jeszcze głos pp. Ministrowie Wojciechowski, Eberhardt i Janiszewski oraz p. Podsekretarz Stanu Rybarski, sprawę zatwierdzenia omawianego statutu przekazano do decyzji p. Ministra W.R. i O.P.

10. Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Sprawiedliwości o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji na sędziego Sądu Najwyższego p. Leona Błaszковского.

11. Przyjęto wniosek Głównego Urzędu Likwidacyjnego o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji na stanowisko Komisarza Komisariatu Głównego Urzędu Likwidacyjnego na b. zabór pruski i Śląsk Górny p. Jana hr. Żółtowskiego.

12. Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Spraw Wewnętrznych o przedstawienie Naczelnikowi Państwa do nominacji na stanowiska: wojewody warszawskiego p. Władysława Sołtana, wojewody łódzkiego p. Antoniego Kamieńskiego, wojewody kieleckiego p. Stanisława Pękosławskiego, wojewody lubelskiego p. Stanisława Moskalewskiego i wojewody białostockiego p. Stefana Budzyńskiego.

13. ^bZałącznik No. 10.^b Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Skarbu o upoważnienie Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej do akceptowania trat firmy „Società per il Commercio Italo-Polacco” w Paryżu do wysokości Lirów 6 641 437,75 c., celem wykonania umowy, zawartej z powyższą firmą przez Polską Delegację Ekonomiczną w Paryżu.

14. ^bZałącznik No. 11.^b Przyjęto wniosek nagły Min[isterstwa] Spraw Zagranicznych następującej treści: „Poleca się wszystkim Ministerstwom nadesłać w ciągu miesiąca do Wydziału Konwencji Min[isterstwa] Spraw Zagranicznych oryginały wszelkich umów, konwencji, arrangements itp., które pomienione Ministerstwa zawarły z obcymi rządami. W razie nieposiadania oryginałów należy przesłać urzędową kopię uwierzytelnioną”.

15. P. Prezydent Ministrów porusza sprawę zakupów, dokonanych przezeń za granicą rzekomo bez porozumienia się z właściwymi pp. Ministrami. Sprawa ta została poruszona w prasie, wobec czego p. Prezydent uważa za swój obowiązek dać o niej Radzie Ministrów wyjaśnienia.

Pierwszy z faktów, o które może tu chodzić, tyczy się zakupienia od pewnej firmy amerykańskiej 222 milionów papierosów i 1 200 000 tytoniu za sumę 1 miliona dolarów. Otrzymałszy odnośną ofertę, zwrócił się p. Prezydent telegraficznie do p. Ministra Skarbu, którym był naówczas p. Karpiński, jednakowoż żadnej odpowiedzi nie otrzymał. Ponieważ sprawa musiała być zdecydowana szybko, a umowa ta przedstawiała się nadzwyczaj korzystnie dla Skarbu Państwa i nawet przy obecnym kursie dolara nie przestała być korzystną, zawarł ją Pan

Prezydent na własną rękę. Drugi fakt tyczy się zakupu dwóch milionów funtów smalcu od pewnej firmy amerykańskiej za sumę 600 000 dolarów. Zakup ten został dokonany na skutek telegraficznej prośby pp. Ministrów Spraw Wewnętrznych i Skarbu. Trzeci wreszcie fakt tyczy się kupna od pewnej firmy angielskiej 75 000 płaszczy i 75 000 par butów żołnierskich za sumę 50 000 funtów sterlingów. Umowa ta została zawarta na skutek alarmujących wieści od władz wojskowych o braku zaopatrzenia wojska w ciepłą odzież i buty. Wszystkie te trzy umowy zostały wprowadzone przez p. Prezydenta w imieniu Państwa Polskiego zawarte, nie zostały jednak wykonane z powodu niewypłacenia przez Min[isterstwo] Skarbu odpowiedniej sumy gotówką, względnie niewystawienia przez nie odpowiednich zobowiązań.

P. Minister Biliński stwierdza, że, jeśli chodzi o zakupno tytoniu, powodem zwłoki był brak szczegółowych danych co do warunków umowy, z tego samego powodu nie mogła być dotąd wykonana i umowa o zakupno smalcu; obie te umowy jednak są już przez Min[isterstwo] Skarbu zaakceptowane i zostaną wykonane. Jeśli chodzi o trzecią umowę, nie doszła ona do skutku z jednej strony dzięki sprzecznym ze sobą i nie dość jasnym informacjom, jakich poselstwo polskie w Londynie udzieliło o firmie, z którą została ona zawarta, z drugiej zaś strony z tego powodu, iż w czasie trwania pertraktacji co do jej wykonania została zawarta umowa z rządem francuskim na o wiele wyższą sumę 75 milionów franków na dostawę odzieży i obuwia dla armii polskiej, która o ile zostanie dokonana, pokryje w całości zapotrzebowanie tej armii.

16. P. Prezydent Ministrów komunikuje, że przedstawiciel rządu szwajcarskiego p. Junot doręczył mu protest dotyczący zaskwestrowania towarzystwa „Ter”. Sprawę tę przekazano do załatwienia Komitetowi Ekonomicznemu Ministrów.

17. Również Komitetowi Ekonomicznemu Ministrów przekazano memoriał organizacji handlowo-rolniczych w sprawie nawozów sztucznych oraz memoriał w sprawie żeglugi na Wiśle.

Koniec posiedzenia o godz. 8 m. 50 wieczorem.

†JJPaderewski^f

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 122. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 17 listopada 1919 r.].
2. [Wniosek nagły Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie utworzenia urzędu Delegata Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku].
3. [Wniosek Prezydium Rady Ministrów w sprawie mianowania Macieja Biesiadeckiego komisarzem generalnym Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku].

4. Projekt ustawy o likwidacji filii Wojennego Zakładu dla Obrotu Zbożem we Lwowie³³¹.
5. [Projekt ustawy o organizacji odbudowy technicznej wsi, miast i miasteczek]³³².
6. [Wniosek nagły ministra spraw wojskowych w sprawie zmiany ust. 3 art. 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1919 r. o organizacji i zakresie działania Ministerstwa Robót Publicznych]³³³.
7. [Wniosek Ministerstwa Apropowizacji w sprawie udzielenia przez rząd gwarancji na zaciągnięcie przez Związek Ekonomiczny Kółek Rolniczych we Lwowie kredytu w wysokości 5 milionów koron]³³⁴.
8. [Projekt ustawy o ujednostajnieniu uposażenia pisarzy hipotecznych w okręgach sądów apelacyjnych w Warszawie i Lublinie]³³⁵.
9. Statut Związku Inspektorów Szkolnych³³⁶.
10. Wniosek Ministerstwa Skarbu w sprawie upoważnienia Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej do akceptowania trat firmy Societa per il Commercio Italo-Polacco³³⁷.
11. [Wniosek ministra spraw zagranicznych w sprawie ześrodkowania w podległym mu ministerstwie wszelkich umów z państwami obcymi].

„Załącznik No. 1.”^c

**[Porządek dzienny 122. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 17 listopada 1919 r.]**

Porządek dzienny 122-go posiedzenia Rady Ministrów
Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 17 listopada
1919 r.

- 1) Sprawa projektu ustawy o obrocie ziemiopłodami.
- 2) Sprawa utworzenia Komisariatu w Gdańsku i mianowania Delegata dla Spraw Gdańskich.
- 3) Projekt ustawy o likwidacji galicyjskiego Krajowego Zakładu Obrotu Zbożem.
- 4) Projekt ustawy o odbudowie technicznej wsi, miast i miasteczek.
- 5) Projekt ustawy o zmianie ust. 3 art. 1 Ustawy o organizacji Ministerstwa Robót Publicznych.
- 6) Wniosek Min[isterstwa] Apropowizacji o udzielenie gwarancji rządowej Związkowi Ekonomicznemu Kółek Rolniczych we Lwowie.

³³¹ Nie publikuje się.

³³² Nie publikuje się.

³³³ Nie publikuje się.

³³⁴ Nie publikuje się.

³³⁵ Nie publikuje się.

³³⁶ Nie publikuje się.

³³⁷ Nie publikuje się.

- 7) Projekt ustawy o ujednostajnieniu uposażenia pisarzy hipotecznych w b. Królestwie Kongresowym.
- 8) Statut Związku Inspektorów Szkolnych.
- 9) Sprawa sposobu odbierania przysięgi od urzędników.
- 10) Wnioski nominacyjne Min[isterstwa] Sprawiedliwości i Głównego Urzędu Likwidacyjnego.

„Załącznik do punktu 3.” „No. 2”

[Wniosek nagły Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie utworzenia urzędu Delegata Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku]

Warszawa dnia 15 listopada 1919 r.

MINISTERSTWO
SPRAW ZAGRANICZNYCH
Nr. S. 4583/1.

Wniosek nagły Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie utworzenia urzędu Delegata Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku.

W porozumieniu z p. Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Rada Ministrów zechce uchwalić:

Rada Ministrów ustanawia Urząd Delegata Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku.

Delegat Generalny jest mianowany na wniosek Prezydenta Rady Ministrów przez Naczelnika Państwa i podlega bezpośrednio Prezydentowi Ministrów.

Delegatowi Generalnemu przysługuje stanowisko służbowe trzeciej kategorii na czas pełnienia tych funkcji.

W rękach Delegata Generalnego, jako Reprezentanta Pełnomocnego Rządu Polskiego, ześrodkowują się wszystkie sprawy, dotyczące stosunków Państwa Polskiego z Wolnym Miastem Gdańskiem. Odpowiednie instrukcje wyda Prezydent Rady Ministrów.

Wykonanie niniejszej uchwały przekazuje się Panu Prezydentowi Ministrów.

UZASADNIENIE WNIOSKU

Uregulowanie wzajemnych stosunków pomiędzy Polską a Wolnym Miastem Gdańskiem wymaga, żeby wszelkie sprawy, związane z wykonaniem Traktatu Wersalskiego w stosunku do Gdańska z Konwencją Polsko-Gdańską i z Zarządzeniem gałęziami administracji, oddanymi Polsce, były ześrodkowane w jednych rękach.

W tym celu należy stworzyć organ, wyposażony w daleko sięgające pełnomocnictwa, podległy bezpośrednio Radzie Ministrów, który by w najbliższej przyszłości mógł zacząć urzędowanie w Gdańsku w charakterze łącznika pomiędzy Polską a Wolnym Miastem.

PODSEKRETARZ STANU:

/-/ W. Skrzyński.

„Załącznik do punktu 3^c „No. 3^c”

[Wniosek Prezydium Rady Ministrów w sprawie mianowania Macieja Biesiadeckiego komisarzem generalnym Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku]

Wniosek Prezydium Rady Ministrów
na Radę Ministrów:

W uzupełnieniu wniosku p. Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 15 listopada 1919 r. Nr. S. 4583/I. w sprawie utworzenia Urzędu Komisarza Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Gdańsku, Prezydium Rady Ministrów przedstawia po porozumieniu z Min[isterstwami] Spraw Zagranicznych i Spraw Wewnętrznych wniosek na mianowanie tym Komisarzem Pana Macieja z Wroćmierowej BIESIADECKIEGO, dotychczas Radcę Namiestnictwa w V randze i Kierownika Starostwa Krakowskiego.

Pan Maciej z Wroćmierowej BIESIADECKI, urodz[ony] 18 listopada 1864 w Krakowie, po ukończeniu studiów na Uniwersytecie Jagiellońskim, wstąpił do służby polityczno-administracyjnej w b. Galicji, następnie pełnił służbę przez lat kilka w austr. Ministerstwie Wyznań i Oświecenia, w r. 1896 powrócił na powrót do Galicji. W r. 1904 mianowany Starostą w Białej, kierował tym Starostwem do r. 1912, w którym powołany w randze Rady Namiestnictwa do służby w Namiestnictwie, pełnił obowiązki inspektora Starostw i urzędnika do szczególnych poruczeń w Prezydium Namiestnictwa galicyjskiego. W r. 1916 ponownie mianowany Kierownikiem Starostwa Białskiego, a w grudniu 1917 awansowany do V rangi, pełni obecnie funkcje Kierownika Starostwa i tzw. Delegata Namiestnika w Krakowie.

P. Biesiadecki włada językiem francuskim, angielskim, niemieckim w słowie i piśmie.

Ze względu na to, że Komisarz Rzeczypospolitej Polskiej będzie urzędował na terytorium Wolnego M[iasta] Gdańska, a więc za granicami Państwa Polskiego, a działalność jego będzie obejmowała reprezentację interesów Państwa

Polskiego a nadto zarząd tych gałęzi administracji, które w myśl traktatu wersalskiego obejmuje na terytorium Wolnego M[iasta] Gdańska Rzeczpospolita Polska, powinien on ze względu na tę dwuistość swego charakteru urzędowego stawać na etacie Ministerstwa Spraw Zagranicznych, a podlegać bezpośrednio Prezydentowi Ministrów, celem łatwiejszego koordynowania kilku Ministerstw (Ministerstwa B. Dzielnicy Pruskiej, Spraw Zagranicznych, Kolei Żelaznych, Poczt i Telegrafów, Handlu i Przemysłu, Spraw Wojskowych, Apropowizacji, ewentualnie i Ministerstwa Robót Publicznych itp.).

Wobec tego Prezydium Rady Ministrów proponuje,

1) aby Naczelnikowi Państwa przedłożyć wniosek o mianowanie p. Biesiadckiego Generalnym Komisarzem Rzeczypospolitej w Gdańsku i zaliczyć do III kategorii płac,

2) z chwilą rozpoczęcia urzędu w Gdańsku przyzna mu Rada Ministrów odpowiedni dodatek reprezentacyjny na wniosek Prezesa Rady Ministrów w porozumieniu z Min[isterstwem] Skarbu i Min[isterstwem] Spraw Zagranicznych,

3) Komisarz Generalny pozostaje na etacie Min[isterstwa] Spraw Zagranicznych, a podlega bezpośrednio Prezydentowi Ministrów.

„Załącznik do punktu 14.” „No. 11.”

[Wniosek ministra spraw zagranicznych w sprawie ześrodkowania w podległym mu ministerstwie wszelkich umów z państwami obcymi]

MINISTERSTWO
SPRAW ZAGRANICZNYCH
Nr. S. 4611/1.

Warszawa, dnia 17 XI 1919 r.

WNIOSEK

Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie ześrodkowania
w Ministerstwie Spraw Zagranicznych wszelkich umów
z obcymi państwami.–

Rada Ministrów uchwala:

Poleca się wszystkim Ministerstwom nadesłać w ciągu miesiąca do Wydziału Konwencji Ministerstwa Spraw Zagranicznych oryginały wszelkich umów, konwencji, arrangements itp., które pomienione Ministerstwa zawarły z obcymi rządami.

W razie nieposiadania oryginałów, należy przesłać urzędową kopię uwierzytelnioną.

UZASADNIENIE WNIOSKU.

Z powodu niewydoskonalenia polskiego organizmu rządowego, niektóre Ministerstwa, w początkowych zwłaszcza okresach swego istnienia, zawierały bezpośrednio i na własną rękę umowy z obcymi państwami, wobec czego o wielu umowach, obowiązujących Rząd Polski, Ministerstwo Spraw Zagranicznych nie posiada wiadomości.

Z drugiej strony zarówno w interesie Rządu, jak i osób i instytucji zainteresowanych, leży, żeby można było w każdej chwili odnaleźć potrzebny dokument, co będzie możliwe wtedy tylko, kiedy wszystkie umowy, już zawarte, lub, które będą zawarte, urzędowo będą komunikowane Wydziałowi Konwencji Międzynarodowych przy Ministerstwie Spraw Zagranicznych.

Minister

wz. W. Skrzyński

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 8.

PROTOKÓŁ
123-go posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 22 listopada 1919 r.

Przewodniczy

p. Prezydent Ministrów
 Ignacy Paderewski

Obecni:

Minister Spraw Wewnętrznych

p. Stanisław Wojciechowski

Minister Skarbu

p. dr Leon Biliński

Minister Sprawiedliwości

p. Bronisław Sobolewski

Minister W.R. i O.P.

p. dr Jan Łukasiewicz

Minister Sztuki i Kultury

p. Zenon Przesmycki

Minister Przemysłu i Handlu

p. Ignacy Szczeniowski

Minister Robót Publicznych

p. Tadeusz Jasionowski

Minister Poczty i Telegrafów

p. Hubert Linde

Minister Zdrowia Publicznego

p. dr Tomasz Janiszewski

Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych

p. Julian Eberhardt

Kierownik Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P.

p. Zygmunt Chmielewski

Wiceminister Spraw Wojskowych

p. gen. ppor. Stefan Majewski

Podsekretarz Stanu w Min[isterstwie] Aprowizacji

p. Oskar Sobański

Naczelnik Wydziału Prezydium Rady Ministrów

p. dr Władysław Studziński

Radca Ministerialny Prezydium Rady Ministrów

p. Jan Kopczyński

Protokołuje:

p. dr Bronisław Hełczyński

Początek posiedzenia o godz. 4 min. 20 po południu.

1. P. Prezydent Ministrów porusza sprawę reemigracji z Ameryki. Pomimo akcji, rozwiniętej przez Konsulat polski w Ameryce w tym kierunku, by tę reemigrację na razie powstrzymać, chęć powrotu do kraju jest wśród Polaków amerykańskich tak wielka, że wracają oni masowo, powrót ich jednak przez Francję, Szwajcarię, Austrię i Czecho-Słowację napotyka na przeszkody powodu braku konsulatu austriackiego w Paryżu i niemożności uzyskania przez nich wizy austriackiej. Dzięki temu powrót ich odbywa się w najfatalniejszych warunkach i naraża ich na niesłychany wyzysk przy zmianie pieniędzy na punktach granicznych. P. Prezydent proponuje wobec tego zainicjować szeroką agitację w Ameryce w kierunku powstrzymania reemigracji i w tym celu prosi Radę Ministrów o zgodę na mianowanie agentem do tych spraw przy Konsulacie w Ameryce p. Henryka Setmajera.

P. Minister Biliński zwraca uwagę, że nawet przy najsilniejszej agitacji przeciw reemigracji nie da się jej w zupełności zatamować, wobec czego należałoby

potworzyć placówki polskie na odnośnych punktach granicznych oraz wejść w porozumienie z miejscowymi bankierami, by zapobiec wyzyskowi reemigrantów przy zmianie pieniędzy.

P. Minister Wojciechowski sądzi, że najskuteczniejszym środkiem do powstrzymania obecnie reemigracji z Ameryki byłoby wydanie do Polaków amerykańskich odpowiedniej odezwy Rządu z podpisem p. Prezydenta. Jeśli chodzi o mianowanie p. Setmajera agentem przy Konsulacie w Stanach Zjednoczonych, p. Minister zwraca uwagę na to, że rzeczy tej może dokonać p. Prezydent własną władzą, jako Minister Spraw Zagranicznych bez zasięgnięcia uchwały Rady Ministrów.

W wyniku dyskusji postanowiono wydać do Polaków w Ameryce odezwę Rządu z podpisem p. Prezydenta, wzywającą ich do powstrzymania się na razie od reemigracji, oraz polecono Min[isterstwu] Spraw Zagranicznych potworzenie odpowiednich placówek na punktach granicznych w drodze między Paryżem a Warszawą w celu roztoczenia opieki nad reemigrantami; wreszcie zaś polecono Min[isterstwu] Skarbu, by w porozumieniu z Min[isterstwem] Spraw Zagranicznych zorganizowało dla nich odpowiednie ułatwienia co do zmiany pieniędzy na tych punktach.

2. Na wniosek nagły p. Kierownika Min[isterstwa] Kolei Żelaznych upoważniono go do podpisania w imieniu Rządu Polskiego konwencji kolejowej z Rumunią.

3. Przeciw protokołowi 121-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 13-go listopada b.r. żaden z pp. Ministrów nie zgłosił sprzeciwu, wobec czego uznano go za przyjęty.

4. W sprawie protokołu 122-go posiedzenia Rady Ministrów w dniu 17-go listopada b.r. p. Minister Jasionowski zwraca uwagę odnośnie do punktu 5-go, że wprawdzie p. Minister Skarbu zalecał niewnoszenie do Sejmu projektu ustawy o odbudowie, dopóki nie zostanie uchwalony projekt ustawy o zakładzie kredytowym, jednakowoż wobec wyrażonego przez p. Ministra życzenia, by ten projekt mógł być natychmiast wniesiony do Sejmu, nie założył przeciw temu życzeniu stanowczego sprzeciwu. Ponieważ poza tym do protokołu tego nie zgłoszono żadnych poprawek uznano go za przyjęty.

5. ^bZałącznik No. 2.^b Przyjęto przedstawiony przez Min[isterstwo] Robót Publicznych projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie utworzenia Państwowej Rady Technicznej przy Ministerstwie Robót Publicznych.

6. ^bZałącznik No. 3.^b W sprawie projektu rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie poddania obrotu końmi wewnątrz kraju kontroli rządowej p. Prezydent Ministrów zwraca uwagę na brak paszy w magazynach intendentury wojskowej, dzięki czemu wiele koni wojskowych pada z głodu. Wobec tego wątpliwym jest, czy dalsza rekwizycja koni od ludności cywilnej jest w ogóle wskazana. P. Minister Wojciechowski stwierdza, że przeprowadzenie projektowanej kontroli w życie nasunęłoby poważne trudności praktyczne, wobec czego

nie mógłby on głosować za tym projektem, zarazem zwraca uwagę, że rozporządzenie tego rodzaju mogłoby być wydane jako rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Spraw Wewnętrznych, a nie jako rozporządzenie całej Rady Ministrów.

Wobec powyższych uwag p. Wiceminister Majewski oświadczył, że cofa na razie cały projekt i że zarządzi dokładne zbadanie faktów, przytoczonych przez p. Prezydenta Ministrów, oraz podda rozwadze okoliczności, zaznaczone w przemówieniu p. Ministra Wojciechowskiego.

7. Sprawę zatwierdzenia statutu Zrzeszenia Pracowników Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej przekazano do załatwienia p. Ministrowi Skarbu.

8. ^bZałącznik No. 4. ^bP. Minister Sobolewski referuje projekt ustawy w przedmiocie odpowiedzialności urzędników za przestępstwa z chęci zysku i wyraża wątpliwość, czy proponowana w projekcie możliwość apelacji od wyroków pierwszej instancji w tego rodzaju sprawach jest celowa ze względu na charakter doraźny całej ustawy i na to, że także i postępowanie sądowe w sprawach tego rodzaju nosićby winno doraźny charakter, jeśli ma ono wyrzucić swój odstrasżający skutek.

P. Minister Biliński uważa, że kara śmierci za łapownictwo jest zbyt surowa i że właściwszą byłaby kara chłosty. Zdanie to podtrzymuje p. Minister Janiszewski i zgłasza w tym kierunku formalny wniosek.

W głosowaniu wniosek p. Ministra Janiszewskiego o zastąpienie kary śmierci karą chłosty odrzucono, natomiast przyjęto wniosek p. Ministra Wojciechowskiego, by sprawy, wytaczane na podstawie projektowanej ustawy, były sądzone doraźnie bez możliwości odwołania do wyższej instancji. Odpowiednie zmiany redakcyjne, wzorowane na ustawie o odpowiedzialności osób wojskowych za przestępstwa z chęci zysku, wprowadzi Min[isterstwo] Sprawiedliwości w porozumieniu z Prezydium Rady Ministrów, po czym wniesie ten projekt do Sejmu³³⁸.

9. W związku z dyskusją nad projektem ustawy o odpowiedzialności urzędników za przestępstwa z chęci zysku wypowiedziała Rada Ministrów jednomyślne przekonanie, że w przyszłej ustawie o walce z lichwą i spekulacją należy wprowadzić karę chłosty na paskarzy, i upoważnia p. Ministra Sprawiedliwości do złożenia odpowiedniego oświadczenia Komisji sejmowej.

10. W związku z dyskusją nad projektem ustawy o odpowiedzialności urzędników za przestępstwa z chęci zysku p. Minister Sobolewski zwraca uwagę na konieczność podniesienia wynagrodzenia urzędników, i jedynie przez to bowiem będzie można skutecznie zapobiec łapownictwu.

P. Minister Biliński oświadcza, że wobec ciągłego spadku wartości pieniądza istotnie obecne normy uposażenia są niewystarczające i Min[isterstwo] Skarbu nosi się z zamiarem wydatnego ich podniesienia, co jednak nie będzie mogło

³³⁸ Ustawa została przyjęta przez Sejm Ustawodawczy 30 stycznia 1920 r. Dz.U. 1920, nr 11, poz. 60.

nastąpić wcześniej, niż 1-go kwietnia 1920 roku w związku z opracowaniem nowego preliminarza budżetowego oraz wprowadzeniem w życie nowej polskiej waluty. Obecnie zaś Min[isterstwo] Skarbu pragnie przyjąć funkcjonariuszom państwowym z doraźną pomocą i w tym celu zgłasza następujący wniosek:

„Wszyscy funkcjonariusze państwowi, mający pobory miesięczne, mają – o ile pozostają w czynnej służbie państwowej przynajmniej od dnia 1-go lipca 1919 r. – w czasie od 1-go do 15-go grudnia 1919 jednorazową zapomogę drożyznianą w wysokości jednomiesięcznej pensji wraz z wszystkimi dodatkami.

W tym samym terminie otrzymają stali robotnicy państwowi – o ile pozostają w czynnej służbie państwowej przynajmniej od dnia 1-go lipca 1919 r. – jednorazową zapomogę drożyznianą w wysokości płacy za 25 dni.

Będzie to ostatnia zapomoga aż do jednolitego uregulowania płac, które nastąpi po unifikacji waluty z nowym okresem budżetowym.”

Wniosek ten jednomyślnie przyjęto.

11. W związku ze sprawą uposażenia urzędników p. Minister Sobolewski wyraża zdanie, że jeszcze bardziej celowe, aniżeli podniesienie tego uposażenia, byłoby zwiększenie deputatów, przede wszystkim zaś regularne wydawanie tych deputatów w dotychczasowej wysokości.

P. Podsekretarz Stanu Sobański oświadcza, że będzie to prawdopodobnie niemożliwe, gdyż Min[isterstwo] Aprowizacji nie dysponuje odpowiednimi zapasami środków spożywczych, które by można rozdać w formie deputatów, zresztą sprawa ta stanie się niebawem przedmiotem gruntownych rozważań Komitetu Ekonomicznego Ministrów.

P. Minister Łukasiewicz zwraca uwagę na działalność kooperatywy urzędniczej, która bądź co bądź daje możliwość nabycia niektórych artykułów po względnie niskich cenach. P. Kierownik Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P. uważa za potrzebne zrzeszanie się urzędników poszczególnych resortów w celu wspólnego dokonywania większych zakupów – np. urzędnicy Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P. zakupili hurtownie większą partię drzewa i zostali w zupełności oszczędzeni przez lichwę opałową, jaka rozpanoszyła się w ostatnich tygodniach. W tym kierunku wiele mogłaby zdziałać inicjatywa samych pp. Ministrów.

12. P. Prezydent Ministrów komunikuje, że Poselstwo włoskie energicznie interweniuje o zwrot wagonów, w których przyszły do Polski transporty z Włoch i grozi wstrzymaniem dalszych transportów, o ile te wagony nie zostaną natychmiast zwrócone.

P. Kierownik Min[isterstwa] Kolei Żelaznych oświadcza, że zarządzi zbadanie tego zażalenia i wyda w porozumieniu z Min[isterstwem] Spraw Wojskowych zarządzenia w celu możliwie spieszego ich zwrotu, podkreśla jednak, iż w tak szybkim tempie, jak tego sobie poselstwo włoskie życzy, wagonów tych zwrócić nie sposób, gdyż są one skierowywane do różnych nieraz bardzo oddalonych miejscowości i wyładowanie ich oraz podróż musi trwać pewien czas. Odpowiednie

oświadczenie zostanie złożone poselstwu włoskiemu wraz z prośbą o wskazanie konkretne, o jakie transporty przede wszystkim chodzi, z tym, że te szczególne życzenia będą w pierwszej linii zaspokojone.

13. ^bZałącznik] No. 5.^b Przyjęto wniosek Min[isterstwa] Robót Publicznych w przedmiocie przymusowego zajęcia na przeciąg trzech lat gruntu przestrzeni około 3 morgów, stanowiącego część majątku „Młyn Opoczeński”, dla celów odbudowy kraju.

14. ^bZałącznik] No. 6.^b Przyjęto przedstawiony przez Min[isterstwo] W.R. i O.P. projekt rozporządzenia w sprawie poborów profesorów, docentów i pomocniczych sił naukowych w państwowych szkołach wyższych z następującymi zmianami:

a) w § 1-ym w uwadze skreśla się słowa „w Warszawie” oraz „warszawski”,
b) § 1 p[kt] 3 słowa „oraz 60% dodatku drożyznianego” zastępuje się słowami „wraz z wszystkimi dodatkami”,

c) w § 2 p[kt] 3 skreśla się słowa „najwyżej jednak 2600 Mk za semestr lub 1732 Mk za trymestr”³³⁹.

15. ^bZałącznik] No. 7.^b P. Minister Łukasiewicz cofa wniosek Min[isterstwa] W.R. i O.P. w sprawie natychmiastowego asygnowania Mk 4 miliony dla szkół zawodowych.

P. Minister Biliński stwierdza, że, jakkolwiek sprawa ta jest już załatwiona, musi zrobić uwagę, iż odwoływanie się od decyzji Rady Ministrów w razie, gdy rokowania między Ministerstwem resortowym, a Min[isterstwem] Skarbu co do budżetu idą oporem, uważa za niewłaściwe. Tym bardziej niewłaściwym jest wyciąganie spraw tego rodzaju przed forum komisji sejmowej, co szef sekcji szkolnictwa zawodowego p. Miklaszewski uczynił, a co zrobiło na tej komisji jak najgorsze wrażenie, zwłaszcza, że rzecz cała znalazła także wyraz w ostrej kampanii prasowej, podjętej przeciw Min[isterstwu] Skarbu.

P. Minister Łukasiewicz stwierdza, iż p. Miklaszewskiemu udzielił nagany i że tenże zgłosił swą dymisję, której jednak p. Minister nie chce przyjąć ze względu na niezwykłą fachowość p. Miklaszewskiego i wysoką wartość, jaką jego osoba dla Min[isterstwa] W.R. i O.P. przedstawia. Zarazem zapewnia p. Minister, że fakty tego rodzaju już się więcej nie powtórzą.

Wyjaśnienie to przyjęto do wiadomości.

16. P. Kierownik Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P. zwraca uwagę na niskie uposażenie pracowników Naukowego Instytutu Rolniczego w Puławach i prosi o przyznanie im uposażenia, odpowiadającego uposażeniu profesorów wyższych uczelni ze względu na wysoki poziom tego instytutu.

Sprawę tę przekazano do załatwienia Min[isterstwa] Rolnictwa i D.P. w porozumieniu z Min[isterstwem] W.R. i O.P. oraz Min[isterstwem] Skarbu.

³³⁹ MP, nr 46, 26 II 1920.

17. ^bZałącznik] No. 8, 9, 10, 11.^b Zatwierdzono spisy urzędów, podległych Min[isterstwu] Sprawiedliwości i Pracy i O.S. oraz dodatkowy spis urzędów, podległych Min[isterstwu] Przemysłu i Handlu, którym ma być przesyłany bezpłatnie Dziennik Ustaw. Nadto przyjęto wniosek Min[isterstwa] Skarbu o upoważnienie redakcji Dziennika Ustaw do wysyłania po 1 egz. bezpłatnie tego wydawnictwa tym delegacjom skarbowym, zarządom skarbowym, inspektoratom skarbowym i urzędom celnym, które powstaną w przyszłości, przy czym każdorazowo Min[isterstwo] Skarbu będzie komunikowało redakcji Dziennika Ustaw, powołując się na uchwałę niniejszą.

18. ^bZałącznik] No. 12.^b P. Minister Sobolewski porusza sprawę tekstu roty przysięgi ustalonego uchwałą Rady Ministrów z dnia 16 października b.r. Ogłoszenie odnośnego rozporządzenia Rady Ministrów wstrzymano ze względu na wątpliwości, czy zechcą przysięgać wedle tej roty urzędnicy narodowości ruskiej, których przyjęcie, o ile przeciw niemu nie zachodzą przeszkody natury politycznej, byłoby ze względu na potrzebę załagodzenia sporu polsko-ruskiego wskazane. Przed paru dniami zgłosili się do p. Ministra dwaj przedstawiciele ludności ruskiej, którzy oświadczyli, że większość urzędników Rusinów uchwalonej roty przysięgi nie złożą, natomiast złożą przysięgę na posłuszeństwo władzy przełożonej Rzeczypospolitej Polskiej.

Po dłuższej dyskusji uznano, że tego rodzaju formuły nie można zaakceptować i postanowiono ogłosić rozporządzenie Rady Ministrów w tej formie, w jakiej ją zaproponowało Min[isterstwu] Sprawiedliwości. Zarazem jednak postanowiono szefom poszczególnych resortów w Galicji Wschodniej pozostawić wolną rękę w żądaniu złożenia tej przysięgi od wszystkich urzędników lub też w zadawaniu się złożeniem przez nich tylko ślubowania. Taki prowizoryczny stan mógłby istnieć tak długo, jak długo przyszłość polityczna Galicji Wschodniej nie zostanie zdecydowana przez Konferencję Pokojową.

W związku z tą sprawą p. Minister Biliński podnosi, że tym urzędnikom Rusinom, którzy nie chcieli służyć rządowi ukraińskiemu, a obecnie zgłoszą się do służby polskiej, należałoby wypłacić pensje także za cały okres ubiegły. Pogląd ten uznano za słuszny³⁴⁰.

19. P. Minister Janiszewski oświadcza, że pragnąłby na najbliższym posiedzeniu Komitetu Ekonomicznego poruszyć sprawę mieszkaniową oraz udzielić informacji o obecnym jej stanie.

20. P. Podsekretarz Stanu Sobański komunikuje na podstawie informacji od osób, przybyłych świeżo z Kijowa, o fatalnym położeniu ludności polskiej na obszarach, zajętych przez wojsko Denikina oraz o trudnościach powrotu stamtąd przez Rumunię. Sprawę tę postanowiono przekazać Państwowemu

³⁴⁰ Tekst rozporządzenia: Dz.U. 1919, nr 89, poz. 486.

Urzędowi do Spraw Powrotu J.U.R. w porozumieniu z Min[isterstwem] Spraw Zagranicznych.

Koniec posiedzenia o godz. 9 m. 5 wieczorem.

†I.J. Paderewski†

Załączniki

Wykaz:

1. [Porządek dzienny 123. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 22 listopada 1919 r.].
2. [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie utworzenia Państwowej Rady Technicznej Ministerstwa Robót Publicznych]³⁴¹.
3. [Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w przedmiocie poddania obrotu kołami wewnątrz kraju kontroli rządowej]³⁴².
4. [Projekt ustawy w przedmiocie odpowiedzialności urzędników za przestępstwa popełnione z chęci zysku].
5. [Wniosek Ministerstwa Robót Publicznych w przedmiocie czasowego zajęcia części majątku „Młyn Opoczeński” dla celów odbudowy kraju]³⁴³.
6. [Projekt rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie poborów personelu dydaktyczno-naukowego państwowych szkół wyższych].
7. [Wniosek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie asygnowania 4 milionów marek na potrzeby szkolnictwa zawodowego]³⁴⁴.
8. [Lista urzędów podległych Ministerstwu Sprawiedliwości, które winny otrzymywać bezpłatny egzemplarz „Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”]³⁴⁵.
9. [Wykaz urzędów podległych Ministerstwu Pracy i Opieki Społecznej, które winny otrzymywać bezpłatny egzemplarz „Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”]³⁴⁶.
10. [Wniosek Ministerstwa Skarbu w sprawie przyznania kolejnym podległym mu urzędom prawa otrzymywania bezpłatnego egzemplarza „Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”]³⁴⁷.
11. [Wniosek Ministerstwa Sprawiedliwości w sprawie odbierania na terenie Galicji Wschodniej przysięgi od urzędników i sędziów narodowości ukraińskiej]³⁴⁸.

³⁴¹ Nie publikuje się.

³⁴² Nie publikuje się.

³⁴³ Nie publikuje się.

³⁴⁴ Nie publikuje się.

³⁴⁵ Nie publikuje się.

³⁴⁶ Nie publikuje się.

³⁴⁷ Nie publikuje się.

³⁴⁸ Nie publikuje się.

**[Porządek dzienny 123. posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 22 listopada 1919 r.]**

Warszawa, dn. 22 listopada 1919 r.

PREZYDIUM RADY MINISTRÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ, zawiadamia niniejszym, że w sobotę dn. 22 listopada r.b., o godz. 4 po południu odbędzie się posiedzenie Rady Ministrów (Pałac Namiestnikowski, Krakowskie Przedmieście 46).

Porządek dzienny 123 posiedzenia.

1. Wniosek Min[isterstwa] Robót Publicznych w sprawie utworzenia Państwowej Rady Technicznej.
2. Projekt ustawy o ograniczeniach w sprawie obrotu końmi.
3. Statut Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej.
4. Projekt ustawy o odpowiedzialności osób cywilnych za przestępstwa z chęci zysku.
5. Wniosek Min[isterstwa] Robót Publicznych w przedmiocie czasowego zajęcia majątku „Młyn Opoczeński” dla celów odbudowy kraju.
6. Wniosek Min[isterstwa] W.R. i O.P. w sprawie regulacji uposażenia profesorów wyższych uczelni.
7. Wniosek Min[isterstwa] W.R. i O.P. o natychmiastowe asygnowanie 4 000 000 mk na potrzeby szkolnictwa zawodowego.
8. Wnioski o zatwierdzenia spisu urzędów, podległych Ministerstwu: Przemysłu i Handlu, Pracy i O.S., Sprawiedliwości i Skarbu.

„Załącznik do punktu 8.” „No. 4.”

**[Projekt ustawy w przedmiocie odpowiedzialności urzędników za przestępstwa
popelnione z chęci zysku]**

PROJEKT
USTAWA

z dnia 1919 r.
w przedmiocie odpowiedzialności urzędników
za przestępstwa popelnione z chęci zysku.

Art. 1.

Urzędnik winny popełnionych w związku z urzędowaniem i z pogwałceniem obowiązków urzędowych lub służbowych:

1) kradzieży lub przywłaszczenia (sprzeniewierzenia), albo udziału w tychże (art. 51 k.k. ros. z r. 1903, § 5 austr. u.k. z r. 1852, §§ 47–49 niem. k.k. z r. 1871), jeśli mienie skradzione lub przywłaszczone (sprzeniewierzone) było mu dostępne lub powierzone z powodu służby lub stanowiska służbowego;

2) oszustwa lub udziału w nim (art. 51 k.k. ros. z r. 1903, § 5 austr. u.k. z r. 1852, §§ 47–49 niem. k.k. z r. 1871), jeżeli oszustwo popełniono w ten sposób, że winny w zamiarze osiągnięcia dla siebie lub osoby trzeciej nieprawnej korzyści majątkowej wyrządził innemu szkodę majątkową przez wprowadzenie w błąd lub utrzymywanie w błędzie za pomocą przedstawienia okoliczności fałszywych albo przekręcenia lub ukrywania prawdziwych,
będzie karany śmiercią.

Art. 2.

Urzędnik winny:

1) żądania lub przyjęcia bądź podarunku lub innej korzyści majątkowej, bądź obietnicy takiego podarunku lub korzyści majątkowej, mających na celu skłonienie go do pogwałcenia obowiązków urzędowych lub służbowych;

2) innego przestępstwa służbowego (w b. zaborze austriackim nadużycia władzy urzędowej) popełnionego z chęci zysku i z pogwałceniem obowiązków urzędowych lub służbowych,
będzie karany śmiercią.

Art. 3.

W wypadkach mniejszej wagi lub w razie uznania okoliczności łagodzących sąd mocen jest wymierzyć za przestępstwa przewidziane w art. 1 i 2 karę ciężkiego więzienia (domu karnego) od lat czterech do lat piętnastu.

Dalsze złagodzenie kary jest niedopuszczalne.

Art. 4.

Usiłowanie przestępstw, w art. 1 i 2 przewidzianych, ulega karom przepisany powyżej za czyny dokonane.

Art. 5.

Przestępstwa, wymienione w ustawie niniejszej, uważane będą zawsze za zbrodnie.

Art. 6.

Kto w czasie trwania niniejszej ustawy dopuścił się karygodnego przekupienia urzędnika, lecz nie był współsprawcą lub pomocnikiem przy samym dokonaniu przestępstwa, popełnionego skutkiem tego przekupienia, wolny będzie od kary, jeżeli przyczynił się do wykrycia lub udowodnienia dokonanego przekupienia.

Art. 7.

Urzędnikiem w rozumieniu ustawy niniejszej jest ten, kogo odpowiednia ustawa karna w chwili popełnienia przestępstwa za urzędnika uważa (art. 636 cz. 4 ros. kodeksu karnego z r. 1903, par. 101 austr. ustawy karnej z r. 1852, par. 359 niem. kodeksu karnego z r. 1871).

Art. 8.

Spod działania ustawy niniejszej wyjęci są urzędnicy, którzy w chwili popełnienia przestępstwa nie ukończyli lat 21.

Art. 9.

Przepisy ustawy niniejszej nie stosują się:

1) do udziału w przestępstwie, chyba że udziału dopuścił się urzędnik w sposób, przewidziany w art. 1 niniejszej ustawy;

2) w żadnym wypadku do udziału przewidzianego w § 49a Kod. Kar. z r. 1871, tudzież do wypadków, przewidzianych w art. 151 cz. 3 kodeksu karnego z r. 1903 i § 9 ustawy karnej z r. 1852.

Art. 10.

Przepisy szczególne ustaw karnych, stanowiące o karach łagodniejszych lub o bezkarności kradzieży lub przywłaszczenia (sprzeniewierzenia), nie będą stosowane do urzędników, odpowiadających według ustawy niniejszej, jeśli jednak winny kradzieży lub przywłaszczenia (sprzeniewierzenia) dobrowolnie zwrócił mienie kradzione lub przywłaszczone (sprzeniewierzone) albo w inny sposób wynagrodził szkodę, zanim wina jego ujawnioną została przed władzą do ścigania przestępstw powołaną, wolny będzie od kary.

Art. 11.

Ustawa niniejsza nie stosuje się do przestępstw popełnionych przed jej wejściem w życie.

Art. 12.

Sprawy o przestępstwa, przewidziane w ustawie niniejszej, rozpoznawane będą co do winy i kary we wszystkich instancjach przez sąd karny (sąd okręgowy Izba karna) w składzie trzech sędziów państwowych.

Art. 13.

Do osób wojskowych stosować należy wyłącznie ustawę z 1 sierpnia 1919 r. nr 64 Dz.Pr. poz. 386.

Art. 14.

Rada Ministrów władna będzie uchylić moc obowiązującą ustawy niniejszej uchwałą, zatwierdzoną przez Naczelnika Państwa i ogłoszoną w Dzienniku Ustaw. Z chwilą wejścia w życie tej uchwały postanowienia ustaw karnych, uchylone, zmienione lub ograniczone w swym działaniu skutkiem przepisów ustawy niniejszej, odzyskują moc prawną.

Art. 15.

Wykonanie ustawy niniejszej należy do Ministra Sprawiedliwości.

°Załącznik do punktu 14.° °No. 6.°

[Projekt rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie poborów personelu dydaktyczno-naukowego państwowych szkół wyższych]

ROZPORZĄDZENIE MINISTERSTWA W.R. i O.P.

w sprawie poborów profesorów, docentów i pomocniczych sił naukowych w państwowych szkołach wyższych.–

Wprowadza się z ważnością od 1 lipca 1919 r. następujący wymiar wynagrodzenia profesorów, docentów i pomocniczych sił naukowych w szkołach wyższych państwowych, a mianowicie: Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Lwowskiego, Uniwersytetu Warszawskiego, Politechniki Lwowskiej, Politechniki Warszawskiej, Akademii Weterynarii we Lwowie, Instytutu Weterynarii w Warszawie, Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Akademii Górniczej w Krakowie, Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, oraz Akademii Rolniczej w Dublanach od chwili włączenia wydatków tej Akademii do budżetu Ministerstwa W.R. i O.P. tudzież państwowego Instytutu Pedagogicznego po zorganizowaniu go.

W rozporządzeniu niniejszym termin „płaca” oznacza płacę zasadniczą wraz z dodatkiem ekonomicznym (uchwała Rady Ministrów z 13 grudnia 1918 r.).

§ 1. Pobory wynoszą:

- 1) Profesorów zwyczajnych: a) płaca miesięczna 1300 Mk
b) 20% dodatek drożyzniany (tzw. osobisty)
260 Mk

c) 5 dodatków czteroletnich po 100 Mk miesięcznie.

2) Profesorów nadzwyczajnych:

a) płaca miesięczna 1000 Mk

b) 30% dodatek drożyzniany 300 Mk

c) 3 dodatki czteroletnie po 100 Mk. miesięcznie.

U w a g a : Profesorzy wyższych uczelni państwowych w Warszawie otrzymują nadto, o ile nie przyznano im mieszkania służbowego: dodatek drożyzniany warszawski w wysokości 150 Mk miesięcznie dla profesorów zwyczajnych, a 100 Mk miesięcznie dla profesorów nadzwyczajnych.

3) Zastępców profesorów, powołanych do wykładów w obrębie nieobsadzonej katedry, przez czas zastępstwa: 60% płacy, przywiązanej do katedry oraz 60% dodatków drożyznianych.

4) Profesorów kontraktowych: stosownie do umowy.

5) Konstruktorów, adiutantów, kustoszów: 800 Mk miesięcznie, oraz 3 dodatki czteroletnie po 100 Mk.

6) Asystentów starszych (kwalifikowanych) 650 Mk miesięcznie.

7) Asystentów młodszych (niekwalifikowanych) 350 Mk miesięcznie.

8) Demonstratorów: 300 Mk miesięcznie.

9) Elewów: 250 Mk miesięcznie.

U w a g a : Kategorie 5–9 otrzymują nadto dodatek sejmowy (ustawa z 28 lipca 1919 r.).

§ 2. Wynagrodzenia za poszczególne czynności:

1) Za spełnianie czynności:

a) rektorskiej w uniwersytetach i politechnikach 500 Mk mies.

b) dziekańskiej tamże 200 Mk mies.

c) dyrektora Studium Rolniczego w Uniw. Jagiell. 200 Mk mies.

d) rektorskiej we wszystkich innych wyższych uczelniach, prócz uniwersytetów i politechnik 300 Mk mies.

e) dziekańskiej we wszystkich innych wyższych uczelniach, prócz uniwersytetów i politechnik 150 Mk mies.

2) Za rzeczywiście sprawowane kierownictwo:

a) seminarium: 100 Mk miesięcznie.

b) ćwiczeń w pracowniach, klinikach itp., na które uczęszcza mniej niż 300 studentów: 150 Mk miesięcznie.

c) ćwiczeń w pracowniach, klinikach itp., na które uczęszcza najmniej 300 studentów: 200 Mk miesięcznie.

3) Za wykłady odbywane, na podstawie osobnego zlecenia Ministerstwa W.R. i O.P.: 650 Mk semestralnie, albo 433 Mk trimestralnie za 1 godz. wykładów tygodniowo.

4) Za lekcje lektorów 375 Mk semestralnie, albo 250 Mk trimestralnie za 1 godz. tygodniowo, najwyżej jednak 1500 Mk za semestr, albo 1000 Mk za trimestr.

5) Za prowadzenie na podstawie osobnego, wyjątkowego zlecenia Ministerstwa W.R. i O.P. ćwiczeń i seminariów poza istniejącymi normalnie ćwiczeniami i seminariami: 500 Mk semestralnie, albo 333 Mk trimestralnie, jeżeli wymaga ono poprzedniego szczegółowego przygotowania, a 250 Mk semestralnie, albo 166 Mk trimestralnie za jedną godzinę tygodniowo, jeżeli takiego przygotowania nie wymaga.–

§ 3. Istniejące dotąd postanowienia, dotyczące udziału w opłatach egzaminacyjnych pozostają w mocy.

§ 4. Stałe płace miesięczne płatne są miesięcznie z góry. Wynagrodzenia, obliczone według godzin, płatne są, jeżeli czynność została powierzona na jedno półrocze, lub jeden trimestr, jednorazowo po upływie tego półrocza lub trimesru; jeżeli czynność została powierzona bez tego ograniczenia, – w ratach miesięcznych z góry.

§ 5. Jeżeli suma należnych komuś na podstawie niniejszego rozporządzenia poborów byłaby niższą od sumy poborów należących mu się na podstawie dotąd obowiązujących ustaw i rozporządzeń, wówczas należy wypłacać tę wyższą sumę.

§ 6. Z chwilą wejścia w życie niniejszego rozporządzenia tracą moc: Rozporządzenie Rady Ministrów z 10 marca 1919 r. w przedmiocie tymczasowej regulacji płac profesorów, docentów prywatnych i pomocniczych sił naukowych w szkołach wyższych w obrębie b. zaboru austriackiego (Mon[itor] Polski nr 110 z 19 V 1919 r.) oraz przyjęte na posiedzeniu Rady Ministrów z 8 i 25 kwietnia 1919 r. „Zasady wynagrodzeń profesorów zwyczajnych, nadzwyczajnych, honorowych i niestałych sił nauczycielskich w Uniwersytecie, Politechnice i Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, mające obowiązywać tymczasowo aż do uregulowania spraw odnośnych w drodze ustawodawczej”, z wyjątkiem postanowień, odnoszących się do wysokości, rodzaju i sposobu wypłaty remuneracji profesorów honorowych i docentów tymczasowych Uniwersytetu i Politechniki w Warszawie, które obowiązują nadal.

Rozporządzenie niniejsze jest również rozporządzeniem wykonawczym wobec art. VII ustawy sejmowej z 28 lipca 1919 r.

MINISTER:

30 X 1919^c

Jan Łukasiewicz^f

AAN, PRM, Protokoły posiedzeń Rady Ministrów, sygn. 8.

Indeks osób

- Abramowicz, urzędnik Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej I 390, 392, 396
- Adam Ernest (1868–1926), prawnik, działacz społeczny i oświatowy, finansista, polityk endecki, poseł do Sejmu Ustawodawczego, senator RP (1922–1926) I 255
- Adamowski Agenor (1877–1961), prawnik, adwokat, radca Prokuratury Generalnej RP II 418
- Adamski Stanisław (1875–1967), ksiądz rzymskokatolicki, działacz społeczny, komisarz Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu, biskup katowicki (1930–1967) I 48–50, 55, 165, 166, 284–286, 292; II 232, 236, 237, 319
- Ajnenkiel Andrzej I 19, 21
- Ajwaz Magdalena, członek delegacji sowieckiego Czerwonego Krzyża I 77
- Alter Leon (1889–1934), prawnik, polski komunista, członek delegacji sowieckiego Czerwonego Krzyża I 77
- Alter Maria, członek delegacji sowieckiego Czerwonego Krzyża, matka Leona Altera I 77
- Andrzejewski C., zastępca komisarza w polsko-niemieckiej komisji delimitacyjnej II 333, 339
- Angerman Kazimierz (1864–1934), prawnik, notariusz, wiceprezes Sądu Najwyższego I 374
- Anusz Franciszek (1879–1925), inżynier elektronik, Komisarz Nadzwyczajny miasta Warszawy, wojewoda warszawski (1919–1921) I 168, 200
- Arciszewski Tomasz (1877–1955), socja-
lista, minister poczt i telegrafów w rządzie Moraczewskiego, poseł do Sejmu Ustawodawczego 1922–1935, premier rządu na uchodźstwie 1944–1947 I 18
- Augustynowicz Władysław (1874–1949), sędzia, prezes sądu okręgowego w Kielcach, później dyrektor departamentu Ministerstwa Sprawiedliwości II 86
- Bacciarelli Marceli, prawnik, sędzia sądu okręgowego w Kaliszu I 102
- Badeni Stanisław (1877–1943), polski ziemianin, historyk i prawnik, mecenas nauki i kultury, poseł do sejmiku krajowego we Lwowie (1908–1914), wydawca „Przeglądu Powszechnego” (1922–1939) II 510
- Badziak Kazimierz I 18, 23, 26–28, 31–35
- Bailey Walter, pułkownik armii amerykańskiej, członek Amerykańskiego Czerwonego Krzyża w Polsce I 435, 437
- Balfour Arthur James (1848–1930), konserwatysta, premier Wielkiej Brytanii (1902–1905), minister spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii (1916–1919) I 17, 26
- Baliński Ignacy (1862–1951), prawnik, pisarz, dziennikarz, sędzia Sądu Najwyższego, senator RP I 136
- Baranowski Władysław I 17
- Barański Władysław (1858–1943), prawnik, sędzia Sądu Najwyższego I 374
- Bassak Julian, polski prawnik i tłumacz literatury prawniczej, sędzia sądu okręgowego we Włocławku (1919–1921), notariusz w Bydgoszczy II 394

- Beczkowicz Waław (1850–1920), prawnik, notariusz, prezes sądu okręgowego w Siedlcach I 84
- Bek Józef (1867–1931), prawnik, socjalista, działacz społeczny i oświatowy, samorządowiec i spółdzielca, podsekretarz stanu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (31 I 1919 – 20 II 1920) I 84, 498, 499; II 279, 389
- Benis Artur (1865–1932), prawnik i ekonomista, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, autor prac z zakresu polityki gospodarczej państwa, pełnomocnik rządu do spraw górnośląskich (1920), pełnomocnik Rady Zawiadowczej Jaworznickich Komunalnych Kopalń Węgla II 145
- Bernatowicz Edmund (1884–1948), polityk i działacz związkowy, jeden z liderów Narodowego Związku Robotniczego, następnie Narodowej Partii Pracy i Stronictwa Pracy, w 1919 delegat Polski na Międzynarodową Konferencję Pracy w Waszyngtonie II 422, 425
- Bertoni Karol (1876–1967), prawnik, dyplomata, dyrektor Departamentu Prawno-Administracyjnego Ministerstwa Spraw Zagranicznych (1919), 1923–1924 kierownik tego ministerstwa, profesor Uniwersytetu Lwowskiego I 449; II 161, 180, 182, 325, 350, 354, 413, 459
- Biernacki Zygmunt (1883–1940), pracownik Departamentu Oświaty ds. Polskich w Kijowie (1918), kapitan Wojska Polskiego I 472
- Biesiadecki Maciej (1864–1935), prawnik i dyplomata, komisarz generalny RP w Wolnym Mieście Gdańsku (1920–1921) II 517, 520, 523, 524
- Biliński Leon (1846–1923), prawnik, ekonomista, minister skarbu Austrii i Austro-Węgier, minister skarbu w gabinecie Paderewskiego I 16, 20, 21, 24, 27, 33, 35; II 333, 335, 336, 350, 351, 353–355, 371, 380, 385–387, 389, 390, 392, 407, 409, 413, 426, 436, 438, 440, 441, 447, 455, 459, 462, 475, 478, 485, 489, 494, 503, 516, 518, 520, 526, 528, 530, 531
- Binder Wilhelm (1853–1928), prawnik, adwokat, poseł do sejmu krajowego w Galicji i członek austriackiej Rady Państwa, sędzia Sądu Najwyższego I 374
- Birgfellner (Birkfellner) Karol Jan (1880–1950), prawnik, radca austriackiego Ministerstwa Skarbu, szef Sekcji Podatków Bezpośrednich Ministerstwa Skarbu, sędzia Sądu Najwyższego, prezes Naczelnego Trybunału Administracyjnego I 80, 120, 121; II 455
- Bliziński Waław (1870–1944), duchowny rzymskokatolicki, działacz ludowy, społeczny i oświatowy, poseł do Sejmu Ustawodawczego, senator RP (1938–1939), szef Sekcji Opieki Społecznej Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej I 165
- Bloch Czesław I 17*
- Błonarowicz Hieronim, prawnik, sędzia Sądu Najwyższego I 374
- Bobrowski Emil (1876–1938), lekarz i polityk, działacz Polskiej Partii Socjalistycznej (do 1929), następnie w Bezpartyjnym Bloku Współpracy z Rządem, poseł do Sejmu (1919–1929), senator (1930–1939) I 213; II 445
- Bobrzyński Michał (1849–1935), historyk, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, polityk konserwatywny, namiestnik Galicji (1908–1914), w 1919 przewodniczący Ankiety Konstytucyjnej I 31, 330, 331, 334, 336, 338; II 472
- Bolek Franciszek, duchowny rzymskokatolicki, proboszcz parafii Lutcza w pow. strzyżowskim II 27
- Bolt Feliks (1864–1940), duchowny rzymskokatolicki, działacz polskich organizacji gospodarczych na terenie zaboru pruskiego, zastępca komisarza w polsko-gdańskiej komisji granicznej, poseł do Sejmu Ustawodawczego, potem senator (1922–1927, 1930–1935, od 1930 wice-marszałek Senatu) II 334, 339

- Bończa-Rutkowski Jan, prawnik, sędzia sądu apelacyjnego we Lwowie II 353
- Borowski Michał (1872–1939), oficer rosyjskiej i polskiej marynarki wojennej, kontradmirał, od 1920 szef Wojskowego Przedstawicielstwa Polski w Wolnym Mieście Gdańsku, zastępca przewodniczącego, potem przewodniczący Delegacji Polskiej w gdańskiej Radzie Portu i Dróg Wodnych (1921–1928) II 341, 342
- Brejski Jan (1863–1934), dziennikarz i wydawca, działacz narodowy na terenie zaboru pruskiego, poseł do sejmu pruskiego (1903–1905, 1908–1911) i Sejmu Ustawodawczego, podsekretarz stanu Ministerstwa b. Dzielnicy Pruskiej (1919–1920), wojewoda pomorski (1920–1924) II 437
- Bresiewicz Tadeusz (1862–1938), prawnik, adwokat, działacz społeczny i gospodarczy, sędzia Sądu Najwyższego I 374
- Broniewski Bohdan (1855–1922), inżynier chemik, cukrownik, wicepremier oraz minister przemysłu i handlu w rządzie Królestwa Polskiego, członek Rady Finansowej Państwa I 179
- Bronisławski Jan, sędzia sądu apelacyjnego w Warszawie, przewodniczący Nadzwyczajnej Komisji Śledczej dla zbadania zabójstw członków delegacji rosyjskiego Czerwonego Krzyża i Zbigniewa Fabierkiewicza I 83
- Bruski Jan Jacek* I 36
- Bubniczek Franciszek (1889–1969), prawnik, protokolant w Prezydium Rady Ministrów, pracownik polskiego Komisariatu w Wolnym Mieście Gdańsku (1920–1925), urzędnik Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu I 59, 70, 84, 101, 120, 153, 176, 188, 218, 230, 242, 253, 275, 342, 356, 368, 377, 435, 443, 461, 466, 489, 498, 537; II 73, 83, 305, 319, 333
- Budny Kazimierz (1863–1938), adwokat, działacz społeczny, członek Towarzystwa Kursów Naukowych II 510
- Bujak Tadeusz (1862–1926), prawnik, sędzia Sądu Najwyższego, członek Komisji Kodyfikacyjnej I 374
- Bukowiecki Stanisław (1867–1944), prawnik, adwokat, publicysta, minister sprawiedliwości Królestwa Polskiego w gabinecie Jana Kucharzewskiego (1917–1918), doradca prawny Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, prezes Prokuratury Generalnej RP (1919–1939) I 121, 128, 254, 255, 330, 331, 334, 336, 338, 341, 459; II 189–191, 194, 196, 197, 232, 233, 235, 237, 319, 350, 371, 395, 396, 473
- Burliński Franciszek, uczestnik postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 480, 506
- Buzek Józef (1873–1936), ekonomista, statystyk, profesor Uniwersytetu Lwowskiego, prezes Głównego Urzędu Statystycznego, poseł do Sejmu Ustawodawczego i Sejmu I kadencji II 147, 320
- Byrka Władysław (1878–1945), prawnik, ekonomista, podsekretarz stanu Ministerstwa Skarbu, dyrektor Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej, poseł do Sejmu (1922–1936), prezes Banku Polskiego (1936–1941) I 25, 66, 98, 101, 138, 153–155, 159, 160, 246, 247, 250, 269, 271, 272, 275, 284, 288, 289, 312, 313, 342, 350, 352, 353, 435, 503, 504, 537; II 128–130, 161–164, 189, 190, 260, 264, 271, 470
- Bzowski Kazimierz, prawnik, sędzia sądu okręgowego I 374
- Cambon Jules Martin (1845–1935), dyplomata francuski, przewodniczący podkomisji ds. Polski konferencji pokojowej w Paryżu, przewodniczący Rady Ambasadorów (1920–1922) I 275
- Celichowski Witold (1874–1944), adwokat i działacz społeczny, wojewoda poznański (1919–1923), prezes Rady Głównej Towarzystwa Czytelni Ludowych (1926–1928) II 437, 438

- Chamiec Zygmunt (1882–1948), lekarz, ekonomista, zastępca przewodniczącego Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej, sekretarz generalny Polskiej Delegacji Ekonomicznej na konferencję pokojową w Paryżu, pierwszy dyrektor Polskiego Radia I 183, 246, 277, 438, 439, 455, 456
- Chełmicki Bohdan (1880–1962), prawnik, notariusz, dyplomata, naczelnik Wydziału Personalnego Ministerstwa Sprawiedliwości, konsul generalny w Paryżu (1919–1923) I 449, 477
- Chełmicki Zygmunt (1851–1922), duchowny rzymskokatolicki, publicysta, działacz Stronnictwa Polityki Realnej, sekretarz Rady Regencyjnej (1917–1918) II 510
- Chłudziński Hipolit Stanisław (1877?–1941), prawnik, sędzia sądu okręgowego w Warszawie, później notariusz w Białej Podlaskiej II 437
- Chmielewski Zygmunt (1873–1939), inżynier chemik, działacz spółdzielczy, podsekretarz stanu Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, od 30 IX 1919 kierownik resortu I 21, 153, 154, 159, 165, 197, 253, 255, 256, 259, 435–437, 449; II 25, 43, 44, 83, 84, 104, 109, 141, 333, 350, 351, 371, 385, 387, 389, 392–394, 407, 413, 415, 426, 436, 447, 455, 459, 470, 475, 485, 489, 503, 516, 526
- Chodźko Witold (1875–1954), lekarz psychiatra, podsekretarz stanu Ministerstwa Zdrowia Publicznego, kierownik ministerstwa (1918–1923) I 230, 259; II 76, 83, 84, 91, 92, 104, 109, 128, 180, 189
- Chojnowski Andrzej I 16
- Chojnowski Kalikst, sędzia sądu okręgowego I 183
- Chomicz Bolesław (1878–1959), prawnik, urzędnik ubezpieczeniowy, organizator Straży Pożarnej RP, prezes Zarządu Ubezpieczeń Wzajemnych Budowli od Ognia I 495
- Chrzanowski Bernard (1864–1941), adwokat, działacz społeczny i polityk, prezes Związku Sokołów Wielkopolskich (1895–1921), poseł do Reichstagu (1901–1910), podsekretarz stanu Ministerstwa b. Dzielnicy Pruskiej (1919), senator (1935–1938) II 437
- Chrzanowski Leon (1888–1954), prawnik, literat, dziennikarz, naczelnik Wydziału Prasy i Propagandy Ministerstwa Spraw Zagranicznych, członek delegacji tego ministerstwa do zbadania sprawy pogromu we Lwowie I 330, 331, 336, 338
- Churchill Winston (1874–1965), brytyjski mąż stanu, pierwszy lord Admiralicji (1911–1915), minister uzbrojenia (1917–1919), potem wojny (1919–1921), sekretarz stanu ds. kolonii (1921–1922), minister skarbu (1924–1929), dwukrotny premier (1940–1945, 1951–1955) II 472
- Chyczewski Miron, prawnik, sędzia sądu okręgowego I 281
- Ciągliński Franciszek (1867–1922), prawnik, adwokat, radca, potem starszy radca Prokuraturii Generalnej RP II 438
- Cieszyński Jan, prawnik, sędzia Sądu Najwyższego I 374
- Clemenceau Georges (1841–1929), lekarz, pisarz i polityk, minister w kilku rządach III Republiki, dwukrotny premier Francji (1906–1909, 1917–1920), jeden z głównych uczestników konferencji pokojowej w Paryżu i współtwórca traktatu wersalskiego 1919 II 471
- Cybichowski Zygmunt (1879–1946), prawnik, dziekan Wydziału Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, członek Ankiety Konstytucyjnej, sędzia Stałego Trybunału Arbitrażowego w Hadze I 330, 331, 334–336, 338, 341
- Cynarski Marian (1880–1927), prawnik i polityk, działacz narodowej demokracji, sędzia sądu okręgowego w Łodzi (od 1919), prezydent Łodzi (1923–1927) II 299
- Cywiński Bohdan (1885–1971), inżynier komunikacji, dyrektor Urzędu Robót Publicznych, wiceprezes Wileńskiej Dyrekcji Polskich Kolei Państwowych I 59, 60

- Czapla Tadeusz, inżynier górnik, urzędnik Głównego Urzędu Likwidacyjnego, szef Sekcji Monopolów Skarbowych Ministerstwa Skarbu, dyrektor Spółki Brackiej w Tarnowskich Górach (1922–1927) I 108; II 436, 437, 442
- Czarny Kazimierz (1872–?), prawnik, naczelnik sądu powiatowego w Kolbuszowej, sympatyk radykalnego ruchu ludowego, jesienią 1918 stanął na czele lokalnego organu władzy (rady), nieuznanego przez Polską Komisję Likwidacyjną II 27
- Cziczewin Georgij (1872–1936), prawnik, dyplomata, komisarz ludowy spraw zagranicznych Rosji Sowieckiej (1918–1923), potem ZSRS (1923–1930) I 77
- Dalkiewicz Mieczysław Teodor (1875–1933), lekarz weterynarii, szef Sekcji Weterynaryjnej Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych I 343
- Damska Maria, uczestniczka postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 480, 497, 506
- Daszyński Ignacy (1866–1936), socjalista, poseł do Sejmu Ustawodawczego, przywódca Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej, potem Polskiej Partii Socjalistycznej, wicepremier w pierwszym rządzie Witosy, marszałek Sejmu drugiej kadencji 1928–1930 I 34, 254, 344
- Dąbal Tomasz (1890–1937), ekonomista, działacz ludowy, potem komunistyczny, poseł do Sejmu Ustawodawczego z ramienia Chłopskiego Stronnictwa Radykalnego, potem w Komitecie Centralnym Komunistycznej Partii Robotniczej Polski II 28
- Dąbczyński, członek Delegacji Zakupowej Ministerstwa Apropowacji I 441
- Dembiński Bronisław (1858–1939), historyk, profesor Uniwersytetu Lwowskiego, potem Poznańskiego, podsekretarz stanu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, poseł do Sejmu Ustawodawczego I 86, 119, 253, 259; II 413, 470
- Denikin Anton (1872–1947), generał rosyjski, głównodowodzący Armii Ochotniczej, później Sił Zbrojnych Południa Rosji I 20; II 282, 472, 531
- Dębski Jan I 17
- Dickstein Władysław, prawnik, sędzia sądu okręgowego I 153
- Długolecki Piotr I 16
- Dłuski Kazimierz (1855–1930), lekarz, działacz socjalistyczny, członek Delegacji Polskiej na konferencję pokojową w Paryżu I 539
- Dmochowski Władysław, prawnik, sędzia śledczy, następnie prokurator przy sądzie okręgowym w Płocku (1919), później sędzia sądu okręgowego w Radomiu i sądu apelacyjnego w Wilnie, w czasie okupacji niemieckiej szef Wydziału Sprawiedliwości Okręgowej Delegatury Rządu na Kraj w Wilnie, po 1945 wiceprezes sądu w Olsztynie II 166
- Dmowski Roman (1864–1939), publicysta, polityk endecki, przewodniczący Komitetu Narodowego Polskiego, delegat polski na konferencję pokojową w Paryżu, minister spraw zagranicznych (1923) I 18, 32, 33, 277
- Dobiecki August (1862–1932), szef Sekcji Komisji Wiedeńskiej Głównego Urzędu Likwidacyjnego II 264, 280
- Dobija Józef (?–1926), prawnik, sędzia sądu okręgowego, potem sądu apelacyjnego we Lwowie II 201
- Doerman Antoni Medard, finansista, szef sekcji Ministerstwa Przemysłu i Handlu I 380, 493, 509, 511, 525, 535; II 25, 141, 145, 161, 475
- Dowbor-Muśnicki Józef (1867–1937), generał porucznik armii rosyjskiej, generał broni Wojska Polskiego, Dowódca I Korpusu Polskiego w Rosji, naczelny dowódca Sił Zbrojnych Polskich w b. zaborze pruskim (1918–1919) I 225
- Downarowicz Medard (1878–1934), działacz Polskiej Partii Socjalistycznej, minister

- ochrony kultury i sztuk pięknych w rządzie Moraczewskiego, członek Komitetu Narodowego Polskiego I 18
- Drozdowski Marek M.* I 15, 17, 22, 25, 26, 30, 35
- Drwęski Jarogniew* (1875–1921), polski prawnik i działacz narodowy z terenu Wielkopolski, prezydent Poznania (1919–1921) II 445
- Drzewiecki Piotr* (1865–1943), inżynier, przemysłowiec, działacz społeczny, prezes Zarządu Towarzystwa Kursów Naukowych (1906–1918), prezydent Warszawy (1918–1921), prezes Polskiego Komitetu Normalizacyjnego (1924–1939) II 445
- Dubiecki Marian Karol* (1838–1926), historyk, członek Rządu Narodowego w czasie powstania styczniowego I 343
- Duchesne*, dyplomata, konsul francuski w Warszawie II 74
- Duda Jan*, prawnik, sędzia sądu okręgowego I 153
- Dudek Henryk* (1878–?), inżynier, podsekretarz stanu Ministerstwa Robót Publicznych, dyrektor Okręgowej Dyrekcji Robót Publicznych w Krakowie II 353
- Dunikowski Zbigniew* I 472
- Duralski Franciszek* (1879–?), prawnik, działacz społeczny, wiceprezes sądu okręgowego w Zamościu, naczelnik wydziału Ministerstwa Sprawiedliwości, sędzia sądu apelacyjnego w Poznaniu I 281
- Dutkowski Stefan*, prawnik, sędzia sądu okręgowego, potem sądu apelacyjnego w Lublinie II 263
- Dworski Zygmunt* (1857–1931), prawnik, sędzia Sądu Najwyższego i prezes tego sądu (1921–1929) I 374
- Dymmentman Pinkus*, uczestnik postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 353, 358
- Dynowski Tadeusz* (1871–1928), prawnik, sędzia sądu okręgowego, potem Sądu Apelacyjnego Ziem Wschodnich w Wilnie, od 1921 prezes sądu okręgowego w Białymstoku II 437
- Dzieduszycki Aleksander* (1974–1949), oficer austriacki, dyplomata, poseł RP w Danii (1919–1924) I 539
- Dzierżgowski Roman Waclaw* (1865–1927), Naczelny Inspektor Cei, podsekretarz stanu (szef sekcji?) Ministerstwa Skarbu, dyrektor Banku Polskiego I 450; II 180, 354
- Dzierżanowski Kazimierz* (1867–?), bankowiec, naczelnik wydziału Ministerstwa Skarbu, dyrektor Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej w Płocku, dyrektor Banku Polskiego w Płocku I 351
- Dziewczopolski Beniamin*, uczestnik postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 480, 497, 506
- Eberhardt Julian* (1866–1939), inżynier, podsekretarz stanu, kierownik Ministerstwa Komunikacji, potem Kolei Żelaznych w gabinecie Paderewskiego I 19, 41, 48, 50, 54, 59, 65, 70, 76, 84, 85, 91, 101, 108, 120, 128, 130, 138, 153, 159, 165, 176, 178, 180, 182, 188, 193, 197, 201, 218, 219, 223, 230, 242, 246, 253, 259, 269, 275, 282, 342, 343, 350, 356, 358, 359, 368, 370, 377–380, 384, 410, 422, 430, 435, 438, 443, 444, 448, 455, 456, 462, 471, 475, 480, 483, 489–491, 493, 503, 509, 511, 537, 538; II 25, 43, 54, 55, 73, 76, 83, 91, 141, 161, 163, 180, 181, 184, 189, 194, 197, 200, 232, 235, 238, 243–245, 247, 251, 260, 262, 271, 279, 297, 302–306, 310, 319, 325, 327, 333, 334, 350, 371, 385, 389, 392, 400, 407, 426, 436, 447, 459, 470, 475, 485, 486, 489, 503, 516, 519, 526
- Eckert Ludwik* (1876–1968), nauczyciel i działacz oświatowy, urzędnik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego I 108
- Ehrlich Stanisław* I 23
- Englich Józef* (1874–1924), prawnik, działacz gospodarczy, minister skarbu (16 I –

- 19 IV 1919) I 19, 20, 27, 41–44, 46–49, 52–55, 59, 60, 62, 65–67, 70, 72, 76, 78, 84, 85, 87, 88, 91, 101, 108, 109, 120–122, 128, 138, 139, 165, 176, 178–180, 182, 183, 185, 187–189, 191, 193, 197, 199–201, 218, 222–224, 230, 231, 233, 242, 243, 253–255, 259, 260, 269–272, 345, 350, 351, 380; II 281, 497
- Esden-Tempski Kazimierz (1887–1936), działacz gospodarczy i urzędnik państwowy, naczelnik wydziału Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych (1918–1919), początkowo komisaryczny prezes, potem prezes Pomorskiej Izby Rolniczej (1919–1933), polski delegat podczas międzynarodowych konferencji i negocjacji handlowych, od 1934 przewodniczący polskiej delegacji w Polsko-Gdańskiej Komisji Mieszanej II 462
- Eysymontt Józef, szef sekcji Ministerstwa Skarbu I 450
- Fabierkiewicz Zbigniew (1882–1919), działacz robotniczy, dziennikarz, członek Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy, delegat Sowieckiego Czerwonego Krzyża do Polski I 77, 82
- Fabry Władysław (1888–1946), literat i krytyk muzyczny, urzędnik w Prezydium Rady Ministrów II 485
- Faryś Janusz I 15
- Ficki Aleksander, prawnik, sędzia sądu okręgowego I 281
- Flaum Maurycy, podsekretarz stanu Ministerstwa Skarbu I 386, 456; II 201, 202, 230, 231
- Frankensztein Stefan, prawnik, wiceprezes sądu okręgowego w Warszawie I 385
- Frick Edward, delegat Szwajcarskiego Czerwonego Krzyża I 193, 213
- Fulman Marian Leon (1864–1945), duchowny rzymskokatolicki, biskup lubelski I 452
- Fuszwerk Adam, uczestnik postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 306
- Gałecki Kazimierz (1863–1941), prawnik, ostatni minister ds. Galicji w rządzie austriackim (1918), delegat polski w Wiedniu i generalny rząd RP dla Galicji we Lwowie (1919–1921), wojewoda krakowski (1921–1923) I 10, 30, 244, 245; II 121, 295
- Gałęzowski Józef (1877–1963), architekt i malarz, profesor (1919–1920, 1921–1922 rektor) Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie II 510
- Garlicki Andrzej I 17
- Gawiński Bolesław (1868–1928), prawnik, sędzia, od 1919 wiceprezes sądu okręgowego w Sanoku II 353
- Gawroński Waclaw (1893–?), prawnik, dyplomata, urzędnik Państwowego Urzędu ds. Powrotu Jeńców, Uchodźców i Robotników, konsul w Lille, konsul generalny w Berlinie (1930–1934), konsul w Chicago (1934–?) I 390, 391, 393, 397
- Gąsiorowski Zygmunt (1875–?), nauczyciel, działacz oświatowy, podsekretarz stanu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, kurator Okręgu Szkolnego Wileńskiego (1922) I 108, 128, 448, 455, 461
- Gembarzewski Bronisław (1872–1941), artysta malarz, oficer Wojska Polskiego, muzealnik, wieloletni dyrektor Muzeum Narodowego (1916–1936) i Muzeum Wojska (1920–1939) w Warszawie II 510
- Gierowska-Kałtaur Joanna I 30
- Giliczyński Bolesław (1882–?), geodeta, działacz socjalistyczny, organizator urzędów ziemskich, szef sekcji Głównego Urzędu Ziemskiego, prezes Towarzystwa Kolonizacyjnego i Stowarzyszenia Opieki nad Emigracją, prowadził prace kolonizacyjne w Brazylii (1927–1930) II 448
- Giżycki Stanisław (1869–1952), prawnik, prokurator sądu okręgowego w Suwałkach, sędzia Sądu Najwyższego, Generalny Komisarz Wyborczy (1930, 1935, 1938) I 183, 374
- Glajcar Józef, inżynier, rzeczoznawca delegacji rządu RP na pierwszej konferencji

- Międzynarodowej Organizacji Pracy w Waszyngtonie (1919), organizator przemysłu śląskiego II 417, 422
- Glass Jakub (1864–1942), prawnik, działacz luterański, prezes Konsystorza Ewangelicko-Augsburskiego w Warszawie, prokurator Sądu Najwyższego I 141
- Glinka Władysław (1864–1930), ziemianin, działacz społeczny i polityczny, w czasie I wojny światowej organizator komitetów obywatelskich na terenie Królestwa Polskiego i Rosji, prezes Towarzystwa Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce, jeden z liderów Stronnictwa Polityki Realnej, a później Stronnictwa Pracy Konstytucyjnej (1917–1920), założyciel i prezes Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w Warszawie II 510
- Głodziński Adam (1874–1944), prawnik, od 1919 sędzia sądu okręgowego, od 1928 sądu apelacyjnego w Warszawie II 437
- Główkowa Wanda, wdowa po zastępcy nauczyciela gimnazjum w Mielcu II 326
- Goclon Jacek* I 15, 16, 24, 25, 28; II 336
- Goldfejn Szapsa, uczestnik postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 353, 358
- Gorazdowski Ludwik (1873–1935), inżynier hutnik, dyrektor Głównego Urzędu Zaopatrzenia Armii I 451
- Gorczyński Władysław (1879–1953), meteorolog i klimatolog, organizator i pierwszy dyrektor Państwowego Instytutu Meteorologicznego (1918–1926) II 395, 396
- Gorzechowski Jan (1874–1948), generał brygady Wojska Polskiego, szef Sekcji III Bezpieczeństwa Publicznego, potem Wydziału Bezpieczeństwa i Policji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, komendant główny Straży Granicznej (1928–1939) I 196
- Gościcki Jerzy (1879–1946), ekonomista, działacz endecki, szef Sekcji Polityki Apropowizacyjnej, potem Departamentu Polityki Apropowizacyjnej Ministerstwa Apropowizacji, minister rolnictwa w gabinecie Witosa (1923) I 380; II 76
- Górecki Dariusz* I 20, 23, 30
- Grabowski Kazimierz (1866–1932), prawnik, urzędnik austriacki i polski, naczelnik wydziału Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Wiedniu, komisarz we Lwowie i starosta powiatu samborskiego (1915–1916), po odzyskaniu niepodległości sędzia Najwyższego Trybunału Administracyjnego i Sądu Najwyższego, wojewoda lwowski (1921–1924) II 535
- Grabski Stanisław (1871–1949), ekonomista, działacz endecki, poseł do Sejmu Ustawodawczego, przewodniczący Komisji Spraw Zagranicznych Sejmu, minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego w gabinecie Władysława Grabskiego (1923–1925) I 18, 19, 21, 276
- Grabski Władysław (1874–1938), ekonomista, polski delegat na konferencję pokojową w Paryżu, prezes Głównego Urzędu Likwidacyjnego (1919–1922), trzykrotny minister skarbu, dwukrotny premier RP (1920, 1923–1925) I 66, 67, 91, 93, 194, 218–220, 222, 223, 278, 312–315, 385, 458; II 63, 271, 273, 274, 279, 281, 282, 294, 296, 325, 436, 445, 475, 489
- Grata Paweł* I 26, 28
- Greger Wilhelm, inspektor szkolny I 386
- Grove William R. (1872–1952), pułkownik armii Stanów Zjednoczonych, szef Amerykańskiego Wydziału Pomocowego w Polsce I 435, 437
- Gruber Henryk (1892–1973), ekonomista, urzędnik ubezpieczeniowy, kapitan Wojska Polskiego, kierownik Wydziału Ubezpieczeń Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, prezes Pocztowej Kasy Oszczędności, inicjator i prezes banku Polska Kasa Opieki SA I 390, 397, 398
- Gryglewski, prezes Związku Kooperatywy Kolejowych II 445
- Grymiński Henryk (1886–1926), prawnik, sędzia sądu okręgowego w Łodzi (1919–1920), potem w Lublinie (1920–1926) II 437

- Grzędzielski Władysław Leon (1864–1925), prawnik i polityk, poseł do austriackiej Rady Państwa (1918) i Sejmu Ustawodawczego, sędzia sądu apelacyjnego we Lwowie, działacz Polskiego Stronnictwa Ludowego „Piast”, minister aprowizacji w rządzie Wincentego Witosa (VI–IX 1921) II 353
- Gürtler von Kleborn Władysław (1872–1944), nauczyciel, inspektor szkolny I 281
- Habicht Ernest (1874–1957), prawnik, dyplomata, delegat Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Wiedniu, szef sekcji i kierownik Departamentu Prawno-Administracyjnego tego ministerstwa I 93
- Habsburg-Lotaryński Fryderyk Maria Albrecht Wilhelm Karol (1856–1936), książę cieszyński, marszałek polny armii austro-węgierskiej, głównodowodzący wojsk austro-węgierskich (1914–1916) I 285
- Habsburg-Lotaryński Karol Stefan (1860–1933), w 1918 kandydat do polskiej korony, tytularny książę cieszyński 1930–1933, właściciel dóbr żywieckich II 253
- Halik Franciszek, prawnik, sędzia sądu okręgowego I 281
- Haller Józef (1873–1960), generał broni, komendant Legionów Polskich, dowódca Armii Polskiej we Francji, Główny Inspektor Armii Ochotniczej (1920) I 18, 61, 247, 372, 380, 394; II 221, 223, 258, 504
- Haller Stanisław (1872–1940), oficer austriacki, generał dywizji Wojska Polskiego, zastępca szefa Sztabu Generalnego, od 7 II 1919 kierował sztabem, szef sztabu (1923–1925) I 230, 232, 384; II 271
- Hantke Alfred Bernard (1871–1929), przedsiębiorca, właściciel huty w Rakowie pod Częstochową I 379
- Harlaender Adam, prawnik, sędzia sądu okręgowego w Brzeżanach, sędzia (1919–1930), potem wiceprezes sądu apelacyjnego we Lwowie II 353
- Hawlicki Maksymilian (1879–1958), nauczyciel, działacz ruchu ludowego, w 1919 w związku z rzekomym podburzaniem ludności przeniesiony ze szkoły w Żarnowej w powiecie strzyżowskim do Pleśnej w powiecie tarnowskim II 27
- Hącia Kazimierz (1877–1934), prawnik, ekonomista, minister przemysłu i handlu w rządzie Paderewskiego I 19, 20, 25, 28, 41–43, 48, 54, 55, 59, 61, 64, 65, 70, 76, 84, 85, 87, 128, 130, 141, 153, 155, 156, 159, 165, 176, 178–182, 188, 190, 193, 195, 197, 218–220, 223–225, 230, 232, 242, 246–248, 250, 253, 255, 256, 259, 260, 263, 269, 271, 275, 279, 284, 288, 312, 317, 342, 350, 356, 359, 360, 364, 368, 370, 371, 377, 378, 380, 384, 410, 412, 416, 422, 424, 425, 430, 431, 438, 448, 451, 455, 456, 461, 466–468, 471, 475, 476, 480, 483, 489, 490, 493, 503–506, 509, 512, 535; II 25, 31, 43–46, 56, 76, 77, 91, 104, 110, 128, 141, 143, 161, 164, 165, 180, 181, 189, 232, 243, 245, 251, 271, 279, 297, 305, 310, 319, 325, 333
- Helczyński Bronisław (1890–1978), protokolant posiedzeń Rady Ministrów, prezes Najwyższego Trybunału Administracyjnego, szef Kancelarii Cywilnej Prezydenta RP I 41, 54, 65, 76, 91, 108, 138, 165, 182, 193, 223, 246, 284, 350, 370, 410, 430, 438, 448, 471, 480, 503, 535; II 43, 56, 76, 104, 141, 271, 350, 371, 385, 389, 407, 436, 447, 459, 476, 489, 516, 526
- Henrys Paul (1862–1943), francuski generał dywizji, członek Francuskiej Misji Wojskowej w Polsce I 372, 401
- Henszel Władysław (1880–1939?), działacz socjalistyczny, organizator służb bezpieczeństwa II RP, pierwszy komendant główny Policji Państwowej (1919–1922), od 1926 kolejno starosta w: Stołpcach, Słonimie, Wejherowie, Nisku i Wilejce II 395
- Herman Norbert (1882 – po 1945), prawnik, podprokurator (1918–1919), potem sędzia sądu okręgowego w Kaliszu, później wiceprokurator w sądzie okręgowym

- w Warszawie, notariusz w Przedbórz i Aleksandrowie Kujawskim II 437
- Hersz Albert, uczestnik postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 183
- Hesse, przewodniczący delegacji Rosyjskiego Czerwonego Krzyża I 216
- Heurich Jan Fryderyk (1873–1925), architekt, szef Sekcji Sztuk Plastycznych, potem podsekretarz stanu Ministerstwa Sztuki i Kultury w rządzie Paderewskiego I 50, 128, 138, 153, 422; II 392, 455, 510
- Higersberger Józef (1856–1921), prawnik, sędzia, minister sprawiedliwości w gabinetach Królestwa Polskiego, prezes Najwyższej Izby Kontroli Państwa I 413; II 128, 129
- Hindenburg und von Beneckendorff Paul von (1847–1934), niemiecki feldmarszałek, szef Sztabu Generalnego armii niemieckiej, prezydent weimarskich Niemiec (1925–1934) I 498, 500
- Hirszowicz, drukarz warszawski I 270
- Hochszejn Izrael, uczestnik postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 334
- Hoover Herbert (1874–1964), geolog, przedsiębiorca, polityk republikański, szef Administracji Pomocy Amerykańskiej, sekretarz handlu w administracji prezydenta Coolidge'a, prezydent Stanów Zjednoczonych (1929–1933) I 29, 472; II 144, 355
- Horman (Hörmann?), w 1919 szef administracji likwidacyjnej b. austriacko-węgierskiego Ministerstwa Wojny I 526
- Horwatt Stanisław (1865–1931), ziemianin, działacz społeczny, członek Polskiego Komitetu Wykonawczego na Rusi, uczestnik Ankiety Konstytucyjnej I 330–334, 338
- Hyżycki Aleksander (1859–1927), dyrektor Monopoli Spirytusowego I 364, 366
- Ilszkowski Stefan (1880–1969), szef sekcji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych I 449
- Iwanowski Jerzy (1878–1965), inżynier, działacz społeczny, minister pracy i opieki społecznej w gabinetach Moraczewskiego i Paderewskiego I 19, 20, 48, 49, 54, 59, 60, 65, 67, 70, 76, 84, 91, 101–103, 106, 108, 110, 120, 121, 128, 130, 131, 138, 153, 154, 159, 165, 176, 178, 180, 182, 187–189, 193, 197, 201, 218, 223, 225, 242, 243, 246, 253, 259, 264, 269, 272, 275, 280, 284, 289, 312, 342, 343, 345, 350, 356, 357, 359, 364, 368, 370, 410, 412, 422, 424–427, 430, 435, 437, 438, 443, 444, 448, 450, 455, 459, 461, 466–469, 471, 475, 480, 483, 489, 493–495, 503, 509, 510, 512, 537, 539; II 25, 43, 45, 56, 57, 83, 84, 91–93, 104, 106, 109, 110, 121, 124, 128, 130, 140–142, 161, 180, 183, 189, 192, 194, 198, 232, 243, 245, 247, 251, 260, 271, 279, 282, 310, 319, 333, 334, 379
- Iwaszkiewicz Wacław (1871–1922), generał major armii rosyjskiej, generał dywizji Wojska Polskiego, dowódca Dywizji Białorusko-Litewskiej, dowódca wojsk polskich w Galicji Wschodniej I 191
- Iżycki Jan, prawnik, sędzia sądu okręgowego I 183
- Jabłonowski Marek* II 472
- Jagowd Adolf (1878–1947), prawnik, radca prawny Ministerstwa Sztuki i Kultury I 351
- Jajecznik Konrad* I 32; II 472
- Jakimowicz Konstanty (1879–1960), architekt, szef sekcji Budowlano-Technicznej Ministerstwa Robót Publicznych, później naczelnik departamentu tego ministerstwa I 218, 246, 356, 377, 384, 455, 461, 466, 469, 471, 498, 503; II 251, 260, 310, 510
- Jakubowski Władysław (1857–1943), inżynier komunikacji, prezes Dyrekcji Kolei Państwowych w Warszawie (1918–1922) I 59

- Jakubowski Wojciech* I 32; II 472
- Jałowiecki (Pieriejasławski-Jałowiecki) Mieczysław* (1876–1962), ziemianin, agronom, dyplomata, delegat Polski w Gdańsku (1919–1920) I 62; II 182, 254, 280, 289, 334, 340–342
- Janicki Stanisław* (1872–1939), inżynier meliorant, minister rolnictwa i dóbr państwowych w rządzie Paderewskiego I 19, 20, 41, 43, 44, 48, 49, 54, 56, 59, 61, 70–72, 76, 78, 84, 85, 88, 91, 101, 103, 108, 115, 120, 121, 128, 131, 138, 139, 141, 152, 165, 167, 168, 176, 178, 182, 188, 189, 193, 194, 196–198, 200, 201, 205, 218, 223, 225, 226, 230, 231, 233, 242, 246, 251, 253, 259, 261, 263, 269, 270, 272, 275, 280, 281, 284, 288, 312, 342–344, 350, 353, 359, 362, 364, 365, 368, 370, 374, 375, 377, 378, 384, 385, 410, 412, 422, 423, 430, 431, 438, 443, 448, 450, 452, 455, 458, 461, 463, 466, 468, 471, 475–477, 480, 483, 489, 490, 496, 498, 501, 503, 505, 506, 509, 510, 535, 537, 538; II 43, 56, 73, 76, 77, 79, 83, 86, 104, 128, 141, 145, 180, 182, 194, 198, 199, 232–235, 237, 243, 251, 253, 260, 271, 279, 282, 297, 299, 305, 307, 310, 319, 321, 324, 325, 327, 333, 335
- Janiszewski Tomasz* (1867–1939), lekarz, docent higieny, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, minister zdrowia publicznego w gabinecie Paderewskiego I 19, 41, 48, 65, 70, 76, 79, 84, 88, 91, 92, 101, 102, 108, 120–122, 138, 154, 159, 165, 176, 178, 179, 182, 187, 188, 190, 193–195, 197, 198, 200, 218–220, 223, 226, 242, 246, 253, 254, 256, 269, 270, 275, 284, 312, 316, 342–345, 350, 356, 359, 368, 377, 384, 410, 422, 426, 427, 430, 431, 435, 438, 440, 443, 444, 446–448, 450, 455–458, 461–463, 466, 469, 471, 475–477, 480, 481, 483, 485, 486, 489, 491, 493, 498–501, 503, 509, 537; II 25, 43–47, 56, 73, 194–197, 232–235, 243, 246, 247, 251, 260–261, 271, 279, 280, 297, 305, 310, 319, 325, 333, 334, 343, 350–353, 371, 374, 385, 389, 390, 392, 407, 426, 436, 441, 447, 455, 459, 470, 475, 485, 489, 503, 504, 516, 526, 528, 531
- Janiszewski*, członek Delegacji Zakupowej Ministerstwa Apropowizacji I 441
- Jankowski Stanisław*, prawnik, sędzia sądu okręgowego II 321
- Janta-Połczyński Leon* (1867–1961), prawnik, podsekretarz stanu Ministerstwa b. Dzielnicy Pruskiej (1919–1921), minister rolnictwa i dóbr państwowych (1930–1932), senator (1922–1927 i 1930–1935) II 437, 475
- Jasionowski Tadeusz* (1871–1921), inżynier mechanik, minister robót publicznych w gabinecie Paderewskiego I 20; II 333, 334, 350, 371, 385, 387, 389, 392, 407, 413, 426, 436, 447, 455, 459, 470, 475, 485, 489, 503, 516, 526, 527
- Jastrzębowski Mieczysław* (1890–1943), działacz gospodarczy i ekonomista, autor licznych prac z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, długoletni kierownik Wydziału Pracy Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnicstwa, Handlu i Finansów (od 1932 Centralny Związek Przemysłu Polskiego) II 423, 427, 428
- Jastrzębski Mieczysław*, inżynier, delegat polski w Międzynarodowej Organizacji Pracy I 353
- Jaworowski*, członek Związku Zawodowego Pracowników Kolei I 490
- Jeziorny Dariusz* I 26
- Jodko-Narkiewicz Witold* (1864–1924), prawnik, dyplomata, działacz socjalistyczny, Dyrektor Departamentu Politycznego Ministerstwa Spraw Zagranicznych, poseł w Turcji i na Łotwie I 539
- Jurecki Jan*, prawnik, sędzia pokoju, sędzia sądu okręgowego w Warszawie (1919–1926), potem prokurator przy Sądzie Najwyższym i (od 1929) sędzia Sądu Najwyższego II 353
- Jurkowski*, członek Delegacji Zakupowej Ministerstwa Apropowizacji I 441

- Kachel Ignacy, uczestnik postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 393, 397
- Kakowski Aleksander (1862–1938), duchowny rzymskokatolicki, arcybiskup metropolita warszawski (od 1913), prymas Królestwa Polskiego (od 1925), kardynał, członek Rady Regencyjnej (1917–1918) I 453; II 514
- Karpiński Stanisław (1870–1943), ekonomista, bankowiec, minister skarbu w gabinecie Paderewskiego (4 IV – 31 VII 1919), prezes Banku Polskiego, senator RP I 16, 17, 20, 28, 183, 269, 271, 357, 359–361, 364, 368, 370, 374, 377–379, 384, 410, 412, 422, 425, 430, 438, 443, 448, 450, 451, 455, 456, 461, 462, 466, 471, 473, 475, 480, 483, 484, 489, 493, 494, 498, 499, 501, 503, 504, 506; II 25, 43–46, 56, 58, 73, 76, 77, 79, 83, 84, 91, 92, 104, 107–110, 180, 183, 189, 191, 194, 196, 199, 231, 232, 234, 238, 243–246, 250, 251, 254, 279, 281, 297, 299, 305, 306, 310, 318, 319, 321, 325, 519
- Karśnicki Józef (1878–?), inżynier, działacz gospodarczy, wiceprezes, potem prezes Głównego Urzędu Likwidacyjnego (1919–1928), wiceminister skarbu (1925–1926) I 269, 271, 275, 385, 455, 457, 466, 468, 495; II 280, 516
- Kasperski Kazimierz (1873–1951), ekonomista, profesor Szkoły Głównej Handlowej, ekspert ds. komunikacji delegacji na konferencję pokojową w Paryżu I 277
- Kasznica Stanisław Wincenty (1874–1958), prawnik, szef Sekcji Administracji Powiatowej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, profesor Uniwersytetu Poznańskiego i jego rektor (1929–1931) II 306
- Kauzik Stanisław (1891–1959), prawnik, ekonomista, szef Sekcji Głównego Urzędu Likwidacyjnego, sekretarz generalny Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów II 280, 294, 296
- Keller Adolf, prawnik, sędzia śledczy sądu okręgowego w Lublinie, sędzia sądu okręgowego w Płocku (1919–1927) II 353
- Kieniewicz Hieronim (1866–1925), ziemianin i działacz społeczny, prezes Rady Polskiej Ziemi Mińskiej (1917–1918), potem Związku Polaków z Kresów Białoruskich, współzałożyciel i (od 1920) prezes Polskiego Białego Krzyża II 228, 230
- Kiereński Aleksander (1881–1970), rosyjski prawnik, eserowiec, premier Rządu Tymczasowego Rosji I 249
- Kinel Waław (1881–1938), prawnik, kierownik Sekcji Ustawodawczej Ministerstwa Sprawiedliwości, sędzia Najwyższego Trybunału Administracyjnego II 232
- Kiniorski Marian (1868–1943), ziemianin, działacz narodowej demokracji, poseł do Dumy Państwowej (1906, 1912–1914), prezes Centralnego Towarzystwa Rolniczego (1919–1923), senator (1922–1928) II 445
- Kirman (Kriman) Dawid, uczestnik postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 480, 506
- Kirman (Kriman) Josek, uczestnik postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 480, 506
- Kirst Karol (1885–1953), prawnik, działacz ludowy, sędzia sądu okręgowego, radca prawny Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, wojewoda białostocki, sędzia Sądu Najwyższego II 251, 252, 297
- Klarner Czesław (1872–1957), inżynier technolog, działacz gospodarczy, szef Sekcji Przemysłowej Ministerstwa Przemysłu i Handlu w gabinecie Paderewskiego, minister skarbu w rządzie Władysława Grabskiego (1924–1925), potem w pierwszym gabinecie Kazimierza Bartla (1926) I 422–424, 426, 495; II 56
- Kleeberg Franciszek (1888–1941), wojskowy, oficer sztabowy Legionów Polskich, później w Ministerstwie Spraw Wojskowych – szef Sekcji Organizacyjnej,

- potem zastępca szefa Departamentu I Mobilizacyjno-Organizacyjnego (1919–1920), szef sztabu w Dowództwie Okręgu Generalnego „Poznań” (1920–1922), od 1928 generał brygady, dowódca Okręgu Korpusu nr III w Grodnie i nr IX w Brześciu Litewskim (1936–1938), w czasie kampanii wrześniowej 1939 dowódca Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Polesie” II 260, 503
- Klocman Ludwik (1884–1919), lekarz pediatra, członek delegacji sowieckiego Czerwonego Krzyża I 77
- Kloss Rudolf, radca ministerialny Austrii I 525
- Klott de Heidenfeldt Marian (1892–1967), urzędnik, socjalista, naczelnik Wydziału Rolnego Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, Główny Inspektor Pracy (1920–1939) I 351; II 297
- Kłyszewski Władysław (1885–1958), literat i publicysta, sekretarz generalny, potem dyrektor Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości II 510
- Koczanowicz Mieczysław (1850–1922), prawnik, adwokat, prezes sądu okręgowego w Mławie, sędzia Sądu Najwyższego I 374
- Kolankowski Ludwik (1882–1956), historyk, profesor Uniwersytetów Lwowskiego i Wileńskiego, szef Sekcji Litewsko-Ruskiej Departamentu Polityczno-Dyplomatycznego Ministerstwa Spraw Zagranicznych I 30, 93, 225, 230–232, 236, 378, 459; II 261
- Kolszewski Konrad (1881–1945), prawnik, adwokat, delegat Ministerstwa Kolei Żelaznych w Paryżu I 441
- Kołąkowski Stanisław, urzędnik ministerialny, szef sekcji Ministerstwa Kolei Żelaznych, dyrektor Departamentu Taryfowego tego ministerstwa I 183
- Komarnicki Waław (1891–1954), prawnik, działacz narodowej demokracji, radca prawny w Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (1918–1921), profesor Uniwersytetu Wileńskiego, poseł do Sejmu (1928–1935), minister sprawiedliwości w rządzie RP na wychodźstwie (1942–1944) II 497
- Komorowski Stanisław, prawnik, sędzia sądu okręgowego, potem (1919–1925) sądu apelacyjnego w Krakowie II 201
- Koncki Tadeusz (1878–1924), prawnik, Naczelnik Wydziału Samorządu Terytorialnego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych II 194, 195, 232, 233, 260, 262
- Końskowolski Feliks (Froim), kupiec, uczestnik postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 397
- Kopczyński Jan Kazimierz (1876–1939), prawnik, sędzia sądu okręgowego w Zamościu (1918–1919), naczelnik Wydziału Wniosków Ustawodawczych w Prezydium Rady Ministrów (1919–1922), od 1922 sędzia, potem (od 1924) prezes Najwyższego Trybunału Administracyjnego II 392, 413, 526
- Koperski Józef, kandydat na naczelnika oddziału Prokuraturii Generalnej we Lwowie (1919) II 448
- Kopietz Karol, prawnik, sędzia Sądu Najwyższego I 374
- Koppens Juliusz (1887–1944), prawnik, protokolant posiedzeń Rady Ministrów, urzędnik administracji powiatowej i wojewódzkiej I 128, 159, 178, 197, 269, 312, 384, 390, 395–397, 422, 455, 475, 483, 493, 509, 525; II 25, 91, 128, 161, 189, 232, 251, 279, 325, 392, 413, 426, 455, 470, 503
- Koppstein Eugen, dyrektor Niemiecko-Austriackiego Biura Transportu Towarów I 525, 531
- Korejwa Walerian, zastępca prezesa Zarządu Ubezpieczeń Wzajemnych Budowli od Ognia I 495
- Korfanty Wojciech (1873–1939), polityk, działacz narodowy z terenu Górnego Śląska, związany z chrześcijańską demokracją, poseł do Reichstagu (1903–

- 1912, 1918) i pruskiego sejmku krajowego (1903–1918), członek Naczelnej Rady Ludowej, polski komisarz plebiscytowy na Górnym Śląsku (1920), dyktator III powstania śląskiego (1921), poseł do Sejmu (1922–1930), senator (1930–1935) II 232, 237–239, 319
- Kornat Marek* I 36, 87; II 17
- Kosicka-Pajewska Aleksandra* I 15, 25, 26, 29
- Koskowski Bolesław (1870–1938), ekonomista, dziennikarz, członek Ankiety Konstytucyjnej, senator RP, prezes Związku Dziennikarzy RP I 330, 332, 334–336, 338, 341
- Kossakowski Michał Stanisław (1883–1962), ziemianin, dyplomata, bankowiec, zastępca Generalnego Komisarza Cywilnego Ziem Wschodnich, naczelnik Wydziału Wschodniego Ministerstwa Spraw Zagranicznych I 331; II 91, 92, 96, 260, 271, 279
- Kossuth Stefan (1849–1919), inżynier włókiennik, wiceprezes Głównego Urzędu Likwidacyjnego I 220, 221, 385
- Kostrzeński Stefan (1881–1920), ziemianin, działacz towarzystw rolniczych, współtwórca Związku Ziemian i wiceprezes jego Zarządu Głównego II 445
- Kościałkowski Waław, ziemianin, delegat Zjazdu Ziemian Ziemi Suwalskiej I 191
- Kotulski Mariusz* II 246
- Kowarzyk Władysław (1867–1941), prawnik, pocztowiec, prezes Dyrekcji Poczty i Telegrafów w Lublinie I 84
- Koziaż Adam, inspektor szkolny I 281
- Kozłowski Karol (1867–1941), prawnik, adwokat, działacz endecki, naczelnik wydziału Ministerstwa Przemysłu i Handlu, prezes sądu okręgowego w Siedlcach I 449, 455; II 345
- Kozubowski Adam (1861–1942), szef sekcji Ministerstwa Skarbu I 77; II 180, 181
- Kozyra Waldemar* I 30
- Kramář Karel (1860–1937), czeski polityk narodowo-konserwatywny, premier rządu czechosłowackiego (1918–1919) I 160
- Kramer Leon, prawnik, sędzia sądu okręgowego w Kaliszu (1919–1923), potem w Warszawie II 299
- Krasiński Edward (1870–1940), arystokrata i działacz społeczny, od 1909 zarządca Biblioteki Ordynacji Krasińskich w Warszawie, prezes Towarzystwa Akcyjnego Teatru Polskiego w Warszawie (1910–1928) II 510
- Krassowski Marian (1872–1939), prawnik, sędzia, wiceprezes sądu apelacyjnego w Warszawie, od 1919 sędzia Sądu Najwyższego I 374
- Kreczmar Agnieszka* I 15
- Krogulski Stanisław, inspektor szkolny I 281
- Kronenberg Leopold Julian (1849–1937), bankier i finansista, działacz społeczny I 78
- Krug (Kruk) Mojżesz, uczestnik postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 200, 254, 255
- Krukowski Stanisław* I 32
- Krupski Henryk, radca Ministerstwa Przemysłu i Handlu I 525, 535; II 33
- Kruszewski Stanisław (1872–1944), inżynier kolejnictwa, działacz socjalistyczny, prezes Związku Zawodowego Pracowników Kolejowych Rzeczypospolitej Polskiej I 491; II 79
- Krzan vel Chrzanowski Józef, prawnik, sędzia sądu okręgowego I 281
- Krzyżanowski Edmund (1873–1942), szef Sekcji Dróg Wodnych Ministerstwa Robót Publicznych I 451, 453, 495, 540
- Krzyżanowski Józef, prawnik, sędzia sądu apelacyjnego I 451
- Kucharski Władysław (1884–1964), inżynier, przemysłowiec, szef sekcji Ministerstwa Apropowizacji I 380
- Kulerski Wiktor (1865–1935), dziennikarz i wydawca, działacz narodowy na terenie zaboru pruskiego, poseł do Reichstagu (1903–1911), senator RP (1928–1935) II 333, 339

- Kuncman Włodzimierz (?–1920), prawnik, sędzia śledczy, od 1919 sędzia sądu okręgowego w Mławie II 394
- Kunicki Ryszard (1873–1960), socjalista, członek Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego, komisarz generalny Zagłębia Dąbrowskiego (do lutego 1919), poseł do Sejmu Ustawodawczego I 49; II 500
- Kuryłowicz Włodzimierz (Kuryłowycz Włodymyr, 1867–1951), ukraiński prawnik i polityk, działacz orientacji rusofilskiej, poseł sejmiku krajowego we Lwowie (1906–1907) i austriackiej Rady Państwa (1907–1915), od 1919 sędzia sądu okręgowego we Lwowie II 353
- Kutyłowski Bohdan (1863–1922), polski prawnik i dyplomata, radca, potem chargé d'affaires poselstwa RP przy rządzie ukraińskim (1918–1919), od 1919 radca Prokuraturii Generalnej II 418
- Kwiatkowski Adam, prawnik, sędzia śledczy, następnie sędzia sądu okręgowego (1919–1921) i sądu apelacyjnego w Warszawie II 201
- Lamezan de Salins Robert (1869–1930), generał armii austro-węgierskiej i polskiej, szef Polskiej Misji Wojskowej w Bukareszcie, potem Berlinie (1919), dowódca Okręgu Generalnego „Pomorze” (1920) i „Lwów” (1920–1921) II 476
- Landau Zbigniew* I 27–29
- Laskowski Waclaw (?–1944), prawnik, sędzia sądu okręgowego, potem sądu apelacyjnego (1919–1927), później wiceprezes sądu okręgowego i notariusz w Warszawie; w 1922 przewodniczył składowi sądzącemu, który skazał na śmierć zabójcę prezydenta Gabriela Narutowicza II 437
- Lechoń Jan (właśc. Leszek Józef Serafinowicz) (1899–1956), poeta, dyplomata, członek grupy Skamandrytów, attaché kulturalny ambasady w Paryżu I 35
- Lechowicz Edward (1858–1938), prawnik, urzędnik państwowy, szef Sekcji Legislatywnej w Prezydium Rady Ministrów I 26, 77, 136, 138, 153, 159, 165, 176, 218, 230, 246, 253, 254, 259, 269, 284, 312, 342, 350, 351, 356, 359, 363, 368, 370, 377, 384, 410, 411, 422, 430, 438, 443, 448, 449, 455, 461, 466, 471, 475, 480, 483, 486, 489, 491, 493, 494, 503, 509, 537; II 25, 43, 45, 73, 76, 80, 83, 91, 104, 107, 128, 129, 141, 142, 145, 161, 180, 189, 194, 198, 232, 233, 243–245, 251, 260, 271, 279, 297, 305, 310, 319, 325, 333, 350, 352, 371, 385, 389, 426, 436, 447–449, 455, 459, 470, 475, 485, 489, 490, 492, 503, 516, 518
- Lenc Konstanty (1866–1943), prawnik, adwokat, szef Sekcji IV Samorządowej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, szef kancelarii cywilnej prezydenta Wojciechowskiego I 281, 351; II 80
- Leonow Anna, uczestniczka postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 183
- Leśniewski Józef (1867–1921), generał porucznik Wojska Polskiego, minister spraw wojskowych (27 II 1919 – 27 VIII 1920) I 20, 32, 195, 218, 230, 232, 233, 242–244, 246, 247, 253, 254, 256, 259, 269, 273, 275, 284, 312, 342, 350, 356, 359, 368, 384, 410, 422, 430, 435, 438, 443, 448, 455, 461, 466, 471, 475, 480, 483, 489, 498, 501, 503, 505, 509, 537, 538; II 25, 43, 56, 76, 83, 89, 91, 104, 106, 107, 120, 128, 137, 161, 162, 188, 189, 194, 232, 243, 251, 271, 279, 297, 299, 310, 319, 331, 371, 385, 392, 407, 436, 447, 459–461, 465, 475, 485, 489, 503, 516
- Leśniowski Stanisław (1871–1957), działacz rolniczy, szef sekcji Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, dyrektor Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie (1924–1951) I 509; II 76, 180
- Levy (właśc. Lewy) Marceji Atanazy (1877–1945), prawnik, adwokat, działacz socjalistyczny, docent Wolnej Wszechnicy

- w Warszawie, doradca prawny Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej I 351
- Lewicki Roman (?–1927), prawnik, sędzia sądu apelacyjnego we Lwowie (1919–1927) II 535
- Libera Paweł* I 36, 87; II 17
- Linde Hubert Ignacy (1867–1926), prawnik, urzędnik pocztowy, działacz społeczny, naczelnik wydziału Ministerstwa Poczty i Telegrafów, później minister poczty i telegrafów, minister skarbu I 19, 41, 45, 48, 50, 54, 59, 65, 70, 76, 84, 91, 101, 108, 120, 128, 130, 138, 153, 159, 165, 176, 178, 182, 187, 188, 193, 196, 197, 223, 242, 246, 249, 253, 259, 263, 312, 359, 368, 370, 384, 410, 422, 430, 438, 443, 448, 455, 461, 466, 471, 475, 480, 483, 489, 509, 511, 512; II 25, 43, 83, 91, 104, 128, 141, 161, 180, 183, 189, 194, 200, 232, 243, 246, 251, 260, 271, 279, 297, 305, 310, 319, 325, 327, 333, 350, 355, 371, 385, 399, 436, 440, 447, 454, 459, 470, 475, 485, 489, 503, 516, 526
- Lipko Mieczysław, prawnik, podprokurator, potem sędzia sądu okręgowego w Łomży i Białymstoku (1919–1921), później sędzia wojskowy, w latach 30. adwokat w Białymstoku II 394
- Lloyd George David (1863–1945), brytyjski polityk, lider Partii Liberalnej, premier (1916–1922) II 471, 472
- Lubomirski Kazimierz (1869–1930), ziemianin, dyplomata, konserwatysta, poseł w Stanach Zjednoczonych (1919–1922), prezes Polskiego Komitetu Olimpijskiego I 539
- Ludwig, porucznik Wojska Polskiego, legionista?, pracownik Ministerstwa Spraw Wojskowych I 390, 393–395, 397, 398
- Łańcucki Stanisław (1882–1937), polityk komunisty, poseł Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej do Sejmu Ustawodawczego, później w Komunistycznej Partii Robotniczej Polski i Komunistycznej Partii Polski I 472
- Łaszewski Stefan (1862–1924), prawnik, sędzia, komisarz Naczelnej Rady Ludowej na Prusy Zachodnie, następnie wojewoda pomorski (1919–1920), prezes Najwyższego Trybunału Administracyjnego (od 1922) II 232, 341, 342
- Łaszewicz Józef, prawnik, urzędnik państwowy, szef Sekcji V Ministerstwa Sprawiedliwości II 299
- Łazor Jerzy* I 16
- Łącki Stanisław, sędzia pokoju, następnie sędzia sądu okręgowego (1919–1928) i sądu apelacyjnego w Warszawie II 437
- Łempicki Michał (1856–1930), inżynier górnik i przedsiębiorca, działacz społeczny, deputowany rosyjskiej Dumy Państwowej (1912–1916), członek Tymczasowej Rady Stanu i szef jej Departamentu Spraw Wewnętrznych (1917), po odzyskaniu niepodległości ekspert Ministerstwa Przemysłu i Handlu, organizator przemysłu górniczego, przewodniczący międzyministerialnej komisji do zbadania gospodarki węglowej (1919) II 141, 145
- Łopuszański Tadeusz (1874–1955), pedagog, szef Sekcji Szkolnictwa Średniego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego w gabinecie Leopolda Skulskiego i pierwszym rządzie Władysława Grabskiego I 448; II 350, 371
- Łoziński Karol, prawnik, sędzia Sądu Najwyższego I 374
- Łukasiewicz Jan (1878–1956), filozof logik, szef sekcji Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, minister tego resortu w gabinetach Moraczewskiego i Paderewskiego (I I – 9 XII 1919) I 19, 54, 59, 65, 70, 76, 84, 88, 91, 101, 102, 108, 120, 138, 153, 159, 161, 165, 168, 176, 178, 182, 187, 188, 193, 197–199, 218, 220, 223, 230, 233, 242–244, 246, 250, 275, 281, 284, 312, 342, 343, 350, 356, 359, 361, 362, 368, 370, 377, 384, 410, 412, 413, 422, 423, 430, 438, 440, 443, 444,

- 471, 475, 480, 483, 489, 493, 498, 503, 509, 537; II 25, 35, 43, 56, 59, 73, 76, 83, 86, 91, 104, 128, 141, 161, 163, 180, 183, 189, 194, 196, 198, 232–234, 243, 246, 251, 260, 261, 271, 279, 297, 305, 306, 309, 310, 319, 325, 333, 385, 389, 392, 395, 407–410, 426, 436, 437, 439, 440, 447, 450, 451, 459, 475, 478, 485, 489, 502, 503, 516, 519, 526, 529, 530, 538
- Łukomski Stanisław Kostka (1874–1948), ksiądz rzymskokatolicki, działacz Ligi Narodowej I 199
- Łuński Czesław (1882–1940), prawnik, podprokurator sądu okręgowego w Siedlcach, prokurator przy sądzie okręgowym w Łowiczu, prezes sądu okręgowego w Płocku I 500
- Machnicki Janusz (1886–1962), ekonomista, urzędnik państwowy, kierownik Ministerstwa Apropowizacji w gabinecie Moraczewskiego, podsekretarz stanu tego resortu w gabinecie Paderewskiego I 54, 56, 108, 120, 122, 159, 165, 176, 259, 275, 312, 342, 377, 379, 380; II 25, 43, 46, 73, 76, 141, 180, 182, 194, 201, 264
- Madeyski Jerzy Wiktor (1872–1939), prawnik, dyplomata, austriacki minister oświaty (1918), poseł w Berlinie (1921–1923) I 84, 254, 255
- Magenheim Stefan (1885–1950), urzędnik Państwowego Urzędu ds. Powrotu Jeńców, Uchodźców i Robotników I 390, 398
- Majer Appel, uczestnik postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 306
- Majewski Stefan (1867–1944), generał podporucznik Wojska Polskiego, podsekretarz stanu Ministerstwa Spraw Wojskowych, pierwszy wiceminister (II 1919 – II 1920) I 370, 384, 493, 503, 509, 511, 535, 537; II 25, 31, 73, 141, 180, 260, 297, 305, 325, 327, 328, 333, 350, 389, 413, 415, 416, 455, 470, 526, 428
- Makowski Aleksander, prawnik, sędzia sądu okręgowego I 153
- Makowski Waclaw (1880–1942), prawnik, wicedyrektor Departamentu Sprawiedliwości Tymczasowej Rady Stanu, kierownik Ministerstwa Sprawiedliwości, minister sprawiedliwości (do 18 XII 1918), szef sekcji Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych w gabinecie Paderewskiego I 108, 136, 138, 141, 368, 370; II 91, 189, 191, 194, 196, 198, 232, 243, 251, 260
- Maliniak Władysław (1885–1941), prawnik konstytucjonalista, członek Ankiety Konstytucyjnej I 330–336, 338, 339, 341
- Manteuffel Marian Józef Ignacy (1871–1941), bankowiec, pisarz, działacz społeczny, szef Sekcji Kredytowej Ministerstwa Skarbu, dyrektor Banku Ziemiańskiego w Warszawie I 253
- Marcinkowski Władysław (1858–1947), artysta rzeźbiarz, członek władz Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Poznaniu, dyrektor Wielkopolskiego Muzeum Wojskowego (1926–1939) II 510
- Markowska Marta I 16, 18
- Markowski Stefan, finansista, dyrektor Banku Rosyjsko-Azjatyckiego w Londynie i Nowym Jorku, ekspert delegacji RP na konferencję pokojową w Paryżu I 275, 277, 456
- Markowski Władysław (?–1929), prawnik, sędzia pokoju, od 1919 sędzia, potem wiceprezes sądu okręgowego w Warszawie II 437
- Marowski Kazimierz (?–1926), prawnik karnista, wykładowca Uniwersytetu Jagiellońskiego, od XII 1918 szef sekcji Ministerstwa Sprawiedliwości, prokurator Sądu Najwyższego I 195
- Masaryk Tomáš Garrique (1850–1937), filozof, socjolog, prezydent Czechosłowacji I 92
- Max Kazimierz, szef sekcji Ministerstwa Spraw Zagranicznych I 281
- Mazaraki Aleksander Kazimierz (1887–1986), ziemianin, agronom, ekonomista,

- członek Delegacji Zakupowej Ministerstwa Apropowizacji, adiunkt Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego I 441
- Mączyński Zdzisław (1878–1961), architekt, profesor Politechniki Warszawskiej, projektant architektury sakralnej i budynków użyteczności publicznej, po II wojnie światowej wiceprzewodniczący Prymasowskiej Rady Odbudowy Kościołów II 510
- Mehoffer Józef (1869–1946), artysta malarz, grafik, witrażysta, profesor i rektor krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych II 510
- Mendelsburg Leon (1854 – po 1929), prawnik, sędzia Sądu Najwyższego I 385
- Meyer Antoni (1870–1939), inżynier górnictwa, prawnik, naczelnik wydziału Ministerstwa Przemysłu i Handlu I 363, 366
- Mianowski Stanisław, prawnik, sędzia pokoju w Miechowie, od 1919 sędzia sądu okręgowego w Kielcach II 353
- Michalski Jerzy (1870–1956), ekonomista, bankowiec, docent Uniwersytetu Jagiellońskiego, dyrektor Banku Królestwa Galicji i Lodomerii we Lwowie, ekspert Biura Prac Kongresowych, minister skarbu w gabinecie Ponikowskiego I 66
- Michalski Stanisław (1865–1949), naczelnik wydziału Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego I 448
- Michałowski Jan Zygmunt (1881–1947), prawnik, dyplomata austriacki i polski, poseł w Szwecji (1919–1924), na Węgrzech (1924–1928) i w Danii I 539
- Michelis Witold de (1885–?), prawnik, prokurator sądu okręgowego, podprokurator Sądu Najwyższego, prezes Izby Karnej tego sądu I 141; II 79
- Miklaszewski Bolesław (1871–1941), chemik ekonomista, szef Sekcji Szkół Zawodowych Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego I 356, 390–392, 395; II 530
- Miłkowski Stanisław (1882–?), prawnik, podprokurator Sądu Najwyższego I 500
- Minkiewicz Antoni (1880–1920), inżynier górnik, minister apropowizacji w gabinetach Moraczewskiego i Paderewskiego I 19, 21, 25, 29, 41, 48, 59, 60, 65, 66, 70, 71, 76, 84, 86, 88, 91, 101, 128, 130, 131, 138, 178, 182, 188, 189, 193, 196–198, 200, 218, 223, 225, 230, 231, 233, 242, 243, 246–248, 250, 253, 255, 259, 269, 272, 273, 284, 350, 352, 359–361, 368, 370, 371, 384, 410, 422, 427, 430, 435–439, 448, 455, 458, 461, 462, 466–468, 471, 475, 476, 480, 481, 483, 485, 486, 489, 493, 498, 499, 501, 503, 509, 510, 535, 537, 539, 540; II 31, 56, 76, 77, 79, 83, 84, 91, 104, 106, 128, 141, 161, 164, 174, 189, 232, 243, 245, 251, 254, 260, 271, 279, 280, 289, 297, 305, 310, 319, 325, 333, 336, 385, 389
- Minkowski Paweł (1888–1947), ekonomista, radca Ministerstwa Skarbu, podsekretarz stanu Ministerstwa Spraw Wojskowych, poseł do Sejmu (1930–1935) I 212; II 141, 142, 147
- Mirabel Daniel, uczestnik postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 306
- Misiuk Andrzej* I 31
- Missiński (Misiński) Marian, prawnik, sędzia sądu okręgowego, potem (od 1919) sądu apelacyjnego we Lwowie II 353
- Młodzianowski Kazimierz (1880–1928), artysta malarz, socjalista, komendant Milicji Ludowej, minister spraw wewnętrznych w pierwszym gabinecie Bartla (1926) I 363
- Modrzewski Władysław (1861–1946), prawnik, wiceprezes sądu apelacyjnego w Lublinie (1919–1920), następnie w tamtejszym sądzie okręgowym, prezes lubelskiej Rady Notarialnej (1934–1939) II 394
- Moraczewski Jędrzej (1870–1944), inżynier, socjalista, minister komunikacji w Rządzie Tymczasowym w Lublinie, premier 18 XI 1918 – 16 I 1919, później poseł do Sejmu Ustawodawczego, wicemarszałek Sejmu, minister robót publicznych

- (1926–1929) I 15–17, 22, 31, 33, 36, 42, 59, 495; II 17
- Moraczewski Roman (1872–?), prawnik, sędzia Sądu Najwyższego, prezes Najwyższego Trybunału Administracyjnego I 374
- Mórawski Edward, ziemianin, delegat Zjazdu Ziemian Ziemi Suwalskiej I 191
- Mrozowski Jan (1864–1937), prawnik, sędzia (od 1918), potem prezes (1923–1934) Sądu Najwyższego, delegat polskich władz w Międzynarodowej Komisji Odszkodowań i agent rządu RP przy Stałym Trybunale Sprawiedliwości Międzynarodowej w Hadze II 437
- Mrozowski Józef, prezes Dyrekcji Kolejowej w Radomiu I 59
- Mueller (Müller), delegat Szwajcarskiego Czerwonego Krzyża I 193
- Müller (Mueller) Władysław (1874–?), szef Sekcji Ustawodawczej Ministerstwa Sprawiedliwości I 195
- Naumowicz Antoni (1861–1939), prawnik, sędzia (od 1921 prezes) sądu okręgowego w Suwałkach I 183; II 299
- Neuman Zygmunt, prawnik, sędzia sądu okręgowego I 254
- Neumann (Neuman) Józef (1857–1932), drukarz, działacz „Sokoła”, członek rady miejskiej, potem prezydent Lwowa (1911–1927) II 445
- Neumann Rudolf, prawnik, sędzia sądu okręgowego, potem (od 1919) sądu apelacyjnego we Lwowie II 353
- Niedabyłski Franciszek, prokurator sądu okręgowego I 141
- Niedziałkowski Konrad (1862–1925), prezydent Wilna, członek Ankiety Konstytucyjnej I 330–334, 336, 338
- Niedziałkowski Mieczysław (1893–1940), działacz polityczny, członek Centralnego Komitetu Robotniczego (1916–1919), potem Rady Naczelnej i Centralnego Komitetu Wykonawczego Polskiej Partii Socjalistycznej (1919–1939), poseł do Sejmu (1919–1935), redaktor naczelny dziennika „Robotnik” (1927–1939) II 492
- Niemczykiewiczowa Ernestyna Malwina, wdowa po zastępcy nauczyciela w szkole realnej we Lwowie II 326
- Niemczynow Bazyl, uczestnik postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 183
- Noakowski Stanisław (1867–1928), architekt, artysta malarz, historyk sztuki, członek piotrogrodzkiej Akademii Sztuk Pięknych, dziekan Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej (1920–1923) II 510
- Norblin Stanisław (1859–1920), przemysłowiec, delegat Prezydium Rady Ministrów I 428, 466–468, 477, 478, 535, 536; II 25, 27, 104–106, 112, 117, 131, 141–143, 260, 261, 271, 279, 281, 413, 416
- Noulens Joseph (1864–1944), dyplomata francuski, przewodniczący Komisji Międzysojuszniczej dla Polski I 213
- Nowak Andrzej* I 20
- Nowicki Zygmunt (1867–1941), prawnik, dyplomata, działacz polityczny, prezes sądu okręgowego w Kielcach (1917–1919), szef Sekcji Osobowo-Organizacyjnej Ministerstwa Sprawiedliwości (1919–1920), konsul generalny w Chicago (1920–1922), senator (1922–1927) II 165
- Nowodworski Stanisław (1873–1931), prawnik, polityk, działacz społeczny, sędzia sądu apelacyjnego, minister sprawiedliwości w pierwszym gabinecie Witosa, sędzia Sądu Najwyższego I 281
- Ochimowski Feliks (1848–1932), prawnik konstytucjonalista, sędzia Sądu Najwyższego (1919–1929), członek Ankiety Konstytucyjnej I 330, 331, 334, 336, 338
- Okęcki Stanisław (1872–1954), prawnik, radca prawny Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego I 351; II 299

- Okećki Zdzisław (1874–1940), prawnik, dyplomata, Dyrektor Departamentu Polityczno-Dyplomatycznego Ministerstwa Spraw Zagranicznych I 93
- Okołowicz Alfred (1890–?), ekonomista, naczelnik wydziału Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, dyrektor okręgowych urzędów ziemskich, inspektor Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych II 310
- Okołowicz Józef (1876–1923), urzędnik, publicysta, szef Sekcji, później Wydziału Emigracji i Pośrednictwa Pracy Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, dyrektor Urzędu Emigracyjnego przy tym ministerstwie, założyciel Polskiego Towarzystwa Emigracyjnego I 131; II 310
- Okoń Eugeniusz (1881–1949), duchowny rzymskokatolicki, działacz ruchu ludowego, w 1918 współtwórca Republiki Tarnobrzskiej, poseł do Sejmu z ramienia Polskiego Stronnictwa Ludowego „Wyzwolenie”, potem Chłopskiego Stronnictwa Radykalnego (1919–1927) II 27, 28
- Olszewski Antoni (1879–1942), inżynier, dyrektor Towarzystwa Przemysłowców Królestwa Polskiego (1918), minister przemysłu i handlu w rządzie Leopolda Skulskiego (1919–1920) II 445
- Olszowski Kazimierz (1865–1933), prawnik, dyplomata, członek delegacji ekonomicznej Biura Prac Kongresowych, dyrektor departamentu Ministerstwa Spraw Zagranicznych, poseł w Berlinie (1923–1928), potem w Ankarze (1928–1930) I 66; II 353, 436, 475, 510
- Opiński Henryk I 15
- Orłowski Józef K. I 15
- Orłowski Ksawery (1862–1926), dyplomata, poseł RP w Rio de Janeiro (1920–1921), a następnie Madrycie i Lizbonie (1921–1923) I 539
- Orski Kazimierz, prawnik, sędzia Sądu Najwyższego I 374
- Osmołowski Jerzy (1872–1952), działacz społeczny i polityczny, wiceprezes Głównej Komisji Ziemskiej, Generalny Komisarz Cywilny Ziem Wschodnich I 30, 108, 353, 378, 458, 471, 473; II 200, 260, 261, 267, 271, 279, 371, 373
- Ostrowski Aleksander (1892–?), radykalny działacz ruchu spółdzielczego, prezes Związku Kooperatyw Robotniczych, członek Polskiej Partii Socjalistycznej „Lewica”, potem Komunistycznej Partii Polski, szef Spółdzielni Wydawniczej „Książka” (1921–1929) II 455
- Ostrowski Kazimierz Antoni (1879–1923), starszy referent Ministerstwa Zdrowia Publicznego II 260
- Otto Władysław Leszek, prawnik, prokurator sądu okręgowego w Białymstoku (1919–1921) II 321
- Otto Zygmunt (1874–1944), rzeźbiarz, członek rzeczywisty Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych, prezes Związku Zawodowego Artystów Rzeźbiarzy II 510
- Oxiński, urzędnik Państwowego Urzędu ds. Powrotu Jeńców, Uchodźców i Robotników I 390, 392
- Paczkowski Józef (1861–1933), historyk, archiwista, profesor Uniwersytetów Warszawskiego i Poznańskiego, dyrektor Wydziału Archiwów Państwowych Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego I 183
- Paderewska Helena (1856–1934), z d. von Rosen, działaczka społeczna, prezes Polskiego Czerwonego Krzyża (1919–1926), druga żona Ignacego Paderewskiego I 35
- Paderewski Ignacy Jan (1860–1941), pianista, działacz Polonii Amerykańskiej, członek Komitetu Narodowego Polskiego, premier i minister spraw zagranicznych (16 I – 9 XII 1919) I 15–19, 21–26, 28–36, 41, 45–48, 50, 52–54, 56, 58, 59, 62, 65, 67, 70, 73, 76, 80, 84, 89, 91, 94, 101, 103, 108, 122, 125, 128, 129, 132, 138, 142, 153, 156, 159, 168, 176–179, 181, 182, 184, 185–191, 193, 196, 197, 201, 202, 218,

- 222, 223, 226, 230, 234, 242, 244, 246, 251, 253, 264, 269, 270, 271, 273–275, 282, 284, 342, 380, 422, 432–434, 471, 480, 496, 498; II 17, 350, 355, 371, 385, 426, 470, 475, 480, 503, 506, 516, 520, 526, 532
- Pajewski Janusz* I 15–17
- Pajzderski Nikodem* (1882–1940), historyk sztuki, muzealnik, konserwator zabytków, dyrektor Muzeum Wielkopolskiego w Poznaniu (1933–1939) II 510
- Pancherz Marcin* (1867–1941), duchowny rzymskokatolicki, polski działacz narodowy na Górnym Śląsku II 333, 339
- Parczewski Ignacy* (właściwie Józef Ignacy), prawnik, podprokurator, potem (1919–1920) sędzia sądu okręgowego w Zamościu, od 1925 sądu okręgowego w Grodnie II 437
- Paszkowski Wacław* (1881–1950), inżynier technolog, profesor Politechniki Warszawskiej, minister komunikacji w rządzie Królestwa Polskiego Józefa Świeżyńskiego I 82
- Patek Stanisław* (1866–1944), adwokat, dyplomata, członek Delegacji Polskiej na konferencję pokojową w Paryżu, minister spraw zagranicznych w gabinecie Leopolda Skulskiego, poseł RP w Tokio (1921–1926) i Moskwie (1926–1932), następnie (do 1935) ambasador w Waszyngtonie I 539
- Pawlikowski Henryk*, działacz gospodarczy, sekretarz Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego, redaktor tygodnika „Rolnik” (1919–1921) II 445
- Pawlikowski Kazimierz*, radca Państwowego Urzędu ds. Powrotu Jeńców, Uchodźców i Robotników I 197, 201, 390–398, 421
- Pawlikowski Klemens*, naczelnik wydziału Ministerstwa Zdrowia Publicznego II 260
- Pawluczuk Zdzisław* I 16
- Pec Władysław*, szef Sekcji Celnej Ministerstwa Skarbu I 108
- Pestkowska Maria* I 16, 32
- Petlura Symon* (1879–1926), dziennikarz, socjalista ukraiński, Naczelny Ataman i Przewodniczący Dyrektoriatu Ukraińskiej Republiki Ludowej I 21
- Pękoślawski Stanisław* (1870–1934), inżynier, działacz Polskiej Partii Socjalistycznej, rządowy komisarz (później komisarz nadzwyczajny) powiatu dąbrowsko-będzińskiego (1919), wojewoda kielecki (1919–1923) II 227, 519
- Piber Artur* I 28
- Piekarski Stanisław* (1868–1943), prawnik, urzędnik wiedeńskiego Ministerstwa Wyznań i Oświaty (1901–1918), szef sekcji, potem dyrektor Departamentu Wyznań w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie (1918–1926) II 495
- Pik Aleksander* (1873–1943), generał podporucznik Wojska Polskiego, dyrektor Departamentu Wojskowo-Prawnego Ministerstwa Spraw Wojskowych, Naczelnny Prokurator Wojskowy II 194
- Piłsudski Józef* (1867–1935), działacz socjalistyczny, brygadier Legionów, Tymczasowy Naczelnik Państwa (22 XI 1918 – 22 II 1919), Naczelnik Państwa (22 II 1919 – XII 1922), minister spraw wojskowych i Główny Inspektor Sił Zbrojnych (1926–1935), trzykrotny premier I 16–18, 20, 21, 30, 32–34, 46; II 354
- Pisuliński Jan* I 21
- Plater-Zyberk Feliks* (1849–1928), polski arystokrata, właściciel dóbr w Inflantach II 510
- Platowski Zygmunt* (1882–1948), inżynier, generał brygady Wojska Polskiego, Oddział Personalny Sztabu Generalnego, naczelnik wydziału Ministerstwa Spraw Wojskowych, naczelny dyrektor Towarzystwa Eksploatacji Soli Potasowych SA II 194
- Pliszczyński Stanisław*, prawnik, podprokurator przy sądzie okręgowym w Łodzi, potem prokurator przy sądzie okręgowym w Radomiu (1919–1921), później podprokurator i prokurator przy sądach apelacyjnych w Warszawie i Wilnie II 166

- Pluciński Leon (1875–1935), ziemianin, działacz gospodarczy i polityk związany z narodową demokracją, podsekretarz stanu Ministerstwa b. Dzielnicy Pruskiej (1919–1920), komisarz generalny RP w Gdańsku (1921–1923), poseł do Sejmu (1922–1930), wicemarszałek Sejmu (1925–1927) II 437
- Podlewski F., inspektor kolejowy I 343, 346
- Polk Frank (1871–1943), amerykański prawnik i dyplomata, podsekretarz stanu i krótko kierownik Departamentu Stanu Stanów Zjednoczonych (1919–1920), uczestnik paryskiej konferencji pokojowej II 471
- Pomianowski Franciszek, prawnik, sędzia sądu okręgowego I 281
- Popowski Stanisław Kasper (1872–1921), prawnik, podprokurator Sądu Najwyższego, Główny Komendant Straży Obywatelskiej, działacz „Sokoła” I 500
- Porębowicz Edward (1862–1937), romanista, poeta, tłumacz, od 29 I 1919 szef Sekcji Literatury, Muzyki i Teatru Ministerstwa Sztuki i Kultury I 50
- Porębski Kazimierz (1872–1933), wiceadmirał, szef Sekcji Marynarki Wojennej, potem Departamentu ds. Morskich Ministerstwa Spraw Wojskowych I 269, 273; II 104, 111, 128, 129, 137, 161–163, 279, 280, 475, 478
- Porowski Mieczysław (1878–1967), działacz polityczny i oświatowy, prezes Polskiej Macierzy Szkolnej Ziemi Mińskiej I 435
- Posepny Karol, uczestnik postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 353
- Poszwiński Adam (1881–1942), dziennikarz, polityk chadecki, członek komisariatu Naczelnej Rady Ludowej I 284; II 232, 319, 437, 470, 473, 485, 489, 516, 517
- Prachtel-Morawiański Paweł (1870–?), inżynier, urzędnik kolejowy, szef Dyrekcji Kolei w Stanisławowie (1916–1920), Krakowie (1920–1925) i Lwowie (1925–1931) II 254
- Pralon Eugène (1871–1926), dyplomata francuski, poseł Francji w Warszawie (1919–1920), Danii, Portugalii I 500; II 78
- Praussowa Zofia (1878–1945), działaczka Polskiej Partii Socjalistycznej i ruchu kobiecego, inspektor pracy Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, posłanka do Sejmu (1922–1930) II 422, 425
- Prilucki Noach (1882–1941 lub 1942), adwokat, dziennikarz, filolog, etnograf, żydowski działacz społeczny i polityczny, poseł do Sejmu I 103
- Prokopowicz Jan, prawnik, sędzia sądu okręgowego, wiceprezes sądu apelacyjnego w Lublinie I 500
- Prokopowicz Józef, prawnik, podprokurator Sądu Najwyższego I 451
- Pruchnik Józef (1876–1951), inżynier melioracji, działacz ludowy, minister robót publicznych w gabinecie Paderewskiego I 19, 20, 48, 65, 70, 76, 84, 91, 101, 103, 108, 120, 122, 128, 130, 131, 138, 153, 159, 165, 176, 178, 180, 182, 187–189, 193, 194, 197, 223, 230, 242, 246, 253, 255, 256, 259, 264, 269, 272, 273, 275, 281, 284, 289, 312, 342, 344, 350, 353, 359, 368, 370, 410, 422, 424–426, 430, 435, 438, 443, 444, 448, 475, 480, 483, 489, 493–495, 509, 537, 538–540; II 25, 43, 73, 76, 83, 91, 128, 141, 161, 163, 180, 189, 194, 196–198, 232–234, 243, 245, 271, 279, 297, 299, 310, 312, 319, 325
- Prystor Aleksander (1874–1941), działacz socjalistyczny, pułkownik Wojska Polskiego, podsekretarz stanu Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, minister pracy i opieki społecznej (1929–1930), minister przemysłu i handlu (1930–1931), poseł i senator RP I 20; II 282, 350, 355, 371, 378–380, 385, 386, 389, 390, 392, 407, 413, 423, 426, 427, 436, 444, 447, 459, 460, 470, 475, 478, 485, 489, 490, 494
- Przesmycki Zenon (1861–1944), ps. Miriam, poeta, tłumacz, krytyk literacki, podsekretarz stanu, potem minister sztuki i kultury (16 I 1919 – 9 VI 1920) I 19, 41, 48, 54,

- 159, 165, 176, 178, 182, 188, 230, 242, 246, 253, 259, 284, 312, 342, 343, 350, 359, 362, 368, 370, 377, 384, 410, 430, 431, 438, 440, 443, 444, 448, 450, 455, 461, 466, 471, 475, 480, 483, 485, 489, 493, 498, 503, 509, 537; II 25, 43, 45, 56, 73, 76, 91, 104, 128, 141, 161, 180, 189, 194, 197, 232, 235, 260, 271, 279, 297, 305, 310, 319, 325, 333, 350, 371, 389, 407, 413, 426, 436, 447, 459, 460, 470, 473, 475, 485, 486, 489, 503, 516, 526
- Przeździecki Henryk (1873–1939), duchowny rzymskokatolicki, biskup podlaski i siedlecki I 198, 452
- Przeździecki Rajnold (1884–1955), arystokrata, dyplomata i historyk, od 1920 w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, zastępca dyrektora Protokołu Dyplomatycznego (1928–1935) II 510
- Przybylski Henryk I 15
- Ptaszyński Ludwik, naczelnik urzędu walki z lichwą I 131
- Ptaś Józef (1864–1942), działacz narodowy, prawnik, poseł do Rady Państwa w Wiedniu, wiceprzewodniczący Prezydium Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Krakowie, kierownik Wydziału Sprawiedliwości w Komisji Rządzącej dla Galicji i Śląska Cieszyńskiego (od I 1919), prokurator przy Sądzie Najwyższym (od VI 1919), sędzia Najwyższego Trybunału Administracyjnego (1923–1926) II 166
- Puchalski Franciszek (1889–1940), adwokat, piśmudczyk, członek Ankiety Konstytucyjnej I 330
- Pułaski Franciszek (1875–1956), historyk i dyplomata, kierownik Biura Prac Kongresowych Ministerstwa Spraw Zagranicznych, chargé d'affaires w Charkowie (1921–1922) I 65, 66, 70, 72, 277
- Puzyrowska Sara, uczestniczka postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 183
- Pytliński Stanisław Henryk (1865–1923), prawnik, literat, radca prawny Ministerstwa Kolei Żelaznych, prezes Związku Zawodowego Pracowników Kolejowych I 351; II 80
- Raczyński Józef (1874–1931), ziemianin, prawnik, szef sekcji Prezydium Rady Ministrów i Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych (1920), wielokrotnie kierował tym ministerstwem (1921–1923, 1926), minister reform rolnych (1926) II 183
- Radoszewski Michał, prawnik, sędzia pokoju w Niemysławie, potem sędzia sądu okręgowego w Warszawie (1919–1921), później sędzia pokoju w Turku II 437
- Radwan-Dębski Władysław (1863–1920), prawnik i działacz polityczny związany z narodową demokracją, poseł do Rady Państwa w Wiedniu (1907–1918) i (od 1919) poseł do Sejmu Ustawodawczego, sędzia sądu okręgowego w Złoczowie, od 1919 sądu apelacyjnego we Lwowie II 353
- Radziszewski Henryk (1873–1923), ekonomista, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, polityk endecki, poseł do Sejmu Ustawodawczego i Sejmu I kadencji I 179
- Rakowiecki Kazimierz, kierownik Wydziału Krajowego Prokuratury Generalnej RP, sędzia Sądu Najwyższego II 80
- Rappaport Emil Stanisław (1877–1965), prawnik karnista, sędzia Sądu Najwyższego (1919–1951), profesor Uniwersytetu Łódzkiego I 183
- Rataj Maciej (1884–1940), nauczyciel, poseł Polskiego Stronnictwa Ludowego „Wyzwolenie”, potem Polskiego Stronnictwa Ludowego „Piast”, wiceprzewodniczący Komisji Konstytucyjnej Sejmu, marszałek Sejmu 1922–1928 I 17, 26, 34, 35
- Ratti Achille (1857–1939), duchowny rzymskokatolicki, nuncjusz apostolski w Warszawie (1919–1921), późniejszy papież Pius XI I 452
- Rauszer Zdzisław (1877–1952), inżynier metrolog, główny dyrektor Urzędu Miar Ministerstwa Przemysłu i Handlu I 356

- Redlich Josef (1869–1936), austriacki prawnik i polityk, poseł do sejmu krajowego w Brnie (1906–1918) i do wiedeńskiej Rady Państwa (1907–1918), minister finansów Przedlitawii (X–XI 1918) i Republiki Austriackiej (1931) II 296
- Reiner Ryszard, prawnik, naczelnik Wydziału Prawnego Ministerstwa Zdrowia Publicznego II 232, 243, 245, 246, 260, 447
- Rettinger Kazimierz (1891–1931), prawnik, oficer legionów, kapitan Wojska Polskiego I 472
- Reutt Jan, prawnik, w latach 20. sędzia sądu okręgowego w Pińsku, później wiceprezes sądu okręgowego w Wilnie II 321
- Rogaczewski Stanisław, dyrektor generalny Państwowego Banku Rolnego II 389, 390
- Rogowicz Jan, inżynier, naczelnik Wydziału Przemysłowego Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, delegat Polski w Międzynarodowej Organizacji Pracy II 417, 422, 425
- Roman Walery (1877–1953), prawnik, prokurator, notariusz, działacz społeczny, prezes sądu okręgowego w Suwałkach, wojewoda poleski (1921–1922), senator RP I 183
- Romer Eugeniusz (1871–1954) geograf, kartograf, profesor Uniwersytetu Lwowskiego, kierownik biura geograficznego Delegacji Polskiej na konferencję pokojową w Paryżu I 30, 277
- Romer Jan (1869–1934), generał podporucznik Wojska Polskiego, szef Polskiej Misji Wojskowej Zakupów w Paryżu I 410, 414–416, 432–434, 441, 442; II 107, 472
- Rose Karol (1863–1940), prawnik, dyplomata, konsul RP w Berlinie (1919–1924) I 215
- Rosental Wacław, uczestnik postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 393, 397
- Rossowski Mieczysław, prawnik, sędzia sądu okręgowego, od 1919 sądu apelacyjnego we Lwowie II 353
- Rostek Józef (1859–1929), polski lekarz i działacz narodowy, współzałożyciel pisma „Nowiny Raciborskie” i wielu organizacji społecznych na Górnym Śląsku II 334, 339
- Rostworowski Michał Cezary (1864–1940), prawnik konstytucjonalista, profesor i rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, sędzia Stałego Trybunału Sprawiedliwości Międzynarodowej, członek Ankiety Konstytucyjnej I 330–332, 334–336, 338, 341
- Rostworowski Stanisław Janusz (1888–1944), generał brygady Wojska Polskiego, dyplomata, w 1919 w Głównym Kwaternistrzostwie Armii, wicekonsul RP w Bukareszcie (1939–1940) i Budapeszcie (1941–1942), dowódca krakowskiego okręgu Armii Krajowej I 390, 393, 394, 398
- Roszkowski Wojciech* I 28, 29
- Rozwadowski Juwenal (1863–1927), kierownik ekspozytury c.k. Prokuratorii Skarbu w Krakowie, następnie (1919–1922) naczelnik oddziału Prokuratorii Generalnej RP w Krakowie II 448
- Różycki Rudolf (1857–1936), prawnik specjalista prawa skarbowego, wykładowca Akademii Rolniczej w Dublanach, sędzia Sądu Najwyższego, jeden z prezesów Naczelnego Trybunału Administracyjnego I 374
- Russocki Karol, prawnik, podprokurator, od 1919 sędzia sądu okręgowego w Suwałkach, później notariusz w Baranowiczach, Przasnyszu i Warcie II 394
- Ruszczyc Ferdynand (1870–1936), artysta malarz, grafik, wykładowca akademicki, współtwórca i kilkakrotny dziekan Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Wileńskiego II 510
- Rybak Józef (1882–1953), generał Wojska Polskiego, w 1919 szef Departamentu I Mobilizacyjno-Organizacyjnego Ministerstwa Spraw Wojskowych, później m.in. szef Biura Ścisłej Rady Wojennej, zastępca szefa Sztabu Generalnego, inspektor armii I 394, 396–398

- Rybarski Roman (1887–1942), ekonomista, profesor Uniwersytetów Jagiellońskiego i Warszawskiego, polityk endecki, podsekretarz stanu Ministerstwa b. Dzielnicy Pruskiej, poseł do Sejmu (1928–1935) I 179; II 462, 475, 478, 489, 516, 519
- Rybczyński Mieczysław (1873–1937), inżynier hydrotechnik, szef Sekcji Administracyjnej Ministerstwa Robót Publicznych I 168; II 297, 305
- Rydlewski Celestyn (1875–1940), lekarz, wojskowy, działacz społeczny i polityczny z Wielkopolski, komisarz graniczny rządu RP w Gdańsku (1919–1920) II 339
- Rymer Józef (1882–1922), polski działacz związkowy i narodowy na Górnym Śląsku, zastępca przewodniczącego Polskiego Komitetu Plebiscytowego, pierwszy wojewoda śląski (1922) II 232, 417, 422, 425, 445
- Sapieha Eustachy (1881–1963), arystokrata, dyplomata, poseł w Wielkiej Brytanii (1919–1920), minister spraw zagranicznych w pierwszym gabinecie Witosa (1920–1921), poseł do Sejmu RP I 539
- Sawicki Jan (1859–1940), prawnik, urzędnik Namiestnictwa Galicyjskiego, prezes IV Izby Sądu Najwyższego, Prezes Najwyższego Trybunału Administracyjnego I 374
- Sawicki Teofil Józef, prawnik, sędzia pokoju, następnie sędzia sądu okręgowego w Częstochowie (1919–1921), sądu apelacyjnego Ziem Wschodnich (1921–1922) i sądu apelacyjnego we Lwowie II 353
- Sawicki Wojciech (1841–1918), bankowiec, społecznik, dyrektor Banku Handlowego I 410
- Seeliger Ferdynand (1866–1946), dyrektor generalny Loterii Państwowej II 394, 396
- Seeliger Karol (1860?–1930), dyrektor generalny Monopoli Tytoniowego II 394, 396
- Sekutowicz Bolesław (1881–1939), prawnik i działacz społeczny, sędzia (1919–1921), potem prezes sądu okręgowego w Lublinie, później sędzia i prezes (1929–1939) tamtejszego sądu apelacyjnego, redaktor czasopisma „Dziennik” II 437
- Sekutowicz Włodzimierz, prawnik, adwokat, sędzia sądu apelacyjnego I 281
- Seyda Władysław (1863–1939), prawnik, adwokat, polityk endecki, członek Komisarjatu Naczelnej Rady Ludowej, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego (1924–1929) I 20; II 232, 319, 320, 389, 392, 395, 413, 417, 436, 438, 440, 447, 459, 460, 462, 477, 485, 489, 503, 505
- Seyda Zygmunt (1876–1925), prawnik, adwokat, publicysta, działacz narodowy, poseł do Sejmu Ustawodawczego, wiceprezes sądu okręgowego w Lublinie I 128; II 237–239, 437
- Siemionow Mikołaj, uczestnik postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 183
- Sienicki Stanisław (?–1926), prawnik, podprokurator przy sądzie okręgowym w Łomży II 437
- Sienkiewicz Konstanty, szef Sekcji II Samorządowej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych I 94; II 232, 243, 245, 246
- Siennicki Julian Władysław (1867–1959), prawnik, notariusz, podprokurator Sądu Najwyższego, wiceminister sprawiedliwości (1924–1927), senator RP I 374
- Sigow (Ligow) Maria, uczestniczka postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 353, 358
- Sigow (Ligow) Stefan, uczestnik postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 353, 358
- Sikorowa Aniela, wdowa po zastępcy nauczyciela szkoły w Buczaczu II 327
- Silberbrand Józef, uczestnik postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 183
- Simon Alfred, Naczelny Dyrektor Ceł (1919) I 364, 366

- Skirmunt Konstanty (1866–1949), ziemianin, dyplomata, doradca Delegacji Polskiej na konferencję pokojową w Paryżu, poseł we Włoszech (1920–1921), minister spraw zagranicznych (1921–1922), poseł w Wielkiej Brytanii I 539
- Skotnicki Kazimierz, prawnik, sędzia sądu okręgowego I 102
- Skrzyński Aleksander (1882–1931), prawnik, polityk i dyplomata, poseł w Rumunii, minister spraw zagranicznych (1922–1923, 1924–1926), premier RP (1925–1926) I 34, 528, 539
- Skrzyński Władysław (1873–1937), prawnik i dyplomata, podsekretarz stanu Ministerstwa Spraw Zagranicznych (11 IV – 24 XI 1919) I 26, 28, 32, 364; II 73–76, 78, 104, 141, 144, 161, 162, 251, 254, 271, 279, 281, 339, 347, 368, 385, 392, 395, 407, 409, 410, 413, 416–418, 421, 459, 468, 470, 475, 485, 489, 492, 503, 504, 516, 523, 525
- Skulski Leopold (1877–1940), inżynier chemik, lider Narodowego Zjednoczenia Ludowego, premier (1919–1920) I 34; II 336
- Słomczyński Józef (163–1942), prawnik, notariusz, wiceprezes sądu okręgowego w Siedlcach I 84
- Smogorzewski Janusz, prawnik, podprokurator sądu apelacyjnego I 385
- Smolka Zbigniew, prawnik, sędzia Sądu Najwyższego I 374
- Smulski Jan Franciszek (1867–1928), działacz polonijny w Stanach Zjednoczonych, założyciel pierwszego polskiego banku tamże, prezes Fundacji na Rzecz Polskich Ofiar Wojny, członek Komitetu Narodowego Polskiego (1919) II 510
- Sobański Michał (1858–1934), ziemianin, filantrop i działacz społeczny, wydawca „Dziennika Powszechnego”, współtwórca Akcji Katolickiej II 510
- Sobański Teodor Oskar (1877–193), ziemianin, cukrownik, podsekretarz stanu Ministerstwa Apropowizacji (od 25 VII 1919), od 30 IX 1919 kierownik tego resortu I 21, 29; II 263, 350, 351, 371, 373, 413, 426, 427, 436, 447, 455, 459, 470, 475, 485, 489, 503, 516, 517, 526, 529, 531
- Sobański Władysław (1877–1943), ziemianin, dyplomata, przedstawiciel Komitetu Narodowego Polskiego w Wielkiej Brytanii I 281, 539
- Sobczyk Piotr (1887–1979), inżynier rolnik, działacz ruchu ludowego, później Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem, członek Zarządu Centralnego Związku Kółek Rolniczych w Warszawie (1919–1926), poseł do Sejmu (1930–1939) II 445
- Sobolewski Bronisław (1870–1924), prawnik, adwokat, prezes Sądu Apelacyjnego, Komisarz Wyborczy w wyborach do Sejmu Ustawodawczego, minister sprawiedliwości (2 IX – 9 XII 1919) I 20; II 392, 407, 413, 414, 426, 436, 437, 440, 441, 447, 455, 459, 461, 470, 473, 475, 485, 486, 489, 492, 493, 503, 516, 526, 528, 529, 531
- Sokal Franciszek (1881–1932), inżynier, polityk, dyplomata, szef Sekcji Ochrony Pracy Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej i główny inspektor pracy (1918–1920), kierownik resortu w prowizorium rządowym Władysława Wróblewskiego (XI 1918), minister pracy i opieki społecznej w rządzie Władysława Grabskiego (XI 1924 – XI 1925), delegat RP przy Lidze Narodów (1926–1932) II 251, 252, 297, 299, 422, 425
- Sokolnicki Michał (1880–1967), historyk, dyplomata, piłsudczyk, członek Delegacji Polskiej na konferencję pokojową w Paryżu, poseł w Norwegii I 539
- Sokołowski Stefan, prawnik, sędzia sądu okręgowego I 254
- Solf Wilhelm (1862–1936), dyplomata niemiecki, sekretarz stanu Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeszy Niemieckiej I 129
- Sosnkowski Kazimierz (1885–1969), generał porucznik Wojska Polskiego, podsekretarz

- stanu (II wiceminister) Ministerstwa Spraw Wojskowych, Naczelný Wódz Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie I 16, 22, 32, 349, 377, 378, 384, 386; II 83, 194, 196, 198, 209, 488
- Sosnowski Oskar (1880–1939), architekt i konserwator zabytków, od 1919 profesor Politechniki Warszawskiej, projektant architektury sakralnej II 510
- Stankiewicz Władysław* I 16, 18, 28
- Starkiewicz Antoni, prawnik, sędzia (od 1919 wiceprezes) sądu okręgowego w Stanisławowie, następnie prezes sądu okręgowego w Złoczowie i (od 1928) wiceprezes sądu apelacyjnego we Lwowie II 353
- Starzewski Leopold (1876–?), inżynier, urzędnik austriacki i polski, sekretarz ministerialny Ministerstwa Kolei w Wiedniu, szef Sekcji Finansowej Ministerstwa Kolei Żelaznych w Warszawie II 79
- Starzewski Stanisław (1875–1969), saper, pułkownik Wojska Polskiego, szef Oddziału IV Sztabu Generalnego, zastępca Głównego Kwatermistrza I 230, 231
- Starzyński Stanisław (1853–1935), prawnik konstytucjonalista, profesor i rektor Uniwersytetu Lwowskiego, członek Ankiety Konstytucyjnej I 330, 331, 334, 336, 338, 341
- Stączek Stanisław (1864–1942), inspektor kolejowy, działacz ludowy, minister komunikacji w rządzie Moraczewskiego I 18, 59
- Steczewicz Józef (1851–1924), inżynier kolejnictwa, profesor Instytutu Politechnicznego w Petersburgu, budowniczy kolei w Rosji i petersburskiej sieci tramwajowej, od 1919 szef sekcji Ministerstwa Kolei Żelaznych w Warszawie I 183; II 495
- Steczek-Czerniawska Elżbieta* I 16
- Stefczyk Franciszek (1861–1924), nauczyciel, ekonomista, działacz spółdzielczy, ludowiec, inicjator spółdzielczych kas oszczędnościowo-pożyczkowych (zwanym kasami Stefczyka), dyrektor Banku Rolnego I 21, 189; II 86, 145, 335, 338, 385, 389, 489
- Stefko Mieczysław (1871–1949), prawnik, sędzia sądu apelacyjnego we Lwowie (1919–1921) i Sądu Najwyższego (1921–1939) II 353
- Steyrer Franz, zastępca dyrektora Niemiecko-Austriackiego Biura Transportu Towarów I 525, 531
- Stokłosa Stanisław, prawnik, sędzia sądu apelacyjnego w Lublinie I 201
- Stolarski Błażej (1880–1939), etnograf, polityk ludowy, minister rolnictwa w rządzie Moraczewskiego (29 XII 1918 – 16 I 1919), poseł do Sejmu Ustawodawczego I 18, 59
- Strasburger Henryk (1885–1951), prawnik, ekonomista, podsekretarz stanu Ministerstwa Przemysłu i Handlu, komisarz generalny RP w Wolnym Mieście Gdańsku I 91, 108, 109, 120, 197, 200, 275, 435, 466, 467, 498–500, 537; II 73, 74, 83, 84, 260, 262, 407, 459, 475, 489, 500, 503
- Straszewicz Tadeusz (1869–1934), prawnik, prezes sądu okręgowego w Białymstoku (1919–1921), następnie sędzia sądu apelacyjnego w Warszawie (1921–1923) i Sądu Najwyższego (1923–1925), później notariusz w Warszawie II 321
- Strzępek (Strzempek) Franciszek (?–1949), duchowny rzymskokatolicki, od 1916 proboszcz parafii Niebylec w pow. strzyżowskim II 27
- Sudoł Jan (1882–1964), poseł do Sejmu Ustawodawczego II 28
- Sukiennicki Jan, prawnik, urzędnik państwowy, radca, potem wiceprezes Prokuratorii Generalnej RP, w latach 30. naczelnik wydziału Ministerstwa Poczty i Telegrafów, członek Rady Nadzorczej Polskiego Radia II 395
- Suleja Włodzimierz* I 16, 19, 21, 34
- Supiński Leon (1874–1950), prawnik, działacz społeczny, minister sprawiedliwości w gabinetach Daszyńskiego, Moraczewskiego i Paderewskiego, prezes Sądu

- Najwyższego (1929–1939) I 19, 20, 48, 54, 59, 60, 65, 76, 84, 86, 88, 91, 101–103, 108, 128, 130, 138, 139, 165, 167, 176–178, 181, 182, 187, 188, 193, 195, 197–201, 218, 223–225, 230–232, 242, 253, 255, 275, 281, 284–286, 312, 313, 342, 344, 350, 352, 353, 359, 368, 370, 374, 375, 384, 410, 422, 423, 430, 438, 443, 444, 448, 450, 455, 458, 461, 463, 466, 468, 471, 473, 475, 480, 483, 484, 489, 490, 498, 499, 503, 504, 509; II 25, 43, 56, 58, 73, 76, 83, 84, 86, 91, 104, 108, 128, 141, 142, 144, 145, 161, 180, 181, 183, 184, 189, 191, 194, 199, 243–245, 247, 251, 260, 271, 310, 319, 321, 333, 336, 437
- Supniewski Stanisław, uczestnik postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 480, 497, 506
- Švehla Antonín (1873–1933), czeski polityk, przywódca partii agrarnej, minister spraw wewnętrznych i dwukrotny premier Czechosłowacji (1922–1925, 1926–1929) I 160
- Szamota Józef (1859–1942), wojskowy, generał armii rosyjskiej i Wojska Polskiego, dowódca Okręgu Wojskowego „Tarnów” (1918–1919), następnie dowódca Obozu Warownego Brześć Litewski i Twierdzy Modlin (1919–1921) II 27
- Szczeniowski Ignacy (1853–1932), inżynier cukrownik, doradca delegacji ekonomicznej na konferencję pokojową w Paryżu, minister przemysłu i handlu (2 VIII – 9 XII 1919) I 20; II 350, 371, 385, 389, 392, 407, 413, 426, 436, 447, 455, 475, 485, 489, 516, 526
- Szczepaniak Damian* II 199
- Szczepanik Krzysztof* I 16
- Szczepański Aleksander (1882–1937), ekonomista, dyplomata, członek delegacji ekonomicznej na konferencję pokojową w Paryżu, naczelnik Wydziału Ekonomicznego Ministerstwa Spraw Zagranicznych, konsul generalny w Zagrzebiu (1920–1922) i w Bytomiu (1922–1929) I 277
- Szelążek Adolf (1865–1950), duchowny rzymskokatolicki, biskup pomocniczy płocki (1918–1925), radca Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (1918–1924), biskup diecezjalny łucki (1926–1950) II 510
- Szembek Aleksander (1886–1928), ziemianin i dyplomata, szef resortu rolnictwa Komisariatu Naczelnej Rady Ludowej (1919), przedstawiciel Polski w międzynarodowej komisji ds. ustalenia granicy polsko-niemieckiej (1920–1924), sekretarz poselstwa, następnie ambasady RP w Paryżu (1923–1926) II 333, 339
- Szeronos, podporucznik Wojska Polskiego, oficer w Sekcji Etapów Państwowego Urzędu ds. Powrotu Jeńców, Uchodźców i Robotników I 391, 396
- Szpakowski Edward (1880–1942), generał brygady, pomocnik kierownika Biura Prezydialnego Ministerstwa Spraw Wojskowych, prokurator w Naczelnym Sądzie Wojskowym, szef Gabinetu Ministra Spraw Wojskowych (1922–1926) I 351, 356
- Sztajer Włodzimierz, prawnik, sędzia sądu okręgowego I 141
- Sztejnberg Gustaw, uczestnik postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 306
- Sztolcman, członek polskiej misji działającej na terenie Wielkiej Brytanii I 78
- Szyszko-Bohusz Adolf (1883–1948), architekt i konserwator zabytków, projektant wielu gmachów użyteczności publicznej, profesor (1922–1927 rektor) Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie i Politechniki Warszawskiej, główny konserwator Wawelu (1916–1939, 1945–1946) II 510
- Śląska Wanda, wdowa po prokuratorze I 195
- Śląski Zygmunt, prawnik, prokurator I 195
- Śląski, urzędnik Państwowego Urzędu ds. Powrotu Jeńców, Uchodźców i Robotników I 390, 396, 398

- Śliwiński Stanisław (1869–1929), inżynier rolnik, kierownik resortu aprowizacji (5 XI – 9 XII 1919) I 21; II 489
- Śmiarowski Eugeniusz (1878–1932), adwokat, podsekretarz stanu Ministerstwa Sprawiedliwości, poseł do Sejmu I 153, 159, 477, 500; II 279, 297, 305, 325, 327, 350, 354, 371, 385
- Śniechowski Józef Teodor, inżynier kolejnictwa, szef Sekcji Ministerstwa Kolei Żelaznych I 183
- Świeżyński Józef (1868–1948), ziemianin, polityk, działacz Ligi Narodowej, premier rządu Rady Regencyjnej (23 X – 18 XI 1918) I 19, 42, 330, 331, 334, 336, 338, 341
- Święcicki I., sekretarz Związku Polaków z Kresów Białoruskich II 230
- Święcicki Witold (1889–1965), prawnik, sędzia pokoju w Kolnie (1918–1919), sędzia (od 1923 wiceprezes) sądu okręgowego w Białymstoku (1919–1924), następnie podprokurator (1924–1927) i sędzia Sądu Najwyższego (1927–1939, 1945–1962) II 321
- Święcimski Janusz, sędzia sądu okręgowego I 385
- Świętochowski Aleksander (1849–1938), publicysta, działacz społeczny i polityczny, członek Ankiety Konstytucyjnej I 330, 332, 334, 336, 338, 339, 341
- Świętochowski Stanisław (1879–1958), inżynier, organizator przemysłu górniczego, szef sekcji Ministerstwa Przemysłu i Handlu II 141
- Tarasowicz Paweł (1880–1934), ziemianin I 179
- Tarnowski Adam (1892–1956), dyplomata, referent w Departamencie Litewsko-Białoruskim Ministerstwa Spraw Zagranicznych, poseł w Sofii (1930–1941), minister spraw zagranicznych w rządzie Tomasza Arciszewskiego (1944–1949) I 390, 391, 395
- Taylor H.W., pułkownik armii amerykańskiej, zastępca szefa misji Amerykańskiego Czerwonego Krzyża I 435–437, 443
- Terlecki Józef (1866–1955), prawnik, sędzia sądu okręgowego II 79
- Thomas Albert (1878–1932), francuski polityk, dyrektor Międzynarodowej Organizacji Pracy przy Lidze Narodów (1920–1932) II 417
- Thugutt Stanisław (1873–1941), polityk ludowy, minister spraw wewnętrznych w rządzie Daszyńskiego i Moraczewskiego, wicepremier w drugim gabinecie Władysława Grabskiego (1924–1925) I 18
- Tomaszewski Jerzy* I 27–29
- Tomaszewski Stefan (1864–1924), prawnik i działacz społeczny, prezes sądu okręgowego w Kielcach (1919–1922) II 437
- Tomaszewski Wawrzyniec (1871–1945), nauczyciel i polityk, działacz Polskiego Stronnictwa Ludowego „Lewica”, potem Związku Chłopskiego, poseł do Sejmu Ustawodawczego II 27
- Tomaszewski, prawnik, radca prawny Ministerstwa Apropowizacji I 351
- Trąmpczyński Wojciech (1860–1953), prawnik, notariusz, polityk endecki, marszałek Sejmu Ustawodawczego, marszałek Senatu I kadencji (1922–1927) I 20, 25, 66
- Tubelski Aleksander, inżynier, dyrektor Państwowych Zakładów Graficznych I 179
- Turowicz Feliks (1874–1942), działacz socjalistyczny, wicedyrektor Departamentu Pracy Tymczasowej Rady Stanu, szef sekcji, potem dyrektor Departamentu Ubezpieczeń Społecznych Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej I 377, 384, 449; II 455
- Turski Karol, szef sekcji Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych II 462
- Twardowski Juliusz (1874–1945), prawnik, urzędnik austriacki i polski, minister bez teki w rządzie Ernsta Seidlera (1917–1918), pełnomocnik Głównego Urzędu Likwidacyjnego, prezes Polsko-Austriackiej Izby Handlowej I 313, 316, 509, 512
- Tyszkowski Stanisław, urzędnik austriacki i polski, starosta kolbuszowski II 27

- Urbanowicz Adam A.* I 15, 20, 25, 26, 28–30, 35
- Urbanowicz Stefan* (1891–1940), prawnik, podprokurator sądu okręgowego, od III 1919 szef Sekcji Bezpieczeństwa i Obyczajowości Publicznej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych II 180, 181, 306, 325
- Urbański Jan* (1875–?), prawnik, prezes Dyrekcji Poczty i Telegrafów w Lublinie, podsekretarz stanu Ministerstwa Poczty i Telegrafów, prezes Dyrekcji Poczty i Telegrafów w Poznaniu (1920–1928) I 275, 284, 285, 377, 493, 537, 538; II 73, 76, 147, 389, 392, 407, 413, 426, 455
- Ustyanowski Stanisław* (1857–1942), prawnik, podsekretarz stanu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (18 XI 1918 – 15 II 1919) I 77
- Venordin Jan*, prawnik, od 1919 sędzia sądu okręgowego, następnie sądu apelacyjnego w Lublinie II 437
- Wakar Włodzimierz* (1885–1933), ekonomista, demograf i statystyk, działacz społeczny i publicysta, profesor Szkoły Głównej Handlowej I 31, 32
- Walczak Henryk* I 15
- Wapiński Roman* I 15, 17, 21, 25, 26, 29, 33–35
- Wasilewski Leon* (1870–1936), socjalista, badacz stosunków narodowościowych, minister spraw zewnętrznych (zagranicznych) w rządzie Moraczewskiego, prezes Instytutu Badania Najnowszej Historii Polski I 18, 43, 77
- Wasserberger*, wysłannik Ministerstwa Skarbu do rozmów ekonomicznych z Niemcami I 260
- Wasserzug (Wasowski) Józef* (1885–1947), dziennikarz, członek delegacji Ministerstwa Spraw Zagranicznych do zbadania sprawy pogromu we Lwowie I 260
- Waśkowski Michał*, prawnik, sędzia sądu okręgowego w Warszawie, od 1926 podprokurator przy Sądzie Najwyższym, w latach 30. sędzia Najwyższego Trybunału Administracyjnego II 166
- Waygart Jan* (1870–1924), prawnik, podpułkownik rezerwy Wojska Polskiego, wiceprezes Prokuratury Generalnej, podsekretarz stanu Ministerstwa Spraw Wojskowych w drugim gabinecie Antoniego Ponikowskiego I 254, 380; II 350, 371, 447
- Wątor Adam* I 15
- Wenda Karol*, członek Rady Komitetu Odbudowy Kościołów Polskich II 510
- Wesołowski Bronisław* (1870–1919), komunistą polski, sekretarz Ogólnorosyjskiego Centralnego Komitetu Wykonawczego Rad, przewodniczący delegacji sowieckiego Czerwonego Krzyża do Polski I 77
- Wierusz-Kowalski Józef* (1866–1927), fizyk, dyplomata, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, poseł w Watykanie I 539
- Wierzbicki Andrzej* (1877–1961), inżynier, działacz gospodarczy, minister w gabinecie Józefa Świeżyńskiego, prezes Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów („Lewiatan”), poseł do Sejmu I 275–277, 279–281, 283, 315, 432–434
- Wierzejski Karol* (1864–1932), prawnik, od 1919 sędzia sądu okręgowego w Siedlcach II 353
- Wilhelm II Hohenzollern* (1859–1941), cesarz Niemiec I 276
- Winnicki Włodzimierz Grzegorz* (1878–1962), prawnik, sędzia śledczy sądu okręgowego w Piotrkowie, od 1919 sędzia sądu okręgowego w Częstochowie, od 1922 adwokat II 299
- Wisznicki Bronisław* (1864–?), prawnik, prokurator sądu apelacyjnego II 79
- Wisznicki Tadeusz Teofil* (1873–1932), prawnik, adwokat, dziennikarz, działacz społeczny, sędzia sądu okręgowego w Suwałkach, sędzia sądu apelacyjnego w Warszawie I 500

- Wiśniewski Jan Kazimierz, prawnik, sędzia, potem (od 1920) prokurator sądu okręgowego w Kaliszu II 263
- Wiśniowski Teofil (1869–1936), architekt, konserwator zabytków m.st. Warszawy (1918–1930) II 510
- Witos Wincenty (1874–1945), rolnik, działacz ludowy, przywódca Polskiego Stronnictwa Ludowego „Piast”, poseł do Sejmu, trzykrotny premier (24 VII 1920 – 13 IX 1921, 28 V – 14 XII 1923, 10–14 V 1926) I 34, 189; II 27
- Wituński Stanisław, prawnik, podprokurator Sądu Najwyższego I 374
- Wojciechowski Jarosław (1874–1942), architekt, konserwator zabytków, w 1919 szef Wydziału Zabytków i Muzeów Ministerstwa Kultury i Sztuki II 510
- Wojciechowski Stanisław (1869–1953), socjalista, działacz spółdzielczy, minister spraw wewnętrznych w gabinecie Paderewskiego, Prezydent RP (1922–1926) I 16, 18–25, 28–32, 34, 41, 44, 48, 50, 54, 59, 62, 65, 67, 70, 76–79, 84, 85, 87, 88, 91, 92, 101, 103, 108, 110, 111, 120–122, 128–131, 138, 139, 141, 153–156, 159, 163, 165–168, 176, 178, 180–183, 188, 193–195, 201, 202, 218, 220, 223, 226, 230, 232, 233, 242, 246, 249–251, 253, 254, 257, 259, 275, 280–282, 284, 285, 289, 290, 312, 313, 315, 316, 342–345, 348, 350–353, 356–361, 364, 365, 368–370, 373–375, 377–379, 381, 384, 386, 410, 412–414, 422–424, 428, 430–432, 435–440, 443, 445, 448, 450, 452, 455, 457, 459, 461–463, 466, 468, 470, 471, 474–477, 480–483, 486, 489, 491, 493, 496, 501, 503, 506, 509, 513, 535–540; II 25, 29, 43–47, 56, 58, 59, 73, 74, 76, 77, 80, 83, 86, 91, 94, 99, 104, 107, 109, 111, 127, 128, 130, 141, 142, 145, 147, 161, 165, 166, 180, 184, 192, 194, 201, 205, 228, 232, 239, 243, 247, 252, 254, 260, 264, 271–273, 279, 297, 305, 306, 310, 319, 321, 325, 328, 333, 335, 336, 343, 349, 350–352, 371, 373, 378, 392, 395, 407, 411, 413, 418, 426, 428, 436, 439–441, 447, 449–451, 459, 457, 459, 461, 462, 470, 472, 473, 475, 479, 485–487, 489, 492, 495, 503, 515, 516, 519, 526–528
- Wolczyński Józef (1880–1954), przemysłowiec, działacz społeczny i polityczny z Łodzi, członek Rady Stanu Królestwa Polskiego (1918), minister zdrowia publicznego, opieki społecznej i ochrony pracy w rządzie Józefa Świeżyńskiego (X–XI 1918), poseł do Sejmu (1930–1935) II 445
- Wolicki Ignacy (1861–1924), inżynier, szef sekcji, potem dyrektor departamentu Ministerstwa Kolei Żelaznych (1918–1922), prezes Związku Polskich Inżynierów Kolejowych (1919–1920) II 418
- Wolikowski Romuald (1891–1992), wojskowy, szef sztabu 5 Dywizji Strzelców Polskich na Syberii (1918–1919), attaché wojskowy przy poselstwie RP w Moskwie (1921–1922), szef wydziału Ministerstwa Spraw Wojskowych (1924–1926), później na różnych stanowiskach dowódczych, w czasie kampanii wrześniowej dowódca etapów Armii „Poznań”, następnie w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie, szef Polskiej Misji Wojskowej w ZSRR (1941–1942), awansowany do stopnia generała brygady II 503, 504
- Wolny Franz (1887?–1959?), przedstawiciel Niemiecko-Austriackiego Urzędu Państwowego dla Handlu, Rękodzielnictwa, Przemysłu i Budownictwa I 531
- Wolski Aleksander, prawnik, sędzia Sądu Najwyższego I 183
- Wowkonowicz August (1878–1919), prawnik, szef Sekcji Administracyjnej Prezydium Rady Ministrów I 77, 187, 413, 448, 449, 483, 484, 493, 495, 503, 509, 512; II 25, 27, 43, 180, 183, 189
- Wójcik Franciszek (1863–1941), rolnik, działacz ludowy, minister bez teki w rządzie Moraczewskiego I 59

- Wroczyński Jan (1876–1945), inżynier, pułkownik Wojska Polskiego, zastępca kierownika, potem kierownik Ministerstwa Spraw Wojskowych (16 I – 1 III 1919) I 19, 20, 41, 54, 58, 59, 61, 65, 69, 70, 76, 84, 87, 88, 101, 103, 108, 109, 128, 138, 153, 159, 176, 178, 180, 182, 188, 195
- Wróbel Ignacy (1862–1941), prawnik, urzędnik kolejowy, działacz ludowy, szef sekcji Ministerstwa Komunikacji I 85
- Wróbel Piotr* I 16
- Wróblewski Stanisław (1868–1938), prawnik i działacz państwowy, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, sekretarz generalny (1921–1927), wiceprezes (1927–1929) i prezes Polskiej Akademii Umiejętności (od 1934), prezes Najwyższej Izby Kontroli (1926–1930), senator (od 1935) I 330, 332, 334, 336, 338; II 496
- Wróblewski Stanisław, prawnik, sędzia, później wiceprezes sądu okręgowego w Lublinie I 451
- Wróblewski Władysław (1875–1951), prawnik, dyplomata, szef Biura Prezydialnego Rady Ministrów Królestwa Polskiego, szef Biura Prezydialnego Rady Ministrów (1918–1919), poseł w Londynie (1921–1922) i Waszyngtonie (1923–1926) I 19, 26, 41, 48, 54, 59, 65, 70, 76, 84, 85, 91, 101, 108, 120, 128, 138, 153, 159, 165, 168, 176, 178, 179, 181, 182, 187, 188, 193, 197, 198, 201, 218, 220, 223, 225, 230, 242, 243, 246, 253–255, 259, 262, 269, 275, 281, 284, 312, 315, 342, 344, 345, 350–352, 356, 359, 368, 370, 374, 375, 384, 410, 413, 422, 423, 426, 430, 438, 448, 455, 458, 461, 463, 466, 471, 475, 480, 483, 485, 486, 489, 490, 498–500, 503, 505, 509, 511, 537, 539; II 25, 28, 43, 73, 76, 83, 91, 104, 128, 129, 141, 161, 180, 189, 190, 194, 198, 232, 238, 243, 244, 251, 271, 279, 297, 305, 310, 319, 325, 333, 350, 355, 371, 385, 392, 407, 409, 413, 436, 439, 475, 476, 503
- Wrzosek Adam (1875–1965), lekarz, szef Sekcji Nauki i Szkół Akademickich Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego I 153; II 271, 272
- Wybicki Józef (1866–1929), lekarz i polityk, starosta krajowy pomorski (1920–1921, 1923–1929), minister byłej dzielnicy pruskiej (1921–1922) II 462
- Wyczyński Wacław (1851–1935), prawnik, adwokat, kierownik Wydziału Administracji i Sądownictwa Naczelnej Rady Ludowej I 198, 199
- Wyrobek Stanisław (1871–?), dr, szef Sekcji Administracyjnej Ministerstwa Sprawiedliwości I 201; II 297, 298
- Wyrostek Michał (1876–1953), prawnik, adwokat, podpułkownik Wojska Polskiego, szef Sekcji Poborowej Ministerstwa Spraw Wojskowych II 407, 408, 410
- Wyrzykowski Antoni, prawnik, sędzia sądu okręgowego I 183
- Wyrzykowski Stanisław (1869–1949), poeta, powieściopisarz, kierownik Wydziału Teatru Ministerstwa Sztuki i Kultury I 343
- Wyszczelski Lech* I 16
- Zaborowski Leonard, szef Sekcji Rolnej Ministerstwa Aprowizacji, później podsekretarz stanu Ministerstwa Przemysłu i Handlu II 76
- Zaborowski Stefan (1876–1937), prawnik, notariusz, sędzia, wiceprezes sądu okręgowego w Warszawie I 385
- Zachert Ludwik (1886–1945?), szef sekcji Ministerstwa Skarbu I 185, 253
- Zaczek Kazimierz (1884–1945), prawnik, szef sekcji, dyrektor Departamentu Budżetowego Ministerstwa Skarbu, poseł i senator RP I 259, 261, 466, 476, 509, 510, 535; II 243
- Zagleniczny Jan (1866–1931), przemysłowiec i polityk, minister przemysłu i handlu w rządzie Jana Kucharzewskiego (I–II 1918), przewodniczący Komisji do Spraw Robotniczych Towarzystwa Przemysłowców Królestwa Polskiego, prezes Związku Cukrowników b. Królestwa Polskiego i Amerykańsko-Polskiej

- Izby Przemysłowo-Handlowej, senator (1928–1930) II 422, 425
- Zajkowski Jan, inżynier, urzędnik Ministerstwa Poczty i Telegrafów, w 1919 dyrektor Centralnego Telegrafu w Warszawie II 345
- Zakrzewska Zofia, uczestniczka postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 480, 497, 506
- Zakrzewski Jan, prawnik, szef sekcji Ministerstwa Sprawiedliwości II 299
- Zalcman Ruchla, uczestniczka postępowania odwoławczego w sprawie decyzji komisarza nadzwyczajnego m.st. Warszawy II 334
- Zaleski August (1883–1972), prawnik, dyplomata, poseł w Grecji (1920–1921), Włoszech (1922–1926), minister spraw zagranicznych (1926–1932, 1939–1941), prezydent RP na wychodźstwie (od 1947) I 539
- Załuski Jan (1855–1933), ziemianin, prezes Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego II 495
- Zamoyska Maria (1860–1937), arystokratka, działaczka społeczna II 510
- Zamoyski Adam* I 15
- Zaorski Czesław, prawnik, sędzia sądu okręgowego I 183
- Zar Tomasz, ziemianin, delegat Zjazdu Ziemi Ziemi Suwalskiej I 191
- Zarski Karol, prawnik, sędzia sądu apelacyjnego I 281
- Zawistowski Wincenty, członek Zarządu Związku Kółek Rolniczych, działacz Centralnego Towarzystwa Rolniczego w Warszawie II 445
- Zdanowski Juliusz (1874–1937), ziemianin, prawnik, ekonomista, polityk endecyki, komisarz Głównego Urzędu Likwidacyjnego, senator RP (1922–1927) II 280
- Zembrzusi Bolesław (1880–1939), prawnik, sędzia sądu okręgowego, później wiceprezes sądu apelacyjnego w Warszawie, od 1929 notariusz II 353
- Zerbi, sekretarz państwa w rządzie Niemieckiej Austrii I 526
- Zieliński Kazimierz, prawnik, sędzia pokoju, od 1919 sędzia sądu okręgowego w Lublinie II 437
- Ziemięcki Bronisław (1885–1944), socjalista, poseł do Sejmu Ustawodawczego, przewodniczący Sejmowej Komisji Ochrony Pracy, minister pracy i opieki społecznej w rządzie Moraczewskiego oraz Skrzyńskiego (1925–1926), prezydent Łodzi I 18, 105; II 422, 425
- Zipser Kazimierz (1875–1961), inżynier kolejnictwa, radca Ministerstwa Kolei Żelaznych, rektor Politechniki Lwowskiej I 343, 346
- Znamięcki Aleksander (1884–1964), bankowiec, pracownik National City Bank of New York I 101, 109, 435; II 490
- Zozel Michał, prawnik, prezes Sądu Najwyższego I 374
- Zwillinger Bertold, dyrektor Niemiecko-Austriackiego Urzędu Zakupu Olei Mineralnych I 531
- Zwolski Stanisław, urzędnik, w 1919 protokolant w Prezydium Rady Ministrów, następnie polski wicekonsul w Szanghaju, Montrealu i Nowym Jorku, konsul w Winnipeg II 180, 194, 243, 260, 297, 310
- Żołątkowski Józef, prawnik, podprokurator, od 1919 sędzia sądu okręgowego w Łowiczu, następnie (od 1929 wiceprezes) sądu okręgowego w Warszawie II 321
- Żółtowski Adam (1881–1958), filozof, pracownik Ministerstwa Spraw Zagranicznych, profesor Uniwersytetu Poznańskiego, poseł do Sejmu II kadencji I 179
- Żuk-Rybicki Tadeusz (?–1938), prawnik, sędzia sądu okręgowego, od 1919 sądu apelacyjnego we Lwowie II 353
- Żychliński Antoni (1874–1929), prawnik, adwokat, podprokurator Sądu Najwyższego, minister sprawiedliwości w rządzie Władysława Grabskiego (1924–1925) II 79

Protokoły posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej są jednym z najważniejszych źródeł do poznania dziejów odrodzonego w listopadzie 1918 roku państwa polskiego. Ich wydania, ze środków Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki, podjął się Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk we współpracy z Archiwum Akt Nowych.

